

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ,
ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΦΑΣΗ Β' – ΣΤΑΔΙΟ Β1

ΤΕΥΧΟΣ Ι

**Β.1.1. Πρόταση Αναθεώρησης – Εξειδίκευσης του θεσμοθετημένου
Περιφερειακού Πλαισίου**

Φεβρουάριος 2014

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

Μελετητικό Δυναμικό

Πανταζής Αλέξανδρος	Χωροτάκτης-Πολεοδόμος (Ph.D), Αρχιτέκτων Μηχ., Συντονιστής ομάδας μελέτης
Ιατρού Αλέξανδρος	Περιβαλλοντολόγος, MSc Διαχείριση Περιβάλλοντος
Παππάς Ευάγγελος	Βιολόγος, MSc Διαχείριση Φυσικού Περιβάλλοντος
Αγγελίδης Ιωάννης	Οικονομολόγος
Μηλιώνης Νικόλαος	Πολιτικός Μηχανικός - Συγκοινωνιολόγος
Κυριοπούλου Παναγιωτίτσα	Πολεοδόμος, Αρχιτέκτων
Παπαγεωργίου Αντώνιος	Πολεοδόμος, Αρχιτέκτων
Νερούτσου Κατερίνα	MSc Χωροτάκτης – Πολεοδόμος, Αρχιτέκτων
Μαναήλογλου Ελευθερία	MSc Χωροτάκτης – Πολεοδόμος, Αρχιτέκτων
Κακλίδης Αργύρης	Μηχανικός Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Msc Γεωπληροφορικής
Ρώμας Ευάγγελος	Αρχιτέκτων Μηχανικός
Αδαμοπούλου Στυλιανή	Τεχνολόγος Πολιτικός Μηχανικός
Μπίλιου Μαρία	Τεχνολόγος Πολιτικός Μηχανικός

Σύμβουλοι – Συνεργάτες

Δελής Δημήτριος	Συγκοινωνιολόγος - Πολιτικός Μηχανικός
Κονιωτάκη Άννα	Ph.D. Κοινωνιολόγος
Μέλισσας Δημήτρης	Διδάκτωρ Νομικός, Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.
Ριζομυλιώτης Χρυσόστομος	MSc Συγκοινωνιολόγος – Πολιτικός Μηχανικός
Μιχαλοπούλου Μαρία	Οικονομολόγος, MBA
Φραντζεσκάκης Μιχαήλ	MSc Συγκοινωνιολόγος – Πολιτικός Μηχανικός

ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	Σελ.
ΠΡΟΟΙΜΙΟ	i
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
Β. ΦΑΣΗ	
Β.1. Στάδιο	
Β.1.1. Πρόταση Αναθεώρησης – Εξειδίκευσης του θεσμοθετημένου Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	1
Β.1.1.α Αρχές πολιτικής – Στρατηγικοί στόχοι – θέση και ρόλος της Περιφέρειας στο Διεθνή Ευρωπαϊκό και Εθνικό Χώρο	2
1. Αρχές Πολιτικής - Στρατηγικοί στόχοι του προτύπου χωρικής ανάπτυξης	2
2. Θέση και ρόλος της περιφέρειας στο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο	6
3. Ειδικότερες επιλογές και υποθέσεις για την αναπτυξιακή φυσιογνωμία και εξέλιξη της περιφέρειας	13
Β.1.1.β Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης	27
1. Οι ευρύτερες χωρικές ενότητες της Περιφέρειας (διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές)	27
2. Βασικοί πόλοι και άξονες ανάπτυξης	29
3. Πύλες του δικτύου μεταφορών / διαμετακομιστικά κέντρα εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας	31
4. Οι φυσικοί, πολιτιστικοί και τοπιακοί πόροι εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας	33
Β.1.1.γ Στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης	36
1. Χωρικός προσδιορισμός βιώσιμων αναπτυξιακών ενοτήτων σε ενδοπεριφερειακό (διαδημοτικό) επίπεδο	36
2. Διοικητική διάρθρωση με στόχο την δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων	42
3. Οικιστικό δίκτυο	44
4. Πολιτική γης	54
5. Μεταφορική υποδομή	57
5.1 Το ευρύτερο περιβάλλον	57
5.2 Επιλογές έργων & παρεμβάσεων	63
6. Κατευθύνσεις για την Λοιπή Τεχνική Υποδομή	70
7. Στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιφέρειας	74
8. Χωρικός προσδιορισμός των ευρύτερων ανθρωπογεωγραφικών ενοτήτων του παράκτιου και ορεινού χώρου: εξειδίκευση κατευθύνσεων	78
9. Πλαίσια για την χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων	83
10. Καθορισμός Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.), (Π.Ο.Α.Π.Δ.), Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.) και κατά προτεραιότητα Σχεδίων υποκείμενου σχεδιασμού (Γ.Π.Σ. / Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. κλπ)	101
Β.1.1.δ Εξειδίκευση των κατευθύνσεων του Περιφερειακού Πλαισίου σε χωρικές υποενότητες της Περιφέρειας	106
1.1 Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αιτωλνίας	106
1.2 Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αχαΐας	117
1.3 Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Ηλείας	130
2.1 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου (εκτός ΔΕ Φυτειών)	143
2.2 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Αγρινίου και Θέρμου	152
2.3 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμου Ναυπακτίας	159
2.4 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Ακτίου – Βόνιτσας και Αμφιλοχίας	164
2.5 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Πατρέων, Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου	170

2.6	Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων	178
2.7	Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	186
2.8	Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Ήλιδας, Πηνειού και Ανδραβίδας – Κυλλήνης	195
B.1.1.ε	Πρόγραμμα δράσης	203
1.	Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης (άμεση συσχέτιση με το ΕΣΠΑ 2014 – 2020 και το ΠΕΠ 2014 – 2020)	203
2.	Μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης (15ετίας)	219

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ (εντός κειμένου)

Κωδ. αριθμός χάρτη	Τίτλος
A.1	Διαγραμματική απεικόνιση της θέσης της ΠΔΕ στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο
A.2	Διαγραμματική απεικόνιση της θέσης της ΠΔΕ στον ευρύτερο Ελληνικό χώρο
Π.1	Πρότυπο χωρικής ανάπτυξης
B.1.1.α-1	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), κατά περιφέρειες NUTS 2 , 2010 (%μ.ο. ΕΕ-27)
B.1.1.α-2	ΑΕΠ, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), κατά περιφέρειες NUTS 3 , 2010 (% μ.ο. ΕΕ-27)
B.1.1.α-3	Μεταβολή κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), κατά περιφέρειες NUTS 2, 2000-2009 (διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ 2009 και 2000 σε σχέση με τον μ.ο. ΕΕ-27)
B.1.1.α-4	Ποσοστό ανεργίας, 15-74 ετών, ανά περιφέρεια NUTS 2, 2011 (%)
B.1.1.α-5	Ποσοστό ανεργίας των νέων, 15-24 ετών, ανά περιφέρεια NUTS 2, 2011 (%)
B.1.1.α-6	Κατάταξη περιφερειών ανάλογα με τις επιδώσεις τους στην καινοτομία, NUTS 2
B.1.1.α-7.1	Πυκνότητα πληθυσμού, ανά περιφέρεια NUTS 3, 2011 (κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο)
B.1.1.α-7.2	Πληθυσμιακή μεταβολή, ανά περιφέρεια NUTS 3, 2011 (ανά 1.000 κατοίκους)
B.1.1.α-7.3	Καθαρή μετανάστευση, ανά περιφέρεια NUTS 3, 2011 (ανά 1.000 κατοίκους)
B.1.1.β-3.1	Διαπεριφερειακές χωρικές ενότητες της ΠΔΕ
B.1.1.γ-1.1	Ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές χωρικές ενότητες της ΠΔΕ
B.1.1.γ-1.2	Ενότητες και Ζώνες τοπίου
B.1.1.γ-8.1	Προσδιορισμός των χωρικών ενοτήτων του παράκτιου χώρου
B.1.1.γ-8.2	Προσδιορισμός των χωρικών ενοτήτων του ορεινού χώρου
B.1.1.γ-9.1	Ποσοστά βοσκοτόπων κατά Δημοτική Ενότητα
B.1.1.γ-9.2	Αριθμός επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους στον τομέα της βιομηχανίας - μεταποίησης
B.1.1.γ-9.3	Αριθμός επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους στον τομέα των υπηρεσιών
B.1.1.γ-9.4	Προσδιορισμός χωρικών τουριστικών ενοτήτων
B.1.1.γ-10	Περιοχές οργανωμένων ή σημειακών χωρικών παρεμβάσεων

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ (εκτός κειμένου)

Κωδ. αριθμός χάρτη	Τίτλος	Κλίμακα
Π.2α	Χωροταξική οργάνωση της Περιφέρειας	1 : 250.000
Π.2β	Οικιστικό δίκτυο – Διοικητικός και Κοινωνικός Εξοπλισμός – Μεταφορές	1 : 250.000
Π.2γ	Δίκτυα και Μονάδες Τεχνικής Υποδομής	1 : 250.000
Π.2δ	Περιβάλλον, Πολιτιστική Κληρονομιά και Τοπίο	1 : 250.000
Π.3	Εξειδίκευση κατευθύνσεων στην ευρύτερη περιοχή δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας, Αμβρακικού κόλπου και Εθνικού Πάρκου λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου	1 : 100.000

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Η εντολή έναρξης του Β1 Σταδίου της μελέτης «Αξιολόγηση, αναθεώρηση και εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας» δόθηκε από την Δ/ση Χωροταξίας του ΥΠΕΚΑ με το υπ. αρ. 51513 της 17/09/2013 έγγραφο (μετά από την από 02/07/2013 έγκριση του Α2 σταδίου της μελέτης, έγγραφο υπ. αρ. 39478/02-07-2013).

Στα πλαίσια του συντονισμού των εργασιών εκπόνησης του Β1 σταδίου οργανώθηκε από την Δ/ση Χωροταξίας συνάντηση με την συμμετοχή εκπροσώπων της Ομάδας Εργασίας για την παρακολούθηση της μελέτης που πραγματοποιήθηκε τελικά την Πέμπτη 31/10/2013 στα γραφεία της Δ/σης Χωροταξίας στην οποία πέραν των άλλων ζητημάτων της πορείας της μελέτης αποφασίστηκε η προετοιμασία και οργάνωση συνάντησης (εων) εργασίας στην ΠΔΕ για την ουσιαστικότερη συμμετοχή των φορέων της Περιφέρειας και των στελεχών της α' θμιας και β' θμιας αυτοδιοίκησης στην διατύπωση προτάσεων και απόψεων για την βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας και των περιοχών τους.

Τελικά πραγματοποιήθηκαν τρεις συναντήσεις εργασίας, μια σε κάθε περιφερειακή ενότητα (στο Μεσολόγγι στις 19/12/2013 το πρωί μέχρι νωρίς το απόγευμα, στον Πύργο την ίδια ημέρα το βράδυ και στην Πάτρα το πρωί της 20/12/2013, η τελευταία με την παρουσία του Υπουργού ΥΠΕΚΑ κ. Γιάννη Μανιάτη και του Γ.Γ. Χωροταξίας κ. Σωκ. Αλεξιάδη), που αποτέλεσαν την αφετηρία μιας από πολλές απόψεις αξιοσημείωτης συμμετοχής και συμβολής αρκετών τοπικών φορέων και μεμονωμένων επιστημόνων, επαγγελματιών και υπηρεσιακών στελεχών στη δημόσια διαβούλευση στους τελευταίους μήνες αυτού του μελετητικού σταδίου.

Σημειώνεται ακόμη ότι στις συναντήσεις εργασίας συμμετείχαν ενεργά ο Περιφερειάρχης κ. Αποστ. Κατσιφάρας, Αντιπεριφερειάρχες και Περιφερειακοί Σύμβουλοι, Δήμαρχοι από τους περισσότερους Καλλικράτειους Δήμους της Περιφέρειας, εκπρόσωποι επαγγελματικών και επιστημονικών φορέων και οργανώσεων, γενικοί διευθυντές, διευθυντές και άλλα υπηρεσιακά στελέχη της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων νήσων, της Π.Δ.Ε. και Δήμων της περιοχής καθώς και μεμονωμένοι επαγγελματίες, επιστήμονες και ενδιαφερόμενοι πολίτες.

Είναι απαραίτητο ακόμη να σημειωθεί, ότι των συναντήσεων αυτών προηγήθηκε η οργάνωση από το ΥΠΕΚΑ στις 12 Νοεμβρίου 2014, υπό την μορφή Συμποσίου με θέμα "Η αναθεώρηση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων ως μοχλός ανάπτυξης", ημερίδας με την συμμετοχή όλης της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΚΑ και όλων των περιφερειών της χώρας, των Περιφερειαρχών, Γ.Γ. Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, Δημάρχων και άλλων στελεχών πολιτικών και υπηρεσιακών καθώς και εκπροσώπων των μελετητικών γραφείων στη διάρκεια της οποίας τέθηκαν κρίσιμα ζητήματα και προβλήματα, τα οποία έπρεπε να απαντηθούν μέχρι την ολοκλήρωση των μελετών, αλλά και η σημασία του Στρατηγικού Περιφερειακού Χωροταξικού Σχεδιασμού ιδιαίτερα σ' αυτή την κρίσιμη συγκυρία για την χώρα.

Στα πλαίσια της προσπάθειας καλύτερου συντονισμού αυτού του εγχειρήματος ορισμένοι συντονιστές / επικεφαλής των μελετητικών συμπράξεων ζήτησαν την διατύπωση από την Δ/ση Χωροταξίας απαντήσεων – οδηγιών και διευκρινήσεων σε ζητήματα που προέκυπταν σ' αυτό το στάδιο της μελέτης, μετά από συνεχείς συνεργασίες εκπροσώπων των μελετητικών γραφείων με στελέχη της Δ/σης, για την αντιμετώπισή τους.

Στις 17/01/2014 διαβιβάστηκαν με το υπ. αρ. 2548 έγγραφό της Δ/σης Χωροταξίας απαντήσεις, διευκρινήσεις σε μια σειρά από ειδικότερα θέματα για την περαιτέρω διευκρίνιση των οποίων πραγματοποιήθηκε και συνάντηση στο ΥΠΕΚΑ την Πέμπτη 06/02/2014 με εκπροσώπους από τα περισσότερα γραφεία, στην οποία συζητήθηκε και η ανάγκη για ολιγοήμερη παράταση που ζήτησαν και εγγράφως επτά μελετητικές συμπράξεις με επιστολή τους την 10 Φεβρουαρίου και στην οποία απάντησε με το αρ. πρ. 617 από 17/02/2014 έγγραφο ο Γεν. Γραμματέας Χωροταξίας του ΥΠΕΚΑ κ. Σωκρ. Αλεξιάδης αποδεχόμενος παράταση πέντε εργάσιμων ημερών.

Χωρίς να έχουν εξαλειφθεί τα προβλήματα, οι δυσκολίες και οι ελλείψεις που έχουν αναφερθεί από την α' φάση της μελέτης και αφορούν κυρίως στο μεγάλο έλλειμμα επεξεργασίας και δημοσιοποίησης μιας σειράς στοιχείων της απογραφής του 2011 από την ΕΛΣΤΑΤ, είναι ωστόσο άξιο να επισημανθεί ως αισιόδοξο και ιδιαίτερα θετικό γεγονός η μεγάλη ανταπόκριση πολλών τοπικών φορέων μετά από τις συναντήσεις εργασίας της 19-20 του περασμένου Δεκεμβρίου στην διαβούλευση, στην υψηλή ποιότητα των προτάσεων και προβληματισμών και εντοπισμό κρίσιμων τοπικών ή και υπερτοπικών – περιφερειακών χωρικών και αναπτυξιακών ζητημάτων.

Για τον συντονισμό και την προώθηση των αξιοσημείων αυτών συμμετοχικών διαδικασιών θέλουμε να ευχαριστήσουμε τον κ. Λυκούργο Σταματελάτο Προϊστάμενο της Δ/σης Προγραμματισμού της Π.Δ.Ε. που έχει αναλάβει το βάρος της οργάνωσης και του συντονισμού αυτής της επίπονης προσπάθειας και την επιβλέπουσα την μελέτη και μέλος της ομάδας εργασίας παρακολούθησής της κα Έλσα Βαγιανού,

Χωροτάκτη της Δ/σης Χωροταξίας ΥΠΕΚΑ, αλλά και τους ίδιους τους φορείς και ανταποκριθέντες (με επιστολές και συγκεκριμένες απόψεις και προτάσεις), για την συμβολή τους στο κάλεσμα και συγκεκριμένα:

Τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Πατρών Χρυσόστομο, τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Ιεράς Μονής Ηλείας Γερμανό, τον Αντιπεριφερειάρχη Οικονομικών κ. Χρήστο Χριστοδουλόπουλο, τους Περιφερειακούς συμβούλους Χρήστο Πετρόπουλο και Κ. Παπακωνσταντίνου (Οικολογική Δυτ. Ελλάδας), του Δημάρχους όλων των Δήμων της ΠΔΕ¹, τον Πρύτανη Πανεπιστημίου Πατρών και Πρόεδρο του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών κ. Γερ. Παναγιωτάκη και τον αντιπρόεδρο του ΔΣ ΕΠΠ καθηγητή κ. Γιαν. Μασσούκα, τον Πρόεδρο του Συνδέσμου Βιομηχανιών Πελοποννήσου και Δυτ. Ελλάδας κ. Γεωργ. Κεπενό και τον Γεν. Γραμματέα του Συνδέσμου κ. Πέτρο Μαντά, τον Πρόεδρο του Επιμελητηρίου Αχαΐας κ. Πλατ. Μαρλαφέκα, τον Πρόεδρο του Επιμελητηρίου Ηλείας κ. Κων. Νικολούτσο, τον Πρόεδρο του ΤΕΕ Δυτ. Ελλάδας κ. Ε. Γιαναδάκη (Δρ. Μηχανολόγο και αεροναυπηγό), τον Πρόεδρο του ΤΕΕ Αιτωλοακαρνανίας κ. Ρόκο Κων/νο, κ. Ευαγ. Καραχάλιο Ειδικό συνεργάτη (σύμβουλο-χωροτάκτη) του Αντιπεριφερειάρχη κ. Υφαντή, τον Διευθύνοντα σύμβουλο Χιονοδρομικού Κέντρου Καλαβρύτων Α.Ε. Ο.Τ.Α κ. Ευθ. Βαζαίο, τον ειδικό συνεργάτη του υπουργού ΥΠΕΚΑ, γεωλόγο, γεωφυσικό κ. Αντώνη Αγγελόπουλο, τον Πρόεδρο της Ομοσπονδίας Οικολογικών Οργανώσεων Κορινθιακού Κόλπου “η ΑΛΚΥΩΝ” κ. Αγγελόπουλο Δημ., την “κίνηση αυτόνομων και αυτόφωτων πολιτών Ν. Ηλείας”, τον Πρόεδρο του Συλλόγου Πτυχιούχων Εργοληπτών Δημοσίων έργων Πατρών κ. Βασ. Γαλάνη, τον συντονιστή του Περιφερειακού Γραφείου Δυτ. Ελλάδας του ΣΑΤΕ κ. Νικ. Φράγκο, την επιτροπή αγώνα των κατοίκων της ΔΕ Αλυζίας του Δ. Ξηρομέρου, τον πρόεδρο του Φορέα Διαχείρισης Περιβαλλοντικού Πάρκου Μεσολογγίου κ. Νικ. Αναγνόπουλο, τον πρόεδρο του Φορέα Διαχείρισης υδροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς κ. Νικ. Καραβά και το στέλεχος του φορέα κα. Αρετή Ζαχαροπούλου, τον πρώην Δήμαρχο Ι.Π. Μεσολογγίου, αντιπέραρχο ε.α. κ. Γεωργ. Πρεβεζάνο και τον υποψ. Δήμαρχο της πόλης κ. Παν. Παπαδόπουλο, τον κ. Θεοδ. Γαβριηλίδη υπεύθυνο έργου στο ΤΑΙΠΕΔ, τον κ. Πάνο Παναγόπουλο (Διδάκτορα Γεωπόνου – Οικονομολόγο), τον κ. Κων/νο Παναγιωτόπουλο (μέλος ΔΣ ΣΕΒ Πελοποννήσου και Δυτ. Ελλάδας), την κα. Ελ. Σπυράκη προϊστάμενη ΔιΠΕΧΩΣΧ ΠΔΕ, τον κ. Σταυρ. Βέρρα (Διευθυντή της Δ/σης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Αχαΐας), τον κ. Βασ. Μιχαλόπουλο Δ/ντή της Δ/σης Αγροτικής Οικονομίας ΠΔΕ και την κα Φασόη στέλεχος της Δ/σης, τον κ. Ευαγ. Δημητρίου Προϊστάμενο Τμήματος Αλιείας της Δ/σης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής ΠΕ Αιτωλ/νίας, την κα. Ελ. Αναδιώτη, κα. Διον. Σωτηροπούλου και κα. Κατ. Χαμαλέτσου υπηρ. στελέχη των τμημάτων Τοπογραφίας των Δ/σεων Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής αντίστοιχα των ΠΕ Αχαΐας, Ηλείας, Αιτωλ/νίας, την γεωπόνου κ. Καλ. Αγγελή (ΔΑΟΚ ΠΕ Αιτωλ/νίας), τον κ. Στεφ. Κοσμά Προϊστάμενο Τμήματος Πολ/κού Σχεδιασμού Δ. Πατρέων.

Τέλος, ειλικρινά ευχαριστούμε για την άριστη συνεργασία τις επιβλέπουσες την μελέτη κα. Έλσα Βαγιανού, κα Μάρω Μητσέλου, για τα ζητήματα χαρτογραφικών απεικονίσεων (GIS) και παροχής ψηφιακών δεδομένων την κα. Κατερίνα Κανελλοπούλου και τον κ. Μαν. Βούρβαχη της Δ/σης Χωροταξίας καθώς και τον κ. Ιωάννη Τσακαρέστο (Προϊστάμενο Δ/σης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού) εκπρόσωπο της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου στην ομάδα εργασίας για την παρακολούθηση της μελέτης.

---

¹ Ιδιαίτερα ευχαριστούμε τους Δημάρχους, Δ. Πατρέων κ. Ιωάννη Δημαρά, και τον ειδικό συνεργάτη του κ. Δημ. Σαρδελιάνο, του Δ. Αγρινίου Παύλο Μοσχολιό και τον Δ/ντή Προγραμματισμού κ. Δημ. Γιάγκα, του Δ. Πύργου κ. Γερασ. Παρασκευόπουλο, του Δ. Ι.Π. Μεσολογγίου κ. Παναγ. Κατσούλη, του Δ. Ήλιδας κ. Ιωάν. Λυμπέρη και τον Δ/ντή του γραφείου του κ. Αθαν. Δελλή, του Δ. Ναυπακτίας κ. Ιωάν. Μπουλέ και τον ειδικό συνεργάτη του κ. Ιωάν. Υφαντή, του Δ. Καλαβρύτων κ. Γεωργ. Λαζουρά, του Δ. Θέρμου κ. Θεοδ. Πορφύρη, και τον Δημ. Σύμβουλο κ. Νικ. Κωστακόπουλο, του Δ. Ακτίου - Βόνιτσας κ. Νικ. Σολδάτο, του Δ. Αμφιλοχίας κ. Απόστ. Κοιμήση, και του Δ/ντή Τεχν. Υπηρεσιών κ. Γρηγ. Μήλη και τον αντιδήμαρχο Αιγιαλείας κ. Λεων. Μαρουδή για τα χρήσιμα στοιχεία και τις απόψεις τους για τη βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών τους.

B.1.1 ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Εισαγωγή

Η εκπόνηση και διατύπωση της παρούσας πρότασης Αναθεώρησης και Εξειδίκευσης του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, στο Β1 στάδιο της μελέτης, στηρίχθηκε στα εγκεκριμένα πορίσματα του Α σταδίου και της έκθεσης αξιολόγησης.

Παράλληλα, η πρόταση αυτή διαμορφώνεται και επιχειρεί να αποτελέσει τη χωρική εξειδίκευση και τον χωρικό συντονισμό, στο επίπεδο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, των αρχών, στρατηγικών στόχων και κατευθύνσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτικών και Εθνικών πολιτικών και προγραμμάτων, όπως και των υπερκείμενων πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, εναρμονίζεται και εξειδικεύει:

- Τις αρχές και κύριες επιλογές της «Εδαφικής Ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020», και της Στρατηγικής για την “Ευρώπη 2020” για την εδαφική συνοχή, με βάση την οποία, η βέλτιστη ισορροπία, η βιωσιμότητα, η ανταγωνιστικότητα και η κοινωνική συνοχή μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσω της ολοκληρωμένης εδαφικής ανάπτυξης.
- Τους στρατηγικούς στόχους και τις κύριες επιλογές άλλων σημαντικών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με άμεσες και σημαντικές χωρικές επιπτώσεις, όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Τοπίου, η Χάρτα της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις, οι διεθνείς συμβάσεις και οι οδηγίες της Ε.Ε. για την διατήρηση της βιοποικιλότητας και του Ν. 3937/2011 “Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις”.
- Τις κατευθύνσεις τόσο σε επίπεδο χωρικής ανάπτυξης όσο και σε επίπεδο κοινωνικής και περιβαλλοντικής προστασίας που υπαγορεύει η πολιτική για την κλιματική αλλαγή και οι παράγοντες που την επηρεάζουν (πυρκαγιές, φυσική αποσύνθεση πετρωμάτων που οδηγεί σε κατολισθητικά φαινόμενα, διάβρωση εδαφών και ακτών, πλημμύρες, εντονότερη εκμετάλλευση γεωργικής γης και υδάτων).
- Τον σχεδιασμό και την κατάρτιση του Αναπτυξιακού Προγράμματος 2014–2020 και την Πρόταση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για το ΕΣΠΑ 2014-2020.
- Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2011-2014 και τις σχετικές ειδικές συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (country specific recommendations), που καθορίζουν τον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό για την αειφόρο ανάπτυξη της χώρας και την ισότιμη ένταξή της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.
- Το ΓΠΧΣΑΑ (ΦΕΚ128/Α/2008) και τα ΕΠΧΣΑΑ για τις Υδατοκαλλιέργειες (ΦΕΚ 2505/Β/2011), τη Βιομηχανία (ΦΕΚ 151/Τ.Α.Α.Π./2009), τον Τουρισμό (ΦΕΚ1138/Β/2009) και τις Α.Π.Ε. (ΦΕΚ 2464/Β/2008).

Ωστόσο, σημειώνεται ότι με βάση τα πιο λεπτομερή νεώτερα στοιχεία (που συγκεντρώθηκαν τόσο στην Α΄ φάση, όσο και σ΄ αυτό το στάδιο της μελέτης και την αξιολόγησή τους), όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο και με την ανάλογη τεκμηρίωση, προτείνεται ανάδραση προς ορισμένα πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού του εθνικού επιπέδου, με προτάσεις (σε συγκεκριμένες μόνο περιπτώσεις και μόνο για τα σημεία αυτά), τροποποίησης – εξειδίκευσής τους, έτσι ώστε να αποφευχθούν αλληλοεπικαλύψεις ή ερμηνείες σύγκρουσης κατευθύνσεων εγκεκριμένων ειδικών πλαισίων διαφορετικών τομέων (π.χ. Ε.Π. για τον τουρισμό και Ε.Π. για τις υδατοκαλλιέργειες, ή Ε.Π. για τον τουρισμό και προστατευόμενων περιοχών διεθνούς σημασίας κ.α.) σε συγκεκριμένες εδαφικές περιοχές της Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας, ενώ παράλληλα να συνδεθούν οι κατευθύνσεις τους σ΄ αυτές τις εδαφικές περιοχές με βάση τις αρχές και το πνεύμα των παραπάνω κύριων ευρωπαϊκών πολιτικών με χωρικές επιπτώσεις.

Επιπρόσθετα, για τους λόγους που αναφέρθηκαν προηγουμένως, προηγείται στο κείμενο της Πρότασης ως κεφ. Β.1.1.α.1 η αναφορά στις γενικότερες αρχές και προτεραιότητες της “Στρατηγικής της Ευρώπης 2020”, σ΄ αυτές του νέου ΕΣΠΑ (2014 – 2020), και της ΠΔΕ και με βάση τις παραπάνω διατυπώνονται οι στρατηγικοί στόχοι της Πρότασης του ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας και του Προτύπου Ανάπτυξης της. Ακολουθεί ως κεφ. Β.1.1.α.2 “η θέση και ο ρόλος της ΠΔΕ στον διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο” και εισάγεται κεφ. Β.1.1.α.3 ως συνέχεια των προηγουμένων “οι ειδικότερες επιλογές και υποθέσεις για την αναπτυξιακή φυσιογνωμία και εξέλιξη της ΠΔΕ”, ενώ στα κεφ. Β.1.1.β.1-4 περιγράφονται τα κύρια χωροταξικά – περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά του Προτύπου Χωρικής Ανάπτυξης.

B.1.1.α ΑΡΧΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ – ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

B.1.1.α.1 Αρχές Πολιτικής - Στρατηγικοί στόχοι του προτύπου χωρικής ανάπτυξης

Το πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας προσδιορίζει, με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών, τα βασικά χαρακτηριστικά, τις προτεραιότητες και τις στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη της Περιφέρειας και διαμορφώνεται με βάση το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, τις σχετικές ειδικές συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (country specific recommendations) και το νέο ΕΣΠΑ (2014-2020), που καθορίζουν τον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό για την βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας και την ισότιμη ένταξή της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο, ενώ συγχρόνως ακολουθεί, τις κύριες επιλογές της «Εδαφικής Ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020» για την εδαφική συνοχή.

Οι **έξι εδαφικές προτεραιότητες για την ΕΕ**, που μπορούν να συμβάλουν στην επιτυχή υλοποίηση της «Στρατηγικής της Ευρώπης 2020» είναι:

1. Προώθηση της πολυκεντρικής και ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης της Ε.Ε.
2. Ενθάρρυνση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης των πόλεων, της υπαίθρου και συγκεκριμένων περιοχών.
3. Εδαφική ολοκλήρωση των διασυνοριακών και διακρατικών λειτουργικών περιφερειών.
4. Διασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας των περιφερειών με βάση τις ισχυρές τοπικές οικονομίες.
5. Βελτίωση της εδαφικής συνδεσιμότητας για άτομα, κοινότητες και επιχειρήσεις.
6. Διαχείριση και σύνδεση οικολογικών, τοπιακών και πολιτιστικών αξιών των περιφερειών.

Ο **γενικός στρατηγικός στόχος και επιδίωξη του νέου ΕΣΠΑ (2014 - 2020)** είναι η επανάκαμψη της οικονομίας, ο περιορισμός των συνεπειών της κρίσης και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής με:

- Προώθηση μέτρων **αντιμετώπισης της ανεργίας και καταπολέμησης της φτώχειας** (στόχος η κοινωνική συνοχή).
- Προώθηση προγραμμάτων υψηλής αποδοτικότητας για την **δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης**.
- Αποφασιστική στροφή προς την **ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας με στοχευμένες επενδύσεις**.
- Στήριξη της **καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας ως στρατηγικών εθνικών προτεραιοτήτων**.
- Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, **μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές και αύξηση των εξαγωγών**.
- Δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την **προσέλκυση ξένων επενδύσεων**.

Οι αρχές πολιτικής για την χωρική ανάπτυξη της Περιφέρειας είναι συμβατές με τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές του ΕΣΠΑ (2014 - 2020). **Κεντρικό στόχο αποτελεί η: «Αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον».** Στη συνέχεια καταγράφονται οι Γενικοί και Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι, όπως αυτοί διατυπώθηκαν στην πρόταση της ΠΔΕ για το ΣΕΣ 2014 – 2020 (Ιούνιος 2013).

Γενικοί και ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Για την προαγωγή του αναπτυξιακού οράματος της ΠΔΕ επιλέγονται για το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας πέντε στρατηγικοί στόχοι, οι οποίοι συνδέονται με συγκεκριμένους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) που ικανοποιούν τόσο την εθνική στρατηγική όπως αυτή εκφράζεται από το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020, όσο και την ευρωπαϊκή στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Οι βασικοί στόχοι του στρατηγικού σχεδιασμού του ΠΕΠ της ΠΔΕ, είναι:

Στρατηγικός Στόχος 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της Ε2020 για την **ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας**, η βασική πολιτική για την ΠΔΕ είναι η ενίσχυση της συνεργασίας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με τους φορείς έρευνας, τεχνολογίας και εκπαίδευσης με στόχο την υιοθέτηση και εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων, προϊόντων και εφαρμογών αλλά και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την συνακόλουθη τόνωση της απασχόλησης.

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της E2020 για **ενίσχυση της πρόσβασης, χρήσης και ποιότητας, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών**, ο κύριος στόχος πολιτικής για την ΠΔΕ είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων με ένταξη εργαλείων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της.

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της E2020 για **ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, του γεωργικού τομέα (ΕΓΤΑΑ), της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών (ΕΤΘΑ)**, ο κύριος στόχος πολιτικής για την ΠΔΕ είναι ο μετασχηματισμός της παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και τροφίμων και η συστηματική προώθηση της εξωστρέφειας κατά την εμπορία τους¹.

Στρατηγικός Στόχος 2: Προστασία του Περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον.

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της E2020 για **ενίσχυση της μετάβασης προς την οικονομία χαμηλών εκπομπών ρύπων σε όλους τους τομείς**, ο κύριος στόχος πολιτικής για την ΠΔΕ είναι η αξιοποίηση του ενεργειακού αποθέματος, με υδροηλεκτρικά φράγματα, διείσδυση των ΑΠΕ, αξιοποίηση του αιολικού, ηλιακού και υδάτινου δυναμικού, της βιομάζας, των κοιτασμάτων υδρογοναναθράκων και των γεωθερμικών πεδίων.

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της E2020 για **προώθηση της προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές, της πρόληψης και της διαχείρισης του κινδύνου**, οι κυριότεροι στόχοι στην ΠΔΕ είναι:

- ο **στους τομείς της γεωργίας και των τροφίμων**: παρεμβάσεις στα καλλιεργούμενα είδη και στον τρόπο καλλιέργειας των υπαρχόντων ειδών και αξιοποίηση υπολειμμάτων και υποπροϊόντων των βιομηχανικών ειδών διατροφής, των γεωργικών καλλιεργειών, των κτηνοτροφικών επιχειρήσεων και της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων.
- ο **στον τομέα των υδάτινων πόρων**: βιώσιμη διαχείριση και αντιμετώπιση των κινδύνων, τους οποίους η κλιματική αλλαγή επιδεινώνει (πλημμύρες, λειψυδρία - ξηρασία).
- ο **στον τομέα της αλιείας και γενικότερα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων**, άμεση ανάληψη μέτρων για την άμβλυνση των υφιστάμενων πιέσεων.
- ο **για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής** εγκατάσταση και λειτουργία μονάδων ΑΠΕ.

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της E2020 για **προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων**, οι κύριοι στόχοι πολιτικής για την ΠΔΕ είναι:

- ο Προστασία των περιοχών ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και αισθητικής αξίας.
- ο Ανάπτυξη υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης.
- ο Αξιοποίηση του υδατικού δυναμικού και ανάπτυξη αρδευτικών έργων.
- ο Ορθή διαχείριση των στερεών απορριμμάτων.
- ο Προστασία του πλούσιου θαλάσσιου περιβάλλοντος της Περιφέρειας.

Στρατηγικός Στόχος 3: Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση μεταφορικών υποδομών.

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της E2020 για **προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και απομάκρυνση των σημείων συμφόρησης σε σημαντικά δίκτυα υποδομών**, ο κύριος στόχος πολιτικής για την ΠΔΕ είναι η ολοκλήρωση των μεταφορικών αξόνων για την εξασφάλιση της σύνδεσης της Περιφέρειας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα και την ενίσχυση του ρόλου της ως Νότια - Δυτική πύλη της χώρας με απώτερο στόχο να μετατραπεί σε σταυροδρόμι συνδυασμένων μεταφορών και περιοχή σύγκλισης των δύο εθνικών – διεθνών αξόνων ανάπτυξης.

Στρατηγικός Στόχος 4: Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και των Διακρίσεων

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της E2020 για **προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων**, οι κύριοι στόχοι πολιτικής για την ΠΔΕ είναι η αντιμετώπιση της ανεργίας που δημιουργήθηκε από την παρούσα οικονομική κρίση.

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της E2020 για **προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας**, οι κύριοι στόχοι για την ΠΔΕ είναι:

- ο Στήριξη του εισοδήματος των πολιτών της Περιφέρειας, στη βάση εισοδηματικών κριτηρίων.
- ο Παροχή κοινωνικής προστασίας μέσα από μία ολοκληρωμένη πρόταση, σύμφωνα με τη μελέτη «Ενδυνάμωση του κοινωνικού δικτύου ασφαλείας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: ο ρόλος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος».
- ο Βελτίωση της πρόνοιας για όσους χρήζουν βοήθειας μέσω της εξασφάλισης πρόσβασης σε πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας.

---

¹ Προς αυτή την κατεύθυνση αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα η λειτουργία των ευρωπαϊκών μεταφορικών αξόνων, η δημιουργία υποδομών, συμπράξεων και η προώθηση της συνεργασίας των φορέων της διατροφικής αλυσίδας με διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε δράσεις ανάπτυξης καινοτομίας και εξωστρέφειας.

- ο Ενεργητική ένταξη ομάδων (π.χ. άστεγοι, Ρομά) που αντιμετωπίζουν διαρκώς εντονότερα τον κίνδυνο να αποκλειστούν κοινωνικά.
- ο Ανάπτυξη τοπικών προγραμμάτων κοινωφελούς σκοπού, στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας, των κοινωνικών υπηρεσιών, με την ενεργοποίηση των φορέων της τοπικής κοινωνίας, στοχεύοντας στις περισσότερο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.
- ο Αξιοποίηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την ένταξη των ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων στην αγορά εργασίας.

Στρατηγικός Στόχος 5: Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση κοινωνικών υποδομών, υποδομών υγείας και εκπαίδευσης.

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου της Ε2020 για **επένδυση στην εκπαίδευση, τις δεξιότητες και στη δια βίου μάθηση**, οι κύριοι στόχοι για την ΠΔΕ είναι:

- ο Ενίσχυση της συμμετοχής σε προγράμματα δια βίου μάθησης.
- ο Εντατικοποίηση της προσπάθειας της υψηλής συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- ο Ενίσχυση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της ευελιξίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- ο Ισότιμη πρόσβαση και συμμετοχή στα προγράμματα σπουδών όλων των φοιτητών χωρίς διακρίσεις.
- ο Προώθηση υψηλών προτύπων ποιότητας στη διδασκαλία και ενθάρρυνση της καινοτομίας ως προς το περιεχόμενο και τον σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών.
- ο Ανάπτυξη των «οριζόντιων δεξιοτήτων», συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικότητας, σε πτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- ο Εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής (εργαστηριακός εξοπλισμός, κτιριακές παρεμβάσεις κλπ) των πανεπιστημιακών και ερευνητικών δομών.
- ο Αξιοποίηση των νέων δυνατοτήτων που ανοίγονται ως προς την παροχή δια βίου μάθησης, με έμφαση στην εδαφική συνοχή με παροχή υπηρεσιών προσαρμοσμένες για αγροτικές περιοχές.
- ο Εντατικοποίηση των ήδη εφαρμοζόμενων πολιτικών σύνδεσης της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας.
- ο Σχεδιασμός κατάλληλα στοχευμένων δράσεων για τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες που χαρακτηρίζουν την Περιφέρεια, όπως μετανάστες και Ρομά, για συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές.
- ο Κάλυψη της αναγκαίας υλικοτεχνικής υποδομής (εργαστηριακός εξοπλισμός σχολείων, κτιριακές παρεμβάσεις στις δομές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, εξοπλισμοί πληροφορικής κλπ.) που απαιτείται για την υλοποίηση των δράσεων.
- ο Μείωση του ποσοστού των νέων ατόμων που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης («άτομα NEET»).

Στρατηγικοί στόχοι του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου

Λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές της πρότασης της ΠΔΕ για το ΣΕΣ (2014-2020) οι στρατηγικοί στόχοι του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου είναι:

1. Αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της Περιφέρειας στον εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, ως:

- ο Κεντρικής περιοχής ανάπτυξης στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου και Νότιας Δυτικής Πύλης της χώρας προς την Κεντρική Μεσόγειο και την Ευρωπαϊκή Ένωση, λειτουργώντας συμπληρωματικά με τη γειτονική περιφέρεια της Ηπείρου (Ηγουμενίτσα), που αποτελεί τη Βόρεια Δυτική Πύλη.
- ο Κόμβου συνδυασμένων διεθνών μεταφορών, εμπορευματικού, διαμετακομιστικού – επικοινωνιακού κόμβου και κέντρου ανάπτυξης νέων τεχνολογιών και έρευνας στο χώρο της ΝΑ Ευρώπης.
- ο Διεθνούς πολιτιστικού προορισμού (με επίκεντρο το αρχαιολογικό-πολιτιστικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα - Επικούρειος Απόλλων) σε δικτύωση με άλλους σημαντικούς πολιτιστικούς - τουριστικούς προορισμούς (Επίδαυρος, Μυκήνες, Δελφοί, Δωδώνη κ.α.).
- ο Ενεργειακού παραγωγικού πόλου με αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, του πλούσιου υδάτινου δυναμικού και των ΑΠΕ.
- ο Περιφέρειας σύγκλισης πέντε προγραμματιζόμενων διευρωπαϊκών διαδρόμων ανάπτυξης.

2. Αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας/εξωστρέφειας της ΠΔΕ σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς με:

- ο Ανταγωνιστική λειτουργία του πρωτογενή τομέα, ως σημαντικού παραγωγικού πόρου και μέσου προστασίας των φυσικών τοπίων, με ενίσχυση και διάδοση της βιολογικής γεωργίας, κτηνοτροφίας και υδατοκαλλιέργειας.
- ο Ανάπτυξη προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα, τις νέες τεχνολογίες και την καινοτομία, με εστίαση στις Πανεπιστημιακές Σχολές (Πατρών και Αγρινίου), τα ΤΕΙ της Περιφέρειας, το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών και ενίσχυση της συνεργασίας των επιχειρήσεων με τους φορείς έρευνας, τεχνολογίας και εκπαίδευσης.
- ο Ανάπτυξη του ποιοτικού, υψηλού επιπέδου τουρισμού στα παράλια της ΠΔΕ, καθώς και ειδικών και ήπιων/εναλλακτικών/ειδικών μορφών τουρισμού σε συνδυασμένα πολιτιστικά-περιβαλλοντικά δίκτυα (του ορεινού και παράκτιου χώρου) και διάχυση τουριστικών ροών στην ορεινή ενδοχώρα.

- Ανάπτυξη του εμπορίου, της διαμετακόμισης και των μεταφορικών υπηρεσιών και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ.
- Ενδοπεριφερειακή σύγκλιση μέσα και από την σταδιακή συγκρότηση διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών χωρικών ενότητων και διεύρυνση-ενίσχυση των δεσμών-συνεργασιών.

3. Βιώσιμη αστική ανάπτυξη – ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου με:

- Πολυκεντρική χωρική οργάνωση του οικιστικού δικτύου και ενδοπεριφερειακή σύγκλιση στο σύνολο της ΠΔΕ.
- Βιώσιμη αστική ανάπτυξη και ισόρροπη σχέση του αστικού με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο, με τη σταδιακή δημιουργία εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου και την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών και του αγροτικού χώρου μέσω σχέσεων συνέργειας.
- Ανάσχεση της πληθυσμιακής συγκέντρωσης στα μεγάλα αστικά κέντρα (Πάτρα, Αργίριο) με παράλληλη ενίσχυση του εξοπλισμού και των υποδομών των πλησιέστερων σε αυτά οικιστικών κέντρων και της ορεινής ενδοχώρας.
- Ανάδειξη της ιδιαίτερης ταυτότητας του συστήματος οικισμών 2ου έως 6ου επιπέδου.
- Δραστικός περιορισμός της αστικής διάχυσης μέσω του σχεδιασμού της ανάπτυξης.
- Ορθολογική κατανομή και ενίσχυση του διοικητικού, αυτοδιοικητικού, κοινωνικού εξοπλισμού και των υποδομών σε τοπικό επίπεδο (με βάση και την μεταρρύθμιση στην Αυτοδιοίκηση) και ανάδειξη-βελτίωση της αισθητικής, της ταυτότητας των οικισμών και της ποιότητας ζωής, με προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων.

4. Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ

- Προστασία και ανάδειξη των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών με επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων και ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας.
- Προστασία και ανάδειξη των τοπίων (κατά προτεραιότητα διεθνούς και εθνικής σημασίας) ως αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας αειφόρου ανάπτυξης της ΠΔΕ.
- Υλοποίηση δράσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Προαγωγή της αειφόρου χρήσης των θαλασσών, διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και των υδάτων και προστασία των βασικών πόρων τους.
- Αξιοποίηση ενεργειακών πόρων, προώθηση των ΑΠΕ (και των επενδύσεων έργων) και βελτίωση - ολοκλήρωση - επέκταση των δικτύων / υποδομών (βιώσιμη διαχείρισή των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων) με μέριμνα στην προστασία του περιβάλλοντος, ορθολογική χρήση/εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς ως μέσο για την προστασία του κλίματος.
- Προστασία, αξιοποίηση, ανάδειξη και σύνδεση σε δίκτυα του σημαντικού αριθμού αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων (ιδιαίτερα των χαρακτηρισμένων ως παγκόσμιας κληρονομιάς).

5. Ανάδειξη – ενίσχυση των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ – Μ.

- Βιώσιμη – ισόρροπη ανάπτυξη των μεταφορικών υποδομών – αξόνων και πόλων διεθνούς, εθνικής και ενδοπεριφερειακής σημασίας.
- Ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών.

6. Χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου.

- Ολοκληρωμένος σχεδιασμός του παράκτιου χώρου με προτεραιότητα στις περιοχές που δέχονται μεγάλες πιέσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες
- Προώθηση ολοκληρωμένης ανάπτυξης μειονεκτικών περιοχών ορεινής ενδοχώρας και σταδιακή ανασυγκρότηση του ορεινού χώρου.

7. Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

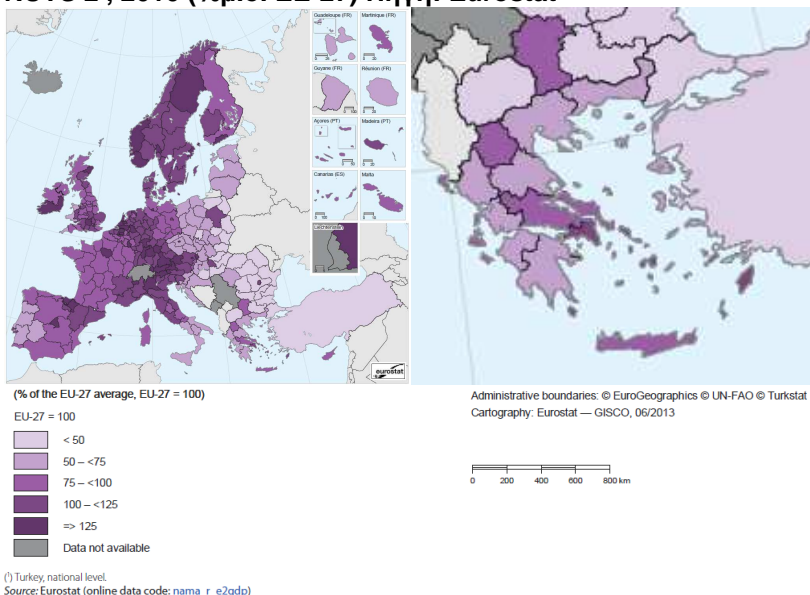
- Δημιουργία βιώσιμων διοικητικά ενότητων και χωρική διάρθρωση της ΠΔΕ, ως κεντρική περιοχή στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου.
- Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της ΠΔΕ με δράσεις όπως στοχοθεσία, επάρκεια οργανωτικής υποδομής, εξοπλισμός, πολιτική προστασία και αξιοποίηση χρηματοδοτικών προγραμμάτων, με στόχο την βελτίωση των σχέσεων με τους πολίτες, τη διαφάνεια και την καλύτερη εξυπηρέτησή τους από τους δημόσιους φορείς.
- Συστηματική και συντονισμένη από την ΠΔΕ προώθηση συνεργασιών, δικτυώσεων και δράσεων μεταξύ των δήμων της περιφέρειας σε κάθε ΠΕ και με τις γειτονικές Περιφέρειες.

B.1.1.α.2 Θέση και ρόλος της περιφέρειας στο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο

Η αναπτυξιακή θέση και ο ρόλος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας παρέμεινε σε στασιμότητα, με τις τάσεις να είναι μάλλον πτωτικές, λόγω κυρίως της ύφεσης και οικονομικής κρίσης της τελευταίας δετίας και των καθυστερήσεων ολοκλήρωσης των μεγάλων αναπτυξιακών της διαδρόμων. Αναλυτικότερα με βάση την νεότερη κατάταξη των περιφερειών της Ε.Ε., η ΠΔΕ **κατατάσσεται στην χαμηλότερη κατηγορία των “λιγότερο αναπτυγμένων” περιφερειών**, μαζί με τις περιφέρειες Ηπείρου, Θεσσαλίας, Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ενώ με τις περιφέρειες της νότιας Ιταλίας (Ιταλικό Mezzogiorno που ανήκουν στην ίδια κατηγορία των “λιγότερο αναπτυγμένων” περιφερειών) συναποτελούν την ομάδα περιφερειών της Κεντρικής Μεσογείου. Η αναπτυξιακή της θέση σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες του Ευρωπαϊκού χώρου προσδιορίζεται με βάση συγκεκριμένους αναπτυξιακούς δείκτες που αναλύονται παρακάτω:

Με βάση το **κατά κεφαλήν ΑΕΠ**, στοιχεία του έτους 2010¹, η ΠΔΕ βρίσκεται **στην 48^η θέση μεταξύ των 84 περιφερειών του στόχου «Σύγκλιση»**, μαζί με τις περιφέρειες Severozapad της Τσεχίας, Γουαδελούπη της Γαλλίας, την Εσθονία και την Λιθουανία, πλησιάζοντας το 62% του μέσου όρου της ΕΕ27, ενώ με τα στοιχεία της περιόδου 1989-91 στην ΕΕ12 κατείχε τη θέση με το χαμηλότερο ΑΕΠ ανά κάτοικο. Για την περίοδο 2008-2010, η ΠΔΕ ακολουθεί τον αρνητικό ρυθμό μεταβολής της χώρας, έχοντας αρνητική τιμή μεταξύ 2-5% του μέσου όρου της ΕΕ27². Συνολικά την περίοδο 2000-2009, το κ.κ. ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές αυξάνει μεν, αλλά με χαμηλότερους ρυθμούς από την αντίστοιχη συνολική αύξηση της χώρας, ενώ η Π.Δ.Ε. παραμένει από πλευράς κατάταξης στη 12^η θέση μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας.

Χάρτης B.1.1.α-1: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), κατά περιφέρειες NUTS 2 , 2010 (%μ.ο. ΕΕ-27) Πηγή: Eurostat

Με βάση το **δείκτη ανεργίας**, στοιχεία των ετών 2010, 2011, 2012, η ΠΔΕ βρίσκεται στην 63^η, 23^η και 13^η **θέση** αντίστοιχα στο σύνολο των περιφερειών της ΕΕ27 με το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας και μόλις στην **5^η θέση ανάμεσα στις 84 περιφέρειες του στόχου «Σύγκλιση»³**, εμφανίζοντας σημαντική αύξηση (11,7 για το 2010, 17,3 για το 2011 και 25,5 για το 2012), ενώ **σε εθνικό επίπεδο** το 2012 βρίσκεται στην **4^η θέση** (25,5), κάτω από τη Δυτική Μακεδονία (29,9), τη Στερεά Ελλάδα (27,8) και την Κεντρική Μακεδονία (26,0). Σχετικά με τη **μακροχρόνια ανεργία**, η ΠΔΕ μαζί με άλλες 3 ελληνικές περιφέρειες⁴ **βρίσκεται στην πρώτη δεκάδα για το 2012, (ποσοστό 16,33%)**. Τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας, πέρα από το σύνολο της Ελλάδας, εντοπίζονται σε Νότια Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Βουλγαρία, Λετονία και Ιρλανδία. **Σε εθνικό επίπεδο το 2012 η ΠΔΕ βρίσκεται στην 6^η θέση** (56,3), πίσω από τη Δυτική Μακεδονία (72,5), την Πελοπόννησο (61,4), την Ήπειρο (60,5), την Κεντρική Μακεδονία (60,4) και τη Στερεά Ελλάδα (59,1).

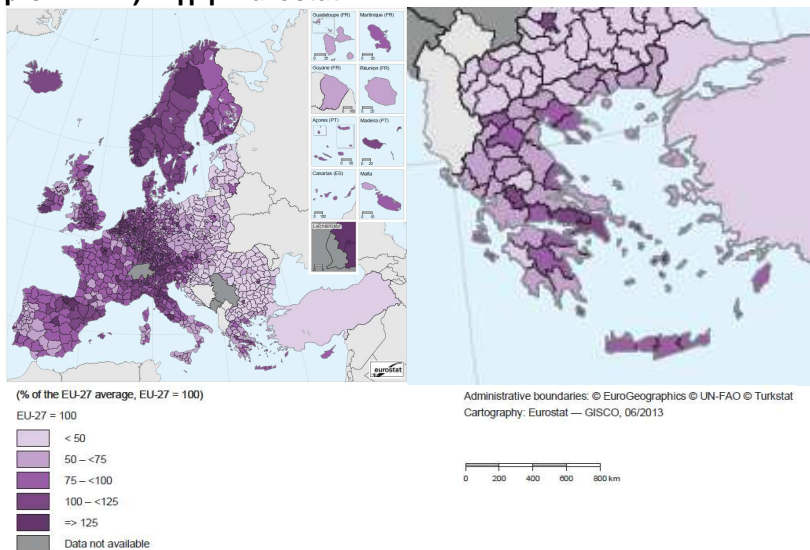
¹ Σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), κατά περιφέρειες NUTS2 (% του μέσου όρου της ΕΕ27=100). Επισημαίνεται ότι για το έτος 2010, η ΠΔΕ εμφανίζει το μικρότερο κκ ΑΕΠ της περιόδου 2000-2010.

² Στις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες, μόνο η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έχει μικρότερη μεταβολή (αρνητική τιμή από 0-2%), ενώ οι περιφέρειες Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων έχουν αρνητική τιμή μεγαλύτερη του 5% του μέσου όρου της ΕΕ27.

³ Το αντίστοιχο ποσοστό της ΕΕ είναι 9,6 για τα έτη 2010 και 2011 και 10,4 για το 2012, ενώ για την Ελλάδα 12,5 για το 2010, 17,7 για το 2011 και 24,2 για το 2012.

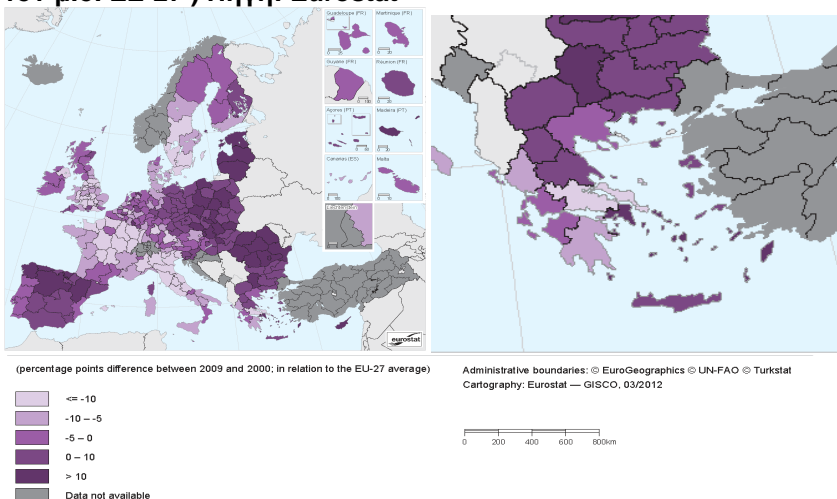
⁴ Δυτική Μακεδονία με 17,98, Κεντρική Μακεδονία με 16,37 και Στερεά Ελλάδα με 15,81%.

Χάρτης Β.1.1.α-2: ΑΕΠ, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), κατά περιφέρειες NUTS 3 , 2010 (% μ.ο. ΕΕ-27) Πηγή: Eurostat

(*) Turkey, national level.
Source: Eurostat (online data code: nama_r_e3gdp)

Χάρτης Β.1.1.α-3: Μεταβολή κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), κατά περιφέρειες NUTS 2, 2000-2009 (διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ 2009 και 2000 σε σχέση με τον μ.ο. ΕΕ-27) Πηγή: Eurostat

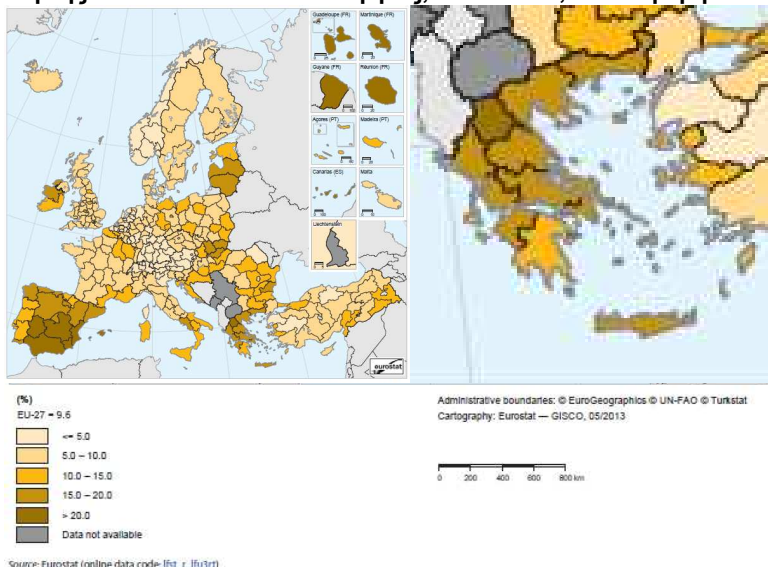
(*) Italy, Hungary and Austria, data for 2000 relate to Eurostat estimates made for the purpose of this publication.
Source: Eurostat (online data code: nama_r_e2gdp)

Αυξημένο είναι και το ποσοστό ανέργων νέων κάτω των 25 ετών. Η ΠΔΕ βρίσκεται στην 12^η θέση στο σύνολο των περιφερειών ΕΕ27 για το 2012 (ποσοστό 56,3% σε σχέση με το 35,1% του 2010)⁵. Σχετικά με την ανεργία γυναικών, βρίσκεται στην 11^η θέση στο σύνολο των περιφερειών ΕΕ27 για το 2012 (ποσοστό 30,2%, διπλάσιο σε σχέση με το 2010)⁶. Σε εθνικό επίπεδο, το 2012, βρίσκεται στην 4^η θέση (30,2), πίσω από την Δυτική Μακεδονία (36,8), την Στερεά Ελλάδα (36,6) και την Θεσσαλία (30,5).

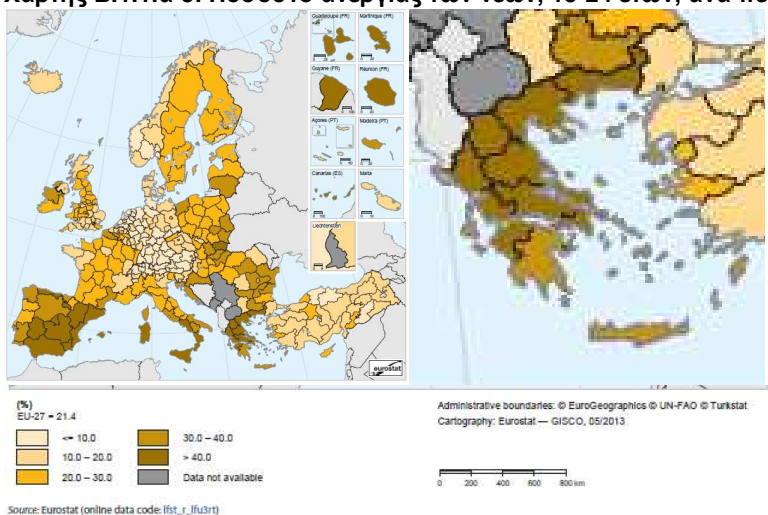
⁵ Το αντίστοιχο ποσοστό για την ΕΕ27 είναι 22,9 και για την Ελλάδα 55,3.

⁶ Το αντίστοιχο ποσοστό για την ΕΕ27 είναι 10,5 και για την Ελλάδα 28,1.

Χάρτης Β.1.1.α-4: Ποσοστό ανεργίας, 15-74 ετών, ανά περιφέρεια NUTS 2, 2011 (%), πηγή Eurostat

Χάρτης Β.1.1.α-5: Ποσοστό ανεργίας των νέων, 15-24 ετών, ανά περιφέρεια NUTS 2, 2011 (%), πηγή Eurostat

Ως προς τα ποσοστά απασχόλησης στους τρεις παραγωγικούς τομείς η ΠΔΕ εξακολουθεί να κατατάσσεται στην κατηγορία των Ευρωπαϊκών Περιφερειών με τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης στην βιομηχανία (κάτω του 25%, με ποσοστό στον δευτερογενή 18,27%)⁷ καθώς και στις περιφέρειες με τον υψηλότερο δείκτη απασχόλησης στην γεωργία (μεγαλύτερο του 12%, ενώ στον πρωτογενή τομέα γενικά εμφανίζει ποσοστό 20,5%)⁸, χωρίς ωστόσο αυτή να συνοδεύεται από αντίστοιχο εκσυγχρονισμό του τομέα, ενώ παρουσιάζει βελτίωση στον τριτογενή τομέα (61,22%)⁹, όπου πριν βρισκόταν στις περιφέρειες που παρουσίαζαν χαμηλά ποσοστά (κάτω του 50%). Επισημαίνεται ότι η ΠΔΕ αποτελεί μία από τις σημαντικότερες Περιφέρειες της χώρας στην παραγωγή ερευνητικής δραστηριότητας, καθώς χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη σημαντικού αριθμού ερευνητικών και εκπαιδευτικών υποδομών. Ωστόσο, ο τομέας δεν παρουσιάζει την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα, με βάση τις ανεπτυγμένες υποδομές και τις δαπάνες που γίνονται για Έρευνα και Καινοτομία στην Περιφέρεια με αποτέλεσμα να

⁷ Το ποσοστό αυτό την κατατάσσει στην 276^η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών και συμβαδίζει με την περιφέρεια Κρήτης και τις περιφέρειες Πράγα της Τσεχίας, Nord Norge της Νορβηγίας και Vlaams –Brabant του Βελγίου. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι με βάση τον πίνακα Κατανομής Απασχόλησης ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, στον οποίο εντοπίζεται η πιο εξειδικευμένη περιφέρεια με βάση το ποσοστό απασχόλησης, η ΠΔΕ εμφανίζεται δύο φορές: στον τομέα της «Ποτοποίησης» (από τον κλάδο της μεταποίησης) και στον κλάδο του «Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου, επίσκεψη μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών».

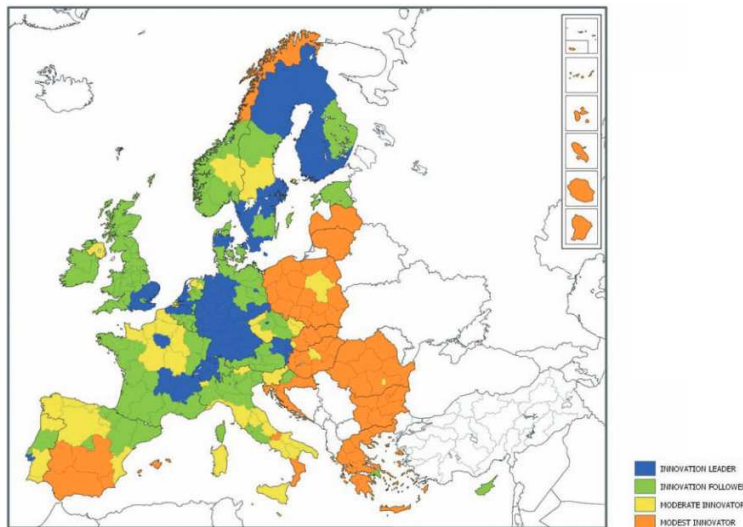
⁸ Την κατατάσσει στην 36^η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών και συμβαδίζει με τις περιφέρειες Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας και Tekirdag, Edirne, Kirk Lareli της Τουρκίας. Επιπλέον, από τον πίνακα κατάταξης των περιφερειών ΕΕ27 με βάση το ποσοστό κάλυψης των αρδευτικών τμημάτων της περιφέρειας, παρατηρείται ότι η ΠΔΕ βρίσκεται μέσα στις 20 πρώτες περιφέρειες της ΕΕ27 με τα μεγαλύτερα ποσοστά κάλυψης, στην 15^η θέση. Στη λίστα υπάρχουν και άλλες 5 ελληνικές περιφέρειες (Θεσσαλία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Ήπειρος και Στερεά Ελλάδα).

⁹ Το ποσοστό αυτό την κατατάσσει στην 213^η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών και συμβαδίζει με τις περιφέρειες Galicia της Ισπανίας, Border, Midland and Western της Ιρλανδίας, Piemonte της Ιταλίας, Região Autónoma dos Açores της Πορτογαλίας, και τη Λετονία (η οποία αποτελεί μία περιφέρεια).

κατατάσσεται στην ομάδα των Modest Innovators σύμφωνα με το Regional Innovation Scorecard (RIS 2012), μαζί με όλες τις άλλες ελληνικές περιφέρειες, εκτός της Αττικής.

Χάρτης Β.1.1.α-6: Κατάταξη Περιφερειών ανάλογα με τις επιδώσεις τους στην καινοτομία, NUTS 2, πηγή: Regional innovation Scoreboard 2012

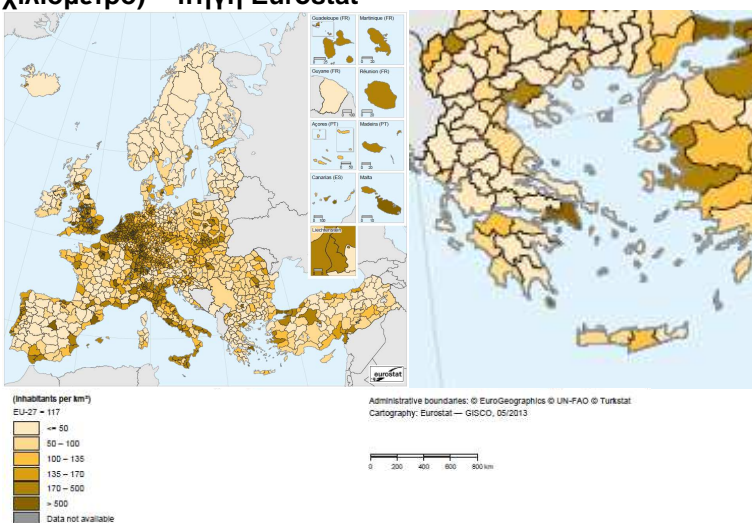
Τέλος, με βάση τα στοιχεία του 2011 στους **δημογραφικούς δείκτες** (μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού, ποσοστά γεννητικότητας, ποσοστά πληθυσμού κάτω των 25 ετών και πληθυσμιακή πυκνότητα), η ΠΔΕ παρουσιάζει χαρακτηριστικά αντίστοιχα περισσότερο με των νοτίων παράκτιων περιφερειών της Ισπανίας και των βαλκανικών χωρών, παρά με τα αντίστοιχα της κεντρικής Ευρώπης.

Αναλυτικά, σε σχέση με την πληθυσμιακή πυκνότητα μόνο η ΠΕ Αχαΐας (107,1 κατ/χλμ) είναι κοντά στην πυκνότητα της ΕΕ (116,92 κατ/χλμ), με μεγαλύτερη πυκνότητα από αυτήν του εθνικού χώρου (86,4 κατ/χλμ), σε αντίθεση με τις άλλες δύο ΠΕ (Αιτωλοακαρνανία και Ηλεία).

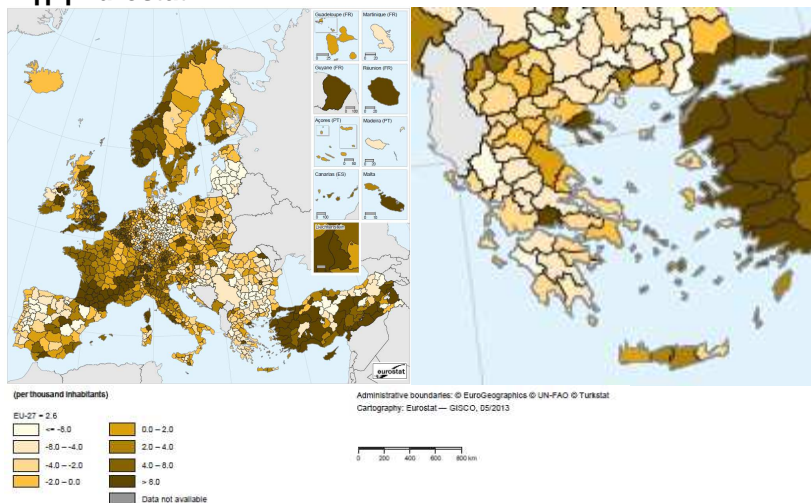
Σε ό,τι αφορά την πληθυσμιακή μεταβολή, με βάση το ακαθάριστο ποσοστό συνολικής πληθυσμιακής μεταβολής για το 2011, η ΠΔΕ παρουσιάζει παρόμοια χαρακτηριστικά με περιοχές της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, της Ανατολικής Γερμανίας και των βαλκανικών χωρών, με όλες τις ΠΕ να παρουσιάζουν αρνητική μεταβολή πληθυσμού (μεγαλύτερη μείωση στην ΠΕ Αχαΐας, -5,0%), ενώ η αντίστοιχη μεταβολή σε εθνικό επίπεδο είναι -1,8%.

Αναφορικά με τη μετανάστευση εμφανίζει παρόμοια χαρακτηριστικά με αυτά της Νότιας Ιταλίας και της Σικελίας και των περιοχών της Ισπανίας, παρουσιάζοντας εισροή πληθυσμού (+0,1%) στην ΠΕ Αιτ/νίας και εκροή στις ΠΕ Αχαΐας και Ηλείας (-5,8% και -5,1% αντίστοιχα), ενώ σε επίπεδο χώρας καταγράφεται μείωση -1,3%.

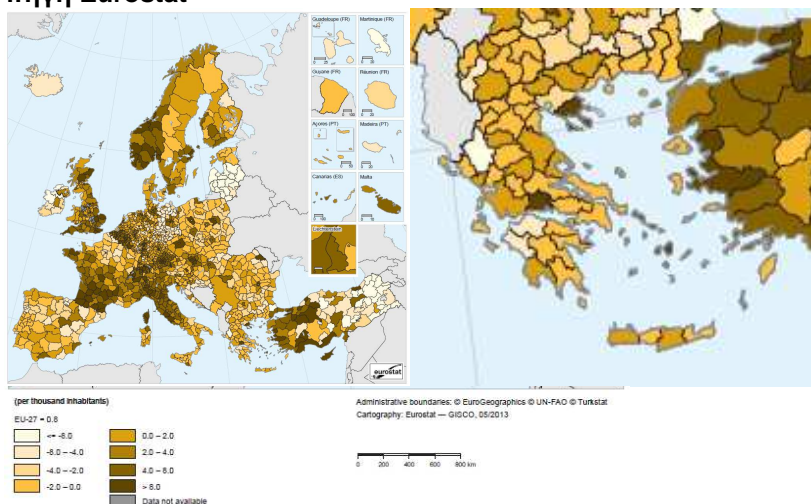
Χάρτης Β.1.1.α-7.1: Πυκνότητα πληθυσμού, ανά περιφέρεια NUTS 3, 2011 (κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο) – πηγή Eurostat

Χάρτης Β.1.1.α-7.2: Πληθυσμιακή μεταβολή, ανά περιφέρεια NUTS 3, 2011 (ανά 1.000 κατοίκους) – πηγή Eurostat

Χάρτης Β.1.1.α-7.3: Καθαρή μετανάστευση, ανά περιφέρεια NUTS 3, 2011 (ανά 1.000 κατοίκους) – πηγή Eurostat

Με βάση την παραπάνω αναφορά στους δείκτες διαφαίνεται σε γενικές γραμμές το προαναφερόμενο συμπέρασμα, ότι η θέση της ΠΔΕ στον ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο δεν βελτιώθηκε αλλά παρέμεινε σε στασιμότητα, με τις τάσεις να είναι μάλλον πτωτικές την τελευταία δετία της ύφεσης και της οικονομικής κρίσης. Συνεπώς, βασικός στόχος του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ είναι η βέλτιστη αξιοποίηση των δυνατοτήτων και των προοπτικών που διαγράφονται και η σταδιακή και αποτελεσματική επίλυση των προβλημάτων που έχουν επισημανθεί. Αρχή του ΠΠΧΣΑΑ είναι ότι πραγματική βιώσιμη ανάπτυξη στην υπάρχουσα διεθνή συγκυρία μπορεί να υπάρξει με συντονισμένες προσπάθειες, δράσεις και αποτελέσματα που θα καταστήσουν σταδιακά την οικονομία και την παραγωγή ανταγωνιστική και ποιοτική, σ' ένα σχεδιασμένο χωρικό περιβάλλον, που να αναδεικνύει τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα (φυσικά, πολιτιστικά, παραγωγικά), στις διάφορες χωρικές του ενότητες (από τις μεγαλύτερες ως τις τοπικές), με βάση τις αρχές και κατευθύνσεις της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης που σχετίζονται άμεσα με τις μεγάλες καθυστερήσεις των αναπτυξιακών έργων, που είναι απαραίτητα για την διαμόρφωση των μεγάλων αναπτυξιακών πόλων και αξόνων, μεταθέτουν τον χρονικό ορίζοντα της εφαρμογής των στρατηγικών κατευθύνσεων χωρίς ουσιαστικά να τις αναθεωρούν. Οι τελευταίες αποτελούν τις κύριες συλλήψεις για την άρση της σχετικής απομόνωσης της περιφέρειας και της αναβάθμισης της θέσης και του ρόλου της στον εθνικό και ευρωπαϊκό χώρο. Στο πλαίσιο αυτό και με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων των διευρωπαϊκών δικτύων η ΠΔΕ διαθέτει αρκετές δυναμικές προοπτικές.

Από την αξιολόγηση που πραγματοποιήθηκε στο Α στάδιο της μελέτης, εκτιμάται ότι δεν προκύπτει ανάγκη ουσιαστικής αναθεώρησης κάποιας από τις στρατηγικές κατευθύνσεις που αναφέρονται στον ρόλο της ΠΔΕ στον εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο και στο πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της περιφέρειας. Με βάση τα σχετικά πορίσματα της Α' φάσης της μελέτης εκτιμάται ότι κυρίως από την 10ετία του 2020 θα ενισχυθεί τόσο ο διεθνής όσο και ο εθνικός ρόλος της περιφέρειας, με απαραίτητη προϋπόθεση την ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών δικτύων που αφορούν στα μεγάλα έργα και υποδομές μεταφορών.

Την ενίσχυση αυτή εκτιμάται ότι θα υποστηρίξει (κυρίως σε εθνικό επίπεδο) και η πιο συστηματική ανάπτυξη του ενεργειακού δυναμικού της περιφέρειας (η οποία έχει ξεκινήσει), με τις προσδοκώμενες προοπτικές αξιοποίησης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στο Ιόνιο και τον Πατραϊκό κόλπο και την παράλληλη

αξιοποίηση του πλουσιότατου υδάτινου δυναμικού της περιφέρειας καθώς και των δυνατοτήτων της για ανάπτυξη ήπιων μορφών ενέργειας¹⁰. Επισημαίνεται ότι στην ανάπτυξη “αιφορικών” δραστηριοτήτων έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα ιδιαίτερα οι “ευαίσθητες” ή μειονεκτικές περιοχές (ορεινός χώρος, αγροτικός χώρος, παράκτιες περιοχές).

Με αυτές τις εκτιμήσεις και βάσιμες προοπτικές είναι αναγκαίο να προστεθεί στις στρατηγικές κατευθύνσεις για την αναβάθμιση του διεθνούς και εθνικού ρόλου της Π.Δ.Ε. η στρατηγική κατεύθυνση για συστηματική ανάπτυξη του πλούσιου ενεργειακού δυναμικού της, η οποία θα ενισχύσει ορατά την αναπτυξιακή της θέση στη μεθεπόμενη προγραμματική περίοδο (μετά το 2020).

Εκτός από την παραπάνω αναγκαία προσθήκη για την αναβάθμιση κυρίως της θέσης της περιφέρειας σε εθνικό επίπεδο, οι αξιολογήσεις που διατυπώθηκαν στη προηγούμενη φάση της μελέτης θα είναι αναγκαίο να οδηγήσουν και σε εξειδικεύσεις και συμπληρώσεις των άλλων στρατηγικών κατευθύνσεων που παραμένουν και αφορούν στην αναβάθμιση του διεθνούς και εθνικού ρόλου της Π.Δ.Ε.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις και οι, κατά προτεραιότητα, συγκεκριμένες προτάσεις και τα μέτρα για να προωθηθεί και υλοποιηθεί στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό η στρατηγική κατεύθυνση **για σταδιακή αναβάθμιση της περιφέρειας ως νότιας δυτικής πύλης της χώρας¹¹ και ως κεντρικής περιοχής στη Μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου**, αφορούν κυρίως στην ολοκλήρωση των μεγάλων έργων και εγκαταστάσεων μεταφορών της περιφέρειας και στη σταδιακή λειτουργία των αναπτυξιακών της διαδρόμων και περιγράφονται αναλυτικά στα κεφ. Β.1.1.β.2, Β.1.1.β.3 και κυρίως στο κεφ. Β.1.1.γ.5.

Η στρατηγική κατεύθυνση **για αναβάθμιση της ΠΔΕ ως διεθνούς πολιτιστικού προορισμού με διεθνούς αξίας αρχαιολογικό – πολιτιστικό, φυσικό περιβάλλον** (Αρχαία Ολυμπία – Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων – περιοχές Ramsar) εμπεριέχει ως ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις κατά προτεραιότητα τα εξής:

- Περαιτέρω ανάδειξη και δικτύωση του αρχαιολογικού τριπόλου (Αρχαία Ολυμπία¹² – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων), με προώθηση των έργων ανάδειξης της Αρχαίας Ήλιδας, βελτίωση και αναβάθμιση των οδικών συνδέσεων (ειδικότερα αναβάθμιση της λειτουργίας της τουριστικής σιδηροδρομικής σύνδεσης του λιμανιού του Κατακόλου με το μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας) και κατ’ επέκταση ανάδειξη του πολιτιστικού – τουριστικού δικτύου Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων – Παλάτι Νέστωρα – Επίδαυρος – Μυκίνες – Δελφοί – Δωδώνη με παράλληλη δικτύωση με το ιστορικό/πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι – Ναυπακτος – Θέρμο.
- Ποιοτική αναβάθμιση και εμπλουτισμός με νέες μορφές του τουρισμού στις παράκτιες ζώνες που έχουν περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης υπό προϋποθέσεις (ακτές Δ. Κυλλήνης, Δ. Πηνειού, Δ. Ήλιδας μέχρι Κατάκολο, δυτικές ακτές Αιτ/νίας και παράκτιες περιοχές Δ. Ναυπακτίας, τουρισμός κρουαζιέρας στο Κατάκολο¹³), με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων.
- Συστηματική ενίσχυση ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή και ημιορεινή ενδοχώρα και στις παραλίμνιες ζώνες και σύνδεση και δικτύωση τους με τους παράκτιους τουριστικούς προορισμούς.
- Ανάδειξη – αξιοποίηση των διεθνούς και εθνικής σημασίας τοπίων της ΠΔΕ, ως χωρικών ενότητων που θα εμπλουτίσουν τις προοπτικές για την αιφόρο ανάπτυξή της, την ανάδειξη της πλούσιας βιοποικιλότητάς της και την αξιοποίηση των πόρων της, με όρους προστασίας στα πλαίσια του νεότερου διεθνούς και εθνικού πλαισίου¹⁴.

¹⁰ Η συγκεκριμένη προτεραιότητα τεκμηριώνεται από τις αξιολογήσεις που προηγήθηκαν και αναφέρονται στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μεγάλη εξάπλωση φωτοβολταϊκών σε όλη την Περιφέρεια και ιδιαίτερα στις Π.Ε. Ηλείας και Αχαΐας.
- Έχει εγκριθεί η αδειοδότηση σημαντικού αριθμού αιολικών πάρκων στην ορεινή Β.Α. Αχαΐα και στην ορεινή Δ., Β.Δ. και Ν.Α. Αιτ/νία..
- Μεγάλες συγκεντρώσεις μικρών υδροηλεκτρικών έργων χωροθετούνται στην Β.Δ. Αιτ/νία και στην Β.Α. Αχαΐα και δευτερευόντως στην Ανατολική Ηλεία.
- Υπάρχει μικρός αριθμός επενδύσεων στην βιομάζα σε Αχαΐα και Αιτ/νία
- Υπάρχουν ανοικτές οι προοπτικές/δυνατότητες αξιοποίησης βεβαιωμένων και προσδοκώμενων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην θαλάσσια περιοχή της Ηλείας και του Πατραϊκού κόλπου.

¹¹ Επισημαίνονται οι όχι ενθαρρυντικές πτωτικές τάσεις της κίνησης φορτηγών και Ι.Χ. και επιβατών που παρουσιάζονται για τον λιμένα της Πάτρας σε σχέση με τις αντίστοιχες κινήσεις του λιμένα της Ηγουμενίτσας με στοιχεία της τελευταίας 10ετίας (βλ. Τεύχος II-A2 στάδιο μελέτης, πίνακα σελ. 57: “Συγκριτική ετήσια διακίνηση από λιμένες Πάτρας, Ηγουμενίτσας στις γραμμές Ιταλίας”, που δείχνουν ότι οι προβλέψεις για τον λιμένα Πατρών δεν έχουν επαληθευτεί. Αυτό βέβαια μπορεί σ’ ένα βαθμό να οφείλεται στην μη ολοκλήρωση του εμπορικού τμήματος του λιμένα και των συνδέσεων (οδικών και σιδηροδρομικών με τους διευρωπαϊκούς άξονες. **Αντίθετα οι προοπτικές για τον λιμένα του Πλατυγιαλίου Αστακού είναι πιο ευνοϊκές με προϋπόθεση βέβαια την επαρκή σύνδεσή του με τον Δυτικό Άξονα.**

¹² Επισημαίνεται ότι με την απόφαση ΑΔΑ:ΒΕΙΓΓ-Υ3Δ (ΦΕΚ 17/ΑΑΠ/24.1.2013) εγκρίθηκε ο ανακαθορισμός των Ζωνών Α και Β Προστασία του αρχαιολογικού χώρου Ολυμπίας.

¹³ Η αναμενόμενη ολοκλήρωση των έργων αναβάθμισης του λιμένα του Κατακόλου προβλέπεται ότι θα αυξήσει ακόμη περισσότερο την ήδη θεαματική αύξηση της κίνησης κρουαζιερόπλοιων τα τελευταία χρόνια.

¹⁴ Τις κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής, το Ν. 3937/2011 για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, το Ν. 3199/2003 για την προστασία και διατήρηση των υδάτων και το Ν. 3983/2011 για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος

- Έμφαση στη διαφοροποίηση, εξειδίκευση και ανάπτυξη με τη χρήση νέων τεχνολογιών, καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών και με τη συνέργεια του ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη δημιουργία νησίδων αριστείας στον τομέα του τουρισμού, προστασίας και ανάπτυξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.

Ιδιαίτερη έμφαση στην **αναβάθμιση της θέσης της ΠΔΕ** στον ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο αποδίδεται, από την ίδια την Περιφέρεια **στην ανάπτυξη προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα και τις νέες τεχνολογίες** με δεδομένη την ύπαρξη σημαντικών υποδομών όπως: το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, το Πανεπιστήμιο Πατρών, το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (ITYE), το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων (IN.BI.Σ.), το Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (ΙΕΧΜΗ), τα ΤΕΙ Πάτρας και Μεσολογίου. Έμφαση δίνεται και στην ανασχεση της ανισότητας διείσδυσης ΤΠΕ μεταξύ Π.Ε. Αχαΐας και υπολοίπων Π.Ε.

Πιο συγκεκριμένες κατευθύνσεις και προτάσεις για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των παραπάνω σημαντικών υποδομών κατά προτεραιότητα μεταξύ των άλλων είναι οι ακόλουθες:

α) η ευρύτερη δυνατή συνεργασία και ο συστηματικός συντονισμός της ΠΔΕ με τους ερευνητικούς φορείς, τα εμποροβιομηχανικά επιμελητήρια των τριών Π.Ε. (για την στενότερη διασύνδεση με τις επιχειρήσεις και την διάχυση της καινοτομίας σ' αυτές) με ειδικότερη στόχευση τις δύο επόμενες προγραμματικές περιόδους:

- i) τη δραστική αύξηση από τον επιχειρηματικό τομέα της ΠΔΕ του ποσοστού συμμετοχής του στην ερευνητική δραστηριότητα¹⁵ από το 1/3 που είναι σήμερα τουλάχιστον στα 2/3,
- ii) τη σημαντική αύξηση των επιχειρήσεων της περιφέρειας που συμμετέχουν σε προγράμματα έρευνας, ανάπτυξης νέων τεχνολογιών και καινοτομίας,
- iii) τη δραστική αύξηση των αιτήσεων για χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ώστε να φθάσει σε ποσοστό το μέσο επίπεδο χώρας (6,2 αιτήσεις ανά 1 εκ. πληθυσμού).

β) η εξειδίκευση της στρατηγικής των προγραμμάτων έρευνας/νέας τεχνολογίας/καινοτομίας είναι σκόπιμο να αφορά κατά προτεραιότητα τρεις "περιοχές" στις οποίες η ΠΔΕ έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα:

- τουρισμός – πολιτισμός,
- γεωργία, κτηνοτροφία, ιχθυοκαλλιέργειες και τρόφιμα – ποτά,
- προηγμένα υλικά και μικροηλεκτρονική.

γ) εξειδικευμένες παρεμβάσεις για τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, παράλληλα με τις παρεμβάσεις στήριξης της καινοτομίας και έρευνας για το σύνολο της ΠΔΕ στα πεδία:

- έξυπνες πόλεις,
- πράσινη ενεργειακή πόλη,
- η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.

δ) βελτίωση της δυνατότητας πρόσβασης στις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, καθώς και της χρήσης και της ποιότητάς τους (Στόχος ευρυζωνικής σύνδεσης)¹⁶.

Στα πλαίσια της συνολικής στρατηγικής κατεύθυνσης **για αναβάθμιση του εθνικού ρόλου της Περιφέρειας και ενίσχυση της εξωστρέφειάς της, σε σχέση με τις γειτονικές της Περιφέρειες**, με τις οποίες έχει μικρότερης ή μεγαλύτερης σημασίας διασυνδέσεις, επιρροές και οικονομικές σχέσεις και συνεργασίες έχουν προτεραιότητα δράσεις, έργα και προγράμματα αναβάθμισης του ρόλου και της θέσης της Περιφέρειας ως περιοχής σύγκλισης πέντε διευρωπαϊκών/εθνικών αναπτυξιακών διαδρόμων (βλέπε κεφ. Β.1.1.β.2). Η σταδιακή ολοκλήρωση των παραπάνω αναπτυξιακών αξόνων θα συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση/αναβάθμιση του ρόλου της ΠΔΕ ενισχύοντας ιδιαίτερα:

- ο Την εξωστρέφειά της προς τις γειτονικές Περιφέρειες (ιδιαίτερα με την Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο), αλλά και με τον υπόλοιπο εθνικό χώρο.
- ο Την ενίσχυση των δύο λιγότερο ανεπτυγμένων Περιφερειακών Ενοτήτων της (Αιτωλ/νίας και Ηλείας), οι οποίες και λόγω της καθυστέρησης ολοκλήρωσης των αναπτυξιακών διαδρόμων που προβλέπεται να έχουν μεγαλύτερη θετική συμβολή στις δύο αυτές Π.Ε. βρίσκονται σε αυξανόμενη αναπτυξιακή υστέρηση ως προς την ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και την Αχαΐα.
- ο Την έμμεση ενίσχυση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της Περιφέρειας, που βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από τον κεντρικό αναπτυξιακό άξονα (ΠΑΘΕ) και χαρακτηρίζονται και από πρόσθετα "μειονεκτικά" χαρακτηριστικά: ορεινός χώρος, περιοχές που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007 κ.α. (στα πλαίσια του στόχου για κοινωνική, οικονομική και χωρική συνοχή).

¹⁵ Η ερευνητική δραστηριότητα στην ΠΔΕ διεξάγεται σήμερα κατά 2/3 στα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα και κατά το 1/3 περίπου από τον επιχειρηματικό τομέα.

¹⁶ Επισημαίνεται ότι υπάρχει δέσμευση της αρμόδιας Ειδικής Γραμματείας για την ανάπτυξη της απαραίτητης στρατηγικής, ενώ έχει ψηφισθεί και ο Ν. 3979/2011 για την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση και αναμένονται οι εφαρμοστέες διατάξεις.

B.1.1.α.3 Ειδικότερες επιλογές και υποθέσεις για την αναπτυξιακή φυσιογνωμία και εξέλιξη της περιφέρειας

Στο πλαίσιο των βασικών στρατηγικών στόχων, επιλογών και προτεραιοτήτων ανάπτυξης που εκτίθενται στο κεφ. Β.1.1.β.1 και έχοντας ως κατευθυντήριο οδηγό τους γενικούς στόχους της Ε2020 (βλέπε Τεύχος Ι σελ. 47 - 49 Α2 στάδιο) και τους γενικούς αναπτυξιακούς στόχους της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας όπως διατυπώνονται στην πρόταση της ΠΔΕ για το ΣΕΣ 2014 – 2020, οι ειδικότερες επιλογές και υποθέσεις για την αναπτυξιακή φυσιογνωμία και εξέλιξη της ΠΔΕ με έτος στόχο το 2030 συνοψίζονται στα εξής (με βάση στα πορίσματα από την αξιολόγηση των στοιχείων της υπάρχουσας κατάστασης της τελευταίας 10ετίας καθώς και των τάσεων και προοπτικών τους για την βιώσιμη ανάπτυξη της περιφέρειας):

1. Δημογραφικές εξελίξεις και τάσεις¹

Δεδομένου, ότι η θέση και η εικόνα της ΠΔΕ έχει επιβαρυνθεί από τις καθυστερήσεις των μεγάλων έργων μεταφορών της περιοχής, γίνεται η παραδοχή ότι η απαρχή ανάκαμψης της οικονομίας, η πρόσφατη επανεκκίνηση ορισμένων μεγάλων έργων μεταφορών, η ολοκλήρωσή τους και η συμμετοχή της ΠΔΕ στους αναπτυξιακούς άξονες της χώρας θα έχουν θετικές επιπτώσεις με προβλεπόμενη δημογραφική προσέγγιση, για το έτος στόχο 2030, η ΠΔΕ να αποκτήσει πληθυσμό ελαφρώς μεγαλύτερο από την απογραφή του 2001.

Οι υποθέσεις πληθυσμιακής εξέλιξης έχουν έτος αναφοράς την δεκαπενταετία από την θεσμοθέτηση του περιφερειακού πλαισίου και επομένως η προβολή του πληθυσμού θα γίνεται, με βάση το έτος 2011², για το έτος 2030. Κατά την περίοδο αυτή μπορεί να εντοπιστεί μια περίοδος (5 ετών) που θα χαρακτηρίζεται από το τέλος της οικονομικής ύφεσης, κατά την οποία μπορεί να γίνει η υπόθεση ότι ο πληθυσμός παρουσιάζει μια ελάχιστη μείωση ή και σταθεροποίηση, δεδομένου ότι η εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση έχει ολοκληρωθεί εξαιτίας της ύφεσης.

Για το υπόλοιπο της περιόδου, το αισιόδοξο σενάριο για την ΠΔΕ προβλέπει την σταδιακή οικονομική ανάκαμψη και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, με την ολοκλήρωση έργων και επενδύσεων στην περιοχή και τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, γεγονός που κάνει δεδομένη την συγκράτηση πληθυσμού αλλά και την αύξησή του.

Η εικόνα ανάκαμψης σε οικονομικό και δημογραφικό επίπεδο επιβεβαιώνεται και με τα στοιχεία πρόβλεψης πληθυσμού της ευρωπαϊκής στατιστικής υπηρεσίας (EUROSTAT), η οποία για την ίδια περίοδο αναφοράς κάνει λόγο για εθνικό ρυθμό μεταβολής πληθυσμού που ανέρχεται περίπου στο +0,3%.

Μεθοδολογικά για την προβολή του πληθυσμού στην ΠΔΕ χρησιμοποιήθηκαν οι απογραφές των ετών 1991, 2001 και 2011, καθώς είναι οι μόνες που αναφέρονται σε μόνιμο πληθυσμό, δηλαδή στον αριθμό των ατόμων που έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην Περιφέρεια. Οι απογραφές εμφανίζονται στον πίνακα που ακολουθεί, μαζί με τους μέσους ετήσιους ρυθμούς μεταβολής (ΜΕΡΜ) για τις αντίστοιχες περιόδους.

---

¹ Για τη μελέτη της πληθυσμιακής εξέλιξης είναι απαραίτητη η κατανόηση της διαφορετικότητας που παρουσιάζουν οι επίσημες απογραφές πληθυσμού στην Ελλάδα. Η ΕΛ.ΣΤΑΤ (και παλιότερα η ΕΣΥΕ) ως επίσημος φορέας καταγραφής πληθυσμού ακολούθησε διάφορες μεθόδους απογραφής και επεξεργασίας των δεδομένων. Μέχρι και την απογραφή του 1981 γινόταν καταγραφή μόνο του πραγματικού πληθυσμού, ενώ κατά τις απογραφές 1991 και 2001 έγινε διάκριση του μόνιμου και του πραγματικού πληθυσμού. Επιπρόσθετα, με την τελευταία απογραφή του 2011 άλλαξε ριζικά την μέθοδο απογραφής, καθώς η περίοδος απογραφής αφορούσε διάστημα 15 ημερών έναντι μιας ημέρας για τις προηγούμενες, όσο και η επεξεργασία των συλλεγμένων στοιχείων, με διαφορετικές και πληρέστερες διαδικασίες ελέγχου, διασφάλισης της ποιότητας και επεξεργασίας, βάσει νέων τεχνολογικών και σύγχρονων μεθόδων. Συνεπώς, τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011 δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα με αυτά προηγούμενων απογραφών.

² Η επεξεργασία των συλλεγμένων στοιχείων στην απογραφή του 2011 που έγιναν με διαφορετικές διαδικασίες ελέγχου ή διασφάλισης της ποιότητας βασίζονται (α) στις μεθοδολογικές αρχές του Κανονισμού (ΕΚ) 763/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου των εφαρμοστικών αυτού Κανονισμών, (β) στις Συστάσεις της Διάσκεψης των Ευρωπαϊκών Στατιστικών για τις Απογραφές Πληθυσμού – Κατοικιών σειράς 2010, οι οποίες ήταν αποτέλεσμα συνεργασίας της UNCEC (Ηνωμένα Έθνη – Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη) και της Eurostat, (γ) στις αρχές του Κώδικα Ορθής Πρακτικής για τις Ευρωπαϊκές Στατιστικές, και (δ) στις διατάξεις του Ν.3995/2011 για τη Διενέργεια της Απογραφής Πληθυσμού - Κατοικιών και του Στατιστικού Νόμου της Χώρας, Ν.3832/2010 όπως ισχύει.

Πίνακας α.3-1: Μόνιμος πληθυσμός ΠΔΕ κατά ΠΕ (1991 – 2001 - 2011)

Επίπεδο αναφοράς	Μόνιμος πληθυσμός			Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής		
	1991	2001	2011	1991-2001	2001-2011	1991-2011
ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας	223.982	219.092	210.802	-0,22%	-0,38%	-0,30%
ΠΕ Αχαΐας	296.775	318.928	309.694	0,72%	-0,29%	0,21%
ΠΕ Ηλείας	174.287	183.521	159.300	0,52%	-1,41%	-0,45%
ΠΔΕ	695.044	721.751	679.796	0,38%	-0,60%	-0,11%
Σύνολο Χώρας	10.195.722	10.932.346	10.815.197			

Παρατηρείται ότι για την ΠΔΕ, ως απογραφή αιχμής εμφανίζεται το έτος 2001, καθώς στη συνέχεια έχει πτωτική πορεία. Το γεγονός αυτό συνδέεται άμεσα με την οικονομική ύφεση της χώρας που ξεκίνησε την περίοδο 2007 - 2008 αλλά και τις επιπτώσεις των καταστροφικών πυρκαγιών που συνέβησαν την ίδια περίοδο στην περιοχή. Επομένως, η αρνητική μεταβολή της δεκαετίας 2001 - 2011 δεν χαρακτηρίζει ολόκληρη την περίοδο, αλλά το διάστημα που ακολούθησε την οικονομική ύφεση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω δεδομένα, η μεσοπρόθεσμη προβολή πληθυσμού (2017) δείχνει την σταθεροποίησή του, σε σχέση με το 2011, με μικρή μείωση, ενώ η μακροπρόθεσμη πρόβλεψη για το έτος στόχο 2030 παρουσιάζει την αύξηση του πληθυσμού σε επίπεδο κοντά στο μέγεθος της απογραφής του 2001.

Πίνακας α.3-2: Πρόβλεψη μόνιμου πληθυσμού για το 2030

Επίπεδο αναφοράς	Μόνιμος πληθυσμός			Πρόβλεψη μόνιμου πληθυσμού	
	1991	2001	2011	2017	2030
ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας	224.429	219.092	210.802	210.000	223.500
Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας	18.374	17.872	17.370		18.300
Δήμος Αμφιλοχίας	21.445	20.491	17.056		19.200
Δήμος ΙΠ Μεσολογγίου	35.431	35.805	34.416		36.200
Δήμος Ξηρομέρου	13.717	13.358	11.737		13.300
Δήμος Αγρινίου	96.321	96.889	94.181		97.500
Δήμος Θέρμου	9.299	7.837	8.242		9.000
Δήμος Ναυπακτίας	29.842	26.840	27.800		30.000
ΠΕ Αχαΐας	322.789	318.928	309.694	309.000	321.000
Δήμος Πατρέων	202.757	210.494	213.984		214.000
Δήμος Δυτικής Αχαΐας	31.275	29.608	25.916		29.300
Δήμος Ερυμάνθου	13.162	11.329	8.877		9.700
Δήμος Αιγιαλείας	57.993	53.585	49.872		55.500
Δήμος Καλαβρύτων	17.602	13.912	11.045		12.500
ΠΕ Ηλείας	193.288	183.521	159.300	159.000	176.000
Δήμος Πύργου	51.777	51.634	47.995		51.000
Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας	19.875	16.431	13.409		16.000
Δήμος Ανδρίτσαινας-Κρεστένων	21.912	21.139	14.109		16.000
Δήμος Ζαχάρως	15.409	13.716	8.953		12.000
Δήμος Ηλιδας	37.750	36.275	32.219		36.000
Δήμος Ανδραβίδας-Κυλλήνης	26.333	24.668	21.581		23.500
Δήμος Πηνειού	20.232	19.658	21.034		21.500
ΠΔΕ	695.044	721.751	679.796	678.000	720.500

Η μελέτη δέχεται την αισιόδοξη υπόθεση ότι η αύξηση πληθυσμού θα είναι ελαφρώς μεγαλύτερη στις λιγότερο μέχρι σήμερα αναπτυσσόμενες Π.Ε. της Αιτωλνίας και Ηλείας, λόγω κυρίως των θετικών αναπτυξιακών συνεπειών της ολοκλήρωσης των μεγάλων έργων μεταφορών και των αναπτυξιακών αξόνων (Δυτικός άξονας, Ολυμπία Οδός, "Οριζόντιος άξονας") των οποίων οι καθυστερήσεις έχουν πλήξει

περισσότερο αυτές τις δύο Π.Ε. Η ίδια λογική επιμερισμού του πληθυσμού ακολουθήθηκε και σε επίπεδο Καλλικράτειων Δήμων (με την προώθηση και ολοκλήρωση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων που εξειδικεύονται σε κάθε ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για εδαφική συνοχή), με την αύξηση του πληθυσμού στον κάθε ένα να σχετίζεται με τη δυναμική που δύναται να εμφανίσει και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχει να αναδείξει.

2. Σταδιακή αλλά δραστική μείωση του ποσοστού ανεργίας από τα σημερινά πρωτοφανή επίπεδα με παράλληλη προσφορά θέσεων εργασίας

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι στην τρίτη θέση με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας με ποσοστό που ανέρχεται στο 24,6% το 2^ο τρίμηνο του 2012 και στο 28,5% το ίδιο τρίμηνο του 2013³ και στην τέταρτη θέση με 18% όσον αφορά στη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση στον αριθμό των ανέργων (από 77,9 χιλιάδες ανέργους σε 91,9 χιλ.).

Τα πρόσφατα αυτά στοιχεία δείχνουν ότι η ανεργία στην ΠΔΕ εξακολουθεί να παρουσιάζει επιδείνωση, αν και με βραδύτερους ρυθμούς από τα προηγούμενα χρόνια της κρίσης. Σύμφωνα με την τριμηνιαία έκθεση του ΚΕΠΕ «Οικονομικές Εξελίξεις», η διατήρηση της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα οφείλεται τόσο στη συρρίκνωση της παραγωγικής βάσης της χώρας, όσο και στην αδυναμία ταχείας αναδιάρθρωσης και προσαρμογής των οικονομικών δομών σε ένα νέο παραγωγικό πρότυπο».

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η διαχρονική **εξέλιξη της ανεργίας κατά τα έτη 2005 - 2012 στις Περιφερειακές Ενότητες της ΠΔΕ.**

Πίνακας α.3-3: Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας στις Π.Ε. της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και την Χώρα κατά τα έτη 2005 – 2012

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας	11	9,2	10,3	9,1	9,2	11,7	18,4	29,1
ΠΕ Αχαΐας	11,5	10,7	9,6	10,2	10,2	13,5	19,3	29,3
ΠΕ Ηλείας	7,7	7,1	8,6	9,1	8,6	8,2	12,0	13,3

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Όσον αφορά στην εξέλιξη του **μέσου ετήσιου ποσοστού ανεργίας στις Π.Ε. της ΠΔΕ**, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και σε συνέχεια όσων αναλύθηκαν στην Α΄ Φάση της μελέτης, διαπιστώνεται ότι κατά το έτος 2012 υπήρξε μεγάλη επιδείνωση του ποσοστού ανεργίας στις επί μέρους Π.Ε. και ειδικότερα στην Αιτωλοακαρνανία και Αχαΐα, στις οποίες το μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας υπερβαίνει σημαντικά το μέσο όρο της Περιφέρειας, ενώ η επιδείνωση για την Π.Ε. Ηλείας είναι ηπιότερη, λόγω της παράλληλης δυναμικής της στους τομείς της πρωτογενούς παραγωγής και του τουρισμού σε σχέση με τις άλλες δύο Π.Ε.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν ότι η εξέλιξη της απασχόλησης και της ανεργίας στην ΠΔΕ και στις Π.Ε. συνδέεται άμεσα με τις γενικότερες εξελίξεις στον τομέα αυτό σε επίπεδο χώρας και τους παράγοντες που τη διαμορφώνουν. Είναι, ωστόσο, προφανές ότι η αποκλιμάκωση και μείωση της ανεργίας θα απαιτήσει μακροχρόνια προσπάθεια και δεν προβλέπεται να αντιμετωπιστεί και να επανέλθει σε φυσιολογικά επίπεδα στα αμέσως επόμενα χρόνια. Θετικά μηνύματα για την μελλοντική απαρχή μείωσης των δεικτών της ανεργίας δίνουν οι προβλέψεις της ΕΕ και του ΚΕΠΕ για τερματισμό της ύφεσης το 2014 (ανάκαμψη 0,6 του ΑΕΠ και 2,9% το 2015, σε επίπεδο χώρας).

Η πρόβλεψη για την εξέλιξη των δεικτών της ανεργίας, όσο διαρκεί η οικονομική ύφεση είναι παρακινδυνευμένη. Με βάση τις τελευταίες προβλέψεις μπορούμε να διατυπώσουμε ως εφικτή κατεύθυνση του ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ την κατ' αρχήν σταδιακή και στη συνέχεια, μέχρι το έτος στόχο 2030, δραστική μείωση της ανεργίας περίπου στα επίπεδα προ της ύφεσης και της κρίσης.

Για την επιτυχή υλοποίηση του θεματικού στόχου «Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων» η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας σχεδιάζει να επικεντρωθεί σε συγκεκριμένο αριθμό στόχων και επενδυτικών προτεραιοτήτων. Ειδικότερα θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν ενέργειες ειδικών μορφών Τοπικών - Ολοκληρωμένων Πρωτοβουλιών Απασχόλησης και ειδικότερα δράσεις όπως:

- Συμβουλευτικής και Υποστήριξης Ανέργων και ατόμων ευπαθών κοινωνικά ομάδων (Ε.Κ.Ο),
- Κοινωνικής Ένταξης

³ Το 3μηνο Απριλίου – Ιουνίου 2013 τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας σημειώθηκαν στην Δυτ. Μακεδονία (32,9% από 30% στο ίδιο 3μηνο του 2012) και στην Κεντρική Μακεδονία (30,1% έναντι 25,1%).

- Καταπολέμησης της ανεργίας των νέων, προώθησης της ενεργού και υγιούς γήρανσης και υποστήριξης των μειονεκτικών ομάδων και περιθωριακών κοινοτήτων (Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Ενεργειών).
- Επαγγελματικής Κατάρτισης και Αναβάθμισης των δεξιοτήτων ανέργων και ατόμων ευπαθών κοινωνικά ομάδων.
- Κοινωνικής καινοτομίας (δοκιμής και αναβάθμισης καινοτόμων λύσεων για την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών, π.χ. την υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης).
- Προώθησης της απασχόλησης μέσω των δράσεων που υλοποιεί ο Ο.Α.Ε.Δ. (νέες θέσεις εργασίας, νέοι ελεύθεροι επαγγελματίες, κοινωφελής εργασία για νέους κ.α.).

3. Σταδιακή αύξηση της απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα και ιδιαίτερα στους κλάδους του τριτογενή στους οποίους η ΠΔΕ παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα

Από τον πίνακα που επισυνάπτεται (Πίνακας V: απασχόληση 1991 – 2001 – ποσοστά), που παρουσιάστηκε και σχολιάστηκε και στην Α' φάση της μελέτης⁴, μπορούν να επισημανθούν τα εξής στοιχεία, συνοπτικά:

- Είναι αξιοσημείωτο ότι το ποσοστό απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια αυξήθηκε σε μικρό βαθμό την περίοδο 1991 – 2001 – 2011 (αντίστοιχα από 20% σε 20,8% και 23,1%), το οποίο αποτελεί ένα άλλο δείγμα ότι την περίοδο της μεγάλης αποβιομηχάνισης διαδέχτηκε μια περίοδος σχετικής σταθεροποίησης – στασιμότητας, η οποία κάτω από προϋποθέσεις μπορεί να περάσει στην ανάκαμψη.
- Το ποσοστό απασχόλησης στον τριτογενή τομέα στην ΠΔΕ τα έτη 1991, 2001, 2011 αυξήθηκε από 45,2% σε 47,2% και σε 48,9% αντίστοιχα, με την εκτίμηση ότι η ανοδική αυτή πορεία θα συνεχισθεί.
- Το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα στην περιφέρεια τα έτη 1991, 2001, 2011 μειώθηκε από 34,8% σε 32% και σε 28% αντίστοιχα, ωστόσο σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ η απασχόληση σε επίπεδο ΠΔΕ υπερβαίνει κατά πολύ το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας στον πρωτογενή τομέα (20,6% έναντι 12,3% της χώρας) και λιγότερο σε άλλους τομείς/κλάδους, όπως στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος (0,6% έναντι 0,5%), στις κατασκευές (7,7% έναντι 6,3%), στην εκπαίδευση (8,7% έναντι 7,5%), στην υγεία και κοινωνική μέριμνα (6,1% έναντι 5,7%)⁵.

Τα ποσοστά απασχόλησης και στις τρεις ΠΕ, (όπως φαίνεται στον πίνακα V) ακολουθούν παρόμοια πορεία, δηλαδή παρουσιάζουν:

- α) συνεχόμενη πτωτική τάση στον πρωτογενή μεταξύ 1991, 2001 και 2011,
- β) συνεχόμενη αυξητική τάση στον δευτερογενή μεταξύ 1991, 2001 και 2011 με υψηλότερο ρυθμό και ποσοστά αύξησης στην ΠΕ Αχαΐας,
- γ) συνεχόμενη αυξητική τάση στον τριτογενή τομέα,
- δ) πτωτική τάση του ποσοστού απασχόλησης στην μεταποίηση στο σύνολο του δευτερογενή τομέα (στοιχεία μόνο 1991 και 2001),
- ε) πτωτική τάση του ποσοστού της απασχόλησης σε τράπεζες και ασφάλειες στο ποσοστό του τριτογενή τομέα (στοιχεία μόνο 1991 και 2001),

Σε ό,τι αφορά τον κλάδο της δραστηριότητας, η σχετική πλειοψηφία των απασχολούμενων της Περιφέρειας ασχολείται με τη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία (ποσοστό 24,2%), ακολουθεί ο κλάδος του εμπορίου (17,2%), της εκπαίδευσης (9,5%), της μεταποίησης (7,5%), της δημόσιας διοίκησης (7,4%) και των κατασκευών (7%).

Προβλέψεις για την περίοδο μετά το 2014 είναι δύσκολο να διατυπωθούν λόγω του ασταθούς οικονομικού κλίματος. Όπως αναφέρεται στη δεύτερη αναθεώρηση του δεύτερου μνημονίου για την Ελληνική οικονομία το Μάιο του 2013, το ενδεχόμενο για δημοσιονομικό κενό μετά το 2014 είναι πιθανό. Εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εξελίξεις στη φορολογία και στην κοινωνική ασφάλιση. Η γεφύρωση του χρηματοδοτικού κενού την περίοδο 2015 – 2016 θα ληφθεί υπόψη μετά τις διαπραγματεύσεις.

Μέσα σε ένα τέτοιο δυσμενές περιβάλλον και καθώς η χώρα προσπαθεί να ανασυγκροτηθεί υπό μεγάλη στενότητα πόρων, είναι αυτονόητο ότι η πρόβλεψη για την εξέλιξη των δεικτών της απασχόλησης και της ανεργίας, όσο διαρκεί η οικονομική κρίση θεωρείται παρακινδυνευμένη, δεδομένου ότι οι τάσεις παρουσιάζονται συνεχώς αυξητικές και διαμορφώνονται σε πολύ υψηλά επίπεδα.

⁴ Σημειώνεται ότι ο πίνακας V συμπληρώθηκε με τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ με την διευκρίνιση ότι μετά την απογραφή του 2001 και για τα επόμενα χρόνια μέχρι και το 2011 δεν υπάρχουν στοιχεία απασχόλησης ανά τομέα σε επίπεδο περιφέρειας. Διευκρινίζεται ακόμη ότι για το έτος 2011 και τα προγενέστερα έτη μέχρι την απογραφή του 2001, σε επίπεδο περιφέρειας υπάρχουν μόνο ποσοστά και όχι απόλυτες τιμές, γεγονός που δεν επιτρέπει τον υπολογισμό των αντίστοιχων λόγων.

⁵ Αντίθετα η ΠΔΕ υπολείπεται του αντίστοιχου ποσοστού της χώρας στο ποσοστό απασχόλησης στα ορυχεία και λατομεία, στη μεταποίηση, στη διαχείριση αποβλήτων, στο εμπόριο, στην παροχή υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης, στην ενημέρωση και επικοινωνία, στις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, στη δημόσια διοίκηση και στις τέχνες.

Ένα κρίσιμο ερώτημα που προκύπτει όσον αφορά στην εξέλιξη της απασχόλησης τόσο σε μεσοπρόθεσμη, όσο και σε μακροπρόθεσμη χρονική περίοδο είναι αν και τότε θα μπορέσει η Ελλάδα να επανέλθει στα επίπεδα προ της οικονομικής κρίσης.

Η πορεία ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας (3%-4% το χρόνο) στον **ορίζοντα μίας πενταετίας** θα θέσει σε χρήση και το παραγωγικό δυναμικό που σήμερα αργεί και ανέρχεται σε 15% του ΑΕΠ περίπου και θα συμβάλλει στην αύξηση της απασχόλησης κατά 7%-10%, δηλαδή κατά 250.000 άτομα.

Με βάση τα παραπάνω μπορούν να διατυπωθούν γενικές προβλέψεις και κατευθύνσεις οι οποίες θα έχουν πολύ μικρότερο κίνδυνο να διαψευστούν (σε σχέση με τη σημερινή εικόνα δεικτών της απασχόλησης), για σταδιακή αύξηση της απασχόλησης στον δευτερογενή και ιδιαίτερα στους κλάδους του τριτογενή τομέα παραγωγής, στους οποίους η ΠΔΕ παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα όπως: της εκπαίδευσης, της έρευνας και καινοτομίας, της υγείας και κοινωνικής μέριμνας, καθώς και των εμπορευματικών μεταφορών και του τουρισμού.

4. Η θέση της Περιφέρειας ως προς τους δείκτες ευημερίας και ανάπτυξης με παράλληλη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής

Στην Δυτική Ελλάδα σύμφωνα με πρόσφατες επιστημονικές έρευνες ο κίνδυνος φτώχειας (όπως αυτός μετρείται με τον δείκτη Sen) είναι 30%, ποσοστό που είναι το τρίτο μεγαλύτερο στη χώρα, ενώ ακόμη παρουσιάζεται η τέταρτη υψηλότερη τιμή (μετά την Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο), όσον αφορά στον κίνδυνο και το σχετικό φάσμα φτώχειας. Παράλληλα παρουσιάζονται έντονες εισοδηματικές ανισότητες, με το σχετικό δείκτη Gini να βρίσκεται σε μια από τις υψηλότερες τιμές (0,333436).

Και οι τρεις **Π.Ε. της Περιφέρειας** εμφανίζουν υψηλό κίνδυνο φτώχειας (πάνω από το 28%). Όσον αφορά, τον κοινωνικό αποκλεισμό δεν υπάρχουν ακριβείς μετρήσεις. Η κοινωνική ενσωμάτωση και η εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλα τα μέλη της κοινωνίας αποτελούν βασικούς παράγοντες για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στηρίζοντας την κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη, την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την αντιμετώπιση της φτώχειας θέτει την κοινωνική πρόνοια ως βασική προτεραιότητα των πολιτικών της⁶.

Στο τρίτο μέρος της μελέτης «Πολιτικές ενδυνάμωσης του κοινωνικού δικτύου ασφαλείας στη Δυτική Ελλάδα: Ο ρόλος του ελαχίστου εγγυημένου εισοδήματος⁷», που παραγγέλθηκε από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (παραδόθηκε στα τέλη Οκτωβρίου 2012), αναλύονται οι προοπτικές εφαρμογής ενός προγράμματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στην Ελλάδα γενικά και στην ΠΔΕ ειδικότερα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, εκτιμάται ότι τυχόν εφαρμογή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (με εγγυημένο ποσό €360 το μήνα για μονομελές νοικοκυριό και €972 το μήνα για ζευγάρι με δύο παιδιά) θα εξάλειφε σχεδόν ολοκληρωτικά την ακραία φτώχεια, έναντι κόστους 0,82% του ΑΕΠ. Η μελέτη καταλήγει με τη διαπίστωση ότι, για υποκειμενικούς και αντικειμενικούς λόγους, η ΠΔΕ είναι ένας άριστος υποψήφιος για τη φιλοξενία της πιλοτικής φάσης.

Οι κοινωνικές ομάδες που πλήττονται περισσότερο και παρουσιάζουν περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν σε κατάσταση απόλυτης φτώχειας είναι τα μονογονεϊκά νοικοκυριά με ένα τουλάχιστον παιδί, οι άνεργοι, τα άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, οι νέοι ηλικίας 16 - 24 ετών, τα άτομα με μερική απασχόληση, ή προσωρινή απασχόληση. Ο μειωμένος βαθμός κοινωνικής κάλυψης αυτών των ατόμων αναδεικνύει πόσο σημαντική είναι η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης παρέμβασης, όπως είναι το πρόγραμμα του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος.

---

⁶ Πρόταση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για τη διαμόρφωση κατευθύνσεων Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής για την περίοδο 2014-2020.

⁷ Παρότι το ποσοστό του πληθυσμού με εισόδημα κάτω από το (κυμαινόμενο) όριο φτώχειας έχει μεταβληθεί ελάχιστα τα τελευταία τρία έτη, εφαρμόζοντας το διορθωμένο ποσοστό φτώχειας (με κριτήριο το τιμαριθμικά αναπροσαρμοσμένο όριο φτώχειας του 2009) διαπιστώνεται ότι ο αριθμός όσων θα θεωρούσαμε φτωχούς πριν το ξέσπασμα της κρίσης έχει αυξηθεί σημαντικά (κατά περίπου 90%).

Πίνακας V: Απασχόληση, 1991 - 2011 (ποσοστά)*

	1991						2001						2011					
	Τομέας					Αν. Επ.	Τομέας					Αν. Επ.	Τομέας					Αν. Επ.
	Π	Δ	Μετ.	Τ.	Τρ. Ας.		Π	Δ	Μετ.	Τ.	Τρ. Ας.		Π	Δ	Μετ.	Τ.	Τρ. Ας.	
Ευρωπαϊκή Ένωση													5,1%	25,2%	38,60%	69,1%	30,40%	
Χώρα	19,6%	25,4%	15,60%	55%	6,20%	15,40%	16,1%	23,0%	14,1%	60,9%	2,6%	20,90%	12,4%	17,8%	10,20%	69,8%	3,50%	10,90%
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	34,8%	20,0%	10,30%	45,20%	3,90%	11,50%	32%	20,80%	7,70%	47,20%	1,70%	17,90%	28%	23,1%	7,80%	48,9%	1,70%	
Περιφέρεια / Χώρα	11,9%	5,3%	4,40%	5,50%	4,30%	5%	9,40%	4,40%	3,90%	4,60%	4,20%	5,10%						
Π.Ε Αχαΐας	20,0%	25,7%	15,70%	54,30%	5,20%	14,70%	17,2%	26,50%	9,30%	56,30%	1,90%	21%	12%	30,4%		57,6%		
Π.Ε Αιτωλοακαρνανίας	48,2%	15,6%	6,20%	36,20%	2,80%	9,40%	45,2%	16,60%	5,60%	38,20%	1,30%	16,70%	41,9%	17,1%		41,0%		
Π.Ε Ηλείας	42,0%	16,2%	6,60%	41,80%	3,30%	8,80%	40,1%	17,20%	5,30%	42,70%	1,30%	13,80%	35,6%	19,1%		45,3%		
Π.Ε Αχαΐας / Περιφέρεια	24,2%	54,1%	64,20%	50,70%	55,40%	54,10%	21,80%	50,30%	57,40%	54,0%	53,40%	51,70%						
Π.Ε Αιτωλοακαρνανίας / Περιφέρεια	45,2%	25,4%	19,60%	26%	23,20%	26,60%	44,20%	28,50%	23,60%	26,0%	24,60%	28,70%						
Π.Ε Ηλείας / Περιφέρεια	30,6%	20,5%	16,20%	23,30%	21,40%	19,30%	34,0%	21%	19,0%	20,0%	22%	19,60%						

Π: Πρωτογενής τομέας, Δ: Δευτερογενής τομέας, Μετ.: Από τον οποίο μεταποίηση, Τ: Τριτογενής τομέας, Τρ. Ας.:

Ας.: Από τον οποίο Τράπεζες, Ασφάλειες, Διεκπαιρώσεις

Αν. Επ.: Ανώτερα επαγγέλματα (Ασκούντες επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα + Διευθύνοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Ο πίνακας θα συμπληρωθεί με τα στοιχεία έτους 2011, ή με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα από την ΕΛ.ΣΤΑΤ στοιχεία

* Ο πίνακας περιλαμβάνει όλα τα διαθέσιμα μέχρι σήμερα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. Για όσα δεν έχουν συμπληρωθεί δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Τα στοιχεία για την ΕΕ μεταξύ των ετών 1991, 2001 και 2011 δεν είναι συγκρίσιμα, δεδομένου ότι κατά την χρονική αυτή περίοδο ο αριθμός των Κρατών- Μελών διευρυνόταν συνεχώς, ανάλογα με τον χρόνο ένταξης κάθε χώρας.

Ωστόσο, με την έναρξη της ανάκαμψης της οικονομίας τα επόμενα χρόνια και την εστίαση στον εκσυγχρονισμό και αναδιάρθρωση των τομέων παραγωγής στους οποίους η Περιφέρεια έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα και με προτεραιότητα την ολοκλήρωση των μεγάλων αναπτυξιακών έργων των μεταφορών, η κατεύθυνση για βελτίωση της θέσης της Περιφέρειας ως προς τους δείκτες ευημερίας και ανάπτυξης και διατήρηση της κοινωνικής συνοχής θεωρείται υλοποιήσιμη.

Η ταυτότητα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας με την έννοια της κοινωνικής συνοχής και συνείδησης, λόγω ιστορικών καταβολών και διαμορφωμένης νοοτροπίας, δεν είναι τόσο έντονη, όσο άλλων ιστορικών Περιφερειών της Χώρας (όπως π.χ. Θεσσαλία, Ήπειρος, Κρήτη κλπ.). Σημαντικό λόγο αποτελεί το γεγονός ότι υπάρχουν σημαντικοί παραδοσιακοί, ιστορικοί δεσμοί της Αιτωλοακαρνανίας με την Ήπειρο και τη Δυτική Στερεά Ελλάδα (Καρπενήσι, Άμφισσα κλπ.) και αντίστοιχες παλιές διαφορές με την Πάτρα – Αχαΐα, όπως και διασυνδέσεις των ΠΕ Ηλείας και Αχαΐας με τις άλλες ΠΕ της Πελοποννήσου (Μεσσηνία, Αρκαδία κλπ.) και με τα Ιόνια νησιά (Ζάκυνθος, Κεφαλονιά, Ιθάκη κλπ.), που ακόμη και σήμερα καθιστούν ασαφή αυτή την ταυτότητα. Προκύπτει επομένως έντονη η ανάγκη για ενδυνάμωση της ταυτότητας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και της άμβλυνσης των τοπικών ανισοτήτων και αντιπαλοτήτων και τοπικιστικών αντιλήψεων, που παρουσιάζονται σε ορισμένες περιπτώσεις και οι οποίες δημιουργούν εμπόδια στην αναπτυξιακή πορεία και στην ορθολογική επίλυση των προβλημάτων της. Εξάλλου η ύπαρξη και δημιουργία δεσμών και διασυνδέσεων της Περιφέρειας με άλλες γειτονικές περιοχές είναι μια από τις κύριες προϋποθέσεις της ανάπτυξης της και πιθανώς να αποτελέσει μελλοντικά τη βάση για την διεύρυνσή της, ώστε να συμπεριλάβει όλο το δυτικό τμήμα της χώρας ή την “προγραμματική περιφέρεια NUT1 κεντρική Ελλάδα” της Ε.Ε., σε μια προοπτική λιγότερων και διευρυμένων σε μέγεθος Περιφερειών, κατά το πρότυπο των Περιφερειών των χωρών της Ε.Ε. Κατά συνέπεια η διεύρυνση και ενίσχυση των δεσμών και των συνεργασιών με τις γειτονικές περιοχές παραμένει ως βασική κατεύθυνση και για την άρση της “απομόνωσης” που χαρακτηρίζει ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας, καθώς και των ορεινών περιοχών της ενδοχώρας.

5. Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού με μέτρα κατάρτισης – επιμόρφωσης με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας

Η άμβλυνση των ανισοτήτων και η στήριξη της κοινωνικής συνοχής μπορεί να επιχειρηθεί με κατάλληλες πολιτικές που θα βασίζονται σε μια σειρά μέτρων για την ενίσχυση των παραγωγικών και κοινωνικών υποδομών, την αξιοποίηση και επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού, του κεφαλαίου και των μηχανισμών διοίκησης, έτσι ώστε να ενισχύσουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιφερειών με αναπτυξιακή υστέρηση. Τέτοιες δράσεις μπορεί να είναι:

- Συμμετοχή και υλοποίηση προγραμμάτων απασχόλησης ΤοπΣΑ (Τοπικά σχέδια για την απασχόληση) προσαρμοσμένα στις ανάγκες των τοπικών αγορών εργασίας.
- Συμμετοχή και υλοποίηση προγραμμάτων απασχόλησης Τοπ ΕΚΟ (Τοπικές δράσεις για ευάλωτες ομάδες και προγράμματα για την κοινωνική οικονομία).
- Εφαρμογή της αρχής του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Η ΠΔΕ προτίθεται να διεκδικήσει ως αναγκαία συνθήκη για την κοινωνική συνοχή ένα ελάχιστο δίκτυο κοινωνικής προστασίας.
- Συμβουλευτική υποστήριξη και αναβάθμιση προσόντων και δεξιοτήτων των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης.
- Δράσεις ψυχολογικής υποστήριξης ΕΚΟ, έτσι ώστε να ξεπεραστούν πιθανά εμπόδια σε επίπεδο προσωπικότητας και να υπάρχει καλύτερη προετοιμασία για ένταξη στην αγορά εργασίας.
- Προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, κυρίως μαθητών και νέων, σχετικά με τα δικαιώματα των ευπαθών κοινωνικά ομάδων: προσφύγων, γυναικών, ατόμων με αναπηρία, ατόμων με διαφορετικό θρησκευτικό/σεξουαλικό προσανατολισμό, παιδιών με διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο, Ρομά.
- Χαρτογράφηση Φορέων, Υπηρεσιών και Οργανώσεων για παρακολούθηση δράσεων κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Προσέλκυση και υποστήριξη δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.
- Αξιοποίηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την ένταξη των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων στην αγορά εργασίας.
- Βελτίωση της πρόνοιας για όσους χρήζουν βοήθειας, μέσω της εξασφάλισης πρόσβασης σε πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας.
- Παροχή συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών σε μαθητές και γονείς για μείωση της σχολικής διαρροής (κυρίως Ρομά και των μεταναστευτικών ομάδων).
- Προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και επιμόρφωσης – ευαισθητοποίησης προκειμένου να ενισχυθεί η επιχειρηματική δράση των γυναικών.
- Διαμόρφωση ενός εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας, στα πλαίσια του οποίου η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος θα πρέπει να καταγράψει την υπάρχουσα κατάσταση και τις μελλοντικές προοπτικές, δεδομένου ότι το ποσοστό φτώχειας είναι ιδιαίτερα αυξημένο, τόσο λόγω οικονομικών συγκυριών όσο και λόγω της ύπαρξης μεγάλου αριθμού οικονομικών μεταναστών.

Οι δράσεις αυτές συμβάλλουν στο να γίνει εφικτή η κατεύθυνση του ΠΠΧΣΑΑ για αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού με μέτρα κατάρτισης – επιμόρφωσης, με βάση και αφετηρία τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Συμπληρωματικά αναφέρουμε ότι στόχος των Τοπικών Συμφώνων Απασχόλησης (ΤοπΣΑ) είναι η εξασφάλιση της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης για ανέργους, με την ενεργοποίηση και κινητοποίηση των τοπικών φορέων. Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις όπως κατάρτιση και επιμόρφωση, εκπαιδευτική πρακτική άσκηση σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, εκπόνηση business plan, εξειδικευμένες υπηρεσίες αξιολόγησης και έρευνας για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, παροχή υποστήριξης σε νομικά και φορολογικά θέματα.

Στόχος των ΤοπΣΑ είναι οι ωφελούμενοι άνεργοι, αφού ολοκληρώσουν την προετοιμασία τους μέσω των παραπάνω δράσεων, να είναι σε θέση ώστε:

- να ιδρύσουν επιχειρήσεις, οι οποίες θα αξιοποιούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής τους,
- να αποκτήσουν τις προϋποθέσεις για να επιδοτηθούν/επιχορηγηθούν από άλλα επενδυτικά προγράμματα,
- να αναπτύξουν δεξιότητες που θα καλύψουν τις διαπιστωμένες ανάγκες των τοπικών επιχειρήσεων που θα τους προσλάβουν.

Οι περιοχές στις οποίες θα υλοποιηθεί το Πρόγραμμα, καθώς και οι τομείς παρέμβασης, προσδιορίζονται στα Σχέδια Δράσης που υποβάλλουν οι Αναπτυξιακές Συμπράξεις. Οι Αναπτυξιακές Συμπράξεις λειτουργούν με τη μορφή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας και σε αυτές συμμετέχουν δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, οι οποίοι έχουν επιλεγεί κατόπιν συγκριτικής αξιολόγησης.

Οι Ειδικοί Στόχοι του προγράμματος είναι η ενίσχυση της απασχόλησης των νέων και των γυναικών⁸ (μέσω ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης), η ενεργοποίηση των μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων από ειδικές κοινωνικές ομάδες, που απειλούνται περισσότερο από τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας (μέσω της εφαρμογής ειδικά στοχευμένων δράσεων) και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών απασχόλησης.

Τα ΤΟΠΕΚΟ (Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες) αποτελούν δράση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007 - 2013», το οποίο διαχειρίζεται το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. Έχουν τους ίδιους στόχους με τα ΤοπΣΑ, ωστόσο, αναφέρονται σε ανέργους ευάλωτων κοινωνικά ομάδων. Αντικείμενο τους είναι η ενεργοποίηση και κινητοποίηση των τοπικών φορέων με στόχο την εξασφάλιση της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης για ανέργους ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, ως αποτέλεσμα διάγνωσης εξειδικευμένων τοπικών αναγκών και ανάδειξης των αναπτυξιακών δυνατοτήτων σε συγκεκριμένες και οριοθετημένες γεωγραφικές περιοχές. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των ΤΟΠΕΚΟ είναι ότι για κάθε τοπικό σχέδιο δράσης το οποίο αφορά μια συγκεκριμένη και οριοθετημένη περιοχή, δημιουργείται μια Αναπτυξιακή Σύμπραξη στην οποία συμμετέχουν ως εταίροι, φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα⁹.

6. Οι εξελίξεις του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε επίπεδο ΠΔΕ

Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για την εξέλιξη του ΑΕΠ στην ΠΔΕ και τις ΠΕ που δημοσιεύθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ ως προσωρινά στοιχεία του ΑΕΠ του έτους 2010¹⁰ και παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί, προκύπτει ότι σε τρέχουσες τιμές το ΑΕΠ της ΠΔΕ μειώθηκε μεταξύ των ετών 2009 – 2010 κατά 2,9%, σε ποσοστό δηλαδή μικρότερο από αυτό της Χώρας, το οποίο κατά την αντίστοιχη περίοδο μειώθηκε κατά 3,9%. Την μικρότερη μείωση παρουσιάζει η Π.Ε. Ηλείας (-1,6%), ενώ την μεγαλύτερη η ΠΕ Αχαΐας (-4%).

⁸ Η ανεργία πλήττει περισσότερο τις γυναίκες από τους άντρες, καθώς σε αυτές το ποσοστό της ανήλθε στο δεύτερο τρίμηνο του 2013 στο 31,1%, έναντι 27,3% την ίδια χρονική περίοδο του 2012. Σε ό,τι αφορά την **ανεργία στους άνδρες**, έφτασε στο ίδιο διάστημα το 24,1%, έναντι 20,8% το 2012.

⁹ Η Αναπτυξιακή Σύμπραξη (Α.Σ) αν και στο γενικότερο νομικό πλαίσιο είναι αστική εταιρία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οργανώνεται και λειτουργεί βάσει του άρθρου 18 του Ν.4019/2011 (216/Α) και έχει ως μοναδικό αντικείμενο την εκτέλεση του τοπικού σχεδίου δράσης. Τα μέλη της κάθε Α.Σ ορίζουν συντονιστή εταίρο ο οποίος έχει την ευθύνη για τον συντονισμό και διαχείριση του τοπικού σχεδίου δράσης.

¹⁰ Είναι στοιχεία που δημοσιεύθηκαν κατά το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την Α' φάση της μελέτης.

Πίνακας α.3-4: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και τις Περιφερειακές Ενότητες (Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές)

Περιφέρεια και Π.Ε	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*
Σύνολο Ελλάδος	136.281	146.428	156.615	172.431	185.266	193.050	208.893	222.771	232.920	231.642	222.151
Δυτική Ελλάδα	7.059	7.608	8.087	9.018	9.609	9.735	10.388	10.797	11.055	10.659	10.326
Αιτωλοακαρνανία	2.010	2.145	2.157	2.297	2.610	2.796	2.827	2.852	2.911	2.886	2.814
Αχαΐα	3.630	3.990	4.363	4.874	5.076	5.105	5.663	5.934	6.061	5.773	5.544
Ηλεία	1.419	1.472	1.567	1.846	1.923	1.834	1.898	2.011	2.083	2.000	1.968

* Προσωρινά στοιχεία
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σημείωση: Η κατανομή των φόρων και των επιδοτήσεων έγινε με βάση τη διάρθρωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας ανά Περιφέρεια.

Σύμφωνα ακόμη με τα αναθεωρημένα και νεώτερα στοιχεία του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΠΔΕ και των τριών της ΠΕ που δημοσιεύθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ κατά το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την Α' φάση της μελέτης και αφορούν στα οριστικά στοιχεία του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των ετών 2005 – 2007 και σε προσωρινά στοιχεία των ετών 2008 – 2010 και φαίνονται στον παρακάτω πίνακα, σημειώνονται οι εξής εξελίξεις:

Πίνακας α.3-5: Κατά Κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και στις Π.Ε (Σε ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές)

Περιφέρειες και νομοί	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*
Σύνολο Ελλάδος	17.386	18.713	19.938	20.753	20.481	19.646
Δυτική Ελλάς	13.274	14.124	14.687	14.936	14.299	13.850
Αιτωλοακαρνανία	12.789	12.923	13.091	13.321	13.156	12.957
Αχαΐα	15.298	16.800	17.553	17.695	16.606	15.847
Ηλεία	10.130	10.576	11.196	11.609	11.211	11.023

* Προσωρινά στοιχεία
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Παρουσιάζεται αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας την περίοδο 2005 – 2008, συνεχώς, όμως, απομειούμενη από +6,4% την περίοδο 2005 – 2006, σε +3,9% την περίοδο 2006 – 2007 και μόλις +1,7% την περίοδο 2007 – 2008, η οποία σε όλη αυτή την περίοδο είναι μικρότερη από την αντίστοιχη αύξηση στη χώρα. Την περίοδο της ύφεσης 2008 – 2010 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΠΔΕ παρουσίασε μείωση -4,2% το 2008 – 2009, σημαντικά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη μείωση από αυτή της χώρας (-1,3%) και το 2009 – 2010 μείωση κατά 3,1%, έναντι μείωσης 2,8% στο επίπεδο της Χώρας.

Τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το 2^ο τρίμηνο του 2013 που αφορούν το ΑΕΠ σε επίπεδο χώρας δείχνουν μια αξιοσημείωτη επιβράδυνση της πτώσης του ΑΕΠ το 2^ο τρίμηνο του 2013 (μεγαλύτερη της αναμενόμενης) που είναι η πλέον εκτεταμένη από την έναρξη της ύφεσης στη χώρα¹¹. Η ανάσχεση της ύφεσης οφείλεται στη μικρότερη μείωση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών και στις εξαγωγικές επιδόσεις, αλλά και στη σημαντική ενίσχυση του τουρισμού το 2013 που άρχισε να αποτυπώνεται στα σχετικά μεγέθη από το Μάιο (διεθνείς αφίξεις, ισοζύγιο τουριστικών πληρωμών).

Τα τελευταία στοιχεία σε συνδυασμό με τις προβλέψεις της Ε.Ε. και του ΚΕΠΕ για τερματισμό της ύφεσης το 2014 (ανάκαμψη 0,6% του ΑΕΠ το 2014 και 2,9% το 2015 σε επίπεδο χώρας) καθιστούν δυνατές, αν και αισιόδοξες, τις εκτιμήσεις για σταδιακή αύξηση του ΑΕΠ, τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και σε επίπεδο ΠΔΕ το οποίο (παρά τις δυσκολίες της οικονομικής ανάκαμψης) μπορεί σε λίγα χρόνια να κινηθεί σε ρυθμούς αύξησης, συγκρίσιμους με αυτούς πριν την περίοδο της οικονομικής ύφεσης.

¹¹ Τα στοιχεία αυτά δημοσιεύτηκαν κατά το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την Α' φάση της μελέτης και δείχνουν ότι το ΑΕΠ της χώρας υποχώρησε το 2^ο 3μηνο του 2013 κατά 3,8% έναντι πτώσης της τάξης του 5,6% στο 1^ο 3μηνο του 2013 και μείωσης κατά 6,4% στο αντίστοιχο 3μηνο του 2012.

7. Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιφέρειας με ενίσχυση των πλεονασματικών κλάδων και των κλάδων με εξειδίκευση (βάσει απασχόλησης).

Προτεραιότητα στην κατεύθυνση για βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας είναι **ο εκσυγχρονισμός και η τεχνολογική ανάπτυξη και ενίσχυση της καινοτομίας στους πλεονασματικούς κλάδους της Περιφέρειας στους οποίους διαθέτει σχετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα.**

Με βάση την αναλυτική καταγραφή και αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης που προηγήθηκε στην Α' φάση της μελέτης (Τεύχος Ι σελ. 207-208) διαπιστώθηκε ότι οι πλεονασματικοί κλάδοι της Περιφέρειας σε εθνικό επίπεδο είναι οι εξής¹²:

- Πρωτογενής τομέας (Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία)
- Κατασκευές (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία)
- Εμπόριο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία)
- Εκπαίδευση – υγεία (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία)
- Βιομηχανίες – Βιοτεχνίες (Αχαΐα, Ηλεία)

Οι κλάδοι με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο είναι¹³:

- Μεταφορές – επικοινωνίες (Αχαΐα)
- Υδατοκαλλιέργεια (Αιτωλοακαρνανία)
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος (Ηλεία, Αχαΐα)

Οι πλεονασματικές δραστηριότητες σε περιφερειακό επίπεδο είναι οι ακόλουθες¹⁴:

- Μεταποίηση (Αχαΐα)
- Υπηρεσίες εστίασης (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα)
- Καταλύματα (Ηλεία)
- Ορυχεία (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα)
- Ηλεκτρισμός – φωταέριο – νερό (Αιτωλοακαρνανία)
- Τράπεζες – ασφάλειες – διεκπεραιώσεις (Αχαΐα, Ηλεία)
- Δημόσια διοίκηση και άμυνα (Αχαΐα)

Οι κλάδοι της μεταποίησης με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο είναι οι εξής¹⁵:

- Είδη διατροφής (Αχαΐα, Ηλεία, Αιτωλοακαρνανία)
- Ξύλο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία)
- Μη μεταλλικά ορυκτά (Ηλεία, Αχαΐα)
- Μεταλλικά προϊόντα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία)
- Έπιπλα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία)
- Είδη ένδυσης (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία)

Οι μεταποιητικοί κλάδοι με εξειδίκευση σε περιφερειακό επίπεδο είναι¹⁶:

- Ποτά (Αχαΐα)
- Εκτυπώσεις (Αχαΐα)
- Κλωστουφαντουργικές ύλες (Αχαΐα)
- Δέρμα (Αχαΐα)
- Χημικά (Αχαΐα)
- Βασικά μέταλλα (Αχαΐα)

---

¹² Σε σχέση με το ισχύον Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. διαπιστώνεται ότι ο πρωτογενής τομέας, οι κατασκευές και το εμπόριο παραμένουν πλεονασματικοί κλάδοι με ταυτόχρονη ενίσχυση των βιομηχανιών – βιοτεχνιών.

¹³ Σε σχέση με το ισχύον Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. διαπιστώνεται ότι οι μεταφορές – επικοινωνίες παραμένουν στους κλάδους με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο με ταυτόχρονη ενίσχυση της υδατοκαλλιέργειας και της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος.

¹⁴ Σε σχέση με το ισχύον Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. διαπιστώνεται ότι η Μεταποίηση, τα Ορυχεία, ο Ηλεκτρισμός – φωταέριο – νερό, οι Τράπεζες – ασφάλειες – διεκπεραιώσεις και η Δημόσια διοίκηση και άμυνα παραμένουν στις πλεονασματικές δραστηριότητες σε περιφερειακό επίπεδο με ταυτόχρονη ενίσχυση των Υπηρεσιών εστίασης και των Καταλυμάτων. Υποχώρησε ο κλάδος των Κατοικιών.

¹⁵ Σε σχέση με το ισχύον Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. διαπιστώνεται ότι τα είδη διατροφής, το ξύλο και τα μη μεταλλικά ορυκτά παραμένουν στους κλάδους της μεταποίησης με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο, με ταυτόχρονη ενίσχυση των μεταλλικών προϊόντων, των επίπλων και των ειδών ένδυσης. Υποχώρησαν οι κλάδοι των ποτών, υφαντικών, χαρτιού και ελαστικών – πλαστικών.

¹⁶ Σε σχέση με το ισχύον Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. διαπιστώνεται ότι οι εκτυπώσεις, το δέρμα, τα χημικά, τα βασικά μέταλλα, τα μηχανήματα και είδη εξοπλισμού, ο ηλεκτρικός εξοπλισμός και οι άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες παραμένουν στους μεταποιητικούς κλάδους με εξειδίκευση σε περιφερειακό επίπεδο. Ενισχύονται τα ποτά, οι κλωστούφαντουργικές ύλες και το χαρτί. Υποχώρησαν οι κλάδοι του καπνού και των παραγώγων πετρελαίου.

- Χαρτί (Αχαΐα)
- Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία)
- Ηλεκτρικός εξοπλισμός (Αχαΐα)
- Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες (Αχαΐα)

Οι ειδικότερες επιλογές, υποθέσεις και γενικές κατευθύνσεις για την εξέλιξη και ανασυγκρότηση των παραγωγικών τομέων της Περιφέρειας είναι σε γενικές γραμμές οι ακόλουθες:

8. Εκσυγχρονισμός και ανασυγκρότηση των τομέων παραγωγής

8.1 Πρωτογενής Τομέας

Από την ανάλυση και αξιολόγηση των νεώτερων στοιχείων και προοπτικών που περιγράφηκαν στην Α' φάση της μελέτης¹⁷, προκύπτει ότι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα αποτελεί αφετηριακή προτεραιότητα για να καταστεί σταδιακά η Δυτική Ελλάδα περιοχή βιώσιμης ανάπτυξης με αναγνωρίσιμη και διευρυνόμενη ανταγωνιστικότητα.

Αυτές οι προοπτικές εδράζονται πρωταρχικά στα ιδιαίτερα χωρικά χαρακτηριστικά της περιοχής (ήπιο κλίμα, σχετικά μεγάλο ποσοστό εύφορων πεδινών εκτάσεων, ιδίως στην Ηλεία αλλά και κατά δεύτερο λόγο στην Αιτωλ/νία, πλουσιότατο υδάτινο δυναμικό που μπορεί να αξιοποιηθεί ακόμη περισσότερο, εξαιρετική βιοποικιλότητα και τοπογραφία της περιοχής που προσδίδουν ιδίως στα κτηνοτροφικά προϊόντα την εξαιρετική τους ποιότητα κ.α), τα οποία μπορούν να αποτελέσουν συγκριτικά πλεονεκτήματα προς την κατεύθυνση επίτευξης βιωσιμότητας στη γεωργία και κτηνοτροφία και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς τους.

Η Περιφέρεια Δ.Ε είναι βασικός προμηθευτής πολλών αγροτικών προϊόντων και έχει σημαντική παρουσία στις ξένες αγορές. Μπορεί, ωστόσο, να ενισχύσει τη θέση της σε περισσότερες αγορές και σε άλλα αγροτικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, υιοθετώντας στρατηγικές και επιχειρησιακά σχέδια, που θα έχουν ως στόχο την αύξηση των εξαγωγών των επώνυμων τυποποιημένων και πιστοποιημένων προϊόντων, σε βάρος των εξαγωγών χύμα προϊόντων (ελαιόλαδο, σπρωκοκηπευτικά, οίνοι ποιότητας, γαλακτοκομικά, αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, κλπ.), την αύξηση των μεριδίων στις διάφορες διεθνείς αγορές και ιδιαίτερα σε ορισμένες δυναμικές αγορές, στις οποίες κατέχει χαμηλά μερίδια αγοράς και την ουσιαστική διείσδυση σε νέες αγορές ταχέως αναπτυσσόμενων χωρών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι την τριετία 2008-2010 η αύξηση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, σε σχέση με την ποσοστιαία μεταβολή της, στην ΠΔΕ φθάνει στο 12,4%, γεγονός που αποδεικνύει ότι **η γεωργία και η κτηνοτροφία προσφέρουν το τελευταίο διάστημα εργασιακές δυνατότητες και προοπτικές απέναντι στην υφιστάμενη οικονομική αβεβαιότητα, ιδίως στις δυναμικές ζώνες του πρωτογενή τομέα της περιοχής.** Πρόκειται για έναν αριθμό που επαναφέρει τις θέσεις εργασίας που χάθηκαν στο κλάδο την τριετία 2005 – 2008 στον αριθμό των αρχών του 2005 [σύμφωνα με έρευνα της Πανελληνίας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) για την απασχόληση στη γεωργία 2011¹⁸]. Σε μια συγκυρία που η εξωστρέφεια και ενίσχυση του εξαγωγικού οικονομικού μοντέλου αναδεικνύεται σε σημαντικό παράγοντα επιβίωσης για την οικονομία της χώρας, υπάρχουν προϊόντα (όπως τρόφιμα και ποτά) που εμφανίζουν ότι οι εξαγωγές του κλάδου αυξήθηκαν κατά 26% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, ανεβάζοντας το μερίδιό τους στο σύνολο των εξαγωγών της χώρας στο 21,3% [σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ επεξεργασμένα από τον Ελληνικό Οργανισμό Εξωτερικού Εμπορίου (ΟΠΕ) για τον πρώτο μήνα του 2011].

Στην ΠΔΕ και ειδικότερα στην Αιτωλ/νία οι ιχθυοκαλλιέργειες αποτελούν το δυναμικότερο κλάδο στην πρωτογενή παραγωγή της περιοχής, με τα προϊόντα της εντατικής ιχθυοκαλλιέργειας να αποτελούν το δεύτερο εξαγωγικό προϊόν της χώρας. Σημαντικός για την περιφέρεια (ιδιαίτερα για τις περιοχές των λιμνοθαλασσών και των λιμνών της Αιτωλοακαρνανίας και της Ηλείας καθώς και της Δυτ. Αχαΐας) είναι και ο τομέας των εκτατικών ιχθυοκαλλιεργειών. Παράλληλα, ο τομέας των ιχθυοκαλλιεργειών, με βάση νεότερα στοιχεία, συμβάλλει θετικά στον τομέα της έρευνας και στην παραγωγή νέων ή τη βελτίωση υπαρχόντων προϊόντων. Τέλος, αξιολογες προοπτικές παρουσιάζει και ο τομέας της αλιείας.

¹⁷ Βλέπε Τεύχος Ι κεφ. Α.1.1.α.6.1.3 σελ. 211 - 222 και Παράρτημα.

¹⁸ Σύμφωνα με την έρευνα σε όλες τις περιφέρειες (εκτός Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών) καταγράφεται σημαντική αύξηση της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα την τριετία 2008-2010, με μεγαλύτερα ποσοστά στην Κρήτη (αύξηση 24,1%) το Ν. Αιγαίο (21,8%), τη Θεσσαλία (17,5%), την Αττική (14,2%), τη Δυτ. Ελλάδα (12,4%) και την Ήπειρο (10,7%).

Οι προοπτικές για τη βιώσιμη αιφόρο ανάπτυξη της ΠΔΕ ως προς την οικονομική φυσιογνωμία και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα είναι η σταδιακή ανάδειξη του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας σε δραστηριότητα με φιλοπεριβαλλοντικό (αιεφορικό) χαρακτήρα μέσα από τον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωσή του, τη συνεχή διεύρυνση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και την εισαγωγή και δραστηριότητα νέων καλλιεργειών (όπως τα ενεργειακά φυτά) και την προώθηση της έρευνας και καινοτομίας (ήδη υπάρχουν δείγματα επιτυχημένης εφαρμογής καινοτομιών στον τομέα των ιχθυοκαλλιεργειών).

Στόχο και κύρια κατεύθυνση αποτελεί η επάρκεια της Περιφέρειας, η παραγωγή προϊόντων ποιότητας ΠΟΠ, ΠΓΕ και προϊόντων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης. Επιπλέον, η ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας και η παραγωγή εγχώριων βιολογικών ζωοτροφών, παράλληλα με την κτηνοτροφία, θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της τελευταίας.

Η ανασυγκρότηση του πρωτογενούς τομέα αποτελεί το πρώτο βήμα για να αποτελέσει η Δυτική Ελλάδα πόλο βιώσιμης ανάπτυξης και υψηλής ανταγωνιστικότητας. Τα ιδιαίτερα κοινωνικά, πολιτισμικά και παραγωγικά χαρακτηριστικά της περιοχής αποτελούν ταυτόχρονα και τα πλεονεκτήματά της, προκειμένου να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα στη γεωργία και κατ' επέκταση να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της. Σε αυτά τα πλαίσια, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει αναλάβει την πρωτοβουλία της καθοδήγησης και του συντονισμού όλων των εμπλεκόμενων Φορέων για τη δημιουργία «Καλαθιού Προϊόντων της Δυτικής Ελλάδας». Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία, ως ένα κατ' εξοχήν σύνολο πολιτικών και επιμέρους στρατηγικών, φιλοδοξεί να προτείνει λύσεις σε καίρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αγρότες της περιοχής, όπως η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της γεωργίας, οι εγχώριες διαρθρωτικές αδυναμίες της παραγωγικής και εμπορικής τους οργάνωσης, η τεχνολογική τους στήριξη, ο σαφής προσδιορισμός και η αναβάθμιση του αγροτικού επαγγέλματος, με σχέδιο, στόχους και καίρια στοχευμένες υλικές και άυλες επενδύσεις.

8.2 Μεταποίηση – Δευτερογενής Τομέας

Η μεταποίηση τροφίμων αποτελεί το μεγαλύτερο κλάδο του τομέα που συνεχίζει να αναπτύσσεται, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ε.Ε., καθώς υπάρχει στροφή της ζήτησης προς τα συσκευασμένα τρόφιμα.

Η μεταποίηση τροφίμων, χάρη στη διαθεσιμότητα πρώτων υλών και προϊόντων υψηλής ποιότητας, εξειδικευμένης τεχνολογίας και λογικού κόστους στην Δυτική Ελλάδα, παρουσιάζει πολλές δυνατότητες να αυξήσει την αξία και τις εξαγωγές της και να περιορίσει τις εισαγωγές, ειδικά σε τέσσερις κατηγορίες τροφίμων που αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς: λίπη και έλαια, φρούτα και λαχανικά, γαλακτοκομικά προϊόντα και κητευτικά προϊόντα.

Διαχρονικά, οι επιχειρήσεις μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, αν και συμβάλλουν σημαντικά στην απασχόληση στις αγροτικές περιοχές, στη διατήρηση παραδοσιακών προϊόντων και στην ποικιλία της διατροφής και σε προστιθέμενη αξία (αν και στη συντριπτική τους πλειοψηφία υστερούν σε τεχνολογικό επίπεδο και επίπεδο κατάρτισης στελεχών), **χρειάζονται συστηματική στήριξη για θέματα υιοθέτησης και ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και ασφάλειας των προϊόντων τους.**

Οι προοπτικές για την βιώσιμη αιφόρο ανάπτυξη της ΠΔΕ ως προς την οικονομική φυσιογνωμία και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του δευτερογενή τομέα είναι η έμφαση στο σχεδιασμό σε οργανωμένα, πολεοδομημένα Επιχειρηματικά Πάρκα της βιομηχανικής – βιοτεχνικής δραστηριότητας και ο περιορισμός της διάσπαρτης εντός ή εκτός οικιστικών περιοχών δραστηριότητας του δευτερογενή τομέα, σε εφαρμογή και ενός από τους κύριους στόχους του ΕΠΧΣΑΑ για την βιομηχανία.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, για τις οποίες όπως προέκυψε από την ανάλυση και τις σχετικές αξιολογήσεις υπάρχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα για την χωροθέτησή τους σε αρκετές χωρικές ενότητες της περιφέρειας, συμβάλλοντας έτσι στην βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. Με βάση τις αξιολογήσεις, τις προκύπτουσες διαπιστώσεις, συμπεράσματα και εκτιμήσεις για τις προοπτικές την επόμενη 15ετία, έμφαση δίδεται στην εκτεταμένη αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού (έλευση φυσικού αερίου, αξιοποίηση προσδοκώμενων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων κ.α.) και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην περιοχή (φωτοβολταϊκά, αιολικά πάρκα, αξιοποίηση υδάτινου δυναμικού, βιομάζα, γεωθερμικά πεδία κλπ).

8.3 Τριτογενής Τομέας

Ο τριτογενής τομέας αποτελεί τον κυρίαρχο τομέα στην Περιφέρεια (57,6% των απασχολούμενων και 80,6% του περιφερειακής ΑΠΕ) με 35.506 δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αναφέρονται στους κλάδους του εμπορίου και των υπηρεσιών.

Στον τομέα αυτό, οι κλάδοι στους οποίους η ΠΔΕ έχει τα μεγαλύτερα συγκριτικά πλεονεκτήματα και παρουσιάζουν ευνοϊκές προοπτικές ανάπτυξης (με συγκεκριμένες για τον κάθε κλάδο προϋποθέσεις) είναι:

- η έρευνα, η τεχνολογική ανάπτυξη και η καινοτομία (Πάτρα περιφερειακός πόλος καινοτομίας),
- οι υπηρεσίες μεταφορών και ιδιαίτερα εμπορευματικών μεταφορών με δυνατότητες και προοπτικές ανάδειξης της Περιφέρειας σε σημαντικό κόμβο εμπορευματικών μεταφορών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο,
- οι τουριστικές υπηρεσίες σε διάφορες μορφές τουρισμού, όπως ο παράκτιος τουρισμός, διάφορες μορφές εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού, τις οποίες η Περιφέρεια, αν και διαθέτει διεθνούς σημασίας φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους δεν έχει αναπτύξει,
- οι υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης,
- οι υπηρεσίες που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος, την ενίσχυση των ήπιων μορφών ενέργειας, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη και την διαχείριση κινδύνων και την μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Η ΠΔΕ με κεντρικό πόλο την Πάτρα¹⁹ έχει αναπτύξει σημαντικές υποδομές στην έρευνα, τη νέα τεχνολογία και την καινοτομία οι οποίες περιγράφησαν στην Α' φάση της μελέτης.

Με αυτά τα δεδομένα η ΠΔΕ προτείνει για το ΣΕΣ 2014-2020:

- Την ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας με συγκεκριμένες προτεραιότητες που περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.
- Τη βελτίωση της πρόσβασης σε ΤΠΕ της χρήσης και ποιότητάς τους.
- Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων της ΠΔΕ με την ένταξη εργαλείων (ΤΠΕ) στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της περιφέρειας (όπως μεταξύ άλλων στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για την τουριστική προβολή της ΠΔΕ, για την αγροτική οικονομία, την προώθηση πράσινων ΤΠΕ, την προώθηση της δημοσιότητας και των αναμενόμενων οφελών για δράσεις σχετικές με την ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας).

Έχει ήδη αναφερθεί ότι από τους κυριότερους κλάδους της ΠΔΕ με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο αποτελούν οι μεταφορές – επικοινωνίες, λόγω και της θέσης της ως νότιας – δυτικής πύλης της χώρας [λιμένας Πάτρας – λιμένας Πλατυγιαλίου Αστακού (διεθνής ελεύθερη ζώνη εμπορίου)] και ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών και εμπορευματικού – διαμετακομιστικού κόμβου και περιοχής σύγκλισης πέντε ευρωπαϊκών αναπτυξιακών αξόνων.

Η ιδιαίτερη σημασία του τομέα των υπηρεσιών εμπορευματικών μεταφορών για την αναβάθμιση του ρόλου και τη βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας διατηρεί ακέραιες τις δυνατότητες και τις προοπτικές αυτού του τομέα, παρά τις μεγάλες καθυστερήσεις των μεγάλων έργων μεταφορών που αφορούν άμεσα την Περιφέρεια τα τελευταία χρόνια της οικονομικής ύφεσης²⁰.

Σημαντικότερος τομέας βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας είναι ο τουρισμός με κύρια στρατηγική κατεύθυνση την ποιοτική του αναβάθμιση, τον εμπλουτισμό του με νέες μορφές και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, έτσι ώστε να προκαλέσει τη μετατροπή των συνιστωσών της οικονομικής ύφεσης σε άξονες ευκαιριών.

Οι σημαντικές προοπτικές και δυνατότητες ανάπτυξης και ποιοτικής αναβάθμισης του τουριστικού τομέα της Περιφέρειας την επόμενη 15ετία, με βάση τη μεγάλη αξία των σχετικά αναξιοποίητων τουριστικών πόρων της περιοχής και τις τάσεις που προκύπτουν από τα νεότερα στοιχεία εκτιμάται ότι είναι οι παρακάτω:

¹⁹ Η Πάτρα είναι περιφερειακός πόλος καινοτομίας (Π.Π.Κ.) διαθέτοντας σημαντικές υποδομές στην Ε/Κ: Το Πανεπιστήμιο, το Επιστημονικό Πάρκο, το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (Ι.Τ.Υ.Ε.), το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων (ΙΝ.ΒΙ.Σ.), το Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (ΙΕΧΜΗ).

²⁰ Η δημιουργία περιφερειακών διαμετακομιστικών κόμβων είναι ένας από τους έξι πρωτεύοντες κλάδους που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της οικονομίας κατά τα επόμενα 10 χρόνια σύμφωνα με τη μελέτη της Mc Kinsey & Company «Η Ελλάδα 10 χρόνια μπροστά: προσδιορίζοντας το νέο μοντέλο ανάπτυξης της Ελλάδας» για λογαριασμό του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών και της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.

- Περαιτέρω ανάδειξη του αρχαιολογικού-πολιτιστικού τριπόλου (Αρχαίας Ολυμπίας - Αρχαίας Ήλιδας - Επικούρειου Απόλλωνα), με παράλληλη δικτύωση της περιοχής του «αρχαιολογικού τριπόλου» με τους άλλους διεθνείς τουριστικούς προορισμούς του εθνικού χώρου που βρίσκονται σε γειτονικές περιφέρειες (Δελφοί, Δωδώνη, Επίδαυρος), αλλά και με το ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι – Ναύπακτος - Θέρμο και τους υπόλοιπους σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας.
- Έμφαση στην **επέκταση – ποιοτική αναβάθμιση** (κυρίως με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις) **των τουριστικών υποδομών στις παράκτιες ζώνες** που παρουσιάζουν περαιτέρω δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης του τουρισμού.
- Συστηματική **ενίσχυση των ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα** (που αποτελεί σύμφωνα με τις προοπτικές των νεώτερων στοιχείων το αναπτυξιακό καταφύγιο για τις περιοχές αυτές και την συγκράτηση των κατοίκων τους) **καθώς και στις παραλίμνιες ζώνες κυρίως της Αιτ/νίας**.
- ενίσχυση **συγκεκριμένων ειδικών μορφών τουρισμού** όπως: α) χιονοδρομικός τουρισμός στην ευρύτερη περιοχή Καλαβρύτων και Χελμού (χιονοδρομικό κέντρο, οργάνωση αγώνων Downhill για αναβάτες – νέο ποδηλατικό μονοπάτι), β) θεραπευτικός τουρισμός (ιαματικές πηγές Καϊάφα, Κυλλήνης, Κουνουπελίου και αυτές της Π.Ε. Αιτ/νίας), γ) θαλάσσιος, ιστιοπλοϊκός τουρισμός και τουρισμός κρουαζιέρας με σύγχρονες μαρίνες και εξοπλισμένα λιμάνια κρουαζιέρας (Κατάκολο, Πάτρα).
- Ανάπτυξη του τουρισμού των πόλεων (αστικού τουρισμού), αλλά και του συνεδριακού τουρισμού.
- Ανάδειξη – αξιοποίηση των διεθνούς και εθνικής σημασίας τοπίων της Περιφέρειας ως στοιχείων που θα εμπλουτίσουν τις προοπτικές για την βιώσιμη ανάπτυξή της και θα διευρύνουν την ελκυστικότητά της και την προώθηση ήπιων ποιοτικών μορφών τουρισμού με όρους προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος.

B.1.1.β ΠΡΟΤΥΠΟ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

B.1.1.β.1 Οι ευρύτερες χωρικές ενότητες της Περιφέρειας (διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές)

α. Δυτικό Διαμέρισμα της χώρας – “κεντρική Ελλάδα” NUT1, προγραμματική Περιφέρεια Ε.Ε.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μαζί με τις Περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Πελοποννήσου συναποτελούν την εκτατική εμβέλεια της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων. Ωστόσο, γεωγραφικά, χωροταξικά, αναπτυξιακά και ιστορικά οι Περιφερειακές της Ενότητες και η ίδια ως διοικητική και αναπτυξιακή οντότητα έχουν ως ευρύτερη περιοχή και χωρική ενότητα το λεγόμενο δυτικό διαμέρισμα της χώρας που περιλαμβάνει προς βορρά και την περιφέρεια της Ηπείρου.

Αυτή η ενότητα την τελευταία 10ετία ενισχύθηκε μερικώς με τη λειτουργία της ζεύξης Ρίου – Αντιρρίου και της υποθαλάσσιας σύνδεσης Ακτίου – Πρέβεζας, αλλά και με την αυξημένη λειτουργία του αεροδρομίου του Ακτίου τις τουριστικές περιόδους, ενώ θα γίνει ακόμη πιο ορατή με την ολοκλήρωση της κατασκευής και λειτουργίας της Ιόνιας Οδού και της αντίστοιχης ενίσχυσης της σύνδεσης της βόρειας και της νότιας δυτικής πύλης της χώρας ως σημαντικών κόμβων της Μακροπεριφέρειας Αδριατικής – Ιονίου.

Την ευρύτερη αυτή διαπεριφερειακή χωρική ενότητα του Δυτικού Διαμερίσματος (σχετικά απομονωμένου και μειονεκτούντος αναπτυξιακά λόγω της απόστασής του από τον κεντρικό – ανατολικό αναπτυξιακό άξονα της χώρας) σημείωνε και η μελέτη του χωροταξικού σχεδίου ΠΔΕ (1999) με βάση την οποία θεσμοθετήθηκε το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ το 2003.

Επιπρόσθετα, στην Α΄ φάση Τεύχ. Ι (σελ. 264), Τεύχος ΙΙ (σελ. 132) αυτής της μελέτης σημειώνονται (ως σημείο στο οποίο προτείνεται η “ανάδραση” - τροποποίηση του Γενικού Πλαισίου ΧΣΑΑ), τα εξής: “Η προγραμματική κρατική περιφέρεια (αποκεντρωμένη διοίκηση) θεωρούμε ότι οφείλει να επεκταθεί σε όλο το “δυτικό τμήμα ή διαμέρισμα” της χώρας, για λόγους ιστορικούς, χωροταξικούς και αναπτυξιακούς, περιλαμβάνοντας ολόκληρο το δυτικό αναπτυξιακό άξονα (Πελοπόννησος, Δυτ. Ελλάδα, Ήπειρος, Ιόνια Νησιά) και όχι αποκόπτοντας την Ήπειρο απ’ αυτό”.

Τη διαπεριφερειακή αυτή ενότητα και τις προοπτικές και δυνατότητες αναπτυξιακών συνεργασιών και δικτυώσεων μπορεί να ενισχύσει ακόμη περισσότερο η προτεινόμενη (και από το ισχύον και από το παρόν Περιφερειακό Πλαίσιο της ΠΔΕ) διαπεριφερειακή χωρική ενότητα του Αμβρακικού, που αποτελείται από τους Δήμους Ακτίου – Βόνιτσας και Αμφιλοχίας της ΠΔΕ και τους Δήμους Άρτας, Πρέβεζας και Πέτα της Περιφέρειας Ηπείρου.

Ωστόσο, η βιώσιμη ανάπτυξη της ΠΔΕ με χωρική ανάδειξη της κεντρικής της θέσης στο δυτικό – κεντρικό διαμέρισμα της χώρας επιβεβαιώνεται και διασφαλίζεται ολοκληρωμένα με την υιοθέτηση μιας ευρύτερης διαπεριφερειακής ενότητας της ΠΔΕ, αυτής που “δέχεται” η Ευρωπαϊκή Ένωση ως μεγάλη Προγραμματική Περιφέρεια της NUT1: “Κεντρική Ελλάδα” (μια από τις τέσσερις της χώρας), την οποία “απαρτίζουν οι Περιφέρειες Ηπείρου, Ιονίων Νήσων, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας και Πελοποννήσου. Την NUT1 (Κεντρική Ελλάδα) αποδέχεται η Ε.Ε. ως μεγάλη με (προγραμματικούς – στατιστικούς όρους) διαπεριφερειακή ενότητα του Ελληνικού χώρου, που προσομοιάζει περισσότερο (με πληθυσμιακούς και εδαφικούς όρους) με τις Περιφέρειες των περισσότερων χωρών της. Θεωρούμε ότι η διαπεριφερειακή αυτή ενότητα του Ελληνικού χώρου είναι χωροταξικά και αναπτυξιακά τεκμηριωμένη, έχοντας ως κύρια “ενοποιητικά” χαρακτηριστικά:

- i. τη σχετική “ομοιογένεια” με αναπτυξιακούς όρους, με τις δύο Περιφέρειες να βρίσκονται στην κατηγορία “λιγότερο αναπτυγμένες” (ΠΔΕ και Ήπειρος) και τις τρεις να κατατάσσονται στην αμέσως επόμενη κατηγορία “μεταβατικής στήριξης”.
- ii. το γεγονός ότι αποτελεί την χωρική ενότητα (NUT1) που είναι η λιγότερο αναπτυγμένη από τις άλλες τρεις του Ελληνικού χώρου, αλλά με την μελλοντική διαμόρφωση και λειτουργία των νέων αναπτυξιακών αξόνων, μπορεί να ανταποκριθεί με όρους εδαφικής, οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην σταδιακή άρση της σχετικής απομόνωσης, υστέρησης και “κατακερματισμού” του λεγόμενου δυτικού διαμερίσματος της χώρας.
- iii. το γεγονός ότι σ’ αυτή την προοπτική, σημαντικός/χωρικός – αναπτυξιακός πόλος είναι η ευρύτερη περιοχή της Πάτρας, του τρίτου σε σημαντικότητα αστικού πόλου της χώρας, σε **κεντροβαρική θέση στη NUT1 “Κεντρική Ελλάδα”**.

Είναι φανερό ότι αυτή η διαπεριφερειακή χωρική ενότητα αναδεικνύει και υποστηρίζει πολύπλευρα την κεντροβαρική θέση της ΠΔΕ στο δυτικό – κεντρικό διαμέρισμα της χώρας ως σταυροδρόμι πέντε διευρωπαϊκών – αναπτυξιακών διαδρόμων και ως η σημαντικότερη δυτική πύλη της χώρας.

Για τους πιο πάνω λόγους θεωρούμε ως ευρύτερη διαπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα αυτή που αποτελείται από τις Περιφέρειες Ιονίων Νήσων – Ηπείρου – Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας, η οποία ταυτίζεται με την προγραμματική Περιφέρεια NUT1: “Κεντρική Ελλάδα”, σύμφωνα με τα κριτήρια της Ε.Ε. αλλά και αυτήν που μπορεί να ανταποκριθεί (διοικητικά, προγραμματικά και αναπτυξιακά) στη βιώσιμη ανάπτυξη του ελληνικού χώρου.

β. Οι ευρύτερες ενδοπεριφερειακές ενότητες της Περιφέρειας

Με κύριο το “διοικητικό” κριτήριο, οι μεγάλες ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες της Περιφέρειας, με σχετικά ομοιογενή αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, κυρίως αυτά που συνιστούν συγκριτικά πλεονεκτήματα των εκτατικών τους περιοχών, είναι οι τρεις Περιφερειακές Ενότητες της ΠΔΕ: Αιτωλ/νία, Αχαΐα και Ηλεία, καθώς πληρούν τα βασικά κριτήρια μεγάλης βιώσιμης χωρικής ενότητας:

- α) Αποτελούν τις τρεις Περιφερειακές Ενότητες της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης με μια σειρά από υπηρεσίες που έχουν ως εκτατικές περιοχές αρμοδιότητάς τους αποκλειστικά τις εκτάσεις αυτών των ενότητων.
- β) Η κάθε μια αποτελεί ουσιαστικά την ευρύτερη περιοχή εμβέλειας αστικών πόλων ή διπόλων/τριπόλων, που συγκεντρώνουν το σύνολο σχεδόν των αστικών λειτουργιών περιφερειακού και ενδοπεριφερειακού επιπέδου.
- γ) Η κάθε μια έχει διακριτά τα κύρια αναπτυξιακά και περιβαλλοντικά της χαρακτηριστικά, τα οποία αποτελούν τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα σε σχέση με τις γειτονικές Περιφερειακές Ενότητες. Πιο αναλυτικά:
  - Η Αιτωλοακαρνανία έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα στην κτηνοτροφική παραγωγή, στην μεταποίηση κτηνοτροφικών προϊόντων, στις υδατοκαλλιέργειες και την αλιεία, στο πλούσιο υδάτινο δυναμικό και στις μεγάλες δυνατότητες ανάδειξης/αξιοποίησης του συστήματος λιμνών και λιμνοθαλασσών (και με ανάπτυξη ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού).
  - Η Αχαΐα, λόγω κυρίως της ύπαρξης του πρωτεύοντος αναπτυξιακού πόλου της ευρύτερης περιοχής Πατρών, παρουσιάζει πολύ μεγαλύτερη δυναμική στον τομέα των υπηρεσιών, ιδιαίτερα στον τομέα των μεταφορών, της εκπαίδευσης και της υγείας, σαφώς μεγαλύτερες δυνατότητες στην έρευνα και τεχνολογία και αναμφισβήτητα συγκριτικά πλεονεκτήματα στον δευτερογενή τομέα παραγωγής σε σχέση με τις άλλες δύο Π.Ε.
  - Η Ηλεία, λόγω της εύφορης και μεγάλης σε έκταση πεδινής περιοχής (σε σχέση με τις άλλες δύο Π.Ε.), έχει συγκριτικό πλεονέκτημα και μεγαλύτερες δυνατότητες στον τομέα της γεωργικής παραγωγής, ενώ, λόγω της υψηλότερης ποιότητας των παραλιών της και του διεθνούς αξίας αρχαιολογικού τριπόλου (Αρχαία Ολυμπία - Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων) παρουσιάζει συγκριτικά μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης του τουριστικού τομέα.

Ωστόσο, ο διαχρονικός διοικητικός τους ρόλος αποτελεί αναμφισβήτητο το κύριο χαρακτηριστικό τους, είτε όταν οι τρεις παραπάνω μεγάλες ενδοπεριφερειακές ενότητες αποτελούσαν μέχρι την ψήφιση του “Καλλικράτη” τις τρεις εκτατικές περιοχές της β/θμιας νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, ή τους προηγούμενους τρεις νομούς της κρατικής “αποσυγκέντρωσης”, είτε με την νέα αρχιτεκτονική της β/θμιας περιφερειακής αυτοδιοίκησης τις τρεις μεγάλες περιφερειακές ενότητες (Π.Ε.) της ΠΔΕ.

Με βάση πιο εξειδικευμένα και ομοιογενή χωρικά και αναπτυξιακά κριτήρια και χαρακτηριστικά σαν και αυτά που υποδεικνύονται από τις προδιαγραφές της Β1 φάσης (Β.1.1.β κεφ.), προσδιορίστηκαν μικρότερες ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές χωρικές ενότητες με περισσότερο ομοιογενή ή συμπληρωματικά χαρακτηριστικά στην έκτασή τους, με βάση πέντε συγκεκριμένα κριτήρια όπως αυτά περιγράφονται αναλυτικά στο κεφάλαιο Β.1.1.γ.1 και στο Παράρτημα Ι.

Οι ενότητες αυτές είναι οι εξής:

Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας:

1. Χωρική ενότητα Δήμων Αγρινίου και Θέρμου και η Δ.Ε. Φυτειών του Δήμου Ξηρομέρου.
2. Χωρική ενότητα Δήμων Ι.Π.Μεσολογγίου και Ξηρομέρου πλην της Δ.Ε. Φυτειών του Δ. Ξηρομέρου.
3. Χωρική ενότητα δήμων Αμφιλοχίας και Ακτίου – Βόνιτσας.
4. Χωρική ενότητα δήμου Ναυπακτίας.

Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας:

1. Χωρική ενότητα Δήμων Πατρέων, Δυτ. Αχαΐας και Ερυμάνθου.
2. Χωρική ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων.

Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας:

1. Χωρική ενότητα Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας – Κρεστένων.
2. Χωρική ενότητα Δήμων Ήλιδας, Πηνειού, Ανδραβίδας – Κυλλήνης.

Στο κεφ. Β.1.1.γ.1 τεκμηριώνονται οι λόγοι που οδήγησαν στη συγκεκριμένη οριοθέτηση για κάθε χωρική υποενότητα με λεπτομερέστερα στοιχεία, τα οποία μπορούν να αναζητηθούν στο Παράρτημα Ι.

B.1.1.β.2 Βασικοί πόλοι και άξονες ανάπτυξης

Οι βασικοί πόλοι και άξονες ανάπτυξης της ΠΔΕ είναι:

Ο αναπτυξιακός πόλος της ευρύτερης περιοχής Πατρών, ο πιο σημαντικός πρωτεύων εθνικός πόλος ανάπτυξης σε ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας και νότια/δυτική πύλη της, με συγκριτικά πλεονεκτήματα στις μεταφορές, στις υπηρεσίες – τεχνολογία - καινοτομία, στην παραγωγή ενέργειας (προσδοκώμενο κοίτασμα υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό Κόλπο) και στον ειδικό και ποιοτικό τουρισμό (συνεδριακός και αστικός τουρισμός, αναβάθμιση παράκτιου τουρισμού).

Το αναπτυξιακό τρίπολο της ευρύτερης περιοχής Αγρινίου (αποτελεί λοιπόν εθνικό πόλο και το μεγαλύτερο σε πληθυσμό και δραστηριότητες πολεοδομικό συγκρότημα της Αιτωλοακαρνανίας) – **Μεσολογγίου** (πρωτεύων περιφερειακός πόλος, έδρα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας) – **Αστακού** (δευτερεύων περιφερειακός πόλος), με συγκριτικά πλεονεκτήματα στο διαμετακομιστικό εμπόριο (λιμάνι - ελεύθερη ζώνη **NABΙΠΕ Πλατυγιαλίου** Αστακού, σε συμπληρωματική σχέση με τα λιμάνια Πατρών και Ηγουμενίτσας), στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό (θαλάσσιος, αλιευτικός, οικοτουρισμός, ορεινός τουρισμός) και με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία.

Ο αναπτυξιακός πόλος της ευρύτερης περιοχής Πύργου – Αμαλιάδας (πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι, χαρακτηρισμένο δίπολο οικισμών από το Γενικό ΠΧΣΑΑ) με συγκριτικά πλεονεκτήματα στον πολιτισμό, στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό, στον αθλητισμό (διεθνούς σημασίας μνημεία: Αρχαία Ολυμπία, Αρχαία Ήλιδα, Επικούρειος Απόλλων, σημαντικοί λιμένες/; Κατακόλου (κρουαζιέρα), Κυλλήνης που ανήκει στο εκτεταμένο δίκτυο ΔΕΔ-Μ, διεθνούς σημασίας υγράτοποι, προστατευόμενα τοπία διεθνούς και εθνικής σημασίας, ιαματικές πηγές κλπ.), στη γεωργία (εύφορες πεδινές εκτάσεις Ηλείας) και με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία και στην παραγωγή ενέργειας (βεβαιωμένο κοίτασμα υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Κατακόλου καθώς και αξιοποίηση ΑΠΕ και βιοαερίου).

A. Κύριοι άξονες ανάπτυξης (Ευρωπαϊκοί - εθνικοί):

- **Άξονας ανάπτυξης Αθήνα – Κόρινθος - Πάτρα – Αμαλιάδα - Πύργος – Καλαμάτα (κατά μήκος του αυτοκινητόδρομου της Ολυμπίας Οδού) και σύνδεση με λιμένες Κυλλήνης και Κατακόλου**, ο οποίος συνδέει την ΠΔΕ με την πρωτεύουσα της χώρας και ενισχύει έμμεσα τη σύνδεση και τη συνεργασία με την Περιφέρεια Πελοποννήσου (Κόρινθος, Καλαμάτα) σε παραγωγικούς τομείς.
- **Δυτικός άξονας ανάπτυξης (Κακαβιά – Ιωάννινα – Άρτα – Αγρίνιο – Μεσολόγγι - Πάτρα, κατά μήκος της Ιόνιας οδού) και σύνδεση με λιμένα Πλατυγιαλίου και NABΙΠΕ Αστακού**: Σημαντικός άξονας καθώς διατρέχει όλο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας, συνδέοντας σημαντικούς εθνικούς πόλους (Πάτρα, Ιωάννινα, Αγρίνιο) και προωθεί τη στενότερη σύνδεση και συνεργασία με την Περιφέρεια Ηπείρου σε παραγωγικούς τομείς (μεταφορές, τουρισμός, εμπόριο κ.α.)
- **Άξονας ανάπτυξης Βόλος – Λαμία – Αμφισσα – Ναύπακτος – σύνδεση με νότια δυτική πύλη χώρας (Πάτρα – Πλατυγιάλι) (Διαγώνιος)**. Σύνδεση των σημαντικών λιμένων της χώρας (Βόλος, Πάτρα, Πλατυγιάλι) και των εθνικών πόλων (Πάτρα, Λαμία, Βόλος). Σημαντικός άξονας ενίσχυσης της Περιφέρειας και σύνδεσής της με την Περιφέρεια Στερεάς και τη ΒΑ Ελλάδα χωρίς τη “χωρική διαμεσολάβηση” της πρωτεύουσας.
- **Άξονας Ηγουμενίτσα – Πρέβεζα – Άκτιο – Βόνιτσα – σύνδεση με Ιόνια Οδό (Αμβρακία) – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία**: Άξονας ανάπτυξης που διατρέχει την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, συνδέει σημαντικούς εθνικούς πόλους (Αγρίνιο, Λαμία) και ευνοεί τις συνδυασμένες μεταφορές (Ιόνια οδός, λιμάνι Ηγουμενίτσας και ευρύτερα Πλατυγιάλι και Πάτρα, αεροδρόμιο Ακτίου).
- **Άξονας σύνδεσης διπόλου Πύργου – Αμαλιάδας (από Κατάκολο μέχρι Αρχαία Ολυμπία - Ήλιδας) με Τρίπολη – Άργος – Ναύπλιο – Μυκήνες/Επίδαυρος**. Σημαντικός “Οριζόντιος” άξονας της Πελοποννήσου, που ενισχύει τη σύνδεση με Τρίπολη και γίνεται η μεταφορική υποδομή της δικτύωσης διεθνούς σημασίας πολιτιστικών - αρχαιολογικών πόλων (τομέας τουρισμού).

B. Δευτερεύοντες διαπεριφερειακοί άξονες ανάπτυξης:

- **Άξονας σύνδεσης Πάτρας - Τρίπολης (εθνική οδός 111) και**
- **Άξονας σύνδεσης Αιγίου – Διακοπτού – Καλαβρύτων – ΕΟ 111 – Τρίπολη**

Και οι δύο αναπτυξιακοί άξονες ενισχύουν την ενδοχώρα της ΠΔΕ και την διαπεριφερειακή συνεργασία με την Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Γ. Ενδοπεριφερειακοί άξονες ανάπτυξης:

- **Άξονας Πάτρα - Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα**, με σκοπό την τόνωση των ορεινών περιοχών της Αχαΐας και την βελτίωση της προσπελασιμότητας των τουριστικών μονάδων της περιοχής (χιονοδρομικό κέντρο, αυτοκινητόδρομο).
- **Άξονας Πύργου - Αμαλιάδας (Δυτικός άξονας) - Σιμόπουλο (σύνδεση με εθνική οδό 111 Πάτρας - Τρίπολης)**, σύνδεση του αναπτυξιακού διπόλου με την ενδοχώρα της ΠΔΕ και περαιτέρω με την Τρίπολη, με παραγωγικές και τουριστικές-πολιτιστικές δραστηριότητες.

- **Άξονας Ναύπακτος – Θέρμο – Αγρίνιο:** Άξονας ανάπτυξης βόρεια της λίμνης Τρίχωνιδας, με παραγωγικές δραστηριότητες και εστίαση σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός, ορεινός, αθλητικός, παραλίμνιος, κλπ)
- **Άξονας Ναύπακτος - Θέρμου – Προυσός (σύνδεση με Καρπενήσι),** με εστίαση σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (ορεινός, περιπατητικός κλπ).
- **Άξονας Μεσολόγγι - Αστακός – Μύτικας - Πάλαιρος – Βόνιτσα:** Παραλιακός άξονας ανάπτυξης, με κύρια έμφαση στον τουρισμό των δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας (ήπιος εναλλακτικός και σημειακά μαζικός τουρισμός).
- **Άξονας Αμφιλοχία - Περιοχή Βάλτου – λίμνη Κρεμαστών (σύνδεση με Καρπενήσι και Καρδίτσα).**
- **Άξονας ανάπτυξης Ορεινή Αρχ. Ολυμπία – Κρέστενα – Ανδρίτσaina,** με σκοπό την ενίσχυση του μειονεκτικού ορεινού χώρου και προώθηση παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα.

B.1.1.β.3 Πύλες του δικτύου μεταφορών / διαμετακομιστικά κέντρα εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας

Οι εγκαταστάσεις που λειτουργούν στην ΠΔΕ και κατατάσσονται στην κατηγορία των «πυλών» του δικτύου μεταφορών είναι:

- Οι δύο λιμενικές εγκαταστάσεις συνδυασμένων μεταφορών: ο λιμένας Πάτρας (διαχειριστής ΟΛΠΑ ΑΕ) και ο ιδιωτικός λιμένας Αστακού (διαχειριστής ΑΚΑΡΠΟΡΤ ΑΕ).
- Ο λιμένας Κατακόλου, ως ειδικός τουριστικός λιμένας που εξυπηρετεί κρουαζιερόπλοια ως λιμένας διέλευσης.

Η υλοποίηση του στρατηγικού στόχου και κατεύθυνσης της ενίσχυσης των εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας υποδομών συνδυασμένης μεταφοράς στην ΠΔΕ βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, όπως αναφέρεται στις προτεραιότητες της Α' Φάσης, εξαρτάται άμεσα από την ενίσχυση των σχετικών υποδομών στα δύο αυτά σημεία. Η ενίσχυση αυτή αφορά:

- Στην αξιοποίηση των ευνοϊκών συνθηκών που διαμορφώνει η ευρωπαϊκή πολιτική των μεταφορών, και, ειδικότερα, η πολιτική της δημιουργίας των ΔΔΜ και των Θαλασσίων Λεωφόρων, οι οποίες αποσκοπούν στην ανάπτυξη νέων πολυτροπικών αλυσίδων μεταφορών με βάση τους συμμετέχοντες λιμένες. Η πολιτική της δημιουργίας της Θαλάσσιας Λεωφόρου Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Motorway of the Sea of South East Europe) φαίνεται ότι – υπό προϋποθέσεις – δημιουργεί δυνατότητες για τον λιμένα Πάτρας, ο οποίος διαθέτει πλεονέκτημα θέσης, αλλά και τις λειτουργίες τερματικού λιμένα στις συνδέσεις της Αδριατικής, ώστε να παίξει ένα συνδετήριο ρόλο μεταξύ γραμμών που θα συνδέουν ευρύτερες περιφερειακές ζώνες (π.χ. γραμμές από την Ανατολική Μεσόγειο ή την Αίγυπτο – γραμμές Αδριατικής – (οδική μεταφορά εντός Ιταλίας μέχρι τους λιμένες του Τυρρηνικού) – γραμμές προς Ισπανία). Στην προοπτική αυτή, η θέση της Πάτρας θα μπορούσε να ενισχυθεί με τη δημιουργία Ζώνης Ελευθέρου Εμπορίου κοντά στον λιμένα. Δεδομένης της πολιτικής βαρύτητας παρόμοιων εγχειρημάτων – εφόσον εμπλέκουν και μη κοινοτικές χώρες σε κοινοτικές πολιτικές προτεραιότητες – τέτοιες πρωτοβουλίες είναι πολύ πιθανό ότι θα συναντήσουν θερμή υποδοχή και υποστήριξη.
- Στη βελτίωση του συστήματος των προσβάσεων, και εν γένει των διαπεριφερειακών δεικτών προσπελασιμότητας, για την οποία γίνεται ειδική αναφορά παρακάτω.

α. Πύλες συνδυασμένων μεταφορών

Ο λιμένας Πάτρας εξυπηρετεί επιβατική διακίνηση σε συνδυασμό με εμπορευματική διακίνηση Ro-Ro στις γραμμές Ιταλίας, καθώς και κίνηση ακτοπλοίας προς Κεφαλονιά Ιθάκη και μικρή διακίνηση γενικού φορτίου. Ενδοχώρα του αποτελούν κατά κύριο λόγο η περιοχή πρωτεύουσας, η Στερεά Ελλάδα, η Πελοπόννησος και η νησιωτική χώρα. Ο λιμένας πληρεί ορισμένες από τις απαιτούμενες προϋποθέσεις προσέλευσης κίνησης εμπορευματοκιβωτίων Ε/Κ (γεωγραφική θέση, μέγεθος λιμενικής εγκατάστασης, πλεονεκτική θέση στο εθνικό οδικό δίκτυο, ύπαρξη εμπειρίας πρακτόρευσης στην πόλη, σημαντική παραγωγική ενδοχώρα). Δεν διαθέτει την αναγκαία υποδομή, ώστε να θεωρηθεί επιλέξιμος ως τέτοιος από την μεταφορική αγορά. Ως ελάχιστη απαραίτητη υποδομή εννοείται ο **εμπορικός πολυχρηστικός προβλήτας** (Ε/Κ, γενικό φορτίο¹).

Ενώσω ο λιμένας δεν αποκτά ικανότητα κάθετης διαχείρισης Ε/Κ, μοναδική προοπτική για την ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών θα παραμένει η διακίνηση με Ro - Ro, η οποία προφανώς αναφέρεται περισσότερο σε τρέιλερ και λιγότερο - σε αμελητέο βαθμό - σε κινητά αμαξώματα και Ε/Κ.

Ο λιμένας Πλατυγιαλίου ανήκει κατά κυριολεξία στην κατηγορία των λιμένων συνδυασμένων μεταφορών, εξυπηρετώντας Ε/Κ που μεταφέρονται από μεγάλους λιμένες-κόμβους με τροφοδοτικά κιβωτιοαγωγά πλοία και διανέμονται οδικά, ενώ παράλληλα εξελίσσεται σε δυναμικό εμπορικό λιμένα, ικανό να εξυπηρετήσει σχεδόν όλη τη γκάμα φορτίων (Ro – Ro, car terminal, γενικό φορτίο, ογκώδη και οχληρά φορτία) και προσελκύει σημαντικό αριθμό χρηστών. Διαθέτει τη μοναδική Ελεύθερη Εμπορική και Βιομηχανική Ζώνη [EEBZ] στη χώρα. Ενδοχώρα του αποτελεί κυρίως η περιοχή πρωτεύουσας και η νότια Ελλάδα και, δευτερευόντως, ολόκληρη η χώρα.

α.1. Η **οδική εξυπηρέτηση** των δύο λιμενικών «πυλών» συνδυασμένων μεταφορών αφορά:

- Την ολοκλήρωση των έργων της Ολυμπίας και της Ιόνιας Οδού, μέσω των οποίων οι λιμένες συνδέονται με την Πελοπόννησο, την πρωτεύουσα – και μέσω αυτής με τη νησιωτική χώρα – την Ήπειρο και την Εγνατία Οδό. Επαναλαμβάνεται η αναγκαιότητα γρήγορης ολοκλήρωσης των παραπάνω έργων, ώστε να μην υπάρξουν περαιτέρω υστερήσεις όσον αφορά την ικανότητα των

¹ Έργο που αποτελούσε τμήμα της αρχικής προκήρυξης κατασκευής (2007) του υπό κατασκευή 3^{ου} Τμήματος της Α' Φάσης του νέου λιμένα, η οποία όμως τροποποιήθηκε στη συνέχεια και δεν συμπεριέλαβε την κατασκευή του. Οι προοπτικές του είναι προς το παρόν άδηλες. Η μελέτη του πολυχρηστικού σταθμού προβλέπει την κατασκευή υποδομής για τη λειτουργία ΣΕΜΠΟ, χωρητικότητας της τάξεως των 120.000 TEU/έτος. Πρόκειται δηλαδή για ένα μικρό ΣΕΜΠΟ, αν συγκριθεί με τις άλλες εγκαταστάσεις που λειτουργούν ή σχεδιάζονται στην Ελλάδα.

εγκαταστάσεων να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς, υστερήσεις οι οποίες θα μπορούσαν να επιδεινώσουν την ανταγωνιστική τους θέση.

- Την κατασκευή της «διαγωνίας» σύνδεσης Αντιρρίου – Ιτέας – Λαμίας, μέσω της οποίας θα ολοκληρωθεί η σύνδεση των δύο κυρίων κάθετων μεταφορικών αξόνων της χώρας.
- Όσον αφορά στο άμεσο περιβάλλον των λιμένων, τα μεν οδικά έργα σύνδεσης του λιμένα Πάτρας με το ΔΔΜ βρίσκονται σε εξέλιξη και αναμένεται να ολοκληρωθούν εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, ενώ σε εξέλιξη βρίσκεται και η αναβάθμιση της οδικής σύνδεσης του λιμένα Πλατυγιαλίου με την Ιόνια Οδό, η οποία ωστόσο θα απαιτήσει βελτιωτικές παρεμβάσεις και πέραν της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου – **παρεμβάσεις οι οποίες θα πρέπει να θεωρούνται ως άμεσες προτεραιότητες.**

α.2. Η ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική είναι συνυφασμένη με σιδηροδρομική εξυπηρέτηση. Η ποιότητα της σιδηροδρομικής εξυπηρέτησης στον άξονα Αθήνας - Πάτρας ήταν - μέχρι τη διακοπή της λόγω των έργων του σιδηροδρομικού άξονα Κορίνθου – Πάτρας - αποθαρρυντική για την προσέλκυση μοναδοποιημένων φορτίων. Η σιδηροδρομική σύνδεση του εμπορευματικού προβλήτα για μεταφορά Ε/Κ δεν έχει οριστικοποιηθεί μελετητικά από την ΕΡΓΟΣΕ. Στην πράξη το όλο ζήτημα της σιδηροδρομικής σύνδεσης με τον νότιο λιμένα για διακίνηση εμπορευμάτων με συνδυασμένη μεταφορά, παραμένει προς διερεύνηση και μελέτη εξ αρχής. Με δεδομένο μάλιστα, ότι η κατασκευή του πολυχρηστικού προβλήτα θα καθυστερήσει, ίσως έχει νόημα να τεθεί ανεξάρτητα από αυτή το ζήτημα της τεχνικής εφικτότητας σιδηροδρομικής σύνδεσης του νέου λιμένα, μέσω ενός σιδηροδρομικού ΕΚ εκτός λιμένα και οδικής σύνδεσής του με αυτόν, για μεταφορά τρέιλερ - riggyback. Μελλοντικά, πάντως, η ποιότητα και η πληρότητα των σιδηροδρομικών εμπορευματικών υπηρεσιών θα αναδειχτούν σε κρίσιμους παράγοντες για την δυναμική του κλάδου των συνδυασμένων μεταφορών μέσω του λιμένα Πάτρας.

Ο λιμένας Πλατυγιαλίου δεν έχει - μεσοπρόθεσμα τουλάχιστον - προοπτική σιδηροδρομικής σύνδεσης, προοπτική που είναι ταυτισμένη με το μέλλον του δυτικού σιδηροδρομικού άξονα, η υλοποίηση του οποίου δεν είναι πιθανή βραχυπρόθεσμα, ενώ και η μεσοπρόθεσμη προοπτική του θα εξαρτηθεί από την εξέλιξη της δυνητικής αγοράς του.

α.3. Όσον αφορά τις υποστηρικτικές - προς τα σημεία εισόδου / εξόδου - εγκαταστάσεις διαχείρισης φορτίων, το θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη χερσαίων υποδομών συνδυασμένων μεταφορών, όπως έχει διαμορφωθεί μετά την ψήφιση του Ν 3333/2004 και των ερμηνευτικών εγκυκλίων του, καθώς και του ΠΔ 79/2004, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση της συμπλήρωσης και του εξορθολογισμού της νομοθεσίας (αφού, μέχρι τότε, η έννοια της χερσαίας εγκατάστασης συνδυασμένων μεταφορών δεν υπήρχε ως κατηγορία χρήσης γης). Με τον Ν 3333/2004 δίνεται η δυνατότητα σε ιδιώτες διαχειριστές να ιδρύσουν και να λειτουργήσουν Εμπορευματικά Κέντρα (ΕΚ), με θέσπιση αυστηρών κανόνων χωροθέτησης.

Συμπερασματικά, η ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών οδικών αξόνων (Ολυμπία Οδός, Ιόνια Οδός και Διαγωνίας) καθώς και η επέκταση, ο εκσυγχρονισμός και η σύνδεση του σιδηροδρομικού δικτύου με τους λιμένες της χώρας, συνιστούν στρατηγικές επιλογές, με στόχο αφενός μεν την αποσυμφόρηση του κορεσμένου εθνικού οδικού δικτύου και τον εξορθολογισμό των μεταφορών, αφετέρου δε τη γενικότερη προστασία του περιβάλλοντος.

β. Λιμένας Κατακόλου

Ο λιμένας Κατακόλου λειτουργεί ως λιμένας διέλευσης κρουαζιέρας και εμφανίζει εντυπωσιακή αύξηση κίνησης. Η επικαιροποιημένη μελέτη προγραμματικού σχεδιασμού του λιμανιού προβλέπει περαιτέρω επέκτασή του με κατασκευή νέου προβλήτα και συνολική χωρητικότητα 5 θέσεων ελλιμενισμού κρουαζιερόπλοιων έναντι 3 που διαθέτει σήμερα.

Ο χαρακτήρας του ως λιμένα διέλευσης κρουαζιέρας με σημείο αναφοράς την Αρχαία Ολυμπία θα παραμείνει το κύριο χαρακτηριστικό του. Η μελλοντική αναβάθμιση των οδικών συνδέσεων με την Περιφέρεια Πελοποννήσου – κυρίως της οδικής σύνδεσης Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας – Τρίπολης - μπορεί να διευρύνει την ενδοχώρα του. Εξέλιξή του σε λιμένα αφετηρίας κρουαζιέρας – ενδεχόμενο που αναφέρεται από φορείς της περιοχής και εκπροσώπους τους - θεωρείται ως δύσκολα επιτεύξιμη, κυρίως λόγω απουσίας επαρκούς αεροπορικής σύνδεσης και απουσίας ικανής ξενοδοχειακής υποδομής.

Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει αεροπορική εγκατάσταση στην ΠΔΕ η οποία δύναται να χαρακτηριστεί ως «πύλη» εισόδου. Δυνητικά έχει νόημα να διερευνηθεί το ενδεχόμενο ανάπτυξης υποδομής εξυπηρέτησης αεροπορικών εμπορευματικών μεταφορών (που εμπίπτουν στις συνδυασμένες με την ευρεία έννοια) στο Α/Δ Αράξου, κατ' αρχήν για την εξυπηρέτηση αναγκών της ευρύτερης περιοχής του Α/Δ σε ότι αφορά μεταφορά ευπαθών προϊόντων της, αλλά και για την αντιμετώπιση γενικότερων αναγκών.

B.1.1.β.4 Οι φυσικοί, πολιτιστικοί και τοπιακοί πόροι εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας

Όπως αναλύθηκε, αξιολογήθηκε και τεκμηριώθηκε στην Α' φάση της μελέτης η ΠΔΕ διαθέτει μια πλούσια γεωμορφολογία, στην οποία περιλαμβάνονται όρη με ιδιαίτερα υψόμετρα (Αροάνεια, Μπαρμπάς και Κλωκός, Παναχαϊκό, Ερύμανθος, Σαΐτας, Σκιαδοβούνι, Ακαρνανικά, Παναϊτωλικό, Βαράσοβα, Αράκυνθος, Λάμπεια, Φολή, κ.α), μεγάλες φυσικές και τεχνητές λίμνες (Τσιβλού, Βουλκαριά, Σαλτίνη, Αμβρακία, Οζερός, Εύηνου, Λυσιμαχεία, Τριχωνίδα, Κρεμαστών, Καστρακίου, Στράτου, Πηνειού, κ.α), και σημαντικά ποτάμια της χώρας (Αχελώος, Πηνειός, Αλφειός, Εύηνος, Σελινούντας, Βουραϊκός, Πείρος, Βέργας, Γλαύκος, κ.α).

Συγκριτικό πλεονέκτημά της αποτελεί το φυσικό περιβάλλον και οι περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας που προστατεύονται βάσει του διεθνούς, κοινοτικού και εθνικού δικαίου προστασίας του περιβάλλοντος. Τα ιδιαίτερα στοιχεία των περιοχών αυτών, η βιοποικιλότητα που φιλοξενούν, τα τοπιολογικά χαρακτηριστικά και οι φυσικές παράκτιες και ορεινές ζώνες της είναι κρίσιμο να αναδειχθούν ως ένας δυναμικός και στρατηγικός παράγοντας βιώσιμης ανάπτυξης, υπό το πρίσμα πάντα της επαρκούς προστασίας και διαχείρισης. Πιο αναλυτικά στο σημαντικό αριθμό των προστατευόμενων περιοχών της ΠΔΕ περιλαμβάνονται:

- Τρεις υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας¹ (περιοχές Συνθήκης Ramsar).
- Μία περιοχή της Σύμβασης Βαρκελώνης².
- Ένα βιογενετικό απόθεμα³.
- Περιοχές του δικτύου Natura 2000: 24 Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Οδηγία 92/43/ΕΚ) και 12 Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 2009/147/ΕΚ).
- Τέσσερα εθνικά πάρκα⁴.
- Δύο αισθητικά δάση⁵.
- Οκτώ διατηρητέα μνημεία της φύσης⁶.
- Τριάντα ένα καταφύγια άγριας ζωής.
- Πέντε εκτροφεία θηραμάτων⁷.

Στο πλαίσιο των προηγούμενων αναφορών αξίζει να επισημανθεί πως την τελευταία 10ετία (2003-2012) υπήρξε σημαντική πρόοδος στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος μέσω:

α) της δημοσίευσης σημαντικών νομοθετημάτων για την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας (π.χ Ν.3937/2011, ΚΥΑ 37338/1807/2010, ΚΥΑ 8353/276/2012, Ν.4014/2011 και κανονιστικές διατάξεις αυτού, κ.λπ.),

β) του χαρακτηρισμού/ θεσμοθέτησης νέων περιοχών της Δυτικής Ελλάδας ως προστατευόμενων – ειδικά νέων Ζωνών Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ και νέων Εθνικών Πάρκων. Συν τοις άλλοις, με την έκδοση του Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60 Α'), του εθνικού μας νόμου για την βιοποικιλότητα, όλες οι Ειδικές Ζώνες Διατήρησης, οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα και τα Καταφύγια Άγριας Ζωής εντάχθηκαν αυτόματα στην κατηγορία «Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών»⁸ και

γ) της έναρξης δύο πολύ σημαντικών Προγραμμάτων για την προστασία και διαχείριση του φυσικού κεφαλαίου της χώρας και της βιοποικιλότητας (βλ. Κτηματολόγιο Α.Ε., 2012. Ανάπτυξη Υποδομής Χωρικών Δεδομένων Μεγάλης Κλίμακας, κλ.1:5.000, για τις Χερσαίες Προστατευόμενες Περιοχές του Δικτύου «Natura 2000». ΥΠΕΚΑ, 2012. Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα). Επίσης έχουν συνταχθεί Σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής για την βιοποικιλότητα και Σχέδιο Δράσης για την πρώτη δετία εφαρμογής της Στρατηγικής.

Στην περιγραφόμενη αναπτυξιακή διάσταση του φυσικού περιβάλλοντος της ΠΔΕ σημαντική θέση κατέχουν και το πλούσιο απόθεμα της ΔΕ σε φυσικούς και ενεργειακούς πόρους. Όσον αφορά στους φυσικούς πόρους, ο ορυκτός πλούτος (μεταλλευτικά, βιομηχανικά και λατομικά ορυκτά⁹) είναι αναγκαίο να αποτελέσει πεδίο βιώσιμης αξιοποίησης, με σαφείς κατευθύνσεις αξιοποίησης και συγκεκριμένες πολιτικές για την ορθολογική του χρήση (βλ. Εθνική Πολιτική για την Αξιοποίηση του Ορυκτού Πλούτου).

¹ Αμβρακικός κόλπος, υγρότοποι Μεσολογγίου - Αιτωλικού και λιμνοθάλασσα Κοτυχίου.

² Υγρότοποι Αμβρακικού.

³ Φυσικό Μνημείο Δάσους Λεσινίου.

⁴ Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού, Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου – Αιτωλικού, Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς και Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού.

⁵ Το αισθητικό Δάσος Σελέμνου και Χαράδρου και το αισθητικό Δάσος Εθνικής Ανεξαρτησίας Καλαβρύτων.

⁶ Δάσος Λεσινίου Αιτωλοακαρνανίας, Βελανιδιές στην Καλαμιά Αιγίου, Πλάτανος του Παιουανία στο Αίγιο, Δρυς του Περιθωρίου Αρκαδίας, Πλάτανος της Πλατανιώτισσας Καλαβρύτων, Πλάτανος της Αγίας Λαύρας Καλαβρύτων, Δώδεκα βρύσες του Αιγίου και Κλήμα των Καλαβρύτων.

⁷ Βατάκι (Βλαχομάνδρας Ναυπακτίας), Δαφνιώτισσα (Κεραμιδιάς), Καλούσιο Αχαΐας, Σουβαρδού Καλαβρύτων και το Σαραντάπηχο Αχαΐας.

⁸ Ως «Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών» (Habitat / species management areas) χαρακτηρίζονται εκτάσεις χερσαίες, υγροτοπικές ή θαλάσσιες που υπόκεινται σε διαχείριση για τη διασφάλιση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των προστατευτέων οικοτόπων και ειδών.

⁹ Βλ. λιγνιτοφόρα λεκάνη στην περιοχή των Καλαβρύτων, λιγνιτοφόρα λεκάνη στην ευρύτερη περιοχή Ζαχάρως, βιομηχανικά ορυκτά (γύψος) στην Αιτωλοακαρνανία, λατομικά μάρμαρα και αδρανή, μεταλλεία ενεργειακών ορυκτών, Γεωθερμικό Πεδίο Χαμηλής Θερμοκρασίας στην Ρίζα Αντιρρίου Αιτωλοακαρνανίας, κ.α.

Η σημαντική παράκτια ζώνη και οι ακτές της ΔΕ είναι απαραίτητο να σχεδιασθούν με βάση την πολιτική μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης¹⁰ όπου θα συνδυάζονται από κοινού η προστασία των παράκτιων προστατευόμενων περιοχών και η ανάπτυξη ποιοτικών οικονομικών δραστηριοτήτων (τουρισμός, αλιεία, υδατοκαλλιέργειες). Επιπλέον, είναι απαραίτητο και επείγον να εφαρμοστεί ειδική πολιτική προστασίας από τις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της ανόδου της στάθμης της θάλασσας. Η προτεραιότητα αυτή είναι κρίσιμη ιδιαίτερα για την ΠΔΕ, λόγω του μεγάλου μήκους της ακτογραμμής της που χαρακτηρίζεται από μέση και υψηλή τρωτότητα (βλ. χάρτη Β.1.1.γ-8.1).

Οι δε επιφανειακοί και υπόγειοι υδατικοί πόροι είναι απαραίτητο να αξιοποιηθούν με βιώσιμο τρόπο στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και των ολοκληρωμένων Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής. Το νερό είναι αναγκαίο να αξιοποιηθεί σε όλες του τις διαστάσεις καλύπτοντας ταυτόχρονα τις βασικές οικολογικές λειτουργίες, τις ανάγκες της βιοποικιλότητας, της ύδρευσης του πληθυσμού και της άρδευσης των σημαντικά καλλιεργούμενων εκτάσεων της ΔΕ. Επιτακτική είναι και η ανάγκη ολοκλήρωσης κρίσιμων έργων για την ορθολογική χρήση, αποθήκευση και αξιοποίηση του νερού (βλ. έργα υδροληψίας, συστήματα αγωγών, δεξαμενές αποθήκευσης νερού, εγκαταστάσεις επεξεργασίας νερού, αρδευτικά δίκτυα, κλπ.)

Στον τομέα της ενέργειας και των ενεργειακών πόρων, η ΠΔΕ έχει να επιδείξει μια αξιόλογη δυναμική. **Αν και στερείται ακόμη των δυνατοτήτων που προσφέρει η χρήση του φυσικού αερίου, ενεργειακό μειονέκτημα για το οποίο θα πρέπει να καταδειχθεί μια ιδιαίτερα μέριμνα, η ΠΔΕ μπορεί να αναδειχθεί σε μια στρατηγικά ενεργειακή Περιφέρεια.** Το αιολικό και υδάτινο δυναμικό, η ηλιακή ενέργεια, η γεωθερμία και η βιομάζα είναι αναγκαίο να αξιοποιηθούν ορθολογικά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την ελαχιστοποίηση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων. Στην ενεργειακή αυτή δυναμική έρχονται να προστεθούν και οι δύο από τις τρεις θαλάσσιες περιοχές της χώρας, στις οποίες έχουν παραχωρηθεί τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (Πατραϊκός κόλπος και Δυτικό Κατάκολο). Οι υδρογονάνθρακες και η εκμετάλλευσή τους αποτελούν μια επενδυτική ευκαιρία για την ανάπτυξη της χώρας και των τοπικών κοινωνιών της ΔΕ. Απαιτείται ωστόσο ιδιαίτερη μέριμνα και προσοχή για την διασφάλιση της ακεραιότητας του περιβάλλοντος (ειδικά του θαλάσσιου και των παράκτιων περιοχών), αλλά και για την αποφυγή τυχόν ζημίας σε βασικές οικονομικές δραστηριότητες του παράκτιου μετώπου (τουρισμός κρουαζιέρας, παράκτιος τουρισμός, κλπ.).

Αξίζει να αναφερθεί πως αν ο ένας στρατηγικός πυλώνας βιώσιμης ανάπτυξης είναι το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της ΠΔΕ, ο δεύτερος είναι το σημαντικό πολιτιστικό της απόθεμα. Το πλήθος των μνημείων, των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων της ΠΔΕ είναι απαραίτητο να αποτελέσουν τους πόλους για την ανάδειξη της προϊστορικής/κλασικής/βυζαντινής/νεότερης ιστορίας και την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, έτσι ώστε να διαχέεται σε όλες τις περιόδους του έτους και όχι μόνον στους καλοκαιρινούς μήνες. Τα δύο Μνημεία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς που φιλοξενεί η ΠΔΕ: η Αρχαία Ολυμπία και ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα μαζί με την Αρχαία Ήλιδα δεν μπορεί παρά να είναι το κέντρο της πολιτικής ανάδειξης του πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος της ΔΕ.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως από την αξιολόγηση των στοιχείων της υπάρχουσας κατάστασης της τελευταίας 10ετίας προκύπτει σε ό,τι αφορά τις πηγές υποβάθμισης ότι η παραγωγή και ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών απορριμμάτων συνιστά μια από τις κύριες και κρίσιμες πηγές ρύπανσης στην ΠΔΕ. Το πρόβλημα αυτό αποκτά σοβαρές διαστάσεις αν αναλογιστεί κανείς ότι σήμερα στην ΠΔΕ απουσιάζουν οι ολοκληρωμένες μέθοδοι διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων, ενώ συμβάλλει στην σταδιακή και ολοένα αυξανόμενη υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος (έδαφος, επιφανειακοί και υπόγειοι υδατικοί πόροι, είδη χλωρίδας/πανίδας/ορνιθοπανίδας, κ.λπ.), επηρεάζει την ποιότητα ζωής των κατοίκων, ενώ δεν είναι και λίγες τα περιστατικά, τα τελευταία χρόνια, που θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία, λόγω της παράνομης απόρριψης μολυσματικών ή/και τοξικών απορριμμάτων.

Απαιτείται επομένως η εφαρμογή μιας άμεσης πολιτικής στον τομέα της διαχείρισης των σκουπιδιών, η οποία να συνδυάζει ταυτόχρονα το κλείσιμο και την αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ), την προώθηση της ανακύκλωσης, την προμήθεια και τοποθέτηση ειδικών κάδων για χαρτί – πλαστικό – γυαλί – οργανική ύλη, την αξιολόγηση και εφαρμογή ενός συστήματος δίκαιης χρέωσης των δημοτικών τελών, τη δημιουργία Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ), Κέντρων Ανακύκλωσης (ΚΑ) και κομποστοποίησης, την ανάκτηση ενέργειας από την επεξεργασία των απορριμμάτων, κ.ά. Τα περιθώρια άσκησης της εν λόγω πολιτικής είναι ιδιαίτερα ασφικτικά με το καταληκτικό έτος υλοποίησης των κοινοτικών οδηγιών να είναι το 2015, οπότε και η Ελλάδα θα πρέπει να έχει να παρουσιάσει συγκεκριμένα αποτελέσματα. Σε περίπτωση μη υλοποίησης των απαιτούμενων η παραπομπή στο ευρωπαϊκό δικαστήριο θα συνοδεύεται από πολύ αυστηρά και μεγάλα χρηματικά πρόστιμα. Το πεδίο της ανεξέλεγκτης διάθεσης των σκουπιδιών έρχεται να συμπληρώσει και η παράνομη απόρριψη υγρών αποβλήτων, καθώς και η απουσία λειτουργούντων μονάδων επεξεργασίας τους. Τα προβλήματα που δημιουργούνται πολλά, εκτεινόμενα από τα εδάφη και τα ύδατα έως και την ανθρώπινη υγεία. Συνεπώς

¹⁰ Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης (Integrated Coastal Management Zones).

απαιτούνται αυστηρότεροι έλεγχοι σε τέτοιου είδους μονάδες και επιβολή προστίμων στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται μη συμμόρφωση.

Πέραν των δύο αυτών βασικών πηγών ρύπανσης ιδιαίτερη προσοχή και μέριμνα είναι απαραίτητο να καταδειχθεί και σε άλλα αίτια υποβάθμισης της ποιότητας του περιβάλλοντος. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται οι παράνομες αμμοληψίες, η εξορυκτική δραστηριότητα, η αστική και βιομηχανική ατμοσφαιρική ρύπανση, η χρήση αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων στην γεωργία, τα μεγάλα έργα υποδομής, οι φυσικές καταστροφές, κλπ.

Προτεραιότητες για την αειφορική ανάπτυξη της ΠΔΕ στον τομέα του περιβάλλοντος και του τοπίου

Η ανάδειξη και ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων μπορεί να αποτελέσει πεδίο επενδύσεων με σαφή κοινωνικό προσανατολισμό που να απευθύνεται στο σύνολο του πληθυσμού. Σε συνδυασμό με πολιτικές τόνωσης της περιφερειακής ανάπτυξης το περιβάλλον μπορεί να αποτελέσει παράγοντα υπέρβασης της κρίσης και μετάβασης σε ένα παραγωγικό υπόδειγμα, βασισμένο σε περισσότερο αειφορικά χαρακτηριστικά και σε μικρότερης έντασης καταναλωτικά πρότυπα, προσαρμοσμένα στις παραγωγικές δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Οι προτεραιότητες και προοπτικές για την αειφορική ανάπτυξη της ΠΔΕ που προκύπτουν από την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος είναι:

- Η προστασία, διατήρηση, ολοκληρωμένη διαχείριση (integrated management) και ανάδειξη των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών [Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας της Συνθήκης Ramsar, Περιοχές της Σύμβασης Βαρκελώνης, Βιογενετικά Αποθέματα, Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Οδηγία 92/43/ΕΚ) και Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 2009/147/ΕΚ), Εθνικά Πάρκα, Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, Καταφύγια Άγριας Ζωής, Εκτροφεία Θηραμάτων], καθώς και η ενεργοποίηση της προστασίας και ανάδειξης κατ' αρχήν των τοπίων που προτείνονται ως διεθνούς και εθνικής σημασίας.
- Η επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων των προστατευόμενων περιοχών και η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα».
- Η προστασία, αξιοποίηση, ανάδειξη και σύνδεση σε δίκτυα του σημαντικού αριθμού αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων – ορισμένα εκ των οποίων είναι μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς.
- Η διαχείριση του τοπίου ως ένα σημαντικό στοιχείο του πολιτισμού, της οικολογίας, του περιβάλλοντος και της κοινωνίας (ιδιαίτερα η ανάδειξη και προστασία των διεθνούς και εθνικής σημασίας τοπίων της ΠΔΕ).
- Η βιώσιμη αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου (π.χ μεταλλευτικά, βιομηχανικά και λατομικά ορυκτά) με σαφείς κατευθύνσεις ορθολογικής χρήσης στο πλαίσιο και της ειδικότερης Εθνικής Πολιτικής για την Αξιοποίηση του Ορυκτού Πλούτου.
- Η προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας όλων των μορφών (π.χ αιολική, υδροηλεκτρική, ηλιακή, γεωθερμία, βιομάζα) και ειδικότερα εκείνων που παρουσιάζουν τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα σε κάθε επιμέρους Περιφερειακή Ενότητα (π.χ. η υδροηλεκτρική στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας).
- Η ανάδειξη των αξιόλογων οικισμών/τμημάτων οικισμών της ΠΔΕ, με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από τις μελέτες που έχουν προκηρυχθεί από το ΥΠΕΚΑ, με τον τίτλο «Μελέτες για τη θεσμοθέτηση μορφολογικών κανόνων για τη δόμηση και την αρχιτεκτονική στους μικρούς οικισμούς της χώρας και σε περιοχές εκτός σχεδίου».
- Η βιώσιμη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την εφαρμογή περιβαλλοντικών τεχνολογιών και υποδομών και την ενεργή συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών κοινωνιών και η οποία δεν θα αποβλέπει μόνο στη μείωση του όγκου και στην ελάττωση του ρυπαντικού φορτίου και της τοξικότητας, αλλά και στην ταυτόχρονη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας¹¹.

¹¹ Ειδικά για τα στερεά απορρίμματα και τη διαχείρισή τους θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν συνδυασμένες μέθοδοι, όπως είναι το κλείσιμο και η αποκατάσταση των ΧΑΔΑ, η μείωση της ποσότητας των βιοαποδομήσιμων αστικών αποβλήτων (ΒΑΑ) που οδηγούνται σε ΧΥΤΑ, η αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης / αξιοποίησης (βλ. υλικά συσκευασίας, ελαστικά επίσωτρα, οχήματα τέλους κύκλου ζωής, απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, αδρανή απόβλητα από κατασκευές / εκσκαφές / κατεδαφίσεις, ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές, λιπαντικά/ έλαια, κ.λπ.), η προώθηση της ανακύκλωσης υψηλής ποιότητας με χωριστή συλλογή αποβλήτων, έτσι ώστε να υπάρχει χωριστή συλλογή για χαρτί, μέταλλο, πλαστικό και γυαλί, η χωριστή συλλογή των βιολογικών αποβλήτων (στόχος οδηγίας 2008/98/ΕΚ), η διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων των Υγειονομικών Μονάδων, η υλοποίηση προγραμμάτων Διαλογής στην Πηγή (ΔσΠ), η παραγωγή κοσπόςτ από τις μεγάλες ποσότητες αποσυρόμενων φρούτων (πρόβλημα που απασχολεί πολλές περιοχές της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας), κλπ.

B.1.1.γ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

B.1.1.γ.1 Χωρικός προσδιορισμός βιώσιμων αναπτυξιακών ενοτήτων σε ενδοπεριφερειακό (διαδημοτικό) επίπεδο

Εκτός από τις τρεις μεγάλες χωρικές ενδοπεριφερειακές ενότητες (Αιτωλ/νία, Αχαΐα, Ηλεία) της Περιφέρειας (οι οποίες αποτελούν και Π.Ε. με μια σειρά από αυτοδιοικητικές υπηρεσίες, που έχουν ως εδαφικές περιοχές αρμοδιότητάς τους αποκλειστικά τις εκτάσεις αυτών των ενοτήτων), οι προδιαγραφές της μελέτης υποδεικνύουν τον προσδιορισμό τυχόν μικρότερων χωρικών ενοτήτων με βάση πιο εξειδικευμένα και ομοιογενή ή συμπληρωματικά χωρικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. Ως κριτήρια για τον προσδιορισμό αυτών των αναπτυξιακών χωρικών ενοτήτων, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται:

«Είναι σκόπιμο να λαμβάνονται υπόψη:

1. Η διοικητική αναδιοργάνωση της χώρας, βάσει του προγράμματος «Καλλικράτης».
2. Οι ευρύτερες ζώνες ανάπτυξης αστικών λειτουργιών.
3. Επιλεγμένα, βάσει συγκριτικών πλεονεκτημάτων, οικιστικά κέντρα (κατά κύριο λόγο 3ου επιπέδου (έδρα Καλλικράτειου Δήμου και άνω) με διακεκριμένο ρόλο στον αναπτυξιακό σχεδιασμό, με τις περιοχές επιρροής τους.
4. Τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της περιοχής.
5. Άλλα κριτήρια κατά την κρίση του μελετητή.

Επιδιωκόμενος στόχος είναι η ταύτιση των διοικητικών χωρικών και αναπτυξιακών ενοτήτων στο επίπεδο του Δήμου (ή ομάδας Δήμων με ομοιογενή χαρακτηριστικά) του προγράμματος Καλλικράτης».

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι οι δύο θεσμοθετημένες αυτοδιοικητικές ενδοπεριφερειακές ενότητες με το Ν. 3852/2010 «Πρόγραμμα Καλλικράτης» που έχουν «αυτοδίκαια» και σημαντική αναπτυξιακή και χωρική διάσταση είναι :

- α) οι Περιφερειακές Ενότητες (Π.Ε.), πρώην Νομοί Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας, που αποτελούν τις μεγάλες ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες της Π.Δ.Ε. με αυτοδιοικητικές υπηρεσίες που έχουν ως εδαφική περιοχή αρμοδιότητας την Π.Ε. και
- β) οι 19 Καλλικράτειοι Δήμοι της περιφέρειας, ως α' βαθμός αυτοδιοίκησης, με την τοπική σημαντική χωρική και αναπτυξιακή τους διάσταση.

Ο χωρικός προσδιορισμός (με βάση τα συγκεκριμένα κριτήρια και το σκεπτικό των προδιαγραφών) ενδοπεριφερειακών χωρικών αναπτυξιακών ενοτήτων (κατά βάση ομάδων Δήμων με ισχυρή συλλειτουργία) κατά τεκμήριο αναφέρεται σε ενότητες μικρότερες των Π.Ε. και μεγαλύτερες ή ίσες του Καλλικράτειου Δήμου, με επιδιωκόμενο στόχο, όπως αναφέρεται, τον εντοπισμό ομάδων Δήμων με ομοιογενή ή/και συμπληρωματικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και ισχυρή συλλειτουργία, που θα συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη, την εδαφική συνοχή, τη συνεργασία και την εξωστρέφεια των Δήμων, της κάθε ενδοπεριφερειακής ενότητας και της Περιφέρειας συνολικά.

Με βάση τα παραπάνω, οι μικρότερες ενδοπεριφερειακές – διαδημοτικές (ή/και δημοτικές) χωρικές ενότητες της Περιφέρειας προσδιορίστηκαν με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

α) **Η αυτοδιοικητική δομή α' βαθμού με την εδαφική της οριοθέτηση**, οι σημερινοί Καλλικράτειοι και οι πρώην Καποδιστριακοί Δήμοι (τωρινές Δημοτικές Ενότητες) με τις έδρες τους, ώστε στον τελικό καθορισμό των χωρικών ενοτήτων να φαίνεται σε ποιες οριακές περιπτώσεις θα μπορούσε μελλοντικά κάποια Δ.Ε. να ενταχθεί σε γειτονικό της Καλλικράτειο Δήμο για την απόλυτη ταύτιση λειτουργικών ενοτήτων εξυπηρέτησης ομοιογενών αναπτυξιακών ενοτήτων, με τις αυτοδιοικητικές ενότητες α' βαθμού.

β) **Η εκτατική εμβέλεια των αστικών, λειτουργιών/εξυπηρετήσεων τουλάχιστον διαδημοτικού επιπέδου**. Πιο απλά, με βάση αυτό το κριτήριο προκύπτουν κατ' αρχήν χωρικές ενότητες που δείχνουν πώς μετακινείται ο πληθυσμός προς κέντρα 2^{ου} έως 5^{ου} επιπέδου (με βάση την ιεράρχηση των αστικών κέντρων του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.) για αστικές εξυπηρετήσεις και υπηρεσίες τουλάχιστον διαδημοτικού επιπέδου. Είναι σαφές ότι το κριτήριο αυτό εξαρτάται κυρίως από τη γεωγραφική (χωρική) κατανομή των αστικών κέντρων, κυρίως αυτών που έχουν μεγαλύτερη εμβέλεια (2^{ου}, 4^{ου} και 5^{ου} επιπέδου στη συγκεκριμένη Περιφέρεια, μιας και δεν υπάρχει κανένα 3^{ου} επιπέδου) και την ευκολία προσπέλασης που παρέχει σ' αυτά το υφιστάμενο, προτεινόμενο ή/και προγραμματιζόμενο μεταφορικό (οδικό) δίκτυο.

γ) **Η δομή των αναπτυξιακών ενοτήτων με βάση τον κυρίαρχο παραγωγικό τομέα κάθε Δήμου** και η συμμετοχή των παραγωγικών τομέων στη διαμόρφωση της οικονομικής βάσης τους. Το κριτήριο αυτό αφορά στην παραγωγική απασχόληση του πληθυσμού και ερμηνεύει τη δυναμική του. Επιπλέον, με βάση το κριτήριο αυτό, υποστηρίζονται οι προτάσεις πολιτικής της μελέτης για την ενίσχυση και εμπλουτισμό του παραγωγικού ιστού των Δήμων, την έλξη εξωγενών επενδύσεων και την αξιοποίηση των συγκριτικών αναπτυξιακών πλεονεκτημάτων.

δ) Η κατεύθυνση για ενίσχυση της κοινωνικής, εδαφικής και οικονομικής συνοχής και ενίσχυσης της εξωστρέφειας της περιφέρειας και των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ενοτήτων, καθώς και της συνεργασίας τους με γειτονικές χωρικές υποενότητες - γειτονικών περιφερειών.

ε) Οι ζώνες τοπίου, που κατ' αρχήν εντοπίστηκαν στην Α' φάση της μελέτης και οι οποίες μπορούν ακόμη να συμβάλλουν ως συμπληρωματικό κριτήριο στον διερευνώμενο προσδιορισμό.

Όπως γίνεται ορατό και από τους χάρτες – διαγράμματα που απεικονίζουν τις διάφορες επιμέρους χωρικές ενότητες, με βάση καθένα από τα παραπάνω κριτήρια, τα όρια των επιμέρους ενοτήτων, εφόσον αναφέρονται σε διαφορετικά κριτήρια, είναι αδύνατον στις περισσότερες περιπτώσεις να συμπίπτουν απόλυτα εάν δοθεί η ίδια βαρύτητα σε όλα τα κριτήρια. Γι' αυτό αποδίδεται μεγαλύτερη βαρύτητα στα κριτήρια α και β και μικρότερη βαρύτητα στα γ, δ και ε. Διευκρινίζεται ακόμη, ότι ειδικότεροι στόχοι και επιδιώξεις του προσδιορισμού "ομοιογενών" χωρικών ενοτήτων σε διαδημοτικό επίπεδο (και οριακά σε επίπεδο Δήμου) είναι η διεύρυνση των δικτυώσεων και συνεργασιών, σε διαδημοτικό επίπεδο, σε τομείς ανάπτυξης στους οποίους γειτονικοί Δήμοι έχουν κοινά συγκριτικά πλεονεκτήματα, προβλήματα ή συμπληρωματικότητα, καθώς και η όσο το δυνατόν πιο ισόρροπη στο χώρο κατανομή των αστικών λειτουργιών και κοινωνικών εξυπηρετήσεων. Ο προσδιορισμός αυτός συμβάλλει ακόμη στην πιο συγκεκριμένη διατύπωση ειδικότερων κατευθύνσεων της πρότασης του Περιφερειακού πλαισίου για κάθε μια διαδημοτική (ή δημοτική) χωρική ενότητα με επιδίωξη να αποτελούν συγκεκριμένες κατευθύνσεις προς τον τοπικό χωροταξικό σχεδιασμό (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ).

Ακόμη περισσότερο αυτός ο προσδιορισμός και χωρική αναπτυξιακή του θεώρηση συμβάλλει καθοριστικά και εξυπηρετεί άμεσα τον εδαφικό εντοπισμό ενοτήτων Προγραμμάτων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης και Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων, που αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους και επιδιώξεις του νέου ΕΣΠΑ 2014 – 2020 και των ΠΕΠ. Με αυτή τη θεώρηση ο προσδιορισμός αναπτυξιακών ενδοπεριφερειακών χωρικών ενοτήτων συνδέεται και υπηρετεί άμεσα την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των Προγραμμάτων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, κινητοποιώντας τους τοπικούς φορείς και τις τοπικές κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από συνέργεια ή συμπληρωματικότητα.

Με βάση αυτόν τον κυρίαρχο στόχο και τα πέντε παραπάνω κριτήρια με τις βαρύτητές τους, έγινε λεπτομερής επεξεργασία των στοιχείων που απεικονίζονται στους διαγραμματικούς χάρτες που ακολουθούν και στο αναλυτικό κείμενο του παραρτήματος Ι του κεφαλαίου αυτού. Ο τελικός προσδιορισμός, των κατά βάση διαδημοτικών¹, ενδοπεριφερειακών χωρικών ενοτήτων, απεικονίζεται στον διαγραμματικό χάρτη Β.1.1.γ-1.1. Οι ενότητες είναι οι εξής:

Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας:

1. Χωρική ενότητα Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου πλην της Δ.Ε. Φυτειών του Δ. Ξηρομέρου.
2. Χωρική ενότητα Δήμων Αγρινίου και Θέρμου και η Δ.Ε. Φυτειών του Δήμου Ξηρομέρου.
3. Χωρική ενότητα δήμου Ναυπακτίας.
4. Χωρική ενότητα δήμων Αμφιλοχίας και Ακτίου – Βόνιτσας.

Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας:

1. Χωρική ενότητα Δήμων Πατρέων, Δυτ. Αχαΐας και Ερυμάνθου.
2. Χωρική ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων.

Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας²:

1. Χωρική ενότητα Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας - Κρεστένων.
2. Χωρική ενότητα Δήμων Ήλιδας, Πηνηιού, Ανδραβίδας – Κυλλήνης.

Στις επόμενες παραγράφους τεκμηριώνονται οι λόγοι που οδήγησαν στην συγκεκριμένη οριοθέτηση για κάθε χωρική υποενότητα με λεπτομερέστερα στοιχεία, τα οποία μπορούν να αναζητηθούν στο Παράρτημα Ι.

1. Χωρική ενότητα Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου (πλην της Δ.Ε. Φυτειών)

Το κύριο αστικό κέντρο της ενότητας είναι η πόλη του Μεσολογγίου (έδρα της Π.Ε. Αιτωλ/νίας, που ανήκει στα "λοιπά κέντρα περιφερειακών ενοτήτων" - οικιστικό κέντρο 5^{ου} επιπέδου, με βάση το ΓΠΧΣΑΑ). **Σημαντικότερη είναι η λειτουργία του λιμένα στο Πλατυγιάλι Αστακού ως διεθνούς ελεύθερης ζώνης εμπορίου και της ΝΑΒΙΠΕ Αστακού.** Η πόλη του Μεσολογγίου ως έδρα της Π.Ε. Αιτωλ/νίας και του πρώην

¹ Επισημαίνεται ότι μόνο ο Καλλικράτειος Δ. Ναυπακτίας προτείνεται ως αυτόνομη ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα, κυρίως γιατί έχει πολύ εντονότερες εξαρτήσεις από την Πάτρα (ιδιαίτερα μετά την λειτουργία της γέφυρας Ρίου – Αντιρρίου) σε σχέση με τις ευρύτερες περιοχές Αγρινίου & Μεσολογγίου αλλά και για πρόσθετους λόγους που αναφέρονται παρακάτω.

² Ως εναλλακτική πρόταση περιγράφεται η ύπαρξη μιας μόνο ενδοπεριφερειακής χωρικής ενότητας στην Ηλεία με δίπολο τα αστικά κέντρα Πύργου – Αμαλιάδας.

νομού συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό υπηρεσιών και αστικών λειτουργιών/εξυπηρετήσεων, με εκατοική εμβέλεια πέραν του Δ. Ι.Π. Μεσολογγίου, σε ολόκληρο το Δ. Αστακού (πλην της Δ.Ε. Φυτειών που "έλκεται" από το Αγρίνιο) και σε τμήματα του Δ. Ναυπακτίας (κυρίως της Δ.Ε. Γαβρολίμνης). Ωστόσο, λόγω της αδιαμφισβήτητα μεγαλύτερης έλξης της περιοχής της Ναυπακτίας από το αστικό συγκρότημα της Πάτρας (ιδιαίτερα μετά τη λειτουργία της ζεύξης Ρίου – Αντιρρίου) ο Καλλικράτειος Δ. Ναυπακτίας είναι ο μοναδικός στην ΠΔΕ που προτείνεται ως ξεχωριστή ενδοπεριφερειακή ενότητα³.

Η χωρική ενότητα παρουσιάζει ένα υψηλό βαθμό ομοιογένειας (ανάμεσα στους δύο Καλλικράτειους Δήμους) σε όλους σχεδόν τους παραγωγικούς τομείς, με ιδιαίτερο συγκριτικό πλεονέκτημα την ιχθυοκαλλιέργεια (εντατική σε ορισμένα σημεία των ακτών του Δ. Ξηρομέρου και εκατοική, καθώς και την αλιεία στη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου), αλλά και την βιοκαλλιέργεια και βιολογική κτηνοτροφία, καθώς και τις μεγάλες αλλά ελάχιστα αξιοποιήσιμες μέχρι σήμερα δυνατότητες για θαλάσσιο τουρισμό στην περιοχή των δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας.

Επιπρόσθετα, είναι η χωρική ενότητα της Π.Ε. Αιτωλ/νίας που έχει ορατές προοπτικές ανάπτυξης δικτυώσεων και συνεργασιών με τα γειτονικά Ιόνια Νησιά και κυρίως με την Κεφαλονιά, την Ιθάκη και τη Λευκάδα, σε τομείς όπως ο τουρισμός (με τις διάφορες εναλλακτικές μορφές του), η ιχθυοκαλλιέργεια (λόγω της εγγύτητας των Εχινάδων νήσων), η βιολογική καλλιέργεια και βιολογική κτηνοτροφία, καθώς και η καινοτομία σε σύνδεση με τους προηγούμενους τομείς.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι τα αξιόλογα τοπία (ορισμένα διεθνούς σημασίας), τα οποία αποτελούνται από δύο πολύ ενδιαφέρουσες ζώνες: αυτήν που εκτείνεται στην περιοχή Natura της λιμνοθάλασσας (ΑΑ1) και δεύτερη του Δ. Ξηρομέρου, που περιλαμβάνει όλη την έκταση των Δ.Ε. Αστακού και Κανδήλας, όπως και την Δ.Ε. Κεκροπίας του Δ. Ακτίου – Βόνιτσας.

Είναι σκόπιμο να σημειωθεί, ότι είναι επιβεβλημένη η σταδιακή διαμόρφωση και λειτουργία του αναπτυξιακού τριπόλου Αγρίνιο – Μεσολόγγι – ελεύθερη ζώνη εμπορίου Πλατυγιαλίου – Αστακού για την βιώσιμη ανάπτυξη και ενίσχυση της εξωστρέφειας, όχι μόνο των δύο χωρικών ενότητων, αλλά και ολόκληρης της Π.Ε. Αιτωλ/νίας, με την υποσημείωση ότι οι δύο αυτές περιοχές έχουν πολλά κοινά συγκριτικά πλεονεκτήματα και βασικά προβλήματα, σε σημείο που μπορούν προοπτικά να αποτελέσουν μία ενιαία χωρική ενδοπεριφερειακή ενότητα.

2. Χωρική ενότητα Δήμων Αγρινίου και Θέρμου και Δημ. Ενότητα Φυτειών του Δ. Ξηρομέρου

Στην ενότητα αυτή κεντρικός πόλος αναφοράς είναι το αστικό κέντρο του Αγρινίου και η ευρύτερη περιοχή του (που περιλαμβάνεται στα αστικά κέντρα 4^{ου} επιπέδου, σύμφωνα με το ΓΠΧΣΑΑ, "λοιποί πόλοι εθνικού επιπέδου"), διαθέτοντας αστικές εξυπηρετήσεις και λειτουργίες περιφερειακού και διαδημοτικού επιπέδου, για ορισμένες από τις οποίες η εκατοική εμβέλεια είναι ευρύτερη και αυτής της έκτασης της χωρικής ενότητας, ασκώντας επιρροές και εξαρτήσεις και στις Δ.Ε. Ινάχου (Δ. Αμφιλοχίας), Αστακού (Δ. Ξηρομέρου) και σ' ένα βαθμό και στην Δ.Ε. Αμφιλοχίας (Δ. Αμφιλοχίας). Γι' αυτό το λόγο άλλωστε η Δ.Ε. Φυτειών περιλαμβάνεται σ' αυτή την χωρική ενότητα, αν και ανήκει αυτοδιοικητικά στον Δ. Ξηρομέρου, καθώς λόγω της εγγύτητάς της και της πιο εύκολης οδικής σύνδεσης με το Αγρίνιο εξυπηρετείται ουσιαστικά από τις αστικές λειτουργίες του Αγρινίου και όχι από αυτές του Αστακού (έδρας του Δ. Ξηρομέρου), οι οποίες είναι χαμηλότερου επιπέδου και με δυσκολότερη πρόσβαση. Για παρόμοιους λόγους ολόκληρος ο Δ. Θέρμου, συμπεριλαμβανομένης της έδρας του, εξυπηρετείται ουσιαστικά από το Αγρίνιο για τις αστικές λειτουργίες ενδοπεριφερειακού και διαδημοτικού επιπέδου.

Οι δύο Δήμοι της χωρικής ενότητας (Αγρινίου και Θέρμου) παρουσιάζουν ικανοποιητικό βαθμό ομοιογένειας σε ό,τι αφορά τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής και την επιθυμητή συμπληρωματικότητα στον τριτογενή τομέα, με την ευρύτερη περιοχή του Αγρινίου να υπερέχει σημαντικά στον τομέα των υπηρεσιών εξυπηρετώντας την περιοχή του Θέρμου και τον Δήμο Θέρμου να εμφανίζει σχετικά υψηλότερη κινητικότητα και προοπτικές σε ό,τι αφορά δραστηριότητες σχετικές με την ήπια τουριστική ανάπτυξη και τον παραθερισμό.

Επιπλέον, αυτή η χωρική ενότητα έχει τις προοπτικές και τις δυνατότητες να αναπτύξει σχέσεις συνεργασίας σε αναπτυξιακούς τομείς (όπως ο ήπιος εναλλακτικός τουρισμός, η κτηνοτροφία και η μεταποίηση κτηνοτροφικών προϊόντων) με την Π.Ε. της Ευρυτανίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, στα πλαίσια των προοπτικών εξέλιξης του κύριου άξονα ανάπτυξης Δυτ. Άξονας- Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία και δευτερευόντως του ενδοπεριφερειακού επιπέδου άξονα ανάπτυξης Ναύπακτος – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου με κατεύθυνση Προυσό - Καρπενήσι.

³ Άλλωστε, η ίδια η πόλη της Ναυπάκτου και η Δ.Ε. Αντιρρίου ανήκουν σύμφωνα με τη μελέτη του Ρυθμιστικού Σχεδίου της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας στην περιοχή του Ρ.Σ.Π.

Αξιοσημείωτη ακόμη είναι η ταύτιση της έκτασης και του φυσικού περιβάλλοντος της χωρικής ενότητας με την ενότητα τοπίου ΑΑ2 που προτείνεται από την μελέτη των τοπίων της ΠΔΕ, με κύριο χαρακτηριστικό της ενότητας τον κάμπο του Αγρινίου, τη συνύπαρξη πολλών φυσικών και τεχνητών λιμνών (Τριχωνίδας, Λυσιμαχίας, Οζερού, Αμβρακίας και Στράτου, Καστρακίου και Κρεμαστών αντίστοιχα) και την ορεινή περιοχή (Θέρμου, Αγρινίου και Βάλτου), στο ανατολικό τμήμα της ενότητας.

3. Χωρική ενότητα Δήμου Ναυπακτίας

Το μοναδικό αστικό κέντρο της ενότητας, η Ναύπακτος (συμπεριλαμβάνεται στα οικιστικά κέντρα 5^{ου} επιπέδου με βάση το ΓΠΧΣΑΑ: “λοιπά κέντρα περιφερειακών ενοτήτων”), με ελλειμματικές διοικητικές υπηρεσίες (βλ. Χάρτη Ε.1.αι, Α΄ φάση της μελέτης) αλλά με ισχυρή έλξη και ανάλογη εξάρτηση από το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας (αποτελεί σημαντική περιοχή του Ρυθμιστικού της Σχεδίου). Με τα παραπάνω δεδομένα και τις τάσεις (μετά ιδιαίτερα την λειτουργία της ζεύξης Ρίου - Αντιρρίου), η ανάπτυξη αυτής της χωρικής ενότητας θα τείνει να εξαρτάται λιγότερο από την αντίστοιχη χωρική ενότητα των δύο μεγαλύτερων κέντρων της Π.Ε. (Αγρίνιο–Μεσολόγγι), συναρτώμενη συμπληρωματικά ή ανταγωνιστικά με την χωρική ενότητα της ευρύτερης περιοχής της έδρας της Περιφέρειας (Πάτρα), του τρίτου σε σημαντικότητα πολεοδομικού συγκροτήματος της χώρας.

Είναι ακόμη αξιοσημείωτο ότι για τους παραπάνω λόγους ο Δήμος Ναυπακτίας είναι από τους πρώτους και ελάχιστους με πληθυσμιακή αύξηση την περίοδο 2001 – 2011 μεταξύ των Δήμων της Περιφέρειας, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων παρουσιάζουν μείωση πληθυσμού.

Από την άποψη της φυσιογνωμίας της περιοχής, του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου, στην έκταση του Καλλικράτειου Δήμου μπορεί να εντοπισθούν δύο διακριτές ζώνες: η νότια πεδινή και παράκτια περιοχή (Δ.Ε. Ναυπακτίας, Αντιρρίου, Γαβρολίμνης) και η βορειοανατολική ημιορεινή και ορεινή (Δ.Ε. Σίμου, Πλατάνου, Άνω Χώρας).

Τέλος, κυρίως η πόλη της Ναυπάκτου και δευτερευόντως το Αντίρριο χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερα ποσοστά απασχόλησης στον τριτογενή τομέα, σε σχέση με την ορεινή Ναυπακτία, αν και η τελευταία την περασμένη 10ετία εμφανίζει σημαντικότερη άνοδο στους τομείς του ήπιου εναλλακτικού τουρισμού, της αναψυχής και της παραθεριστικής κατοικίας.

4. Χωρική ενότητα Δήμων Ακτίου - Βόνιτσας και Αμφιλοχίας

Πρόκειται για την χωρική ενότητα που σχηματίζεται από το παράκτιο μέτωπο του νότιου Αμβρακικού κόλπου και τις ευρύτερες περιοχές Βόνιτσας και Αμφιλοχίας (περιοχές που εξυπηρετούνται από τις αστικές λειτουργίες των δύο πόλεων), μαζί με την ορεινή ενδοχώρα τους, περιλαμβάνοντας όλες τις Δημοτικές Ενότητες των δύο Καλλικράτειων Δήμων.

Αναφέρεται και στο ισχύον ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ, ως ενότητα ανάπτυξης και προστασίας Αμβρακικού, συνιστώντας την ενότητα σύνδεσης της ΠΔΕ με την Περιφέρεια της Ηπείρου και την Λευκάδα, με σημαντικότερο χαρακτηριστικό της την προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης, αξιοποίησης και προστασίας των πλουτοπαραγωγικών πόρων του Αμβρακικού, σε συνεργασία και δικτύωση με τους “απέναντι” Δήμους Πρέβεζας, Αρταίων και Νικολάου Σκουφά (Πέτα). Ιδιαίτερα μετά την λειτουργία της υποθαλάσσιας σύνδεσης Ακτίου – Πρέβεζας και την συνεχή ανοδική ζήτηση και λειτουργία του, διεθνούς, αεροδρομίου στο Άκτιο, όπως και με την προοπτική ολοκλήρωσης της Ιόνιας και Παραϊόνιας οδού, οι συνδέσεις και αλληλοεξαρτήσεις των πέντε αυτών Δήμων και του Δ. Λευκάδας⁴ προβλέπεται να αυξάνονται με επιταχυνόμενο ρυθμό.

Τα σημαντικότερα αστικά κέντρα της ενότητας, η Αμφιλοχία και η Βόνιτσα είναι οικιστικά κέντρα 6^{ου} επιπέδου με βάση το ΓΠΧΣΑΑ, με ορισμένες αστικές λειτουργίες να είναι σχετικά ελλειμματικές, οι οποίες σε ένα βαθμό αναπληρώνονται (για την μεν Βόνιτσα από την ευρισκόμενη σε μικρή απόσταση Πρέβεζα, για την δε Αμφιλοχία από το αστικό κέντρο του Αγρινίου). Ιδιαίτερα οι κάτοικοι της Δ.Ε. Ινάχου, κυρίως αυτοί που κατοικούν στο νότιο τμήμα της, εξυπηρετούνται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις περιφερειακού ή διαδημοτικού επιπέδου αστικές λειτουργίες του μεγαλύτερου αστικού κέντρου της Π.Ε. Προοπτικά, ωστόσο, με την λειτουργία του Καλλικράτειου Δ. Αμφιλοχίας, την εντεινόμενη αύξηση των λειτουργιών και αυτοδιοικητικών συνδέσεων με την Αμφιλοχία, καθώς και με την προτεινόμενη νέα οδική χάραξη σύνδεσης της Δ.Ε. Ινάχου με την Αμφιλοχία, στα πλαίσια της μελλοντικής αναβάθμισης του οδικού άξονα Αμφιλοχία – Καρπενήσι και Αμφιλοχία-Καρδίτσα, προβλέπεται ότι σταδιακά θα ενισχυθούν οι εξαρτήσεις της Δ.Ε. Ινάχου με την Αμφιλοχία.

⁴ Και στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. αναφέρονται ως αναπτυξιακό τρίπολο τα κέντρα 5^{ου} επιπέδου Λευκάδα – Πρέβεζα - Άρτα. Δεν γίνεται αναφορά στη Βόνιτσα και Αμφιλοχία, όχι από παραδρομή αλλά επειδή είναι μικρότερης εμβέλειας (6^{ου} επιπέδου), ωστόσο η αναφορά αυτή του τριπόλου στο Γενικό Πλαίσιο, υιοθετεί εμμέσως πλην σαφώς την ύπαρξη αυτής της αναπτυξιακής ενότητας περί τον Αμβρακικό και το διεθνές αεροδρόμιο του Ακτίου.

Σημαντικός είναι ο βαθμός ομοιογένειας των δύο Δήμων της χωρικής ενότητας ως προς την οικονομική τους βάση, τόσο σε σχέση με τον πρωτογενή τομέα, έχοντας από τα υψηλότερα ποσοστά στην γεωργία-κτηνοτροφία μεταξύ των Δήμων της Π.Ε., όσο και σε σχέση με τον τριτογενή τομέα, με ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά, μαζί με το Θέρμο, στον τομέα των υπηρεσιών.

Τέλος, με κυρίαρχο στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου τον Αμβρακικό κόλπο η χωρική ενότητα εμπεριέχει την ευρύτερη ενότητα τοπίου του Αμβρακικού (ΑΑ4) και την ορεινή και ημιορεινή τοπιακή ζώνη του Βάλτου που γειτνιάζει με την Ευρυτανία.

5. Χωρική ενότητα Δήμων Πατρέων – Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου

Κυρίαρχο στοιχείο και πόλος αυτής της ενότητας είναι το μεγάλο πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας, η εμβέλεια του οποίου, σε αρκετές αστικές λειτουργίες, είναι κατά πολύ ευρύτερη της έκτασης της χωρικής ενότητας, έχοντας σαφείς εξαρτήσεις και επιρροές και εκτός της ΠΕ της Αχαΐας, στις Δ.Ε. Αντιρρίου, Ναυπάκτου (ΠΕ Αιτ/νίας), Βάρδας, Λάμπειας (ΠΕ Ηλείας) και μικρότερες σε άλλες Δ.Ε., συγκεντρώνοντας το μεγαλύτερο δυνατό εύρος υπηρεσιών, εξυπηρετήσεων και αστικών λειτουργιών για έδρα ελληνικής Περιφέρειας.

Ο Δήμος Πατρέων από την μια πλευρά και οι άλλοι δύο Δήμοι της χωρικής ενότητας από την άλλη (Δυτ. Αχαΐας και Ερυμάνθου) μπορούν να χαρακτηρισθούν ως συμπληρωματικοί σε ό,τι αφορά την οικονομική τους βάση και φυσιογνωμία. Ο Δήμος Πατρέων υπερέχει σημαντικά και ουσιαστικά εξυπηρετεί με τις επαρκείς αστικές λειτουργίες και υπηρεσίες τους άλλους δύο Δήμους, ενώ αντίθετα οι τελευταίοι “εφοδιάζουν” την Πάτρα με γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα. Επιπλέον, οι δύο άλλοι Δήμοι υπερέχουν σημαντικά στο ποσοστό των επιχειρήσεων και των απασχολούμενων του δευτερογενή τομέα παραγωγής, χαρακτηριζόμενοι από τα υψηλότερα ποσοστά μεταξύ των Δήμων της Περιφέρειας σ’ αυτόν τον τομέα.

Αξιοσημείωτη είναι ακόμη η ταύτιση της έκτασης της χωρικής ενότητας με την έκταση της ενότητας τοπίων Α.1 (βλ. σχετικό χάρτη Π.2.δ: Περιβάλλον, Πολιτιστική Κληρονομιά και Τοπίο), που προτείνεται από την μελέτη των τοπίων της Π.Δ.Ε., με κύρια χαρακτηριστικά της το μεγαλύτερο αστικό τοπίο της Περιφέρειας που συνιστά το αστικό συγκρότημα της Πάτρας, τις σημαντικές πεδινές εκτάσεις, τις παράκτιες αλλά και αυτές που αναπτύσσονται στα νοτιοδυτικά τμήματα της χωρικής ενότητας και τους ορεινούς όγκους του Παναχαϊκού Όρους και του Ερυμάνθου.

6. Χωρική ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων

Κύριο αστικό κέντρο αυτής της χωρικής ενότητας είναι το Αίγιο (οικιστικό κέντρο 5^{ου} επιπέδου με βάση το ΓΠΧΣΑΑ), ευρισκόμενο πάνω στον κεντρικό άξονα ανάπτυξης ΠΑΘΕ, με αστικές λειτουργίες και υπηρεσίες, ορισμένες από τις οποίες έχουν και διαδημοτική εμβέλεια, ελκύοντας και εξυπηρετώντας και κατοίκους του γειτονικού Δήμου Καλαβρύτων, με δεύτερο σημαντικό οικιστικό κέντρο την ορεινή πόλη των Καλαβρύτων με την ευρύτερη περιοχή της.

Οι δύο Δήμοι που συναποτελούν αυτή την χωρική αναπτυξιακή ενότητα παρουσιάζουν το μέγιστο δυνατό βαθμό συνέργειας και παράλληλα συμπληρωματικότητας των παραγωγικών, ιστορικών, πολιτιστικών, περιβαλλοντικών και τοπιακών τους κύριων χαρακτηριστικών και συγκριτικών πλεονεκτημάτων:

- Στον πρωτογενή τομέα παραγωγής (γεωργικά προϊόντα ποιότητας στον Δ. Αιγιαλείας, κτηνοτροφικά προϊόντα ποιότητας στον Δ. Καλαβρύτων).
- Στην αντίστοιχη μεταποίηση αγροτικών επώνυμων προϊόντων.
- Στις προοπτικές και δυνατότητες δικτύωσης και αναβάθμισης του παράκτιου “μαζικού” τουρισμού με τις εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού της ορεινής ενδοχώρας (χιονοδρομικός, τουρισμός περιπέτειας και εξερεύνησης, πολιτιστικός κ.α.).

Αξιοσημείωτη είναι η ταύτιση της ενδοπεριφερειακής αναπτυξιακής ενότητας των δύο δήμων με μια από τις σημαντικότερες τοπιακές ενότητες της Περιφέρειας την τοπιακή ενότητα Α2 (βλ. χάρτη Π2.δ: Περιβάλλον, Πολιτιστική Κληρονομιά και Τοπίο) που περιλαμβάνει και συντίθεται από τρεις τοπιακές ζώνες. Συγκεκριμένα από την άποψη της φυσιογνωμίας της περιοχής, του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου, στην έκταση των δύο Καλλικράτειων Δήμων μπορεί να εντοπισθεί μία διακριτή τοπιακή ζώνη, η οποία περιλαμβάνει τα παράλια του Κορινθιακού κόλπου και τους αμπελώνες της ημιορεινής Αιγιαλείας, μια δεύτερη τοπιακή ζώνη με τον ορεινό όγκο του Χελμού – Βουραϊκού και μια τρίτη τοπιακή ζώνη των ευρύτερων περιοχών της Κλειτορίας και Ψωφίδας.

1^η Εναλλακτική πρόταση ενδοπεριφερειακών ενότητων της Π.Ε. Ηλείας

7. Χωρική ενότητα Δήμων της Π.Ε. Ηλείας – δύο υποενότητες:

7.1 Ενότητα Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας – Κρεστένων.

7.2 Ενότητα Δήμων Ήλιδας, Πηνειού, Ανδραβίδας – Κυλλήνης.

Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των αστικών κέντρων της Π.Ε. Ηλείας, σε σχέση με τις άλλες Π.Ε. της ΠΔΕ (αλλά και με την συντριπτική πλειοψηφία των Π.Ε. της χώρας), είναι ότι κατανέμονται με μια σχετική ισορροπία στον κάμπο της Ηλείας χωρίς να παρουσιάζουν πολύ μεγάλες πληθυσμιακές αποκλίσεις μεταξύ τους, με τον Πύργο, κυρίως, και την Αμαλιάδα, κατά δεύτερο λόγο, να έχουν τις μεγαλύτερες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις και τις περισσότερες και μεγαλύτερης εμβέλειας αστικές λειτουργίες. Η Ηλεία είναι ίσως από τις μοναδικές Π.Ε. στη χώρα με την πιο ισόρροπη κατανομή των αστικών της κέντρων στην πεδινή της έκταση με τη μορφή ενός πολυπολικού συστήματος μικρών, κυρίως, αλλά και δύο μικρο-μεσαίας κλίμακας αστικών κέντρων (Πύργος - Αμαλιάδα, 5^{ου} επιπέδου αστικά κέντρα με βάση το ΓΠΧΣΑΑ).

Αυτή η αξιοσημείωτη ισορροπία δεν περιορίζεται μόνο στο χαρακτήρα και στην κατανομή των μικρών αστικών συγκεντρώσεων, αλλά αναφέρεται και στα σημαντικότερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των επτά Καλλικράτειων Δήμων, τα οποία παρουσιάζουν χαρακτηριστική ομοιογένεια. Για παράδειγμα στον πρωτογενή τομέα παραγωγής και οι επτά Δήμοι έχουν οικονομική βάση υψηλότερη από τον μέσο όρο της Περιφέρειας, ενώ αντίθετα στον τομέα των υπηρεσιών όλοι οι Δήμοι της Ηλείας έχουν οικονομική βάση χαμηλότερη απ' αυτήν του μ.ο. της Περιφέρειας. Ακόμη, στον τουριστικό τομέα υπάρχει μια έντονη συμπληρωματικότητα, με τους Δήμους Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας και Ζαχάρως να είναι στην κατηγορία με τα υψηλότερα ποσοστά στον τουρισμό, ενώ οι υπόλοιποι, που εμφανίζουν πολύ υψηλά ποσοστά στον πρωτογενή, να συγκαταλέγονται στις κατηγορίες που είναι χαμηλότερες από τον μ.ο. της Περιφέρειας στον τομέα.

Η ισχυρή ομοιογένεια με παράλληλη σημαντική αξία και ποικιλομορφία χαρακτηρίζει και τις τοπιακές ζώνες της Ηλείας, με τις δύο κύριες ζώνες να αποτελούν η παράκτια περιοχή της Ηλείας (ζώνη Κυπαρισσιακού κόλπου, Χελωνίτη και Κυλλήνιου κόλπου) και η πεδινή κυρίως ενδοχώρα που έχει ως κυρίαρχη ιστορική, αρχαιολογική, πολιτιστική και τουριστική εστία το διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων με τις ευρύτερες τοπιακές περιοχές του.

Η, σε μεγάλο βαθμό, ομοιογένεια των παραπάνω χαρακτηριστικών (χαρακτήρα και εμβέλειας αστικών κέντρων και λειτουργιών – σχετικής ομοιογένειας αναπτυξιακών χαρακτηριστικών και προβλημάτων – περιβαλλοντικής και τοπιακής ενότητας) είναι σκόπιμο μελλοντικά να οδηγήσει στο χαρακτηρισμό ολόκληρης της Ηλείας ως μιας χωρικής ενδοπεριφερειακής ενότητας, αξιολογώντας παράλληλα **την δεδομένη και σαφή αναπτυξιακή της υστέρηση και την έλλειψη ανταγωνιστικότητας των αστικών λειτουργιών και υπηρεσιών, σε σχέση με την «κυρίαρχη» χωρική ενδοπεριφερειακή ενότητα της Πάτρας.**

Η, κατά κάποιο τρόπο, άμεση πρόταση για τη διαμόρφωση δύο ενδοπεριφερειακών χωρικών υπο-ενότητων στην Ηλεία, μία με κέντρο τον Πύργο αποτελούμενη από τους δήμους Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας - Κρεστένων και μία με κέντρο την Αμαλιάδα αποτελούμενη από τους δήμους Ήλιδας, Πηνειού, Ανδραβίδας – Κυλλήνης, είναι πιθανόν πιο ρεαλιστική για την επόμενη 10ετία με την υποσημείωση ότι και οι δύο ενότητες είναι απαραίτητο να έχουν στενή συνεργασία.

2^η Εναλλακτική πρόταση ενδοπεριφερειακών ενότητων της Π.Ε. Ηλείας

7. Χωρική ενότητα Δήμων της Π.Ε. Ηλείας

Αυτή η εναλλακτική πρόταση ενιαίας χωρικής ενότητας ενισχύει πολύπλευρα τις επιθυμητές τάσεις και προοπτικές για την ουσιαστική λειτουργία του διπόλου Πύργου - Αμαλιάδος, που με τις δικτυώσεις του σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο μπορεί προοπτικά να λειτουργήσει ως πολύπολο μαζί με τα άλλα μικρότερα αστικά κέντρα, συμβάλλοντας στην επιθυμητή αναπτυξιακή ανέλιξη της Π.Ε. Ηλείας.

Η πρόταση βασίζεται σε μεγάλο βαθμό: α) στην σχετική ομοιογένεια των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της συντριπτικής πλειοψηφίας των Δήμων της Ηλείας, β) στην αξιοσημείωτη ισορροπία των μικρών και μεσαίων αστικών κέντρων του κάμπου και γ) στην σχετική τοπιακή ενότητα των δύο κύριων ζωνών τοπίου της Ηλείας, i. της παράκτιας περιοχής και ii. της πεδινής και ημιορεινής ενδοχώρας που έχει ως εστία το διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό τρίπολο: Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων.

Η κατάθεση αυτής της εναλλακτικής πρότασης για τη διαμόρφωση μιας ενιαίας χωρικής ενότητας της Ηλείας γινόμενη αποδεκτή από τους τοπικούς φορείς τώρα ή μελλοντικά θα μπορούσε πιθανόν να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά την αναπαραγωγή σε κάποιο βαθμό παλιών και ασθενέστερων αντιθέσεων μεταξύ των δύο κύριων αστικών κέντρων.

B.1.1.γ.2 Διοικητική διάρθρωση με στόχο τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενότητων

Όπως αναλύθηκε και στην Α΄ φάση της μελέτης οι τρεις βασικές διοικητικές ενότητες που αναφέρονται στο χώρο της ΠΔΕ είναι:

1. Η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων.
2. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ως 2^{ος} βαθμός αυτοδιοίκησης σύμφωνα με το Ν. 3852/2010 “Καλλικράτης” (ΦΕΚ 87/Α/2010) και
3. 19 Καλλικράτειοι δήμοι (7 στην Αιτωλ/νία, 5 στην Αχαΐα και 7 στην Ηλεία) ως αυτοδιοικητικές ενότητες α΄ βαθμού.

Κύριο ζήτημα και κατεύθυνση της πρότασης του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου είναι η διαπεριφερειακή διοικητική (κρατική) χωρική ενότητα, αλλά και οι ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές αυτοδιοικητικές χωρικές ενότητες να διαμορφωθούν χωρικά έτσι ώστε να συμβάλλουν αποφασιστικά στην βιώσιμη ανάπτυξη τόσο της ευρύτερης περιοχής της ΠΔΕ, όσο και της ίδιας της Περιφέρειας, και των επιμέρους ενότητων της α΄ βάρθμιας αυτοδιοίκησης.

Με βάση αυτή την κεντρική κατεύθυνση διατυπώνονται οι ακόλουθες ειδικότερες κατευθύνσεις και παρατηρήσεις:

α) Η ευρύτερη περιοχή (διαπεριφερειακή ενότητα) της ΠΔΕ για να είναι πραγματικά βιώσιμη διοικητικά είναι σκόπιμο (αν όχι απαραίτητο) να είναι χωρικά διαρθρωμένη έτσι ώστε να συγκεντρώνει τις περισσότερες δυνατές αναπτυξιακές προοπτικές. Η ΠΔΕ αποτελεί κεντρική περιοχή στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου (που ανοίγει νέες αναπτυξιακές προοπτικές), η οποία περιλαμβάνει ολόκληρο το δυτικό τμήμα – διαμέρισμα της χώρας: Ιόνια Νησιά, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος, όπως και τις δυτικές πύλες της χώρας προς τη Μεσόγειο και τη νότια – κεντρική Ευρώπη [από Β. προς Ν.: Ηγουμενίτσα, Πλατυγιάλι Αστακού (τρίπολο με Αγρίνιο-Μεσολόγγι), Πάτρα και ειδικό λιμάνι κρουαζιέρας Κατακόλου]. Η επισήμανση αυτή αφορά κυρίως την Ήπειρο, η οποία αποτελεί περιοχή της ευρύτερης Μακροπεριφέρειας Αδριατικής – Ιονίου, με άμεσες συνδέσεις και αναπτυξιακές αναφορές και με τα Ιόνια νησιά (Κέρκυρα, Παξοί, Λευκάδα) αλλά και με ιστορικές εξαρτήσεις και αναφορές με την Αιτωλ/νία και ευρύτερες σύγχρονες αναπτυξιακές προοπτικές με εστία τον οικολογικό/αναπτυξιακό πόρο του Αμβρακικού και τον Δυτικό Αναπτυξιακό Διάδρομο.

β) Η βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της ΠΔΕ, όσο και της ίδιας της Περιφέρειας (με την έμμεση επιβεβαίωση και ανάδειξη της κεντρικής της θέσης στο δυτικό – κεντρικό τμήμα της χώρας) αποκτά ακόμη ισχυρότερες προοπτικές με την υιοθέτηση της προγραμματικής μεγάλης Περιφέρειας που “δέχεται” η Ευρωπαϊκή Ένωση: την NUT1 (μια από τις τέσσερις της χώρας): Ήπειρος, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος. Η διαπεριφερειακή αυτή ενότητα του Ελληνικού χώρου στηρίζει και αναδεικνύει ακόμη περισσότερο την κεντροβαρική θέση της Περιφέρειας ως σταυροδρόμι πέντε διευρωπαϊκών – εθνικών αναπτυξιακών αξόνων, ενώ παράλληλα γίνεται η βάση για την μελλοντική ενίσχυση ορισμένων Περιφερειών του δυτικού τμήματος της χώρας (μεταξύ των οποίων και η ΠΔΕ) που βρίσκονται σε αναπτυξιακή υστέρηση και σχετική απομόνωση.

Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις και επισημάνσεις ως ευρύτερη διαπεριφερειακή ενότητα (προγραμματική και εν δυνάμει διοικητική) του εθνικού χώρου, στην οποία ανήκει η ΠΔΕ προτείνεται εναλλακτικά:

1^η εναλλακτική πρόταση: Ιόνια Νησιά, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος

2^η εναλλακτική πρόταση: Ιόνια Νησιά, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος

Ενισχυτική και των δύο παραπάνω εναλλακτικών προτάσεων – κατευθύνσεων (κυρίως της 1^{ης} εναλλακτικής) είναι η κατεύθυνση για ανάπτυξη και δραστική βελτίωση των συνεργασιών και δικτυώσεων μεταξύ των Περιφερειών της νέας προγραμματικής – αναπτυξιακής διαπεριφερειακής ενότητας και συγκεκριμένα όσον αφορά την ΠΔΕ με τα Ιόνια Νησιά, την Ήπειρο, την Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο.

Πιο συγκεκριμένα η συνεργασία με την Περιφέρεια:

Ιονίων Νήσων στους τομείς: του θαλάσσιου τουρισμού και του τουρισμού κρουαζιέρας, στο τομέα των υδατοκαλλιεργειών (Εχινάδες – Δυτ. ακτές Αιτωλ/νίας), των μεταφορών – επικοινωνιών, της πολιτικής προστασίας, της εμπορίας προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής

Ηπείρου στους τομείς: του παράκτιου τουρισμού, του εναλλακτικού τουρισμού, των μεταφορών-επικοινωνιών, της αξιοποίησης, ανάδειξης και προστασίας του Αμβρακικού, της καθετοποίησης της πρωτογενούς παραγωγής και της ανάπτυξης της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας

Στερεάς Ελλάδας στους τομείς: εναλλακτικού ορεινού τουρισμού (δικτυώσεις ορεινών περιοχών Αιτωλνίας, ΠΕ Ευρυτανίας και ΠΕ Φωκίδας), μεταφορών – επικοινωνιών, δικτύωσης αρχαιολογικών, ιστορικών, τουριστικών προορισμών (Δελφοί – Αρχαία Ολυμπία – Μεσολόγγι – Θέρμο – Γαλαξίδι – Ναύπακτος) κ.α.

Πελοποννήσου: εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού, μεταφορών – επικοινωνιών, αξιοποίησης ήπιων μορφών ενέργειας, δικτύωσης αρχαιολογικών, ιστορικών προορισμών κ.α.

Στα πλαίσια της νέας διοικητικής και αυτοδιοικητικής διάρθρωσης της Περιφέρειας και της μελλοντικής μεγιστοποίησης της προσπάθειας για βιώσιμη ανάπτυξη του α΄ βαθμού αυτοδιοίκησης και των προτεινόμενων ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών διαδημοτικών ενοτήτων προτείνονται ως πρόσθετες κατευθύνσεις:

α) Η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της ΠΔΕ με δράσεις όπως στοχοθεσία, επάρκεια οργανωτικής υποδομής, εξοπλισμός (πληροφοριακά συστήματα για βελτίωση διοικητικής ικανότητας), πολιτική προστασία και αξιοποίηση Εθνικών Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων (προτάσεις που έχουν γίνει και μέσω του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας), με στόχο την βελτίωση των σχέσεων με τους πολίτες, τη διαφάνεια και την καλύτερη εξυπηρέτησή τους από τους δημόσιους φορείς.

β) Η επανεξέταση των συγχωνεύσεων στον τομέα των οικονομικών υπηρεσιών (ΔΟΥ), ώστε να μην επιδεινώνεται η εξυπηρέτηση του πολίτη και να μην δυσχεραίνεται η λειτουργία του ίδιου του φορέα και η αποτελεσματικότητά του.

γ) Σε βάθος χρόνου πρόταση (μετά από συναινετικές διαδικασίες) για την αναδιάρθρωση των ορίων ελάχιστων Δήμων (π.χ. ο Δήμος Πατρέων, να συμπεριλαμβάνει στα όριά του τη ΒΙ.ΠΕ. Πατρών και η ΔΕ Φυτειών να συμπεριληφθεί στα όρια του Δ. Αγρινίου από τον οποίο έχει μεγάλη λειτουργική εξάρτηση).

δ) Η συστηματική και συντονισμένη από την ΠΔΕ προώθηση συνεργασιών, δικτυώσεων και δράσεων μεταξύ των Δήμων της Περιφέρειας και σε κάθε ΠΕ με οδηγό τα πολυπολικά συστήματα ανάπτυξης της Περιφέρειας και τις προτεινόμενες οκτώ (8) ενδοπεριφερειακές (διαδημοτικές) αναπτυξιακές ενότητες.

B.1.1.γ.3 Οικιστικό δίκτυο

Διάρθρωση και ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου και οργάνωση δικτύων οικισμών

Ως οικιστικό δίκτυο θεωρείται η σύνδεση των οικισμών της Περιφέρειας μεταξύ τους αλλά και με τον ευρύτερο χώρο τους, καθώς και οι εξαρτήσεις μεταξύ τους (λειτουργικές, αναπτυξιακές, κλπ), με βάση τόσο τα επίπεδα ιεράρχησής τους, όσο και τις οικονομικές δραστηριότητες και τα εξειδικευμένα χαρακτηριστικά που εντοπίζονται σε αυτούς. Η υπόθεση αυτή λαμβάνει υπόψη της τους μετασχηματισμούς που προκαλούνται στα οικιστικά δίκτυα από τις εξελίξεις και οι οποίοι ανατρέπουν την πυραμιδοειδή ιεραρχική δομή του παρελθόντος, δημιουργώντας ιεραρχήσεις οριζόντιες και επάλληλες, με τα πληθυσμιακά μεγέθη να παίζουν, πλέον, μικρότερο ρόλο.

Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι κυρίαρχο φαινόμενο, γενικότερα στον εθνικό και το διεθνή χώρο, είναι η διάκριση οικιστικών κέντρων λόγω της συγκέντρωσης χρήσεων του τριτογενή τομέα, δημιουργώντας οικισμούς-κέντρα παροχής υπηρεσιών, αδιακρίτως πληθυσμιακού ή επιφανειακού μεγέθους. Η ισχυροποίηση του φαινομένου αυτού συνεχίζεται, παρ' όλη την λεγόμενη "αστικοαγροτική αντιστροφή" των τελευταίων δεκαετιών, δηλαδή της επιβράδυνσης/στασιμότητας, τόσο του ρυθμού αστικοποίησης, όσο και του ρυθμού μείωσης του αγροτικού πληθυσμού της χώρας.

Σκοπός της προτεινόμενης διάρθρωσης και ιεράρχησης του οικιστικού δικτύου, από το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ, είναι η δημιουργία ενός σκελετικού υποβάθρου ενισχυτικού της οργάνωσης της κάθε περιοχής/ενότητας, αλλά και του συνόλου της Περιφέρειας. Η πολιτική που ακολουθείται βασίζεται στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, της εδαφικής συνοχής, της ισόρροπης ανταγωνιστικότητας και της πολυκεντρικότητας. Επιπλέον, λαμβάνονται υπόψη οι αναπτυξιακές υποδομές, οι πόλοι, τα κέντρα, οι άξονες ανάπτυξης και οι ενότητες που αυτά συγκροτούν (βλ. Πίνακα γ.3-1).

Η ανάπτυξη οικιστικών δικτύων γίνεται μέσω:

- Της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των κέντρων.
- Της βελτίωσης των διεθνών διασυνδέσεων μεταξύ πόλεων.
- Της θέσπισης στρατηγικών συμμαχιών.
- Της προώθησης αναπτυξιακών δικτυώσεων σε ομάδες οικισμών.
- Της δημιουργίας υποδομών μεταξύ των οικισμών.

Οι παραπάνω κατευθύνσεις εξειδικεύονται ανά οικισμό, δίνοντας προτεραιότητα στο διεθνή ρόλο και την εξωστρέφεια για τα μεγάλα αστικά κέντρα και παράλληλα στην άμιλλα και συμπληρωματικότητα για τα συμπλέγματα μεγάλων και μεσαίων οικιστικών κέντρων και στην εξειδίκευση για τα μικρότερα κέντρα.

Το οικιστικό δίκτυο της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από σειρά διαδοχικών και μη διαδοχικών εξαρτήσεων μεταξύ των οικισμών του 2^{ου}-4^{ου} έως και του 7ου οικιστικού επιπέδου. Στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας οι οικιστικές εξαρτήσεις εκτείνονται σε τέσσερα επίπεδα (4^{ου}-5^{ου}-6^{ου}-7^{ου}), στην Π.Ε. Ηλείας βρίσκονται σε χαμηλότερο επίπεδο (5^{ου}-6^{ου}-7^{ου}), αλλά παρουσιάζουν πλέον ισόρροπη χωρική ανάπτυξη και πολυκεντρικότητα, ενώ στην Π.Ε. Αχαΐας εμφανίζονται εξαρτήσεις με μεγάλες αποστάσεις επιπέδων (2^{ου}-5^{ου}-6^{ου}-7^{ου}) και επομένως ισχυρότερες εξαρτήσεις των άλλων οικισμών από την Πάτρα.

Πρωταρχικό ρόλο στο οικιστικό δίκτυο, με διαπεριφερειακή, εθνική και διεθνή σημασία, παίζει η Πάτρα -2^ο επίπεδο- και ακολουθεί στο 4^ο οικιστικό επίπεδο το Αγρίνιο. Στο αμέσως επόμενο επίπεδο, 5^ο ενισχυμένο, βρίσκονται οι οικισμοί Μεσολόγγι και Πύργος ως έδρες Περιφερειακών Ενοτήτων, ενώ 5^ο επιπέδου είναι οι οικισμοί Αίγιο, Ναύπακτος και Αμαλιάδα. Από τους υπόλοιπους οικισμούς, τα λοιπά κέντρα ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ενοτήτων (έδρες καλλικράτειων δήμων και άλλα κέντρα: Κάτω Αχαΐα, Χαλανδρίτσα, Καλάβρυτα, Ρίο, Ακράτα, Θέρμο, Αστακός, Αμφιλοχία, Βόνιτσα, Αιτωλικό, Αρχαία Ολυμπία, Κρέστενα, Ζαχάρω, Λεχαινά και Γαστούνη) συνθέτουν το 6^ο ενισχυμένο επίπεδο, οι οικισμοί που ήταν έδρες καποδιστριακών δήμων, καθώς και οι οικισμοί Κατάκολο και Μύτικας συνθέτουν το 6^ο οικιστικό επίπεδο και όλοι οι υπόλοιποι το 7^ο. Με την ιεράρχηση αυτή εκτός από την ενίσχυση των ισχυρών πόλων του οικιστικού δικτύου, δίνεται έμφαση στην ενδυνάμωση τόσο των μεσαίων πόλεων, όσο και των εδρών και των Καλλικράτειων Δήμων. Σε δεύτερο βαθμό δίνεται έμφαση στις έδρες πρώην καποδιστριακών δήμων που είναι αγροτικά κέντρα της ορεινής και ημιορεινής ενδοχώρας και έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη των προβληματικών αυτών περιοχών στα πλαίσια και των κατευθύνσεων της εδαφικής συνοχής.

Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τη δικτύωση των οικισμών και με γειτονικές Περιφέρειες, δίνεται έμφαση στην ενδυνάμωση των σχέσεων της ΠΔΕ με τις λοιπές Περιφέρειες του Δυτικού – Κεντρικού Διαμερίσματος της χώρας (NUT1: Κεντρική Ελλάδα). Συγκεκριμένα: με τις Περιφέρειες Ηπείρου, Ιονίων Νήσων, Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας αλλά και με την Περιφέρεια Θεσσαλίας αλληλεξάρτηση (Πάτρα - Βόλος - Λάρισα (2^ο επιπέδου) με σημαντικές προοπτικές ενίσχυσης τους μετά την λειτουργία της "Διαγωνίου").

Πίνακας γ.3-1: Χωροταξική και οικιστική οργάνωση ΠΔΕ - Περιφερειακές και ενδοπεριφερειακές ενότητες, κέντρα, πόλοι και άξονες ανάπτυξης

Περιφερειακές Ενότητες	Περιφερειακές ενότητες ανάπτυξης	Ενδο-περιφερειακές Ενότητες Ανάπτυξης	Κέντρα				Πόλοι		Άξονες			
			2ου επιπέδου	4ου επιπέδου	5ου επιπέδου (ενισχυμένου και απλού)	6ου ενισχυμένου επιπέδου	Βασικοί	Δευτερεύοντες	Εθνικοί	Περιφερειακοί	Ενδοπεριφερειακοί	
ΠΕ Αιτ/νίας	Αιτ/νία	Δήμοι Ακτίου-Βόνιτσας, Αμφιλοχίας				Αμφιλοχία, Βόνιτσα			<ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Αμβρακία - Βόνιτσα - Άκτιο/Πρέβεζα - Λευκάδα 	Ιωάννινα-Αμφιλοχία-Αγρίνιο-Αντίρριο	<ul style="list-style-type: none"> • Αμφιλοχία-Βόνιτσα • Βόνιτσα – Αστακός – Μεσολόγγι • Αμφιλοχία – Χαλκικόπουλο – λίμνη Κρεμαστών 	
		Δήμοι Αγρινίου και Θέρμου και η Δ.Ε. Φυτειών του Δήμου Ξηρομέρου.		Αγρίνιο		Θέρμο	Αγρίνιο		<ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Αγρίνιο-Καρπενήσι-Λαμία 	Ε.Ο. Αντίρριο-Αγρίνιο-Αμφιλοχία-Ιωάννινα	<ul style="list-style-type: none"> • Ναύπακτος-Θέρμο-Αγρίνιο • Θέρμο-Προυσσός 	
		Δήμοι Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου πλην της Δ.Ε. Φυτειών του Δ. Ξηρομέρου.			Μεσολόγγι (ενισχυμένο)	Αστακός, Αιτωλικό			Μεσολόγγι	<ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Πλατυγιάλι, σύνδεση με Ιόνια 		Μεσολόγγι - Αστακός - Πάλαιρος – Βόνιτσα
		Δήμος Ναυπακτίας			Ναύπακτος				Ναύπακτος	<ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Διαγώνιος 		<ul style="list-style-type: none"> • Ναύπακτος-Θέρμο-Αγρίνιο • Ναύπακτος-Ορεινή Ναυπακτία-Θέρμο-Προυσσός
ΠΕ Αχαΐας	Αχαΐα	Δήμοι Πατρών, Δυτ. Αχαΐας, Ερυμάνθου	Πάτρα			Κάτω Αχαΐα, Ρίο, Χαλανδρίτσα	Πάτρα (Νότια Δυτική Πύλη)		<ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός • Ιόνια οδός 	<ul style="list-style-type: none"> • Πάτρα - Τρίπολη (Ε.Ο.111) • Ε.Ο. Πάτρα-Αμαλιάδα-Πύργος 	Πάτρα-Χαλανδρίτσα-Καλάβρυτα	
		Δήμοι Αιγιαλείας, Καλαβρύτων			Αίγιο	Καλάβρυτα, Ακράτα		Αίγιο	Ολυμπία οδός	Αίγιο-Καλάβρυτα-Κλειτορία-Τρίπολη	Πάτρα-Χαλανδρίτσα-Καλάβρυτα-Αίγιο	
ΠΕ. Ηλείας	Ηλεία	Δήμοι Πύργου, Αρχ. Ολυμπίας, Ανδρίτσαινας-Κρεστένων, Ζαχάρως			Πύργος (ενισχυμένο)	Αρχ. Ολυμπία, Κρέστενα, Ζαχάρω		Πύργος	<ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός • Πύργος-Αρχ. Ολυμπία - Τρίπολη 	Ε.Ο. Πάτρα-Πύργος-Καλαμάτα	Πύργος-Πανόπουλο-σύνδεση με Ε.Ο. 111	
		Δήμοι Ήλιδας, Ανδραβίδας-Κυλλήνης, Πηνειού			Αμαλιάδα	Λεχαινά, Γαστούνη		Αμαλιάδα	Ολυμπία οδός	Ε.Ο. Πάτρα-Αμαλιάδα-Πύργος-Καλαμάτα	Αμαλιάδα-Σιμόπουλο-Σύνδεση με Ε.Ο. 111	

Σε ό,τι αφορά την ενδοπεριφερειακή δικτύωση των οικισμών ενισχύονται τα δίκτυα:

- Στον τομέα της αξιοποίησης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) για την διοικητική μεταρρύθμιση και της συνεργασίας μεταξύ του ανθρώπινου δυναμικού των Δήμων για ευρύτερα θέματα (κοινωνική πολιτική, υγεία, παιδεία, περιβάλλον, τουρισμός κ.α.).
- Στους τομείς της δημόσιας υγείας, του πολιτισμού (ιστορικής μνήμης – Καλάβρυτα και Αίγιο), του περιβάλλοντος και της αιεφόρου ανάπτυξης των αστικών κέντρων.

Πρωθείται, ωστόσο, ως σημαντικότερη η συνεργασία μεταξύ πόλεων που ανήκουν στην ίδια Π.Ε. και κυρίως μεταξύ πόλεων / κωμοπόλεων που ανήκουν στην ίδια ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα, γειτονικών Δήμων, με σκοπό την ενίσχυση της αναπτυξιακής και εδαφικής συνοχής, σε θέματα που αποτελούν κοινά συγκριτικά τους πλεονεκτήματα.

Με δεδομένο το περιβαλλοντικό πρόσταγμα της βιώσιμης ανάπτυξης, σε ό,τι αφορά την οικιστική διάρθρωση **στο αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ προτείνονται ως κύριες κατευθύνσεις:**

- Η πολυκεντρική διάρθρωση, με διάχυση της ανάπτυξης σε περισσότερους πόλους-οικιστικά κέντρα, λαμβάνοντας υπόψη τη χωρική τους ένταξη σε διαδρόμους ανάπτυξης, τη σχέση τους με μεταφορικούς κόμβους συνδυασμένων μεταφορών (πόλεις - πύλες) και τη γεινιάσή τους με τουριστικούς και φυσικούς πόρους υπερτοπικής εμβέλειας. Ειδικότερα στην Π.Ε. Αχαΐας, η οποία αποτελεί τη μοναδική Π.Ε. όπου το οικιστικό δίκτυο παρουσιάζει ιεραρχική και λειτουργική πόλωση στο αστικό κέντρο της Πάτρας, με μεγάλη απόσταση στη διαβάθμιση των υπόλοιπων σημαντικών οικισμών (διαβάθμιση επιπέδων 2^ο-5^ο-6^ο), επιδιώκεται σε πρώτο στάδιο η δραστική επιβράδυνση/σταθεροποίηση της ανισόρροπης ανάπτυξης και σε δεύτερο στάδιο η μείωση της «ψαλίδας», με την ενίσχυση των οικιστικών κέντρων της ευρύτερης περιοχής της: Αίγιο, Ρίο, Κάτω Αχαΐα, Χαλανδρίτσα, Ακράτα, Καλάβρυτα και την ποιοτική αναβάθμιση (χωρίς πληθυσμιακή αύξηση) του αστικού εξοπλισμού της Πάτρας.
- Η ανάπτυξη εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου με σταδιακή ενίσχυση των περιφερειακών κέντρων (5^{ου} και 6^{ου} επιπέδου) ως έδρες των Καλλικράτειων ή των πρώην Καποδοιστριακών Δήμων, καθώς και των οικισμών Μύτικας και Κατάκολο, με την προώθηση στρατηγικών επανεγκατάστασης και περιβαλλοντικών μέτρων σε αγροτικές περιοχές υπό πίεση, τη διατήρηση ενός ελάχιστου ικανοποιητικού επιπέδου υπηρεσιών σε πόλεις μικρού και μεσαίου μεγέθους σε αγροτικές περιοχές που βρίσκονται σε παρακμή ή είναι εγκαταλελειμμένες και τη στήριξη της ανάπτυξης του ενδογενούς δυναμικού στις εν λόγω περιοχές.
- Η πολλαπλή ενίσχυση των ορεινών κωμοπόλεων ως επαρχιακών κέντρων των ορεινών μειονεκτικών περιοχών, ιδιαίτερα στις ΠΕ της Ηλείας και Αιτωλ/νίας, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής πολιτικής της εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, με δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μεταποίησης παραδοσιακών προϊόντων (και Π.Ο.Π./Π.Γ.Ε.), αξιοποίησης των ΑΠΕ και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων των ευρύτερων ορεινών μικρο-περιφερειών.
- Η ανάπτυξη της εξωστρέφειας των πόλεων της Περιφέρειας σε διεθνές, εθνικό, διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο, με ανάπτυξη των συνεργασιών και δικτυώσεων σε ζητήματα που αποτελούν προβλήματα ή/και συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής τους, αξιοποιώντας προοπτικά τις νέες δυνατότητες που παρέχει η νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης.
- Η ενίσχυση των διοικητικών και κοινωνικών λειτουργιών στη βάση του ιεραρχημένου οικιστικού δικτύου, με παράλληλη ανάδειξη της ταυτότητας και της ποιότητας του αστικού δημόσιου χώρου και με περιορισμό της αστικής διάχυσης μέσω της εκπόνησης και εφαρμογής τοπικών χωροταξικών σχεδίων στα πλαίσια της αιεφόρου χωρικής ανάπτυξης.
- Η αντιμετώπιση των προβλημάτων μεγάλων αστικών κέντρων, που παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις δραστηριοτήτων του δευτερογενή τομέα (ευρύτερη περιοχή Πατρών - Αιγίου και Αργινίου), η ενίσχυση της παραγωγής και μεταποίησης παραδοσιακών βιολογικών και επώνυμων (ΠΟΠ και ΠΓΕ) γεωργικών, κτηνοτροφικών προϊόντων και προϊόντων υδατοκαλλιέργειας, καθώς και της καινοτομίας.
- Η οργάνωση και ανάπτυξη ποιοτικού – υψηλού επιπέδου τουρισμού και παραθεριστικής κατοικίας στους παράκτιους οικισμούς καθώς και ήπιου – εναλλακτικού τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα.

Αναλυτικά, οι προωθητικές δραστηριότητες για κάθε αστικό κέντρο, η ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου, καθώς και οι ειδικότερες εξαρτήσεις-ομαδοποιήσεις συμπλεγμάτων οικιστικών δικτύων με δυνατότητες και προοπτικές χωρικής εξειδίκευσης, με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των οικισμών και των ευρύτερων περιοχών τους, καθώς και δημιουργίας δικτύων συνεργασίας, καταγράφονται στους παρακάτω πίνακες.

Πίνακας γ.3-2: Προωθητικές δραστηριότητες αστικών κέντρων

Αστικά κέντρα	Αναπτυξιακός ρόλος	Αναπτυξιακές υποδομές	Προωθητικές δραστηριότητες
Πάτρα και ευρύτερη Περιοχή Πατρών	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων εθνικός πόλος ανάπτυξης • Πύλη – κόμβος διευρωπαϊκών δικτύων • Οικισμός 2^{ου} επιπέδου • Περιφερειακός πόλος καινοτομίας (Π.Π.Κ.) • Κέντρο "περιοχής εντατικοποίησης" του δευτερογενή τομέα • Κέντρο διαπεριφερειακής σημασίας ιδιαίτερα στις υπηρεσίες εκπαίδευσης, υγείας, μεταφορών • Έδρα Αποκεντρωμένης Διοίκησης 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Ολυμπία Οδός • Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ και Δυτικός Σιδηροδρομικός άξονας) <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Προαστιακός Σιδηρόδρομος) • Νέος Λιμένας και 2 μαρίνες • Αεροδρόμιο Αράξου • Προτεινόμενο υδατοδρόμιο (Πάτρα) <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • Πανεπιστήμιο (Α.Ε.Ι. και Ανοικτό) • ΤΕΙ • Νοσοκομεία • Μουσεία και πολιτιστικοί χώροι μείζονος σημασίας <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επιχειρηματικό Πάρκο (ΒΙΠΕ) • Επιχειρηματικό Πάρκο (ΒΙΟΠΑ) • Προσδοκώμενο κοίτασμα υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό Κόλπο • Διεθνές εκθεσιακό και συνεδριακό κέντρο • Επιστημονικό Πάρκο 	<ul style="list-style-type: none"> • Αστικός και συνεδριακός τουρισμός • Ποιοτικός-υψηλού επιπέδου παράκτιος τουρισμός • Έρευνα και Καινοτομία • Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» • Εμπορευματικό-διαμετακομιστικό και μεταφορικό κέντρο σε συμπληρωματικό ρόλο με το Πλατυγιάλι Αστακού • Μεταποίηση • Διοίκηση • Ανώτατη Εκπαίδευση • Υπηρεσίες Υγείας • Αξιοποίηση προσδοκώμενου κοιτάσματος υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό Κόλπο
Αργίνο και ευρύτερη περιοχή	<ul style="list-style-type: none"> • Εθνικός πόλος • Οικισμός 4ου επιπέδου • Πολύπολο με Μεσολόγγι-Πλατυγιάλι Αστακού και Θέρμο • Κέντρο παραγωγικής αγροτικής περιοχής • Κέντρο μεταποίησης, εμπορίου 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Σύνδεση με Πλατυγιάλι Αστακού (Λιμάνι, Ελεύθερη ζώνη) • Σύνδεση με Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (Καρπενήσι-Λαμία) • Μελλοντικό Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Δυτικός Σιδηροδρομικός άξονας) • Προτεινόμενο Υδατοδρόμιο στη Λίμνη Τριχωνίδα <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • Πανεπιστήμιο • Νοσοκομείο • Μουσείο και πολιτιστικοί χώροι <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δύο Επιχειρηματικά Πάρκα (ΒΙΟΠΑ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρο παραγωγής αγροτικών, παραδοσιακών βιομηχανικών προϊόντων και τοπικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης. • Μεταποίηση • Εμπόριο • Αστικός τουρισμός • Κέντρο ήπιου εναλλακτικού τουρισμού (Λίμνες Αιτωλοακαρνανίας) • Ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο Θέρμο-Μεσολόγγι-Ναύπακτος • Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» • Διοίκηση – Υπηρεσίες • Ανώτατη εκπαίδευση • Υπηρεσίες Υγείας
Αίγιο και ευρύτερη περιοχή	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός 5ου επιπέδου • Κέντρο ενδοπεριφερειακής σημασίας του δευτερογενή τομέα και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων • Κέντρο υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία Οδός • Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ) <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σιδηροδρομικό δίκτυο (Προαστιακός Σιδηρόδρομος) • Λιμένας και νέα μαρίνα Αιγίου <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • ΤΕΙ • Νοσοκομείο και Κ.Υ. • Μουσείο <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση Επιχειρηματικού Πάρκου (ΒΙΟΠΑ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Μεταποίηση • Εμπόριο • Ανάπλαση ιστορικού πυρήνα (Αστικός τουρισμός) • Παράκτιος τουρισμός ποιοτικού επιπέδου στην ευρύτερη παράκτια ζώνη • Εμπλουτισμένος εναλλακτικός και ειδικός τουρισμός στην ορεινή ενδοχώρα (Καλάβρυτα κλπ) • Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» • Διοίκηση • Εκπαίδευση (ΤΕΙ) • Υπηρεσίες Υγείας
Μεσολόγγι-Αιτωλικό	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός 5ου επιπέδου ενισχυμένου 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Μελλοντικό Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Δυτικός Σιδηροδρομικός άξονας) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη ιχθυοκαλλιέργειας • Προώθηση βιοκαλλιέργειας • Μεταποίηση τοπικών προϊόντων ονομασίας

	<ul style="list-style-type: none"> • Πολύπολο με Αγρίνιο-Πλατυγιάλι Αστακού - Θέρμο • Κέντρο παραγωγικής αγροτικής περιοχής και υδατοκαλλιέργειας • Κέντρο ανάδειξης ιστορικών, πολιτιστικών και φυσικών πόρων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού 	<p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση με Πλατυγιάλι Αστακού (Λιμάνι, Ελεύθερη ζώνη) • Λιμένας Μεσολογίου • Μαρίνα Μεσολογίου και Αστακού • Ξενοδοχειακή μαρίνα στον Αστακό • Ιχθυόσκαλα • Μικρό περιφερειακό αεροδρόμιο • Προτεινόμενο Υδατοδρόμιο <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • TEI • Νοσοκομείο και Κ.Υ. • Κέντρο προβολής πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων • Μουσεία και πολιτιστικές εγκαταστάσεις <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση Επιχ. Πάρκου (ΒΙΟΠΑ) 	<p>προέλευσης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ανάπλαση ιστορικού πυρήνα (Αστικός τουρισμός) • Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» • Κέντρο εναλλακτικών μορφών τουρισμού • Ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο Θέρμο-Μεσολόγγι-Ναύπακτος • Ανάδειξη πολιτιστικών και φυσικών πόρων • Διοίκηση • Εκπαίδευση (ΤΕΙ)
Ναύπακτος	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός 5ου επιπέδου • Κέντρο ανάδειξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και πολιτιστικών – φυσικών πόρων 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός και «Διαγώνιος» - σύνδεση με περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (Ιτέα-Λαμία) <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μαρίνα Ναυπακτου - Αντιρρίου <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • TEI • Κ.Υ. • Πολιτιστικές – τουριστικές υποδομές <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση Επιχειρηματικού Πάρκου (ΒΙΟΠΑ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη ήπιου εναλλακτικού ορεινού τουρισμού • Αστικός τουρισμός • Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» • Ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο Θέρμο-Μεσολόγγι-Ναύπακτος • Ανάδειξη πολιτιστικών – φυσικών πόρων • Υπηρεσίες • Εκπαίδευση (ΤΕΙ)
Πύργος – (Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία)	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός 5ου ενισχυμένου επιπέδου • Δίπολο με Αμαλιάδα • Πολιτιστικός – τουριστικός πόλος • Κέντρο παραγωγής αγροτικής περιοχής • Κέντρο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός και σύνδεση με Περιφέρεια Πελοποννήσου (Κατάκολο - Πύργος-Αρχαία Ολυμπία-Βυτίνα-Τρίπολη) • Δυτικός Σιδηροδρομικός άξονας <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τουριστικό Σιδηροδρομικό δίκτυο (Κατάκολο-Πύργος-Αρχαία Ολυμπία) • Λιμένας ειδικού τουρισμού – κρουαζιέρας (Κατάκολο) και μαρίνα • Προτεινόμενο υδατοδρόμιο (Κατάκολο) <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • TEI • Νοσοκομείο και Κ.Υ. • Μουσεία και πολιτιστικές υποδομές <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση Επιχ. πάρκου (ΒΙΟΠΑ) • Βεβαιωμένο κοίτασμα υδρογονανθράκων (περιοχή Κατακόλου) • Διεθνές πολιτιστικό-συνεδριακό-αθλητικό κέντρο Αρχαίας Ολυμπίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτικές δραστηριότητες • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Πολιτισμός-τουρισμός (Αρχαία Ολυμπία – παράκτια ζώνη – λιμένας Κατακόλου) • Αρχαιολογικό-πολιτιστικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία-Αρχαία Ήλιδα-Επικούρειος Απόλλων • Αστικός τουρισμός (Πύργος) • Υπηρεσίες • Εκπαίδευση (ΤΕΙ) • Αξιοποίηση βεβαιωμένου κοιτάσματος υδρογονανθράκων (περιοχή Κατακόλου)
Αμαλιάδα – (Αρχαία Ήλιδα)	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός 5ου επιπέδου • Δίπολο με Πύργο • Πολιτιστικό – τουριστικό κέντρο (αρχαία Ήλιδα) • Κέντρο παραγωγής αγροτικής περιοχής • Κέντρο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αεροδρόμιο Ανδραβίδας • Λιμάνι και μαρίνα Κυλλήνης • Τουριστικό καταφύγιο στη Γλύφα • Προτεινόμενο υδατοδρόμιο (Κυλλήνη) <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • TEI • Νοσοκομείο • Μουσείο και πολιτιστικές υποδομές • Εργοστάσιο καύσης στερεών αποβλήτων <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση Επιχ. πάρκου (ΒΙΟΠΑ) • Προτεινόμενο ανοικτό φυσικό κτηνοτροφικό πάρκο στη Δ.Ε. Πηνειάς 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό-πολιτιστικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία-Αρχαία Ήλιδα-Επικούρειος Απόλλων • Αγροτικές δραστηριότητες • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Πολιτισμός – τουρισμός (Αρχαία Ήλιδα – Παράκτια ζώνη, Λίμνη Πηνειού) • Υπηρεσίες • Εκπαίδευση (ΤΕΙ)

Πίνακας γ.3-3: Ιεράρχηση οικιστικού δικτύου

Πρωτεύων Εθνικός Πόλος	Λοιποί Εθνικοί Πόλοι	Πρωτεύων Περιφερειακός Πόλος		Δευτερεύων Περιφερειακός Πόλος	Λοιποί περιφερειακοί πόλοι					
Οικισμός 2ου επιπέδου	Οικισμός 4ου επιπέδου	Οικισμός 5ου επιπέδου ενισχυμένου	Οικισμός 5ου επιπέδου	Οικισμός 6ου επιπέδου ενισχυμένο	Οικισμός 6ου επιπέδου	Οικισμός 7ου				
2.1 Πάτρα				6.1.1 Ρίο	6.2.1 Ομβριά	Όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί				
					6.2.2 Παραλία					
					6.2.3 Βραχναίικα					
				6.1.2 Κάτω Αχαΐα	6.2.4 Λουσικά					
					6.2.5 Σαγαίικα					
					6.2.6 Μετόχι					
				6.1.3 Χαλανδρίτσα	6.2.7 Λεόντιο					
					6.2.8 Καλέντζι					
					6.2.9 Σταυροδρόμι					
				5.2.1 Αίγιο					6.1.4 Ακράτα	6.2.10 Αιγείρα
										6.2.11 Ακράτα
										6.2.12 Διακοπτό
										6.2.13 Ροδοδάφνη
										6.2.14 Λαμπίρι
				6.1.5 Καλάβρυτα	6.2.15 Δάφνη					
					6.2.16 Ψωφίδα					
					6.2.17 Κλειτορία					
	4.1 Αγρίνιο				6.2.18 Αγγελόκαστρο					
					6.2.19 Παπαδάτες					
					6.2.20 Γαβαλού					
					6.2.21 Καινούργιο					
					6.2.22 Παραβόλα					
					6.2.23 Σκουτερά					
					6.2.24 Άνω Άγιος Βλάσιος					
					6.2.25 Τριανταίικα					
6.2.26 Στράτος										
6.2.27 Φυτειές										
					6.1.6 Θέρμο					
					6.1.7 Αστακός					
					6.1.8 Αμφιλοχία					
					6.2.28 Κανδήλα					
					6.2.29 Μύτικας					
					6.2.30 Μενίδι					
					6.2.31 Νέο Χαλκιόπουλο					
					6.1.9 Βόνιτσα					
					6.2.32 Πάλαιρος					
					6.2.33 Κατούνα					
		5.1.1 Μεσολόγγι		6.1.10 Αιτωλικό	6.2.34 Νεοχώρι					
			5.2.2 Ναύπακτος		6.2.35 Άνω Χώρα					

					6.2.36 Αντίρριο	
					6.2.37 Σίμος	
					6.2.38 Πλάτανος	
					6.2.39 Γαβρολίμνη	
		5.1.2 Πύργος			6.2.40 Βούναργο	
					6.2.41 Καράτουλας	
					6.2.42 Επιτάλιο	
					6.2.43 Κατάκολο	
				6.1.11 Αρχαία Ολυμπία	6.2.44 Λάλας	
					6.2.45 Πανόπουλος	
					6.2.46 Λάμπεια	
				6.1.12 Κρέστενα	6.2.47 Καλλιθέα	
					6.2.48 Ανδρίτσαινα	
				6.1.13 Ζαχάρω	6.2.49 Νέα Φιγαλεία	
			5.2.3 Αμαλιάδα		6.2.50 Σιμόπουλο	
					6.1.14 Λεχαινά	6.2.51 Ανδραβίδα
					6.2.52 Κυλλήνη	
					6.2.53 Βάρδα	
				6.1.15 Γαστούνη	6.2.54 Βαρθολομιό	
					6.2.55 Τρασανό	

Η Πάτρα και η ευρύτερη περιοχή της ως πόλος εθνικής και διεθνούς σημασίας (Νότια Δυτική Πύλη της χώρας) με την ευρύτερη περιοχή της (η οποία, όπως προσδιορίζεται από την μελέτη του Ρ.Σ., περιλαμβάνει τις Δ.Ε. Πατρών, Ρίου, Βραχναϊκών, Μεσσήτιδας, Παραλίας, Ναυπάκτου και Αντιρρίου), εξακολουθεί να αποτελεί το κέντρο από το οποίο είναι εξαρτημένο το οικιστικό δίκτυο της ΠΔΕ, σε ό,τι αφορά διοικητικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας, ανώτατη εκπαίδευση, έρευνα και νέα τεχνολογία, πολιτιστικές και αστικές λειτουργίες. Κύρια έμφαση αποδίδεται στην ποιοτική αναβάθμιση των πιο πάνω υπηρεσιών και όχι στην διόγκωσή τους, με παράλληλα μέτρα για τη σταθεροποίηση του πληθυσμού, αλλά και την αναβάθμιση του διαπεριφερειακού ρόλου της ως κύριου πόλου του δυτικού διαμερίσματος της χώρας και νότιας δυτικής πύλης με δράσεις όπως:

- Προώθηση υψηλού επιπέδου παρεχόμενων υπηρεσιών με έμφαση στην υγεία, τη γνώση (με περαιτέρω ενίσχυση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) και στην ανάπτυξη υποδομών έρευνας, νέας τεχνολογίας και καινοτομίας.
- Ανάδειξη της πόλης ως κέντρου αστικού, συνεδριακού τουρισμού.
- Αναβάθμιση - ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, με περαιτέρω αναβάθμιση των υποδομών της ευρύτερης περιοχής της πόλης ως Επιχειρηματικού και Εμπορευματικού Κέντρου (σύνδεση ΒΙΠΕ, Επιχειρηματικού Πάρκου-ΒΙΟΠΑ με το νέο λιμάνι και το προτεινόμενο εμπορικό τμήμα του).
- Μέτρα και δράσεις βελτίωσης της ποιότητας ζωής, όπως: κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση, άνοιγμα της πόλης στο παραλιακό μέτωπο και ενίσχυση της βιώσιμης μετακίνησης (μικρή περιμετρική, προαστιακός σιδηρόδρομος και σύνδεσή του με το νέο λιμμένα, παράκαμψη πόλης, έργα υποδομών).
- Προστασία και βελτίωση της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος (ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, προστασία και ανάδειξη του δημόσιου χώρου, κυρίως του ιστορικού κέντρου και του παραλιακού μετώπου, με ενίσχυση των ζωνών πρασίνου και διαχείριση των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων, περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, αποθάρρυνση των μετακινήσεων με Ι.Χ. αυτοκίνητα).

Στο **Αγρίνιο** ως **εθνικός πόλος** (βλ. Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.: “λοιποί εθνικοί πόλοι”) και ως **δευτερεύων πόλος** στην ΠΔΕ, αναβαθμίζονται συγκεκριμένες διοικητικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας (νέο νοσοκομείο ενδοπεριφερειακού επιπέδου), εκπαίδευσης (Πανεπιστημιούπολη), αστικές λειτουργίες (νέο κέντρο πόλης κατά μήκος της Ε.Ο. με υπερτοπική σημασία και παράλληλα ανάπτυξη-αναβάθμιση της ποιότητας του ιστορικού κέντρου και αποσυμφόρησή του), αλλά και ανάδειξη του ως κέντρου παραγωγής αγροτικών, παραδοσιακών βιομηχανικών προϊόντων και τοπικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης (δημιουργία δύο Επιχειρηματικών Πάρκων) και ήπιου εναλλακτικού τουρισμού (Λίμνες Αιτωλοακαρνανίας). Τέλος, ενισχύεται η αποσκοπούσή του με την οργάνωση και ολοκλήρωση των οικιστικών του περιοχών και την οργάνωση και αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας μέσω της δημιουργίας τριών δακτυλίων και την παράκαμψη του αστικού ιστού (περιμετρική αρτηρία).

Το **Μεσολόγγι** και ο **Πύργος** ως έδρες των Π.Ε. Αιτ/νίας και Ηλείας αντίστοιχα, αλλά και οι άλλοι πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι **Αίγιο**, **Ναύπακτος**, **Αμαλιάδα** συμπληρώνουν το δίκτυο των εθνικών και περιφερειακών αστικών πόλων της Περιφέρειας με κατεύθυνση την ενίσχυση και αναβάθμιση της ποιότητας των αστικών τους λειτουργιών, δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, ώστε να χαρακτηρίζονται από ικανοποιητικό σε λειτουργία αριθμό αστικών δραστηριοτήτων, με κύριους αναπτυξιακούς ρόλους αυτούς που αναφέρονται επιγραμματικά στον Πίνακα γ.3-2: Προωθητικές δραστηριότητες αστικών κέντρων.

Ως μικρότερα κέντρα, τόσο από άποψη συγκέντρωσης υπηρεσιών και αστικών λειτουργιών, όσο και από πληθυσμιακή άποψη προωθούνται στην Π.Ε. Αχαΐας τα **Καλάβρυτα** και το **Ρίο** (με υπηρεσίες διοίκησης και υγείας), η **Κάτω Αχαΐα** (διοίκηση), η **Ακράτα**, η **Κλειτορία** και ο **Λάπας** (διοίκηση και πολιτιστικές υποδομές) και η **Χαλανδρίτσα** (διοίκηση) στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, ο **Αστακός** (υγεία, διοίκηση), η **Αμφιλοχία** (υγεία, διοίκηση), η **Βόνιτσα** (διοίκηση) και το **Θέρμο** (υγεία, πολιτιστικές υποδομές) και στην Π.Ε. Ηλείας το **Κατάκολο** και τα **Κρέστενα** (με υπηρεσίες διοίκησης, υγείας και πολιτιστικές υποδομές), η **Κυλλήνη** και η **Αρχαία Ολυμπία** (διοίκηση, υγεία, πολιτιστικές υποδομές) και η **Ζαχάρω** και τα **Λεχαινά** (διοίκηση).

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο:

Με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, πέραν των κύριων κατευθύνσεων που προαναφέρθηκαν, οι προτεινόμενες ειδικότερες κατευθύνσεις για τους οικισμούς της ΠΔΕ από το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ, είναι οι εξής:

- Ανάσχεση της πληθυσμιακής υπερσυγκέντρωσης στα μεγάλα αστικά κέντρα (Πάτρα, Αγρίνιο) με παράλληλη ενίσχυση του εξοπλισμού και των υποδομών των πλησιέστερων σε αυτά οικιστικών κέντρων και της ορεινής ενδοχώρας.

- Ορθολογική κατανομή του διοικητικού, αυτοδιοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού σε τοπικό επίπεδο (με βάση και την μεταρρύθμιση στην Αυτοδιοίκηση) με αποφυγή, ενός μη παραγωγικού κατακερματισμού υποδομών, εγκαταστάσεων και ανθρώπινου δυναμικού.
- Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες με εισαγωγή νέων τεχνολογιών και προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων, καθώς και με αναβάθμιση - επέκταση του κοινωνικού εξοπλισμού.
- Διατήρηση της κοινωνικής συνοχής με:
  - ο επένδυση στην παιδεία, την εκπαίδευση και την κατάρτιση
  - ο δράσεις προώθησης της απασχόλησης ώστε να μειώνονται σταδιακά τα σημερινά υψηλά ποσοστά ανεργίας.
  - ο Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, λειτουργία συστημάτων κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής πρόνοιας, ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων και καταπολέμηση των διακρίσεων.
- Σύνδεση της έρευνας και καινοτομίας με τους παραγωγικούς τομείς, μέσω επενδύσεων που να αναδεικνύουν τα στοιχεία εξειδίκευσης του κάθε οικιστικού κέντρου.
- Ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών, του περιβάλλοντος, της αισθητικής και της ταυτότητας των οικισμών, βελτίωση της ποιότητας ζωής και της ελκυστικότητας του οικιστικού περιβάλλοντος, με προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων, ιδίως των ιστορικών τους πυρήνων-κέντρων, των παραλιακών μετώπων και των φυσικών και δομημένων συνόλων που συμβάλουν περισσότερο στην αύξηση της ελκυστικότητάς τους (προώθηση του αστικού τουρισμού).
- Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του δομημένου περιβάλλοντος, των πολιτιστικών πόρων και του χαρακτήρα των οικισμών, με στόχο την ανάπτυξη του αστικού τουρισμού, που θα τους προσδώσει υπερτοπικό ρόλο.
- Κατασκευή έργων οδικής υποδομής για την οργανική διασύνδεση των οικισμών μεταξύ τους, αλλά και με οικισμούς των γειτονικών Περιφερειών.

Επισημαίνεται ότι σε ό,τι αφορά τις προτάσεις για τον κοινωνικό εξοπλισμό, την κυκλοφορία, τα δίκτυα και τις υπηρεσίες περιφερειακού και διαπεριφερειακού ενδιαφέροντος γίνεται αναλυτική αναφορά ανά Π.Ε. στα κεφάλαια Β.1.1.δ.1,2,3.

Παραθεριστική κατοικία, ιδιωτικές πολεοδομήσεις και συνεταιρισμοί

Για την αναβάθμιση των παραλιακών περιοχών, ιδιαίτερα αυτών που παρουσιάζουν τις πυκνότερες κτιριακές και πληθυσμιακές συγκεντρώσεις (που οφείλεται σε ένα βαθμό και στην άναρχη εξάπλωση της β' κατοικίας), προτείνεται κατά προτεραιότητα η θεσμοθέτηση-ενεργοποίηση-εφαρμογή των μελετών ΣΧΟΟΑΠ και ΓΠΣ, καθώς και διαχειριστικών σχεδίων σ' αυτές τις ενότητες, έτσι ώστε να γίνει σχεδιασμένα η υποδοχή της αναμενόμενης μελλοντικής ανάπτυξης και ζήτησης, κυρίως για β' αλλά και για α' κατοικία, με την πρόβλεψη της αναγκαίας περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης, με αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας και απαγόρευση χρήσεων γης που δε συνάδουν με την τουριστική χρήση ή/και την προστασία των φυσικών και τοπικών πόρων.

Στο πλαίσιο της αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ, εντοπίζονται ζώνες με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση – εξυγίανση του περιβάλλοντός τους, οι οποίες είναι:

- οι παράκτιες περιοχές των Δήμων Πατρέων, Αιγιαλείας (Αίγιο – Ακράτα) στην Π.Ε. Αχαΐας,
- οι παράκτιες περιοχές των Δήμων Πύργου (εκτός Δ.Ε. Βώλακος), Ήλιδας, Ανδραβίδας - Κυλλήνης και Πηνειού στην Π.Ε. Ηλείας¹ και
- οι παράκτιες περιοχές του Δήμου Ναυπακτίας στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας.

Σ' αυτές δίνεται η κατεύθυνση για ένταξη τουριστικών εγκαταστάσεων υψηλής ποιότητας (είτε με εκσυγχρονισμό υπαρχόντων είτε με την ένταξη νέων) με τους ισχύοντες περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς και τον επιβαλλόμενο εξοπλισμό τους σε υποδομές και εξυπηρετήσεις, καθώς και για συστηματικό έλεγχο και αποθάρρυνση της εκτός σχεδίου νόμιμης και αυθαίρετης δόμησης.

Στις ζώνες που περιλαμβάνουν προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας φυσικού περιβάλλοντος, αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίες είναι:

- οι παράκτιες περιοχές του Αμβρακικού κόλπου και του δήμου Μεσολογγίου στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, και
- οι παράκτιες περιοχές των νότιο-δυτικών ακτών της Π.Ε. Ηλείας και της λιμνοθάλασσας του Κοτυχίου (μέχρι Λιμνοθάλασσα Καλογριάς) στις Π.Ε. Ηλείας-Αχαΐας,

προτείνεται ο δραστικός περιορισμός και η αποτροπή της ανάπτυξης παραθεριστικής κατοικίας και ενίσχυση των εναλλακτικών, ήπιων μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, πολιτιστικός,

¹ Επισημαίνεται ότι η Π.Ε. Ηλείας παρουσιάζει την πιο άναρχη ανάπτυξη και διάχυση της παραθεριστικής κατοικίας: γραμμική ανάπτυξη Β' κατοικίας με έλλειψη σχεδιασμού και άναρχη αυθαίρετη δόμηση στις περιοχές Κυλλήνης – Λεχαινών, Σαβαλίων – Σκαφιδιάς.

πεζοπορικός, θαλάσσιος, ποδηλατικός, ειδικός τουρισμός), με παράλληλη ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος.

Τέλος, (στο σύνολο της Περιφέρειας) ιδιαίτερα στις μειονεκτικές ορεινές περιοχές, η ανάπτυξη της Β΄ κατοικίας μεμονωμένα ή σε οργανωμένη μορφή (οικοδομικοί συνεταιρισμοί, ΠΕΡΠΟ) μπορεί κάτω από προϋποθέσεις και εντασσόμενη συμπληρωματικά σε ένα γενικότερο σχεδιασμό ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού να συμβάλει από την πλευρά της στην συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών οικισμών που συνεχώς φθίνει. Σε αυτές τις περιοχές προτείνεται διαμόρφωση, ενεργοποίηση και σταδιακή υλοποίηση ολοκληρωμένων σχεδίων για την ενίσχυση κυρίως του πλέγματος των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών και προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και παραθερισμού (μέσω κινήτρων και συμμετοχής σε σχετικά κοινοτικά προγράμματα).

B.1.1.γ.4 Πολιτική γης

Είναι σκόπιμο να σημειωθεί, ότι από την Α΄ φάση της μελέτης είχε ζητηθεί με συγκεκριμένη επιστολή ορισμένων μελετητών¹ από την Δ/ση Χωροταξικού σχεδιασμού να διατυπωθούν συγκεκριμένες οδηγίες – κατευθύνσεις τουλάχιστον σε κρίσιμα ζητήματα που αφορούν την πολιτική γης, (όπως για παράδειγμα πλαίσιο κατευθύνσεων για την εκτός σχεδίου δόμηση και τον περιορισμό της), με δεδομένο ότι τα ζητήματα της πολιτικής γης έχουν την πιο ευθεία και άμεση σχέση με τις πολιτικές για τον χωροταξικό σχεδιασμό (πολύ περισσότερο με τον στρατηγικό χωροταξικό σχεδιασμό). Επομένως, θα ήταν σκόπιμο και αναγκαίο οι κατευθύνσεις αυτές να διέπουν όλες τις μελέτες αναθεώρησης και εξειδίκευσης των ΠΠΧΣΑΑ με μια ενιαία αντιμετώπιση σε όλο τον ελληνικό χώρο, χωρίς (τουλάχιστον αυτά τα ζητήματα), να αφήνονται στις αντιλήψεις και απόψεις των διαφόρων και εκάστοτε μελετητών².

Με βάση αυτές τις παρατηρήσεις και διευκρινίσεις η επεξεργασία προτάσεων από την πλευρά μας σ' αυτόν τον, κατ' εξοχήν επιτελικό και πολιτικά ευαίσθητο, τομέα της πολιτικής γης, περιστράφηκε κυρίως σε γενικότερες επισημάνσεις και αναφορές και σε περιορισμένο αριθμό στρατηγικών γενικών κατευθύνσεων, που σχετίζονται ιδίως με την αντίληψη και τον χαρακτήρα του χωρικού σχεδιασμού που έχει να προτείνει η μελετητική μας ομάδα.

Το κύριο γνώρισμα της χωροταξικής προσέγγισης και πολιτικής γης που υιοθετείται σ' αυτή τη μελέτη είναι η θετική προσέγγιση και αντιμετώπιση των χωρικών ρυθμίσεων, παρά η αντιμετώπιση του σχεδιασμού μέσω γενικών απαγορεύσεων και ενιαίων περιορισμών, με τις τελευταίες στις περισσότερες περιπτώσεις να ακολουθούνται από δύο τουλάχιστον αρνητικές συνέπειες:

- α) να υποβαθμίζουν τις διαρκώς εντεινόμενες χωρικές διαφοροποιήσεις, οι οποίες επιζητούν πιο "διαλεκτικές" και σύνθετες προτάσεις και όχι "κατάργηση" μέσω γενικών απαγορεύσεων και
- β) να συντηρούν και να διαιωνίζουν ορισμένες παλιές, αναχρονιστικές μορφές των εργαλείων του σχεδιασμού που είχαν κυρίως περιοριστικό/απαγορευτικό χαρακτήρα με αρνητικά συνήθως αποτελέσματα.

Η αντιμετώπιση που ακολουθεί αυτή η μελέτη δείχνει παράλληλα ότι όχι απλά αποδέχεται αλλά διαπνέεται, από την εξελικτική ιστορική πορεία του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού τόσο στην Ευρώπη, όσο και αργότερα σ' αυτή τη χώρα, μια πορεία που στα πρώτα χρόνια της υπερίσχυε κυρίως η περιοριστική και απαγορευτική θεώρηση των χωροταξικών/πολεοδομικών ζητημάτων (νομοθεσίας, πολιτικής αντιμετώπισης και εφαρμογής), που έτεινε να είναι από απόλυτη έως ελάχιστα ελαστική, προς μια εξελικτική πορεία η οποία τις τελευταίες ιδιαίτερα 10ετίες αλλάζει σταδιακά σε όλο και πιο "θετική" κατεύθυνση με μέτρα, δράσεις, κίνητρα και ρυθμίσεις που δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στις δυνατότητες και προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης διαφόρων δραστηριοτήτων, με τους απαραίτητους βέβαια περιβαλλοντικούς όρους, περιορισμούς και όρους ασφάλειας, που συνοδεύονται από τους αναγκαίους ελέγχους.

Με βάση τις πιο πάνω επισημάνσεις, οι γενικές κατευθύνσεις πολιτικής γης διαρθρώνονται σε τρεις κύριους άξονες:

- Προστασία και ανάδειξη γης και πόρων.
- Σχεδιασμένη ρύθμιση και έλεγχος πιέσεων/συγκρούσεων δραστηριοτήτων (οι οποίες έχουν διαπιστωθεί ή προβλέπονται στο εγγύς μέλλον) σε συγκεκριμένη εδαφική περιοχή.
- Βιώσιμη οργανωμένη ανάπτυξη επιθυμητών δραστηριοτήτων, στη βάση κυρίως της προτεραιότητας και σε λιγότερες περιπτώσεις της αποκλειστικότητας έναντι άλλων χρήσεων ή στα πλαίσια ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ανάπτυξης περιοχών.

Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις του χώρου στα πλαίσια των τριών αξόνων αντιμετωπίζονται θετικά (με βάση την γενικότερη αντίληψη για τον χωρικό σχεδιασμό που αναφέρθηκε προηγουμένως), δίνοντας έμφαση στις δυνατότητες ανάπτυξης, με διαφορετικούς βέβαια όρους και προϋποθέσεις σε κάθε περίπτωση, με παράλληλη διαφοροποίηση κάθε φορά των θεσμικών "εργαλείων" που προτείνονται να χρησιμοποιηθούν.

Με βάση αυτή την θεώρηση και λογική η προστασία αντιμετωπίζεται μέσα από τον σχεδιασμό και ως ανάδειξη των φυσικών/πολιτιστικών και παραγωγικών πλουτοπαραγωγικών πόρων, μέσα από την ολοκληρωμένη διαχείριση γης και των πόρων και με κατάλληλες θεσμοθετήσεις επιτρεπόμενων χρήσεων γης και δραστηριοτήτων, καθώς και μέσα από τον έλεγχο, την διαχείριση και την παρακολούθηση της εφαρμογής από τους ειδικούς φορείς διαχείρισης ή τις αρμόδιες γι' αυτό το σκοπό υπηρεσίες.

Η προστασία και ανάδειξη αφορά κατά πρώτο και κύριο λόγο τους πιο σημαντικούς φυσικούς παραγωγικούς και πολιτιστικούς πόρους της περιφέρειας και κατά δεύτερο λόγο όλες τις προστατευόμενες περιοχές

¹ Με τίτλο: «Εντοπισμός ορισμένων ζητημάτων επί των Μελετών των ΠΠΧΣΑΑ» και στάλθηκε στις 07/08/2012.

² Την 17/01/2014 η Δ/ση Χωροταξικού Σχεδιασμού έστειλε απαντήσεις, διευκρινίσεις σε μια σειρά ερωτημάτων των μελετητικών γραφείων με πρώτες ορισμένες γενικού περιεχομένου κατευθύνσεις για την εκτός σχεδίου δόμηση και τον προσδιορισμό ζωνών παραγωγικών δραστηριοτήτων, τις οποίες η μελέτη επιχειρεί σ' αυτό και σε άλλα κεφάλαια να εξειδικεύσει.

(Natura, εθνικά πάρκα, καταφύγια άγριας ζωής, τοπία φυσικού κάλους, αρχαιολογικούς χώρους, δάση και δασικές εκτάσεις κ.α.), καθώς και την γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, η σημασία της οποίας είναι θεμελιώδης για την περιοχή.

Η πολιτική γης που προωθεί η μελέτη για τις εξεταζόμενες περιοχές δεν είναι μια πολιτική μόνο απαγορεύσεων και περιορισμών δηλαδή μια κοντόθωρη θεώρηση της προστασίας χωρίς δυνατότητες ανάδειξης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και πόρων, ακόμη και παραγωγικών, αυτών των περιοχών. Είναι κυρίως μια πολιτική ανάδειξης και αξιοποίησης αυτών των πόρων, των παραγωγικών δυνατοτήτων και των προοπτικών, με υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής ποιότητας, ανάλογης με την οικολογική, ιστορική, πολιτιστική ή τοπιακή αξία αυτών των περιοχών.

Γι' αυτούς τους λόγους η πολιτική που ακολουθείται στις προστατευόμενες περιοχές της φύσης και του πολιτισμού εστιάζεται όχι μόνο στο να επιτρέπονται χρήσεις και δραστηριότητες [όπως π.χ. ήπιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, εκτατικές κυρίως υδατοκαλλιέργειες (σε προστατευόμενες λιμνοθάλασσες, λίμνες ή υγροβιότοπους), βιολογικές καλλιέργειες τοπικών προϊόντων, αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την ενεργειακή "κάλυψη" της ζήτησης των περιοχών αυτών και οργάνωση και αναβάθμιση των παραγωγικών τους δυνατοτήτων με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις έτσι ώστε να μη θίγεται η οικολογική τους ισορροπία], αλλά να προωθείται και η οργανωμένη και συντονισμένη διαχείρισή τους.

Ειδικότερα για τις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, με δεδομένη τη μεγάλη σημασία τους για την Περιφέρεια, επιτρέπονται και εγκαταστάσεις μεταποίησης των προϊόντων της περιοχής, μεμονωμένες ή οργανωμένες σε ειδική ζώνη, για την ενθάρρυνση της καθετοποίησης και αύξησης της αξίας παραγωγής τους.

Ο σχεδιασμένος έλεγχος της ανάπτυξης ορισμένων περιοχών, που χαρακτηρίζονται από ισχυρές οικιστικές, τουριστικές ή άλλες πιέσεις, όπως για παράδειγμα ένας μεγάλος αριθμός παράκτιων ζωνών της Περιφέρειας, προτείνεται ως βιώσιμη χωρική και αναπτυξιακή αντιμετώπιση των περιοχών αυτών (π.χ. τουρισμός – Β' κατοικία), παράλληλα με τον καθορισμό κύριων επιθυμητών χρήσεων γης/δραστηριοτήτων, που διαμορφώνουν τον αναβαθμισμένο "παραγωγικό" χαρακτήρα τους, με τη συνοδεία βέβαια ορισμένων όρων και περιορισμών που διασφαλίζουν την πορεία αναβάθμισής τους.

Τα χωροταξικά εργαλεία και μηχανισμοί για τον σχεδιασμένο έλεγχο της ανάπτυξης είναι τα εργαλεία και οι μηχανισμοί των τοπικών χωροταξικών σχεδίων (ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ) και οι μηχανισμοί του ν. 2742/99 π.χ. ΠΟΑΠΔ (Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων), συνοδευόμενα σε πιλοτικές περιπτώσεις κρίσιμων ζωνών με ειδικά διαχειριστικά σχέδια.

Η σχεδιασμένη ρύθμιση της ανάπτυξης αφορά κυρίως σε περιοχές με εμφανείς ή προβλεπόμενες συγκρούσεις χρήσεων γης [οικιστικές, τουριστικές, του πρωτογενούς τομέα (ιχθυοκαλλιέργειες, γεωργικές) ή μεταποίησης κλπ.] σε ευρύτερες περιοχές φυσικών πόρων που κινδυνεύουν από δυσμενείς επιπτώσεις (π.χ. Αμβρακικός), σε τμήματα παράκτιων ζωνών με έντονες συγκρούσεις χρήσεων γης, ή σε ευρύτερες περιοχές μεγάλων έργων μεταφορών (οδικών έργων, κόμβων μεταφορών), όπως βέβαια και σε ευρύτερες περιοχές αστικών κέντρων (π.χ. πολεοδομικό συγκρότημα Πατρών, Αγρίνιο, Αίγιο, Πύργος). Η σχεδιασμένη αντιμετώπιση που προτείνεται είναι με τους μηχανισμούς και τα "εργαλεία" που προαναφέρθηκαν στις περιοχές της προηγούμενης κατηγορίας του "ελέγχου της ανάπτυξης", καθώς και με χωρικές αναπλάσεις και Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών (ΣΟΑΠ), αλλά και, σε περιοχές ιδιαίτερα υποβαθμισμένες – μειονεκτικές, με τον χαρακτηρισμό τους ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ), μέσω της εφαρμογής ειδικών μελετών που θα πρέπει να καταρτιστούν.

Η οργανωμένη ανάπτυξη (σε αντιδιαστολή με την απρογραμμάτιστη και ασχεδιάστη ανάπτυξη δραστηριοτήτων) αναφέρεται συγκεκριμένα στον κατά προτεραιότητα και υπό προϋποθέσεις προγραμματισμό/σχεδιασμό και χαρακτηρισμό ορισμένων περιοχών με συγκεκριμένες κύριες χρήσεις και δραστηριότητες έναντι άλλων (π.χ. παράκτια περιοχή τουριστικής ανάπτυξης και παραθεριστικής κατοικίας στην παράκτια ζώνη Αντιρρίου – Ναυπάκτου έναντι της γεωργίας υδατοκαλλιεργειών και μεταποίησης σ' αυτή τη ζώνη).

Επιπλέον, αναφέρεται η σχεδιασμένη οργάνωση χρήσεων και δραστηριοτήτων σε ό,τι αφορά την κατηγορία των περιοχών οι οποίες ήδη αναπτύσσονται άναρχα, όπου, για να αποφευχθεί η υποβάθμιση του χώρου απαιτούνται συμπληρωματικές ή/και ειδικές υποδομές και υπηρεσίες (π.χ. παράκτιες ζώνες Δ. Ήλιδας, Δ. Πηνειού και Δ.Ε. Γαστούνης για την ανάπτυξη παράκτιου τουρισμού). Η οργάνωση αυτή αφορά ακόμη περιοχές που απαιτούν την προετοιμασία, οργάνωση και λειτουργία τους ως ειδικών υποδοχών συγκεκριμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων, τις οποίες έχει ανάγκη η ευρύτερη περιοχή για την βιώσιμη ανάπτυξή της, όπως για παράδειγμα επιχειρηματικά πάρκα στις ευρύτερες περιοχές των μεγάλων και μεσαίων αστικών κέντρων της Περιφέρειας, κτηνοτροφικά πάρκα στις ημιορεινές ή ορεινές κυρίως περιοχές που διακρίνονται για την κτηνοτροφική τους παραγωγή και το μεγάλο ποσοστό βοσκοτόπων και χωροθέτηση μικρών ΠΟΑΥ για την οργανωμένη και ποιοτικά ελεγχόμενη εντατική ιχθυοκαλλιεργητική

δραστηριότητα σε παράκτιες περιοχές που έχουν συγκεκριμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα και δεν διαθέτουν ελκυστικές ακτές για κολύμβηση, παράκτιο τουρισμό και παραθερισμό. Τέλος, αφορά άλλες “σημειακές” χωροθετήσεις ποιοτικού επιπέδου ειδικών δραστηριοτήτων, όπως δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων ιαματικού τουρισμού (κοντά σε αναξιοποίητες ή υποβαθμισμένες σήμερα ιαματικές πηγές), δραστηριοτήτων χειμερινού, ορεινού τουρισμού (π.χ. επέκταση και εμπλουτισμός με άλλες δραστηριότητες του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων), άλλων μορφών ειδικού τουρισμού σε περιοχές της υπαίθρου πεδινές ή ορεινές (όπως κωπηλασία, ορειβασία, αναρρίχηση, canoe-kayak, κ.α).

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι κύρια κατεύθυνση της χωρικής ανάπτυξης και της πολιτικής που ακολουθείται είναι η στροφή από την άναρχη, “τυχαία” και μεμονωμένη χωροθέτηση δραστηριοτήτων, εγκαταστάσεων και χρήσεων προς την αλλαγή αυτού του αναχρονιστικού “μοντέλου” και την σταδιακή αλλά συστηματική αντικατάστασή του από την σχεδιασμένη οργάνωση, τόσο της οικιστικής ανάπτυξης όσο και αυτής των παραγωγικών τομέων και δραστηριοτήτων σε οργανωμένους – σχεδιασμένους χώρους στα πλαίσια της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης.

Κύρια αρχή της βιώσιμης χωρικής και οικιστικής ανάπτυξης είναι οι “συμπαγείς πόλεις και οικισμοί” και ο δραστηριότητα περιορισμός της άναρχης και συνεχούς εξάπλωσης του οικιστικού χώρου και των αντίστοιχων εγκαταστάσεων των “παραγωγικών” δραστηριοτήτων, τόσο για λόγους οικονομίας του φυσικού περιβάλλοντος, το οποίο συνεχώς απομειώνεται από την ανεξέλεγκτη επέκταση του οικιστικού χώρου, όσο και για λόγους γενικότερης οικονομίας των απαιτούμενων υποδομών, του πολλαπλασιασμού της κατανάλωσης ενέργειας και της διόγκωσης της ρύπανσης. Με βάση τα προηγούμενα οι κύριες κατευθύνσεις που σχετίζονται άμεσα με την στροφή προς τις “συμπαγείς”, οργανωμένες, πολεοδομημένες χωρικές αναπτύξεις και τον δραστηριότητα περιορισμό της άναρχης εξάπλωσης οικιστικών και παραγωγικών χρήσεων και δραστηριοτήτων είναι οι ακόλουθες:

- Σαφής περιορισμός νέων οικιστικών επεκτάσεων στις απολύτως αναγκαίες με βάση τις σχετικές προδιαγραφές του οικιστικού νόμου, ιδιαίτερα στις μεγαλύτερες και μεσαίες πόλεις της Περιφέρειας (έδρες Καλλικράτειων Δήμων), με βάση τον στόχο της βιώσιμης οικιστικής ανάπτυξης για συμπαγείς πόλεις και οικισμούς.
- Ανάδειξη της αγροτικής γης, με προτεραιότητα στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων της προηγούμενης παραγράφου και ιδιαίτερα της γης υψηλής παραγωγικότητας, με μέτρα και διατάξεις που δίνουν εύστοχα κίνητρα για την άμεση ή έμμεση συνένωση αγροτεμαχίων (αύξηση του μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, εν μέρει με την θεσμοθετημένη ενοικίαση, εν μέρει με την εξαγορά ή και με ομαδοποίηση, στα πλαίσια της εθελοντικής προσφοράς γαιών που θα προκληθεί με εύστοχα κίνητρα, πριν από την τελευταία φάση του αναδασμού)³.
- Αποφυγή περαιτέρω κατατμήσεων (θεσμοθέτηση από τα ΤΧΣ/ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ μεγαλύτερων ορίων κατάτμησης και αρτιότητας από τα 4 στρεμ. και κατάργηση των παρεκκλίσεων στην εκτός σχεδίου δόμηση κ.α.).
- Προτεραιότητα στην χωροθέτηση επιχειρηματικών πάρκων στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων της Περιφέρειας, όπως περιγράφεται στο κεφ. Β.1.1.γ.9 και αποθάρρυνση της μεμονωμένης εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα σε “εκτός σχεδίου” περιοχές, με κύρια εξαίρεση τις εγκαταστάσεις μεταποίησης τοπικών αγροτικών προϊόντων καθώς και τις επιχειρήσεις που χωροθετούνται στις μειονεκτικές ορεινές και ημιορεινές περιοχές (βλέπε ειδικότερες κατευθύνσεις στο κεφ. Β.1.1.γ.9 και Β.1.1.δ).
- Έμφαση στην χωροθέτηση ενός “πilotικού” εκατομμυρίου κτηνοτροφικού πάρκου σε κάθε περιφερειακή ενότητα, όπως περιγράφεται ειδικότερα με εναλλακτικές δυνατές χωροθετήσεις στο κεφ. Β.1.1.γ.9 και δημιουργίας νέων βοσκοτόπων κυρίως στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές των Δήμων με σημαντική κτηνοτροφική παραγωγή (βλ. χάρτη Β.1.1.γ.9.1).
- Έμφαση και προτεραιότητα στην αντιμετώπιση της βιώσιμης ανάπτυξης των μειονεκτικών και προβληματικών ορεινών περιοχών μέσω ολοκληρωμένων αναπτυξιακών παρεμβάσεων και προγραμμάτων στα πλαίσια της κατεύθυνσης για άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, στην κατεύθυνση της εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής.
- Προτεραιότητα στην χωροθέτηση και λειτουργία του επιστημονικού τεχνολογικού πάρκου στην άμεσα ευρύτερη περιοχή του Πανεπιστημίου Πατρών, όπου στεγάζονται οι περισσότεροι ερευνητικοί φορείς της Π.Δ.Ε., για την ισχυρότερη προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας και την υποδοχή και συνεχή συνεργασία με γνωστές εταιρείες που εξειδικεύονται στην έρευνα, την νέα τεχνολογία και την καινοτομία.

³ Σχετική έρευνα - μελέτη εκπονεί η Επιστημονική Εταιρεία Αγροτικής Οικονομίας (ΕΤ. ΑΓΡΟ.) με την βοήθεια των τεσσάρων Πανεπιστημιακών Τμημάτων Γεωργικής Οικονομίας (Αριστοτελείου, Γεωπονικού Αθηνών, Ιωαννίνων και Χαροκοπείου) η οποία έχει προγραμματίσει 4 πιλοτικά μοντέλα για τον, κατά περιοχές, προσδιορισμό της τυπολογίας των Γ.Ε. προτείνοντας μέθοδο για την μεγέθυνσή του σε συνδυασμό με τον **αναδασμό με εκούσιες διαδικασίες**.

B.1.1.γ.5 Μεταφορική υποδομή

B.1.1.γ.5.1 Το ευρύτερο περιβάλλον

Το ευρύτερο περιβάλλον όσον αφορά στη μεταφορική υποδομή της Περιφέρειας διαμορφώνεται από:

α) Τις κατευθύνσεις της κοινής πολιτικής μεταφορών της ΕΕ, με το μεταφορικό δίκτυο να είναι άμεσα και έμμεσα συσχετισμένο με την υλοποίηση των στόχων της Ε.Ε. και ειδικότερα με τους στόχους της Λισσαβόνας και τις προτεραιότητες του Γκέτεμποργκ. Ο βασικός προσανατολισμός για την ανάπτυξη του τομέα των μεταφορών τίθεται από τις κατευθυντήριες γραμμές της Λευκής Βίβλου του 2011 «Χάρτης πορείας για έναν ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο μεταφορών», ενώ η σημασία του ενιαίου συστήματος μεταφορών καταδεικνύεται και από την ανακοίνωση της ΕΕ στο πλαίσιο του οράματος για την «Ευρώπη 2020».

β) Την εξειδίκευση των κατευθύνσεων αυτών με τη μορφή των αποφάσεων σχετικά με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών [ΔΕΔ-Μ], με πλέον πρόσφατη τον Κανονισμό (2011) 650, ο οποίος εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και θέτει με μεγαλύτερη σαφήνεια, σε σχέση με παλαιότερες αποφάσεις, το στόχο υλοποίησης ενός Κεντρικού Δικτύου (Core network) μεταφορικών υποδομών μέχρι το 2030 και ενός Εκτεταμένου Δικτύου (Comprehensive network) μέχρι το 2050, προνοώντας για την εξασφάλιση των αναγκαίων χρηματοδοτικών πόρων.

Μια σημαντική καινοτομία των νέων οδηγιών σχετικά με τα ΔΕΔ-Μ που υιοθετούνται σε εφαρμογή του Κανονισμού COM (2011) 650, είναι η **εισαγωγή εννέα (9) ολοκληρωμένων Διαδρόμων που συνθέτουν το Κεντρικό Δίκτυο**, κάθε ένας από τους οποίους περιλαμβάνει τουλάχιστον τρία μέσα μεταφοράς, τρεις χώρες – μέλη της ΕΕ και δύο διασυνοριακά σημεία. Σύμφωνα με τη νέα ορολογία περιγραφής, ο Διευρωπαϊκός Διάδρομος [ΔΔ] ο οποίος ενδιαφέρει τη χώρα μας είναι ο ΔΔ Ανατολής – Ανατολικής Μεσογείου (Orient / East-Med Corridor), ο οποίος συνδέει τις θαλάσσιες πύλες της Βόρειας Θάλασσας, της Βαλτικής, της Μαύρης Θάλασσας και της Μεσογείου, επιτρέποντας τη βέλτιστη χρήση των λιμενικών υποδομών και των θαλασσιών αρτηριών¹ που σχετίζονται με αυτούς.

Ο ΔΔ Ανατολής – Ανατολικής Μεσογείου προβλέπεται να αναβαθμίσει τις διατροπικές συνδέσεις μεταξύ της Βόρειας Γερμανίας, της Τσεχίας, (περιλαμβάνοντας και την υδάτινη οδό του Έλβα), της ευρύτερης περιοχής Ανατολικής Βαλκανικής και την Ελλάδα, επεκτεινόμενος δια θαλάσσης προς την Κύπρο (βλ. χάρτη Β.1.1.γ.5-1). Περιλαμβάνει τις συνδέσεις Hamburg – Berlin, Rostock – Berlin – Dresden, Bremerhaven/Wilhelmshaven – Magdeburg – Dresden, Dresden – Ústí nad Labem – Melnik/Praha – Kolin, Kolin – Pardubice – Brno – Wien/Bratislava – Budapest – Arad – Timișoara – Craiova – Calafat – Vidin – Sofia, Sofia – Plovdiv – Burgas, Plovdiv – τουρκοβουλγαρικά σύνορα, Sofia – Θεσσαλονίκη – Αθήνα – Πειραιάς – Λεμεσός – Λευκωσία, Αθήνα – **Πάτρα** / Ηγουμενίτσα.

Ο σχεδιασμός του ΔΕΔ-Μ στον Ελληνικό και τον Κυπριακό χώρο φαίνεται στον χάρτη Β.1.1.γ.5-2, στον οποίο περιλαμβάνονται όλα τα δίκτυα. Όσον αφορά στον κατάλογο των σημειακών κόμβων του ΔΔ Ανατολής – Ανατολικής Μεσογείου, για το βασικό δίκτυο (core network), από την ΠΔΕ περιλαμβάνονται η **Πάτρα στο Κεντρικό Δίκτυο, ως κόμβος θαλάσσιων και συνδυασμένων μεταφορών, ενώ στο Εκτεταμένο Δίκτυο (comprehensive network)² ανήκουν ο Άραξος και το Άκτιο ως κόμβος αεροπορικών μεταφορών και η Κυλλήνη και το Κατάκολο ως κόμβος θαλάσσιων μεταφορών**. Κανένα αστικό κέντρο της ΠΔΕ δεν συμπεριλαμβάνεται στον σχετικό κατάλογο των αστικών κόμβων των ΔΕΔ-Μ.

Στο πλαίσιο του παραπάνω στρατηγικού σχεδιασμού, εξακολουθούν να ισχύουν οι ορισμοί των δύο Αξόνων Προτεραιότητας (Priority Axes) που αφορούν την ΠΔΕ και βρίσκονται σε στάδιο υλοποίησης (βλ. χάρτη Β.1.1.γ.5-2), ήτοι του οδικού Άξονα Προτεραιότητας 7 και του σιδηροδρομικού Άξονα Προτεραιότητας 29. Οι Άξονες αυτοί, όπως διαμορφώθηκαν με βάση τις πλέον πρόσφατες αποφάσεις εμφανίζονται σχηματικά στους χάρτες Β.1.1.γ.5-3 και Β.1.1.γ.5-4, αντίστοιχα.

Το οδικό ΔΕΔ-Μ της χώρας, όπως έχει πρόσφατα τροποποιηθεί και οριστικοποιηθεί, φαίνεται στον χάρτη Β.1.1.γ.5-5. Οι οδικοί άξονες που αφορούν την ΠΔΕ είναι οι παρακάτω, όπως περιγράφονται στην απόφαση χαρακτηρισμού των Διευρωπαϊκών Οδικών Αξόνων (ΦΕΚ 2631/Β/2008):

- i) A3 (Διαγώνιος): Καλαμπάκα – Τρίκαλα – Καρδίτσα – Λαμία – Άμφισσα – **Ναύπακτος - Αντίρριο**,
- ii) A5 (Ιόνια και Ολυμπία οδός): Κακαβιά – Ιωάννινα – **Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Πάτρα – Πύργος** – Τσακώνα,
- iii) A8 (Ολυμπία οδός): Ελευσίνα – Κόρινθος – **Πάτρα**,
- iv) A14: **Αγρίνιο** – Καρπενήσι – Λαμία,
- v) A52: Πρέβεζα – **Βόνιτσα – Αμβρακία**,
- vi) A72: **Πύργος – Ολυμπία** – Βυτίνα – Τρίπολη.
- vii) **Πάτρα – Σταυροδρόμι – Πανόπουλο** – προς Τρίπολη (ΕΟ111).

¹ Οι θαλάσσιες αρτηρίες συνιστούν τη θαλάσσια διάσταση του ΔΕΔ-Μ, αποτελούνται από ακτοπλοϊκές γραμμές, λιμένες, σχετική θαλάσσια υποδομή και εξοπλισμό και εγκαταστάσεις για ακτοπλοϊκές ή θαλάσσιες-ποτάμιες μεταφορές μεταξύ τουλάχιστον δύο λιμένων, καθώς και για τη σύνδεση με την ενδοχώρα, σε τουλάχιστον δύο διαφορετικά κράτη μέλη.

² Το εκτεταμένο δίκτυο μεταφορών της ΕΕ έχει ως στόχο το έτος 2050.

γ) Τις ήδη δρομολογημένες επεμβάσεις αναβάθμισης της μεταφορικής υποδομής, οι οποίες υλοποιούνται μέσω του Γ' ΚΠΣ και του ΕΣΠΑ. Κύριοι στόχοι του ΕΣΠΑ για τη Χωρική ενότητα Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων είναι η αναβάθμιση της ελκυστικότητάς της ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης, η προώθηση των επενδύσεων στους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας και η άμβλυση των ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων. Οι παρεμβάσεις της 3^{ης} και 4^{ης} προγραμματικής περιόδου που συμβάλλουν προς τις κατευθύνσεις αυτές και αφορούν άμεσα την ΠΔΕ, είναι:

- Ο άξονας Ελευσίνα – Κόρινθος - Πάτρα - Πύργος, η ολοκλήρωση του άξονα "Μορέας" Κόρινθος - Τρίπολη προς Καλαμάτα και Λεύκτρο - Σπάρτη και η κατασκευή της νέας σιδηροδρομικής γραμμής στο τμήμα Αθήνα - Κιάτο και Κιάτο - Διακοπτό.
- Η κατασκευή της Ιονίας οδού, σε συνδυασμό με την ήδη λειτουργούσα ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου – που ενισχύει το ρόλο της Πάτρας ως πρωτεύοντος εθνικού πόλου. Σχετικό ρόλο θα διαδραματίσουν και οι παρεμβάσεις για βελτιώσεις των προσβάσεων της πόλης και του λιμένα, καθώς και της υλοποίησης των συνδέσεων με την παράκαμψη της πόλης.
- Τα σχετικά έργα στο λιμένα Πάτρας που, σε συνδυασμό με τους συνδεδεμένους νέους αυτοκινητόδρομους και βελτιωμένες σιδηροδρομικές συνδέσεις, συμβάλλουν στην ορθολογική λειτουργία του λιμένα **ως βασική πύλη σύνδεσης της χώρας με την Ευρώπη**.
- Οδικά έργα που προωθούν τις ενδοπεριφερειακές συνδέσεις και συμβάλλουν στη δημιουργία ολοκληρωμένων συστημάτων αστικών - αγροτικών περιοχών, την ενίσχυση συγκεκριμένων μειονεκτικών (ιδίως ορεινών) περιοχών και τη βελτίωση της προσπελασιμότητας τουριστικών περιοχών στις σχετικές κλίμακες.

Με δεδομένο το ευρύτερο αυτό πλαίσιο, ο σχεδιασμός της μεταφορικής υποδομής για την ΠΔΕ βασίζεται στις παρακάτω αρχές και διαπιστώσεις:

i) Το ΠΠΧΣΑΑ διατυπώνει τις βασικές κατευθύνσεις για την ανάπτυξη των μεταφορικών υποδομών λαμβάνοντας υπόψη:

- Τις αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας, όπως αυτές προκύπτουν από την ανάλυση.
- Τους περιορισμούς που τίθενται από τις ισχύουσες κατευθύνσεις τομεακών και οριζόντιων πολιτικών και τις σχετικές εφαρμοστικές αποφάσεις.
- Την εκτίμηση των διαθέσιμων πόρων κατά τη διάρκεια ισχύος του.

ii) Ο χρονικός ορίζοντας του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ (2030) επιτρέπει την διάκριση δύο κατηγοριών στις επιλογές του σχεδίου: τις ρεαλιστικές/απαραίτητες (βασική πρόταση) και τις πιθανές/επιθυμητές ("εφεδρική" πρόταση).

Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται τα έργα τα οποία βρίσκονται σε εξέλιξη ή σε πολύ προχωρημένο στάδιο ωρίμανσης και θεωρείται ότι τα περισσότερα και σημαντικότερα από αυτά θα ολοκληρωθούν, είτε εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2007 - 13 (δηλαδή μέχρι το τέλος του ΕΣΠΑ) είτε κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο (Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης / ΣΕΣ 2014 - 20). Τα έργα αυτά αποτελούν και την βασική πρόταση που παριστάνεται και στο χάρτη Π.2β.

Στην δεύτερη κατηγορία εντάσσονται έργα που εμφανίζουν χαμηλό ή μηδενικό βαθμό ωρίμανσης και, άρα, είναι απίθανο να χρηματοδοτηθούν κατά την περίοδο 2014-20, θεωρείται ωστόσο ότι **θα συνεισφέρουν σημαντικά στην αναπτυξιακή προσπάθεια της Περιφέρειας και την περαιτέρω βελτίωση του αναπτυξιακού επιπέδου της**.

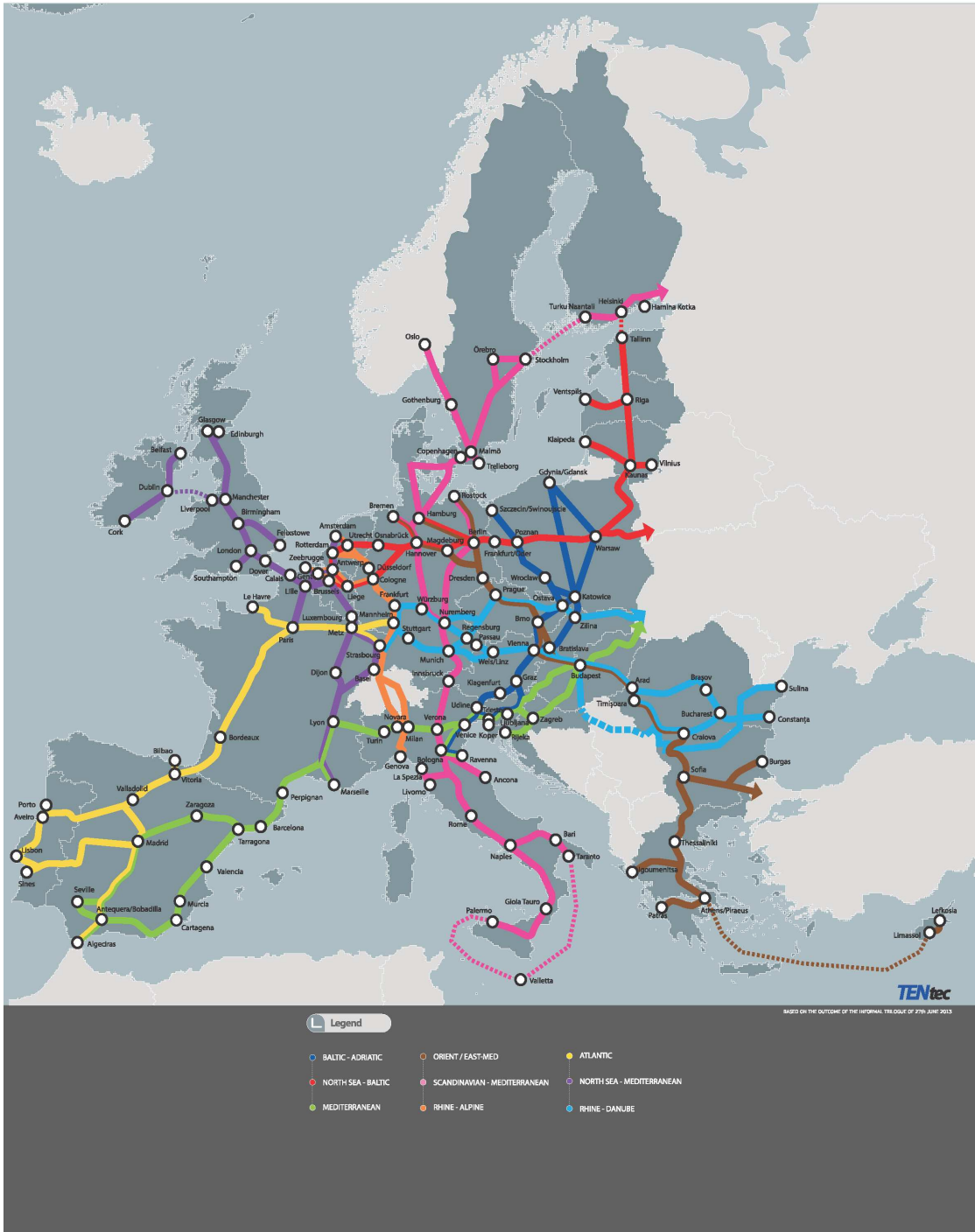
iii) Η αναβάθμιση βασικών μεταφορικών αξόνων (οδικών και σιδηροδρομικών) και κόμβων (λιμένας Πάτρας) έχει μεν δρομολογηθεί, ωστόσο δεν έχουν λυθεί όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με τη χρηματοδότησή τους όσον αφορά στα εκτελούμενα σκέλη, ή δεν έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες ωρίμανσης προς ένταξη στο πρόγραμμα της προγραμματικής περιόδου 2014 - 20. Από άποψη σχεδιασμού, ωστόσο, επισημαίνεται η αναγκαιότητα και η σκοπιμότητα ολοκλήρωσης των αξόνων, ανεξάρτητα από τον προγραμματισμό πιθανής σταδιακής κατασκευής τους.

Χάρτης Β.1.1.γ.5-1: Χάρτης των Διαδρόμων των ΔΕΔ-Μ, 2013

European Commission

TRANS-EUROPEAN TRANSPORT NETWORK
TEN-T CORE NETWORK CORRIDORS

Χάρτης Β.1.1.γ.5-2: Κεντρικό και Εκτεταμένο Δίκτυο ΔΕΔ-Μ σε Ελλάδα και Κύπρο, 2013

TRANS-EUROPEAN TRANSPORT NETWORK
Comprehensive & Core Network:
Roads, ports, rail-road terminals and airports

10

BE BG CZ DK DE EE IE EL ES FR IT CY LV LT LU HU MT NL AT PL PT RO SI SK FI SE UK

Compr.	Core	Compr.	Core	Compr.	Core

Ports
RRT
Airports

TENtec

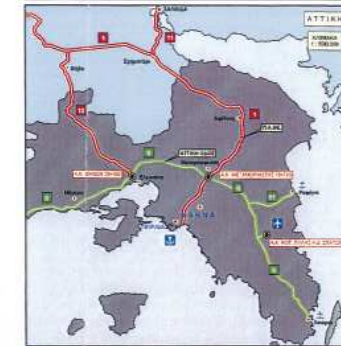
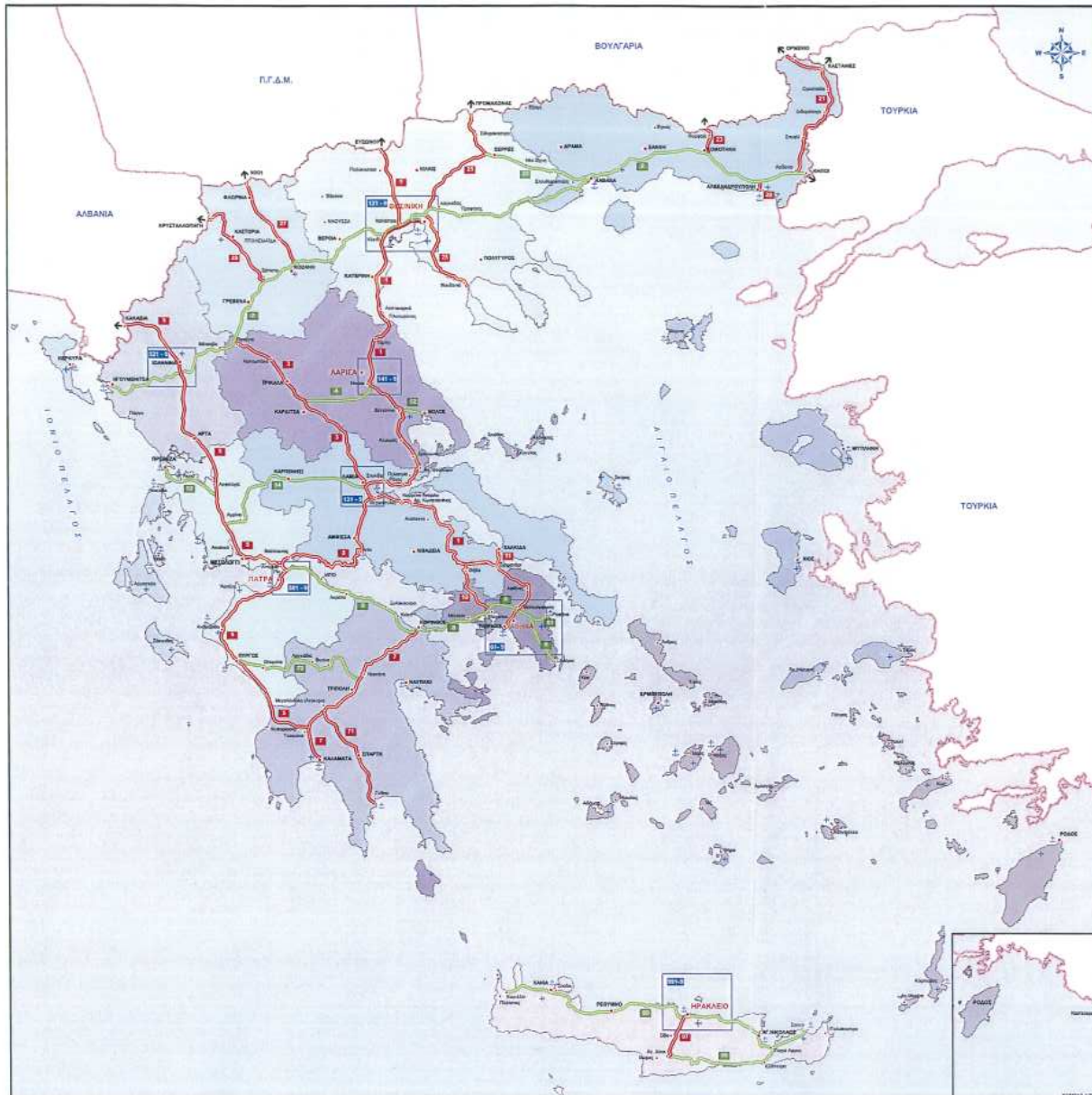
Χάρτης Β.1.1.γ.5-3: Αξονας Προτεραιότητας 7 (οδικός), 2013

Χάρτης Β.1.1.γ.5-4: Αξονας Προτεραιότητας 29 (Δυτικός Σιδηροδρομικός Αξονας), 2013

Χάρτης Β.1.1.γ.5-5: Οδικό ΔΕΔ-Μ στον Ελληνικό χώρο, 2013

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΡΗΣΤΑΒΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
Αρ. Υπ. Απόφ. ΔΜΕΟ/Δ/ΣΣΣ/ΣΣ/ΣΣ (ΟΡΙΖΟΝΤΙΑΣ 2010)
ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

+ ΑΕΡΟΠΟΡΕΥΣΗ
 ± ΑΝΕΡΕΑΣ
 ⊕ ΑΝΕΡΕΑΣ ΚΟΜΜΟΣ
 — ΚΑΘΕΤΗ ΑΞΟΝΑΣ
 — ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΑΞΟΝΑΣ

ΚΛΑΜΜΑ :	Ε.1.2/0/0/0	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ :	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2006
ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ :	1/1/Α	ΕΦΩΔΙΟ :	1

Υ.Π.Ε.Χ.Δ.Ε. / Γ.Γ.Δ.Ε. Γ.Δ.Σ.Ε. / Δ.Μ.Ε.Ο. Λ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ 18, 11472 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 210 - 6460000 - fax 210 - 6463300	ΕΠΙΘΕΤΑ : Ε. ΚΑΡΑΓΗ - ΤΡΙΜΠΑΤΑΡΗΣ ΔΙΠΤΗ : Θ. ΠΑΝΟΥΡΓΟΠΟΥΔΗΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΠΤΗΣ : Δ. ΚΙΩΡΑΔΟΥ
---	--

ΑΝΚΑ Στελέχεια Μεταφορών Ανάλυση Κόστους & Συναρτήσεις Επιτόκιο 6, 113 80 ΑΡΠΗ Τηλ.210 - 6120204 - fax 210 - 6192331 e-mail: elvarty@anp.gr	ΣΥΝΤΑΧΗ : Δ. ΚΑΡΑΓΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ : Α. ΚΑΤΣΗΣ
---	--

iv) Ορισμένοι άξονες που χαρακτηρίζονται ως τμήματα των ΔΕΔ-Μ δεν διαθέτουν στην παρούσα φάση ωριμότητα προς υλοποίηση (ανεξάρτητα από τη σχετικά περιορισμένη διαθεσιμότητα πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014-20 για τον τομέα των μεταφορικών υποδομών). Ο χαρακτηρισμός τους ως τμημάτων των ΔΕΔ-Μ επιτρέπει προοπτικά την επιλεξιμότητα των τμημάτων αυτών, οπότε η προετοιμασία της ωρίμανσης των έργων πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα.

B.1.1.γ.5.2 Επιλογές έργων & παρεμβάσεων

α. Οδικές μεταφορές

Το οδικό δίκτυο εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό κορμό του συστήματος μεταφορών, όχι μόνο επειδή οι οδικές μεταφορές έχουν την μερίδα του λέοντος στο σύνολο των επιβατικών και εμπορευματικών αγαθών, αλλά και για πρόσθετους λόγους, όπως ότι:

- οι αρμόδιοι φορείς εκτιμούν ότι η αναπτυξιακή τους συνεισφορά είναι σημαντική,
- οι χρήστες (πληθυσμός και επιχειρήσεις) είναι προσκολλημένοι στα αντίστοιχα οδικά μεταφορικά μέσα (ΙΧ και φορτηγά) λόγω της ευελιξίας και του αισθήματος ελευθερίας που προκαλούν,
- η χρόνια υποβάθμιση των σιδηροδρομικών μεταφορών δεν έχει ακόμη δημιουργήσει ομάδες πίεσης και οικονομικών συμφερόντων ικανές να αμφισβητήσουν το μονοπώλιο των οδικών μεταφορών,
- η υλοποίηση και διαχείριση (εκμετάλλευση και συντήρηση) ενός οδικού έργου είναι εν γένει ευκολότερη από το αντίστοιχο σιδηροδρομικό έργο.

Ο κορμός του προτεινόμενου οδικού δικτύου της Περιφέρειας αποτελείται από τα τμήματα που ανήκουν στα οδικά ΔΕΔ-Μ και θα διαθέτει υψηλές λειτουργικές προδιαγραφές, σύμφωνα με τις οδηγίες που συνοδεύουν την απόφαση χαρακτηρισμού τους.

Από τον κορμό αυτό αρθρώνονται το λοιπό εθνικό και το επαρχιακό δίκτυο, τα οποία εξασφαλίζουν, άμεση σύνδεση κάθε μείζονος πόλου (οικιστικού ή αναπτυξιακού) με τον κορμό και με τους γειτονικούς πόλους σε ποσοστό σχεδόν 100%, λαμβάνοντας υπόψη ότι το ανάγλυφο του εδάφους στο μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας περιορίζει την οριζοντιογραφία των επαρχιακών οδών.

Η βασική πρόταση φαίνεται στο Χάρτη Π.2.β, διαρθρωμένη σε 4 βαθμίδες.

α.1 Άξονες Διεθνούς Σημασίας

1.1 Ιωάννινα – Άρτα – Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Αντίρριο (Ιόνια Οδός): Σημαντικότερος άξονας για όλο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας. Πρόκειται για έργο που έχει εν μέρει κατασκευαστεί με δημόσιους πόρους και σήμερα είναι λειτουργικό (στα τμήματα παράκαμψη Αγρινίου και παράκαμψη Άρτας – Φιλιπιάδας, συνολικού μήκους 58 χλμ). Το υπόλοιπο τμήμα, μήκους 138 χλμ., κατασκευάζεται με σύμβαση παραχώρησης και θα ολοκληρωθεί με τροποποίηση της σύμβασης, η οποία πάντως δεν θα περιλαμβάνει, το δύσκολο τμήμα της Κλόκοβας (περιοχή Αντιρρίου).

1.2 Αντίρριο – Ναύπακτος – Ιτέα – Λαμία (Διαγώνιος): Σημαντικός άξονας για την ανάπτυξη της Π.Δ.Ε. και ολόκληρου του νότιου δυτικού διαμερίσματος της χώρας, ο οποίος θα συνδέσει την Ιόνια Οδό με τον ΠΑΘΕ και θα αναβαθμίσει την επικοινωνία μεταξύ των μεταφορικών «πυλών» Πάτρας και Πλατυγιαλίου με την ανατολική χώρα (χωρίς τη «διέλευση» από την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας). Έχει εκπονηθεί μελέτη στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ. Η ανάγκη αναβάθμισής του θεωρείται υψηλή προτεραιότητα για την ΠΔΕ.

1.3 Πλατυγιάλι σύνδεση με Ιόνια οδό – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία: Άξονας σημαντικός τόσο για την ανάπτυξη του Πλατυγιαλίου ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών, όσο και για την προοπτική τουριστικής ανάπτυξης της ορεινής περιοχής της Αιτωλοκαρνανίας και της Ευρυτανίας.

1.4 Αμβρακία - Κατούνα - παράκαμψη Βόνιτσας - διακλάδωση προς Άκτιο - Πρέβεζα/Λευκάδα σύνδεση με Ηγουμενίτσα (η αποκαλούμενη και Παραϊόνια Οδός): Σημαντικός άξονας που εξυπηρετεί τη δυτική Αιτωλοκαρνανία και συνδέει τη Λευκάδα, την Πρέβεζα και τη Θεσπρωτία με την Ιόνια Οδό και την Π.Δ.Ε. με την βόρεια δυτική πύλη της χώρας. Το έργο κατασκευάζεται από εθνικούς πόρους, έχει καθυστερήσει λόγω οικονομικών προβλημάτων των αναδόχων, ωστόσο βρίσκεται σε εξέλιξη. Η ολοκλήρωσή του θα υποβαθμίσει τη σημασία του υφιστάμενου άξονα Αμφιλοχίας – Βόνιτσας – Ακτίου/Λευκάδας στην επόμενη βαθμίδα.

1. 5 Κόρινθος – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα (Ολυμπία Οδός): Εξαιρετικά σημαντικός άξονας για ολόκληρη την ΠΔΕ και ιδιαίτερα για την ΠΕ Ηλείας. Έργο σε εξέλιξη με σύμβαση παραχώρησης. Η διαπραγμάτευση για την επανεκκίνηση του έργου κατέληξε στην επιλογή του τμήματος Κορίνθου – Πάτρας για κατασκευή στα πλαίσια του ΕΣΠΑ με αναθεώρηση της σύμβασης και στη μεταφορά του τμήματος Πάτρας – Πύργου στην προγραμματική περίοδο 2014 - 20 (πρόσφατα ανακοινώθηκε η κατασκευή και του

τμήματος αυτού κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2007 - 13 με πόρους ΕΣΠΑ, όπως και η κατασκευή του τμήματος Καλό Νερό – Τσακώνα, που ανήκει στην Περιφέρεια Πελοποννήσου).

1.6 Κατάκολο – Πύργος – Αρχ. Ολυμπία – Βυτίνα – Τρίπολη/Αστρος, Τρίπολη/Μυκήνες: Σημαντικός άξονας που συνδέει περιοχές της Ηλείας, της Αρκαδίας και της Αργολίδας. Με τα σημερινά δεδομένα, η σημασία του πρέπει να θεωρηθεί ως αναβαθμισμένη, διότι συνδέει τον τουριστικό λιμένα Κατακόλου με τον άξονα αρχαιολογικού ενδιαφέροντος Αρχαίας Ολυμπίας – Μυκηνών - Επιδαύρου. Συνδέει επίσης την κεντρική και βόρεια Ηλεία με την Αθήνα μέσω του αυτοκινητοδρόμου Μορέα. Έχει ολοκληρωθεί το κρίσιμο τμήμα της παράκαμψης Αρχαίας – Ολυμπίας ενώ έχει σχεδόν ολοκληρωθεί το τμήμα Λιναριά – Λούβρο. Η συνολική αναβάθμιση μετά τις παρεμβάσεις αυτές είναι σημαντική, ιδιαίτερα για τον ευαίσθητο χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας.

α.2 Εθνικής – Διαπεριφερειακής Σημασίας

2.1 Αντίρριο – Αγρίνιο – Αμφιλοχία – Μενίδι – Άρτα – Ιωάννινα (σημερινή εθνική οδός): Σημαντικός άξονας εθνικής σημασίας, στον οποίο, ενόσω εκκρεμεί η ολοκλήρωση της Ιόνιας Οδού, η λειτουργική κατάσταση παραμένει χαμηλή, όπως και οι δείκτες οδικής ασφάλειας. Ανεξάρτητα από την μελλοντική λειτουργία της Ιόνιας Οδού, ο υφιστάμενος άξονας διατηρεί πολύ σημαντική βαρύτητα, εφόσον αποτελεί τη ραχοκοκκαλιά του συστήματος προσπέλασης της Αιτωλοακαρνανίας.

2.2 Πάτρα – Σταυροδρόμι – Πανόπουλο – προς Τρίπολη (ΕΟ111): Σημαντικός άξονας εθνικής και διαπεριφερειακής επικοινωνίας που συνδέει την Πάτρα με την Τρίπολη. Η λειτουργία του είναι ικανοποιητική στο αναβαθμισμένο τμήμα της Ηλείας και στο τμήμα που ανήκει στην Αρκαδία. Έχουν γίνει μελέτες αναβάθμισης στο κρίσιμο τμήμα Αγ. Μαρίνας αλλά δεν έχουν υλοποιηθεί ούτε έχουν προγραμματιστεί έργα βελτίωσης.

2.3 Διακοπτό (Πούντα) – Καλάβρυτα – Κλειτορία – προς Τρίπολη: Σημαντικός άξονας που συνδέει την επαρχία Καλαβρύτων με το ΔΕΔ-Μ (Ολυμπία Οδό και Αυτοκινητόδρομο Μορέα). Αποτελεί την κύρια αρτηρία πρόσβασης στην αναπτυσσόμενη τουριστική περιοχή των Καλαβρύτων. Έχει βελτιωθεί κατά τμήματα, παραμένουν όμως σημαντικά τμήματα με πολύ χαμηλά λειτουργικά χαρακτηριστικά μεταξύ Διακοπτού – Καλαβρύτων που απαιτούν δραστικές βελτιώσεις.

2.4 Αεροδρόμιο Αράξου – Λάππα: μικρό τμήμα του δικτύου που συνδέει το Α/Δ Αράξου (σημιακό κόμβο του Εκτεταμένου Δικτύου ΔΕΔ –Μ) με την Ολυμπία Οδό, κρίσιμο για την περαιτέρω ανάπτυξη της τουριστικής ανάπτυξης της Αχαΐας και της Ηλείας.

2.5 ΠΕΟ Πατρών – Αμαλιάδας – Πύργου: Σημαντικός άξονας που εξυπηρετεί το σύνολο των οικισμών της Δυτικής Αχαΐας και της Βόρειας Ηλείας. Δεν έχουν γίνει εργασίες βελτίωσης ούτε συστηματικό πρόγραμμα συντήρησης. Ενόσω βρίσκεται σε εξέλιξη η κατασκευή της Ολυμπίας Οδού, η κατάσταση εξυπηρέτησης της οδού παραμένει πολύ χαμηλή, με ιδιαίτερα χαμηλούς δείκτες οδικής ασφάλειας (πρόκειται για το πλέον επικίνδυνο τμήμα του εθνικού δικτύου).

α.3.1 Πρωτεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες

3.1.1 Μεσολόγγι – Αιτωλικό – Αστακός – Μύτικας – Πάλαιρος – Βόνιτσα: Άξονας ενδοπεριφερειακής σημασίας που εξυπηρετεί τη δυτική Αιτωλοακαρνανία (με έντονο τουριστικό χαρακτήρα) και δευτερευόντως τον λιμένα Πλατυγιαλίου. Απαιτούνται εργασίες αναβάθμισης σε προβληματικά σημεία.

3.1.2 Αμφιλοχία – Βόνιτσα – Άκτιο (σημερινή οδός): Μετά την ολοκλήρωση του εκτελούμενου έργου Κατούνας – Βόνιτσας θα περιοριστεί στην εξυπηρέτηση των οικισμών από τους οποίους διέρχεται.

3.1.3 Ναύπακτος – Θέρμο – Παραβόλα – Αγρίνιο (βόρεια της Τριχωνίδας): Ενδοπεριφερειακός άξονας που διατρέχει την ημιορεινή Αιτωλ/νία συνδέοντας τη Ναύπακτο με το Θέρμο και το Αγρίνιο, περνώντας βόρεια της λίμνης Τριχωνίδας. Θεωρείται μείζονος σημασίας τόσο γιατί αποτελεί το βασικό τρόπο πρόσβασης προς το Θέρμο (και το Παναϊτωλικό όρος) όσο και γιατί συνδέει δύο σημαντικά αστικά κέντρα της ΠΕ Αιτωλ/νίας.

3.1.4 Ναύπακτος - Θέρμο – Προυσός – προς Καρπενήσι: Άξονας που συνδέει εναλλακτικά τη Ναύπακτο με το Καρπενήσι μέσω Θέρμου και Προυσού. Χρήζει σημειακών παρεμβάσεων λόγω καμπυλότητας και έντονου αναγλύφου.

3.1.5 Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα: Αποτελεί εναλλακτικό άξονα προσπέλασης προς την περιοχή Καλαβρύτων, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα σημαντικές περιοχές στις κλιτύες του Παναχαϊκού Όρους και του Ερμάνθου.

3.1.6 Πύργος – Σιμόπουλο – (σύνδεση με Ε.Ο.111) – Πανόπουλο – Ψωφίδα – Δάφνη: Σημαντικός άξονας ενδοπεριφερειακής σημασίας που αποτελεί κύριο άξονα προσπέλασης της ενδοχώρας της Ηλείας. Υπάρχει αναγνωριστική μελέτη για ολόκληρο τον άξονα και οριστική για μικρό τμήμα του, δεν έχει προγραμματιστεί ένταξη και κατασκευή του έργου.

3.1.7 Κυλλήνη - σύνδεση με οδό Πατρών – Πύργου: Μικρό τμήμα που συνδέει τον λιμένα Κυλλήνης με την Ε.Ο. Πατρών – Πύργου και περαιτέρω την Ολυμπία Οδό, κρίσιμο για την τουριστική ανάπτυξη της Ηλείας και την εξυπηρέτηση της Ζακύνθου και της Κεφαλλονιάς.

α.3.2 Δευτερεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες

3.2.1 Αγρίνιο – Στράτος – Χαλκιάοπουλο: Πρόκειται για δρόμο που διατρέχει τα ημιορεινά των Δ. Αγρινίου και Αμφιλοχίας, συνδέοντας την πόλη του Αγρινίου με τις λίμνες Στράτου και Καστρακίου και τον οικισμό Χαλκιάοπουλο. Σε συνδυασμό με τον οριζόντιο άξονα Αμφιλοχίας – Χαλκιάοπουλο – λίμνη Κρεμαστών θα βοηθήσει στην τουριστική ανάδειξη της περιοχής των λιμνών.

3.2.2 Αμφιλοχία – Χαλκιάοπουλο – Λίμνη Κρεμαστών: Πρόταση αναβάθμισης του τοπικού άξονα που συνδέει την Αμφιλοχία με το Χαλκιάοπουλο, τη λίμνη Κρεμαστών και περαιτέρω με το Καρπενήσι, με σκοπό την ενδυνάμωση της προσπελασιμότητας του ορεινού τμήματος της Αμφιλοχίας.

3.2.3 Γαβαλού – Παπαδάτες – Αγρίνιο (νότια της Τριχωνίδας): Αφορά σε εναλλακτική διαδρομή που συνδέει τη Ναύπακτο με το Αγρίνιο διατρέχοντας την νότια πλευρά της λίμνης Τριχωνίδας, περνώντας από τους οικισμούς Γαβαλού και Παπαδάτες. Η υλοποίηση του άξονα βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο, συγκριτικά με τη διαδρομή βόρεια της λίμνης.

3.2.4 Ναύπακτος – Σίμος – Πλάτανος – Άνω Χώρα – Θέρμο: Άξονας που συνδέει τη Ναύπακτο με την ορεινή Ναυπακτία και τα τοπικά κέντρα του Σίμου, του Πλατάνου και της Άνω Χώρας. Το ανάγλυφο της περιοχής κάνει δύσκολη την εξομάλυνση των δύσκολων σημείων, αλλά λόγω της σημασίας του για την ανάπτυξη της ορεινής περιοχής και του εναλλακτικού της τουρισμού, η αναβάθμιση του θεωρείται αναγκαία.

3.2.5 ΠΕΟ Κορίνθου – Πάτρας: Ο υφιστάμενος άξονας της ΠΕΟ Κορίνθου – Πάτρας συνδέει όλους τους παραλιακούς οικισμούς, βοηθώντας την αλληλεπίδραση τους χωρίς την χρήση της Ολυμπίας Οδού. Απαιτείται αναβάθμιση του σε σημεία (λόγω στενότητας) και επαρκής σύνδεση με Ολυμπία Οδό και το υπόλοιπο τμήμα της Αιγιαλείας.

3.2.6 Παλαιά οδός Πάτρα – Κάτω Αχαΐας – Λεχαιών – Γαστούνης – Αμαλιάδας: Σήμερα ο δρόμος λειτουργεί συμπληρωματικά της υφιστάμενης εθνικής οδού Πάτρας – Πύργου. Αξιολογείται ότι και στην συνέχεια θα έχει αυτόν το ρόλο καθώς διαπερνά τα τοπικά κέντρα της Β. Ηλείας και Δυτ. Αχαΐας (Γαστούνη, Τραγανό, Βαρθολομιός, Λεχαινά, Βάρδα, Μανωλάδα, Λάππα, Κάτω Αχαΐα) διατηρώντας την εξάρτησή τους, τόσο μεταξύ τους όσο και με το υπόλοιπο οικιστικό δίκτυο της Περιφέρειας.

3.2.7 Αμαλιάδα – Σιμόπουλο: Άξονας που συνδέει την Αμαλιάδα με το Σιμόπουλο και την Ε.Ο. 111, ενισχύοντας τη θέση του διπλού Πύργος – Αμαλιάδα στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας και την πρόσβαση στον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Ήλιδας.

3.2.8 Πανόπουλο – Λάλας – Αρχαία Ολυμπία – Κρέστενα: Σημαντικός οδικός άξονας για την ορεινή Ηλεία. Για την πρόβλεψη του γινόταν αναφορά στο θεσμοθετημένο ΠΠΧΣΑΑ καθώς διατρέχει τους σημαντικούς ορεινούς οικισμούς του Δ. Αρχ. Ολυμπίας καταλήγοντας στα Κρέστενα. Η αναβάθμιση του θα εντείνει την λειτουργική και διοικητική εξάρτηση με την Αρχαία Ολυμπία (έδρα Δήμου) και τον Πύργο (έδρα ΠΕ).

3.2.9 Ανδρίτσεινα – Κρέστενα και Ζαχάρω: Ένα τοπικό δίκτυο διαδρόμων που συνδέει την Ανδρίτσεινα με τις Καλλικράτειες έδρες των Δ. Ανδρίτσεινας - Κρεστένων και Ζαχάρως με βασικό ρόλο τη βελτίωση της προσπελασιμότητας στην ορεινή ΝΔ Ηλεία, την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού και όχι μόνο. Σε συνδυασμό με την Αρχαία Ολυμπία και τον Επικούρειο Απόλλωνα δημιουργεί ένα πολιτιστικό δίκτυο.

3.2.10 Ζαχάρω – Φιγαλεία – Επικούρειος Απόλλων – Ανδρίτσεινα: Οριζόντιος άξονας που συνδέει το σημαντικό αρχαιολογικό χώρο του Επικούρειου Απόλλωνα με την Ολυμπία Οδό, προσφέροντας εναλλακτική διαδρομή προς την Ανδρίτσεινα.

β. Σιδηροδρομικές μεταφορές

Η βασική πρόταση ορίζεται από τις επιλογές του ΟΣΕ όπως αυτές υλοποιούνται ήδη από την περίοδο 2000-06, συνεχίζονται κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2007-13 και θα συνεχιστούν και κατά την επόμενη περίοδο 2014-20:

- Η υλοποιούμενη αναβάθμιση της γραμμής Κιάτου – Πάτρας (Ρίου) γίνεται με προδιαγραφές που περιλαμβάνονταν στην εφεδρική πρόταση του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ (ηλεκτροδοτούμενη γραμμή διεθνούς πλάτους), σαφώς αναβαθμισμένες σε σχέση με τη βασική πρόταση. Η υλοποίηση του έργου αυτού, κατά τις επίσημες εκτιμήσεις του φορέα κατασκευής (ΕΡΓΟΣΕ), **δεν πρόκειται να ολοκληρωθεί εντός των χρονικών περιθωρίων του ΕΣΠΑ, παρά μόνο στο τμήμα του μέχρι το Ρίο (αν και η εκτίμηση αυτή μπορεί να αποδειχθεί αισιόδοξη)**. Το τμήμα Ρίου – Πάτρας – νέου λιμένα προγραμματίζεται να ολοκληρωθεί κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο, δεν έχει ωστόσο ακόμα αποσαφηνιστεί η τεχνική λύση που θα επιλεγεί³. Η ολοκλήρωση της σιδηροδρομικής υποδομής θα επιτρέψει χρόνους διαδρομής μικρότερους των 2 ωρών για την επιβατική σιδηροδρομική σύνδεση της Πάτρας με την Αθήνα, εξέλιξη που αναμένεται να καταστήσει τον σιδηρόδρομο ασυναγώνιστο στη συγκεκριμένη αγορά.
- Παραμένει ασαφές το μέλλον της εμπορευματικής σιδηροδρομικής δραστηριότητας στον άξονα Αθήνας - Πάτρας, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει σαφής προγραμματισμός για την κατασκευή του πολυχρηστικού εμπορικού κρηπιδώματος του νέου λιμένα Πάτρας, η λειτουργία του οποίου – κυρίως ως Σταθμού Εμπορευματοκιβωτίων [ΣΕΜΠΟ] - θεωρείται βασική προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα της εμπορευματικής σιδηροδρομικής δραστηριότητας.
- Η διακοπή της λειτουργίας του υπόλοιπου μετρικού δικτύου Πελοποννήσου επ' αόριστον πλην του τμήματος Κορίνθου – Πάτρας, ουσιαστικά αποδυναμώνει το σιδηρόδρομο και αποκόπτει την Πελοπόννησο σιδηροδρομικά με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις για την προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης της ΠΕ Ηλείας μιας και η τελευταία πλήττεται άμεσα από την εξέλιξη αυτή. Η αναβάθμιση του κλάδου Πάτρας – Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας (για τον οποίο υπάρχει σχετική μελετητική προεργασία από την ΕΡΓΟΣΕ για κανονική γραμμή), αξιολογείται ως κρίσιμη προτεραιότητα για τη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη της ΠΕ Ηλείας, αλλά και για την εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή της ΠΔΕ.
- Η σύνδεση της ΒΙΠΕ Πάτρας με το σιδηροδρομικό δίκτυο θεωρείται απαραίτητη για την ανάπτυξή της, η οποία μάλιστα χρειάζεται και σημαντική επέκταση⁴.
- Σημαντική παράμετρο σιδηροδρομικής εξυπηρέτησης για την ΠΔΕ αποτελεί η παρουσία του Οδοντωτού Διακοπτού – Καλαβρύτων, η οποία έχει απωλέσει τον βαρύνοντα ρόλο που είχε παλαιότερα όσον αφορά στην εξυπηρέτηση τοπικών μεταφορικών αναγκών, αποτελεί ωστόσο εμβληματικό τουριστικό διαθέσιμο της περιοχής, με δυναμική διεθνή εμβέλεια, δεδομένης της διάδοσης ειδικών μορφών τουρισμού που σχετίζονται με τον σιδηρόδρομο διεθνώς. Η διατιθέμενη υποδομή και το τροχαίο υλικό αναβαθμίστηκαν σχετικά πρόσφατα. Στρατηγικά πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα ένταξης της λειτουργίας του Οδοντωτού σε σχέδια και πολιτικές ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής Καλαβρύτων (πιθανή επέκτασή του μέχρι το Χιονοδρομικό Κέντρο ή εναλλακτικά η λειτουργία τελεφερίκ από Καλάβρυτα μέχρι το χιονοδρομικό κέντρο).
- Παρά την έλλειψη σύνδεσης της Ηλείας με το σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας, στην περιοχή λειτουργεί το θεματικό τρένο που συνδέει τον λιμένα Κατάκολου με τον Πύργο και την Αρχαία Ολυμπία. Η λειτουργία του συμβάλλει στον τουριστικό χαρακτήρα της περιοχής, διευκολύνοντας την προσβασιμότητα στο χώρο της Αρχ. Ολυμπίας καθώς συνδέει τον ειδικό τουριστικό λιμένα κρουαζιέρας (Κατάκολο) και των επισκεπτών της ευρύτερης περιοχής, αλλά και στις τοπικές μεταφορικές ανάγκες. Η συχνότητα των δρομολογίων και η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται ικανοποιητική, ωστόσο στα πλαίσια τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής προτείνεται τόσο η αναβάθμιση της μετρικής γραμμής όσο και η αύξηση της μεταφορικής ικανότητας του συρμού.
- Προϋπόθεση για την αύξηση της ζήτησης εμπορευματικών μεταφορών είναι η ποιοτική αναβάθμιση της εκμετάλλευσης του δικτύου (τηλεδιοίκηση, εφαρμογή μεθόδων logistics) και της κατάστασης και υποδομής των σταθμών.

Σαν εφεδρική πρόταση μπορεί να περιληφθεί μια πρόσθετη μεγάλης κλίμακας παρέμβαση, η οποία θα εξεταστεί μελλοντικά με όρους βιωσιμότητας. Πρόκειται για την κατασκευή του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα, ο οποίος θα συνδέεται με το δίκτυο Πελοποννήσου με σιδηροδρομικό πορθμείο⁵, παρέμβαση που περιλαμβάνεται στους άξονες προτεραιότητας των ΔΕΔ-Μ.

Η διερεύνηση της σκοπιμότητας του άξονα θα συμπεριλάβει επιβατικές και εμπορευματικές μεταφορές και θα συναρτηθεί με μελλοντικά σχέδια σιδηροδρομικής αναβάθμισης της δυτικής Βαλκανικής, εφόσον υπάρξουν τέτοια, που θα προωθηθούν ως στοιχεία της ευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών. Η προοπτική του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα θα εξαρτηθεί επίσης από την υλοποίηση ή όχι της σύνδεσης του λιμένα Ηγουμενίστας με το σιδηροδρομικό δίκτυο και της σύνδεσης Φλώρινας – Δυρραχίου, οπότε δημιουργείται

³ Δεδομένων των προβλημάτων εφαρμογής της λύσης του υποβιβασμού του επιπέδου της γραμμής εντός της αστικής περιοχής της Πάτρας λόγω πολύ υψηλού κόστους. Από την πλευρά της ΕΡΓΟΣΕ εξετάζονται εναλλακτικά σενάρια διέλευσης, χωρίς ωστόσο να έχει προκύψει οριστική απόφαση, μέχρι το χρόνο σύνταξης του παρόντος σταδίου της μελέτης.

⁴ Δεν υπάρχει εξέλιξη όσον αφορά τη σύνδεση της ΒΙΠΕ Πάτρας με το σιδηροδρομικό δίκτυο, η προοπτική της οποίας είναι άμεσα συνδεδεμένη με την εξέλιξη στον κλάδο Πάτρας – Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας. Δεν έχει γίνει καμία τεχνική ή οικονομοτεχνική διερεύνηση της σύνδεσης αυτής.

⁵ Η εναλλακτική πρόταση (η σύνδεση με το δίκτυο Πελοποννήσου να γίνει με σιδηροδρομική ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου συζυγούς με την οδική) είναι εξαιρετικά υψηλού κόστους έως ανέφικτη.

στην πράξη η σιδηροδρομική Εγνατία. Η προώθηση ενός ολοκληρωμένου τέτοιου δικτύου ευνοεί την προοπτική του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα και αλλάζει σημαντικά τον χαρακτήρα του Ρίου, εφόσον δημιουργεί εκεί έναν από τους σημαντικότερους οδικούς και σιδηροδρομικούς κόμβους.

γ. Θαλάσσιες μεταφορές

Η βασική πρόταση περιλαμβάνει ένα ιεραρχημένο σύστημα λιμένων με κέντρο την Πάτρα (Νότιο-Δυτική Πύλη της Ελλάδας).

i) Ο λιμένας Πάτρας θα συνεχίσει να αποτελεί βασική πύλη της Ελλάδας από την Ευρώπη, με κύρια ενδοχώρα την περιοχή της Αθήνας, τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τη νησιωτική χώρα. Ο λιμένας θα εξυπηρετεί διακίνηση Ro – Ro στις γραμμές Ιταλίας. Έχει τεθεί σε λειτουργία από το καλοκαίρι του 2010 τμήμα του νέου (Νότιου) λιμένα όπου ολοκληρώνεται η κατασκευή 5^{ης} θέσης αγκυροβολίας και ανισόπεδης οδικής σύνδεσης με το εθνικό οδικό δίκτυο. Έχει διαμορφωθεί μία λειτουργική κατανομή δραστηριοτήτων η οποία μπορεί να περιγραφεί συνοπτικά ως εξής: νέος λιμένας – γραμμές Ιταλίας, παλιός λιμένας – γραμμές εσωτερικού, γενικό φορτίο, κρουαζιερόπλοια. Η κατανομή αυτή θα διατηρηθεί πιθανόν επί μακρόν, αφού η διαφοροποίησή της εξαρτάται κυρίως από την κατασκευή του πολυχρηστικού κρηπιδώματος, χωρίς να αποκλείεται να προκύψουν προσωρινές ή μόνιμες ανάγκες μεταφοράς μέρους της κίνησης των γραμμών εξωτερικού στον παλιό λιμένα αν – και όταν - η κίνηση επανέλθει στα προ κρίσης επίπεδα και συνεχίσει αυξανόμενη ή αν εμφανιστούν περισσότεροι operators. Η μεταφορά δραστηριότητας στο νέο λιμένα επιτρέπει την ανάπτυξη τουριστικών χρήσεων στη θαλάσσια πλευρά τμήματος του παλιού λιμένα, καθώς και την ένταξη της χερσαίας ζώνης σε ένα σχέδιο αναβάθμισης της κεντρικής περιοχής της πόλης, με την αξιοποίησή του για την ανάπτυξη και κοινωφελών χρήσεων. Η κατασκευή του προβλεπόμενου εμπορικού τμήματος της Α' Φάσης του νέου λιμένα (πολυχρηστικό κρηπίδωμα) δεν έχει ενταχθεί σε προγραμματισμό.

Με δεδομένο ότι η αγορά χρειάζεται σύγχρονες εγκαταστάσεις συνδυασμένων μεταφορών και όπου εφαρμόζονται σύγχρονες μέθοδοι διαχείρισης φορτίων και κυκλοφορίας πλοίων, βασισμένες στην τηλεματική και την εφοδιαστική, θεωρούνται απαραίτητες οι ακόλουθες συνοδευτικές παρεμβάσεις:

- Διασύνδεση του σιδηροδρομικού δικτύου με τη λιμενική ζώνη.
- Δημιουργία Εμπορευματικού Κέντρου στην εγγύτητα του Νότιου λιμένα και της ΒΙΠΕ Πάτρας.
- Εξοπλισμός με σύγχρονο σύστημα MIS (Management Information System) για τη διαχείριση της κυκλοφορίας των πλοίων και των οχημάτων στη χερσαία ζώνη.
- Διερεύνηση της σκοπιμότητας δημιουργίας Ελεύθερης Ζώνης (σε συνάρτηση με διακρατικές συμφωνίες και την γενικότερη εθνική οικονομική πολιτική).

ii) Ο λιμένας Πλατυγιαλίου εξελίσσεται σε δυναμικό εμπορικό λιμένα, ικανό να εξυπηρετήσει σχεδόν όλη τη γκάμα φορτίων (E/K, Ro – Ro, car terminal, γενικό φορτίο, ογκώδη και οχληρά φορτία) και προσελκύει ήδη σημαντικό αριθμό χρηστών. Η δυναμική του αναμένεται να ενισχυθεί με την πρόοδο της Ιόνιας Οδού και της σύνδεσής του με αυτή. Διαθέτει τη μοναδική στη χώρα Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη, η οποία εμφανίζει θετική δυναμική και προοπτική. Θα διατηρήσει τον χαρακτήρα του ως ιδιωτικός λιμένας.

iii) Ο λιμένας Κατακόλου, ο οποίος ανήκει στο Εκτεταμένο δίκτυο των ΔΕΔ-Μ, έχει σημειώσει θεαματικά αποτελέσματα ως λιμένας κρουαζιέρας και ήδη οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις δεν επαρκούν. Η βασική πρόταση περιλαμβάνει την υλοποίηση του εγκεκριμένου Προγραμματικού Σχεδίου Ανάπτυξης, με πρόβλεψη προσθήκης 2 επί πλέον θέσεων ελλιμενισμού κρουαζιεροπλοίων μεγάλου μεγέθους. Δεδομένης της σημασίας που δίνεται από το ΠΠΧΣΑΑ για την ανάδειξη του τουριστικού τριπόλου της Αρχαίας Ολυμπίας - Αρχαίας Ήλιδας – Επικουρίου Απόλλωνα και της ανάπτυξης του τομέα της κρουαζιέρας στα πλαίσια της εθνικής τουριστικής πολιτικής, η αναβάθμιση του λιμένα θεωρείται ως έργο προτεραιότητας.

iv) Ο λιμένας Κυλλήνης, ο οποίος ανήκει στο Εκτεταμένο δίκτυο των ΔΕΔ-Μ, αποτελεί σημείο σύνδεσης με την Κεφαλονιά και τη Ζάκυνθο και, ως εκ τούτου, η σημασία του ως λιμένα ακτοπλοίας είναι σημαντική. Η εμπορευματική δραστηριότητα αφορά κυρίως στην στενή περιοχή γειτνίασης του λιμένα, στα όρια της ΠΕ Ηλείας. Οι υπάρχουσες λιμενικές εγκαταστάσεις θεωρούνται επαρκείς.

iv) Σε κατώτερη βαθμίδα βρίσκονται οι λιμένες Αιγίου, Μεσολογγίου και Αστακού:

- Ο λιμένας Αιγίου εξυπηρετούσε επί μακρόν σύνδεση φέρυ μπόουτ με τη Φωκίδα (Αγ. Νικόλαος), η οποία λειτουργούσε συμπληρωματικά με τη σύνδεση Ρίου – Αντιρρίου, αλλά εξυπηρετούσε και αυτοτελείς ανάγκες επικοινωνίας μεταξύ των δύο πλευρών του Κορινθιακού. Έχει απολέσει τον χαρακτήρα λιμένα εισόδου εισαγόμενων αγροτικών προϊόντων (μπανάνες, πατάτες), τα οποία επί σειρά ετών αποτελούσαν την κύρια δραστηριότητά του. Η αναβάθμιση των υποδομών του πάντως, με την ολοκλήρωση της νέας προβλήτας έχει αποδώσει μια σημαντικής χωρητικότητας εγκατάσταση, η οποία πρέπει να υποστηριχθεί όσον αφορά στην οδική προσπελασιμότητά της με απευθείας σύνδεση με την Ολυμπία Οδό.
- Το λιμάνι του Μεσολογγίου σήμερα έχει εμπορευματικό ρόλο και γίνονται έργα βελτίωσης των υποδομών του. Παράλληλα γίνονται προσπάθειες αναβάθμισης του λιμανιού με ακτοπλοϊκές συνδέσεις με τα Ιόνια νησιά (Κεφαλλονιά, Ζάκυνθος) γεγονός που θα τονίσει τον ρόλο του λιμένα στην περιφέρεια.

- Ο λιμένας Αστακού εξυπηρετεί την ακτοπλοϊκή σύνδεση με Ιθάκη και Κεφαλλονιά, όλη τη διάρκεια του έτους εξυπηρετώντας την τουριστική κίνηση της περιοχής.

vi) Οι υπόλοιποι λιμένες της Περιφέρειας έχουν μικρή εμβέλεια και εξυπηρετούν κυρίως ανάγκες ελλιμενισμού μικρών σκαφών.

Δεν διατυπώνεται εφεδρική πρόταση για τις θαλάσσιες μεταφορές, αφού κρίνεται ότι τα εκτελούμενα και τα προγραμματισμένα έργα που περιλαμβάνονται στη βασική πρόταση καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες της Περιφέρειας.

δ. Αεροπορικές μεταφορές

Η βασική πρόταση αφορά τα Α/Δ που βρίσκονται ήδη σε λειτουργία και εξυπηρετούν επιβατικές ανάγκες (τακτικών γραμμών ή ναυλωμένες πτήσεις), ήτοι τα Α/Δ Ακτίου και Αράξου, καθώς και αναγκαίες υποδομές για την ανάπτυξη δικτύου αερομεταφοράς με υδροπλάνα με κέντρο την Πάτρα.

Κοινό χαρακτηριστικό των δύο Α/Δ είναι το γεγονός ότι λειτουργούν εντός στρατιωτικών εγκαταστάσεων, πρόκειται δηλαδή για μικτής χρήσης εγκαταστάσεις ως προς την εναέρια πλευρά της λειτουργίας τους. Το γεγονός αυτό θέτει μεν λειτουργικούς περιορισμούς, διασφαλίζει ωστόσο τις προοπτικές τους, με δεδομένο ότι λόγω του μικρού μεγέθους της αγοράς, δεν θα ήταν βιώσιμη η κατασκευή αμιγώς πολιτικού χαρακτήρα εγκαταστάσεων.

i) Το Α/Δ Αράξου χαρακτηρίστηκε διεθνές το 2007. Χαρακτηρίζεται ως αεροπορικός κόμβος του Εκτεταμένου Δικτύου των ΔΕΔ-Μ. Τα έργα κτιριακής υποδομής του επιβατικού σταθμού (κτίρια αφίξεων και αναχωρήσεων) έχουν ολοκληρωθεί, δίνοντας στην εγκατάσταση τη δυνατότητα εξυπηρέτησης μεγάλου αριθμού πτήσεων. Ο χαρακτηρισμός του ως αεροπορικού κόμβου του Εκτεταμένου Δικτύου των ΔΕΔ-Μ επιβάλλει τη διερεύνηση της σκοπιμότητας και της δυνατότητας ανάπτυξης εμπορευματικής δραστηριότητας, (με πιθανή συμμετοχή ιδιωτών operators), με κύριο στόχο την διακίνηση των ευπαθών αγροτικών προϊόντων της ευρύτερης περιοχής. Η αναβάθμιση της οδικής σύνδεσης με την Ολυμπία Οδό θεωρείται κρίσιμος παράγων για την μελλοντική του ανάπτυξη. Προοπτικά πρέπει να συνδεθεί με το σιδηροδρομικό δίκτυο με προστασιακού τύπου σύνδεση με την Πάτρα.

ii) Το Α/Δ Ακτίου, χαρακτηρίζεται και αυτό ως αεροπορικός κόμβος του Εκτεταμένου Δικτύου των ΔΕΔ-Μ. Εμφανίζει σταθερή τακτική αεροπορική ζήτηση και παρουσιάζει ορατές αυξητικές τάσεις όσον αφορά στη διακινούμενη ζήτηση ναυλωμένων κυρίως πτήσεων με ικανοποιητικό επίπεδο εξυπηρέτησης.

iii) Με δεδομένο ότι υπάρχει μελετητική προεργασία (σε επίπεδο προγραμματικού σχεδίου) για την ανάπτυξη επιβατικής δραστηριότητας στο στρατιωτικό Α/Δ Ανδραβίδας, με στόχο σε πρώτη φάση την εξυπηρέτηση ναυλωμένων πτήσεων σε συμπληρωματικό ρόλο με το Α/Δ Αράξου, η κατεύθυνση είναι να διερευνηθεί και να προωθηθεί αυτή η δυνατότητα.

iv) Με τη νέα νομοθετική ρύθμιση (Ν.4156/18.4.13) γίνεται προώθηση της λειτουργίας υδροπλάνων και υδατοδρομιών με κύριο στόχο την σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τα νησιά. Έχει εκδηλωθεί επενδυτικό ενδιαφέρον για χωροθέτηση υδατοδρομιών σε Πάτρα, Κατάκολο, Κυλλήνη και Μεσολόγγι (και σε επόμενη φάση στην λίμνη Τριχωνίδας για εξυπηρέτηση του Αγρινίου και της ενδοχώρας της Αιτ/νίας). Η λειτουργία τους σε συνδυασμό με το ευρύτερο δίκτυο υδατοδρομιών (Ζάκυνθος, Αργοστόλι, Φισκάρδο, Λευκάδα, Λάγιοι, Κέρκυρα, Ηγουμενίτσα) θα βοηθήσει στις μεταφορικές συνδέσεις, την τουριστική πρόσβαση σε αυτές, αλλά και σε πτήσεις έρευνας, διάσωσης, πυρόσβεσης, περιηγητικές, μεταφοράς ασθενών.

v) Με μικρότερης κλίμακας ανάπτυξη αεροπορικών μεταφορών μπορεί να επιτευχθεί με την αναπτυξιακή και τουριστική αξιοποίηση των μικρών περιφερειακών αεροδρομίων που υπάρχουν στην περιοχή (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Επιτάλιο Πύργου) σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα της ευρύτερης περιοχής (Καλαμάτα, Σπάρτη) και του εξωτερικού (Ιταλία). Η ανάπτυξη των μικρών αεροδρομίων, που χρησιμοποιούνται από αερολέσχες ως πεδία πτήσεων και από ιδιώτες και γενικά από αεροσκάφη γενικής αεροπορίας (πτήσεις αναψυχής, αεραθλητισμού επαγγελματικών αναγκών, τουρισμού κλπ.) είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη στην Ευρώπη, με μεγάλο αριθμό αεροσκαφών και πεδία πτήσεων ανά χώρα, με πολύ μικρή συμμετοχή της Ελλάδας στο δίκτυο αυτό. Η χρήση των πεδίων προσγείωσης στις θέσεις αυτές σε συνδυασμό με τις εκάστοτε υποδομές της περιοχής (άλλες μεταφορικές, τουριστικές, πολιτιστικές κλπ.) θα συμβάλλουν στο βαθμό που τους αναλογεί στην προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού στο σύνολο της ΠΔΕ.

ε. Συνδυασμένες μεταφορές

Η στήριξη του τομέα των συνδυασμένων μεταφορών, τόσο όσον αφορά στα δίκτυα προσπέλασης – η αναβάθμιση των οποίων είναι ευθύνη της πολιτείας - όσο και στις τερματικές εγκαταστάσεις και στις εγκαταστάσεις διαχείρισης φορτίων – η δημιουργία και λειτουργία των οποίων θα γίνει κυρίως από τον

ιδιωτικό τομέα - σε συνεργασία με τον ΟΛΠΑ και την TRAINOΣΕ ή οποιονδήποτε άλλο πάροχο σιδηροδρομικών υπηρεσιών και σε κάθε περίπτωση θα διέπεται από ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια - πρέπει να παραμείνει στις προτεραιότητες της ΠΔΕ, με δεδομένη την θέση της στο χάρτη των ΔΕΔ-Μ και των Πανευρωπαϊκών Δικτύων. Η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων θέσης και συσσωρευμένης εμπειρίας που προκύπτουν από τη διαμορφωμένη γεωγραφία των συνδυασμένων μεταφορών σε εθνικό και μεσογειακό επίπεδο, μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά στην αναπτυξιακή προοπτική της ΠΔΕ.

Ήδη έχουν αναπτυχθεί σημαντικές εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διανομής (logistic centers) στην ευρύτερη περιοχή Πάτρας, η οποία έχει εξελιχθεί σε σημαντικό κόμβο διανομής, εξέλιξη που σαφώς σχετίζεται με τη λειτουργία του λιμένα και τις αυξημένες – στην προ ύφεσης περίοδο – ανάγκες διαχείρισης φορτίων κυρίως από εισαγωγή, αλλά και προς εξαγωγή. Οι εγκαταστάσεις αυτές είναι ιδιωτικές, χωροθετημένες με βάση τις προβλέψεις του σχετικού νόμου Ν.3333/2005, βρίσκονται κυρίως στην περίμετρο της πόλης και δεν είναι πάντα απαλλαγμένες από περιβαλλοντικές οχλήσεις.

Επισημαίνεται ότι δεν χωροθετήθηκε τελικά από το Αναθεωρημένο ΓΠΣ Πάτρας χρήση Εμπορευματικού Κέντρου [ΕΚ] στο οικόπεδο Πειραιϊκής Πατραϊκής [Π-Π], σε άμεση σύνδεση με το νέο λιμένα, ιδιοκτησίας του ΟΛΠΑ. Η εξέλιξη αυτή δεν επιτρέπει την προσέλκυση χρήσεων σχετικών με τις εφοδιαστικές λειτουργίες στο χώρο. Παρ' όλα αυτά, η προοπτική της κατασκευής πολυχρηστικού κρηπιδώματος στο νέο λιμένα θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως απόλυτα συνδεδεμένη με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων ΕΚ στην Π-Π.

Η διαθέσιμη χωρητικότητα των δύο κύριων λιμενικών εγκαταστάσεων της ΠΔΕ υπερκαλύπτει τη σημερινή ζήτηση, για μεν τον λιμένα Πάτρας όσον αφορά μεταφορές Ro - Ro για δε το Πλατυγιάλι για μεταφορές Ε/Κ. Η διαπίστωση αυτή ισχύει τόσο για τη θαλάσσια (χωρητικότητα κρηπιδωμάτων), όσο και για την χερσαία πλευρά τους (χωρητικότητα δαπέδων/προβλητών). Το επίπεδο οργάνωσης και διαχείρισης των εγκαταστάσεων είναι υψηλό, διαπίστωση που προκύπτει από τη σταθεροποιημένη θέση τους στην αγορά μεταφορικών υπηρεσιών.

Στη βασική πρόταση, δημιουργούνται ΕΚ στην Πάτρα (μεγάλης εμβέλειας και έκτασης) και στο Πλατυγιάλι Αστακού και τα δύο συνδεδεμένα με τους λιμένες.

Επιπρόσθετα, προς διερεύνηση σκοπιμότητας από την πλευρά της Περιφέρειας επιλογές σχεδιασμού και ανάπτυξης νέων σημαντικών υποδομών συνδυασμένης μεταφοράς, πρέπει να είναι:

α. Η δημιουργία υποδομής εμπορευματικής διακίνησης στο Α/Δ Αράξου για την προώθηση κυρίως των ευπαθών γεωργικών προϊόντων της Δυτ. Πελοποννήσου. Το ενδεχόμενο αυτό πρέπει να εξεταστεί τεχνικοοικονομικά από την ΠΔΕ σε συνεργασία με την ΥΠΑ, ενόψει του σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου, στην κατεύθυνση της διερεύνησης της δυνατότητας προσέλκυσης επενδυτικού ενδιαφέροντος.

β. Η δημιουργία Εμπορευματικού Κέντρου (ΕΚ) με πρωτοβουλία και εμπλοκή της TRAINOΣΕ, ενδεχόμενο που μπορεί να καταστεί πιθανό όταν ο φορέας ενεργοποιηθεί ουσιαστικά στον εμπορευματικό μεταφορικό έργο του άξονα Αθήνας - Πάτρας. Στην περίπτωση που εκδηλωθεί τέτοιο ενδιαφέρον, ο πιθανότερος διαθέσιμος χώρος για περαιτέρω διερεύνηση είναι η ιδιοκτησία του ΟΣΕ στο Δρέπανο, θέση στην οποία είχε προσανατολιστεί και η Μελέτη Ανάπτυξης Εμπορευματικών κέντρων (ΥΜΕ, 2003), όταν το θεσμικό πλαίσιο και η πολιτική κατεύθυνση για την ανάπτυξη σχετικών υποδομών ήταν εντελώς διαφορετικά από σήμερα. Πάντως η θέση αυτή συγκεντρώνει πολλά πλεονεκτήματα (ικανή έκταση, διασχίζεται από τη σιδηροδρομική γραμμή, γεινιάζει με το επίσης ακάλυπτο οικόπεδο πρώην AMIANTIT που σήμερα αποτελεί αργούσα ιδιοκτησία τραπεζών, κλπ.). Η σύνδεση με το νέο λιμένα Πάτρας θα μπορούσε να γίνει είτε σιδηροδρομικά - με ημισυρμούς - αν και εφόσον υπάρχει εντός του λιμένα υποδομή για σιδηροδρομική μεταφορά φορτίων, είτε οδικά.

Στην εφεδρική πρόταση, το Ρίο μετατρέπεται σε διευρωπαϊκό οδικό και σιδηροδρομικό κόμβο με συνέπεια την επέκταση των δραστηριοτήτων συνδυασμένων μεταφορών στον χώρο αυτό ή, τουλάχιστον, την ανακατανομή τους μεταξύ Πάτρας και κόμβου Ρίου.

B.1.1.γ.6 Κατευθύνσεις για την Λοιπή Τεχνική Υποδομή

B.1.1.γ.6.1 Ενεργειακή υποδομή υπερτοπικής εμβέλειας

Η ενεργειακή υποδομή στην ΠΔΕ, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Ανεξάρτητου Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΔΜΗΕ), φαίνεται να είναι σε ικανοποιητική κατάσταση. Κατά καιρούς ωστόσο διαπιστώνονται προβλήματα που αφορούν κατά κύριο λόγο στην διακοπή της ηλεκτροδότησης, είτε λόγω βλαβών στον εξοπλισμό της ΔΕΗ, είτε λόγω εκδήλωσης έκτακτων μετεωρολογικών φαινομένων ή/και φυσικών καταστροφών. Ο χρόνος αντιμετώπισης των καταστάσεων αυτών εξαρτάται κάθε φορά από το μέγεθος της βλάβης ή την ένταση των μετεωρολογικών φαινομένων ή/και φυσικών καταστροφών.

Οι κύριες ενεργειακές υποδομές που εντοπίζονται στις τρεις Περιφερειακές Ενότητες είναι οι Γραμμές Μεταφοράς Υψηλής Τάσης (150 kV) απλού και διπλού κυκλώματος, οι Υποσταθμοί Ανύψωσης Τάσης 150/20 kV, η Γραμμή Μεταφοράς Υπερψηλής Τάσης (400 kV) και Κέντρα Υπερψηλής Τάσης (400/150 kV). Ξεχωρίζουν επίσης τα ΥΗΕ Κρεμαστών (437,2 MW), Καστρακίου (320 MW) και Στράτου (156 MW¹). Αξίζει να αναφερθεί πως οι περιοχές Κρεμαστών, Καστρακίου και Στράτου έχουν αναδειχθεί σε ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και τοπιακής αξίας οικοσυστήματα, που εμφανίζουν μεγάλη βιοποικιλότητα και έχουν σημαντικές προοπτικές αξιοποίησης ως προορισμοί αναψυχής και εναλλακτικού τουρισμού.

Μεγαλύτερη ενεργειακή κατανάλωση φαίνεται να παρατηρείται στην ΠΕ Αχαΐας, ενώ αμέσως μετά ακολουθούν η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και η ΠΕ Ηλείας. Η μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας γίνεται στον οικιακό τομέα και ακολουθεί η εμπορική, η βιομηχανική και τέλος η γεωργική χρήση. Αξίζει να αναφερθεί πως συγκριτικά με την υπόλοιπη χώρα για την γεωργική χρήση χρησιμοποιείται ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό.

Με βάση την Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Πολιτική, τα χαρακτηριστικά του εθνικού ενεργειακού συστήματος και τις υπάρχουσες ενεργειακές υποδομές, οι στρατηγικές κατευθύνσεις που προτείνονται αφορούν κυρίως στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, στην παροχή ενέργειας σε τιμές που συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή, στη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και στην ανάδειξη του τομέα της «ενέργειας» ως πυλώνα της οικονομικής ανάπτυξης της ΠΔΕ και της αναβάθμισης της γεωπολιτικής της θέσης. Οι κατευθύνσεις αυτές έχουν λάβει υπόψη μεταξύ άλλων και την Στρατηγική «Ενέργεια 2020» για την προώθηση μιας Ευρώπης αποδοτικότερης, περισσότερο βιώσιμης, με λιγότερες εκπομπές άνθρακα στην ατμόσφαιρα, ασφαλέστερη, περισσότερο διασυνδεδεμένη και ανταγωνιστική στον τομέα της ενέργειας, προς όφελος όλων των καταναλωτών (νοικοκυριά, επιχειρήσεις, κλπ.).

Για το σύνολο των τριών Περιφερειακών Ενοτήτων προτείνονται:

- Έργα ενίσχυσης και αναβάθμισης του συστήματος μεταφοράς (όπου κρίνεται απαραίτητο). Όπου είναι εφικτό οι υποδομές να είναι συνεκτικές και να μην διαχέονται σε διάφορα σημεία / χώρους, ενώ ταυτόχρονα να διασφαλίζουν προδιαγραφές υψηλού επιπέδου για την ασφάλεια του κοινού και του περιβάλλοντος.
- Κατασκευή νέων καλωδιακών γραμμών, όπου κρίνεται απαραίτητο για την επέκταση του δικτύου σε όλες τις περιοχές. Συστήνεται η υπογειοποίηση των νέων γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας στις περιπτώσεις που η όδευση διέρχεται από περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (ειδικά σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας για τα Πουλιά) και σε περιοχές υψηλής φυσικής και αισθητικής αξίας. Σε περιπτώσεις που εντός των Ζωνών Ειδικής Προστασίας για τα Πουλιά δεν είναι τεχνικά εφικτή η υπογειοποίηση είναι απαραίτητο να γίνεται χρήση συνεστραμμένων καλωδίων.
- Ανάπτυξη Συστήματος Γεωγραφικών Πληροφοριών Συστημάτων (GIS) και αποτύπωση του δικτύου διανομής μέσω μηχανογραφικού συστήματος γεωγραφικών πληροφοριών (GIS).
- Ανάπτυξη ευφυών συστημάτων μέτρησης ενέργειας για τον έλεγχο της κατανάλωσης και της ζήτησης.
- Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης υποδομών/δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας.
- Χρήση νέων καινοτόμων ενεργειακών υποδομών που θα διασφαλίζουν χαμηλές εκπομπές άνθρακα, αποδοτική χρήση της ενέργειας και στην παροχή ενέργειας σε τιμές που συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή.
- Σύνταξη καταλόγου έργων προτεραιότητας που θα επανεξετάζεται τακτικά, ούτως ώστε να υλοποιούνται τα έργα εκείνα που πραγματικά απαιτούνται στην ΠΔΕ.
- Προώθηση δράσεων για την διευκόλυνση της αποδοχής από το κοινό των νέων ενεργειακών υποδομών και των βελτιώσεων, με σεβασμό στις διαδικασίες διαβούλευσης.
- Αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και δράσεις ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας στον κτιριακό τομέα (π.χ σχολεία, δημόσια κτήρια, κατοικίες, κλπ.)
- Ψηφιακή πύλη αμφίδρομης πληροφόρησης Δήμων - πολιτών σε θέματα εξοικονόμησης ενέργειας, περιβαλλοντικής συνείδησης και δράσεων πρασίνου.

¹ ΥΗΣ ΣΤΡΑΤΟΥ Ι: 150 MW & ΥΗΣ ΣΤΡΑΤΟΥ ΙΙ: 6 MW.

B.1.1.γ.6.2 Υδρογονάνθρακες

Στην ΠΔΕ εντοπίζονται οι δύο από τις τρεις θαλάσσιες περιοχές της χώρας, στις οποίες έχουν παραχωρηθεί τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων: στον Πατραϊκό κόλπο και στο Δυτικό Κατάκολο. Οι υδρογονάνθρακες και η εκμετάλλευσή τους αποτελούν μια επενδυτική ευκαιρία όχι μόνο για την ανάπτυξη της χώρας, αλλά και των τοπικών κοινωνιών της Δυτ. Ελλάδος, υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξουν τα ανάλογα αντισταθμιστικά οφέλη. Αξίζει να αναφερθεί ότι για τη διαδικασία της εκμετάλλευσης θα απαιτηθούν συνοδές τεχνικές υποδομές. Από τα στοιχεία που έχει στην διάθεσή της η ομάδα μελέτης πρόκειται για πλωτές εγκαταστάσεις στην περιοχή του Πατραϊκού κόλπου και χερσαίες για την περιοχή του Δυτικού Κατακόλου. Οι χερσαίες εγκαταστάσεις προβλέπεται να εγκατασταθούν στον χώρο της υφιστάμενης μονάδας βιολογικού καθαρισμού στο νότιο άκρο του Ακρωτηρίου Κατακόλου.

Στο πλαίσιο των αναφορών που έγιναν παραπάνω απαιτείται ιδιαίτερη μέριμνα και προσοχή για την διασφάλιση της ακεραιότητας του περιβάλλοντος (ειδικά του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών), αλλά και για την αποφυγή τυχόν ζημίας σε βασικές οικονομικές δραστηριότητες του παράκτιου μετώπου (βλ. τουρισμός κρουαζιέρας, παράκτιος τουρισμός, κλπ.). Οι δε εγκαταστάσεις που προβλέπονται (χερσαίες, πλωτές) θα πρέπει να αδειοδοτηθούν περιβαλλοντικά και να διατυπωθούν ειδικά μέτρα προστασίας και προληπτικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος. Αποσαφηνίζεται τέλος ότι, για τον ορυκτό πλούτο της ΔΕ και ειδικά για τα πεδία των υδρογονανθράκων, στρατηγική κατεύθυνση, όπως έχει διατυπωθεί και σε άλλα σημεία της μελέτης, είναι η βιώσιμη αξιοποίηση και εκμετάλλευση με μέριμνα στην προστασία του περιβάλλοντος και στις βασικές ανθρωπογενείς οικονομικές δραστηριότητες.

B.1.1.γ.6.3 Φυσικό αέριο

Σύμφωνα με την Στρατηγική «Ενέργεια 2020» είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι κανένα κράτος μέλος της ΕΕ δεν θα παραμείνει απομονωμένο από τα ευρωπαϊκά δίκτυα φυσικού αερίου μετά το 2015. Ήδη η χώρα απολαμβάνει τα πλεονεκτήματα της διανομής του φυσικού αερίου σε πολλές Περιφέρειές της. Εντούτοις, η ΠΔΕ στερείται των ανάλογων δικτύων και της χρήσης του φυσικού αερίου, οι χρήσεις του οποίου είναι πολλές τόσο για τον οικιακό τομέα (θέρμανση, παροχή ζεστού νερού, κλιματισμό, κλπ.), όσο και για τον επαγγελματικό (θέρμανση, παραγωγή ζεστού νερού, παραγωγή ατμού, κλιματισμό, συμπαραγωγή ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας, κ.λπ.).

Άμεση προτεραιότητα για την Περιφέρεια είναι η επέκταση του δικτύου του φυσικού αερίου που με βάση τον σχεδιασμό φτάνει μέχρι την Μεγαλόπολη. Η κατασκευή αγωγών και συναφών υποδομών για την επέκταση του φυσικού αερίου στις τρεις Περιφερειακές Ενότητες της Δυτικής Ελλάδας αποτελεί κύρια κατεύθυνση και προτεραιότητα που είναι απαραίτητο να υποστηριχθεί από σχετική ειδική μελέτη, με την βραχυπρόθεσμη υλοποίησή της.

Τέλος, για την ΠΔΕ δεν συστήνεται η προώθηση εγκαταστάσεων αποθήκευσης υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG), ούτε εγκαταστάσεων αποθήκευσης υγροποιημένου πετρελαϊκού αερίου (LPG).

B.1.1.γ.6.4 Υποδομή ύδρευσης – άρδευσης υπερτοπικής εμβέλειας

Το δίκτυο ύδρευσης στην ΠΔΕ είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο, ενώ πρόσφατα εντάχθηκαν στο ΕΣΠΑ και 11 νέα έργα ύδρευσης σε Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα και Ηλεία. Υπάρχουν βέβαια ακόμη οικισμοί στους οποίους απαιτείται εκσυγχρονισμός του δικτύου ή ακόμη και οικισμοί που υδροδοτούνται από γεωτρήσεις.

Για το σύνολο των τριών Περιφερειακών Ενοτήτων προτείνονται:

- Αδειοδότηση των γεωτρήσεων που χρησιμοποιούνται για υδρευτικούς σκοπούς και συνεχής έλεγχος της ποιότητας του πόσιμου νερού.
- Υλοποίηση δράσεων για την εξασφάλιση της υγιεινής και καθαρότητας του πόσιμου νερού, όπως προβλέπεται στην ευρωπαϊκή Οδηγία για το πόσιμο νερό. Εξασφάλιση των τιμών/ παραμέτρων για την ποιότητα του νερού.
- Τακτικοί έλεγχοι για την ποιότητα του νερού που προορίζεται για την ανθρώπινη κατανάλωση και άμεσες διορθωτικές ενέργειες σε παραλήψεις που μπορεί να υποβαθμίζουν το νερό που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση.
- Υλοποίηση ενός συστήματος ενημέρωσης του κοινού / καταναλωτών για περιπτώσεις σημαντικής υποβάθμισης.
- Δημοσίευση ανά 3-ετία εκθέσεων για την ποιότητα του νερού, όπως προβλέπεται από την ευρωπαϊκή Οδηγία για το πόσιμο νερό.
- Ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων, με ταυτόχρονη αντιμετώπιση των προβλημάτων ύδρευσης – αποχέτευσης σε συγκεκριμένες Δημοτικές Ενότητες.
- Αντικατάσταση των παλαιών αντλιοστασίων και μέρους του δικτύου ύδρευσης.
- Τηλεματική παρακολούθηση για έλεγχο διαρροών δικτύων ύδρευσης.

Για το δίκτυο άρδευσης είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη οι κατευθύνσεις των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα ύδατα στις περιπτώσεις άντλησης νερών από επιφανειακούς υδάτινους πόρους. Επίσης, είναι κρίσιμο να αναφερθεί πως απαιτείται να γίνεται συχνός έλεγχος για την αντιμετώπιση και των αρνητικών επιπτώσεων από την εισροή σημαντικών ποσοτήτων χαμηλής ποιότητας γλυκού νερού από την αποστράγγιση των αρδευτικών δικτύων (τέτοια περίπτωση ήταν εκείνη της λ/θ Κοτυχίου², στην οποία διαταράχθηκαν τα επίπεδα αλατότητας της και επομένως τα χαρακτηριστικά της ιχθυοφορίας της, ενώ παράλληλα επιβαρύνθηκε η ποιότητα των υδάτων της). Επίσης για τις περιπτώσεις άρδευσης με γεωτρήσεις συστήνονται τα εξής:

- Καταγραφή των υφιστάμενων γεωτρήσεων, έλεγχος της νομιμότητάς τους και λήψη αδειοδοτήσεων όπου απαιτούνται.
- Έλεγχος της ποιοτικής και ποσοτικής κατάστασης των υπόγειων νερών, ούτως ώστε να γίνουν γνωστά τα διαθέσιμα αποθέματα. Ειδικά για τα υπόγεια νερά θα πρέπει να πάψει να ισχύει η αντίληψη ότι είναι πάντα διαθέσιμα στην ποσότητα και ποιότητα που χρειάζεται κάθε φορά.
- Έλεγχος της στάθμης και της κατάστασης των υπόγειων υδάτων πλησίον της παράκτιας ζώνης για να αποφευχθούν φαινόμενα υφαλμύρισης των νερών και αλάτωσης των εδαφών από την άρδευση υπόγειου νερού με άλατα νατρίου, κλπ.

B.1.1.γ.6.5 Υποδομή αποχέτευσης υπερτοπικής εμβέλειας

Επιβάλλεται η οργάνωση των υποδομών αποχέτευσης υπερτοπικής εμβέλειας με προτεραιότητα στη συμπλήρωση / βελτίωση των ελλείψεων του αποχετευτικού συστήματος στο σύνολο της ΠΔΕ. Εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών υγρών αποβλήτων για την διαχείρισή τους έχουν κατασκευασθεί ή βρίσκονται υπό κατασκευή σε μεγάλους και μικρότερους Δήμους της ΠΔΕ. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις τα προβλήματα από την διαχείριση των υγρών αποβλήτων παραμένουν. Προβλήματα τα οποία δύναται να δημιουργήσουν σοβαρές και μη αναστρέψιμες καταστάσεις στο περιβάλλον.

Έχοντας υπ' όψιν τα παραπάνω είναι απαραίτητο να επιδιωχθεί η εξασφάλιση ότι τα αστικά απόβλητα δεν έχουν δυσμενείς επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να εξασφαλισθεί ότι τα αστικά λύματα θα υποβάλλονται στην δευτεροβάθμια επεξεργασία που επιβάλλει το θεσμικό δικαίωμα για την διαχείριση των αποβλήτων και ότι οι απορρίψεις από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων θα πληρούν τις απαιτήσεις που ορίζει η νομοθεσία. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να προβλέπονται συγκεκριμένες διορθωτικές ενέργειες στις περιπτώσεις που οι μονάδες επεξεργασίας λυμάτων τίθενται εκτός λειτουργίας.

Αξίζει να αναφερθεί ότι σημαντικά προβλήματα³ στην ΠΔΕ διαπιστώνονται από τα βιομηχανικά απόβλητα ή απόβλητα άλλων εγκαταστάσεων που λόγω της παραγωγικής τους διαδικασίας παράγουν απόβλητα με υψηλό ρυπαντικό φορτίο. Στις περιπτώσεις αυτές είναι κρίσιμο να εξασφαλιστεί κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης η επεξεργασία των υγρών αποβλήτων και ότι οι εγκαταστάσεις που προτείνονται πληρούν τις απαιτήσεις της νομοθεσίας. Παράλληλα είναι αναγκαίο να διενεργούνται και τακτικοί έλεγχοι για να διαπιστώνεται ότι οι μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων των βιομηχανιών ή / και άλλων εγκαταστάσεων λειτουργούν και επιτελούν τον σκοπό για τον οποίο κατασκευάστηκαν. Όπου διαπιστώνονται παραβάσεις πρέπει να υποβάλλονται υψηλά πρόστιμα στο πλαίσιο της διασφάλισης της προστασίας του περιβάλλοντος και του δημοσίου συμφέροντος. Τέλος, συμπληρωματικά με τα παραπάνω είναι απαραίτητο να εκπονούνται από τους φορείς και να κατατίθενται στο ΥΠΕΚΑ τα απαιτούμενα Διαχειριστικά Σχέδια Αποβλήτων και οι Ετήσιες Εκθέσεις που προβλέπονται από την νομοθεσία.

B.1.1.γ.6.6 Υποδομή τηλεπικοινωνιών υπερτοπικής εμβέλειας

Οι υποδομές τηλεπικοινωνιών στην ΠΔΕ είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο. Στον τομέα είναι σκόπιμο να ακολουθηθούν οι εξής στρατηγικές κατευθύνσεις:

- Εύκολη και δωρεάν πρόσβαση στο Διαδίκτυο σε όλους τους οικισμούς της περιοχής.
- Υλοποίηση δράσεων για την προώθηση της ηλεκτρονικής μάθησης («eLearning»), της ηλεκτρονικής υγείας («eHealth») και του ηλεκτρονικού εμπορίου («eBusiness»).
- Αξιοποίηση και επέκταση του δικτύου οπτικών ινών – ανάπτυξη ασύρματου ευρυζωνικού δικτύου.

Συμπληρωματικά για τον τομέα των τηλεπικοινωνιών προτείνονται:

- Αδειοδότηση όλων των υποδομών στον τομέα των τηλεπικοινωνιών.

² Στην λ/θ Κοτυχίου υπήρξε και συσσώρευση σημαντικών ποσοτήτων φερτών υλικών από τα συμβάλλοντα σε αυτή υδατορεύματα που οδήγησε στη σταδιακή πρόσχωση της και στην υποκατάσταση των σημαντικών οικοτόπων της από άλλους μικρότερης σημασίας (π.χ. καλαμιώνες). Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος εκπονήθηκαν μελέτες για το βόρειο και νότιο τμήμα της λ/θ και τα έργα που είχαν προταθεί αδειοδοτήθηκαν περιβαλλοντικά.

³ Ενδεικτικά αναφέρεται η ερώτηση που έγινε στην Επιτροπή με Θέμα: Ανεξέλεγκτη απόρριψη αποβλήτων και κίνδυνος περιβαλλοντικής υποβάθμισης της Λίμνης Τριχωνίδας (περιοχή Natura 2000 GR 2310009). (Αναλυτικά βλ. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2013-009286+0+DOC+XML+V0//EL>).

- Αποφυγή εγκατάστασης υποδομών τηλεπικοινωνιών σε περιοχές με ιδιαίτερη τοπιακή και φυσική αξία.
- Υλοποίηση δράσεων για την αποφυγή επιβλαβών παρεμβολών, την προστασία της δημόσιας υγείας από ηλεκτρομαγνητικά πεδία, την εξασφάλιση της τεχνικής ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρει η εκάστοτε υποδομή τηλεπικοινωνιών, την επίτευξη στόχων γενικού συμφέροντος (όπως η ασφάλεια της ζωής ή η προώθηση της κοινωνικής συνοχής).

B.1.1.γ.6.7 Υποδομή διαχείρισης απορριμμάτων υπερτοπικής εμβέλειας

Οι υποδομές διαχείρισης απορριμμάτων στην ΠΔΕ καταγράφηκαν στο Α' Στάδιο της μελέτης αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ Δυτ. Ελλάδας. Όπως, ωστόσο, αναφέρθηκε η διαθέσιμη πληροφορία για τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας στερεών απορριμμάτων είναι ιδιαίτερα συγκεχυμένη, αφού κάθε διαθέσιμη πηγή παρουσιάζει και διαφορετικά δεδομένα. Είναι γεγονός ότι η κατάσταση των υποδομών διαχείρισης απορριμμάτων στην ΠΔΕ απέχει σημαντικά από το να χαρακτηριστεί ικανοποιητική. Τα προβλήματα διαχείρισης των σκουπιδιών είναι πολύ μεγάλα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη δημόσια υγεία, την ποιότητα ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας και την προστασία του περιβάλλοντος. Από τα πιο πρόσφατα (Νοέμβριος 2013) είναι το περιστατικό ανεξέλεγκτης διάθεσης νοσοκομειακών αποβλήτων στην ΠΕ Ηλείας και ειδικότερα στην χωματερή των Λιμνών Αλφειού, θέτοντας σε υψηλό κίνδυνο την δημόσια υγεία των κατοίκων. Το εν λόγω γεγονός με παρέμβαση εισαγγελέα πήρε την δικαστική οδό με σκοπό να αποδοθούν οι ανάλογες κυρώσεις στους υπευθύνους.

Επιβάλλεται η οργάνωση της διαχείρισης απορριμμάτων υπερτοπικής εμβέλειας ώστε να αποδοθεί προτεραιότητα στην υλοποίηση υποδομών διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων, οι οποίες συστήνεται να συνδυάζουν από κοινού την διαχείριση απορριμμάτων και την ανάκτηση ενέργειας (εφόσον είναι εφικτό ή επιθυμητό). Οι στρατηγικές κατευθύνσεις για υποδομές διαχείρισης στερεών απορριμμάτων προτείνονται συγκεκριμένες κατευθύνσεις, οι οποίες είναι εναρμονισμένες και με το εγκεκριμένο Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (αρ. πρωτ.: 9966/20.12.2005), το οποίο αναμένεται να αναθεωρηθεί / επικαιροποιηθεί πρόσφατα. Ειδικότερα:

- Ολοκληρωμένες Εγκαταστάσεις Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ).
- ΧΥΤΑ/ ΧΥΤΥ.
- Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ).
- Μονάδες Αποτέφρωσης επικίνδυνων αποβλήτων των Υγειονομικών Μονάδων.
- Κεντρικές εγκαταστάσεις σύμμεκτων Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Μονάδες Επεξεργασίας προδιαλεγμένου οργανικού υλικού για την παραγωγή κομπόστ.

Για το σύνολο της Περιφέρειας προτείνονται οι εξής δύο γενικές στρατηγικές κατευθύνσεις:

- Ολοκλήρωση των διαγωνιστικών διαδικασιών και των εκκρεμών αποφάσεων από το ΣτΕ για την υλοποίηση των έργων διαχείρισης απορριμμάτων που έχουν δρομολογηθεί στην ΠΔΕ με την μέθοδο των ΣΔΙΤ.
- Προμήθεια εξοπλισμού και υλοποίηση λοιπών υποδομών διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων με κατεύθυνση την: α) προώθηση οικιακής κομποστοποίησης και επαναχρησιμοποίησης, β) ενίσχυση συλλογής και μεταφοράς ανακυκλώσιμων υλικών (υποδομές ανά ρεύμα: χαρτί, γυαλί, μέταλλο, πλαστικό), γ) συλλογή βιοαποβλήτων, δ) προώθηση της διαλογής στην πηγή αποβλήτων, ε) επεξεργασία βιοποδομησίμων αστικών αποβλήτων, στ) εναλλακτική διαχείριση και ανακύκλωση αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων, ζ) διαχείριση Επικινδύνων Αποβλήτων (βιομηχανικών, νοσοκομειακών, κλπ.).

Στο μεσοδιάστημα και έως την κατασκευή και λειτουργία των παραπάνω υποδομών οι αρμόδιοι φορείς είναι επιτακτική η ανάγκη να επιζητήσουν βιώσιμες λύσεις και να διασφαλίσουν ότι τα παραγόμενα στερεά απορρίμματα δεν θα διατίθενται ανεξέλεγκτα. Ενδεικτικά θα μπορούσε να αναφερθεί η μεταφορά των παραγόμενων σκουπιδιών σε νομίμως λειτουργούντες χώρους άλλων γειτονικών Περιφερειακών Ενοτήτων.

Τέλος, στο πλαίσιο των ως άνω στρατηγικών κατευθύνσεων στον τομέα των υποδομών διαχείρισης στερεών απορριμμάτων είναι επιτακτική και η ανάγκη για την αποκατάσταση των ήδη ρυπασμένων χώρων στις τρεις Π.Ε. Αν και η πρόταση αυτή δεν συνιστά κατεύθυνση για υποδομή διαχείρισης απορριμμάτων, εντούτοις εν όψει του κινδύνου καταδίκης της χώρας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, ειδικά αυτή την περίοδο που η χώρα έχει αναλάβει την Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, η αποκατάσταση των ρυπασμένων αυτών χώρων κρίνεται επιτακτική.

Τονίζεται ότι σε κάθε περίπτωση το παρόν αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας αποδέχεται τους νέους στόχους που θα τεθούν, τις μεθόδους διαχείρισης και τις αντίστοιχες υποδομές που θα προκύψουν από το υπό αναθεώρηση / επικαιροποίηση Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αφού μέσω του νέου ΠΕΣΔΑ θα αποσκοπείται η καλύτερη δυνατή διαχείριση των αποβλήτων.

B.1.1.γ.7 Στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιφέρειας

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης που διατυπώνονται στις επόμενες παραγράφους για το σύνολο της ΠΔΕ έχουν λάβει υπόψη, μεταξύ άλλων τη συγκυρία της παράλληλης κατάρτισης του νέου ΕΣΠΑ 2014 - 2020¹, το 7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον έως το 2020² της Ε.Ε. «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας», την στρατηγική της ΕΕ για την βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020³, την στρατηγική Ευρώπη 2020⁵, καθώς και τα αποτελέσματα από την Διάσκεψη Ρίο +20 των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα συγκεκριμένα έγγραφα/προγράμματα θέτουν σαφείς στόχους για την προστασία του περιβάλλοντος και χαράσσουν το πλαίσιο για την βελτιωμένη εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ, την αξιοποίηση των πλέον προσφάτων επιστημονικών γνώσεων για το περιβάλλον και την υλοποίηση των αναγκαίων επενδύσεων προς υποστήριξη της πολιτικής για το περιβάλλον και για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω αυτές οι στρατηγικές κατευθύνσεις αποσκοπούν στην προστασία της φύσης και στην ενίσχυση της οικολογικής αντοχής, στην τόνωση της αειφόρου οικονομικής ανάπτυξης με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, στην αποδοτική αξιοποίηση των πόρων και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των απειλών για την υγεία και την ποιότητα ζωής και αφορούν στα εξής πεδία: **προστατευόμενες περιοχές και βιοποικιλότητα, κλιματική αλλαγή, υδατικοί πόροι, ενέργεια και ορυκτοί φυσικοί πόροι, στερεά απορρίμματα και υγρά απόβλητα**. Στοιχεία δίνονται επίσης και για το **πολιτιστικό απόθεμα** της ΠΔΕ, αφού μαζί με τον φυσικό πλούτο αποτελούν δύο ισχυρούς πυλώνες βιώσιμης ανάπτυξης και αξιοποίησης.

Ειδικότερα:

Η γεωγραφική θέση, ο γεωφυσικός πλούτος και η έντονη εναλλαγή ανάγλυφου και κλιματικών συνθηκών της ΠΔΕ διαμόρφωσαν μία μεγάλη ποικιλία οικοσυστημάτων και ειδών χλωρίδας/πανίδας. Η βιοποικιλότητα της ΠΔΕ και ο σημαντικός αριθμός προστατευόμενων περιοχών της μετριάζουν τις φυσικές καταστροφές και τους επιβλαβείς οργανισμούς, συμβάλλουν στην ρύθμιση του κλίματος και παρέχουν μια σειρά από οικοσυστημικές υπηρεσίες (ecosystem services) στις οποίες στηρίζεται έως ένα βαθμό η οικονομία και των τριών ΠΕ (Αχαΐα, Ηλεία, Αιτωλοακαρνανία). Αντίθετα, η συνεχής υποβάθμιση και η απώλεια της βιοποικιλότητας σήμερα θέτουν σε κίνδυνο την παροχή των υπηρεσιών αυτών, οδηγούν στην απώλεια ειδών και ενδιαιτημάτων, την στέρξη του φυσικού πλούτου και της απασχόλησης που προκύπτει από τη φύση (π.χ ιχθυοκαλλιέργειες, αλιεία, γεωργία, οικολογικός τουρισμός, κλπ.) και στην διακινδύνευση της ίδιας ποιότητας ζωής των κατοίκων της ΠΔΕ. Για τον λόγο αυτό, η απώλεια βιοποικιλότητας αποτελεί μια κρίσιμη περιβαλλοντική απειλή, παράλληλα με την κλιματική αλλαγή, με την οποία είναι αλληλένδετη.

Οι ρυθμοί εξαφάνισης ειδών στην ΠΔΕ δεν είναι γνωστοί, ούτε υπάρχουν ποσοτικά στοιχεία. Ωστόσο, αν ληφθούν υπόψη ορισμένες ανθρωπογενείς οικονομικές δραστηριότητες και ο τρόπος με τον οποίο ασκούνται, οι αλλαγές των χρήσεων γης, η υπερεκμετάλλευση συγκεκριμένων φυσικών πόρων και η γενικότερη ρύπανση, γίνεται σαφές ότι η κατάσταση της βιοποικιλότητας και των προστατευόμενων περιοχών της ΠΔΕ απέχει αρκετά από το να είναι ικανοποιητική. Σε ορισμένες δε περιπτώσεις δέχεται ισχυρά πλήγματα από έμμεσες δυνάμεις, όπως η περιορισμένη ευαισθητοποίηση σε θέματα βιοποικιλότητας και το γεγονός ότι η οικονομική αξία της βιοποικιλότητας δεν αντανακλάται σε κανένα επίπεδο λήψης αποφάσεων.

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι, πρωταρχική στρατηγική κατεύθυνση της ΠΔΕ είναι η προστασία, διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών της⁶, η

¹ <http://www.espa.gr/el/pages/staticNewProgrammingPeriod.aspx>

² Το 7^ο ΠΔΠ «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας» θέτει 9 προτεραιότητες: 1. Προστασία, διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της ΕΕ, 2. Δημιουργία μιας οικονομίας που θα βασίζεται στην αποδοτική χρήση των πόρων στην ΕΕ, 3. Προστασία της υγείας των πολιτών της ΕΕ από τους περιβαλλοντικούς κινδύνους, 4. Διασφάλιση της ορθής εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ, 5. Βελτίωση της βάσης τεκμηρίωσης για την περιβαλλοντική πολιτική, 6. Εξάσφαση της επένδυσης για την πολιτική για το περιβάλλον και το κλίμα και διατήρηση των σωστών τιμών, 7. Ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων σε όλους τους τομείς πολιτικής και ενίσχυση της συνοχής της πολιτικής, 8. Βοήθεια ώστε να γίνουν οι πόλεις της Ευρώπης πιο βιώσιμες, 9. Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της ΕΕ στην αντιμετώπιση περιφερειακών και παγκόσμιων περιβαλλοντικών προκλήσεων.

³ <http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>

⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, COM(2011) 244 τελικό, Βρυξέλλες, 3.5.2011, Η ασφάλεια ζωής μας, το φυσικό μας κεφάλαιο: στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020, {SEC(2011) 540 τελικό}, {SEC(2011) 541 τελικό}.

⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm

⁶ Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας της Συνθήκης Ramsar, Περιοχές της Σύμβασης Βαρκελώνης, Βιογενετικά Αποθέματα, Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Οδηγία 92/43/ΕΚ) και Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία

επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων και η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα». Ταυτόχρονα είναι αναγκαίο να υπάρξει μέριμνα για την αποκατάσταση του φυσικού πλούτου στο βαθμό του εφικτού, με παράλληλη ενίσχυση της συμβολής της περιφερειακής διοίκησης (Αποκεντρωμένη Διοίκηση, αιρετή Περιφέρεια, Δήμοι) στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας σε περιφερειακό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, και μέχρι το 2030, η βιοποικιλότητα και οι προστατευόμενες περιοχές της ΔΕ, καθώς και οι οικοσυστημικές υπηρεσίες που παρέχουν, είναι αναγκαίο να προστατευθούν με επάρκεια, να αποτιμηθούν και να αποκατασταθούν όπου απαιτείται, ούτως ώστε να αποτραπούν οι όποιες καταστροφικές αλλαγές.

Επισημαίνεται ότι για την προστασία και ανάδειξη των φυσικών περιοχών: Εθνικό Πάρκο Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού, Κάτω Ρού και Εκβολών Ποταμών Αχελώου – Ευήνου και Νήσων Εχινάδων, Εθνικό Πάρκο Κοτυχίου - Στροφυλιάς, Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού και Περιφερειακό Πάρκο Λίμνης Καϊάφα και Θαλάσσιας Περιοχής Κυπαρισσιακού Κόλπου, προτείνεται η εξειδίκευση – τροποποίηση (ανάδραση) του ΕΠΧΣΑΑ του τουρισμού και του σχετικού ενδεικτικού χάρτη για τις προστατευόμενες αυτές περιοχές (προς την κατεύθυνση της ελάττωσης των πιέσεων στις παράκτιες ζώνες των Εθνικών Πάρκων), ώστε να μην επιτρέπονται σύνθετες τουριστικές εγκαταστάσεις και να προωθείται κυρίως ο ήπιος εναλλακτικός τουρισμός.

Η **αλλαγή του κλίματος** αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα παγκόσμιας κλίμακας με επιπτώσεις όμως που θα είναι εμφανείς και σε εθνικό/περιφερειακό/τοπικό επίπεδο. **Η ΠΔΕ εξαιτίας της σημαντικής παράκτιας ζώνης που φέρει, αναμένεται να είναι από τις Περιφέρειες της χώρας που θα επηρεαστούν σημαντικά από την αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη.** Οι επιπτώσεις ωστόσο δεν θα περιοριστούν μόνον στην παράκτια ζώνη της ΔΕ. Από τις σημαντικότερες διαταραχές που αναμένεται να προκληθούν, σύμφωνα με αναλύσεις και μελέτες που έχουν διεξαχθεί, είναι οι επιπτώσεις στη δημόσια υγεία, στην αγροτική παραγωγή, στη διαθεσιμότητα και ποιότητα των υδατικών πόρων, στη διαθεσιμότητα γης, στην ποιότητα των φυσικών οικοσυστημάτων, στη βιοποικιλότητα, στην προσφορά και ζήτηση ενέργειας και στη συχνότητα εμφάνισης ακραίων καιρικών φαινομένων. Η ένταση των προαναφερθέντων επιπτώσεων δεν θα είναι η ίδια σε όλες τις περιοχές της Περιφέρειας. Η σοβαρότητα τους θα κυμανθεί ανάλογα με την εξέλιξη και την ένταση του φαινομένου.

Στρατηγική κατεύθυνση για την ΠΔΕ είναι η υλοποίηση δράσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Οι δράσεις είναι απαραίτητο να εμπεριέχουν την προστασία του παράκτιου μετώπου της και γενικότερα την αλλαγή του υφιστάμενου αναπτυξιακού μοντέλου προς μια κατεύθυνση βιώσιμης και πράσινης οικονομίας χαμηλών ή και μηδενικών εκπομπών άνθρακα. Η ανάπτυξη του μοντέλου αυτού είναι απαραίτητο να στηριχθεί στον οριζόντιο συντονισμό των πολιτικών μετριασμού αλλά και προσαρμογής στους τομείς της βιομηχανίας, της γεωργικής παραγωγής και της ενέργειας (προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς).

Είναι αναγκαίο να επισημανθεί πως αν και η αλλαγή του κλίματος έχει επιπτώσεις που είναι σταδιακά και αργά ορατές, συνιστάται όλες οι βαθμίδες της περιφερειακής διοίκησης (Αποκεντρωμένη Διοίκηση, αιρετή Περιφέρεια, Δήμοι) να δείξουν τη δέουσα προσοχή απέναντι στο πρόβλημα. Το κόστος του περιορισμού των εκπομπών και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή μπορεί να φαίνεται αρχικά υψηλό, αλλά είναι πολύ χαμηλό σε σύγκριση με το κόστος που θα αναγκαστεί το κράτος και η Περιφέρεια να καταβάλει λόγω απραξίας - ειδικά η ΠΔΕ όπου σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες και προστατευόμενες περιοχές εντοπίζονται στο δυτικό παράκτιο μέτωπό της (βλ. παράκτιος τουρισμός, οικισμοί, λοιπές τουριστικές υποδομές, ιχθυοκαλλιέργειες, αλιεία, φυσικές παράκτιες προστατευόμενες περιοχές, κ.λπ.).

Στον τομέα των **υδατικών πόρων** η ΠΔΕ κατέχει μια εξέχουσα θέση συγκρινόμενη με άλλες Περιφέρειες της χώρας. Το πλούσιο απόθεμά της σε **φυσικές και τεχνητές λίμνες** (Τσιβλού, Βουλκαριά, Σαλτίνη, Αμβρακία, Οζερός, Ευήνου, Λυσιμαχεία, Τριχωνίδα, Κρεμαστών, Καστρακίου, Στράτου, Πηγειού, κ.ά) και **σημαντικά ποτάμια** (Αχελώος, Πηγειός, Αλφειός, Ευήνος, Σελινούντας, Βουραϊκός, Πείρος, Βέργας, Γλαυκός, κ.ά) της προσδίδουν μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι υπάρχει μια περίπου ισομερής εξάπλωση των υδατικών πόρων στις τρεις ΠΕ, με καλύτερη συγκριτικά θέση να κατέχει η Αιτωλοακαρνανία λόγω των σημαντικών φυσικών και τεχνητών λιμνών της.

Στην ΠΔΕ οι επιφανειακοί υδάτινοι πόροι έχουν τύχει έως ένα βαθμό αξιοποίησης, χωρίς ωστόσο να έχουν εξαντληθεί όλες οι δυνατότητες που προσφέρουν. Η αξιοποίησή τους συνίσταται κύρια στην εκμετάλλευσή τους για ενεργειακούς σκοπούς (μεγάλα φράγματα, μικρά υδροηλεκτρικά έργα), στην χρήση των υδάτων (επιφανειακών, υπόγειων) για την κάλυψη των αρδευτικών αναγκών, κύρια των πεδινών περιοχών και στην

ταμίευση νερού (φράγματα) για την ύδρευση οικισμών. Σχετικές αναφορές για τις εν λόγω τεχνικές υποδομές και επενδύσεις έχουν γίνει στην Α΄ φάση αυτής της μελέτης.

Αξίζει να αναφερθεί πως τρία από τα Σχέδια Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων που συντάχθηκαν στο πλαίσιο της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά) περιγράφουν την κατάσταση των υδάτων στην Δυτική Ελλάδα: το Σχέδιο Διαχείρισης Δυτικής Πελοποννήσου (GR01), το Σχέδιο Διαχείρισης Βόρειας Πελοποννήσου (GR02), το Σχέδιο Διαχείρισης Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (GR04). Η διαμόρφωση των Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής είναι ιδιαίτερα σημαντική για την προστασία των υδάτων όλης της χώρας και μεταξύ άλλων και της ΠΔΕ.

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι στον τομέα των υδατικών πόρων περιλαμβάνονται και τα θαλάσσια ύδατα. Στην ΠΔΕ υπάρχουν θαλάσσιες περιοχές με μεγάλη αξία, από την άποψη της ιχθυοπαγωγής (βλ. θαλάσσιο μέτωπο Αιτωλοακαρνανίας) και του τουρισμού (βλ. θαλάσσιο μέτωπο και των Π.Ε.: Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία), που πρέπει να τύχουν προστασίας. Αν ληφθεί υπόψη ότι από τη φύση του το θαλάσσιο περιβάλλον αποτελεί πεδίο διακρατικής συνεργασίας και προσέγγισης, αυτό προσδίδει μια ιδιαίτερη ευκαιρία συνεργασίας της ΠΔΕ με Περιφέρειες άλλων κρατών της Μεσογείου.

Στην ΠΔΕ τα περιστατικά υποβάθμισης των υδατικών πόρων (επιφανειακά/υπόγεια νερά, θαλάσσια ύδατα) δεν είναι λίγα, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις είναι και ιδιαίτερα σημαντικά. Η παράνομη απόρριψη υγρών αποβλήτων, οι αμμοληψίες, η παράνομη άντληση νερών, οι απορρίψεις στερεών απορριμμάτων, τα πετρελαιοειδή, τα τεχνικά έργα χωρίς ορθό σχεδιασμό, κ.ά. υποβαθμίζουν σταδιακά την ποιοτική και ποσοτική κατάστασή τους. Αυτή η αύξηση των πιέσεων καθιστά αναγκαία την εφαρμογή βιώσιμων πολιτικών ανάπτυξης και διαχείρισης των υδατικών πόρων, μέσω σχεδιασμού, υλοποίησης και βέλτιστης λειτουργίας έργων υποδομής και παρεμβάσεων διαχείρισης τόσο της προσφοράς όσο και της ζήτησης, π.χ. μέσω μέτρων εξοικονόμησης και επαναχρησιμοποίησης του νερού. Η ορθολογική πολιτική ανάπτυξης θα πρέπει να λάβει υπόψη της και τη διαχείριση ακραίων φαινομένων και κρίσεων όπως τα προβλήματα λειψυδρίας και πλημμυρών, αλλά και πιο μακροπρόθεσμους περιβαλλοντικούς στόχους, όπως η σε βάθος χρόνου προστασία των νερών και των σχετιζόμενων με αυτά οικοσυστημάτων, η βελτίωση της ποιότητας και της οικολογικής τους κατάστασης και βέβαια η σταδιακή μείωση απορριπτόμενων ρυπαντικών ουσιών και η προοδευτική εξάλειψη τοξικών αποβλήτων.

Στο τομέα επομένως των υδατικών πόρων στρατηγική κατεύθυνση της ΠΔΕ είναι η διατήρηση των υδάτων (επιφανειακών, υπόγειων) σε «καλή κατάσταση» όπως ορίζει η Οδηγία 2000/60/ΕΚ και η βιώσιμη αξιοποίησή τους για την παραγωγή ενέργειας, την ύδρευση οικισμών και την διατήρηση των οικοσυστημάτων. Για τα θαλάσσια ύδατα, στρατηγική κατεύθυνση της ΠΔΕ είναι η προαγωγή της αειφόρου χρήσης των θαλασσών, η διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και η προστασία των βασικών πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα.

Όσον αφορά στον τομέα της ενέργειας και των ορυκτών φυσικών πόρων η ΠΔΕ έχει να επιδείξει μια αξιόλογη δυναμική. Αν και στερείται ακόμη των δυνατοτήτων που προσφέρει η χρήση του φυσικού αερίου, ενεργειακό μειονέκτημα για το οποίο πρέπει να καταδειχθεί μέριμνα για την αντιμετώπισή του, η ΠΔΕ μπορεί να αναδειχθεί σε μια στρατηγικά ενεργειακή Περιφέρεια. Το αιολικό και υδραυλικό δυναμικό, η ηλιακή ενέργεια, η γεωθερμία και η βιομάζα είναι ανάγκη να αξιοποιηθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την ελαχιστοποίηση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων. Επενδύσεις έργων ΑΠΕ (βλ. Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα, Φωτοβολταϊκοί Σταθμοί) υπάρχουν και στις τρεις ΠΕ (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία) της ΔΕ. Σχετικές αναφορές και στοιχεία παρατέθηκαν στην Α΄ φάση της μελέτης αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας.

Η ΠΔΕ διαθέτει επίσης και ένα αρκετά ικανοποιητικό απόθεμα σε φυσικούς ορυκτούς πόρους, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζουν η λιγνιτοφόρα λεκάνη στην περιοχή των Καλαβρύτων, η λιγνιτοφόρα λεκάνη στην ευρύτερη περιοχή Ζαχάρως, τα βιομηχανικά ορυκτά (γύψος) στην Αιτωλοακαρνανία, τα λατομικά μάρμαρα και αδρανή, τα μεταλλεία ενεργειακών ορυκτών και το Γεωθερμικό Πεδίο Χαμηλής Θερμοκρασίας στην Ρίζα Αντιρρίου Αιτωλοακαρνανίας. Βέβαια μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ικανοποιητική αξιοποίηση του ορυκτού φυσικού πλούτου της ΠΔΕ, με σημαντικό έλλειμμα να παρατηρείται κύρια στην θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών για την λήψη αδρανών υλικών. Αυτή η έλλειψη αναμένεται να προκαλέσει μεσοπρόθεσμα σημαντικά προβλήματα στην εκτέλεση των τεχνικών κατασκευαστικών έργων που απαιτούν ούτως ή άλλως μεγάλες ποσότητες αδρανών υλικών. Ήδη έχουν προκληθεί σημαντικές παρεμβάσεις/αλλοιώσεις στις κοίτες των ποταμών μέσω των παράνομων αμμοχαλικοληψιών.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως το ενεργειακό δίπτυχο της ΠΔΕ (ΑΠΕ, ορυκτοί φυσικοί πόροι) συμπληρώνεται και από τα πεδία υδρογονανθράκων που εντοπίζονται στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο. Οι υδρογονάνθρακες και η εκμετάλλευσή τους είναι αναγκαίο να αποτελέσουν μια επενδυτική ευκαιρία για την ανάπτυξη της χώρας και των τοπικών κοινωνιών της ΔΕ. Απαιτείται ωστόσο ιδιαίτερη μέριμνα και προσοχή για την διασφάλιση της ακεραιότητας του περιβάλλοντος (ειδικά του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των

παράκτιων περιοχών), αλλά και για την αποφυγή τυχόν ζημίας σε βασικές οικονομικές δραστηριότητες του παράκτιου μετώπου (βλ. τουρισμός κρουαζιέρας, παράκτιος τουρισμός, κ.λπ.).

Η στρατηγική κατεύθυνση της ΠΔΕ στον τομέα της ενέργειας περιλαμβάνει την αξιοποίηση των ΑΠΕ και την προώθηση των επενδύσεων έργων ΑΠΕ με μέριμνα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, πολιτιστικού), την ορθολογική χρήση/εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς (μεταφορές, βιομηχανία, κτίρια) ως μέσο για την προστασία του κλίματος, την βιώσιμη αξιοποίηση του φυσικού ορυκτού πλούτου μέσω της επαρκούς θεσμοθέτησης περιοχών εκμετάλλευσης και την βιώσιμη εκμετάλλευση των πεδίων υδρογονανθράκων με μέριμνα στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων ζωνών.

Στον τομέα της διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων η ΠΔΕ παρουσιάζει **σημαντική μειονεκτική θέση. Με σοβαρές ελλείψεις σε υποδομές βιώσιμης διαχείρισης των σκουπιδιών** (βλ. αστικά απορρίμματα, ειδικά τοξικά απορρίμματα, κ.λπ.) και των υγρών αποβλήτων (βλ. αστικά, βιομηχανικά, κ.λπ.) και τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί είναι πολλά και με πολλαπλές διαστάσεις – από την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος έως και τα προβλήματα στην δημόσια υγεία των κατοίκων της ΠΔΕ.

Στρατηγική κατεύθυνση στον τομέα των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων είναι η βιώσιμη διαχείρισή τους, η οποία όπου είναι εφικτό δεν θα αποβλέπει μόνον στην μείωση του όγκου και στην ελάττωση του ρυπαντικού φορτίου και της τοξικότητας, αλλά και στην ταυτόχρονη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ειδικά για τα στερεά απορρίμματα και την διαχείρισή τους, όπου σήμερα η πλήρης απουσία ολοκληρωμένων μεθόδων αναμένεται να οδηγήσει σύντομα την χώρα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, θα πρέπει να υπάρξουν συνδυασμένοι τρόποι/μέθοδοι όπως είναι το κλείσιμο και η αποκατάσταση των ΧΑΔΑ, η προώθηση της ανακύκλωσης, η προμήθεια και τοποθέτηση ειδικών κάδων για χαρτί – πλαστικό – γυαλί – οργανική ύλη, η αξιολόγηση και εφαρμογή ενός συστήματος δίκαιης χρέωσης των δημοτικών τελών, η δημιουργία ΚΔΑΥ⁷, η δημιουργία ΚΑ⁸ και η κομποστοποίηση. Η επιβολή προστίμων και οι αυστηρές κυρώσεις όπου διαπιστώνονται περιστατικά εκούσιας ρύπανσης θα συμβάλλει προς την κατεύθυνση ελαχιστοποίησης της υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος και προάσπισης της ανθρώπινης υγείας από σοβαρές ασθένειες.

Αν ο ένας στρατηγικός πυλώνας βιώσιμης ανάπτυξης και αξιοποίησης είναι το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της ΠΔΕ, ο δεύτερός της είναι το **σημαντικό πολιτιστικό της απόθεμα**. Το πλήθος των μνημείων, των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων της ΔΕ είναι αναγκαίο να αξιοποιηθούν για την ανάδειξη της προϊστορικής/κλασικής/βυζαντινής/νεότερης ιστορίας και την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού που θα διαχέεται σε όλες τις περιόδους του έτους και όχι μόνον στους καλοκαιρινούς μήνες. Το σημαντικό αυτό πολιτιστικό απόθεμα θα πρέπει να αξιοποιηθεί και να αναδειχθεί, δεδομένου ότι στην ΔΕ υπάρχουν ΠΕ, όπως είναι για παράδειγμα η Αιτωλοακαρνανία, με σημαντικά ιστορικά/πολιτιστικά στοιχεία και αρχαιολογικούς χώρους που δεν έχουν αναδειχθεί και αξιοποιηθεί όπως επιβάλλει η ιστορία και ο πολιτισμός.

Στο πλαίσιο των παραπάνω είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως τα δύο Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς που φιλοξενεί η ΠΔΕ: η Αρχαία Ολυμπία και ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα, καθώς και άλλα σημαντικά πολιτιστικά στοιχεία και χώροι (π.χ Αρχαία Ήλιδα) δεν μπορεί παρά να είναι στο κέντρο της όλης αυτής πολιτικής ανάδειξης του πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος της ΔΕ. Ως στρατηγική κατεύθυνση στον τομέα του πολιτιστικού περιβάλλοντος της ΠΔΕ είναι η προστασία, αξιοποίηση, ανάδειξη και σύνδεση σε δίκτυα του σημαντικού αριθμού αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων – ορισμένα εκ των οποίων και παγκόσμιας κληρονομιάς και σημασίας - που γειτνιάζουν ή εμπεριέχουν αξιόλογα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου.

⁷ Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών.

⁸ Κέντρων Ανακύκλωσης.

B.1.1.γ.8 Χωρικός προσδιορισμός των ευρύτερων ανθρωπογεωγραφικών ενοτήτων του παράκτιου και ορεινού χώρου: εξειδίκευση κατευθύνσεων

B.1.1.γ.8.1 Παράκτιος χώρος

Ο χωρικός προσδιορισμός των ενοτήτων του παράκτιου χώρου έγινε με βάση τα ακόλουθα κύρια κριτήρια:

- Την μορφολογία του εδάφους (κλίσεις, εδαφοκάλυψη κλπ.).
- Τις υπάρχουσες και προβλεπόμενες πιέσεις και εντάσεις στους τομείς του τουρισμού, παραθερισμού, οικιστικής ανάπτυξης αλλά και άλλων τομέων της οικονομίας.
- Την διοικητική διαίρεση (Περιφερειακές Ενότητες, Καλλικράτειοι Δήμοι, ομάδες δημοτικών ενοτήτων).
- Την χωροταξική δομή και τις ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες.
- Τους φυσικούς, πολιτιστικούς και τουριστικούς πόρους.
- Τις βασικές προσπελάσεις της παράκτιας ζώνης (υποδομές μεταφορών).

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια προσδιορίστηκαν οι εξής ενότητες του παράκτιου χώρου.

Στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας:

1. Η παράκτια χωρική ενότητα του Αμβρακικού κόλπου.
2. Η παράκτια χωρική ενότητα δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας.
3. Η παράκτια χωρική ενότητα Δήμου Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου.
4. Η παράκτια χωρική ενότητα Δήμου Ναυπακτίας.

Στην Π.Ε. Αχαΐας:

5. Η παράκτια χωρική ενότητα Δήμων Πατρέων και Δυτ. Αχαΐας (εκτός της ΔΕ Λαρισσού).
6. Η παράκτια χωρική ενότητα Δήμου Αιγιαλείας.
7. Η παράκτια χωρική ενότητα λιμνοθάλασσας Κοτυχίου μέχρι Λιμνοθάλασσας Καλογριάς¹.

Στην Π.Ε. Ηλείας

8. Η παράκτια χωρική ενότητα των ακτών Κυλλήνης και Δήμου Πηνειού.
9. Η παράκτια χωρική ενότητα Δήμων Πύργου (εκτός Δ.Ε. Βώλακος) και Ήλιδας.
10. Η παράκτια χωρική ενότητα νοτιοδυτικής Ηλείας (Δήμου Ζαχάρως και ΔΕ. Βώλακος Δ. Πύργου).

Για να γίνουν πιο εξειδικευμένες και συγκεκριμένες οι χωροταξικές κατευθύνσεις για τις παράκτιες χωρικές ενότητες της Περιφέρειας είναι απαραίτητο να υπάρξει η κατηγοροποιημένη διαβάθμισή τους σε επιμέρους ομάδες – κατηγορίες στις οποίες η κάθε μια (κατηγορία) χαρακτηρίζεται από διαφορετικό βαθμό: i) συγκέντρωσης – έντασης των οικιστικών, παραθεριστικών, τουριστικών ή άλλων πιέσεων, ii) υπάρχουσας ή εξελισσόμενης υποβάθμισης του φυσικού, πολιτιστικού και οικιστικού περιβάλλοντος και iii) ύπαρξης θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών, αλλά και εκτάσεων που προβλέπεται ότι θα πληγούν από την κλιματική αλλαγή.

Με βάση τα παραπάνω οι 10 χωρικές ενότητες διαβαθμίστηκαν στις ακόλουθες κατηγορίες:

1. Παράκτιες ενότητες με έντονες οικιστικές / τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση – εξυγίανση του περιβάλλοντός τους.

Σ' αυτήν την κατηγορία ανήκουν οι ακόλουθες χωρικές ενότητες:

- Η παράκτια περιοχή Δήμων Πατρέων και Δυτ. Αχαΐας (εκτός της ΔΕ Λαρισσού) (5)
- Η παράκτια περιοχή Δήμου Αιγιαλείας (Αίγιο – Ακράτα) (6)
- Η παράκτια περιοχή Δήμων Πύργου (εκτός Δ.Ε. Βώλακος) και Ήλιδας (9)
- Η παράκτια περιοχή Κυλλήνης και Δήμου Πηνειού
- Η παράκτια περιοχή Δήμου Ναυπακτίας (4)

2. Παράκτιες ενότητες με χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις που παρουσιάζουν αναπτυσσόμενη δυναμική στην τουριστική κίνηση, ανωδομή και υποδομή.

Σ' αυτήν την κατηγορία ανήκει η παράκτια χωρική ενότητα των δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας.

3. Ενότητες οι οποίες στο σύνολό τους ή στην μεγαλύτερη έκτασή τους χαρακτηρίζονται από προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας, αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πόρων των περιοχών τους.

Σ' αυτήν την κατηγορία ανήκουν:

- Η παράκτια ενότητα του Αμβρακικού κόλπου

¹ Η παράκτια αυτή ενότητα έχει ως κύριο γνώρισμά της τη διεθνούς σημασίας προστατευόμενη περιοχή λιμνοθάλασσας Κοτυχίου και λιμνοθάλασσας Καλογριάς και το δάσος της Στροφυλιάς, αποτελώντας με χωρικούς, οικολογικούς και τοπικούς όρους μια ενιαία παράκτια ενότητα παρά το ότι τμήματά της ανήκουν σε δύο περιφερειακές ενότητες (Αχαΐας και Ηλείας).

- Η παράκτια περιοχή του Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου.
- Η παράκτια περιοχή των νότιο-δυτικών ακτών της Ηλείας.
- Η παράκτια περιοχή της λιμνοθάλασσας του Κοτυχίου, μέχρι Λιμνοθάλασσας Καλογριάς.

Είναι απαραίτητο ακόμη να επισημανθεί, ότι ανεξάρτητα από τις εξειδικευμένες επιμέρους κατευθύνσεις για κάθε μια από τις παραπάνω κατηγορίες παράκτιων χωρικών ενότητων μια από τις κυριότερες κατευθύνσεις που αφορά όλες τις παράκτιες ενότητες είναι η προστασία και η άμυνά τους απέναντι στις αρνητικές συνέπειες από την κλιματική αλλαγή. Ιδιαίτερα για όσες είναι πεδινές και η υψομετρική διαφορά από την στάθμη της θάλασσας σε μεγάλο βάθος της παράκτιας ζώνης είναι πολύ μικρή (βλέπε χάρτη Β.1.1.γ-8.1).

Με βάση τις συνέπειες του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής είναι απαραίτητο από τώρα να ληφθεί η πρόνοια από τον τοπικό χωρικό σχεδιασμό και τα ειδικά διαχειριστικά σχέδια για την βιώσιμη ανάπτυξη των παράκτιων ενότητων και των τριών κατηγοριών ώστε:

- α) στις παράκτιες ζώνες, οι οποίες στον χάρτη Β.1.1.γ-8.1 χαρακτηρίζονται ως μέτριας τρωτότητας (πράσινο χρώμα) στα πρώτα 100 μ. από τον αιγιαλό να μην επιτρέπονται ανωδομές οποιασδήποτε χρήσης, ενώ παράλληλα να προβλεφθούν διαμορφώσεις του εδάφους με τοιχεία αντιστήριξης, οι οποίες να προστατεύουν τις εδαφικές επιφάνειες από την κάλυψή τους από την ανερχόμενη στάθμη της θάλασσας.
- β) στις ζώνες που χαρακτηρίζονται ως υψηλής τρωτότητας (και αποτελούν δελταϊκές αποθέσεις μικρού υψομέτρου - ερυθρό χρώμα) ο περιορισμός να αφορά μεγαλύτερη απόσταση από τα 100μ. από τον αιγιαλό, σύμφωνα με περαιτέρω διερεύνηση και μελέτη που πρέπει να γίνει για το σοβαρό αυτό ζήτημα.

Στα πλαίσια της αναβάθμισης και της προστασίας των παράκτιων ζωνών με βάση τις τεκμηριωμένες ερμηνείες υποβάθμισής τους [ιδιαίτερα αυτής της κατηγορίας (1) με μεγάλες πιέσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες] δίνεται η κατεύθυνση για ένταξη σ' αυτές τουριστικών εγκαταστάσεων υψηλής ποιότητας (είτε με εκσυγχρονισμό υπάρχοντων είτε με την ένταξη νέων) με τους ισχύοντες περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς και τον επιβαλλόμενο εξοπλισμό τους σε υποδομές και εξυπηρετήσεις, καθώς και τον παράλληλο συστηματικό έλεγχο και την αποθάρρυνση της εκτός σχεδίου (νόμιμης και αυθαίρετης) δόμησης.

Η τελευταία αναφορά μπορεί να υλοποιηθεί μέσα από τα εκπονούμενα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (στων οποίων την έκταση περιλαμβάνονται και παράκτιες ζώνες), με την πρόβλεψή τους για δραστικό περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης, αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας και απαγόρευση χρήσεων γης οι οποίες δεν συνάδουν με την τουριστική χρήση ή/και την προστασία των φυσικών και τοπικών πόρων της ζώνης.

Είναι απαραίτητο να γίνει σαφής η κατά προτεραιότητα εκπόνηση και έγκριση των τοπικών χωροταξικών αυτών των περιοχών σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου.

Επιβάλλεται ακόμη κατά προτεραιότητα να προωθηθεί η εκπόνηση και υλοποίηση ειδικών διαχειριστικών σχεδίων (τα οποία θα περιλαμβάνουν και ειδικότερες κατευθύνσεις ανά ενότητα και θέσπιση κινήτρων – αντικινήτρων για την ιδιωτική πρωτοβουλία), με στόχο την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και κυρίως των τουριστικών και οικιστικών εγκαταστάσεων με οργανωμένο τρόπο. Κατά προτεραιότητα προτείνονται να συνταχθούν ένα ή δύο πιλοτικά διαχειριστικά σχέδια σε μια ή δύο ενότητες της κατηγορίας 1 (παράκτιες ενότητες με έντονες πιέσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες).

Εκτός των παραπάνω γενικότερων κατευθύνσεων για τις παράκτιες περιοχές αυτής της κατηγορίας και αυτές που αναφέρονται στο επόμενο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3 και αφορούν ειδικότερα στην τουριστική τους αναβάθμιση και εξυγίανση ισχύουν και οι ακόλουθες:

- Σε κάθε ευρύτερη παράκτια ζώνη – περιοχή είναι σκόπιμο τα τοπικά χωροταξικά σχέδια να προσδιορίσουν επιμέρους περιοχές με κύρια την χρήση τουρισμού – αναψυχής – παραθερισμού, οι οποίες θα είναι κατά βάση οι περιοχές που θα αναπτυχθεί η τουριστική δραστηριότητα στις εκτός σχεδίου περιοχές. Ορισμένες απ' αυτές κατά προτεραιότητα θα μπορούν να πολεοδομηθούν.
- Με δεδομένο ότι σε όλες τις παράκτιες ζώνες / περιοχές αυτής της κατηγορίας (εκτός αυτής του Δ. Ναυπακτίας) η γεωργική γη είναι σε μεγάλο ποσοστό γης υψηλής παραγωγικότητας είναι αναγκαίο να διαφυλαχθεί και να ενισχυθεί η γεωργική χρήση και η οργάνωση της παραγωγής με τις κατευθύνσεις και τα μέτρα που περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.1. Μ' αυτή την έννοια οι περιοχές που θα προσδιοριστούν με κύρια την τουριστική χρήση θα πρέπει να είναι κατ' οικονομία και κατ' επέκταση αυτές που θα προκύπτουν από τα προγραμματικά μεγέθη για κάθε περιοχή.
- Για τους ίδιους λόγους οι οικιστικές περιοχές α' και β' κατοικίας είναι απαραίτητο να υπακούουν στις αρχές της "συμπαγούς πόλης" και αυτές της β' κατοικίας κατά προτίμηση να αποτελούν οργανωμένες οικιστικές αναπτύξεις (ΠΕΡΠΟ).

Σε ό,τι αφορά την παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών της Αιτωλίας, η οποία είναι η μόνη παράκτια χωρική ενότητα της Περιφέρειας που ανήκει στην κατηγορία 2 (δηλαδή ενότητα με αναπτυσσόμενη δυναμική, στην τουριστική κίνηση, ανωδομή και υποδομή, η οποία παράλληλα χαρακτηρίζεται από χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις αλλά διακρίνεται και για την αξιόλογη παραγωγή/εξαγωγές

στον τομέα των υδατοκαλλιέργειών) δίνεται η κατεύθυνση για εκπόνηση / έγκριση μελέτης ΠΟΑΠΔ για τις δυτικές ακτές Αιτωλνίας και για τις Εχινάδες που θα ορίζουν τεκμηριωμένα τις επιμέρους ζώνες χρήσεων γης (ζώνες με επικρατούσες τις τουριστικές δραστηριότητες, ζώνες για την ανάπτυξη υδατοκαλλιέργειών, ζώνες προστασίας, τη ζώνη του κόλπου του λιμένα Πλατυγιαλίου, στην οποία δεν θα επιτρέπονται άλλες χρήσεις παρά αυτές που συνάδουν με τον χαρακτήρα και την NABIPPE κ.ο.κ.).

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις σε ό,τι αφορά τις δραστηριότητες που περιγράφησαν, που αποτελούν και κατευθυντήριες οδηγίες αυτού του Π.Π. προς την προτεινόμενη για εκπόνηση ΠΟΑΠΔ καθώς και αντίστοιχες κατευθύνσεις για τα ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ που αφορούν τις δυτικές ακτές της Αιτωλνίας είναι οι ακόλουθες:

- ο Στο νοτιο-δυτικό τμήμα των ακτών, οι οποίες βρίσκονται μέσα στην προστατευόμενη περιοχή Natura των εκβολών του Αχελώου, πρέπει (με βάση την υπάρχουσα κατάσταση και στα πλαίσια πάντοτε της σχεδιασμένης βιώσιμης ανάπτυξης και προστασίας της περιοχής) να προσδιορισθούν μικρές παράκτιες ζώνες ελεγχόμενης επέκτασης των εντατικών υδατοκαλλιέργειών, μικρές ζώνες εναλλακτικού τουρισμού σε σημεία που χαρακτηρίζονται από παραλίες υψηλής ποιότητας, ενώ το μεγαλύτερο παράκτιο τμήμα είναι αναγκαίο να προστατευτεί αποδιδόμενο μόνο στην αγροτική παραγωγή με κίνητρα ενισχυτικά της βιολογικής καλλιέργειας.
- ο Στη ζώνη του κόλπου του λιμένα Πλατυγιαλίου, δεν επιτρέπεται η χωροθέτηση υδατοκαλλιέργειών ούτε τουριστικών εγκαταστάσεων.
- ο Βόρεια της ευρύτερης περιοχής του Πλατυγιαλίου Αστακού στην παράκτια ενότητα των δυτικών ακτών Αιτωλνίας η κατεύθυνση σε ό,τι αφορά τις εντατικές υδατοκαλλιέργειες είναι η αποφυγή νέων εγκαταστάσεων με νέες χωροθετήσεις. Οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις μπορούν να εκσυγχρονισθούν και στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού τους, με σχετική τεκμηρίωση της αναγκαιότητας τους, μπορούν να γίνουν μόνο μικρές επεκτάσεις των εγκαταστάσεων. Η γενική κατεύθυνση είναι με βάση την προτεινόμενη μελέτη ΠΟΑΠΔ να επιχειρηθεί μέσω και σχετικών κινήτρων η σταδιακή μετεγκατάσταση ορισμένων στις Εχινάδες νήσους.
- ο Στο τμήμα της παράκτιας ενότητας από τον Αστακό μέχρι την ευρύτερη περιοχή της Παλαίρου η κατεύθυνση είναι να εντοπισθούν επί μέρους περιοχές (ζώνες) τουριστικής ανάπτυξης θαλάσσιου τουρισμού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (ιστιοπλοϊκού, αλιευτικού, περιηγητικού, αγροτουρισμού κ.α.), με δεδομένο ότι η περιοχή αυτή μπορεί να παρουσιάσει μια ελεγχόμενη δυναμική στην τουριστική ανάπτυξη και στον παραθερισμό.

Σε ό,τι αφορά τις κατευθύνσεις για την κατηγορία 3 των παράκτιων ενοτήτων (οι οποίες στο σύνολο ή στο μεγαλύτερο μέρος της έκτασής τους εμπεριέχουν προστατευόμενες περιοχές Natura, δασικές εκτάσεις, αρχαιολογικούς χώρους κ.α.) αλλά έχουν δυνατότητες και προοπτικές ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη και προστασία των πλουτοπαραγωγικών φυσικών τους πόρων) είναι οι εξής:

- Ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του διεθνούς σημασίας φυσικού περιβάλλοντος των ενοτήτων αυτών.
- Ενίσχυση εναλλακτικών, ήπιων μορφών τουριστικής ανάπτυξης με τουριστικές εγκαταστάσεις που με την ποιότητα και την μορφή τους εναρμονίζονται και αναδεικνύουν τον χαρακτήρα, το τοπίο και το φυσικό περιβάλλον των περιοχών αυτών. Οι μορφές αυτές τουρισμού μπορεί να είναι οικοτουρισμός, αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, πολιτιστικός, πεζοπορικός, θαλάσσιος, ποδηλατικός κ.α.
- Σε συγκεκριμένες εκτάσεις που δεν θίγουν τους περιβαλλοντικούς και φυσικούς πόρους των προστατευόμενων περιοχών η δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων ειδικών μορφών τουρισμού (όπως η αξιοποίηση των ευρωπαϊκής σημασίας ιαματικών πηγών Καϊάφα ή και άλλες ιαματικές πηγές (π.χ. Κυλλήνης, Κουνουπελίου), η αξιοποίηση μικρών αλλά υψηλής ποιότητας ακτών (όπως η παραλία Λούρου² κοντά στις εκβολές του Αχελώου) για θαλάσσιο, ιστιοπλοϊκό τουρισμό κ.α.
- Αξιοποίηση τμημάτων των υγροβιότοπων (π.χ. περιοχή Natura νοτιοδυτικών ακτών δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου, Αμβρακικός, υγροβιότοποι Π.Ε. Ηλείας) με ελεγχόμενη ανάπτυξη μεμονωμένων ή μικρών συγκεντρώσεων υδατοκαλλιέργειών.
- Ενίσχυση με όλους τους δυνατούς τρόπους της βιολογικής καλλιέργειας και της βιολογικής κτηνοτροφίας στις ευρύτερες περιοχές των παράκτιων αυτών ενοτήτων έτσι ώστε να αναδεικνύεται, να προστατεύεται και να εμπλουτίζεται το περιβάλλον και ο ποιοτικός αγροτικός χαρακτήρας αυτών των ιδιαίτερα ευαίσθητων περιοχών.
- Κατά προτεραιότητα ενεργειακή υποστήριξη των περιοχών αυτών με ανανεώσιμες μορφές ενέργειας και προγράμματα εξοικονόμησης νερού για την άρδευση και ύδρευση τους.

Στο επόμενη κεφ. Β.1.1.δ "εξειδίκευση των κατευθύνσεων του Π.Π. σε χωρικές υποενότητες της Περιφέρειας" περιγράφονται πιο αναλυτικά οι εξειδικευμένες κατευθύνσεις για κάθε μια ενότητα του παράκτιου χώρου.

² Για την παραλία του Λούρου υπάρχει μελέτη που έχει υποβάλλει το ΥΠΕΚΑ για έκδοση σχετικού Π.Δ/τος ο φορέας Διαχείρισης του Περιβαλλοντικού Πάρκου Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου και εκβολών Αχελώου και Εύηνου ποταμού, με την οποία τροποποιείται η σχετική ΚΥΑ και προβλέπεται η τουριστική αξιοποίηση της παραλίας Λούρου με παράλληλη προστασία – ανάδειξη της προστατευόμενης περιοχής.

B.1.1.γ.8.2 Ορεινός χώρος

Ο χωρικός προσδιορισμός των ενότητων του ορεινού χώρου έγινε με βάση τα ακόλουθα κύρια κριτήρια:

- Διοικητική διαίρεση (περιφερειακές ενότητες, Καλλικράτειοι Δήμοι, ομάδες δημοτικών ενότητων).
- Χωροταξική δομή και ενδοπεριφερειακές ενότητες.
- Βασικές προσπελάσεις της ορεινής ζώνης και η σχέση – απόσταση τους με τους αναπτυξιακούς άξονες και πόλους (υποδομές μεταφορών).
- Η σημαντικότητα των φυσικών, πολιτιστικών και τουριστικών πόρων..
- Ο βαθμός μειονεκτικότητας των ενότητων.

Με βάση τα κριτήρια αυτά προσδιορίζονται οι ακόλουθες ενότητες του ορεινού χώρου.

Στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας:

1. Ορεινή ενότητα Δήμων Ακτίου - Βόνιτσας και Αμφιλοχίας (Δήμοι Αμβρακικού).
2. Ορεινή ενότητα λιμνών Αιτωλ/νίας (ενδοπεριφερειακή ενότητα Δήμων Αγρινίου – Θέρμου).
3. Ορεινή ενότητα του Δήμου Ναυπακτίας.

Στην Π.Ε. Αχαΐας

4. Ορεινή ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων.
5. Ορεινή ενότητα Δήμου Πάτρας.
6. Ορεινή ενότητα Δήμου Ερυμάνθου.

Στην Π.Ε. Ηλείας

7. Ορεινή ενότητα Δήμων Αρχαίας Ολυμπίας και Κρεστένων – Ανδρίτσαινας.

Οι επτά παραπάνω ενότητες του ορεινού χώρου της ΠΔΕ δεν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο από την άποψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων, με ορισμένες να βρίσκονται για συγκεκριμένους λόγους σε πιο μειονεκτικό επίπεδο και άλλες να χαρακτηρίζονται την τελευταία 10ετία από ενθαρρυντικές τάσεις για σταδιακή αναίρεση της παλιάς μειονεκτικής τους θέσης.

Με βάση τον βαθμό ανάπτυξης των ορεινών χωρικών ενότητων μπορούν να διακριθούν οι εξής κατηγορίες:

1. Ενότητες του ορεινού χώρου που παρουσιάζουν ορατά σημάδια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού – παραθεριστικής κατοικίας και τάσεις περαιτέρω ανάπτυξης. Στην κατηγορία αυτή μπορούν να περιληφθούν:
  - α) η χωρική ενότητα της Ορεινής Ναυπακτίας και
  - β) η χωρική ενότητα του Δήμου Καλαβρύτων και της ορεινής Αιγιαλείας (Αροάνια όρη).
2. Ενότητες του ορεινού χώρου οι οποίες δεν παρουσιάζουν ακόμη αισθητή βελτίωση – ενίσχυση διάφορων μορφών εναλλακτικού τουρισμού, αλλά χαρακτηρίζονται από κάποια αξιόλογη δραστηριότητα στην κτηνοτροφική παραγωγή. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι υπόλοιπες ορεινές ενότητες της Αιτωλ/νίας εκτός της ορεινής Ναυπακτίας, κατά πρώτο λόγο οι ορεινές περιοχές των Δήμων Αμφιλοχίας (όρη Βάλτου) και Ακτίου – Βόνιτσας (Ακαρνανικά όρη) και κατά δεύτερο λόγο η ορεινή περιοχή του Δήμου Θέρμου (Παναϊτωλικό όρος) και η ημιορεινή περιοχή Αρακύνθου, καθώς και οι ορεινές περιοχές των δήμων Πατρών (Παναχαϊκό όρος) και Ερυμάνθου (όρος Ερύμανθος).
3. Η ορεινή περιοχή της Ηλείας (όρος Λάμπειο και όρος Μίνθη) η οποία βρίσκεται στην πιο μειονεκτική θέση απ' όλες τις άλλες ενότητες του ορεινού χώρου με κύριο μειονεκτικό χαρακτηριστικό της εκτός των άλλων, τις αρνητικές συνέπειες των πυρκαγιών του καλοκαιριού του 2007.

Σε ό,τι αφορά τον ορεινό χώρο, πέραν των κατευθύνσεων του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. (Άρθρο 9: Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, παράκτιου, νησιωτικού και αγροτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών), οι γενικές κατευθύνσεις του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου Δυτικής Ελλάδας (οι οποίες αναφέρονται σε όλες τις ενότητες του ορεινού χώρου), πλαισιώνουν την στρατηγική κατεύθυνση για την σταδιακή ανασυγκρότηση των ορεινών περιοχών, η οποία συνίσταται στα εξής:

Διαμόρφωση, ενεργοποίηση και σταδιακή υλοποίηση ολοκληρωμένων διαχειριστικών σχεδίων για κάθε ενότητα του ορεινού χώρου (με βραχυ-μεσο-μακροπρόθεσμα μέτρα, ενέργειες και δράσεις), τα οποία οφείλουν να στοχεύουν σε πρώτο στάδιο στην βαθμιαία αναστολή της μείωσης πληθυσμού αυτών των περιοχών και σε δεύτερο στάδιο στην σταθεροποίησή του, ιδιαίτερα με:

- Την ενίσχυση του πλέγματος των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών (εδρών ή δευτέρων κέντρων πρώην Καποδιστριακών Δήμων) μεταξύ τους και την σύνδεση τους με γειτονικά ορεινά επαρχιακά κέντρα γειτονικών ορεινών ενότητων της ίδιας ή άλλης ΠΕ (π.χ. ορεινές ενότητες Αιτωλ/νίας με αυτές της Ευρυτανίας),
- την ενίσχυση της πολυαπασχόλησης και της εισαγωγής νέων κλάδων και τομέων παραγωγής στον ορεινό χώρο πέραν της κτηνοτροφίας και γεωργίας,
- την ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, (μέσω κινήτρων, συμμετοχής σε σχετικά κοινοτικά προγράμματα),

- την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των μικρών/μεσαίων επιχειρήσεων,
- τη στήριξη της βιοτεχνίας – χειροτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων,
- την αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (φωτοβολταϊκά, μικρά υδροηλεκτρικά έργα, αιολική ενέργεια),
- τη βελτίωση της οδικής σύνδεσης και των υποδομών, ιδίως των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών και των σημαντικών περιβαλλοντικών και τουριστικών τους πόρων, με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα,
- την απόδοση μεγαλύτερου ποσοστού επιδότησης για εγκατάσταση επιχειρήσεων σε ορεινές περιοχές απ' αυτό που ισχύει για την υπόλοιπη Περιφέρεια,
- την απόδοση χωροταξικών κινήτρων για την εγκατάσταση επιχειρήσεων σε μια ζώνη από 200 – 500 μ. γύρω από τα όρια ορεινών οικισμών, κυρίως οικισμών 6^{ου} επιπέδου και κεφαλοχωριών και
- την έμφαση στη παραγωγή τοπικών προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ και την προώθηση ιδιαίτερα της βιολογικής γεωργίας και βιολογικής κτηνοτροφίας.

Στο επόμενο κεφ. Β.1.1.δ "Εξειδίκευση των κατευθύνσεων του ΠΠΧΣΑΑ σε χωρικές ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές ενότητες" και σε ορισμένες απ' αυτές που παρουσιάζουν ορισμένες ιδιαίτερες περιγράφονται πιο αναλυτικά εξειδικευμένες κατευθύνσεις, ιδίως όσον αφορά στην ενίσχυση των ήπιων εναλλακτικών ή ειδικών μορφών τουρισμού, που όπως προαναφέρθηκε και στην α' φάση της μελέτης μπορεί να αποτελέσει για τις ορεινές μειονεκτικές περιοχές σημαντική δραστηριότητα, για την συγκράτηση του πληθυσμού και την ενίσχυση της απασχόλησης τόσο την θερινή όσο και τη χειμερινή περίοδο.

B.1.1.γ.9 Πλαίσια για την χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων

B.1.1.γ.9.1 Κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα

Οι δυναμικές ζώνες της Περιφέρειας παραμένουν οι ίδιες την τελευταία δεκαετία:

- ο κάμπος – πεδινές περιοχές της Ηλείας, της Δυτικής Αχαΐας, Αργινίου – Μεσολογγίου και Αιγιαλείας για τα γεωργικά προϊόντα,
- οι ημιορεινές περιοχές, κυρίως της Αιτωλνίας και σε δεύτερο βαθμό της Ηλείας και Αχαΐας για την κτηνοτροφία, και
- οι περιοχές εσωτερικών υδάτων της Αιτωλνίας και Ηλείας και εκτάσεις στις δυτικές ακτές της Αιτωλνίας και του Αμβρακικού για τις υδατοκαλλιέργειες.

Σε επίπεδο Καλλικράτειων Δήμων οι πεδινές και ημιορεινές περιοχές που εμφανίζουν έντονη δυναμικότητα στον τομέα της φυτικής και ζωϊκής παραγωγής και εξακολουθούν να είναι οι δυναμικές ζώνες του πρωτογενή τομέα είναι:

- Η περιοχή των δήμων Πύργου – Ήλιδας – Πηνειού – Ανδραβίδας / Κυλλήνης για την ΠΕ Ηλείας.
- Η περιοχή των δήμων Μεσολογγίου – Αργινίου – Ακτίου / Βόνιτσας – Αμφιλοχίας για την ΠΕ Αιτωλνίας.
- Η περιοχή των δήμων Δυτικής Αχαΐας – Πατρέων – Ερυμάνθου για την ΠΕ Αχαΐας και σε μικρότερες εκτάσεις πεδινές περιοχές του Δήμου Αιγιαλείας.

Οι ευρύτερες ζώνες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της χαρακτηριζόμενης ως γεωργικής γης ("κεντρομόλου", που ελκύει απασχόληση στις γόνιμες πεδινές και ημιορεινές εκτάσεις), σε μεγάλο βαθμό εντοπίζονται και στις τρεις ΠΕ, κυρίως στις περιοχές με υψόμετρο κάτω των 600 μ., ενώ οι ευρύτερες ζώνες κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και βοσκοτόπων σε μεγάλο βαθμό εντοπίζονται στις ημιορεινές (με υψόμετρο άνω των 400 μ.) και στις ορεινές περιοχές (βλέπε χάρτη Π2α).

Σημαντική κατεύθυνση για το ΕΓΤΑΑ είναι ο συντονισμός του περιφερειακού σκέλους με το εθνικό πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης και τα μέτρα που προτείνονται από αυτό είναι:

1. Ενίσχυση επενδύσεων σε υλικά στοιχεία του ενεργητικού με σκοπό: την εγκατάσταση νέου αγρότη, την αναδιάρθρωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας στην εκμετάλλευση με ενέργειες πρώτης έως και τελικής χωρικής μεταποίησης, την εμπορία γεωργικών προϊόντων. Στις παραπάνω ενισχύσεις ιδιαίτερη προτεραιότητα θα δίνεται σε επενδύσεις σε υλικά στοιχεία του ενεργητικού που σκοπό έχουν την ορθολογική χρήση του νερού (συστήματα άρδευσης), την προστασία των εδαφών, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την εξοικονόμηση ενέργειας και την πράσινη ανάπτυξη.
2. Ενισχύσεις στη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων (όσες από αυτές δεν εντάσσονται στην ενίσχυση των ΜΜΕ και της επιχειρηματικότητας). Θα πρέπει όμως να αποφευχθεί ο κατακερματισμός των ενισχύσεων από διαφορετικά μέτρα και ενέργειες μέσα στην Περιφέρεια.
3. Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών (δημιουργία και βιωσιμότητα) κυρίως σε τομείς της ζωϊκής παραγωγής.
4. Συμφωνία με εθνικό φορέα διαχείρισης κινδύνων στη γεωργία για την διαχείριση κινδύνου στις αγροτικές μονάδες της ΔΕ και ιδιαίτερα σε αυτές που πλήττονται από δυσμενείς καιρικές συνθήκες.
5. Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας με προτεραιότητα και αυξημένα ποσά ενίσχυσης για καλλιέργειες ή ζωϊκές μονάδες σε συνεχόμενες εκτάσεις μέσα στις ζώνες ΠΓΕ και ΠΟΠ της Περιφέρειας, στις ζώνες Natura 2000 και κοντά σε σημαντικά επιβαρυμένους υδάτινους αποδέκτες έτσι ώστε να μεγιστοποιηθεί η συνέργεια με τα προγράμματα ποιοτικής παραγωγής (προϊόντα ΠΓΕ, ΠΟΠ), διαχείρισης νερών (Water Framework Directive), και την πολιτική προστασίας των ενδιαιτημάτων (Habitats). Ο ρόλος της Περιφέρειας πρέπει να είναι κυρίως συντονιστικός ανάμεσα στους φορείς διαχείρισης των υδάτινων διαμερισμάτων, τους φορείς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών και τους εμπλεκόμενους βιοκαλλιεργητές.
6. Υποστήριξη, αναγνώριση και σήμανση της τοπικής αγροτικής παραγωγής σε συνεργασία και συντονισμό με την τοπική αυτοδιοίκηση, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο την κεντρική λαχαναγορά και τις λαϊκές αγορές.
7. Εκτεταμένες δράσεις επίδειξης σε επιλεγμένες καινούργιες καλλιέργειες και σε καινούργιες μεθόδους παραγωγής. Οι δράσεις επίδειξης μπορεί να ανατεθούν είτε σε πιστοποιημένους γεωργικούς συμβούλους είτε να αναληφθούν από τις υπηρεσίες της Περιφέρειας σε συνεργασία με τα αντίστοιχα ερευνητικά ινστιτούτα.
8. Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας σε συνεργασία με την Agrocert από επιχειρήσεις και ομάδες παραγωγών.

9. Ενίσχυση και μεταφορά τεχνογνωσίας στους ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ για την βελτίωση των υποδομών άρδευσης και την εξοικονόμηση νερού. Ενίσχυση για την υιοθέτηση συστημάτων κατανομής, παρακολούθησης και τιμολόγησης του νερού άρδευσης¹.

Είναι επιτακτική η ανάγκη αντιμετώπισης των αδυναμιών του πρωτογενή τομέα με:

- Βελτίωση - εκσυγχρονισμό των υποδομών του (βελτίωση ή αντικατάσταση του πετपालαιωμένου και με πολλά προβλήματα αρδευτικού δικτύου κυρίως στην Αιπ/νία και Ηλεία και επέκτασής του),
- αναδιάρθρωση καλλιεργειών και λόγω αναθεώρησης της ΚΑΠ (καπνός, βαμβάκι), σύμφωνα με τις απαιτήσεις της αγοράς και τα εδαφοκλιματικά δεδομένα της περιοχής,
- εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, με αποτελεσματικότερη προστασία της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας (της οποίας μέχρι σήμερα υποβαθμίζεται η ποιότητα από διάφορες πηγές ρύπανσης και ανταγωνιστικές πιέσεις μη συμβατές με την γεωργική χρήση), με ιδιαίτερη έμφαση στην αντιμετώπιση των μεγάλων αδυναμιών στη διακίνηση και εμπορία προϊόντων, καθώς και με αντιμετώπιση των πάγιων προβλημάτων του τομέα που δεν αφορούν μόνο την ΠΔΕ αλλά όλη τη χώρα.
- ανατροπή της σχετικά υποβαθμισμένης κατάστασης των βοσκότοπων που υπερβόσκονται με οριοθέτηση και οργάνωση νέων βοσκότοπων, βελτίωση αυτών που υπάρχουν και οργάνωση εκτατικών κτηνοτροφικών πάρκων (κυρίως στην Αιπ/νία και Ηλεία) και εκσυγχρονισμός των κτηνοτροφικών μονάδων.

Η ΠΔΕ πρέπει να αναλάβει συντονισμένες δράσεις, στα πλαίσια της καθοδήγησης και του συντονισμού των φορέων για τη δημιουργία «Καλαθίου Προϊόντων της Δυτικής Ελλάδας» οι οποίες συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Να προβληθεί η αξία της πρωτογενούς παραγωγής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και να εδραιωθεί η θέση της στις αγορές.
- Να προωθηθεί η εναρμόνιση της παραγωγής των τοπικών προϊόντων με τα ποιοτικά πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφορικά με την υγεία, το περιβάλλον, τις καλές συνθήκες διαβίωσης των ζώων.
- Να γίνουν γνωστά τα προϊόντα της ΠΔΕ στους καταναλωτές και να προβληθεί η ποικιλία τους.
- Να ακολουθηθούν συγκεκριμένα συστήματα ποιότητας, ούτως ώστε η πρωτογενής παραγωγή, αλλά και η μεταποίηση να αποδώσουν προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Να ενθαρρυνθεί η διαβούλευση και η συνεργασία από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς με στόχο το σχεδιασμό κοινών δράσεων και πρωτοβουλιών υλοποίησης ενός δυναμικού πλάνου ανάπτυξης και πολυεπίπεδης βιωσιμότητας της πρωτογενούς παραγωγής, της τοπικής οικονομίας και των τοπικών κοινωνιών.

Με κατεύθυνση και επιδίωξη την συμβολή του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου της Δ.Ε. στην ενίσχυση της γεωργικής παραγωγής και ανταγωνιστικότητάς της προτείνονται οι παρακάτω κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης (εκτός των γενικότερων που αναφέρθηκαν προηγουμένως), οι οποίες ειδικότερα αναφέρονται στην αναβάθμιση, τον προσδιορισμό και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γης υψηλής παραγωγικότητας.

Διευκρινίζεται ότι τα κριτήρια για τον χαρακτηρισμό από τις αρμόδιες υπηρεσίες ως γης υψηλής παραγωγικότητας **δεν είναι αυτά που προσδιορίζονται από την ΚΥΑ υπ' αρ. 168040 (ΦΕΚ 1528/Β/2010)** όπως τροποποιήθηκε με τη υπ' αρ. 072528 (ΦΕΚ 102/Β/2011), η οποία δεν έχει καταστεί δυνατόν να εφαρμοσθεί στην ΠΔΕ (όπως άλλωστε συμβαίνει και σε όλη τη χώρα), λόγω του ότι δεν έχουν ολοκληρωθεί οι αναγκαίες μελέτες για την τεκμηριωμένη εφαρμογή της (οι οποίες προγραμματίζονται να ολοκληρωθούν για την περιοχή της ΠΔΕ στις αρχές του 2015), αλλά είναι τα συγκεκριμένα κριτήρια που ακολουθεί η Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης της ΠΔΕ. Συγκεκριμένα, χαρακτηρίζεται ως γη υψηλής παραγωγικότητας αυτή που περιλαμβάνει τουλάχιστον έναν από τους ακόλουθους χαρακτηρισμούς:

- Εκτάσεις στις οποίες έχουν γίνει εγγειοβελτιωτικά έργα (αρδευτικά, στραγγιστικά, βελτιωτικά κλπ.) από οποιοδήποτε φορέα.
- Εκτάσεις στις οποίες έχουν προγραμματισθεί να γίνουν εγγειοβελτιωτικά έργα (αρδευτικά, στραγγιστικά, βελτιωτικά κλπ) από οποιοδήποτε φορέα.
- Εκτάσεις που αρδεύονται σε μεγάλο ποσοστό από επιφανειακά ή υπόγεια νερά, χωρίς να έχουν γίνει ή να προγραμματίζονται εγγειοβελτιωτικά έργα ή εκτάσεις που είναι δυνατόν να αρδευτούν μελλοντικά.
- Εκτάσεις στις οποίες έχουν γίνει ή προγραμματίζονται να γίνουν αναδασμοί, εκτός της περιμέτρου των εγγειοβελτιωτικών έργων, εκούσιοι ή αναγκαστικοί.
- Εκτάσεις με καλλιέργειες που δημιουργούν φυσικές ενότητες με τοπικά χαρακτηριστικά και πολλαπλή χρησιμότητα και εκτάσεις όπου αναπτύσσονται παραδοσιακές ή ειδικές καλλιέργειες π.χ. αμπελώνες περιοχών Δήμου Πάτρας και Δήμου Αιγιαλείας.

¹ Πρόταση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για την διαμόρφωση κατευθύνσεων Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής για την περίοδο 2014 - 2020.

Ο τελικός χωρικός προσδιορισμός των περιοχών γης υψηλής παραγωγικότητας (με ψηφιακές συντεταγμένες), πρέπει να απεικονιστεί με ακρίβεια με βάση τους χάρτες των μελετών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για κάθε περιοχή από το αντίστοιχο τοπικό χωροταξικό σχέδιο (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ).

Είναι δεδομένο, ότι μια από τις μεγάλες εγγενείς αδυναμίες και τα μειονεκτικά χαρακτηριστικά και προβλήματα του αγροτικού τομέα της Περιφέρειας, αλλά και όλης της χώρας, είναι ο μικρός / πολυτεμαχισμένος κλήρος. Είναι και σκόπιμο και αναγκαίο να προταθούν έμμεσα ή άμεσα κίνητρα και ρυθμίσεις που θα συμβάλλουν είτε στη συνένωση αγροτεμαχίων, είτε στην, με έμμεσους τρόπους, μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (Γ.Ε.)², είτε σε ρυθμίσεις που θα συμβάλλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής των αγροκτημάτων (εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων, κοινό συσκευαστήριο – δημοπρατήριο³ κ.α.) περιοχών γης υψηλής παραγωγικότητας, είτε στην μεγαλύτερη και ποιοτικότερη απόδοση (π.χ. αναδιάρθρωση της παραγωγής, νέες δυναμικές καλλιέργειες με υψηλότερη ζήτηση).

Μια συμπληρωματική με τα παραπάνω χωρική κατεύθυνση για τις περιοχές αυτές είναι η αποφυγή ακόμη μεγαλύτερου πολυτεμαχισμού και περαιτέρω κατάτμησης των αγροτεμαχίων. Είναι γνωστό ότι με τον Ν.2945/2001 «Εθνικό Σύστημα Προστασίας της Αγροτικής Δραστηριότητας και άλλες ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Γεωργίας» απαγορεύεται (κατά κανόνα) η κατάτμηση των αγροτεμαχίων σε περιοχές που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, με ποινή την απόλυτη ακυρότητα της σχετικής δικαιοπραξίας (παρ. 6β του άρθρου 56).

Είναι ακόμη σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι προτείνεται ακόμη και στις περιοχές γης υψηλής παραγωγικότητας να μπορεί να επιτρέπεται η χωροθέτηση μεταποιητικών εγκαταστάσεων καθετοποίησης των προϊόντων της περιοχής καθώς και εγκαταστάσεων υποδομών που συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό, στην βελτίωση της παραγωγής (ποσοτικά και ποιοτικά) και την ενεργειακή της επάρκεια.

Την τελευταία κυρίως δεκαετία παρουσιάζει αισθητή ανάπτυξη στην ΠΔΕ η **βιολογική καλλιέργεια** που αγγίζει τα όρια να αξιολογηθεί ως σημαντική στην ΠΕ Αιτωλ/νίας, σε μέτριο βαθμό στην ΠΕ Ηλείας και σε μικρότερο στην Αχαΐα. **Οι κυριότερες βιολογικές καλλιέργειες είναι οι επιτραπέζιες ελιές, οι ελαιοποιήσιμες ελιές, τα εσπεριδοειδή, τα οινάμπελα, οι καρυδιές, τα κηπευτικά, οι καστανιές και τα αρωματικά φυτά. Επίσης, σημαντικές εκτάσεις καλλιεργούνται βιολογικά με ζωοτροφές που προορίζονται για την κάλυψη των αναγκών της βιολογικής κτηνοτροφίας.** Πρόοδος ακόμη σημειώνεται (αν και όχι η επιθυμητή ή δυνατή) στην αύξηση των πιστοποιημένων προϊόντων με ονομασία προέλευσης. Στο ελαιόλαδο Ολυμπίας [Προστατευμένη Γεωγραφική Ένδειξη (ΠΓΕ)] και την κεφαλογραβιέρα [Προστατευόμενη (ΠΟΠ) Ονομασία Προέλευσης] και στο αυγοτάραχο Μεσολογγίου (ΠΟΠ) που καταχωρήθηκαν από 21/6/1996 προστέθηκαν:

- Η Κορινθιακή σταφίδα Βοστίτσα (ΠΟΠ) – καταχωρήθηκε από 18.07.1998
- Φέτα Καλαβρύτων (ΠΟΠ) – καταχωρήθηκε από 15.10.2002
- Σταφίδα Ηλείας (ΠΓΕ) – καταχωρήθηκε από 11.05.2011 καθώς και πιστοποιημένα προϊόντα μεταποίησης από αγροτικά προϊόντα όπως 4 αναγνωρισμένοι οίνοι (ΠΟΠ) και άλλοι 6 (ΠΓΕ) (βλέπε σχετικό Πίνακα στο κεφ. Α.1.1.α.6-5α.1.4)

Είναι σκόπιμο να ενισχυθεί με όλους τους τρόπους η βιολογική καλλιέργεια στις περιοχές γης υψηλής παραγωγικότητας, γιατί μ' αυτόν τον τρόπο ενισχύεται ποιοτικά η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων αυτών των περιοχών και μειώνονται δραστικά οι αρνητικές συνέπειες για το περιβάλλον και για την διατροφή, από τη χρήση φυτοφαρμάκων και την ανεξέλεγκτη εντατικοποίηση της παραγωγής.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2007), η συνολική αξία ζωϊκής παραγωγής στην ΠΔΕ ανέρχεται στα 312,32 εκατ. €, προερχόμενη κυρίως από αιγοπρόβειο και χοιρινό κρέας και γάλα. Στο σχετικό πίνακα με τα κτηνοτροφικά προϊόντα του κεφ. Α.1.1.α.6-1.3.2 γίνεται εμφανής η σημαντικότητα της παραγωγής κτηνοτροφικών προϊόντων της ΠΔΕ και ιδιαίτερα της Αιτωλ/νίας ακόμη και σε επίπεδο χώρας (η ΠΔΕ παράγει με στοιχεία του 2009 γάλα σε ποσοστό 11,1% της συνολικής εγχώριας παραγωγής, στην παραγωγή τυριού το 10,5% της συνολικής εγχώριας παραγωγής και στην παραγωγή βουτύρου αντίστοιχα το 16,1%). Στο ίδιο κεφάλαιο σημειώνεται ότι η Αιτωλ/νία **καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην εγχώρια βιολογική**

² Η Επιστημονική Εταιρία Αγροτικής Οικονομίας (ΕΤ. ΑΓΡΟ.) με την βοήθεια των τεσσάρων Πανεπιστημιακών Τμημάτων Γεωργικής Οικονομίας (Αριστοτελείου, Γεωπονικού Αθηνών, Ιωαννίνων και Χαροκοπείου) έχει προγραμματίσει 4 πιλοτικά μοντέλα για τον κατά περιοχές προσδιορισμό της τυπολογίας των Γ.Ε. προτείνοντας μέθοδο για την μεγέθυνσή του σε συνδυασμό με τον **αναδασμό με διαδικασίες εκουσίες**.

³ Επιστημαίνεται ότι εγκρίθηκε η δημιουργία δημοπρατηρίου αγροτικών προϊόντων και προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας στη θέση Σπαθάρι της Δ.Κ. Λεπενούς, του Δήμου Αγρινίου, σε κτίριο του πρώην Οργανισμού Καπνού (ιδ. ΥΠΑΑΤ), το οποίο θα λειτουργεί ως παράρτημα του δημοπρατηρίου της ΠΔΕ. Ερευνάται αντίστοιχη παραχώρηση έκτασης στην ευρύτερη περιοχή Πύργου – Αμαλιάδας, για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της Π.Ε. Ηλείας.

κτηνοτροφία (700 κτηνοτρόφοι απασχολούμενοι στον τομέα και 130.000 αιγοπρόβατα και 2.000 βοοειδή έχουν πιστοποιηθεί).

Η εξαιρετική βιοποικιλότητα και η τοπογραφία της περιοχής αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσδίδουν στα κτηνοτροφικά προϊόντα την εξαιρετική τους ποιότητα.

Ωστόσο, σημαντικό ζήτημα αποτελεί η **σχετικά κακή κατάσταση των βοσκοτόπων που υπερβόσκονται** και υποβαθμίζονται συνεχώς (κυρίως λόγω της έλλειψης συστήματος βόσκησης που θα επέτρεπε τον σχεδιασμό της βοσκοφόρτωσης για να υπάρχει ισορροπία απαιτήσεων ζώων και βοσκήσιμης γης). Σημειώνεται ακόμη ότι **δεν έχει οργανωθεί και δεν λειτουργεί ούτε ένα κτηνοτροφικό πάρκο στην Περιφέρεια** μέχρι σήμερα.

Η υποβαθμισμένη κατάσταση των βοσκοτόπων που υπερβόσκονται καθιστά ακόμη εντονότερη την ανάγκη για εντοπισμό **νέων βοσκότοπων** με δεδομένο το πρόβλημα που εντοπίστηκε από την Α΄ φάση της μελέτης, ότι οι βοσκότοποι, ιδιωτικοί και δημοτικοί δεν είναι και εκτατικά επαρκείς, με το πρόβλημα να γίνεται εντονότερο σε περιόδους ξηρασίας, οπότε η βοσκοϊκανότητα των χρησιμοποιούμενων βοσκότοπων να μειώνεται ακόμη περισσότερο.

Με αυτά τα δεδομένα κύρια χωρική κατεύθυνση του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ σε ό,τι αφορά το ζήτημα των βοσκοτόπων προς τα τοπικά χωροταξικά σχέδια όλων των Δήμων της Περιφέρειας είναι η οριοθέτηση ευρύτερων περιοχών μέσα στις οποίες μπορούν να αναζητηθούν νέοι βοσκότοποι.

Όπως σημειώθηκε και στην Α΄ φάση της μελέτης σ' ολόκληρη την Περιφέρεια δεν λειτουργεί ούτε ένα κτηνοτροφικό πάρκο, παρά τις ορατές δυνατότητες και προοπτικές, αλλά και την σημαντική παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων, ιδιαίτερα της Αιτωλ/νίας με την τελευταία να είναι στην πρώτη θέση στην εγχώρια βιολογική κτηνοτροφία με πιστοποιημένους 700 κτηνοτρόφους απασχολούμενους στον τομέα και 130.000 αιγοπρόβατα και 2.000 βοοειδή.

Κύρια κατεύθυνση της μελέτης είναι η χωροθέτηση, οργάνωση και λειτουργία ενός κατ' αρχήν πιλοτικού πρότυπου ανοικτού, εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου στην Αιτωλ/νία (και σε δεύτερη προτεραιότητα ενός εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου και στις άλλες δύο ΠΕ), με την ουσιαστική συμβολή και συνεργασία ομάδας παραγωγών – κτηνοτρόφων της περιοχής και σε συνεργασία με την ΤΑ και την Περιφέρεια, εξοπλισμένο με συσκευαστήριο κτηνοτροφικών προϊόντων, με τις αναγκαίες υποδομές και εξοπλισμό και την απαραίτητη συστηματική εποπτεία κτηνιάτρου.

Ο εντοπισμός νέων βοσκοτόπων, όσο και οι ευρύτερες περιοχές για την χωροθέτηση ενός τουλάχιστον εκτατικού, φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου σε κάθε Π.Ε. μπορεί και πρέπει να αναζητηθεί στις ημιορεινές κατ' αρχήν περιοχές (και δευτερευόντως σε πεδινές ή ορεινές) των Δήμων που χαρακτηρίζονται από τις μεγαλύτερες στρεμματικές εκτάσεις σε βοσκότοπους όπως: οι Δήμοι Αμφιλοχίας, Ακτίου – Βόνιτσας, Ξηρομέρου, Θέρμου, δημοτικές ενότητες Λασιώνος και Λαμπειάς του Δήμου Αρχαίας Ολυμπίας, δημοτική ενότητα Φιγαλείας του Δήμου Ανδρίτσαινας - Κρεστένου και δημοτικές ενότητες Παΐων και Λευκασίου του Δήμου Καλαβρύτων όπως γίνεται σαφές και από τον χάρτη Β.1.1.γ-9.1 που ακολουθεί.

Σε μια Περιφέρεια με τόσο σημαντική και ποιοτική κτηνοτροφική παραγωγή, της οποίας οι φυσικοί πόροι έχουν ως συγκριτικό πλεονέκτημα την εξαιρετική βιοποικιλότητα θεωρούμε ότι είναι απαραίτητη η λειτουργία (έστω και σε πιλοτική μορφή) τουλάχιστον ενός οργανωμένου, φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου. Όπως αναφέρθηκε και στην Α΄ φάση της μελέτης ήδη προωθείται εκτατικό φυσικό κτηνοτροφικό πάρκο στο Δήμο της Ήλιδας στη ΔΕ Πηνειάς σε έκταση 300 στρεμ. περίπου που βρίσκεται υπό απαλλοτρίωση.

Κατεύθυνση αποτελεί η οργανωμένη λειτουργία ενός τουλάχιστον κτηνοτροφικού πάρκου σε κάθε ΠΕ μέχρι το έτος στόχο του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ.

Για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας στην περιοχή της ΠΔΕ και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προαναφέρθηκαν, είναι απαραίτητη η διαμόρφωση ενός γενικότερου πλαισίου δράσης με μακροπρόθεσμη προοπτική που θα στοχεύει:

- στον εκσυγχρονισμό των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων,
- στη βελτίωση της στάθμης του ζωικού πληθυσμού,
- στην προώθηση της κτηνοτροφικής έρευνας,
- στην εξασφάλιση καλύτερων όρων εμπορίας των κτηνοτροφικών προϊόντων,
- στη λήψη μέτρων υγιεινής του ζωικού κεφαλαίου,
- στην εξασφάλιση επαρκών και φθηνών ζωοτροφών και
- στην κατασκευή αποθηκευτικών χώρων.

Στην ΠΔΕ και ειδικότερα στην Αιτωλ/νία, οι υδατοκαλλιέργειες είναι **ο δυναμικότερος κλάδος στην πρωτογενή παραγωγή της περιοχής** και κατατάσσεται στις κορυφαίες θέσεις σε αξία εξαγωγών

προϊόντων. Στην πραγματικότητα τα προϊόντα της εντατικής ιχθυοκαλλιέργειας αποτελούν το δεύτερο εξαγωγικό προϊόν της χώρας. Συγχρόνως, η ιχθυοκαλλιέργεια είναι ο τομέας που συμβάλλει θετικά, σε εθνικό επίπεδο, στον τομέα της έρευνας στην παραγωγή νέων ή βελτίωση υπαρχόντων προϊόντων⁴.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η δραστηριότητα σε επίπεδο παραγωγής των ιχθυοκαλλιεργητικών εταιρειών (περιλαμβανομένης και αυτής των Εχινάδων) καλύπτει το 25% των εκφορτώσεων της εγχώριας παραγωγής, δηλαδή πάνω από το 12,5% της Ευρωπαϊκής παραγωγής τσιπούρας και λαυρακίου εντατικής ιχθυοκαλλιέργειας, που καλύπτουν μεγάλο μέρος της ζήτησης σε πολλές χώρες του εξωτερικού, λόγω της υψηλής ποιότητας και διατροφικής τους αξίας. Μεγάλες εταιρείες του κλάδου αναπτύσσουν δραστηριότητα στην Ασία, τη Β. Ευρώπη, την Ισπανία κ.α., ενδεικτικό της δυναμικής, των προοπτικών και της σημασίας του κλάδου.

Το Ειδικό Πλαίσιο ΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες καθορίζει δύο περιοχές ανάπτυξης υδατοκαλλιεργειών (ΠΑΥ) στην Αιτωλ/νία:

- ΠΑΥ Δυτικών Ακτών Αιτωλ/νίας – Σύμπλεγμα Εχινάδων Νήσων (Α3) με κύρια υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα την ιχθυοκαλλιέργεια, η οποία ανήκει στην κατηγορία (Α) των ιδιαίτερα αναπτυγμένων περιοχών με σημαντική συγκέντρωση μονάδων, που χρήζουν παρεμβάσεων, βελτίωσης, εκσυγχρονισμού των μονάδων και των υποδομών, προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος. Σημειώνεται ότι οι περιοχές (Α) χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα ευνοϊκές συνθήκες του θαλάσσιου περιβάλλοντος για την ανάπτυξη υδατοκαλλιέργειας, την ικανοποιητική σύνδεσή τους με αστικά ή άλλα κέντρα κατανάλωσης των παραγομένων προϊόντων, καθώς και από τις θετικές συνθήκες ανάπτυξης της δραστηριότητας. Σημειώνεται ακόμη ότι στην περιοχή δεν έχει εκπονηθεί/θεσμοθετηθεί ΠΟΑΥ (αν και το ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ αναφέρει την ανάγκη εκπόνησης μελέτης για την χωροθέτηση ΠΟΑΠΔ υδατοκαλλιεργειών κατά προτεραιότητα στην Αιτωλ/νία).
- ΠΑΥ Αμβρακικού κόλπου Αιτωλ/νίας (Δ1) με κύρια υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα την ιχθυοκαλλιέργεια, οστρακοκαλλιέργεια και τους λοιπούς υδρόβιους οργανισμούς, η οποία ανήκει στην κατηγορία (Δ) περιοχών με ιδιαίτερη ευαισθησία, ως προς το φυσικό περιβάλλον, **γιατί ανήκει σε περιοχή ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας**. Στην περιοχή αυτή δεν αποκλείεται η ίδρυση και λειτουργία μονάδων υδατοκαλλιέργειας με ειδικούς όρους και δεσμεύσεις ως προς τον τρόπο διαχείρισής τους, ενώ επιτρέπεται ο εκσυγχρονισμός των υφισταμένων μονάδων. Δεν αποκλείεται ακόμη η εγκατάσταση νέων μονάδων και η επέκταση των υφισταμένων, με την προϋπόθεση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότησή τους να καθορίζονται ειδικοί όροι και δεσμεύσεις ως προς τον τρόπο διαχείρισης αυτών.

Η δραστηριότητα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στην ΠΔΕ συγκεντρώνεται στην πλειοψηφία της στο Δήμο Ι.Π. Μεσολογγίου, στις ακτές των Δήμων Ξηρομέρου και Ακτίου - Βόνιτσας στην ΠΕ Αιτωλ/νίας, στο Δήμο Ανδραβίδας – Κυλλήνης στην ΠΕ Ηλείας και δευτερευόντως στην περιοχή λίμνης Καϊάφα και στον Δήμο Δυτικής Αχαΐας στην ΠΕ Αχαΐας.

Όπως γίνεται φανερό και από τα στοιχεία του χάρτη Ε.1.γ της Α΄ φάσης της μελέτης στις χωρικές ενδείξεις των ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό και για τις υδατοκαλλιέργειες υπάρχουν ορισμένες χωρικές αλληλοεπικαλύψεις μεταξύ υποδεικνυόμενων τουριστικών περιοχών στο ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό με περιοχές ανάπτυξης υδατοκαλλιεργειών (ΠΑΥ) στο ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες στην θαλάσσια και παράκτια ζώνη από την περιοχή του Μύτικα και νότια κατά μήκος των ακτών της δυτικής Αιτωλ/νίας. Αυτές οι χωρικές αλληλοεπικαλύψεις μπορεί να οδηγήσουν στην ουσία σε σημερινές και μελλοντικές συγκρούσεις γης αλληλοαναιρώντας τις μεγάλες δυνατότητες αυτής της παράκτιας ζώνης και θαλάσσιας περιοχής για την βιώσιμη ανάπτυξη και των δύο αυτών δυναμικών δραστηριοτήτων σε “καθαρές” παράκτιες ζώνες χωρίς αλληλοεπικαλύψεις, που θα έχουν οι μεν ως βασική παραγωγική δραστηριότητα την ανάπτυξη του τουρισμού – παραθερισμού και οι δε την ανάπτυξη της ιχθυοκαλλιέργειας.

Σημειώνεται ακόμη ότι στην περιοχή του Πλατυγιαλίου Αστακού (στην παράκτια ζώνη βόρεια και νότια του λιμανιού) που είναι σε λειτουργία ένα από τα πιο σύγχρονα λιμάνια της Μεσογείου ως ελεύθερη διεθνής ζώνη εμπορίου και η ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου Αστακού, παρουσιάζεται τριπλή σύγκρουση χρήσεων γης, με συνέπεια να απαιτούνται πιο εξειδικευμένες κατευθύνσεις από το αναθεωρημένο Περιφερειακό Πλαίσιο για την άρση αυτών των αντιφάσεων και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής.

Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις και διαπιστώσεις προτείνεται στο βόρειο τμήμα των δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας και συγκεκριμένα από τον Αστακό και βόρεια να υπάρξει δραστικός περιορισμός/απαγόρευση νέων εγκαταστάσεων υδατοκαλλιεργειών και να επιβληθεί ο εκσυγχρονισμός των υπαρχόντων (που μπορεί να περιλαμβάνει και μικρή επέκταση των εγκαταστάσεων τους με απαραίτητη προϋπόθεση την τήρηση περιβαλλοντικών όρων και περιορισμών), ώστε να έχουν τις μικρότερες δυνατές αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη του θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού της περιοχής **η οποία χαρακτηρίζεται από το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ ως δυναμική τουριστική περιοχή με καλής ποιότητας τουριστικούς πόρους,**

⁴ Στις Εχινάδες απέναντι από τις δυτικές ακτές της Αιτωλ/νίας αναπτύσσεται η μοναδική μονάδα εκτροφής τόνου στη χώρα καθώς και μονάδες εκτροφής γλώσσας και αχινού.

με αναπτυσσόμενη τουριστική ανωδομή και υποδομή, καλή προσπελασιμότητα και ανοδική τουριστική κίνηση.

Ειδικότερα, για τις υπάρχουσες ιχθυοκαλλιέργειες της περιοχής προτείνεται η μεταφορά των εγκαταστάσεων υποστήριξης τους (συσκευαστήρια κλπ.) από την ακτογραμμή, διότι οχλούν και υποβαθμίζουν το τοπίο και το φυσικό περιβάλλον, μειώνοντας ορατά την τουριστική ελκυστικότητα της παράκτιας ζώνης.

Η ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα προτείνεται να οργανωθεί χωρικά σε μικρότερα τμήματα των δυτικών ακτών νότια του Πλατυγαλιού Αστακού και ιδιαίτερα στις Εχινάδες νήσους, όπου υπάρχουν πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης και επέκτασης των ήδη υπαρχόντων εγκαταστάσεων, όπως και σε μικρή ζώνη στη θέση Βαλτί και στην άμεσα ευρύτερη περιοχή (νότια του λιμανιού Πλατυγαλιού Αστακού).

Μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα θα ήταν μάλιστα εφικτό και με την χρήση σχετικών χωρικών κινήτρων εταιρείες υδατοκαλλιεργειών, οι οποίες κατέχουν οι ίδιες μεγαλύτερες εκτάσεις στις Εχινάδες απ' αυτές που έχουν είτε στον Αμβρακικό, είτε στις δυτικές ακτές της Αιτωλ/νίας βόρεια του Πλατυγαλιού να μετεγκατασταθούν στις εκτάσεις τους στις Εχινάδες, με αποφυγή των συγκρούσεων γης με ήπιες τουριστικές δραστηριότητες και εγκαταστάσεις που μπορούν να αναπτυχθούν στις ακτές του Αμβρακικού και τις δυτικές ακτές της Αιτωλ/νίας. Η κατεύθυνση είναι διάσπαρτες μονάδες που ανήκουν στα ίδια επιχειρηματικά συμφέροντα να μπορούν να μετεγκατασταθούν με σκοπό την δημιουργία μικρών πάρκων του ίδιου καλλιεργητικού φορέα χωρίς να δημιουργείται πρόβλημα στις παραγωγικές δυνατότητες του κλάδου. Δίνεται ακόμη συγκεκριμένη κατεύθυνση⁵ για εκπόνηση δύο μελετών ΠΟΑΠΔ, μια για τις περιοχές του Αμβρακικού, και μια για τις Δυτ. Ακτές Αιτωλ/νίας και τις Εχινάδες νήσους με βάση τις πιο πάνω παρατηρήσεις και κατευθύνσεις η οποία θα καθορίσει τις ζώνες – «πάρκα» υδατοκαλλιεργειών σε επιμέρους περιοχές – συγκεντρώσεις στο ΝΔ τμήμα των ακτών της Αιτωλ/νίας και κυρίως στις Εχινάδες (τροποποιώντας ή συμπληρώνοντας την μελέτη ΠΟΑΥ των Εχινάδων) και απελευθερώνοντας το μεγαλύτερο μέρος των δυτικών ακτών για την ανάπτυξη του παράκτιου εναλλακτικού τουρισμού στις υπό-περιοχές που έχει την μεγαλύτερη ζήτηση. Οι κατευθύνσεις αυτές μετά τον εντοπισμό των συγκεκριμένων ζωνών – περιοχών τουριστικής ανάπτυξης και τις προτεινόμενες ρυθμίσεις από τις μελέτες ΠΟΑΠΔ για τις σημειακές θέσεις για ιχθυοκαλλιέργεια, θα προκαλέσουν την “ανάδραση” – τροποποίηση του ΕΠΧΣΑΑ για τις ιχθυοκαλλιέργειες στη συγκεκριμένη περιοχή.

B.1.1.γ.9.2 Κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης της μεταποίησης – δευτερογενή τομέα

Οι επιχειρήσεις μεταποίησης αγροτικών προϊόντων της ΠΔΕ μπορούν να παίξουν βασικό ρόλο στην αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας έχοντας μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης και αφορούν κυρίως στους παρακάτω υποκλάδους: σφαγεία, μονάδες επεξεργασίας κρέατος, τυροκομεία, ελαιτριβεία – τυποποιητήρια ελαιόλαδου, συσκευαστήρια, επεξεργασία αλιευμάτων, ψυκτικές αποθήκες, μονάδες παραγωγής ζωοτροφών. Οι σημαντικότερες από αυτές ακόμη και σε εθνικό επίπεδο είναι τα τυροκομεία (κυρίως στην περιοχή Δ. Αμφιλοχίας), τα ελαιτριβεία – τυποποιητήρια ελαιόλαδου, επεξεργασία αλιευμάτων (Αιτωλ/νία, Αχαΐα), μονάδες παραγωγής ζωοτροφών (Αιτωλ/νία, Ηλεία).

Κύρια κατεύθυνση αποτελεί η συστηματική στήριξη τους για θέματα υιοθέτησης και ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και ασφάλειας των προϊόντων τους.

Την τελευταία 15ετία επιχειρούνται ορισμένες προσπάθειες, αναδιάρθρωσης της βιομηχανικής βάσης της Περιφέρειας (μετά την περίοδο αποβιομηχάνισης της δεκαετίας του '80 και των αρχών της δεκαετίας του '90 και την συνέχιση της πτωτικής της πορείας τα επόμενα χρόνια). Έγιναν προσπάθειες να μετατοπιστούν οι δραστηριότητες του δευτερογενή από τους φθίνοντες και παρηκμασμένους παραδοσιακούς κλάδους (οι οποίοι αντιπροσωπεύονταν από μεγάλες κυρίως βιομηχανικές μονάδες), προς την κατεύθυνση πιο σύγχρονων ανταγωνιστικών και βιώσιμων δραστηριοτήτων έστω και σαφώς μικρότερης κλίμακας.

Ιδιαίτερα ο μεταποιητικός τομέας της Περιφέρειας, ο οποίος συμβάλλει σημαντικά στην απασχόληση στις αγροτικές περιοχές, αλλά και σε προστιθέμενη αξία στην ΠΔΕ εξαρτάται άμεσα και καθοριστικά από την αντίστοιχη ανάπτυξη και αναδιάρθρωση του πρωτογενή τομέα και της παραγωγής του.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί στο Κεφ. Α.1.1.α.6-1.5 δεν λείπουν ορισμένα χωροταξικά και άλλα πλεονεκτήματα, τα οποία μπορεί να στηρίξουν την ανάπτυξη της Περιφέρειας, εάν αξιοποιηθούν κατάλληλα και συντονισμένα όπως:

i) η σημαντική παραγωγή του πρωτογενή, που παρουσιάζει δυνατότητες στήριξης μεταποιητικών δραστηριοτήτων (ιδιαίτερα η παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων ΠΟΠ, ΠΓΕ, ΟΠΑΠ) και η συντονισμένη ανάπτυξη της τυποποίησης και συσκευασίας προϊόντων για εξαγωγή, η οποία ακόμη υστερεί σημαντικά αλλά έχει δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης.

⁵ Μέχρι την έγκριση των μελετών ΠΟΑΠΔ προτείνονται να ισχύουν οι παραπάνω περιγραφόμενες κατευθύνσεις για την χωροθέτηση ή μη νέων εντατικών ιχθυοκαλλιεργειών.

- ii) η προνομιακή γεωγραφική θέση της ΠΔΕ, η οποία, πολύ περισσότερο μελλοντικά, μπορεί να προσφέρει αναπτυξιακές δυνατότητες με την εξασφάλιση άμεσης πρόσβασης στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού (νέο λιμάνι Πατρών, ΠΑΘΕ, Δυτικός άξονας, σιδηροδρομική σύνδεση, Διαγώνιος κ.α.)
- iii) η δυνατότητα προσέλκυσης καινοτόμων επενδυτικών δραστηριοτήτων που να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις, λόγω των σημαντικών υποδομών σε ΑΕΙ, ΤΕΙ, ερευνητικά ινστιτούτα και του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών με αξιόλογο επιστημονικό και ερευνητικό δυναμικό.

Ένα πρόσφατο παράδειγμα της πλεονεκτικής θέσης της ΠΔΕ και της έδρας της (Πάτρα) αποτελεί το γεγονός ότι μετά την κατασκευή και λειτουργία της «μεγάλης περιμετρικής» της πόλης της Πάτρας και την κατασκευή και λειτουργία της ζεύξης αυξήθηκε σημαντικά η ζήτηση για εγκατάσταση στη ΒΙΠΕ Πατρών. Μέχρι τότε υπήρχαν πολλές εκτάσεις της ΒΙΠΕ αχρησιμοποίητες, ενώ τώρα υπάρχει σχεδόν πληρότητα με τα κενά οικόπεδα να είναι ελάχιστα. Αυτό οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην ασύγκριτα ευκολότερη και πιο γρήγορη προσπέλαση στην περιοχή λόγω της λειτουργίας των έργων που αναφέρθηκαν, όπως υποστηρίζεται από στελέχη της ΒΙΠΕ και του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητηρίου Αχαΐας. Οι ίδιοι θεωρούν ότι μετά την ολοκλήρωση της Ολυμπίας Οδού, η ζήτηση αυτή θα αυξηθεί περισσότερο και γι' αυτό ζητούν επέκταση της ΒΙΠΕ κατά 1000 – 2000 στρέμματα. Επιπλέον, η μελέτη του Ρυθμιστικού Σχεδίου της ευρύτερης περιοχής Πατρών δίνει συγκεκριμένη κατεύθυνση για διπλασιασμό της έκτασης της ΒΙΠΕ στα πλαίσια του στόχου του ΡΣΠ αλλά και του ΕΠΧΣΑΑ για την βιομηχανία, για ενίσχυση και αύξηση των οργανωμένων – σχεδιασμένων χώρων του δευτερογενή τομέα, σε σχέση με τις διάσπαρτες στο χώρο δραστηριότητες του τομέα. Περαιτέρω δυνατότητες και προοπτικές μπορούν να ανοιχθούν για τον δευτερογενή (που εξακολουθεί να είναι σε ύφεση, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης), μετά την ολοκλήρωση και λειτουργία του εμπορικού τμήματος του λιμένα της Πάτρας, το οποίο ενώ έχει σχεδιαστεί δεν έχει ξεκινήσει να κατασκευάζεται αν και ο προϋπολογισμός των έργων δεν είναι απλησίαστος. Σημειώνεται, ότι ο σχεδιασμός του Υπ. Ναυτιλίας και Αιγαίου είναι ο λιμένας της Πάτρας (εκτός από το Πλατυγιάλι Αστακού που ήδη λειτουργεί ως ελεύθερη ζώνη εμπορίου/βιομηχανίας) να χαρακτηριστεί ως ελεύθερη ζώνη, όπως και ο συνολικός σχεδιασμός είναι όλα τα λιμάνια της Δυτικής Ελλάδας να λειτουργούν κάτω από ενιαία διοίκηση (διοικητικό συμβούλιο) με έδρα την Πάτρα (ζητήματα που στο βαθμό που θα ολοκληρωθούν μπορεί, κάτω από προϋποθέσεις, να δράσουν θετικά και για την εμπορευματική κίνηση και την επανεκκίνηση της προσπάθειας ανάκαμψης του δευτερογενή τομέα στην περιοχή).

Σε ό,τι αφορά τις δυναμικές ζώνες της Περιφέρειας σε σχέση με τον δευτερογενή τομέα σημειώνεται ότι είναι σαφώς πιο περιορισμένες σε έκταση και ένταση από τις αντίστοιχες του πρωτογενή και τριτογενή. Ουσιαστικά, όπως αναλύεται και στο ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία, ο κύριος πόλος βιομηχανικής συγκέντρωσης της Περιφέρειας είναι η ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και προσφέρεται ως "περιοχή εντατικοποίησης", έχοντας την προοπτική, κάτω από προϋποθέσεις, να χαρακτηριστεί ως δυναμική ζώνη, καθώς παρουσιάζει τις σημαντικότερες συγκεντρώσεις εγκαταστάσεων του δευτερογενή τομέα. Στην ευρύτερη αυτή περιοχή λειτουργούν οι δύο ενεργές θεσμοθετημένες οργανωμένες περιοχές του δευτερογενή τομέα στην ΠΔΕ, η ΒΙΠΕ και το Βιοτεχνικό Πάρκο Πατρών.

Η μεγάλη σημασία και προσδοκία ουσιαστικής ενεργοποίησης της ΝΑΒΙΠΕ Αστακού/λιμένα Πλατυγιαλίου με προοπτική να γίνει "περιοχή εντατικοποίησης", ως δεύτερου σημαντικού πόλου για την βιομηχανία της ΠΔΕ τονίζεται και στο Ε.Π. για την βιομηχανία, ενώ η περιοχή από την Πάτρα ως το Αίγιο (βόρειο τμήμα της ΠΕ Αχαΐας) χαρακτηρίζεται ως "ευρεία περιοχή στήριξης της Πάτρας" σε σχέση με την βιομηχανία. Οι ευρύτερες περιοχές του Αγρινίου και του Πύργου – Αμαλιάδας χαρακτηρίζονται ως "περιοχές επέκτασης" στις οποίες μπορούν να διαμορφωθούν δυνατότητες εκκίνησης διαδικασιών ανάπτυξης της βιομηχανίας. Τα νεότερα υπάρχοντα στοιχεία συνηγορούν σε μεγάλο βαθμό σ' αυτή την αξιολόγηση, που εντοπίζουν ως κύριο πυρήνα συγκέντρωσης του δευτερογενή της Περιφέρειας, την ευρύτερη περιοχή Πατρών με δευτερεύον μικρότερο κέντρο στην Αχαΐα το Αίγιο και τη βιομηχανική δραστηριότητα στις άλλες δύο ΠΕ να αξιολογείται ως πολύ μικρότερης κλίμακας από την Αχαΐα και να αφορά στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων Αγρινίου, Πύργου – Αμαλιάδας και τριπευδόντως στις περιοχές Ναυπάκτου – Μεσολογγίου και Βαρθολομιού – Ζαχάρως.

Σημειώνεται ακόμη ότι οι σημαντικότεροι λόγοι (πέρα από την πρόσφατη οικονομική κρίση) που ουσιαστικά δεν έχει ενεργοποιηθεί ακόμη η βιομηχανική ζώνη στο Πλατυγιάλι (παρά το ότι έχει εγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο και χαραγμένους, όχι υλοποιημένους, τους δρόμους και τα βιομηχανικά οικόπεδα) είναι η μη ολοκλήρωση ακόμη της νέας οδικής σύνδεσης με την Ιόνια Οδό καθώς και οι μεγάλες καθυστερήσεις ολοκλήρωσης της τελευταίας.

Όπως επισημάνθηκε στο κεφ. Α.1.1.α.6-1.4, η ανάκαμψη του δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας και ιδιαίτερα της μεταποίησης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις προσπάθειες για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, που έχουν ενταθεί τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης με πρωτοβουλίες της ίδιας της ΠΔΕ. Δεν είναι τυχαίο, ότι από τους σημαντικότερους κλάδους της μεταποίησης στην Περιφέρεια, απ' αυτούς με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο, διαπιστώνεται και με νεότερα στοιχεία ότι είναι ο κλάδος μεταποίησης των τροφίμων, γεωργικών και κτηνοτροφικών.

Ακολουθούν ως δυναμικοί κλάδοι με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο το ξύλο (Αχαΐα, Αιτωλ/νία, Ηλεία), τα μη μεταλλικά ορυκτά (Ηλεία, Αχαΐα), τα μεταλλικά προϊόντα (Αχαΐα, Αιτωλ/νία), τα έπιπλα (Αχαΐα, Αιτωλ/νία) και τα είδη ένδυσης (Αχαΐα, Αιτωλ/νία).

Έχει τονιστεί και στην ανάλυση των νεώτερων στοιχείων της υπάρχουσας κατάστασης της μεταποιητικής δραστηριότητας στην συγκεκριμένη Περιφέρεια, ότι κυριαρχεί σε μεγάλο βαθμό η διάσπαρτη, άναρχη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων του δευτερογενή, όχι μόνο στις εκτός σχεδίου περιοχές αλλά και μέσα στα σχέδια πόλεως και τα όρια οικισμών. Η αντιστροφή αυτού του μοντέλου είναι κυρίαρχη κατεύθυνση του ΕΠΧΣΑΑ για την βιομηχανία, διότι η συνέχιση και διεύρυνση αυτής της άναρχης χωρικής διάταξης έχει πολλαπλασιαστικές αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα, στον εκσυγχρονισμό των υποδομών, στον αποτελεσματικό έλεγχο της λειτουργίας των εγκαταστάσεων και των πιθανών αρνητικών επιπτώσεων τους σε γειτονικές δραστηριότητες και στο περιβάλλον και τέλος στην άμβλυνση των συγκρούσεων γης και στις οχλήσεις στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Ως μερική εξειδίκευση των κατευθύνσεων του ΕΠΧΣΑΑ για την βιομηχανία στην ΠΔΕ προτείνονται τα ακόλουθα:

Εκτός από την ΒΙΠΕ Πατρών και την απαραίτητη επέκτασή της και την ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου Αστακού, οι ανάγκες για οργανωμένους χώρους του δευτερογενή τομέα μπορούν να καλυφθούν με τη σχεδιασμένη χωροθέτηση Επιχειρηματικών Πάρκων (πρώην ΒΙΟΠΑ – ή ΒΙΠΑ) κατά σειρά προτεραιότητας στις ακόλουθες πόλεις της Περιφέρειας, σε κατάλληλες θέσεις που θα υποδεικνύονται τεκμηριωμένα από τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, των οποίων η έγκριση και ενεργοποίηση, τονίζεται, ότι καθυστερεί ανησυχητικά.

- Οι δύο εγκεκριμένοι χώροι ΒΙΟΠΑ, ΒΙΠΑ στο Αγρίνιο που καθορίζει η αναθεώρηση του ΓΠΣ Αγρινίου – ΦΕΚ 14/ΤΑΑΠ/24-1-2013, αποφ. υπ' αρ. 4442 / 120780: Έγκριση Γ.Π.Σ. της Δ.Ε. Αγρινίου Δ. Αγρινίου Ν Αιτωλ/νίας).
- Ένας χώρος στην περιοχή Αιγίου και δύο χώροι (ένας νότια του Πύργου και ο δεύτερος βόρεια της Αμαλιάδας) σε εγγύτητα με την Ολυμπία Οδό και κατάργηση των δύο θεσμοθετημένων χώρων ΒΙΟΠΑ από τα ΓΠΣ της δεκαετίας του '80 που είναι σχεδόν ανενεργά, στις δύο πόλεις).
- Ένας χώρος στο Μεσολόγγι, ένας στη Ναύπακτο και ένας ακόμη στην ευρύτερη περιοχή Αμφιλοχίας – Βόνιτσας.

Στις ορεινές/μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας πρέπει να επιδιωχθεί η διατήρηση ενός ιστού μονάδων (ιδιαίτερα αυτών που αξιοποιούν τοπικούς πόρους) στο πλαίσιο μιας πολιτικής πολυαπασχόλησης και υποστήριξης των προσπαθειών καθετοποίησης/μεταποίησης τοπικών προϊόντων, σ' ένα πιο ευέλικτο σύστημα χωρικών ρυθμίσεων και κινήτρων για τις μονάδες, με τρόπους και μέσα, ωστόσο, που θα εξασφαλίζουν την αποφυγή αλλοίωσης του τοπίου, καθώς και αποφυγή συγκρούσεων με άλλες χρήσεις (όπως ο τουρισμός) και επιβαρύνσεων του φυσικού και ιστορικού περιβάλλοντος και του τοπίου των περιοχών.

Στα κίνητρα που μπορούν να εξετασθούν είναι το υψηλότερο ποσοστό επιδότησης από το καθοριζόμενο από το ΕΣΠΑ (2007-2013), ιδίως στις ευρύτερες περιοχές των ορεινών αγροτικών κέντρων, κίνητρα για αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων για την λειτουργία βιοτεχνικών μονάδων, φοροαπαλλαγές κ.α. Ιδιαίτερη έμφαση και προτεραιότητα προς αυτή την κατεύθυνση είναι απαραίτητο να δοθεί στις ορεινές περιοχές που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007 αλλά και σε ορισμένες περιοχές που παρουσιάζουν δείγματα αντίστασης σε μια φθίνουσα πορεία (περιοχή Καλαβρύτων, ορεινής Ναυπακτίας κ.α.).

Σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση των πρώτων υλών (ΟΠΥ) της Περιφέρειας, προτείνονται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Εφαρμογή των χωροταξικών κατευθύνσεων της Εθνικής Πολιτικής για την αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών (ΟΠΥ, 2008), η οποία αναφέρεται ρητά στη διασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης στα κοιτάσματα ΟΠΥ (έρευνα και εκμετάλλευση) και στην επίλυση ανταγωνισμού των χρήσεων γης.
- Θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών στις Περιφερειακές Ενότητες της ΠΔΕ για την εξόρυξη αδρανών υλικών, με σκοπό την αποφυγή παράνομων αμμοληψιών.
- Θέσπιση ειδικών όρων προστασίας τοπίου και περιβάλλοντος από εξορυκτικές δραστηριότητες. Μηχανισμός παρακολούθησης της αποκατάστασης τοπίου μετά το τέλος της εκμετάλλευσης. Δυνατότητα απόδοσης χρησιμοποιημένων περιοχών εξόρυξης για κοινόχρηστες/κοινωφελείς δραστηριότητες.
- Για τις βιομηχανίες με χωροθετική εξάρτηση από πρώτες ύλες προερχόμενες από εξόρυξη, λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία (ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13.4.2009).

B.1.1.γ.9.3 Κατευθύνσεις για τον τριτογενή τομέα παραγωγής

Στον τριτογενή τομέα παραγωγής, οι κλάδοι στους οποίους η ΠΔΕ έχει τα μεγαλύτερα συγκριτικά πλεονεκτήματα και παρουσιάζουν ευνοϊκές προοπτικές ανάπτυξης (με συγκεκριμένες για τον κάθε κλάδο προϋποθέσεις) είναι:

- Η έρευνα, η τεχνολογική ανάπτυξη και η καινοτομία,
- οι υπηρεσίες μεταφορών και ιδιαίτερα εμπορευματικών μεταφορών με δυνατότητες και προοπτικές ανάδειξης της Περιφέρειας σε σημαντικό κόμβο εμπορευματικών μεταφορών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο,
- οι τουριστικές υπηρεσίες σε διάφορες μορφές τουρισμού, όπως ο παράκτιος τουρισμός, διάφορες μορφές εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού, τις οποίες η Περιφέρεια, αν και διαθέτει διεθνούς σημασίας φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους δεν έχει αναπτύξει σύμφωνα με τις μεγάλες δυνατότητές της,
- οι υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης,
- οι υπηρεσίες που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος, την ενίσχυση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη και την διαχείριση κινδύνων και την μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

B.1.1.γ.9.3.1 Έρευνα, νέα τεχνολογία και καινοτομία

Η ΠΔΕ με κεντρικό πόλο την Πάτρα έχει αναπτύξει σημαντικές υποδομές στην έρευνα, την νέα τεχνολογία και την καινοτομία οι οποίες περιγράφησαν στην α' φάση της μελέτης. Ωστόσο, παρά τις σημαντικότερες υποδομές και το επιστημονικό δυναμικό τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα δεν είναι ανάλογα, λόγω κυρίως του μη συστηματικού συντονισμού πανεπιστημιακών και επιστημονικών φορέων με τους παραγωγικούς και κοινωνικούς φορείς, με αποτέλεσμα ο επιχειρηματικός τομέας της Περιφέρειας να διεξάγει μόλις το 1/3 της έρευνας (έναντι 2/3 της ερευνητικής δραστηριότητας στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα) και με πιστοποιημένες δαπάνες την περίοδο 2007 - Ιούλιος 2013 μόλις 2 εκ. € έναντι συνολικού προϋπολογισμού 30 εκ. € που εντάχθηκαν για χρηματοδότηση.

Με αυτά τα δεδομένα η ΠΔΕ προτείνει για το ΕΣΠΑ 2014 – 2020 ως πρώτο αναπτυξιακό στόχο:

1. Την "ενίσχυση της έρευνας της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας με επενδυτικές προτεραιότητες – κατευθύνσεις (ΕΤΠΑ/ταμείο συνοχής):
  - Αύξηση των δαπανών σε έρευνα και καινοτομία, ώστε να ανέρχονται στο 2% του ΑΕΠ και κίνητρα για συγκράτηση των νέων επιστημόνων στην Περιφέρεια.
  - Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας και των δυνατοτήτων αριστείας στον τομέα της Έρευνας και Καινοτομίας, καθώς και προώθησης κέντρων επάρκειας, ιδίως αυτών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος.
  - Προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα/καινοτομία και διασύνδεση και συνέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις τα κέντρα Έρευνας και Καινοτομίας και την τριτοβάθμια εκπαίδευση⁶.
  - Ανάπτυξη της διασύνδεσης και των συνεργειών με το Πρόγραμμα Ορίζοντα 2020.
2. Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) της χρήσης και ποιότητάς τους με επενδυτικές προτεραιότητες:
  - Επέκταση των ευρυζωνικών υπηρεσιών και δικτύων υψηλών ταχυτήτων και ενίσχυση της ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών και δικτύων για την ψηφιακή οικονομία.
  - Αξιοποίηση δυνατοτήτων που προσφέρουν οι ΣΔΙΤ για έργα και προγράμματα που παράγουν έσοδα
  - Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων της ΠΔΕ με την ένταξη εργαλείων (ΤΠΕ) στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της Περιφέρειας (αξιοποίηση των ΤΠΕ για την τουριστική προβολή της ΠΔΕ, για την αγροτική οικονομία, προώθηση πράσινων ΤΠΕ, προώθηση της δημοσιότητας και των αναμενόμενων οφειλών για δράσεις σχετικές με την ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας).

Σε πλήρη συνάφεια με τους παραπάνω αναπτυξιακούς στόχους, το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ έχει ως στρατηγική κατεύθυνση την αναβάθμιση της ακτινοβολίας της Περιφέρειας ως αναπτυσσόμενης κεντρικής περιοχής στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου στον τομέα των νέων τεχνολογιών, της έρευνας και τεχνολογίας, η οποία εξειδικεύεται στις παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις που έχουν και σαφείς χωρικές επιπτώσεις και θετικές διαστάσεις στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας:

⁶ Ιδιαίτερως όσον αφορά στην ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, την μεταφορά τεχνολογίας, την κοινωνική καινοτομία και τις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, την ενθάρρυνση της ζήτησης, τη δικτύωση, τα clusters, την ανοικτή καινοτομία μέσω ευφούς εξειδίκευσης (smart specialization) υποστηρίζοντας την τεχνολογική και εφαρμοσμένη έρευνα, τις πιλοτικές γραμμές, τις ενέργειες έγκυρης επικύρωσης προϊόντων, τις προηγμένες ικανότητες παραγωγής και πρώτης παραγωγής βασικών τεχνολογιών και διάδοσης των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής.

- Εξειδικευμένες παρεμβάσεις και εστιάσεις ενίσχυσης και στήριξης της καινοτομίας και της έρευνας σε αστικά κέντρα της Περιφέρειας προς την κατεύθυνση της αναβάθμισης της ποιότητας ζωής και των αστικών υποδομών στους τομείς δράσεων:
  - ο έξυπνη πόλη,
  - ο πράσινη ενεργειακή πόλη,
  - ο η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.
- Εξειδίκευση των δράσεων και προγραμμάτων ανάπτυξης της έρευνας, νέων τεχνολογιών και καινοτομίας εστιάζοντας στους “τομείς – περιοχές” που συνιστούν συγκριτικά πλεονεκτήματα και τομείς αναπτυξιακών προτεραιοτήτων με σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα για την Περιφέρεια όπως:
  - ο τουρισμός – πολιτισμός,
  - ο γεωργία, κτηνοτροφία, ιχθυοκαλλιέργειες και τρόφιμα – ποτά,
  - ο προηγμένα υλικά και μικροηλεκτρονική⁷.
- Διάχυση εφαρμογών πληροφορικής:
  - ο σε εγκαταστάσεις/δράσεις πολιτισμού – τουρισμού, όπως δημιουργία και διάδοση εικονικών μουσείων (π.χ. εικονικό μουσείο της Εξόδου του Μεσολογγίου) και στον εκσυγχρονισμό τουριστικών μονάδων,
  - ο στον εμπλουτισμό αγροτικών προϊόντων με εισαγωγή δυναμικών καλλιεργειών και είδη ψαριών,
  - ο στη διάχυση ενεργειακών τεχνολογιών.
- Δημιουργία εταιρικών σχέσεων συνεργασίας φορέων έρευνας / τεχνολογίας και επιχειρήσεων, ΣΔΙΤ κ.α.).

Στα πλαίσια αυτής της κατεύθυνσης προτείνεται η χωροθέτηση ως Επιστημονικού-Τεχνολογικού Πάρκου της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου της Πάτρας όπως πιο συγκεκριμένα περιγράφεται στο κεφ. Β.1.1.δ.2.5.

Β.1.1.γ.9.3.2 Υπηρεσίες εμπορευματικών μεταφορών

Μια από τις κύριες στρατηγικές κατευθύνσεις του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ και της παρούσας πρότασης αναθεώρησής του είναι η ενίσχυση και ανάδειξη του διεθνούς και εθνικού ρόλου της Περιφέρειας ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών και εμπορευματικού – διαμετακομιστικού κόμβου στο χώρο της ΝΑ Ευρώπης (νότιο Μεσογειακό Τόξο) με εστία το νέο λιμένα Πατρών και τον λιμένα Πλατυγιαλίου Αστακού σε συνδυασμό με την προοπτική η ΠΔΕ να είναι περιοχή σύγκλισης μεγάλων αναπτυξιακών αξόνων και σταυροδρόμι συνδυασμένων μεταφορών (οδικών, σιδηροδρομικών και θαλάσσιων).

Οι μεγάλες καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση των μεγάλων αναπτυξιακών και μεταφορικών διαδρόμων τα τελευταία χρόνια της οικονομικής ύφεσης (με την μέχρι “χθες” και επί 6 χρόνια στασιμότητα των ήδη προγραμματισμένων και προγραμματιζόμενων μεγάλων έργων μεταφορικών υποδομών) μετατοπίζουν χρονικά αυτή την προοπτική, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μεταβάλλουν την ιδιαίτερη σημασία των υπηρεσιών εμπορευματικών μεταφορών για την αναβάθμιση του ρόλου και την βιώσιμη ανάπτυξη της ΠΔΕ.

Τις ορατές προοπτικές της προώθησης των βιώσιμων μεταφορών για την Περιφέρεια επισημαίνει στην πρόταση της για το ΣΕΣ 2014 – 2020 και η ΠΔΕ στα πλαίσια και του γενικότερου στόχου Ε2020 “για την προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και την απομάκρυνση των σημείων συμφόρησης σε σημαντικά δίκτυα υποδομών”, επισημαίνοντας ως κύριο στόχο πολιτικής (για την ΠΔΕ) την ολοκλήρωση των οδικών αξόνων για την εξασφάλιση της σύνδεσης της Περιφέρειας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα και την ενίσχυση του ρόλου της ως Νότια - Δυτική πύλη της χώρας με απώτερο στόχο να μετατραπεί σε σταυροδρόμι συνδυασμένων μεταφορών, περιοχή σύγκλισης των εθνικών – διεθνών αξόνων που διέρχονται από την περιφέρεια και κεντρική περιοχή ολόκληρου του δυτικού διαμερίσματος της χώρας καθώς και της Μακροπεριφέρειας Αδριατικής – Ιονίου.

Αυτή η αδιαμφισβήτητη συνάφεια και συνέργεια των στρατηγικών επιλογών και κατευθύνσεων της πρότασης της ΠΔΕ για το ΣΕΣ 2014 – 2020 και της πρότασης του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ επιχειρούν να εξειδικεύσουν οι ακόλουθες χωρικές κατευθύνσεις στον τομέα των μεταφορών:

- Ολοκλήρωση μέσα στην επόμενη προγραμματική περίοδο 2014 – 2020 των μεγάλων εθνικών – διευρωπαϊκών οδικών αξόνων:
  - ο Ιόνια Οδός,
  - ο Πρέβεζα – Βόνιτσα – Κατούνα – σύνδεση με Ιόνια οδό – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία,
  - ο **οδική σύνδεση Πλατυγιαλίου Αστακού με Ιόνια Οδό,**
  - ο Αντίρριο – Ναύπακτος – Άμφισσα – Λαμία (η λεγόμενη “Διαγώνιος”),
  - ο Ολυμπία Οδός: Κόρινθος – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα – Τρίπολη,

⁷ Ο τομέας της μικροηλεκτρονικής έχει ιστορία πάνω από 20 χρόνια στην περιοχή της Πάτρας και υπήρξε εστία έλξης άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΜΤΕΛ, Intel, Samsung, Citrix), ενώ συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μερίδιο της εγκεκριμένης δημόσιας χρηματοδότησης μαζί με τον τομέα υλικών – φαρμάκων.

- ο “Οριζόντια σύνδεση”: Κατάκολο – Πύργος – σύνδεση με Ολυμπία Οδό – Αρχαία Ολυμπία – Τρίπολη.
- Ολοκλήρωση στην ίδια προγραμματική περίοδο (2014 – 2020) των εθνικών σιδηροδρομικών αξόνων:
  - ο Σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ: Αθήνα – Κόρινθος – Πάτρα (νέος λιμένας).
  - ο Άξονας Πάτρα – Πύργος – Καλαμάτα.
- Ένταξη στη μεθεπόμενη προγραμματική περίοδο (2021 – 2027) του σιδηροδρομικού δυτικού άξονα: Αλβανία – Ιωάννινα – Αργίριο – πλωτή σύνδεση με σιδηροδρομικό ΠΑΘΕ, με την προϋπόθεση ότι η διερεύνηση σκοπιμότητας – βιωσιμότητας του θα είναι θετική για την δημιουργία και ολοκλήρωσή του μέχρι το τέλος της 10ετίας 2020-2030.
- Σιδηροδρομική σύνδεση της ΒΙΠΕ – Πατρών με άξονα Πάτρα – Πύργος και νέο λιμένα Πατρών.
- Ολοκλήρωση της κατασκευής και λειτουργίας του εμπορικού τμήματος του νέου λιμένα Πατρών.
- Χωροθέτηση και λειτουργία σε άμεση συσχέτιση με τον νέο λιμένα Πατρών του Εμπορευματοικού Κέντρου Πατρών που είναι απαραίτητο για τις συνδυασμένες εμπορευματικές μεταφορές.

B.1.1.γ.9.3.3 Τουρισμός

Η ποιοτική αναβάθμιση, ο εμπλουτισμός με νέες μορφές και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ αποτελεί τον στόχο για την μετατροπή των συνιστωσών της οικονομικής ύφεσης σε άξονες ευκαιριών.

B.1.1.γ.9.3.3.1 Προσδιορισμός χωρικών τουριστικών ενοτήτων

Η σημασία της χωρικής διάστασης για τον τουρισμό και την ποιοτική αναβάθμιση και εμπλουτισμό του έγκειται στο γεγονός ότι στον ίδιο χώρο επιτελούνται αδιαχώριστα οι διαδικασίες παραγωγής και κατανάλωσης του τουριστικού προϊόντος, αφού τόσο οι τουριστικοί πόροι, όσο και η τουριστική προσφορά και η ζήτηση που λόγω αυτών δημιουργείται, δρουν και προκαλούν αλληλεξαρτημένες επιπτώσεις στο χώρο. Συνεπώς ο χώρος, με τη συγκεκριμένη του κάθε φορά υπόσταση, (π.χ. Περιφέρεια, παράκτια ζώνη, ορεινές, νησιωτικές, αστικές περιοχές) αποτελεί το πλαίσιο αναφοράς για την ανάλυση και αξιολόγηση των διαφόρων διαστάσεων και επιπτώσεων της τουριστικής δραστηριότητας.

Τα ιδιαίτερα ιστορικά, πολιτιστικά, και φυσικά περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά προσδίδουν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συγκριτικό πλεονέκτημα, εντούτοις η τουριστική ανάπτυξη βασίστηκε μέχρι σήμερα κυρίως στο πρότυπο του μαζικού τουρισμού μέσης προς χαμηλής εισοδηματικής στάθμης.

Η ποιοτική αναβάθμιση, ο εμπλουτισμός με νέες μορφές και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ αποτελεί τον στόχο για την μετατροπή των συνιστωσών της οικονομικής ύφεσης σε άξονες ευκαιριών. Εξειδικεύοντας με βάση αυτές τις αρχές τις κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό και παράλληλα **αποσκοπώντας στην δικτύωση των παράκτιων περιοχών με το μειονεκτικό ορεινό χώρο της ίδιας χωρικής ενότητας και την εκτόνωση της τουριστικής κίνησης προς την ορεινή και ημιορεινή ενδοχώρα καθώς και στην αξιοποίηση των αναξιοποίητων σε μεγάλο βαθμό τουριστικών της πόρων, προσδιορίζονται 11 τουριστικές ενότητες, που περιλαμβάνουν 18 συνολικά διακριτές τουριστικές περιοχές με ειδικά χωρικά, περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και τουριστικά χαρακτηριστικά, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως αναπτυξιακές ενότητες τουρισμού⁸.**

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι ούτε μια τουριστική ενότητα ή περιοχή της ΠΔΕ δεν ανήκει στην κατηγορία των «ανεπτυγμένων τουριστικά περιοχών» του αναθεωρημένου ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό. Είναι σαφές ότι η ΠΔΕ δεν έχει αξιοποιήσει μέχρι σήμερα τις προοπτικές ανάδειξης των τοπικών της πόρων και αξιόλογων χαρακτηριστικών στον τομέα του τουρισμού και σε σχέση με άλλες Περιφέρειες υστερεί σημαντικά. Στόχος του ΠΠΧΣΑΑ είναι εκτός από την ανάδειξή της σε τουριστικό προορισμό (κυρίως εναλλακτικό και ειδικό) αλλά και ο προσανατολισμός του προς την ορεινή και πεδινή ενδοχώρα, με τη σύνδεσή της με τις παράκτιες περιοχές.

Ο προσδιορισμός των ενοτήτων αυτών έγινε με κριτήρια:

- Την διοικητική διαίρεση (Περιφερειακές Ενότητες, Καλλικράτειοι Δήμοι, ενώσεις Καποδιστριακών Δήμων),
- την μορφολογία του εδάφους και τις κύριες κατηγορίες χώρου (ορεινές ή παράκτιες περιοχές),
- την χωροταξική δομή (πληθυσμιακά, κοινωνικά, οικονομικά δεδομένα, οικιστικό δίκτυο και εξαρτήσεις),
- την βασική προσπέλαση (υφιστάμενη και προβλεπόμενη υποδομή μεταφορών) ,
- τους τουριστικούς πόρους (φυσικούς και πολιτιστικούς) και
- την υπάρχουσα τουριστική ανωδομή και υποδομή, τα κέντρα στήριξης υπηρεσιών τουρισμού και τα υφιστάμενα τουριστικά κυκλώματα.

⁸ Επισημαίνεται ότι έχει ληφθεί υπόψη και η Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, ΕΟΤ 2003, με μελετητές τα γραφεία Ε. Οικονομίδου, ICAP Α.Ε., ΦΙΛΩΝ Ο.Ε., ΟΜΙΚΡΟΝ ΕΠΕ.

Οι προτεινόμενες 11 τουριστικές ενότητες είναι:

1. Αμβρακικού
2. Δυτ. Ακτών Αιτωλοακαρνανίας
3. Μεσολογγίου Αιτωλικού
4. Ναυπακτίας
5. Λιμνών Αιτωλοακαρνανίας
6. Ακράτας – Αιγίου – Καλαβρύτων-Χελμού
7. Πατρών – ΔΕ Δύμης και Μόβρης Δ. Δυτ. Αχαΐας – Ορεινής περιοχής Δ. Πατρέων και Ερυμάνθου
8. Καλογριάς – Κοτυχίου (ΔΕ Λαρισσού Δ. Δυτ. Αχαΐας και ΔΕ Ανδραβίδας Δ. Ανδραβίδας - Κυλλήνης)
9. Ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού
10. Δ. Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας
11. Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα.

Οι ενότητες υποδιαιρούνται αντίστοιχα σε παράκτια (α) και ορεινά (β) τμήματα (βλ. χάρτη Β.1.1.γ-9.4).

Επιπλέον, οι παραπάνω 11 τουριστικές ενότητες με βάση την κατάταξη του εθνικού χώρου από το ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό, ανήκουν στις παρακάτω τρεις κατηγορίες:

- (Α2) Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές: Στην κατηγορία αυτή υπάγονται περιοχές, οι οποίες έχουν αποκτήσει ή εμφανίζουν σταδιακά σημαντική δυναμική τουριστικής ανάπτυξης και προορίζονται κατά προτεραιότητα έναντι των άλλων τουριστικών δραστηριοτήτων για ολοκληρωμένες και οργανωμένες τουριστικές παρεμβάσεις με αναπτυξιακό χαρακτήρα.
- (Β1) Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.: Στην υποκατηγορία αυτή εντάσσονται οι περιοχές της ηπειρωτικής χώρας:
Β.1.7: Ορεινοί όγκοι Όθρυος – Τυμφρηστού – Καλιακούδας – Χελιδώνας – Παναϊτωλικού – Ναυπακτίας – Βαρδουσίων – Γκιώνας – Παρνασσού – Καλλιδρομου – Οίτης
Β.1.10: Ξηρόμερο
Β.1.11: Όρη Βάλτου
Β.1.12: Αράκυνθος
Β.1.13: Ορεινός χώρος Πελοποννήσου (Παναχαϊκό, Χελμός, Ζήρεια, Ερύμανθος, Μαίναλο, Πάρνωνας και Ταύγετος, ορεινή κεντρική Μεσσηνία και Νέδα)
- (Β2) Πόλοι εντατικής ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού: Σε αυτή την υποκατηγορία περιοχών διακρίνονται δύο ομάδες: (Β.2.1) Περιοχές εγκαταστάσεων χιονοδρομικών κέντρων, καθώς και οι οικισμοί που τα περιβάλλουν. (Β.2.2) Λουτροπόλεις.
- (Ζ) Περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών: Περιλαμβάνονται όλες οι περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών του ν. 3937/2011, όπως έχουν οριοθετηθεί σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Η διαβάθμιση έγινε με την αξιολόγηση των ενοτήτων βάσει κατηγοριών κριτηρίων που σχετίζονται με:

- την ένταση και το είδος της τουριστικής ανάπτυξης,
- τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, και
- την ευαισθησία των πόρων
- την τοπική οικονομία,
- τα υφιστάμενα τουριστικά καταλύματα,
- τις ειδικές τουριστικές υποδομές και εξυπηρετήσεις,
- την προσπέλαση και
- την τουριστική κίνηση.

Με βάση τα παραπάνω για τις 18 τουριστικές περιοχές στις οποίες διακρίνονται οι 11 τουριστικές ενότητες ισχύουν οι παρακάτω κατευθύνσεις:

I. Αναπτυσσόμενες τουριστικά παράκτιες περιοχές

Με βάση τον ενδεικτικό σχετικό χάρτη του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό, περιλαμβάνονται οι παρακάτω περιοχές της ΠΔΕ, οι οποίες κατατάσσονται σε τρεις επιμέρους ομάδες - υποκατηγορίες με βάση μια σειρά ειδικότερων κριτηρίων όπως η ένταση των πιέσεων από τον τουρισμό – παραθερισμό, η χωροταξική δομή (ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες), η αξία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η διοικητική διαίρεση κ.α., ως εξής:

α) *Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με έντονες οικιστικές και τουριστικές πιέσεις και με το περιβάλλον τους παράλληλα να χρειάζεται σχεδιασμένες δράσεις και μέτρα αναβάθμισης και εξυγίανσης.*

Στην υποκατηγορία αυτή υπάγονται:

- Η παράκτια περιοχή Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας (10α)
- Η παράκτια περιοχή Δ. Πατρών και ΔΕ Δύμης, Μόβρης Δυτικής Αχαΐας (7α)
- Οι Ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού (9)

- Η παράκτια περιοχή Ακράτας – Αιγίου (6α) (Δήμου Αιγιαλείας)
- Η παράκτια περιοχή Ναυπακτίας (4α).

Τα κοινά χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών, σε διαφορετικό βαθμό για την καθεμιά, είναι:

- συγκεντρώσεις τουριστικών κλινών με τάσεις περαιτέρω ανάπτυξης,
- ανάγκες εμπλουτισμού, συμπλήρωσης, εξειδίκευσης της τουριστικής προσφοράς με την δημιουργία ειδικής τουριστικής υποδομής,
- παράκτιοι τουριστικοί πόροι και αστικές εξυπηρετήσεις,
- κίνδυνοι περιβαλλοντικής υποβάθμισης,
- κίνδυνοι μονοκαλλιέργειας τουρισμού και παρεπόμενων συγκυριακών εξαρτήσεων.

β) Παράκτιες αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις, οι οποίες παρουσιάζουν αναπτυσσόμενη δυναμική στην τουριστική κίνηση, ανωδομή και υποδομή.

Σ' αυτήν την υπο-κατηγορία ανήκει:

- η παράκτια ενότητα των Δυτικών Ακτών Αιτωλοακαρνανίας (2)

Στην περιοχή αυτή χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη καλής ποιότητας τουριστικών πόρων και η συνετή εκμετάλλευσή τους, η δυναμικά αναπτυσσόμενη τουριστική ανωδομή και υποδομή, η καλή προσβασιμότητα (Αεροδρόμιο Ακτίου, Παραϊόνια οδός), η ανοδική τουριστική κίνηση και μια παλαιότερη πρόθεση δημιουργίας Περιοχής Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης στον Μύτικα, καθώς και οι μεγάλες και ευνοϊκές δυνατότητες θαλάσσιου τουρισμού (ιστιοπλοϊκός - yachting) σε συνδυασμό με τα Ιόνια Νησιά και τον Αδριατικό Διάδρομο.

γ) Παράκτιες περιοχές οι οποίες στο σύνολό τους ή στην μεγαλύτερη έκτασή τους χαρακτηρίζονται από θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πόρων τους.

Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν:

- Η παράκτια περιοχή Αμβρακικού (1α)
- Η παραλίμνια περιοχή Μεσολογγίου - Αιτωλικού (3)
- Η παράκτια περιοχή Κοτυχίου – Καλογριάς (8)
- Η παράκτια περιοχή Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα (11α).

Κοινά χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών είναι:

- η ύπαρξη τουριστικών πόρων με σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα
- η προσβασιμότητα,
- η ύπαρξη τουριστικών κυκλωμάτων προσέλκυσης επισκεπτών,
- η γειννίαση με δυναμικά οικιστικά κέντρα
- η δυνατότητα ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού περιφερειακής – εθνικής εμβέλειας

II. Οι τουριστικές περιοχές της πεδινής και ορεινής ενδοχώρας

Σε ό,τι αφορά την κατηγοριοποίηση του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό, υπάγονται στην συντριπτική τους πλειονότητα στην κατηγορία των περιοχών με περιθώρια ανάπτυξης ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού. Στα πλαίσια της εξειδίκευσης του ΕΠΧΣΑΑ και με βάση τα νεότερα στοιχεία της τελευταίας 10ετίας και τα ειδικότερα κριτήρια που περιγράφηκαν προηγουμένως στην ενδοχώρα της ΠΔΕ, διακρίνονται δύο υπό-κατηγορίες τουριστικών περιοχών:

α) οι τουριστικές περιοχές που παρουσιάζουν ήδη μια αναπτυσσόμενη δυναμική στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό όπως:

- η ορεινή περιοχή Καλαβρύτων-Χελμού και η πεδινή και ορεινή περιοχή Δ. Αιγιαλείας (6β)
- η ορεινή και πεδινή ενδοχώρα της Ναυπακτίας (εκτός της παράκτιας περιοχής) (4β)

Τα κοινά χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών είναι η ύπαρξη καλής ποιότητας τουριστικών πόρων και η συνετή εκμετάλλευσή τους, η δυναμικά αναπτυσσόμενη τουριστική ανωδομή και υποδομή, η καλή προσβασιμότητα, η ανοδική τουριστική κίνηση.

β) οι υπόλοιπες σχετικά αναξιοποίητες τουριστικά περιοχές της ενδοχώρας όπως:

- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Αμβρακικού (1β)
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας των Λιμνών Αιτωλοακαρνανίας (5α) και (5β)
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας των Δήμων Πατρών και Ερυμάνθου (7β)
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Πύργου – Ήλιδας – Αρχαίας Ολυμπίας (10β)
- η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Ζαχάρως, Κρέστενων – Ανδρίτσαινας (11β).

Είναι περιοχές οι οποίες χαρακτηρίζονται από ύπαρξη αναξιοποίητου δυναμικού τουριστικών πόρων, προβληματική τοπική οικονομία, κακή προσβασιμότητα, ανύπαρκτη έως μικρή τουριστική ανωδομή και κίνηση. Η ανάπτυξη τους είναι αναγκαία και σκόπιμη, τόσο για την στήριξη της φθίνουσας οικονομίας τους με συμπληρωματική απασχόληση μέσω του τουρισμού, όσο και για την εκτόνωση και ισόρροπη ανάπτυξη της

τουριστικής κίνησης από τις παράκτιες περιοχές προς την ενδοχώρα και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με ήπιες μορφές και εναλλακτικές δραστηριότητες.

B.1.1.γ.9.3.3.2 Κατευθύνσεις για τις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με έντονες οικιστικές και τουριστικές πιέσεις και με το περιβάλλον τους παράλληλα να χρειάζεται σχεδιασμένες δράσεις και μέτρα αναβάθμισης και εξυγίανσης.

Όλες οι περιοχές αυτής της κατηγορίας ανήκουν στις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές (Α2) της ΚΥΑ για το πρόσφατα αναθεωρημένο Ε.Π.⁹ - τουρισμού και ισχύουν οι γενικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης τους που περιγράφει η ΚΥΑ (ΦΕΚ 3155/Β/12.12.2013).

Οι περιοχές (χωρικές ενότητες) που ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία είναι αυτές (που τουλάχιστον σε τμήματά τους), άλλες περισσότερο και άλλες λιγότερο, έχουν ήδη έντονα σημάδια περιβαλλοντικής υποβάθμισης και αλλοίωσης του τοπίου λόγω της άναρχης, μη σχεδιασμένης ή και αυθαίρετης¹⁰ συγκέντρωσης κυρίως παραθεριστικών κατοικιών (αλλά και κτιρίων και εγκαταστάσεων άλλων χρήσεων), με συνέπεια οι ίδιοι οι τουριστικοί πόροι τους να απειλούνται με εντεινόμενη υποβάθμιση.

Με αυτά τα δεδομένα πρώτη και κύρια κατεύθυνση γι' αυτές τις περιοχές αποτελεί ο **κατά προτεραιότητα ταχύρρυθμος σχεδιασμός τους** στα πλαίσια των τοπικών χωροταξικών σχεδίων, με ειδικότερους όρους και περιορισμούς, είτε μέσω διαχειριστικών σχεδίων για κάθε περιοχή, είτε μέσω της θεσμοθέτησης ειδικών μελετών ανάπτυξης – αναβάθμισης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και προστασίας του περιβάλλοντος των περιοχών αυτών (ΠΟΑΠΔ, μηχανισμών του Ν. 4269/2014). Πιο συγκεκριμένα είναι απαραίτητο να δοθεί προτεραιότητα στη θεσμοθέτηση τόσο των τοπικών χωροταξικών σχεδίων των Δήμων ή Δ.Ε., που έχουν προοπτικές ποιοτικής ανάπτυξης του παράκτιου τουρισμού (καθώς και άλλων υπό προϋποθέσεις συμβατών χρήσεων που αφορούν ιδίως στην αγροτική παραγωγή και στην καθετοποίησή της), με συγκεκριμένο έλεγχο, όρους και περιορισμούς στις χρήσεις γης, στους όρους δόμησης και στα όρια κατάτμησης, μέτρα και δράσεις συστηματικού ελέγχου των χρήσεων γης και δραστηριοτήτων που έρχονται σε σύγκρουση με τις χρήσεις του τουρισμού – αναψυχής και της πρωτογενούς παραγωγής, καθώς και με τον χαρακτήρα και την αισθητική του τοπίου ή συντελούν στην υποβάθμισή τους.

Ίσως το σημαντικότερο στοιχείο αυτού του σχεδιασμού είναι η προστασία και η άμυνα αυτών των περιοχών απέναντι στις επιπτώσεις και τις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και ιδιαίτερα για όσες είναι πεδινές και η υψομετρική διαφορά από την στάθμη της θάλασσας είναι πολύ μικρή σε μεγάλο βάθος (πλάτος) της παράκτιας ζώνης, έχοντας υπ' όψιν ότι μεγάλα τμήματα των ακτών τους έχουν μέτριο (πράσινο χρώμα) ή υψηλό βαθμό (κόκκινο χρώμα) τρωτότητας όπως σαφώς αποτυπώνεται στο χάρτη Β.1.1.γ-8.1. Για την προστασία και των μελλοντικών επενδύσεων και εγκαταστάσεων και την πρόνοια για τις ήδη υπάρχουσες στην κρίσιμη ζώνη που προβλέπεται ότι θα καλυφθεί από την θάλασσα είναι απαραίτητο στα τμήματα αυτά των ακτών και τουλάχιστον στα πρώτα 100 μ. από τον αιγιαλό να μην επιτρέπονται ανωδομές οποιασδήποτε χρήσης και παράλληλα είναι αναγκαίο να προβλεφθούν διαμορφώσεις των ακτών, με τρόπο που να τις προστατεύουν κατά το δυνατόν από την ανερχόμενη στάθμη της θάλασσας. Στις ζώνες υψηλής τρωτότητας οι συγκεκριμένοι περιορισμοί μπορεί να αναφέρονται σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 100 μ. από τον αιγιαλό, ανάλογα με τις υψομετρικές καμπύλες και άλλα χαρακτηριστικά της περιοχής.

Η δεύτερη κατεύθυνση εστιάζεται στην ανάγκη οι περιοχές αυτές να “προετοιμαστούν” κατά προτεραιότητα στην υποδοχή τουριστικών εγκαταστάσεων υψηλής ποιότητας (5 ή 4 αστέρων) με τους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς που ισχύουν και τον αναγκαίο εξοπλισμό τους σε υποδομές / εξυπηρετήσεις – λειτουργίες, ενώ παράλληλα στα πλαίσια της κατεύθυνσης για ποιοτική τους αναβάθμιση απαιτείται συστηματικός έλεγχος και αποθάρρυνση με συγκεκριμένα μέτρα και διατάξεις (αύξηση ορίων κατάτμησης, και αρτιότητας, περιοχές ειδικής προστασίας, απαγόρευση ασύμβατων χρήσεων γης με την τουριστική χρήση, δραστικό περιορισμό της διάσπαρτης κατοικίας κ.α.) για χρήσεις και δραστηριότητες που έρχονται σε σύγκρουση ή φανερά υποβαθμίζουν τις κύριες δραστηριότητες του τουρισμού και της πρωτογενούς παραγωγής καθώς και τον χαρακτήρα και την αισθητική του τοπίου.

Με βάση τα παραπάνω προτείνεται τα τοπικά χωροταξικά σχέδια (στην έκταση των οποίων ανήκουν οι παράκτιες ζώνες αυτής της κατηγορίας) να προβλέπουν και να καθορίζουν δραστικό περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης με αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας, απαγόρευση ασύμβατων χρήσεων γης και στις περιπτώσεις που από τα προγραμματικά μεγέθη και τις προδιαγραφές προκύπτει η ανάγκη πολεοδόμησης για περιοχές α' ή β' κατοικίας, οι περιοχές αυτές να προτείνονται με βάση τις αρχές της “συμπαγούς πόλης”, με τη μεγαλύτερη δυνατή οικονομία και την κατά προτίμηση εισαγωγή οργανωμένων τρόπων ιδιωτικής πολεοδόμησης μέσω χωροθέτησης ΠΕΡΠΟ.

⁹ Ανήκαν επίσης στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων τουριστικά περιοχών του πρώην ΕΠΧΣΑΑ τουρισμού.

¹⁰ Στην παράκτια περιοχή νότια της χερσονήσου του Κατακόλου μέχρι τις εκβολές του Αλφειού η κατάσταση είναι ιδιαίτερα προβληματική με την καταπάτηση μεγάλης δημόσιας έκτασης από χιλιάδες κυρίως χαμηλής ποιότητας αυθαίρετες κατασκευές – Β' κατοικίες.

Σε ορισμένες ενότητες της κατηγορίας αυτής υπάρχουν σημαντικές εκτάσεις γης υψηλής παραγωγικότητας οι οποίες είναι απαραίτητο να καθοριστούν με συγκεκριμένα όρια, να προστατευθούν και εκσυγχρονισθούν με τις ειδικότερες κατευθύνσεις που έχουν προταθεί στο σχετικό κεφάλαιο για την αγροτική παραγωγή. Σημειώνεται ότι η προστασία των εκτάσεων αυτών (από την αλλαγή χρήσης) ιδιαίτερα στις χωρικές ενότητες αυτής της κατηγορίας συμβάλλει αποφασιστικά και στην μελλοντική προστασία γειτονικών τουριστικών περιοχών αναβαθμισμένης ποιότητας προστατευόμενες από την άναρχη διάσπαρτη δόμηση και την γειννίαση με ασύμβατες χρήσεις και δραστηριότητες που κατά κανόνα υποβαθμίζουν το τοπίο και το περιβάλλον της περιοχής. Με αυτή την έννοια στις ενότητες αυτές είναι τεκμηριωμένες χωρικά και αναπτυξιακά οι δραστικοί περιορισμοί και στην κατάτμηση και στην αρτιότητα και σε ασύμβατες χρήσεις γης, ακόμη και στην απλή γεωργική γη.

Σε κάθε μια από τις τουριστικές περιοχές αυτές προσδιορίζονται συγκεκριμένα οι κύριες μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται κατά προτεραιότητα στα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και αναφέρονται αναλυτικά στις αντίστοιχες χωρικές υποενότητες που ανήκουν.

B.1.1.γ.9.3.3.3 Κατευθύνσεις για τις παράκτιες αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις, οι οποίες παρουσιάζουν αναπτυσσόμενη δυναμική στην τουριστική κίνηση, ανωδομή και υποδομή. Για την περιοχή αυτή ισχύουν επίσης οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές (Α2).

Στο πλαίσιο της κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος ειδικότερη κατεύθυνση είναι η επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση των υποδομών του θαλάσσιου, ιστιοπλοϊκού και αλιευτικού τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων των υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων.

Επιπλέον προωθείται η δημιουργία Περιοχής Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) ανατολικά του Μύτικα και η εκπόνηση/θεσμοθέτηση και εφαρμογή ειδικής μελέτης ΠΟΑΠΔ που θα εστιάζει στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών για την αποφυγή συγκρούσεων των δύο αυτών χρήσεων.

Οι κύριες μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται κατά προτεραιότητα στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της παράκτιας ενότητας των δυτικών ακτών του ν. Αιτωλ/νίας είναι: θαλάσσιος τουρισμός, ιστιοπλοΐα, αλιευτικός τουρισμός.

B.1.1.γ.9.3.3.4 Κατευθύνσεις για τις παράκτιες περιοχές οι οποίες στο σύνολό τους ή στην μεγαλύτερη έκτασή τους χαρακτηρίζονται από θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πόρων τους.

Στις περιοχές αυτές, λόγω του χαρακτηρισμού των ευρύτερων εκτάσεών τους ως προστατευόμενων περιοχών διεθνούς σημασίας, ισχύουν οι στρατηγικές κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις περιοχές (Ζ) (περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών) και συγκεκριμένα οι κατευθύνσεις α έως θ και οι όροι και περιορισμοί προστασίας των Π. Δ/γματος διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.

Οι μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται κατά προτεραιότητα στα συγκριτικά πλεονεκτήματα και την ανάγκη προστασίας των ανωτέρω περιοχών αναφέρονται αναλυτικά στις χωρικές υποενότητες στις οποίες οι τουριστικές αυτές περιοχές ανήκουν.

Επιπλέον, προστίθενται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

1. Αναβάθμιση μεταφορικών υποδομών και υπηρεσιών των σταθμών διακίνησης επισκεπτών.
2. Δημιουργία τοπικών δικτύων σύνδεσης τουριστικών προορισμών, με στόχο την αναμενόμενη τουριστική ζήτηση.
3. Ανάπτυξη τουριστικών διαδρομών μεταφοράς τουριστών και πεζοπορικών διαδρομών (δυνατότητα ένταξης υδροπλάνων).
4. Ειδικές σημάνσεις των τουριστικών πόρων.
5. Εξασφάλιση επάρκειας υποδομών ύδρευσης, διαχείρισης των απορριμμάτων, επεξεργασίας λυμάτων και ενεργειακής επάρκειας.
6. Προώθηση χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την εξυπηρέτηση και κάλυψη αναγκών των υφιστάμενων και νέων μονάδων και των υποστηρικτικών τους υποδομών.
7. Κάλυψη ελλείψεων των τηλεπικοινωνιακών υποδομών.
8. Πύκνωση και αναβάθμιση των υποδομών υγείας και συσχετισμός τους με τις κυρίαρχες τουριστικές δραστηριότητες.
9. Εξασφάλιση πρόσβασης στο διαδίκτυο με υψηλές ταχύτητες και χαμηλό κόστος.

B.1.1.γ.9.3.3.5 Κατευθύνσεις για τις τουριστικές περιοχές που παρουσιάζουν ήδη μια αναπτυσσόμενη δυναμική στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό.

Γι' αυτές τις περιοχές ισχύουν οι κατευθύνσεις της κατηγορίας (B1) «Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού» του ΕΠΧΣΑΑ με την διευκρίνιση ότι στην ευρύτερη περιοχή των Καλαβρύτων και του Χιονοδρομικού Κέντρου ως πόλου εντατικής ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού, ισχύουν οι κατευθύνσεις της κατηγορίας (B2) «Πόλοι εντατικής ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού» του ΕΠΧΣΑΑ.

Σημειώνεται ακόμη ότι στα τμήματα των τουριστικών αυτών περιοχών που ανήκουν στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις περιοχές (Ζ) (Περιοχές Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών).

B.1.1.γ.9.3.3.6 Κατευθύνσεις για τις σχετικά αναξιοποίητες τουριστικά περιοχές της ενδοχώρας

Οι κύριες μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα του συνόλου των περιοχών είναι: οικότουρισμός, αγροτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, θρησκευτικός- προσκυνηματικός τουρισμός, εναλλακτικές μορφές και δραστηριότητες ορεινού, λιμναίου και ποτάμιου τουρισμού.

Σ' αυτές τις περιοχές ισχύουν οι κατευθύνσεις για τις περιοχές (B1) του ΕΠΧΣΑΑ, αλλά στα πλαίσια της ενίσχυσης και αναβάθμισης της τουριστικής τους ζήτησης, ελκυστικότητας και ποιοτικής αναβάθμισης, προτείνονται και οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- στα πλαίσια της διατήρησης και ανάδειξης των ιστορικών, αρχιτεκτονικών κ.α. σημείων του χώρου, αξιοποίηση των πορισμάτων των προτάσεων των «μελετών μορφολογικών κανόνων δόμησης και αρχιτεκτονικής στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων των Π.Ε. της ΠΔΕ» για την ανάδειξη οικιστικών συνόλων, οικισμών και αρχιτεκτονικών τοπικών χαρακτηριστικών.
- Κατά προτεραιότητα ένταξη των περιοχών αυτής της κατηγορίας σε ευρωπαϊκά ή διεθνή προγράμματα ενίσχυσης του εναλλακτικού τουρισμού, στήριξης της επιχειρηματικότητας μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, ενίσχυσης της απασχόλησης και της εισαγωγής νέων κλάδων παραγωγής και αναπλάσεων στον ορεινό χώρο.
- Έμφαση στη δικτύωση των σημαντικών πόλων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος των περιοχών αυτών με πυρήνα το διεθνές αρχαιολογικό πολιτιστικό τρίπολο Αρχαίας Ολυμπίας – Ήλιδας – Επικούρειου Απόλλωνα και πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος και με δικτύωσή του με τους διεθνούς σημασίας αντίστοιχους πόλους (Δελφοί – Μυκήνες – Επίδαυρος – Δωδώνη κ.α.) των γειτονικών περιφερειών.
- Μέτρα και δράσεις ενίσχυσης και δικτύωσης συγκεκριμένων ειδικών μορφών τουρισμού που δεν έχουν αξιοποιηθεί σ' αυτές τις περιοχές, όπως θεραπευτικός τουρισμός (στις ιαματικές πηγές), θρησκευτικός, προσκυνηματικός τουρισμός (σηματοδότηση θρησκευτικών διαδρομών κ.α.), αθλητικός τουρισμός και γήπεδα golf (σε πεδινές εκτάσεις της Αιτωλνίας, παραλίμνιες, παραποτάμιες). Ανάπτυξη ιστιοπλοΐας και κρουαζιέρας στις ακτές του Ιονίου, σε δικτύωση με Ιόνια Νησιά, Δαλματικές Ακτές, Βενετία.

B.1.1.γ.9.3.3.7 Γενικές κατευθύνσεις

- Συμπληρωματικά με το ΕΠΧΣΑΑ, για την χωροθέτηση περιοχών τουριστικής χρήσης από τα τοπικά χωρικά σχέδια (ΤΧΣ / ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ) καλό θα είναι να λαμβάνονται υπόψη για κάθε περιοχή τα προγραμματικά μεγέθη για κύρια και παραθεριστική κατοικία και οι δυνατότητες δημιουργίας οργανωμένων αναπτύξεων με βάση τις υπάρχουσες και προγραμματιζόμενες τεχνικές και ειδικές (τουριστικές) υποδομές.
- Για την ποιοτική αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, οι παράκτιες τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές της κατηγορίας (A2) του ΕΠΧΣΑΑ είναι σκόπιμο και αναγκαίο να αντιμετωπίζονται σε συνδυασμό (εταιρική σχέση) με τις όμορες πεδινές και ορεινές περιοχές της ενδοχώρας της κατηγορίας (B1) και (B2) του ΕΠΧΣΑΑ. Με την εκτόνωση της τουριστικής κίνησης από την παράκτια προς την πεδινή, ημιορεινή και ορεινή ενδοχώρα και από τον (μαζικό) παραθαλάσσιο τουρισμό προς τις (ειδικές) εναλλακτικές μορφές, είναι δυνατόν να επιτευχθεί η συμπλήρωση και ολοκλήρωση του τοπικού τουριστικού προϊόντος.
- Η δικτύωση τουριστικών μορφών και πόλων έλξης τόσο μέσα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας όσο και σε γειτονικές Περιφέρειες αποτελεί σημαντικό παράγοντα εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος και προσέλκυσης τουριστών γενικών και ειδικών ενδιαφερόντων (βλ. και επόμενο υποκεφάλαιο).
- Τέλος, η βελτίωση της προσπελασιμότητας των τουριστικών περιοχών και των πόλων έλξης καθώς και η μείωση της χρονοαπόστασης από τις πύλες εισόδου τουριστών στην χώρα γενικά και στην Περιφέρεια ειδικότερα, αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανάπτυξη του τουρισμού κάθε τουριστικής περιοχής της Περιφέρειας.

B.1.1.γ.9.3.3.8 Δικτύωσεις τουριστικών πόλων και περιοχών ειδικού τουριστικού ενδιαφέροντος

Η υψηλή αξία, η ποικιλία και ισοκατανομή φυσικών και πολιτιστικών πόρων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, επιτρέπει την διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος κάθε περιοχής και την ανάδειξη της εκάστοτε τοπικής ιδιαιτερότητας. Παρόλα αυτά δεν αρκεί μόνο η ανάπτυξη σειράς μεμονωμένων ειδικών ή εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Η σύνθεσή τους σε ολοκληρωμένα συμπλέγματα και η δικτύωσή τους

στον ευρύτερο χώρο (σε περιφερειακό, εθνικό ακόμα και ευρωπαϊκό επίπεδο) βοηθά στην καλύτερη οργάνωση, αναβάθμιση, υποστήριξη, μάρκετινγκ και προβολή των συγκεκριμένων μορφών ή του ειδικού τουριστικού προϊόντος κάθε περιοχής. Μέσω της δικτύωσης επιτυγχάνεται επίσης η προσέλκυση ομάδων τουριστών ειδικών ενδιαφερόντων (special interest groups), στις οποίες θα μπορεί να στοχεύσει και ειδική διαφήμιση, αλλά κυρίως η παράταση του χρόνου παραμονής των τουριστών προκειμένου να επισκεφθούν ομοειδείς γειτονικές περιοχές, ή οι επαναληπτικές διακοπές σε άλλες ομοειδείς περιοχές της χώρας. Συγκεκριμένα παραδείγματα αναφέρονται παρακάτω:

α. Δικτύωση πόλων αρχαιολογικού - πολιτιστικού ενδιαφέροντος και άλλων

Το διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό - πολιτιστικό τρίπολο Αρχαίας Ολυμπίας – Ήλιδας - Επικούρειου Απόλλωνα, γενικού πολιτιστικού αλλά και ειδικού αρχαιολογικού και εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος, μπορεί να δικτυωθεί με Δελφούς, Δωδώνη, αρχαία Νικόπολη προς Β., ανάκτορο Νέστορος Πύλου προς Ν, Μυκήνες, Τίρυνθα Επίδαυρο, (Αθήνα, Σούνιο) προς Α, αλλά και με το ιστορικό - πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι - Ναύπακτος - Θέρμο.

Ανάλογες πολιτιστικές διαδρομές δημιουργούνται με πόλους τα μεσαιωνικά κάστρα της Περιφέρειας (Ακτίου, Βόνιτσας, Αμφιλοχίας, Οινιάδων Κατοχής, Ναυπάκτου, Αντιρρίου, Ρίου, Γλαρέντζα - Χλεμούτσι) με κάστρα όμορων Περιφερειών, Ιονίων Νήσων και Πελοποννήσου (Κυπαρισσίας, Πύλου, Μεθώνης, Κορώνης, Καλαμάτας, (πυργόσπιτα Μάνης), Μιστράς, Μονεμβασιά, Ναύπλιο.

Πολιτιστικές διαδρομές με την ευρύτερη έννοια, μπορούν να θεωρηθούν και διαδρομές επίσκεψης παραδοσιακών οικισμών, μοναστηριών, θεματικών μουσείων, κτισμάτων ειδικής αρχιτεκτονικής βιοτεχνιών και τεχνικών έργων διαφόρων εποχών (π.χ. αρχαία θέατρα, ανεμόμυλοι, νερόμυλοι, υδροηλεκτρικοί σταθμοί - ταμιευτήρες – φράγματα, ελαιοτριβεία, ιχθυοκαλλιέργειες, αποστακτήρια και οινοποιεία, τυροκομεία, φάρμες κλπ.). Οι διαδρομές αυτές εμπλουτίζουν περισσότερο τοπικά συμπλέγματα αγροτουρισμού σε αγροτικές και ορεινές περιοχές. Για την Αχαΐα ειδικότερα, λόγω των σημαντικών οινοπαραγωγικών μονάδων, ο οινοτουρισμός, με επισκέψεις σε αμπελώνες και τοπικές οινοπαραγωγικές μονάδες, μπορεί να δικτυωθεί σε συνεργασία και με αντίστοιχες περιοχές της Κορινθίας (π.χ. Νεμέα) και γενικότερα της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

β. Δικτύωση παράκτιων κέντρων θαλάσσιου, ιστιοπλοϊκού τουρισμού, τουρισμού κρουαζιέρας

Οι ακτές της ΠΔΕ και στο Ιόνιο και στον Κορινθιακό προσφέρονται για σημαντική ανάπτυξη του ιστιοπλοϊκού, θαλάσσιου τουρισμού (ΣΕΤΕ, Οκτ. 2013) σ' ένα ενιαίο δίκτυο με τους τουριστικούς προορισμούς και εγκαταστάσεις (λιμένες κρουαζιέρας, αναψυχής (μαρίνες), αγκυροβόλια) στα Ιόνια νησιά, στις ακτές της Ηπείρου και δυτ. ακτές Μεσσηνίας. Ιδιαίτερα στον τομέα της κρουαζιέρας ο λιμένας Κατακόλου θα εξακολουθήσει να παραμένει σημαντικός και με αυξανόμενη ζήτηση λιμένας διέλευσης με στόχο την συστηματική δικτύωση του με τους άλλους σημαντικούς λιμένες κρουαζιέρας στην Μακροπεριφέρεια Ιονίου – Αδριατικής: Κέρκυρας, Βενετίας, Μπάρι, Ντουμπρόβνικ. Το δίκτυο μαρινών της ΠΔΕ (υπάρχουσες μαρίνες στην Πάτρα, στο Μεσολόγγι, στην Πάλαιρο, στο Άκτιο, στο Κατάκολο και Κυλλήνη) προτείνεται να επεκταθεί με την αύξηση της δυναμικότητας της Πάτρας (προτείνεται δεύτερη μαρίνα από το ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό), την αύξηση της δυναμικότητας των μαρινών Μεσολογγίου, Κατακόλου και Κυλλήνης, την αναβάθμιση του αγκυροβολίου Αιγίου με την δημιουργία μαρίνας και την εγκατάσταση μαρίνας στην περιοχή Ναυπάκτου – Αντιρρίου (δυνατότητα εγκατάστασης στην παράκτια δημόσια έκταση του Αντιρρίου) και ξενοδοχειακής μαρίνας στον Αστακό (προβλέπεται από το ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό) και την αναβάθμιση – εκσυγχρονισμό των μαρινών στην Πάλαιρο και το Άκτιο. Το δίκτυο συμπληρώνεται από τα καταφύγια – αγκυροβόλια τουριστικών σκαφών στη Βόνιτσα, στην Αμφιλοχία, στον Αστακό και στη Γλύφα Δ. Πηλείου.

γ. Άλλες δικτυώσεις:

- Πόλων διεθνούς σημασίας περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος στην ΠΔΕ μπορούν να δημιουργήσουν τα Εθνικά Πάρκα των Υγροβιότοπων Αμβρακικού (σε συνεργασία με Άρτα), Μεσολογγίου - Αιτωλικού, εκβολών Αχελώου, Κοτυχίου Στροφυλιάς και Χελμού – Βουραϊκού.
- Πόλων ιαματικού - θεραπευτικού τουρισμού (Κυλλήνη, Καϊάφας) με αντίστοιχους όμορων Περιφερειών (Λουτράκι, Καμένα Βούρλα κ.α.).
- Χιονοδρομικών κέντρων (Καλαβρύτων με Ζήρειας ορεινής Κορινθίας με Παρνασσού).
- Εναλλακτικών μορφών τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων, όπως π.χ. διάβαση φαραγγιών (canyoning), ποταμών (κανόε - καγιάκ, rafting) σε συνδυασμό με αντίστοιχα της Ηπείρου, αλλά και αναρρίχησης, αιωροπτερισμού, αλεξίπτωτου πλαγιάς κλπ.
- Αγροτουριστικών καταλυμάτων. Οι περιοχές με καταλύματα και εγκαταστάσεις αγροτουρισμού έχουν αρχίσει ήδη να δικτυώνονται με ευρωπαϊκές και διεθνείς οργανώσεις (π.χ. www.guestinn.com), μέσω των οποίων γίνονται τουριστικές κρατήσεις, αλλά και επιμορφωτικά σεμινάρια αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών.

B.1.1.γ.10 Καθορισμός Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.), (Π.Ο.Α.Π.Δ.), Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.) και κατά προτεραιότητα Σχεδίων υποκείμενου σχεδιασμού (Γ.Π.Σ. / Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. κλπ.)

Στα πλαίσια του γενικότερου στόχου για την ενίσχυση της παραγωγικής ανασυγκρότησης και της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας, με παράλληλη ενδυνάμωση της κοινωνικής, οικονομικής και εδαφικής της συνοχής (άμβλυνσης των ενδοπεριφερειακών της ανισοτήτων) κύριες κατευθύνσεις αυτής της πρότασης αναθεώρησης και εξειδίκευσης του ΠΠΧΣΑΑ, είναι η, κατά προτεραιότητα, χρήση των κατάλληλων χωρικών – αναπτυξιακών εργαλείων σε συγκεκριμένες περιοχές, έτσι ώστε να έχουν δραστικότερα θετικά αποτελέσματα στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας, καθώς και στον χωρικό εντοπισμό “σημειακών” παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας, με δυνατότητες υποδοχής σημαντικών επενδύσεων, πάντοτε στα πλαίσια του παραπάνω γενικότερου στόχου.

Με αυτή τη στόχευση και κύρια κατεύθυνση προσδιορίζεται χωρικά η αξιοποίηση των ακόλουθων χωροταξικών εργαλείων – μηχανισμών του Ν. 2742/99, καθώς και ο εντοπισμός θέσεων – περιοχών για μεγάλης εμβέλειας παραγωγικές δραστηριότητες στους κύριους παραγωγικούς τομείς, στους οποίους η Περιφέρεια έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα:

- Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ).
- Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ).
- Εντοπισμός “σημειακών” παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας.
- Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ).

B.1.1.γ.10.1 Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.)

Σύμφωνα με το Νόμο για τον “Χωροταξικό Σχεδιασμό και την Αειφόρο Ανάπτυξη”, καθορίζονται σε περιοχές με κρίσιμα προβλήματα χωρικής ανάπτυξης που απαιτούν ειδικό σχεδιασμό και συντονισμένο πρόγραμμα μέτρων και έργων (π.χ. αντιμετώπιση επιπτώσεων μεγάλων έργων σε ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όπως επιπτώσεων από τη δημιουργία μεγάλων υδάτινων επιφανειών, ενίσχυση της ανάπτυξης μειονεκτικών περιοχών, όπως παραμεθόριων, ορεινών, νησιωτικών, αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών από πυρκαγιές, κατολισθήσεις, πλημμυρικά φαινόμενα και άλλες καταστροφές, περιοχές με ειδικά προβλήματα κλπ.). Ο χαρακτηρισμός και η οριοθέτηση των ΠΕΧΠ γίνεται με βάση ειδική χωροταξική μελέτη που τεκμηριώνει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα, την κρίσιμότητα και προτείνει τα ενδεικνυόμενα κατά περίπτωση μέτρα και προγράμματα δράσης.

Στα πλαίσια της αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ, εντοπίζονται τέτοιες περιοχές στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- ο Όλες οι εκτάσεις της Π.Ε. Ηλείας που επλήγησαν από τις πυρκαϊές του 2007 (κυρίως ορεινές και ημιορεινές αλλά και πεδινές περιοχές της ενδοχώρας, των Δήμων Ζαχάρως, Ανδρίτσαινας - Κρεστένων, Αρχαίας Ολυμπίας, Πύργου και μερικώς του Δ. Ήλιδας). Στους Δήμους αυτούς συμπεριλαμβάνονται και περιοχές – ζώνες, στις οποίες απαιτείται να αντιμετωπισθούν, με κατεύθυνση τη βιώσιμη ανάπτυξή τους, επιπτώσεις των μεγάλων έργων και παρεμβάσεων της νέας χάραξης της Ολυμπίας Οδού, καθώς και οι παρεμβάσεις για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων.
- ο Στις μειονεκτικές και φθίνουσες δημογραφικά περιοχές: Πρόκειται για ορεινές κυρίως περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες με αρνητικό πρόσημο δημογραφικές και αναπτυξιακές αποκλίσεις. Σ’ αυτές προτείνεται η ανάπτυξη δραστηριοτήτων μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, με στόχο τόσο τη δημιουργία εταιρικής σχέσης πόλης υπαίθρου, όσο και τη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών περιοχών και του αγροτικού χώρου, μέσω σχέσεων συνέργειας, καθώς και την πολυκεντρική οργάνωση του οικιστικού δικτύου, με άρση της εσωτερικής ανισομέρειας και ισόρροπη ανάπτυξη των δημοτικών – τοπικών κοινοτήτων. Οι περιοχές αυτές είναι οι ορεινές και ημιορεινές περιοχές της Δ.Ε. Ινάχου του Δ. Αμφιλοχίας, η ορεινή περιοχή στα Ακαρνανικά Όρη και οι ορεινές περιοχές των Δ.Ε. Δ. Αργινίου, καθώς και του Δ. Θέρμου.
- ο Η προβληματική παράκτια περιοχή νότια του Κατακόλου μέχρι τις εκβολές του Αλφειού ποταμού, που για αρκετές 10ετίες είναι κατειλημμένη από χιλιάδες αυθαίρετες και χαμηλής κυρίως ποιότητας β’ κατοικίες σε καταπατημένες εκτάσεις του Δημοσίου με ειδική μελέτη, η οποία εκτός από την χωροταξική/πολεοδομική αντιμετώπιση του προβλήματος θα διερευνήσει εναλλακτικές εφαρμόσιμες νομοθετικές ρυθμίσεις που μπορούν να τύχουν της αποδοχής του Στ.Ε.

B.1.1.γ.10.2 Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ)

Σύμφωνα με το άρθρο 10 του Ν.2742/1999 (ΦΕΚ 207/Α/07-10-1999), ως ΠΟΑΠΔ χαρακτηρίζονται θαλάσσιες ή και χερσαίες εκτάσεις που είναι πρόσφορες για την ανάπτυξη παραγωγικών ή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του πρωτογενή, δευτερογενή ή τριτογενή τομέα, καθώς και πειραματικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι περιοχές αυτές μπορεί να εξειδικεύονται ανά κλάδο ή παραγωγικό τομέα και να διακρίνονται σε περιοχές αποκλειστικής χρήσης ή περιοχές κύριας χρήσης (όπου επιτρέπονται υπό όρους

και άλλες δραστηριότητες). Πρωταρχικός ρόλος του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ είναι να ενισχύσει και να οργανώσει τις υγιείς παραγωγικές τάσεις και να αντιστρέψει τις αρνητικές, στα πλαίσια της κατεύθυνσης για βιώσιμη ανάπτυξη.

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, προτείνεται να καθοριστούν Π.Ο.Α.Π.Δ., με βάση ειδικές μελέτες, στις παρακάτω περιοχές, ως εξής:

1. Δύο ΠΟΑΠΔ, η κάθε μία από τις οποίες θα εστιάζει στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιέργειών, στις παρακάτω περιοχές, με στόχο τη συγκέντρωση και οργάνωση των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας ώστε να μην απλώνονται ανεξέλεγκτα και παράλληλα τη χωροθέτηση ζωνών ανάπτυξης ήπιου εναλλακτικού τουρισμού, καθώς και ορισμένων παράκτιου μαζικού τουρισμού¹:
  - Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας (Δήμοι Ξηρόμερου και Ι.Π. Μεσολογγίου) και Εχινάδες νήσοι.
  - Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας και νότιος Αμβρακικός (Δήμοι Ακτίου - Βόνιτσας και Αμφιλοχίας).
2. Στην παράκτια περιοχή ακτών Κυλλήνης μέχρι Κατάκολο προτείνεται ως πιλοτική μελέτη η εκπόνηση μελέτης ΠΟΑΠΔ με κύρια επιδίωξη τον ποιοτικό παράκτιο τουρισμό και παραθερισμό, με στόχο την οργάνωση του μαζικού τουρισμού και της β' κατοικίας, που αναπτύσσεται στην περιοχή, (καθώς υπάρχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για επενδύσεις), με παράλληλη κατεύθυνση την προστασία και ανάδειξη της γης υψηλής παραγωγικότητας και την ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας.

Β.1.1.γ.10.3 Εντοπισμός “σημειακών” παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής, περιφερειακής ή διαδημοτικής εμβέλειας

Επισημαίνεται ότι εκτός των ΠΟΑΠΔ “τουρισμού – παραθερισμού – αναψυχής”, στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας εντοπίζονται και προτείνονται οι ακόλουθες σημειακές ποιοτικές εγκαταστάσεις, άλλες μεγαλύτερης κλίμακας και άλλες μικρότερης ανάλογα με τον βαθμό προστασίας και ευαισθησίας του τοπίου και του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής:

- ο Στην περιοχή του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων, όπου προτείνεται επέκταση και αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών για την δραστική αύξηση της τουριστικής περιόδου και κίνησης του χιονοδρομικού κέντρου, με βάση συγκεκριμένη μελέτη (master plan),
- ο στις ακτές Μύτικα, με μελλοντική ενεργοποίηση της σχεδιαζόμενης χωροθέτησης ΠΟΤΑ στην παράκτια ζώνη,
- ο στις εγκαταστάσεις της ευρύτερης περιοχής της Λίμνης Καϊάφα και στο Κουνουπέλι (προώθηση του ιαματικού τουρισμού),
- ο στην περιοχή της Αιγιαλείας (με προώθηση του ειδικού αθλητικού τουρισμού - golf) και
- ο στη παράκτια περιοχή του Δ. Ήλιδας (με αναβάθμισή της).

Στις θέσεις που μόλις αναφέρθηκαν είναι αναγκαίο να προστεθούν και οι πιθανές αξιοποιήσεις εκτάσεων του Δημοσίου, των οποίων τα στοιχεία έχει συγκεντρώσει και ερευνήσει το ΤΑΙΠΕΔ, προωθώντας την, μέσω διαγωνισμού, ιδιωτικοποίησή τους, με βάση τον Ν. 3986/11 (ΦΕΚ 152Α/2011) και τις σχετικές μελέτες ΕΣΧΑΔΑ και μετά από έρευνα αγοράς που έχει γίνει για την κάθε περίπτωση. Οι εκτάσεις (άνω των 100 στρεμ.) της λίστας του ΤΑΙΠΕΔ με τις τοποθεσίες τους και τις προτεινόμενες χρήσεις γης διακρίνονται σε τρεις ομάδες ανάλογα με το στάδιο ωριμότητας των σχετικών μελετών ΕΣΧΑΔΑ. Αυτές είναι:²

- Ακίνητα με εκπονούμενα ΕΣΧΑΔΑ:
  - ο Ακίνητο (ΑΒΚ 314) στην ΔΕ Αντιρρίου, Δ. Ναυπακτίας (Ε = 213.583 τ.μ.). Το ΕΣΧΑΔΑ για έκταση 165.863 τ.μ. θα προτείνει «Μικτή Χρήση»: Θεματικά πάρκα – Εμπορικά Κέντρα – Αναψυχή και Μεταφορικές, Τεχνικές, Κοινωνικές και Περιβαλλοντικές Υποδομές, με δυνατότητα κατασκευής Μαρίνας – ναυπηγοεπισκευαστικής μονάδας σκαφών αναψυχής – ιστιοπλοϊκών (με απόλυτη συμβατότητα σχετικής πρότασης Περιφ. Χωροτ. Δυτ. Ελλάδας).
  - ο Ακίνητο (ΑΒΚ 119) στην ΔΕ Βαρθολομιού, Δ. Πηνειού (Ε=950 στρ.). Το ΕΣΧΑΔΑ για το σύνολο της έκτασης του Ακινήτου θα προτείνει ήπια ανάπτυξη με χρήση «Τουρισμός – Αναψυχή» και δυνατότητα κατασκευής 18οπου Golf.
- Ακίνητα ώριμα με προκαταρκτική πρόταση ΕΣΧΑΔΑ

¹ Αποτελεί προτεραιότητα του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ η επίλυση της επικάλυψης των κατευθύνσεων των δύο ΕΠΧΣΑΑ (για υδατοκαλλιέργειες και τουρισμό) στην περιοχή των δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας και του νότιου Αμβρακικού: Το ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες καθορίζει δύο περιοχές ανάπτυξης υδατοκαλλιέργειών (ΠΑΥ), στις Δυτικές Ακτές Αιτωλ/νίας – Σύμπλεγμα Εχινάδων Νήσων, κατηγορίας (Α): των ιδιαίτερα αναπτυσσόμενων περιοχών, με δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης (με τους όρους και περιορισμούς που ορίζονται) όπου δεν έχει θεσμοθετηθεί ΠΟΑΥ και στον Αμβρακικό κόλπο. Αντίθετα, στο ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό δίνεται η κατεύθυνση (που αφορά κατά κύριο λόγο τις Δυτικές ακτές της Π.Ε. Αιτωλ/νίας) για περιορισμό/αποκλεισμό της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας στις ζώνες όπου προβλέπεται ανάπτυξη της τουριστικής / παραθεριστικής δραστηριότητας και επιπλέον, παρουσιάζονται μεγαλύτερες επιφυλάξεις και περιορισμοί περαιτέρω ανάπτυξης της δραστηριότητας στην περιοχή του Αμβρακικού Κόλπου, ο οποίος ανήκει στην κατηγορία των περιοχών με ιδιαίτερη ευαισθησία ως περιοχή ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας.

² Επισημαίνεται ότι υπάρχουν και μικρότερες εκτάσεις του δημοσίου (της τάξης των 0,2 έως 1,0 στρεμ.) για επενδύσεις τοπικής εμβέλειας.

- Ακίνητο (ABK 203) στην Άβυθο Ροδοδάφνης του Δ. Αιγιαλείας (E=28.548 τ.μ.). Δυνατότητα ήπιας αξιοποίησης με χρήση «Τουρισμός – Αναψυχή» (ECO-CAMPING, κ.λπ.).
- Ακίνητα (ABK 773 (Αθλητικό Κέντρο Δ. Τόφαλος), 828, 785, 885^A) στο «Προάστειο» Δ. Πατρέων (E=150 στρ. περ.). Δυνατότητα αξιοποίησης των ακινήτων με «Μικτή Χρήση»: Επιχειρηματικά Πάρκα και Θεματικά Πάρκα – Εμπορικά Κέντρα – Αναψυχή.
- Ακίνητα (ABK 805A, 805, 28, 1002, 909 και μη καταγεγραμμένες εκτάσεις στην ΤΚ Ελικίστρα του Δ. Πατρέων (E=1.169.500 τ.μ.). Η συνολική έκταση που αναπτύσσεται εκατέρωθεν του μεγάλου Περιφερειακού δρόμου της Πάτρας, μπορεί να αξιοποιηθεί με χρήσεις: Θεματικά Πάρκα – Εμπορικά Κέντρα – Αναψυχή ή Επιχειρηματικά Πάρκα ή και με «Μικτή Χρήση» των ανωτέρω.
- Ακίνητο (ABK 8) στην Λεκάνη Πλατάνου του Δ. Αιγιαλείας (E=124.541 τ.μ.). Η ευρισκόμενη παρά την «Ολυμπία Οδό» έκταση κρίνεται κατάλληλη για τη χρήση «Μεταφορικές, τεχνικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές υποδομές και λειτουργίες» (κατά τους όρους του Ν.3986/2011).
- Ακίνητο (ABK 220) στην παραλία Λεχαινών, Δ. Ανδραβίδας–Κυλλήνης, (E=360 στρ.). Η ευρισκόμενη εντός προστατευόμενης περιβαλλοντικά περιοχής, μπορεί να αξιοποιηθεί με χρήση Τουρισμός – Αναψυχή υπό την προϋπόθεση αλλαγής της Ζώνης από Α σε Β και με μεγέθη που θα διασφαλίζουν τον ήπιο χαρακτήρα της αξιοποίησης.
- Ακίνητα για τα οποία είναι πιθανό να υλοποιηθούν μελέτες ΕΣΧΑΔΑ
  - Τρεις θέσεις στην περιοχή Λουτρών Κυλλήνης: η πρώτη (290,5 στρεμ.), με προτεινόμενη δραστηριότητα: ξενοδοχειακή εγκατάσταση και παραθεριστικές βίλες, μία στην περιοχή Κυλλήνης (111,25 στρεμ.) με προτεινόμενη δραστηριότητα: ξενοδοχειακή εγκατάσταση και μία στα Ιαματικά λουτρά Κυλλήνης με προτεινόμενη δραστηριότητα: ξενοδοχείο – ιαματικός τουρισμός.
  - Τρεις θέσεις στην περιοχή παραλίας Βόλακα (με εκτάσεις αντίστοιχα: 476,9 στρεμ – 83,0 στρεμ. – 229,4 στρεμ.) με προτεινόμενες αναπτυξιακές δυνατότητες (αντίστοιχα): εξοχικές κατοικίες – εξοχικές κατοικίες – εξοχικές κατοικίες και ξενοδοχειακή εγκατάσταση (επισημαίνεται ότι υπάρχουν περιβαλλοντικοί περιορισμοί³).
  - Δύο θέσεις στην περιοχή παραλίας Ζαχάρως (432 στρεμ και 123,7 στρεμ. αντίστοιχα) με προτεινόμενες αναπτυξιακές δυνατότητες: εξοχικές κατοικίες (επισημαίνεται ότι υπάρχουν περιβαλλοντικοί περιορισμοί⁴).

Όλες οι "σημειακές" πιθανές τουριστικές και παραθεριστικές εγκαταστάσεις μεσαίες και μεγάλης κλίμακας που αναφέρθηκαν, φαίνονται στο χάρτη που ακολουθεί.

Λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της πλούσιας βιοποικιλότητας και των ήπιων κλιματικών συνθηκών της περιοχής είναι επιβεβλημένη η οργανωμένη ανάπτυξη της πρωτογενούς παραγωγής και ιδιαίτερα της βιολογικής κτηνοτροφίας και η λειτουργία, σε πρώτο στάδιο πιλοτικά, ανοικτών, φυσικών κτηνοτροφικών πάρκων, ένα σε κάθε ΠΕ με προτεραιότητα την Αιτωλ/νία που παρουσιάζει την μεγαλύτερη και ποιοτικότερη παραγωγή στον τομέα⁵. Οι εναλλακτικές προτεινόμενες θέσεις είναι στην:

Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας (εναλλακτικά σε μια από τις παρακάτω περιοχές):

- Στο Δήμο Αμφιλοχίας (ημιορεινή ή ορεινή περιοχή Δ.Ε. Ινάχου ή πεδινή/ημιορεινή περιοχή Δ.Ε. Αμφιλοχίας).
- Στο Δήμο Ξηρομέρου (ημιορεινή ή ορεινή περιοχή).
- Στο Δήμο Ακτίου – Βόνιτσας.

Π.Ε. Αχαΐας (εναλλακτικά σε μια από τις παρακάτω περιοχές):

- Στο Δήμο Καλαβρύτων (κατά προτεραιότητα σε μία από τις Δ.Ε. Παίων ή Λευκασίου).
- Στο Δήμο Ερυμάνθου στην ημιορεινή ή ορεινή περιοχή Δ.Ε. Λεοντίου ή Καλεντζίου ή Τριταίας.

³ Βρίσκονται εντός των προστατευόμενων περιοχών του ΠΠ Λίμνης Καϊάφα, για το οποίο είναι υπό διαβούλευση το Σχέδιο του ΠΔ: «Χαρακτηρισμός των χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών των «GR 2330005: Θίνες και παραλιακό δάσος Ζαχάρως, Στροφυλιά, Κακόβατος» και «GR 2330008: Θαλάσσια περιοχή Κόλπου Κυπαρισσίας: Ακρ. Κατάκολο - Κυπαρισσία» ως «Περιφερειακό Πάρκο Λίμνης Καϊάφα και Θαλάσσιας περιοχής Κόλπου Κυπαρισσίας» και ίδρυση Διεύθυνσης Συντονισμού τους» με τις επιτρεπόμενες χρήσεις ανά ζώνη, οπότε και πρέπει να εξεταστούν με βάση το Σχέδιο ΠΔ που θα θεσμοθετηθεί.

⁴ Βρίσκονται εντός των προστατευόμενων περιοχών του ΠΠ Λίμνης Καϊάφα, για το οποίο είναι υπό διαβούλευση το Σχέδιο του ΠΔ: «Χαρακτηρισμός των χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών των «GR 2330005: Θίνες και παραλιακό δάσος Ζαχάρως, Στροφυλιά, Κακόβατος» και «GR 2330008: Θαλάσσια περιοχή Κόλπου Κυπαρισσίας: Ακρ. Κατάκολο - Κυπαρισσία» ως «Περιφερειακό Πάρκο Λίμνης Καϊάφα και Θαλάσσιας περιοχής Κόλπου Κυπαρισσίας» και ίδρυση Διεύθυνσης Συντονισμού τους» με τις επιτρεπόμενες χρήσεις ανά ζώνη, οπότε και πρέπει να εξεταστούν με βάση το ΠΔ που θα θεσμοθετηθεί.

⁵ Επισημαίνεται ότι η Αιτωλ/νία καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην εγχώρια βιολογική κτηνοτροφία (700 κτηνοτρόφοι απασχολούμενοι στον τομέα και 130.000 αιγοπρόβατα και 2.000 βοοειδή έχουν πιστοποιηθεί). Ωστόσο, σημαντικό ζήτημα αποτελεί η σχετικά κακή κατάσταση των βοσκοτόπων που υπερβόσκονται και υποβαθμίζονται συνεχώς (κυρίως λόγω της έλλειψης συστήματος βόσκησης που θα επέτρεπε τον σχεδιασμό της βοσκοφόρτωσης για να υπάρχει ισορροπία απαιτήσεων ζώων και βοσκήσιμης γης). Σημειώνεται ακόμη ότι δεν έχει οργανωθεί και δεν λειτουργεί ούτε ένα κτηνοτροφικό πάρκο στην περιφέρεια μέχρι σήμερα.

Π.Ε. Ηλείας:

- ο Στο Δήμο Ήλιδας (στην ημιορεινή περιοχή Δ.Ε. Πηνείας, είναι στη διαδικασία απαλλοτρίωσης) ή στο Δήμο Αρχαίας Ολυμπίας στις Δ.Ε. Λαμπείας ή Λασιώνος.
- ο Στο Δήμο Ζαχάρως στη Δ.Ε. Φιγαλείας ή στο Δήμο Ανδρίτσαινας - Κρεστένων στις Δ.Ε. Αλιφείρας ή Ανδρίτσαινας.

Τέλος, σε ό,τι αφορά τον δευτερογενή τομέα, όπου κυριαρχεί σε μεγάλο βαθμό η διάσπαρτη, άναρχη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων, η αντιστροφή αυτού του μοντέλου είναι κυρίαρχη κατεύθυνση του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ, διότι η συνέχιση και διεύρυνση της άναρχης χωρικής διάταξης έχει πολλαπλασιαστικές αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα, στον εκσυγχρονισμό των υποδομών, στον αποτελεσματικό έλεγχο της λειτουργίας των εγκαταστάσεων και των πιθανών αρνητικών επιπτώσεων τους σε γειτονικές δραστηριότητες και στην άμβλυση των συγκρούσεων γης και την αντιμετώπιση των οχλήσεων στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Προτείνεται:

- Επέκταση με πολεοδόμηση της ΒΙΠΕ Πατρών, αναβάθμισή της ως Επιχειρηματικού Πάρκου της Περιφέρειας και σύνδεσή της με την Ολυμπία Οδό, το λιμένα Πάτρας και το σιδηρόδρομο, καθώς και ενεργοποίηση της ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου Αστακού,
- Χωροθέτηση οργανωμένων χώρων του δευτερογενή τομέα - Επιχειρηματικών Πάρκων (πρώην ΒΙΟΠΑ – ή ΒΙΠΑ), κατά σειρά προτεραιότητας στα μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας (βλ. και κεφ. Β.1.1.γ.9), σε κατάλληλες θέσεις που θα υποδεικνύονται τεκμηριωμένα από τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, των οποίων η έγκριση και ενεργοποίηση, επαναλαμβάνεται και τονίζεται, ότι είναι επιτακτικό να προωθηθεί.
- Μελλοντική λειτουργία μεγάλης εγκατάστασης γαλακτοβιομηχανίας, τυροκομίας κ.α. της ΑΜΦΙΓΑΛ (Ένωσης αγροτικών συνεταιρισμών Αγρινίου με συμμετοχή της ΤΑ και ιδιωτικών εταιρειών μεταποίησης) στον Δ. Αμφιλοχίας.
- Χωροθέτηση και πολεοδόμηση του Επιστημονικού Τεχνολογικού Πάρκου στην ευρύτερη περιοχή της Πανεπιστημιούπολης Πατρών, στα πλαίσια της χωρικής οργάνωσης και αναβάθμισης ενός από τους πιο σημαντικούς τομείς προτεραιότητας για την ΠΔΕ της έρευνας, της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας και χαρακτηρισμός και λειτουργία ως Ευρύτερης Ζώνης Τεχνολογικού Πάρκου ή “Ειδικής Ζώνης Γνώσης, Καινοτομίας, Δημιουργικής Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης” της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου και του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών⁶.

Β.1.1.γ.10.4 Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.)

Τα Σ.Ο.Α.Π. προωθούνται για κατάρτιση και έγκριση σε πόλεις ή τμήματά τους, καθώς και σε ευρύτερες αστικές περιοχές, που παρουσιάζουν σύνθετα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ποιότητας ζωής. Περιλαμβάνουν μια ομάδα αλληλοσχετιζόμενων δράσεων, σε μια επιλέξιμη περιοχή παρέμβασης, με σκοπό την αιεφόρο ανάπτυξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, και την κοινωνική και οικονομική αναβάθμιση. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή τους θα εστιάζει στην ενεργειακή αποδοτικότητα, στη βελτίωση της ατμόσφαιρας και τη βελτίωση της λειτουργικότητας της πόλης καθώς και της ποιότητας ζωής σε αυτήν. Επιπρόσθετα, θα στοχεύσει στην αναζωογόνηση των ιδιαίτερα υποβαθμισμένων γειτονιών, την πρόνοια για την κοινωνική συνοχή και την αποφυγή των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού, σε θύλακες του αστικού κέντρου. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται κατά τη σύνταξή τους στην προβολή της ιδιαίτερης ταυτότητας της πόλης, στη βάση της πολιτισμικής αναγνώρισης και της σύνδεσης κοινοτήτων και πολιτισμών, στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων, στην αναβάθμιση - επέκταση του κοινωνικού εξοπλισμού και στην βιοκλιματική αναβάθμιση των αστικών κέντρων.

Στην ΠΔΕ προτείνεται κατά προτεραιότητα η κατάρτιση Σ.Ο.Α.Π. ή εναλλακτικά μελετών και ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης για τα παρακάτω αστικά κέντρα:

- Πάτρα: ανάδειξη του ιστορικού κέντρου της πόλης με μεγάλο αριθμό αξιόλογων κτηρίων και μνημείων και βιομηχανικών κτιρίων και αξιοποίηση - αναβάθμιση του παραλιακού μετώπου και λειτουργικό άνοιγμα και σύνδεση του με την πόλη.
- Αγρίνιο: κεντρική περιοχή με σημαντικά δείγματα αστικών και βιομηχανικών κτιρίων.
- Μεσολόγγι: ιστορικό κέντρο με πλήθος ιστορικών τόπων, ιερών ναών, μοναστηριακών και αμυντικών συγκροτημάτων.
- Ναύπακτος: παραδοσιακός οικισμός με μεγάλο αριθμό αξιόλογων κτηρίων.
- Αίγιο: οικισμός με αξιοσημείωτα οικιστικά σύνολα και βιομηχανικά κτίρια.
- Πύργος – Αμαλιάδα: δίπολο με σημαντική ανάγκη δραστηρικής αναβάθμισης του υποβαθμισμένου αστικού τοπίου και περιβάλλοντος, στα πλαίσια και της ενίσχυσης του ποιοτικού πολιτιστικού τουρισμού (αρχαιολογικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία-Αρχαία Ήλιδα-Επικούρειος Απόλλων).

⁶ Η θεσμική χωροθέτηση του Τεχνολογικού Πάρκου μπορεί να γίνει εναλλακτικά ή με τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο (που είναι η πιο γρήγορη και λιγότερο γραφειοκρατική προσέγγιση εφ’ όσον προβλέπεται από το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ) ή με άλλα χωροταξικά / πολεοδομικά εργαλεία (ΠΟΑΠΔ ή ΠΕΠΔ προτεινόμενη μ’ αυτές τις χρήσεις του οικείου τοπικού χωροταξικού σχεδίου ή ως Επιχειρηματικό “Τεχνολογικό” Πάρκο).

Οι προτεινόμενες κατά προτεραιότητα περιοχές εκπόνησης και θεσμοθέτησης Τοπικών Χωροταξικών Σχεδίων

Στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης, προτείνεται η εκπόνηση τοπικών χωροταξικών σχεδίων (Γ.Π.Σ. και ΣΧΟΟΑΠ κατά το Ν. 2508/1997), με έλεγχο των χρήσεων γης και των όρων δόμησης στις εκτός σχεδίου περιοχές, προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, δραστική μείωση της οικιστικής διάχυσης στην ύπαιθρο και βιώσιμη οικιστική οργάνωση του οικιστικού δικτύου. Επισημαίνεται ότι μετά την εφαρμογή της νέας αρχιτεκτονικής της αυτοδιοίκησης – Νόμος Καλλικράτη, με το σχηματισμό των νέων ευρύτερων Δήμων, είναι αναγκαία τόσο η εκπόνηση τοπικών χωροταξικών (Γ.Π.Σ. / ΣΧΟΟΑΠ) σε Δ.Ε. στις οποίες δεν είχαν εκπονηθεί, όσο και η αναθεώρηση θεσμοθετημένων μελετών, ώστε να υπάρχει ολοκληρωμένος σχεδιασμός σε όλη την έκταση των Καλλικράτειων Δήμων. Επιπλέον, προτείνεται η κατά το δυνατόν διαδημοτική συνεργασία για την προστασία των πόρων και τον έλεγχο των πιέσεων στις ευρύτερες περιοχές των Καλλικράτειων Δήμων που γειτνιάζουν με σημαντικούς φυσικούς ή πολιτιστικούς πόρους.

Η προώθηση εκπόνησης και έγκρισης των τοπικών χωροταξικών σχεδίων, των οριοθετήσεων περιοχών του δευτερογενούς τομέα, και των περιοχών υψηλής προστασίας, αναμένεται να συμβάλλει στην οργάνωση της οικιστικής ανάπτυξης, στον έλεγχο της άναρχης, διάσπαρτης δόμησης, στη δημιουργία οργανωμένων χώρων παραγωγικών δραστηριοτήτων και στον γενικότερο χωρικό σχεδιασμό της ανάπτυξης, μειώνοντας την αυξανόμενη ένταση των χωρικών πιέσεων, τις συγκρούσεις χρήσεων γης, ιδίως στις παράκτιες περιοχές και στις περιοχές με σημαντικούς πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους.

Οι περιοχές στις οποίες κατά προτεραιότητα θα πρέπει να εγκριθούν Τοπικά Χωροταξικά Σχέδια προσαρμοσμένα στις κατευθύνσεις αυτού του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ είναι:

- Η περιοχή του Ρυθμιστικού Σχεδίου της ευρύτερης περιοχής Πατρών.
- Οι ευρύτερες αστικές περιοχές των οικιστικών κέντρων 4^{ου} και 5^{ου} επιπέδου (κατά προτεραιότητα οι ΔΕ των αστικών κέντρων).
- Οι περιοχές οικιστικών κέντρων 6^{ου} επιπέδου των οποίων οι ευρύτερες περιοχές ή τμήματά τους βρίσκονται σε προστατευόμενες περιοχές των εθνικών πάρκων την ΠΔΕ.
- Οι παράκτιες τουριστικές ζώνες που χαρακτηρίζονται από έντονες οικιστικές – τουριστικές πιέσεις ή πιέσεις άλλων δραστηριοτήτων.

Στα παραπάνω κριτήρια ανήκουν:

- Ολόκληρος ο Δήμος Αγρινίου (εξαιτίας της σημαντικότητας του Αγρινίου ως εθνικού πόλου).
- Ο Δήμος Θέρμο (λόγω γειτνίασης με το Αγρίνιο και ανάγκης ανάδειξης του ιστορικού - πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος - Θέρμο).
- Οι ΔΕ Ανακτορίου, Κεκροπίας, Μεδεώνος του Δήμου Ακτίου Βόνιτσας.
- Οι ΔΕ Αμφιλοχίας, Μενιδίου του Δήμου Αμφιλοχίας.
- Οι ΔΕ Ι.Π. Μεσολογγίου, Οινιάδων, Αιτωλικού του Δήμου ΙΠ Μεσολογγίου (ανάγκη ανάδειξης και του ιστορικού - πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος - Θέρμο).
- Οι ΔΕ Αστακού, Αλυζίας του Δήμου Ξηρομέρου.
- Οι ΔΕ Ναυπάκτου, Αντιρρίου, Χάλκειας του Δήμου Ναυπακτίας (ανάγκη ανάδειξης και του ιστορικού - πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος - Θέρμο).
- Οι ΔΕ Αιγίου, Ερινέου, Συμπολιτείας, Διακοπτού, Ακράτας, Αιγείρας του Δήμου Αιγιαλείας.
- Οι ΔΕ Δύμης, Μόβρης, Λαρισσού του Δήμου Δυτικής Αχαΐας.
- Οι ΔΕ Καλαβρύτων, Λευκασίου του Δήμου Καλαβρύτων.
- Οι ΔΕ Πατρέων, Ρίου, Μεσσάτιδος, Παραλίας, Βραχναϊκών του Δήμου Πατρέων.
- Οι ΔΕ Λεχαινών, Βουπρασίας, Κάστρου - Κυλλήνης, Ανδραβίδας του Δήμου Ανδραβίδας - Κυλλήνης.
- Η ΔΕ Σκιλλούντος του Δήμου Ανδρίτσαινας - Κρεστένων.
- Η ΔΕ Αρχαίας Ολυμπίας του Δήμου Αρχαίας Ολυμπίας.
- Η ΔΕ Ζαχάρως του Δήμου Ζαχάρως.
- Η ΔΕ Αμαλιάδας του Δήμου Ήλιδας.
- Οι ΔΕ Γαστούνης, Βαρθολομιού, Τραγανού του Δήμου Πηνειού.
- Οι ΔΕ Πύργου, Βώλακος, Ιαρθανού του Δήμου Πύργου.

Β.1.1.δ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΕ ΧΩΡΙΚΕΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Β.1.1.δ.1.1 Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας

Είναι η Περιφερειακή Ενότητα, μαζί με την Ηλεία, με το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ (και μάλιστα με άνοιγμα της ψαλίδας σε σχέση με το ΑΕΠ της Αχαΐας την τελευταία 10ετία, που παρουσιάζει το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ της Περιφέρειας).

Αυτή η επιδείνωση οφείλεται σ' ένα σημαντικό βαθμό στο γεγονός της μη διαμόρφωσης ακόμη των διευρωπαϊκών – εθνικών διαδρόμων ανάπτυξης που διέρχονται από την Αιτωλ/νία όπως:

- ο Ο διάδρομος Κακαβιά – Ιωάννινα – Άρτα – Αγρίνιο – Μεσολόγγι – Πάτρα.
- ο Ο διάδρομος Ηγουμενίτσα – Πρέβεζα – Βόνιτσα – Κατούνα – Ιόνια Οδός – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία – Βόλος.
- ο Ο διάδρομος Πλατυγιάλι Αστακού – Ιόνια Οδός (Αγρίνιο – Μεσολόγγι) – προς Καρπενήσι.
- ο Ο διάδρομος Βόλος – Λαμία – Άμφισσα – Ναύπακτος – Νοτιοδυτική πύλη (Πάτρα, Πλατυγιάλι).

καθώς και οι ενδοπεριφερειακοί διάδρομοι ανάπτυξης:

- ο Μεσολόγγι – Αστακός – Μύτικας – Πάλαιρος – Βόνιτσα.
- ο Αγρίνιο – Θέρμο – Ναύπακτος και
- ο Ναύπακτος – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου προς Προυσσό / Καρπενήσι.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Α' φάσης της μελέτης και αυτά του κεφ.Β.1.1.α.3.5 αυτού του σταδίου, από τους πέντε πλεονασματικούς κλάδους της Π.Δ.Ε.¹ σε επίπεδο χώρας, η Αιτωλοακαρνανία συμμετέχει στους ακόλουθους τέσσερις, δηλαδή στους κλάδους αυτούς ο ρόλος της Αιτωλοακαρνανίας είναι διαπεριφερειακός:

- Πρωτογενής τομέας (Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία).
- Κατασκευές (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Εμπόριο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Εκπαίδευση-υγεία (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).

Από τους τρεις κλάδους² της Περιφέρειας με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας, η Αιτωλοακαρνανία συμμετέχει μόνο στον ένα, αυτόν της Υδατοκαλλιέργειας και επομένως και σ' αυτόν τον κλάδο ο ρόλος της Αιτωλοακαρνανίας είναι διαπεριφερειακός.

Σχετικά με τους μεταποιητικούς κλάδους της Περιφέρειας με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας η Αιτωλοακαρνανία συμμετέχει στους ακόλουθους πέντε από τους έξι και σ' αυτούς ο ρόλος της είναι διαπεριφερειακός:

- Είδη διατροφής (Αχαΐα, Ηλεία, Αιτωλοακαρνανία).
- Ξύλο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία).
- Μεταλλικά προϊόντα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Έπιπλα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Είδη ένδυσης (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).

Από τους επτά πλεονασματικούς κλάδους-δραστηριότητες σε επίπεδο Περιφέρειας η Αιτωλοακαρνανία συμμετέχει στους ακόλουθους τρεις και επομένως σ' αυτούς ο ρόλος της είναι περιφερειακός:

- Υπηρεσίες εστίασης (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα).
- Ορυχεία (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα).
- Ηλεκτρισμός – φωταέριο - νερό (Αιτωλοακαρνανία).

Από τους δέκα μεταποιητικούς κλάδους με εξειδίκευση σε επίπεδο Περιφέρειας η Αιτωλοακαρνανία συμμετέχει μόνο στον κλάδο: Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία), ενώ στους άλλους εννέα μετέχει μόνο η Αχαΐα. Στον μοναδικό κλάδο που μετέχει η Αιτωλοακαρνανία ο ρόλος της είναι περιφερειακός.

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι ο ρόλος της Αιτωλοακαρνανίας είναι διαπεριφερειακός στις εξής δέκα δραστηριότητες-κλάδους:

- Πρωτογενής τομέας.
- Κατασκευές.
- Εμπόριο.
- Εκπαίδευση - υγεία.

¹ Ο πέμπτος πλεονασματικός κλάδος της Π.Δ.Ε. σε επίπεδο χώρας στα μεγέθη του οποίου δεν συμμετέχει η Αιτωλοακαρνανία είναι ο κλάδος: Βιομηχανίες - Βιοτεχνίες (Αχαΐα, Ηλεία).

² Οι δύο άλλοι κλάδοι της Π.Δ.Ε. με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο είναι οι μεταφορές - επικοινωνίες (Αχαΐα) και παροχή ηλεκτρικού ρεύματος (Ηλεία, Αχαΐα)

- Υδατοκαλλιέργεια.
- Είδη διατροφής.
- Ξύλο.
- Μεταλλικά προϊόντα.
- Έπιπλα.
- Είδη ένδυσης.

Ο ρόλος της σε περιφερειακό επίπεδο εκτείνεται στις ακόλουθες τέσσερις δραστηριότητες, κλάδους:

- Υπηρεσίες εστίασης.
- Ορυχεία.
- Ηλεκτρισμός – φωταέριο – νερό και
- Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού.

Σε συνάρτηση με τις προαναφερόμενες καθυστερήσεις και με κύρια κατεύθυνση την ολοκλήρωση των σημαντικών έργων μεταφορών, βρίσκεται και η ανάγκη για συνεχή και συστηματική διεύρυνση και ενίσχυση των σχέσεων και συνεργασιών της Περιφέρειας με τις γειτονικές Περιφέρειες των Ιονίων Νήσων, της Ηπείρου και της Στερεάς Ελλάδας, όσο και αυτών της Π.Ε. Αιτωλνίας και των ενδοπεριφερειακών της ενότητων με:

- Τις Π.Ε. Λευκάδας και Κεφαλονιάς – Ιθάκης (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων) σε αναπτυξιακά ζητήματα και συνεργασίες που αναφέρονται ειδικότερα:

- Στην ανάπτυξη του παράκτιου τουρισμού και στον ποιοτικό εμπλουτισμό του με μορφές ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού (θαλάσσιος, ιστιοπλοϊκός, αλιευτικός, καταδυτικός, αθλητικός τουρισμός κ.α.) και διεύρυνση των προορισμών και των δικτύσεων μεταξύ των ακτών των Π.Ε.
- Στον σχεδιασμό χωρικά των υδατοκαλλιεργειών σε μικρά “πάρκα” με κοινές στοχεύσεις, όρους, μέτρα και περιορισμούς, ώστε να μην υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στα τμήματα των ακτών και των περιοχών με προοπτικές ανάπτυξης του τουριστικού τομέα.
- Σε κοινές προσπάθειες για την σταδιακή ανάπτυξη της καινοτομίας και της νέας τεχνολογίας στους κύριους παραγωγικούς τομείς που ενδιαφέρουν τις δύο Περιφέρειες (τουρισμός, πρωτογενής τομέας, ενέργεια – ΑΠΕ, περιβάλλον) αλλά και την συνεχή ενίσχυση της διασύνδεσής τους στους τομείς των υπηρεσιών και του εμπορίου.

- Με την Περιφέρεια της Ηπείρου σε ζητήματα που αφορούν ειδικότερα:

- Σε κοινές δράσεις και προγράμματα στα πλαίσια της Μακροπεριφέρειας της Αδριατικής – Ιονίου και στην συνεργασία και συνέργεια των Πυλών του δυτικού τμήματος της χώρας, ιδίως στους τομείς του θαλάσσιου τουρισμού, των μεταφορών και του εμπορίου.
- Στην οικολογική αναβάθμιση και την παράλληλη βιώσιμη ανάπτυξη του διεθνούς σημασίας φυσικού πλουτοπαραγωγικού πόρου του Αμβρακικού.
- Στην ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού στις δυτικές ακτές αλλά και την ενίσχυση και εμπλουτισμό με ήπιες και ειδικές μορφές τουρισμού της ενδοχώρας (πεδινής και ορεινής).

- Με τις δυτικές Π.Ε. της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας σε ζητήματα που αναφέρονται ειδικότερα:

- Στην ανάπτυξη των εμπορευματικών μεταφορών και των εμπορικών σχέσεων μέσω της μελλοντικής ολοκλήρωσης των δύο μεγάλων αναπτυξιακών διαδρόμων που συνδέουν το Ιόνιο με το Αργίλιο (Πλατυγιάλι – Λαμία – Βόλος) και τον δυτικό αναπτυξιακό άξονα με τον ανατολικό.
- Στη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών μειονεκτικών περιοχών με κοινές δράσεις και προγράμματα στην ενίσχυση / οργάνωση της κτηνοτροφικής παραγωγής, των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού και την δικτύωση των τουριστικών προορισμών, την αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού και των ΑΠΕ κ.α.

Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση, τον εκσυγχρονισμό και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των παραγωγικών τομέων της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας προτείνονται οι παρακάτω πιο συγκεκριμένες κατευθύνσεις στα πλαίσια αυτών που περιγράφησαν στο κεφ. Β.1.1.γ.9.:

Πρωτογενής τομέας – γεωργική παραγωγή

Είναι απαραίτητο να εκσυγχρονιστεί και να ενισχυθεί η παραγωγή των γεωργικών προϊόντων στα οποία η Π.Ε. έχει σημαντική θέση και καλύτερες προοπτικές σε σχέση με την Περιφέρεια και τη χώρα, τόσο ως προς την ποσότητα όσο και ως προς την ποιότητα της παραγωγής.

Τα προϊόντα αυτά είναι:

- Τα εσπεριδοειδή (η Π.Ε. παράγει το 50,1% των πορτοκαλιών της ΠΔΕ).
- Η καλλιέργεια σπαραγγιού λευκού και πράσινου (επισημαίνεται ότι υπάρχει ο Αγροτικός Συνεταιρισμός παραγωγών σπαραγγιού και λοιπών σπυροκηπευτικών Ν. Αιτωλνίας “Ο ΑΧΕΛΩΟΣ”).
- Η παραγωγή κτηνοτροφικών καρπών (σανός, χόρτα, ριζώματα) που αποτελεί το 69,6% της παραγωγής της ΠΔΕ και το 8,4% της χώρας.

- Η καλλιέργεια βιομηχανικών φυτών (Ειδικότερα βαμβάκι, καπνός, με παραγωγή του 71% και του 93,8% αντίστοιχα της συνολικής παραγωγής της ΠΔΕ).
- Οι αροτραίες καλλιέργειες (βρώμη, καλαμπόκι και ρύζι) με την παραγωγή καλαμποκιού στην Π.Ε. Αιτωλ/νίας να φθάνει το 44% της παραγωγής της Περιφέρειας.
- Οι βιολογικές καλλιέργειες, για την ανάπτυξη των οποίων προτείνεται να δοθούν ειδικότερα κίνητρα και μέτρα και ιδιαίτερα οι επιτραπέζιες ελιές, οι ελαιοποιήσιμες ελιές, τα εσπεροειδή, οι καρυδιές, τα κηπευτικά, οι καστανιές και τα αρωματικά φυτά στα οποία η βιολογική καλλιέργεια αναπτύσσεται σημαντικά τα τελευταία χρόνια στην Αιτωλοακαρνανία.
- Κάποιες εναλλακτικές καλλιέργειες για τις οποίες δίνεται έμφαση στην προώθησή τους, όπως το σπαράγγι και η ροδιά (για την αντικατάσταση της καλλιέργειας του καπνού). Για την προώθησή τους δίνεται έμφαση στην έντονη δραστηριοποίηση Ομάδων Παραγωγών, με το δεδομένο ότι υπάρχουν ευνοϊκές δυνατότητες και προοπτικές ιδιαίτερα γι' αυτά τα δύο "νεότερα" προϊόντα, λόγω του εξαγωγικού τους χαρακτήρα και προορισμού.

Η ειδικότερη κατεύθυνση του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ είναι ότι (ιδιαίτερα στις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, στις οποίες παράγονται σε σημαντικό βαθμό τα παραπάνω προϊόντα της ΠΕ), τα τοπικά χωροταξικά σχέδια με τις χωρικές τους ρυθμίσεις και διατάξεις πρέπει να ενισχύουν έμμεσα ή άμεσα την ανάπτυξη της παραγωγής τους (περιορίζοντας δραστικά ή θέτοντας αντικίνητρα σε δραστηριότητες και χρήσεις που αντιβαίνουν στην ανάπτυξή τους), την συνένωση των αγροτεμαχίων, την καθετοποίησή-μεταποίηση της παραγωγής και την βελτίωση και εκσυγχρονισμό των υποδομών της.

Κτηνοτροφική Παραγωγή

Η Αιτωλοακαρνανία ως η σημαντικότερη Π.Ε. της Περιφέρειας σ' αυτόν τον τομέα³ είναι σκόπιμο να ενισχύσει ακόμη περισσότερο και να οργανώσει την κτηνοτροφική παραγωγή με τον καθορισμό νέων βοσκότοπων και την προετοιμασία-οργάνωση και πιλοτική λειτουργία ενός κτηνοτροφικού πάρκου σε εναλλακτική περιοχή των δήμων Ακτίου – Βόνιτσας, Αμφιλοχίας, Ξηρομέρου, Θέρμου ή ορεινής Ναυπακτίας και συγκεκριμένα σε εκείνη που θα έχει τη μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση και βούληση των τοπικών κτηνοτρόφων (ομάδων παραγωγών) και στην οποία θα συντρέχουν οι περισσότερες προϋποθέσεις για την επιχείρηση αυτού του δύσκολου, πιθανόν χρονοβόρου, αλλά αναγκαίου (έστω πιλοτικά) εγχειρήματος.

Ειδική έμφαση πρέπει να δοθεί στην βιολογική κτηνοτροφία (στην οποία η Περιφέρεια κατέχει την 1^η θέση στη χώρα) που οφείλεται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας λόγω της βιοποικιλότητας και της πλούσιας χλωρίδας της. Έμφαση ακόμη είναι απαραίτητο να αποδοθεί στον σχεδιασμό και προγραμματισμό της παραγωγής εγχώριων βιολογικών ζωοτροφών, ώστε να διασφαλιστεί ο επαρκής και διαρκής εφοδιασμός της αγοράς.

Υδατοκαλλιέργειες – Αλιεία

Οι υδατοκαλλιέργειες αποτελούν το δυναμικότερο κλάδο στην πρωτογενή παραγωγή της περιοχής, με έντονη παρουσία των εκτατικών ιχθυοκαλλιεργειών στη μεγαλύτερη λιμνοθάλασσα της χώρας, αυτήν του Μεσολογγίου – Αιτωλικού, καθώς και στην περιοχή Ακτίου - Βόνιτσας, αλλά και εντονότερη τη δραστηριότητα των εντατικών καλλιεργειών (οι οποίες ως παραγωγικός κλάδος κατατάσσονται στις κορυφαίες θέσεις απασχόλησης στην περιοχή σε αξία προϊόντων) σε θέσεις των δυτικών ακτών της Αιτωλ/νίας και των ακτών του Αμβρακικού (συμπεριλαμβανομένου του συμπλέγματος των Εχινάδων νήσων⁴ που αν και ανήκουν διοικητικά στα Ιόνια νησιά υποστηρίζονται από την Αιτωλ/νία και οι εργαζόμενοι προέρχονται απ' αυτή). Επισημαίνεται ότι η Π.Ε. συγκεντρώνει το 25% περίπου της εθνικής παραγωγής σε τσιπούρα – λαβράκι και άλλα θαλάσσια είδη⁵.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις και προτεραιότητες για την ενίσχυση των εκτατικών υδατοκαλλιεργειών στις δύο πιο δυναμικές περιοχές της Αιτωλοακαρνανίας, το σύστημα λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου – Αιτωλικού και των λιμνοθαλασσών Αμβρακικού, περιγράφονται στις συγκεκριμένες ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες: Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου (εκτός ΔΕ Φυτειών) και Δήμων Ακτίου – Βόνιτσας και Αμφιλοχίας.

Οι κατευθύνσεις/προτεραιότητες για την ενίσχυση και εξυγίανση των εντατικών υδατοκαλλιεργειών στις δυναμικές περιοχές της ΠΕ (Δυτ. Ακτές Αιτωλ/νίας και Αμβρακικού) περιγράφονται επίσης στο κεφ. Β.1.1.γ.1 και Β.1.1.δ.2.1 και Β.1.1.δ.2.4.

³ Το 46,5% των εκμεταλλεύσεων βοοειδών και το 73,8% των ζώων κατανέμονται στην Π.Ε. Αιτωλ/νίας, όπως και το 50,6% των εκμεταλλεύσεων αιγοπροβάτων και το 56,1% των ζώων στο σύνολο της ΠΔΕ.

⁴ Επισημαίνεται ότι στις Εχινάδες αναπτύσσεται η μοναδική μονάδα εκτροφής τόνου στη χώρα.

⁵ Η σημαντικότητα για την Αιτωλ/νία του κλάδου των υδατοκαλλιεργειών αντανακλάται και στο γεγονός ότι ένας από τους τρεις κλάδους της ΠΔΕ με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας είναι οι υδατοκαλλιέργειες στα μεγέθη του οποίου συμμετέχει σε μέγιστο βαθμό η Αιτωλ/νία, της οποίας γι' αυτό ο ρόλος είναι διαπεριφερειακός (εθνικός)σ' αυτή τη δραστηριότητα.

Δευτερογενής τομέας

Ως προτεραιότητες αιχμής για την ανάπτυξη της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων (που είναι ένας σημαντικός παραγωγικός τομέας για την Π.Ε.⁶) και του δευτερογενή τομέα γενικότερα στην Π.Ε. Αιτωλ/νίας εκτιμάται (με βάση και τα πορίσματα της Α' φάσης για τον τομέα) ότι είναι οι ακόλουθες δράσεις – ενέργειες:

- Ενθάρρυνση και ενίσχυση της καθετοποίησης της επεξεργασίας γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, ιδίως αυτών της προηγούμενης παραγράφου που ποσοτικά και ποιοτικά ευδοκίμουν στην Αιτωλ/νία, καθώς και η παροχή υπηρεσιών ποιοτικού ελέγχου και πιστοποίησης. Ως μέτρο ενθάρρυνσης και ενίσχυσής τους θεωρείται και η αδειοδότηση σχετικών εγκαταστάσεων μεταποίησης ακόμη και σε γη που χαρακτηρίζεται ως υψηλής παραγωγικότητας.
- Προώθηση και διευκόλυνση της εισαγωγής καινοτομίας και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της βιωσιμότητας των ΜΜΕ της Π.Ε. με στόχο την αύξηση των θέσεων απασχόλησης.
- Παροχή ειδικών κινήτρων για την ενίσχυση και δημιουργία μεταποιητικών επιχειρήσεων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Π.Ε. (π.χ. μεγαλύτερο ποσοστό επιδότησης από αυτό που ισχύει στις μη μειονεκτικές περιοχές της Π.Ε.).
- Ουσιαστική ενεργοποίηση της ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου με την κατά προτεραιότητα ολοκλήρωση της οδικής σύνδεσης με την Ιόνια Οδό και παράλληλη ολοκλήρωση της τελευταίας.
- Στα πλαίσια της γενικής χωρικής κατεύθυνσης για αντιστροφή του κυρίαρχου "μοντέλου" της άναρχης, διάσπαρτης χωροθέτησης των σχετικών εγκαταστάσεων και στροφής του στην χωροθέτηση των εγκαταστάσεων του δευτερογενή τομέα σε οργανωμένους, πολεοδομημένους χώρους προτείνονται:
  - ο Ενεργοποίηση Επιχειρηματικών Πάρκων στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων της Π.Ε. (Αργίριο, Μεσολόγγι, Ναύπακτος, Αμφιλοχία – Βόνιτσα).
  - ο Αποφυγή της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας – βιοτεχνίας στις εκτός σχεδίου πεδινές περιοχές της Π.Ε., με εξαίρεση των μεταποιητικών εγκαταστάσεων που αφορούν σε μεταποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων, οι οποίες μπορούν να χωροθετηθούν ακόμη και σε γη υψηλής παραγωγικότητας με τους αναγκαίους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς.
  - ο Δραστικός περιορισμός στη χωροθέτηση νέων μεμονωμένων ή οργανωμένων υποδοχέων στις παράκτιες ζώνες, ιδιαίτερα στις παράκτιες περιοχές που προτείνονται για την ανάπτυξη του τουρισμού/παραθερισμού.
  - ο Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για προώθηση της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας, στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα επιτρέπεται η χωροθέτηση και μεμονωμένα εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς και όρους ασφάλειας, κατ' εξαίρεση των όποιων άλλων περιορισμών.

Τριτογενής τομέας

Στον τριτογενή τομέα επισημαίνονται τα παρακάτω:

1. Σε ό,τι αφορά τον τομέα της έρευνας, της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας απαιτείται η συνεργασία και συμμετοχή των φορέων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Π.Ε. (Πανεπιστήμιο Δυτ. Ελλάδας, ΤΕΙ Μεσολογγίου⁷, ΤΕΙ Ναυπάκτου), του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητηρίου της Αιτωλ/νίας και των παραγωγικών φορέων με τους ερευνητικούς φορείς και το Πανεπιστήμιο της Πάτρας (που αποτελεί Περιφερειακό Πόλο Καινοτομίας (ΠΠΚ) και έχει αναπτύξει σημαντικές υποδομές στην έρευνα και στην καινοτομία). Οι κατευθύνσεις και προτεραιότητες σ' αυτόν τον τομέα είναι αυτές που περιγράφηκαν στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.1.
2. Οι υπηρεσίες εμπορευματικών μεταφορών είναι ένας σημαντικός κλάδος του τριτογενή τομέα και γι' αυτή την Π.Ε. στην οποία χωροθετείται ο μοναδικός σύγχρονος λιμένας ελεύθερης ζώνης εμπορίου και μεταφορών στο Πλατυγιάλι Αστακού, που σε συνδυασμό με τον νέο λιμένα της Πάτρας και τους μεγάλους διευρωπαϊκούς διαδρόμους μεταφορών σταδιακά θα τείνει να καταστήσει την Περιφέρεια και την Αιτωλ/νία σε κόμβο συνδυασμένων μεταφορών με εξαιρετικές προοπτικές για την ανάπτυξή της. Όπως σημειώνεται σε επόμενη παράγραφο αυτή η θετική εξέλιξη μπορεί να πραγματοποιηθεί με την απαραίτητη προϋπόθεση της ολοκλήρωσης και λειτουργίας των αναπτυξιακών διαδρόμων που διέρχονται από την Αιτωλ/νία και την σύνδεση του λιμένα Πλατυγιαλίου Αστακού και της ΝΑΒΙΠΕ με την Ιόνια Οδό.
3. Η Αιτωλοακαρνανία χαρακτηρίζεται από πλούσια ιστορική και αρχαιολογική κληρονομιά και διεθνούς σημασίας προστατευόμενους φυσικούς πόρους οι οποίοι δίνουν προοπτικές (με απαραίτητη την παράλληλη προστασία και τουριστική αξιοποίηση τους) για ανάπτυξη ιδίως εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού.

⁶ Έχει σημειωθεί ότι η Αιτωλοακαρνανία συμμετέχει στη διαμόρφωση των μεγθών των πέντε (5) από τους έξη (6) μεταποιητικούς κλάδους της ΠΔΕ με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι δραστηριότητες μεταποίησης προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής.

⁷ Επισημαίνονται οι σημαντικές καινοτομίες δράσεις όπως του Τμ. Ανθοκομικών Καλλιεργειών και Θερμοκηπίων του ΤΕΙ Μεσολογγίου σχετικά με την παραγωγή υβριδίων κολοκυθίου και ντομάτας, ανάπτυξη συστημάτων αεροπονικής καλλιέργειας και παραγωγή παρθένου ελαιόλαδου μακράς διάρκειας.

Όπως φαίνεται και στον σχετικό χάρτη Β.1.1.γ-9.4 οι τουριστικές χωρικές ενότητες στην Αιτωλνία στις περισσότερες περιπτώσεις συμπίπτουν με τις ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές ενότητες της και είναι:

- Η τουριστική ενότητα του Αμβρακικού κόλπου (παράκτιες και ορεινές περιοχές).
- Η τουριστική ενότητα των Δυτικών ακτών της Αιτωλνίας.
- Η τουριστική ενότητα του Μεσολογγίου – Αιτωλικού (παράκτια και πεδινή περιοχή).
- Η τουριστική ενότητα της ενδοχώρας των λιμνών (πεδινές παραλίμνιες περιοχές και ορεινή περιοχή).
- Η τουριστική ενότητα του δήμου Ναυπακτίας (παράκτια και ορεινή περιοχή).

Ο χαρακτήρας, οι δυνατότητες των ενοτήτων αυτών και η διαβάθμισή τους κατά βαθμό έντασης τουριστικής δραστηριότητας έχουν περιγραφεί στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3.1 και οι ειδικότερες χωρικές κατευθύνσεις για την βιώσιμη ανάπτυξή τους περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1.γ.δ.2.1-5 για κάθε ενδοπεριφερειακή χωρική αναπτυξιακή ενότητα, έχοντας ως προτεραιότητες αιχμής για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας τις ακόλουθες χωρικές κατευθύνσεις:

- Ανάδειξη του ιστορικού και πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος – Θέρμο και δικτύωση και σύνδεσή του με τους άλλους σημαντικούς πολιτιστικούς και φυσικούς προορισμούς της Αιτωλνίας, με το διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό τρίπολο Αρχαίας Ολυμπίας – Αρχαίας Ήλιδας - Επικούρειου Απόλλωνα και με τους αρχαιολογικούς - ιστορικούς – πολιτιστικούς πόλους των γειτονικών Περιφερειών: της Στερεάς Ελλάδας (Δελφοί – Γαλαξίδι), της Ηπείρου (Δωδώνη – αρχαία Νικόπολη κ.α.) και των Ιονίων νήσων.
  - Ενίσχυση, επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση (κυρίως με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις 3*, 4* και 5*) των τουριστικών υποδομών στις παράκτιες ζώνες που παρουσιάζουν περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων. Τέτοιες περιοχές είναι:
    - α) μεγάλο τμήμα των δυτικών ακτών, το οποίο είναι σχετικά αναξιοποίητο τουριστικά, ενώ παρουσιάζει τουριστική δυναμική έχοντας συγκεκριμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα για ανάπτυξη του θαλάσσιου, ιστιοπλοϊκού και αλιευτικού τουρισμού και
    - β) οι παράκτιες περιοχές του Δ. Ναυπακτίας.
  - Συστηματική ενίσχυση των ήπιων εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού, ιδιαίτερα στις διεθνούς σημασίας προστατευόμενες περιοχές («Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού», «Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου - Αιτωλικού, κάτω ρου και εκβολών ποταμών Αχελώου και Εύηνου και νήσων Εχινάδων», Λίμνες Αιτωλνίας-Natura) και στην ορεινή ενδοχώρα όπου ο εναλλακτικός τουρισμός έχει επισημανθεί και από τα στοιχεία της Α΄ φάσης της μελέτης ότι μπορεί να αποτελέσει σημαντική αναπτυξιακή προοπτική για τις μειονεκτικές αυτές περιοχές και στοιχείο συγκράτησης των κατοίκων τους (όπως ήδη συμβαίνει στην ορεινή Ναυπακτία).
  - Σταδιακή ανάπτυξη του τουρισμού των πόλεων (αστικού τουρισμού) της Αιτωλνίας, ιδιαίτερα αυτών που έχουν αναξιοποίητους ιστορικούς, αρχαιολογικούς, αρχιτεκτονικούς, φυσικούς τουριστικούς πόρους με ανάδειξη των ιστορικών πυρήνων και κέντρων τους (Μεσολόγγι, Ναύπακτος, Αγρίνιο).
4. Ένας άλλος κλάδος του τριτογενή τομέα παραγωγής στον οποίο η Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας έχει ορατές δυνατότητες και προοπτικές είναι ο κλάδος των υπηρεσιών εκπαίδευσης – υγείας, που αποτελεί έναν από τους τέσσερις πλεονασματικούς κλάδους της ΠΔΕ σε επίπεδο χώρας και στον οποίο η Αιτωλοακαρνανία συμμετέχει στη διαμόρφωση των μεγεθών του μαζί με την Αχαΐα, που σημαίνει ότι ο ρόλος της Αιτωλνίας σ' αυτή την δραστηριότητα είναι διαπεριφερειακός (εθνικός).
- Η λειτουργία της Πανεπιστημιούπολης (πρώην Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας) στο Αγρίνιο και των ΤΕΙ Μεσολογγίου και Ναυπάκτου, καθώς και των νοσοκομείων επιπέδου Π.Ε. (Νέο γενικό νοσοκομείο Αγρινίου και γενικό νοσοκομείο Μεσολογγίου) καθώς και των κέντρων υγείας Αιτωλικού, Αμφιλοχίας, Αστακού, Βόνιτσας, Θέρμου, Κατούνας, Μύτικα, Ναυπάκτου, Χαλκιάπουλου και μιας σειράς υποδομών και ιδιωτικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους δύο αυτούς κλάδους αντανakλούν τις σημαντικές δυνατότητες και προοπτικές τους στη συγκεκριμένη Π.Ε.

Οικιστικό δίκτυο

Στρατηγική κατεύθυνση για το οικιστικό δίκτυο της Αιτωλνίας αποτελεί η εξωστρέφεια των υπηρεσιών και των παραγωγικών δραστηριοτήτων των ευρύτερων περιοχών των οικιστικών κέντρων και η δικτύωσή του σ' ένα πολυκεντρικό – πολυπολικό δίκτυο που οφείλει να δημιουργήσει σχέσεις συνεργασίας με τα αστικά κέντρα των γειτονικών Π.Ε. και των γειτονικών Περιφερειών έχοντας ως κεντρικό πυρήνα το τρίπολο Αγρίνιο - Μεσολόγγι / Αιτωλικό - Αστακός και κύριους κρίκους σ' αυτές τις συνεργασίες και συνδέσεις:

- Προς Βορρά (Ήπειρο) και δυτικά (Ιόνια Νησιά): τις ευρύτερες περιοχές Βόνιτσας - Ακτίου και Αμφιλοχίας με την συνεργασία – δικτύωσή τους με το τρίπολο Λευκάδα – Πρέβεζα – Άρτα στην κοινή προσπάθεια για προστασία, ποιοτική αναβάθμιση και αναπτυξιακή αξιοποίηση του κόλπου του Αμβρακικού και της ποιοτικής αξιοποίησης του παράκτιου τουρισμού, των δυτικών ακτών στην ακτίνα επιρροής του διεθνούς αεροδρομίου του Ακτίου.
- Προς ανατολικά (Ευρυτανία, Φωκίδα) τις ευρύτερες περιοχές Αγρινίου – Θέρμου με την ενίσχυση / βελτίωση των οδικών συνδέσεων και συνεργασιών με τα αστικά κέντρα του Καρπενησίου και Προυσσού και της Ναυπάκτου με Γαλαξίδι – Ιτέα – Άμφισσα σε ζητήματα εναλλακτικών μορφών

τουρισμού, ποιοτικής κτηνοτροφικής και γεωργικής παραγωγής και πολιτιστικών/τουριστικών δραστηριοτήτων.

- Προς νότο (Αχαΐα): την ευρύτερη περιοχή της Ναυπάκτου ως χωρικού τμήματος της περιοχής Ρυθμιστικού Σχεδίου της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας και σύνδεση της Ναυπάκτου με την έδρα της Περιφέρειας σε αναπτυξιακούς κλάδους κυρίως του τριτογενή τομέα.

Το οικιστικό δίκτυο της Π.Ε. Αιτωλ/νίας ακολουθεί και διέπεται από τις χωρικές κατευθύνσεις που προσδιορίστηκαν στο προηγούμενο κεφ. Β.1.1.γ.3 έχοντας ως κύριες προτεινόμενες επιδιώξεις και προοπτικές:

- Την πολυκεντρική διάρθρωση με διάχυση της ανάπτυξης σε όλα τα αστικά κέντρα και κωμοπόλεις της Π.Ε. (4^{ου} – 6^{ου} οικιστικού επιπέδου).
- Τη σταδιακή ανάπτυξη εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου.
- Τις προσπάθειες για ενίσχυση των μειονεκτικών ορεινών κωμοπόλεων.
- Την ανάπτυξη της εξωστρέφειας των πόλεων της Π.Ε. με ανάπτυξη των συνεργασιών και δικτυώσεων (σε διεθνές, εθνικό, διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο) σε συγκεκριμένα αναπτυξιακά ζητήματα που αποτελούν προβλήματα ή/και συγκριτικά τους πλεονεκτήματα.
- Την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών με εισαγωγή νέων τεχνολογιών.
- Δράσεις προώθησης της απασχόλησης ώστε να μειωθούν τα σημερινά ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ανεργίας.
- Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού και βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος της ποιότητας ζωής, της αισθητικής και της ταυτότητας των οικισμών.

Το οικιστικό δίκτυο της Αιτωλοακαρνανίας χαρακτηρίζεται από μια ορατή συνέχεια διαδοχικών εξαρτήσεων μεταξύ του μεγαλύτερου οικισμού του Αγρινίου που είναι 4^{ου} οικιστικού επιπέδου (σύμφωνα και με το ΓΠΧΣΑΑ) έως τους μικρότερους οικισμούς της που είναι 7^{ου} οικιστικού επιπέδου, δηλαδή αντιπροσωπεύονται όλα τα οικιστικά επίπεδα από το 4^ο έως το 7^ο στην Π.Ε., αντίθετα με την Αχαΐα που λόγω της κυριαρχίας της Πάτρας παρουσιάζει εμφανή "ασυνέχεια". Συγκεκριμένα στην Αιτωλοακαρνανία η διάρθρωση του δικτύου έχει ως εξής:

Αγρίνιο (4^ο οικιστικό επίπεδο): "Λοιπός εθνικός πόλος".

Μεσολόγγι (ενισχυμένο 5^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων περιφερειακός πόλος.

Ναύπακτος (5^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων περιφερειακός πόλος.

Αστακός, Αμφιλοχία, Βόνιτσα, Θέρμο και Αιτωλικό (ενισχυμένο 6^ο οικιστικό επίπεδο): Δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι.

Αγγελόκαστρο, Αντίρριο, Άνω Άγιος Βλάσιος, Άνω Χώρα, Γαβαλού, Γαβρολίμνη, Καινούργιο, Κανδήλα, Κατούνα, Μενίδι, Νέο Χαλκιάπουλο, Νεοχώρι, Πάλαιρος, Παπαδάτες, Παραβόλα, Πλάτανος, Σίμος, Σκουτερά, Στράτος, Τριανταίικα, Φυτειές (6^ο οικιστικό επίπεδο): Τοπικά κέντρα.

Ο προτεινόμενος αναπτυξιακός ρόλος και οι προωθητικές δραστηριότητες του κάθε αστικού κέντρου της Αιτωλοακαρνανίας αποτυπώνονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας δ.1.1-1: Προωθητικές δραστηριότητες αστικών κέντρων Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας

Αστικό κέντρο	Αναπτυξιακός ρόλος	Αναπτυξιακές υποδομές	Προωθητικές δραστηριότητες
Αγρίνιο	<ul style="list-style-type: none"> • Εθνικός πόλος • Οικισμός 4ου επιπέδου • Πολύπολο με Μεσολόγγι-Πλατυγιάλι Αστακού και Θέρμο • Κέντρο παραγωγικής αγροτικής περιοχής • Κέντρο μεταποίησης, εμπορίου 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Σύνδεση με Πλατυγιάλι Αστακού (Λιμάνι, Ελεύθερη ζώνη) • Σύνδεση με Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (Καρπενήσι-Λαμία) • Μελλοντικό Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Δυτικός Σιδηροδρομικός άξονας) • Προτεινόμενο Υδατοδρόμιο στη Λίμνη Τριχωνίδα <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • Πανεπιστήμιο • Νοσοκομείο • Μουσείο και πολιτιστικοί χώροι <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δύο Επιχειρηματικά Πάρκα (ΒΙΟΠΑ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρο παραγωγής αγροτικών, παραδοσιακών βιομηχανικών προϊόντων και τοπικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης. • Μεταποίηση • Εμπόριο • Αστικός τουρισμός • Κέντρο ήπιου εναλλακτικού τουρισμού (Λίμνες Αιτωλοακαρνανίας) • Ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο Θέρμο-Μεσολόγγι-Ναύπακτος • Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» • Διοίκηση – Υπηρεσίες • Ανώτατη εκπαίδευση • Υπηρεσίες Υγείας

<p>Μεσολόγγι - Αιτωλικό</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός 5ου επιπέδου ενισχυμένου • Πολύπολο με Αγρίνιο-Πλατυγιάλι Αστακού - Θέρμο • Κέντρο παραγωγικής αγροτικής περιοχής και υδατοκαλλιέργειας • Κέντρο ανάδειξης ιστορικών, πολιτιστικών και φυσικών πόρων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Μελλοντικό Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Δυτικός Σιδηροδρομικός άξονας) <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση με Πλατυγιάλι Αστακού (Λιμάνι, Ελεύθερη ζώνη) • Λιμένας Μεσολογγίου • Μαρίνα Μεσολογγίου και Αστακού • Ξενοδοχειακή μαρίνα στον Αστακό • Ιχθυόσκαλα • Μικρό περιφερειακό αεροδρόμιο • Προτεινόμενο Υδατοδρόμιο <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • ΤΕΙ • Νοσοκομείο και Κ.Υ. • Κέντρο προβολής πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων • Μουσεία και πολιτιστικές εγκαταστάσεις <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση Επιχ. Πάρκου (ΒΙΟΠΑ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη ιχθυοκαλλιέργειας • Προώθηση βιοκαλλιέργειας • Μεταποίηση τοπικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης. • Ανάπλαση ιστορικού πυρήνα (Αστικός τουρισμός) • Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» • Κέντρο εναλλακτικών μορφών τουρισμού • Ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο Θέρμο-Μεσολόγγι-Ναύπακτος • Ανάδειξη πολιτιστικών και φυσικών πόρων • Διοίκηση • Εκπαίδευση (ΤΕΙ)
<p>Ναύπακτος</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός 5ου επιπέδου • Κέντρο ανάδειξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και πολιτιστικών – φυσικών πόρων 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός και «Διαγώνιος» - σύνδεση με περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (Ιτέα-Λαμία) <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μαρίνα Ναυπάκτου - Αντιρρίου <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ΤΕΙ • Κ.Υ. • Πολιτιστικές – τουριστικές υποδομές <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση Επιχειρηματικού Πάρκου (ΒΙΟΠΑ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη ήπιου εναλλακτικού ορεινού τουρισμού • Αστικός τουρισμός • Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» • Ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο Θέρμο-Μεσολόγγι-Ναύπακτος • Ανάδειξη πολιτιστικών – φυσικών πόρων • Υπηρεσίες • Εκπαίδευση (ΤΕΙ)
<p>Αστακός</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου 6ου επιπέδου • Λιμενική πύλη ελεύθερης ζώνης εμπορίου • Κέντρο δευτερογενή τομέα (ΝΑΒΙΠΕ) 	<p>Κύριοι άξονες ανάπτυξης (ευρωπαϊκοί – εθνικοί):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πλατυγιάλι – σύνδεση με Δυτικό άξονα – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία • Πλατυγιάλι – σύνδεση με Δυτικό άξονα – Αντίρριο – Ναύπακτος – Άμφισσα – Λαμία (Διαγώνιος) <p>Ενδοπεριφερειακός άξονας ανάπτυξης:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μεσολόγγι – Αστακός – Μύτικας – Πάλαιρος - Βόνιτσα • Οδικό άξονες κατά μήκος των πιο πάνω αναπτυξιακών αξόνων • Λιμενική πύλη Πλατυγιαλίου Αστακού – ελεύθερη ζώνη εμπορίου • Προοπτική σιδηροδρομικής γραμμής δυτικού άξονα και σύνδεσής της με Πλατυγιάλι <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υπηρεσίες έδρας δήμου • Κέντρο υγείας <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ΝΑΒΙΠΕ • Αγκυροβόλιο 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη τουρισμού (ειδικών & εναλλακτικών μορφών και μαζικού τουρισμού) • Δραστηριότητες δευτερογενή τομέα και μεταποίησης (ΝΑΒΙΠΕ) • Εμπορευματικές μεταφορές (λιμένας Πλατυγιαλίου Αστακού) • Αγροτικές δραστηριότητες • Τοπικές υπηρεσίες (έδρας Α΄ βαθμού Τ.Α.)

Αμφιλοχία	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου δου επιπέδου • Τοπικό κέντρο γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής • Τοπικό κέντρο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυτικός διευρωπαϊκός άξονας • Ενδοπεριφερειακός άξονας: Αμφιλοχία – Βόνιτσα και Αμφιλοχία – Ν. Χαλκίοπολο – Λιμ. Κρεμαστών - Καρπενήσι • Οδικό άξονας κατά μήκος των πιο πάνω αναπτυξιακών αξόνων • Τουριστικό καταφύγιο Κοινωνικές υποδομές • Υπηρεσίες έδρας Δήμου • Κέντρο υγείας • Μουσείο <p>Παραγωγικοί τομείς: επιχειρηματικό πάρκο, κτηνοτροφικό πάρκο</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτικές δραστηριότητες • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων (κυρίως κτηνοτροφικών) • Ανάδειξη φυσικών πόρων (Εθνικό Πάρκο Αμβρακικού, ορεινή περιοχή Βάλτου, λίμνες) • Εναλλακτικός τουρισμός • Τοπικές υπηρεσίες (έδρας α΄ βαθμού Τ.Α.)
Βόνιτσα – Άκτιο	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου δου επιπέδου • Αεροπορική πύλη • Τοπικό κέντρο παράκτιου τουρισμού • Τοπικό κέντρο κτηνοτροφικής παραγωγής 	<ul style="list-style-type: none"> • Παραϊόνιος διευρωπαϊκός αναπτυξιακός άξονας • Ενδοπεριφερειακοί άξονες: Βόνιτσα – Πάλαιρος – Μύτικας – Αστακός – Μεσολόγγι και Βόνιτσα – Αμφιλοχία • Οδικό άξονας κατά μήκος Αν. Αξόνων Κοινωνικές υποδομές • Υπηρεσίες έδρας Δήμου • Κέντρο υγείας • Ερευνητικό κέντρο <p>Παραγωγικοί τομείς: Επιχειρηματικό πάρκο – μαρίνα – εκτατικές ιχθυοκαλλιέργειες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη παράκτιου τουρισμού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού • Μεταφορές (διεθνές Α/Δ Ακτίου) • Αγροτικές δραστηριότητες (κτηνοτροφία / εκτατικές υδατοκαλλιέργειες) • Μεταποίηση κτην/κών προϊόντων • Τοπικές υπηρεσίες (έδρας α΄ βαθμού Τ.Α.)
Θέρμο	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου δου επιπέδου • Τοπικό κέντρο εναλλακτικών μορφών τουρισμού • Τοπικό κέντρο αγροτικής παραγωγής και μεταποίησης κυρίως κτην/κών προϊόντων 	<p>Διαπεριφερειακός αναπτυξιακός άξονας:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αγρίνιο – Θέρμο – Προυσσός – Καρπενήσι (και Ναύπακτος) <p>Οδικό άξονας (Αγρίνιο, Ναύπακτος) - Θέρμο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προυσσός και Ναύπακτος – Ορεινή Ναυτακτία • Θέρμο <p>Κοινωνικές υποδομές</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υπηρεσίες έδρας Δήμου • Κέντρο υγείας • Μουσείο <p>Παραγωγικοί τομείς: κτηνοτροφικά προϊόντα και μεταποίηση αγροτικής παραγωγής – εναλλακτικός τουρισμός</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (θρησκευτικός, οικοτουρισμός, αλιευτικός, αθλητικός κλπ.) • Ανάδειξη ιστορικών/πολιτιστικών – φυσικών πόρων • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Τοπικές υπηρεσίες (έδρας α΄ βαθμού Τ.Α.)

Κατευθύνσεις για τον κοινωνικό εξοπλισμό και τις υπηρεσίες

Στο σύνολο της Π.Ε. σε επίπεδο Καλλικράτειων Δήμων προτείνεται:

- ο Συντήρηση/βελτίωση των κτιρίων εκπαίδευσης, των αθλητικών εγκαταστάσεων, των υποδομών υγείας και πρόνοιας και των πολιτιστικών εγκαταστάσεων.
- ο Αποπερατώσεις, διαμορφώσεις και αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου.
- ο Έργα ανάπλασης και βελτίωσης του οικιστικού περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα των οικισμών μέχρι 6^{ου} επιπέδου, με εστίαση στους κεντρικούς πυρήνες και περιοχές τους.

Επιπλέον των παραπάνω, προτείνεται, στα πλαίσια της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης (που αποτελεί βασική κατεύθυνση του ΕΣΠΑ 2014-2020), οι προτεινόμενες ενδοπεριφερειακές χωρικές αναπτυξιακές ενότητες να αποτελέσουν τα χωρικά πλαίσια των προγραμμάτων ολοκληρωμένης ανάπτυξης, στις οποίες θα πρέπει να προωθηθούν έργα/μελέτες/δράσεις. Παρακάτω καταγράφονται κάποια από τα σημαντικότερα έργα σε επίπεδο διαδημοτικό και Καλλικράτειου Δήμου, πολλά από τα οποία έχουν εντοπισθεί σε Ε.Π. των Δήμων της κάθε ενότητας:

Ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου (εκτός ΔΕ Φυτειών)

Αθλητικές εγκαταστάσεις:

- ο Δημιουργία αθλητικού κέντρου και κολυμβητήριου ή Ανοιχτού ναυτικού ομίλου στο Δήμο Ξηρομέρου.

Υγεία:

- ο Ολοκλήρωση εργασιών του Κέντρου Υγείας Μύτικα, δημιουργία τραπέζης αίματος και ίδρυση μονάδας αιμοκάθαρσης.

Πολιτιστικές εγκαταστάσεις:

- ο Στα πλαίσια της ανάδειξης του ιστορικού – πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος: κατασκευή του Μουσείου Εικονικής Αναπαράστασης για ανάδειξη του ιστορικού γεγονότος της

Εξόδου του Μεσολογγίου και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις εθνικής σημασίας⁸ και ολοκλήρωση των εργασιών κατασκευής του κεντρικού Αρχαιολογικού Μουσείου στο Μεσολόγγι.

- ο Κατασκευή Ενυδρείου στο κτίριο της νυν Ιχθυόσκαλας του Μεσολογγίου.
- ο Δημιουργία Κέντρου Φυσικής Ιστορίας και Διαχείρισης Φυσικών Πόρων στο Μεσολόγγι, με εξειδίκευση στο υδάτινο δυναμικό.
- ο Κέντρο υπηρεσιών για Ιαματικό-Ιατρικό τουρισμό για την ευρύτερη περιοχή, με αποκατάσταση του νεοκλασικού κτιρίου «Χατζηκώστα» στο Μεσολόγγι.
- ο Δημιουργία Ανοιχτού Μουσείου Ναυτικής Παράδοσης και κέντρου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο Αιτωλικό.

Ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα Δήμου Ναυπακτίας

Αθλητικές εγκαταστάσεις:

- ο Στα πλαίσια της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού: Βελτίωση/επέκταση υποδομών αθλητικού τουρισμού στη Βλαχομάνδρα και στον οικισμό Πόρος της Τ.Κ. Ριγανίου - στον ποταμό Εύηνο (canoe, kayak, rafting)⁹, καθώς και του αναρριχητικού τουρισμού (κέντρο αναρρίχησης στη Βαράσοβα).

Πολιτιστικές εγκαταστάσεις:

- ο Μελέτη κατασκευής υδροθεραπευτηρίου Λουτροπηγής Στάχτης στην Δ.Ε. Πυλλήνης και αξιοποίηση της Λουτροπηγής Αγραπιδόκαμπου (βόρεια του Αντιρρίου).
- ο Στα πλαίσια της ανάδειξης του ιστορικού – πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος: Λειτουργία Κέντρου Τέχνης και Πολιτισμού Ναυπάκτου (κτίριο Τσώνη), ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων εθνικής σημασίας (Ναυμαχίας Ναυπάκτου), διαμόρφωση - ανάπτυξη Πολιτιστικού Μονοπατιού Καστρόπολης και αποκατάσταση παλαιού ελαιοτριβείου Ναυπάκτου και λειτουργία του ως Μουσείο, μελέτη - δημιουργία Κέντρου Ναυπηγικής Τέχνης στη Ναύπακτο.

Κοινόχρηστοι χώροι – πράσινο:

- ο Λειτουργία οικοτουριστικού πάρκου Ναυπακτίας.

Ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα Δήμων Αργινίου και Θέρμου

Εκπαίδευση:

- ο Δημιουργία Πανεπιστημιούπολης Αργινίου και ενίσχυση των υποδομών των Πανεπιστημιακών Τμημάτων.

Υγεία:

- ο Ολοκλήρωση της λειτουργίας του νέου Γενικού Νοσοκομείου Αργινίου.

Αθλητικές εγκαταστάσεις:

- ο Ανάπτυξη ναυαθλητικών υποδομών στις λίμνες Τριχωνίδας ή Στράτου.

Πολιτιστικές εγκαταστάσεις:

- ο Στα πλαίσια της ανάδειξης του ιστορικού – πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος: Μετατροπή κτιρίου πρώην Δημοτικού Σχολείου Αργυρού Πηγαδίου σε τοπικό εκθετήριο και χώρο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ανάδειξης αγροτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία λαογραφικού μουσείου στην Τ.Κ. Αναλήψεως, κατασκευή υπαίθριου μουσείου υδροκίνησης – Μουσείου Νερών στη Διποταμιά και αποκατάσταση του κτιρίου του πρώην δημοτικού σχολείου Κοκκινόβρυσης και μετατροπή της χρήσης του σε Κέντρο Πληροφόρησης – Μουσείο Γίδομαντρίτη - Φυσικής Κληρονομιάς στην Τ.Κ. Κοκκινόβρυσης, Δ. Θέρμου.
- ο Αναβάθμιση/ανάδειξη των εγκαταστάσεων των ιαματικών Λουτρών Μυρτιάς και ένταξη σύγχρονου υδροθεραπευτηρίου.
- ο Λειτουργία Μουσείου στέγασης της πολιτιστικής κληρονομιάς στις καπναποθήκες Παπαπέτρου, Δ. Αργινίου, σε συνδυασμό με τις άλλες δράσεις ανάπτυξης και αύξησης της ελκυστικότητας του παλιού κέντρου του Αργινίου.

Ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα Δήμων Αμφιλοχίας και Ακτίου-Βόνιτσας

Εκπαίδευση:

- ο Ίδρυση και λειτουργία κέντρου δια βίου μάθησης στο Δήμο Αμφιλοχίας.

Πρόνοια:

- ο Δημιουργία Κέντρου δημιουργικής απασχόλησης παιδιών στο Δήμο Αμφιλοχίας.

Πολιτιστικές εγκαταστάσεις:

- ο Στέγαση ναυτικού μουσείου Ν. Θάνου στο Δ. Αμφιλοχίας.

⁸ «Γιορτές εξόδου», «Φεστιβάλ Αρχαίου θεάτρου Οινιάδων».

⁹ Επισημαίνεται ότι υπάρχει και διαμορφωμένη πίστα αγώνων διεθνών προδιαγραφών στη θέση Χάνι Μπανιά, που λειτουργεί ως προπονητικό κέντρο.

Κατευθύνσεις για το φυσικό περιβάλλον

Σε ό,τι αφορά την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της ανάδειξης των σημαντικών φυσικών τοπίων της Π.Ε. προτείνεται:

- Η ανάδειξη – αξιοποίηση των διεθνούς και εθνικής σημασίας τοπίων της Π.Ε. ως χωρικών ενότητων που θα εμπλουτίσουν τις προοπτικές για την αειφόρο ανάπτυξη, την ανάδειξη της βιοποικιλότητας και την αξιοποίηση των πόρων της Π.Ε., με παράλληλη ένταξη ήπιων παραγωγικών δραστηριοτήτων εναρμονισμένων με τον χαρακτήρα και τη βιωσιμότητα των πλουτοπαραγωγικών τους πόρων (φυσικών και πολιτιστικών)¹⁰.
- Στις ζώνες που περιλαμβάνουν προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας φυσικού περιβάλλοντος, αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, όπως είναι οι νοτιοδυτικές ακτές της Π.Ε. (Εθνικό Πάρκο λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου), οι βορειοδυτικές ακτές (Αμβρακικός Κόλπος) και οι παραλίμνιες εκτάσεις, η ενίσχυση των εναλλακτικών, ήπιων μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αλιευτικός, πολιτιστικός, πεζοπορικός, θαλάσσιος, ποδηλατικός, ειδικός τουρισμός), με παράλληλη ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η προστασία του περιβάλλοντος από γεωργικά απόβλητα και ειδικότερα των πλαστικών από τις γεωργικές καλλιέργειες και η αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων διαχείρισης αποβλήτων ρυπογόνων μονάδων (ελαιοτριβεία, τυροκομεία, χοιροτροφεία, τουρσοποιεία κλπ.).
- Η ορθολογική διαχείριση, αξιοποίηση και προστασία του υδάτινου δυναμικού της Π.Ε. και η αξιοποίηση των ΑΠΕ.
- Η προστασία της γεωργικής γης και του αγροτικού τοπίου στις παραγωγικές περιοχές της Π.Ε.
- Η προστασία των ακτών από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία των ειδών ιχθυοπανίδας σε περιοχές με σημαντική αλιευτική δραστηριότητα.
- Προώθηση του χαρακτηρισμού ως ΠΠ και των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.
- Δραστική αντιμετώπιση της αυθαίρετης δόμησης (πελάδες) στην περιοχή λ/θ Μεσολογγίου.
- Διατύπωση αυστηρότερων περιβαλλοντικών όρων κατά την διαδικασία εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα/δραστηριότητες εντός ή/και πλησίον του Εθνικού Πάρκου.

Κατευθύνσεις για το δίκτυο μεταφορών

Η ΠΕ Αιτωλοκαρνανίας διασχίζεται από τον μεγαλύτερο αριθμό προγραμματιζόμενων οδικών αξόνων που ανήκουν στο διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών (σε σύγκριση με τις άλλες δύο Π.Ε.), οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως Άξονες Διεθνούς Σημασίας. Σε αυτούς ανήκουν:

- Ο άξονας Ιωάννινα – Άρτα – Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Αντίρριο (Ιόνια Οδός) που είναι ένας σημαντικότερος άξονας για όλο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας, ενοποιώντας το δυτικό διαμέρισμα της χώρας
- Ο άξονας Αντίρριο – Ναύπακτος – Ιτέα – Λαμία (Διαγώνιος), ο οποίος θα ενδυναμώσει τις διαπεριφερειακές συνεργασίες με τη Στερεά Ελλάδα και τη Θεσσαλία.
- Ο άξονας Πλατυγιάλι Αστακού (σύνδεση με Ιόνια οδό) – Αργίνο – Καρπενήσι – Λαμία.
- Ο άξονας Αμβρακία - Κατούνα - παράκαμψη Βόνιτσας - διακλάδωση προς Άκτιο - Πρέβεζα/Λευκάδα σύνδεση με Ηγουμενίτσα (η αποκαλούμενη και Παραϊόνια Οδός), η λειτουργία της οποίας θα ευνοήσει ιδιαίτερα τον τουρισμό της περιοχής.

Στην αμέσως επόμενη βαθμίδα των οδικών αξόνων βρίσκεται ο άξονας Αντίρριο – Αργίνο – Αμφιλοχία – Μενίδι – Άρτα – Ιωάννινα, που αποτελεί τη σημερινή εθνική οδό, και χαρακτηρίζεται ως άξονας Εθνικής – Διαπεριφερειακής Σημασίας. Η σημαντικότητα του διαφαίνεται από την λειτουργική σύνδεση των πόλων ανάπτυξης της περιοχής.

Ως Πρωτεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες της ΠΕ χαρακτηρίζονται:

- Ο άξονας Μεσολόγγι – Αιτωλικό – Αστακός – Μύτικας – Πάλαιρος – Βόνιτσα, που εξυπηρετεί τη δυτική Αιτωλοκαρνανία με δυναμικές προοπτικές ανάπτυξης του παράκτιου τουρισμού.
- Ο σημερινός άξονας Αμφιλοχία – Βόνιτσα – Άκτιο, που εξυπηρετεί τους οικισμούς από τους οποίους διέρχεται.
- Ο άξονας Ναύπακτος – Θέρμο – Παραβόλα – Αργίνο (βόρεια της Τριχωνίδας) θεωρείται μείζονος σημασίας γιατί αποτελεί το βασικό τρόπο πρόσβασης προς το Θέρμο (και το Παναιτωλικό όρος) και γιατί συνδέει δύο σημαντικά αστικά κέντρα της ΠΕ Αιτωλίας.
- Ο άξονας Ναύπακτος - Θέρμο – Προυσός – προς Καρπενήσι, που αποτελεί εναλλακτική σύνδεση προς το Καρπενήσι.

¹⁰ Τέτοιες δραστηριότητες είναι η παραγωγή βιολογικών προϊόντων σε όσα απ' αυτά οι παραπάνω ενότητες παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα, οι ήπιες μορφές μεταποίησής τους, η ανάπτυξη συγκεκριμένων, συμβατών με το χαρακτήρα τους, ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αλλά και η ήπια αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με όρους και περιορισμούς που δεν θίγουν την αισθητική του τοπίου.

Τέλος, οι Δευτερεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες εντοπίζονται στην ορεινή ενδοχώρα, διευκολύνοντας την πρόσβαση σε αυτή και επιτρέποντας την παραγωγική και τουριστική της ανάπτυξη. Οι άξονες αυτοί είναι:

- Ο άξονας Αγρίνιο – Στράτος – Χαλκιάπουλο και ο άξονας Αμφιλοχία – Χαλκιάπουλο – Λίμνη Κρεμαστών, ο συνδυασμός των οποίων θα βοηθήσει στην τουριστική ανάδειξη της περιοχής των λιμνών.
- Ο άξονας Ναύπακτος – Σίμος – Πλάτανος – Άνω Χώρα – Θέρμο, ο οποίος αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη της ορεινής περιοχής και του εναλλακτικού της τουρισμού της περιοχής.
- Ο άξονας Γαβαλού – Παπαδάτες – Αγρίνιο που διατρέχει το νότιο τμήμα της Τριχωνίδας.

Σχετικά με τις σιδηροδρομικές μεταφορές, η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας είναι αποκομμένη από το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας. Στις μακροπρόθεσμες προτάσεις για την περιοχή είναι μια παρέμβαση μεγάλης κλίμακας, η οποία θα εξεταστεί μελλοντικά με όρους βιωσιμότητας της κατασκευής του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα, ο οποίος θα συνδέεται με το δίκτυο Πελοποννήσου με σιδηροδρομικό πορθμείο, παρέμβαση που περιλαμβάνεται στους άξονες προτεραιότητας των ΔΕΔ-Μ.

Στις θαλάσσιες μεταφορές, ο λιμένας Πλατυγιαλίου εξελίσσεται σε δυναμικό εμπορικό λιμένα, καθώς διαθέτει τη μοναδική στη χώρα Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη, η οποία εμφανίζει θετική δυναμική και προοπτική, καθώς σε συνδυασμό με το νέο λιμένα της Πάτρας και τους μεγάλους διευρωπαϊκούς διαδρόμους μεταφορών, μπορεί να καταστήσει σταδιακά την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας και την ΠΔΕ γενικότερα σε κόμβο συνδυασμένων μεταφορών με εξαιρετικές αναπτυξιακές προοπτικές. Στους λιμένες περιφερειακής εμβέλειας καταγράφονται:

- ο Ο λιμένας του Μεσολογγίου, ο οποίος έχει εμπορευματικό ρόλο, ενώ παράλληλα γίνονται ενέργειες για την ενεργοποίηση ακτοπλοϊκών συνδέσεων του λιμένα με την Κεφαλονιά - Ζάκυνθο.
- ο Ο λιμένας Αστακού εξυπηρετεί την ακτοπλοϊκή σύνδεση με Ιθάκη και Κεφαλονιά.

Στις αεροπορικές μεταφορές, το Α/Δ Ακτίου, χαρακτηρίζεται ως αεροπορικός κόμβος του Εκτεταμένου Δικτύου των ΔΕΔ-Μ. Η ανάπτυξή του θα ευνοηθεί από την ολοκλήρωση των οδικών αξόνων που διέρχονται από αυτό, γεγονός που θα ενδυναμώσει και την προσέλκυση τουριστών στην ευρύτερη περιοχή.

- ο Με πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση γίνεται προώθηση της λειτουργίας υδροπλάνων και υδατοδρομιών με κύριο στόχο τη σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τα νησιά. Για την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας έχει εκδηλωθεί επενδυτικό ενδιαφέρον για χωροθέτηση υδατοδρομιών στο Μεσολόγγι¹¹ (και σε επόμενη φάση στην λίμνη Τριχωνίδας για εξυπηρέτηση του Αγρινίου και της ενδοχώρας της Αιπ/νιας). Η λειτουργία τους σε συνδυασμό με το ευρύτερο δίκτυο υδατοδρομιών της ΠΔΕ και της ευρύτερης περιοχής θα βοηθήσει στις μεταφορικές συνδέσεις, την τουριστική πρόσβαση σε αυτές, αλλά και σε πτήσεις έρευνας, διάσωσης, πυρόσβεσης, περιηγητικές και μεταφορές ασθενών.
- ο Σκόπιμη για την μικρότερης κλίμακας ανάπτυξη αεροπορικών μεταφορών θεωρείται η αναπτυξιακή και τουριστική αξιοποίηση των μικρών περιφερειακών αεροδρομιών που υπάρχουν στην περιοχή (Μεσολόγγι, Αγρίνιο) σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα της ευρύτερης περιοχής (Επιτάλιο Πύργου, Καλαμάτα, Σπάρτη) και του εξωτερικού (Ιταλία). Η χρήση αυτών σε συνδυασμό με τις εκάστοτε υποδομές της περιοχής (μεταφορικές, τουριστικές, πολιτιστικές κλπ.) θα συμβάλλουν στο βαθμό που τους αναλογεί στην προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού στο σύνολο της ΠΔΕ.

Κατευθύνσεις για τις λοιπές τεχνικές υποδομές

Στα πλαίσια των κατευθύνσεων που αναφέρονται στο κεφ. Β.1.1.γ.6 Κατευθύνσεις για την Λοιπή Τεχνική Υποδομή, πιο εξειδικευμένα για την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας προτείνεται:

Ύδρευση-άρδευση-υδάτινο δυναμικό:

- ο Αξιοποίηση του πλούσιου υδάτινου δυναμικού της Π.Ε. με συμπληρωματικά δίκτυα ύδρευσης, μετά από ολοκληρωμένη μελέτη υδροδότησης.
- ο Άμεσος έλεγχος του πόσιμου νερού στις Δ.Ε. Αποδοτίας, Πλατάνου και Πυλλήνης, μελέτη εντοπισμού των αιτιών των φαινομένων ακαταλληλότητας και άμεσες δράσεις για την επίλυση του υδρευτικού προβλήματος.

Διαχείριση απορριμμάτων:

- ο Κατασκευή μονάδας βιοθρυμμάτων (ελαιοτριβείων – τυροκομείων).

ΑΠΕ - εξοικονόμηση ενέργειας:

- ο Αξιοποίηση του βεβαιωμένου Γεωθερμικού Πεδίου χαμηλής θερμοκρασίας στην περιοχή της Ρίζας του Αντιρρίου.
- ο Αξιοποίηση αιολικής ενέργειας με την λειτουργία αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας

¹¹ Για τη λειτουργία του υδατοδρομίου είναι απαραίτητη ειδική περιβαλλοντική μελέτη που να τεκμηριώνει ότι η λειτουργία αυτή δεν θα επηρεάζει / οχλεί την ορνιθοπανίδα της Natura.

- Αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού του Δήμου Ναυπακτίας, με δεδομένο ότι η ορεινή Ναυπακτία παρουσιάζει μεγάλο ποσοστό και αριθμό μικρών υδροηλεκτρικών έργων και προοπτικές πιο συντονισμένης αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της.

B.1.1.δ.1.2 Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Αχαΐας

Είναι η περιφερειακή ενότητα, η οποία παρουσιάζει το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ της Περιφέρειας, σαφώς υψηλότερο από το αντίστοιχο των άλλων δύο Π.Ε., αλλά παράλληλα τα χρόνια της οικονομικής ύφεσης παρουσιάζει τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας σε σχέση με τις άλλες δύο Π.Ε. (βλέπε Πιν.α.3 κεφ. Β.1.1.α.3) και τις οξύτερες εσωτερικές αναπτυξιακές και πληθυσμιακές ανισότητες ανάμεσα στον πρωτεύοντα αναπτυξιακό πόλο (την ευρύτερη περιοχή της Πάτρας) και την υπόλοιπη Π.Ε. και κατά δεύτερο λόγο ανάμεσα στον παράκτιο αναπτυξιακό άξονα και την πεδινή και κυρίως μειονεκτική ορεινή ενδοχώρα.

Ο ρόλος της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας είναι κυρίαρχος σε όλη την Π.Ε., με τη δυναμική της σε ορισμένες αστικές λειτουργίες και εξυπηρετήσεις να εκτείνεται και πέραν των ορίων της Περιφέρειας, κύρια και ειδικότερα στους κλάδους των μεταφορών, του εμπορίου, της εκπαίδευσης, της υγείας και της έρευνας και τεχνολογίας, ενώ λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της εμφανίζει την σαφώς μεγαλύτερη συγκέντρωση και ποικιλία στους κλάδους του δευτερογενή τομέα και της μεταποίησης¹².

Οι μεγάλες αυτές συγκεντρώσεις οικονομικών δραστηριοτήτων του δευτερογενή και τριτογενή τομέα στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας επιβεβαιώνουν και εν μέρει αντανακλούν την αξιολόγησή της ως πρωτεύοντος αναπτυξιακού πόλου (2^ο οικιστικό επίπεδο), ως τρίτου αστικού συγκροτήματος και νοτιοδυτικής πύλης της χώρας και ως εξελισσόμενου (υπό τις προϋποθέσεις που έχουν αναλυθεί σε προηγούμενα κεφάλαια) κύριου κόμβου συνδυασμένων μεταφορών σε ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας.

Σε άμεση συσχέτιση με τα παραπάνω στην πορεία για την βιώσιμη ανάπτυξη της Π.Ε. θα συμβάλλει σημαντικά η ολοκλήρωση της λειτουργίας των μεγάλων αναπτυξιακών “διαδρόμων” που διέρχονται από αυτήν ή την αφορούν άμεσα και η κατά προτεραιότητα ολοκλήρωση και λειτουργία των αντίστοιχων οδικών σιδηροδρομικών και λιμενικών έργων που έχουν ήδη αναφερθεί και είναι:

- η Ολυμπία Οδός και η αναβάθμιση της σιδηροδρομικής γραμμής Αθήνα-Αίγιο-Πάτρα-Πύργος-Καλαμάτα,
- η Ιόνια Οδός και η λεγόμενη «Διαγώνιος» (Λαμία-Αμφίσσα-Ναύπακτος-σύνδεση με Ιόνια Οδό και γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου),
- ένταξη στο ΕΣΠΑ (2014 - 2020) των έργων λειτουργίας του εμπορικού τμήματος του νέου λιμένα Πάτρας (κατασκευή πολυχρηστικού κρηπιδώματος) και δημιουργία εμπορευματικού κέντρου σε εγγύτητα με τον λιμένα,
- αναβάθμιση/βελτίωση της ΕΟ111 (Πάτρα – Σταυροδρόμι – Πανόπουλο - προς Τρίπολη),
- σημαντική αναβάθμιση της χάραξης του οδικού άξονα Διακοπτού (Πούντα) – Καλάβρυτα - Κλειτορία - προς Τρίπολη και
- σύνδεση της ΒΙΠΕ Πάτρας με το σιδηροδρομικό δίκτυο και το νέο λιμένα Πατρών και με σιδηρόδρομο και οδική σύνδεση του Αεροδρομίου Αράξου με την Ολυμπία Οδό.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας 10ετίας που περιγράφηκαν στην Α' φάση και στο κεφ.Β.1.1.α.3.5 αυτού του σταδίου της μελέτης η Π.Δ.Ε. εμφανίζει πέντε πλεονασματικούς κλάδους δραστηριότητας σε επίπεδο χώρας, που σημαίνει ότι στους κλάδους αυτούς το ισοζύγιο των συναλλαγών της Περιφέρειας με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας και το εξωτερικό παρουσιάζει πλεόνασμα (με αποτέλεσμα οι πλεονασματικοί κλάδοι να χαρακτηρίζονται και ως εξαγωγικοί).

Η Π.Ε. Αχαΐας συμμετέχει στη διαμόρφωση των μεγεθών των τεσσάρων από τους πέντε¹³ πλεονασματικούς κλάδους, που είναι οι ακόλουθοι (και σημαίνει ότι στους κλάδους αυτούς ο ρόλος της Αχαΐας είναι διαπεριφερειακός):

- Κατασκευές (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Εμπόριο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Εκπαίδευση - υγεία (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Βιομηχανίες - βιοτεχνίες (Αχαΐα, Ηλεία).

Η Αχαΐα ακόμη συμβάλλει στο σχηματισμό των μεγεθών των δύο από τους τρεις¹⁴ κλάδους της Περιφέρειας με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας και επομένως στους κλάδους αυτούς ο ρόλος της Αχαΐας είναι διαπεριφερειακός. Οι κλάδοι αυτοί είναι οι εξής:

- Μεταφορές-επικοινωνίες (Αχαΐα).
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος (Ηλεία, Αχαΐα).

¹² Οι μεταποιητικοί κλάδοι με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο που συγκεντρώνονται στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας είναι είδη διατροφής, ξύλο, μεταλλικά προϊόντα, έπιπλα, είδη ένδυσης και οι μεταποιητικές δραστηριότητες με εξειδίκευση σε περιφερειακό επίπεδο που χωροθετούνται στην ίδια περιοχή είναι: ποτά, εκτυπώσεις, κλωσταύφαντουργικές ύλες, δέρμα, χημικά, βασικά μέταλλα, χαρτί, μηχανήματα και είδη εξοπλισμού, ηλεκτρικός εξοπλισμός και άλλες δραστηριότητες.

¹³ Ο πέμπτος κλάδος που δεν συμμετέχει η Αχαΐα αλλά είναι πλεονασματικός σε επίπεδο χώρας είναι ο πρωτογενής τομέας (Αιτ/νία, Ηλεία).

¹⁴ Ο τρίτος κλάδος που δεν συμμετέχει η Αχαΐα είναι η Υδατοκαλλιέργεια (Αιτ/νία).

Στους κλάδους αυτούς τα ποσοστά απασχόλησης στην περιφέρεια είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα στο σύνολο της χώρας.

Σε ό,τι αφορά τους μεταποιητικούς κλάδους της Περιφέρειας με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας, η Αχαΐα συμμετέχει στη διαμόρφωση των μεγεθών και των έξι κλάδων που είναι οι ακόλουθοι (που σημαίνει ότι ο διαπεριφερειακός ρόλος της Π.Ε. επεκτείνεται και στους κλάδους αυτούς):

- Είδη διατροφής (Αχαΐα, Ηλεία, Αιτωλοακαρνανία).
- Ξύλο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία).
- Μη μεταλλικά ορυκτά (Ηλεία, Αχαΐα).
- Μεταλλικά προϊόντα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Έπιπλα (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Είδη ένδυσης (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).

Από τις επτά¹⁵ πλεονασματικές δραστηριότητες σε περιφερειακό επίπεδο στην Αχαΐα εντοπίζονται οι ακόλουθες πέντε:

- Μεταποίηση (Αχαΐα).
- Υπηρεσίες εστίασης (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα).
- Ορυχεία (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα).
- Τράπεζες-Ασφάλειες-διεκπεραιώσεις (Αχαΐα, Ηλεία).
- Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα (Αχαΐα).

Σε ό,τι αφορά τους δέκα μεταποιητικούς κλάδους με εξειδίκευση σε επίπεδο Περιφέρειας η Αχαΐα μετέχει και στους 10, που σημαίνει ότι στους κλάδους αυτούς ο ρόλος της Αχαΐας είναι περιφερειακός. Οι κλάδοι αυτοί είναι:

- Ποτά (Αχαΐα).
- Εκτυπώσεις (Αχαΐα).
- Κλωστοϋφαντουργικές ύλες (Αχαΐα).
- Δέρμα(Αχαΐα).
- Χημικά (Αχαΐα).
- Βασικά μέταλλα (Αχαΐα).
- Χαρτί (Αχαΐα).
- Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία).
- Ηλεκτρικός εξοπλισμός (Αχαΐα).
- Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες (Αχαΐα).

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι ο ρόλος της Αχαΐας σε διαπεριφερειακό επίπεδο αφορά στις εξής δώδεκα δραστηριότητες:

- Κατασκευές.
- Εμπόριο.
- Εκπαίδευση-υγεία.
- Βιομηχανίες-βιοτεχνίες.
- Μεταφορές-επικοινωνίες.
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος.
- Είδη διατροφής.
- Ξύλο.
- Μη μεταλλικά ορυκτά.
- Μεταλλικά προϊόντα.
- Έπιπλα.
- Είδη ένδυσης.

Ο ρόλος της σε περιφερειακό επίπεδο αναφέρεται στις ακόλουθες δεκαπέντε (15) δραστηριότητες:

- Μεταποίηση.
- Υπηρεσίες εστίασης.
- Ορυχεία.
- Τράπεζες – ασφάλειες - διεκπεραιώσεις.
- Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα.
- Ποτά.
- Εκτυπώσεις.
- Κλωστοϋφαντουργικές ύλες.
- Δέρμα.
- Χημικά.

¹⁵ Οι άλλοι δύο κλάδοι που δεν μετέχει η Αχαΐα είναι: τα καταλύματα (Ηλεία) και ηλεκτρισμός – φωταέριο - νερό (Αιπ/νία).

- Βασικά Μέταλλα.
- Χαρτί.
- Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού.
- Ηλεκτρικός εξοπλισμός.
- Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες.

Στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας και της περιφερειακής χωρικής ενότητας της Αχαΐας κατεύθυνση είναι ο εκσυγχρονισμός και η ενίσχυση της καινοτομίας ιδιαίτερα στους παραπάνω κλάδους - δραστηριότητες που είναι πλεονασματικοί σε επίπεδο χώρας, καθώς και σ' αυτούς με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας στους οποίους η Αχαΐα συμμετέχει στη διαμόρφωση των μεγεθών τους. Αυτοί είναι οι κλάδοι που η περαιτέρω ανάπτυξή τους καθιστά πιο αποτελεσματική την εξωστρέφεια και τον διαπεριφερειακό ρόλο της Αχαΐας.

Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση, τον εκσυγχρονισμό και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των παραγωγικών τομέων της περιφερειακής χωρικής ενότητας της Αχαΐας προτείνονται οι παρακάτω συγκεκριμένες κατευθύνσεις στα πλαίσια αυτών που περιγράφησαν στο κεφ.Β.1.1.γ.9 κατά παραγωγικό τομέα.

Πρωτογενής τομέας

α) γεωργική παραγωγή:

- Είναι επιβεβλημένος ο εκσυγχρονισμός και η ενίσχυση της παραγωγής κατά προτεραιότητα των γεωργικών προϊόντων στα οποία η Π.Ε. έχει σημαντική θέση και καλύτερες προοπτικές (ως προς την ποσότητα και ποιότητα της παραγωγής) σε επίπεδο χώρας και Περιφέρειας όπως: από τα δενδροκομικά προϊόντα στην παραγωγή λεμονιών (κυρίως στον Δ. Αιγιαλείας), από τα κηπευτικά στη βιομηχανική ντομάτα, στην παραγωγή της πατάτας και δευτερευόντως στα ξερά κρεμμύδια και την ντομάτα νωπής χρήσης (αποκλειστικά σχεδόν στο Δ. Δυτικής Αχαΐας), στα αμπελοουργικά προϊόντα, κυρίως στη παραγωγή μούστου, στην παραγωγή κορινθιακής σταφίδας (κυρίως στον Δ. Αιγιαλείας), στην παραγωγή επιτραπέζιων σταφυλιών (Δ. Δυτικής Αχαΐας και Αιγιαλείας), στην καλλιέργεια ελιάς και τέλος στις ζωτροφές και τα λοιπά σιτηρά που εμφανίζουν ιδιαίτερη ανάπτυξη στις περιοχές των Δ. Δυτ. Αχαΐας, Ερυμάνθου και Καλαβρύτων.
Σε όλες τις παραπάνω καλλιέργειες θα πρέπει κατά προτεραιότητα να οργανωθεί και ενισχυθεί η παραγωγή με ειδικότερη έμφαση στην ανάπτυξη της βιολογικής καλλιέργειας.
- Ιδιαίτερα στις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, στις οποίες παράγονται πολλά από τα παραπάνω προϊόντα της Π.Ε. δίνεται η ειδικότερη κατεύθυνση τα τοπικά χωροταξικά σχέδια με τις ρυθμίσεις που προτείνουν να ενισχύουν έμμεσα ή άμεσα την ανάπτυξη της παραγωγής τους, περιορίζοντας δραστικά και θέτοντας αντικίνητρα σε δραστηριότητες και χρήσεις που αντιβαίνουν στην ανάπτυξή τους στις παραπάνω περιοχές, ενισχύοντας παράλληλα την έμμεση ή άμεση συνένωση και συνεκμετάλλευση των αγροτεμαχίων, την καθετοποίηση-μεταποίηση της παραγωγής και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών της.

β) κτηνοτροφική παραγωγή:

- Ειδική έμφαση είναι αναγκαίο να δοθεί στη βιολογική κτηνοτροφία και κατά προτεραιότητα στην ενίσχυση και οργάνωση της εκτροφής βοοειδών στον Δ. Ερυμάνθου και της εκτροφής αιγοπροβάτων στους Δ. Καλαβρύτων, Ερυμάνθου και Δ. Αχαΐας.
- Καθορισμός νέων βοσκότοπων και διερεύνηση, προετοιμασία και οργάνωση της πιλοτικής λειτουργίας ενός ανοικτού κτηνοτροφικού πάρκου σε μια από τις κτηνοτροφικές περιοχές των Δ. Καλαβρύτων, Ερυμάνθου, οι οποίοι παρουσιάζουν και τα μεγαλύτερα ποσοστά βοσκότοπων στην Αχαΐα.

γ) ιχθυοκαλλιέργειες – αλιεία:

- Στις λιμνοθάλασσες Προκόπου και Πάπας μπορεί και πρέπει να υποστηριχθεί η οργάνωση της λεγόμενης εκτατικής ιχθυοκαλλιέργειας που αποτελεί δυναμικό κλάδο στην περιοχή.

Δευτερογενής τομέας

Η Π.Ε. της Αχαΐας και ιδιαίτερα η ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και δευτερευόντως η ευρύτερη περιοχή του Αιγίου αποτελεί την κύρια περιοχή βιομηχανικής συγκέντρωσης της Περιφέρειας, με την πρώτη να χαρακτηρίζεται από το ΕΠΧΣΑΑ για την βιομηχανία ως "περιοχή εντατικοποίησης" (έχοντας ως πρόσθετο χαρακτηριστικό ότι σ' αυτήν λειτουργούν οι δύο μεγαλύτερες ενεργές θεσμοθετημένες οργανωμένες περιοχές του τομέα στην ΠΔΕ: η ΒΙΠΕ και το Βιοτεχνικό Πάρκο Πατρών) και την δεύτερη να χαρακτηρίζεται από το ΕΠΧΣΑΑ "ως ευρεία περιοχή στήριξης της Πάτρας" στον βιομηχανικό – μεταποιητικό τομέα, με τα νεώτερα υπάρχοντα στοιχεία (βλ. Α' φάση της μελέτης) να συνηγορούν σε μεγάλο βαθμό σ' αυτούς τους χαρακτηρισμούς και αξιολογήσεις.

Χαρακτηριστικά στοιχεία της σημαντικότητας του δευτερογενή τομέα για την Αχαΐα (και εμμέσως για όλη την ΠΔΕ) είναι ότι ένας από τους πλεονασματικούς κλάδους της Περιφέρειας σε εθνικό επίπεδο, με εντονότερη απ' όλες τις Π.Ε. την συμμετοχή της Αχαΐας είναι ο τομέας "βιομηχανίες – βιοτεχνίες", που υποδηλώνει ότι σ' αυτόν τον τομέα ο ρόλος της Αχαΐας είναι διαπεριφερειακός, όπως και το γεγονός ότι και στους έξι κλάδους της μεταποίησης της Περιφέρειας με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο συμμετέχει ενεργά η Αχαΐα (είδη διατροφής, ξύλο, μη μεταλλικά ορυκτά, μεταλλικά προϊόντα, έπιπλα, είδη ένδυσης).

Οι προοπτικές για σταδιακή ενίσχυση και ανασυγκρότηση/εξυγίανση του τομέα ιδιαίτερα σ' αυτή την Π.Ε. μπορεί να στηριχθεί στα ακόλουθα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής:

- i) στην προνομιακή γεωγραφική της θέση ως λιμενική πύλη, πρωτεύων πόλος ανάπτυξης και σταυροδρόμι αναπτυξιακών διαδρόμων και διευρωπαϊκών και εθνικών – διαπεριφερειακών οδικών και σιδηροδρομικών γραμμών (νέος λιμένας Πατρών, Ολυμπία Οδός, Δυτικός Άξονας, σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ, προγραμματιζόμενη "Διαγώνιος", ΕΟ 111, "Διακοπτό - Καλάβρυτα – Τρίπολη"),
- ii) στη δυνατότητα προσέλκυσης καινοτόμων βιώσιμων επενδυτικών δραστηριοτήτων σε ανταπόκριση σύγχρονων απαιτήσεων λόγω της λειτουργίας των σημαντικών Πανεπιστημιακών και ερευνητικών υποδομών της περιοχής (Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, ΑΕΙ, ΤΕΙ, Ερευνητικά Ινστιτούτα).

Με βάση τα πιο πάνω δεδομένα, τάσεις και προοπτικές οι ειδικότερες χωρικές κατευθύνσεις για την ενίσχυση, ανασυγκρότηση και εκσυγχρονισμό του δευτερογενή τομέα στην ΠΕ Αχαΐας είναι οι ακόλουθες (πέραν αυτών που προσδιορίζονται ως στόχοι και κύριες κατευθύνσεις στο Ε.Π. για τη βιομηχανία και τις χωρικές κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.9.2 αυτού του σταδίου της μελέτης).

- Στα πλαίσια της κεντρικής χωρικής κατεύθυνσης για αντιστροφή του κυρίαρχου "μοντέλου" της άναρχης, διάσπαρτης (εντός και εκτός σχεδίου) χωροθέτησης των σχετικών εγκαταστάσεων και συνεχούς και συστηματικής ενίσχυσης της χωροθέτησης των εγκαταστάσεων του τομέα σε οργανωμένους, πολεοδομημένους χώρους προτείνονται:
  - ο Εξυγίανση, αναβάθμιση και βελτίωση της ελκυστικότητας της υπάρχουσας ΒΙΠΕ Πατρών.
  - ο Σημαντική επέκτασή της σύμφωνα με τις προτάσεις της μελέτης Ρυθμιστικού Σχεδίου Πατρών και με τις διαπιστώσεις και αξιολογήσεις της παρούσας μελέτης.
  - ο Επαρκής οδική και σιδηροδρομική σύνδεσή της με την Ολυμπία Οδό, την σιδηροδρομική γραμμή Κόρινθο – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος κλπ, καθώς και με το νέο λιμένα Πατρών και το Εμπορικό του τμήμα.
  - ο Εξυγίανση και διερεύνηση επέκτασης του υπάρχοντος ΒΙΟΠΑ Πατρών, καθώς και δυνατότητα τεκμηριωμένης χωροθέτησης και άλλου επιχειρηματικού πάρκου στα όρια του Καλλικράτειου Δ. Πατρέων.
  - ο Δημιουργία επιχειρηματικού πάρκου στην ευρύτερη περιοχή του αστικού συγκροτήματος του Αιγίου.
  - ο Έμφαση στους δραστικούς περιορισμούς στη χωροθέτηση νέων διάσπαρτων μονάδων του δευτερογενούς τομέα στις οικιστικές περιοχές των αστικών κέντρων της Π.Ε., εκτός των περιπτώσεων που τεκμηριωμένα προτείνονται από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια.
  - ο Αποφυγή της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας – βιοτεχνίας στις εκτός σχεδίου πεδινές περιοχές της Π.Ε., εκτός των περιπτώσεων μεταποιητικών εγκαταστάσεων, οι οποίες μπορούν με τους αναγκαίους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς να χωροθετηθούν ακόμη και σε γη υψηλής παραγωγικότητας όταν αφορούν σε μεταποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων και εκτός των περιοχών που καθορίζονται τεκμηριωμένα από ΤΧΣ, ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ ότι επιτρέπονται οι συγκεκριμένες χρήσεις (π.χ. ΖΕΑ ή άλλες περιοχές ΠΕΠΔ).
- Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για ενίσχυση/προώθηση της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής προτείνεται:
  - ο Κατ' εξαίρεση των όποιων περιορισμών να επιτρέπεται η χωροθέτηση και μεμονωμένα εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς και όρους ασφαλείας.
  - ο Αποθάρρυνση και δραστικός περιορισμός στη χωροθέτηση νέων μεμονωμένων ή οργανωμένων υποδοχέων βιομηχανικών μονάδων στις παράκτιες ζώνες, ιδιαίτερα απαγόρευση νέων εγκαταστάσεων στις παράκτιες περιοχές που προτείνονται για την ανάπτυξη του τουρισμού/παραθερισμού.
- Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ενίσχυση των μειονεκτικών ορεινών περιοχών της Π.Ε. και τις προοπτικές για άμβλυση των πολύ μεγάλων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων που χαρακτηρίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό από τις άλλες δύο Π.Ε. την Αχαΐα προτείνονται οι ακόλουθες χωρικές κατευθύνσεις για τον τομέα της μεταποίησης:
  - ο Διατήρηση ενός ιστού μεταποιητικών μονάδων (ιδιαίτερα αυτών που αξιοποιούν τοπικούς πόρους π.χ. οινοποιεία, τυροκομεία, ελαιολιβεύματα, σφαγεία κ.α.)
  - ο Υλοποίηση και ενίσχυση της πολυαπασχόλησης και της υποστήριξης της καθετοποίησης / μεταποίησης τοπικών προϊόντων μέσα από ένα ευέλικτο σύστημα χωρικών ρυθμίσεων και κινήτρων για τις μονάδες του τομέα που οφείλουν ανάλογα να προσδιορίσουν τα τοπικά χωροταξικά σχέδια με όρους και περιορισμούς που θα αποφεύγεται η αλλοίωση του τοπίου, του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και συγκρούσεις με άλλες χρήσεις.

- ο Υψηλότερα ποσοστά επιδότησης από τα καθοριζόμενα από το ΕΣΠΑ (2007 - 13) για την λειτουργία μεταποιητικών εγκαταστάσεων στις ευρύτερες περιοχές των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών, αυτών που χαρακτηρίζονται ως 5^{ου} και 6^{ου} οικιστικού επιπέδου για την Αχαΐα.

Τριτογενής τομέας

Η Αχαΐα στους τομείς της έρευνας, της νέας τεχνολογίας και της καινοτομίας έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις άλλες δύο Π.Ε., καθώς, έχοντας ως έδρα την Πάτρα που έχει χαρακτηριστεί περιφερειακός πόλος καινοτομίας (Π.Π.Κ.), διαθέτει τις σημαντικότερες υποδομές στην Ε/Κ στην Περιφέρεια (το Πανεπιστήμιο, το Επιστημονικό Πάρκο, το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (Ι.Τ.Υ.Ε), το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων (ΙΝ.ΒΙ.Σ.), το Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (ΤΕΧΜΗ).

Οι στόχοι και οι κατευθύνσεις που η ίδια η ΠΔΕ προτείνει για το ΣΕΣ 2014 – 2020 στον τομέα της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της καινοτομίας αφορούν πρωτίστως την ευρύτερη περιοχή της έδρας της Περιφέρειας και την Αχαΐα και προφανώς ισχύουν ως κύριες κατευθύνσεις διεύρυνσης και ενίσχυσης του τομέα με μεγαλύτερη έμφαση σ' αυτή την Π.Ε. που χαρακτηρίζεται από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Ιδιαίτερα σημειώνουμε τις ειδικότερες κατευθύνσεις που έχουν τις πιο άμεσες χωρικές επιπτώσεις που είναι οι ακόλουθες:

- Εξειδικευμένες παρεμβάσεις και στήριξη της καινοτομίας και της έρευνας στην κατεύθυνση της αναβάθμισης της ποιότητας ζωής και των υποδομών στα αστικά κέντρα της Αχαΐας με προτεραιότητα το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας, το αστικό κέντρο του Αιγίου, την πόλη των Καλαβρύτων και της Κ. Αχαΐας στους τομείς δράσεων:
  - ο Έξυπνη πόλη.
  - ο Πράσινη ενεργειακή πόλη.
  - ο Η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.
- Διάχυση εφαρμογών πληροφορικής κυρίως στις ενεργειακές τεχνολογίες, στον εμπλουτισμό αγροτικών προϊόντων με εισαγωγή νέων δυναμικών καλλιεργειών, στον εκσυγχρονισμό τουριστικών μονάδων και στον εμπλουτισμό των ήπιων εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού.
- Εξειδίκευση των προγραμμάτων ανάπτυξης της έρευνας, νέων τεχνολογιών και καινοτομίας εστιάζοντας στους "τομείς – περιοχές" που συνιστούν συγκριτικά πλεονεκτήματα της Π.Ε. Αχαΐας [π.χ. προηγμένα υλικά και μικροηλεκτρονική- ένας τομέας που έχει ιστορία πάνω από 20 χρόνια στην περιοχή της Πάτρας και υπήρξε εστία έλξης ξένων επενδύσεων (AMTEΛ, intel, Samsung, Citrix) και συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μερίδιο της δημόσιας χρηματοδότησης μαζί με τον τομέα υλικών – φαρμάκων].
- Χαρακτηρισμός της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου Πατρών ως περιοχής Επιστημονικού – Τεχνολογικού Πάρκου.

Στα πλαίσια του στρατηγικού στόχου και κατεύθυνσης για ενίσχυση και ανάδειξη του διεθνούς και εθνικού ρόλου της ΠΔΕ ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών και εμπορευματικού διαμετακομιστικού κόμβου στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου η ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και η Αχαΐα έχουν τον κεντρικό και σημαντικότερο ρόλο με τις ειδικότερες κατευθύνσεις για την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων μεταφορών και της λειτουργίας των μεγάλων αναπτυξιακών αξόνων που διέρχονται ή καταλήγουν στην Αχαΐα και περιγράφονται αναλυτικά στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.2 "Υπηρεσίες εμπορευματικών μεταφορών", να αποτελούν κύριες επιλογές και κατευθύνσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη και την εδαφική συνοχή της Π.Ε. της Αχαΐας.

Τουρισμός

Η Αχαΐα περιλαμβάνει δύο μεγάλες σε έκταση τουριστικές ενότητες και τη βόρεια περιοχή μιας τρίτης:

- α) την τουριστική ενότητα Αιγίου – Ακράτας – Καλαβρύτων – Χελμού (Δήμοι Αιγιαλείας και Καλαβρύτων),
- β) την τουριστική ενότητα Δ. Πατρέων – Δ.Ε. Δύμης και Μόβρης Δήμου Δυτικής Αχαΐας και
- γ) το βόρειο τμήμα της τουριστικής ενότητας λιμνοθαλασσών Κοτυχίου και Καλογριάς (Δημ. Ενότητα Λαρισσού του Δ Δυτικής Αχαΐας).

Και οι δύο τουριστικές ενότητες αποτελούνται από παράκτια και περιοχή πεδινής και ορεινής ενδοχώρας, με κύρια επιδίωξη την ποιοτική αναβάθμιση και εξυγίανση του τουρισμού των παράκτιων περιοχών και την μερική εκτόνωση της τουριστικής κίνησης προς την ορεινή ενδοχώρα, στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ και της συγκεκριμένης Π.Ε.

Με βάση τα κριτήρια και τους χαρακτηρισμούς των τουριστικών περιοχών που περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3.1, οι τουριστικές περιοχές της Αχαΐας κατατάσσονται στις παρακάτω ειδικότερες κατηγορίες:

- α) Η παράκτια περιοχή Δήμου Πατρέων και Δ.Ε. Δύμης και Μόβρης Δήμου Δυτικής Αχαΐας (7α) και η παράκτια περιοχή Δήμου Αιγιαλείας (6α) χαρακτηρίζονται ως τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση / εξυγίανση, έχοντας ως κύρια

χαρακτηριστικά: τάσεις περαιτέρω ανάπτυξης τουριστικών κλινών και παραθεριστικής κατοικίας, ανάγκες εμπλουτισμού, συμπλήρωσης και εξειδίκευσης της τουριστικής προσφοράς με δημιουργία ειδικής τουριστικής υποδομής, ικανοποιητικές αστικές εξυπηρετήσεις και παράκτιους τουριστικούς πόρους και κινδύνους περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

β) Το τμήμα της παράκτιας περιοχής Λιμνοθαλασσών Κοτυχίου – Καλογριάς που ανήκει στην Δ.Ε. Λαρισσού Δήμου Δυτ. Αχαΐας, δηλαδή η περιοχή Καλογριάς, η οποία χαρακτηρίζεται ως περιοχή με δυνατότητες κυρίως εναλλακτικών μορφών τουριστικής ανάπτυξης ως προστατευόμενη (με διεθνή σημασία) περιοχή με κύρια γνωρίσματα την ύπαρξη τουριστικών πόρων με σημαντικό φυσικό/οικολογικό συγκριτικό πλεονέκτημα (Ramsar, ιαματικές πηγές, δάσος Στροφυλιάς κ.α.) τη δυνατότητα ανάπτυξης νέων μορφών εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού κ.α.

γ) Οι ορεινές περιοχές Δήμου Πατρέων και Δήμου Ερυμάνθου (7β) οι οποίες είναι κατά βάση και μέχρι σήμερα τουριστικά αναξιοποίητες περιοχές με κύρια γνωρίσματα την μικρή έως ανύπαρκτη τουριστική ανωδομή και κίνηση, τη δύσκολη προσβασιμότητα, τη μειονεκτική ως προβληματική τοπική οικονομία και τον αναξιοποίητο τουριστικό φυσικό και ιστορικό/πολιτιστικό πλούτο. Η έμφαση στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού ιδιαίτερα σ' αυτές τις περιοχές είναι όχι μόνο σκόπιμη αλλά απαραίτητη για την στήριξη της φθίνουσας οικονομίας τους.

δ) Η ορεινή περιοχή Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων που χαρακτηρίζεται ως αναπτυσσόμενη και δυναμική τουριστικά περιοχή με κύρια γνωρίσματα την καλή έως υψηλή ποιότητα τουριστικών πόρων, την δυναμικά αναπτυσσόμενη τουριστική ανωδομή και υποδομή, την σχετικά καλή αλλά με ορατές ανάγκες βελτίωσης προσβασιμότητα και την ανοδική τουριστική και παραθεριστική κίνηση.

Κύριος τουριστικός πόλος αυτής της περιοχής είναι η περιοχή του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων, και κύρια κατεύθυνση, ο σχεδιασμένος και δυναμικός εμπλουτισμός της με μορφές και τουριστικές δραστηριότητες και πέραν των τριών μηνών της λειτουργίας του ως χιονοδρομικού κέντρου, ακόμη και την θερινή περίοδο, όπως αναλυτικότερα περιγράφεται στο κεφ. Β.1.1.δ-2.6 (με τις ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή διαδημοτική χωρική ενότητα Δημ. Αιγιαλείας και Δημ. Καλαβρύτων και το ήδη εκπονηθέν master-plan της ευρύτερης περιοχής του χιονοδρομικού κέντρου).

Ως αναπτυσσόμενη τουριστικά περιοχή παρουσιάζεται, με βάση τα στοιχεία της τελευταίας 10ετίας, και η ορεινή περιοχή της Ακράτας και της ορεινής Αιγείρας της οποίας οι τουριστικοί προορισμοί είναι απαραίτητο να αξιοποιήσουν σχετικά κοινοτικά προγράμματα (π.χ. Leader) και παράλληλα, συνδεδεμένοι με βελτιωμένες οδικές συνδέσεις με τον τουριστικό πόλο του χιονοδρομικού κέντρου, να αποκτήσουν μεγαλύτερη δυναμική.

Ανάλογη πορεία σταδιακά μπορεί να ακολουθήσει και η ορεινή περιοχή της Κλειτορίας, της Ψωφίδας και της Δάφνης, η οποία δεν στερείται σημαντικών φυσικών και ιστορικών/πολιτιστικών τουριστικών πόρων, με τη σύνδεσή τους με τους αντίστοιχους πόρους και προορισμούς της ΔΕ Καλαβρύτων αλλά και των ορεινών περιοχών της γειτονικής Π.Ε. Αρκαδίας, της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Οι χωρικές κατευθύνσεις για τις δύο παράκτιες περιοχές της Αχαΐας με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις είναι αυτές που έχουν ήδη περιγραφεί στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3, καθώς και για την παράκτια περιοχή της Καλογριάς ως προστατευόμενης περιοχής κυρίως ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με τις χωρικές κατευθύνσεις γι' αυτή την κατηγορία των τουριστικών περιοχών να έχουν περιγραφεί επίσης στο παραπάνω κεφάλαιο.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις για τις άλλες δύο κατηγορίες περιοχών γ και δ (Δυναμικές περιοχές, Αναξιοποίητες περιοχές) καταγράφονται αναλυτικά στο κεφάλαιο Β.1.1.δ.2 για κάθε μια ενδοπεριφερειακή ενότητα (για την αποφυγή επαναλήψεων στο κείμενο της μελέτης και διότι σε κάποιες από αυτές τις κατηγορίες οι επιμέρους χωρικές ενότητες έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά και τρόπους και κατευθύνσεις αντιμετώπισης).

Στις υπηρεσίες και δραστηριότητες εκπαίδευσης και υγείας η Περιφέρεια είναι "πλεονασματική" σε επίπεδο χώρας και αυτό οφείλεται κατά πρώτο λόγο στην σαφώς μεγαλύτερη συμβολή της Αχαΐας σε σχέση με τις δύο άλλες Π.Ε. Η επί 10ετίες λειτουργία του Πανεπιστημίου Πατρών, των ΤΕΙ Πάτρας και Αιγίου, του Πανεπιστημιακού Περιφερειακού Νοσοκομείου Πατρών, του γενικού νοσοκομείου Πατρών Αγ Ανδρέας, του γενικού νοσοκομείου Αιγίου, του νοσοκομείου νοσημάτων θώρακος Νοτίου Ελλάδος στην Πάτρα και μιας μακριάς ακολουθίας υποδομών και ιδιωτικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους δύο αυτούς τομείς αντανακλούν την σημαντικότητα και τις δυνατότητες και προοπτικές αυτών των κλάδων στη συγκεκριμένη Π.Ε. και την διαπεριφερειακή δυναμική της ως προς αυτούς τους κλάδους.

Οικιστικό Δίκτυο

Το οικιστικό δίκτυο της Αχαΐας χαρακτηρίζεται από εμφανέστατη και αναμφισβήτητη ανισομέρεια λόγω του κυρίαρχου ρόλου και σχετικού "υδροκεφαλισμού" του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας σε σχέση με τα άλλα κέντρα της Αχαΐας (Αίγιο, Καλάβρυτα, Κ. Αχαΐα κ.α.). Η ασυνέχεια στην ιεράρχηση και στις εξαρτήσεις του οικιστικού δικτύου της Αχαΐας είναι το κύριο "αρνητικό" γνώρισμα, κυρίως σε σχέση με τον

στόχο και τη στρατηγική κατεύθυνση για την εδαφική ενδοπεριφερειακή συνοχή, ενώ αντίθετα στις άλλες δύο Π.Ε. η δομή του οικιστικού δικτύου είναι πιο ισόρροπη, ιδιαίτερος στην Ηλεία. Οι μεγάλες “ασυνέχειες” στις διαδοχικές εξαρτήσεις του δικτύου είναι οι εξής:

Η Πάτρα (2^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων εθνικός πόλος.

Το Αίγιο δεύτερο σε ιεράρχηση πόλη της Αχαΐας (5^ο οικιστικό επίπεδο): Πρωτεύων περιφερειακός πόλος.

Καλάβρυτα, Κάτω Αχαΐα, Χαλανδρίτσα και Ρίο, Ακράτα (6^ο ενισχυμένο οικιστικό επίπεδο): Δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι.

Σταυροδρόμι, Κλειτορία (6^ο οικιστικό επίπεδο): Λοιποί περιφερειακοί πόλοι.

Πίνακας δ.1.2-1: Προωθητικές δραστηριότητες αστικών κέντρων Π.Ε. Αχαΐας

Αστικό κέντρο	Αναπτυξιακός ρόλος	Αναπτυξιακές υποδομές	Προωθητικές δραστηριότητες
Πάτρα και ευρύτερη Περιοχή Πατρών	<ul style="list-style-type: none"> Πρωτεύων εθνικός πόλος ανάπτυξης Πύλη – κόμβος διευρωπαϊκών δικτύων Οικισμός 2^{ου} επιπέδου Περιφερειακός πόλος καινοτομίας (Π.Π.Κ.) Κέντρο “περιοχής εντατικοποίησης” του δευτερογενή τομέα Κέντρο διαπεριφερειακής σημασίας ιδιαίτερα στις υπηρεσίες εκπαίδευσης, υγείας, μεταφορών Έδρα Αποκεντρωμένης Διοίκησης 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ιόνια οδός Ολυμπία Οδός Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ και Δυτικός Σιδηροδρομικός άξονας) <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Προαστιακός Σιδηρόδρομος) Νέος Λιμένας και 2 μαρίνες Αεροδρόμιο Αράξου Προτεινόμενο υδατοδρόμιο (Πάτρα) <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> Διοικητικές υπηρεσίες Πανεπιστήμιο (Α.Ε.Ι. και Ανοικτό) ΤΕΙ Νοσοκομεία Μουσεία και πολιτιστικοί χώροι μείζονος σημασίας <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> Επιχειρηματικό Πάρκο (ΒΙΠΕ) Επιχειρηματικό Πάρκο (ΒΙΟΠΑ) Προσδοκώμενο κοίτασμα υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό Κόλπο Διεθνές εκθεσιακό και συνεδριακό κέντρο Επιστημονικό Πάρκο 	<ul style="list-style-type: none"> Αστικός και συνεδριακός τουρισμός Ποιοτικός-υψηλού επιπέδου παράκτιος τουρισμός Έρευνα και Καινοτομία Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» Εμπορευματικό-διαμετακομιστικό και μεταφορικό κέντρο σε συμπληρωματικό ρόλο με το Πλατυγιάλι Αστακού Μεταποίηση Διοίκηση Ανώτατη Εκπαίδευση Υπηρεσίες Υγείας Αξιοποίηση προσδοκώμενου κοιτάσματος υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό Κόλπο
Αίγιο και ευρύτερη περιοχή	<ul style="list-style-type: none"> Πρωτεύων περιφερειακός πόλος Οικισμός 5ου επιπέδου Κέντρο ενδοπεριφερειακής σημασίας του δευτερογενή τομέα και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων Κέντρο υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ολυμπία Οδός Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ) <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> Σιδηροδρομικό δίκτυο (Προαστιακός Σιδηρόδρομος) Λιμένας και νέα μαρίνα Αιγίου <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> Διοικητικές υπηρεσίες ΤΕΙ Νοσοκομείο και Κ.Υ. Μουσείο <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ενεργοποίηση Επιχειρηματικού Πάρκου (ΒΙΟΠΑ) 	<ul style="list-style-type: none"> Μεταποίηση Εμπόριο Ανάπλαση ιστορικού πυρήνα (Αστικός τουρισμός) Παράκτιος τουρισμός ποιοτικού επιπέδου στην ευρύτερη παράκτια ζώνη Εμπλουτισμένος εναλλακτικός και ειδικός τουρισμός στην ορεινή ενδοχώρα (Καλάβρυτα κλπ) Καινοτομικά προγράμματα «έξυπνη πόλη» Διοίκηση Εκπαίδευση (ΤΕΙ) Υπηρεσίες Υγείας
Καλάβρυτα και ευρύτερη περιοχή	<ul style="list-style-type: none"> Δευτερεύων περιφερειακός πόλος Οικισμός ενισχυμένου 6ου επιπέδου Κέντρο ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού Τοπικό κέντρο αγροτικής/κτηνοτροφικής παραγωγής και 	<p>Περιφερειακοί άξονες (διάδρομοι) ανάπτυξης:</p> <ul style="list-style-type: none"> Άξονας (διάδρομος) σύνδεσης Αιγίου-Διακοπτού-Καλαβρύτων-ΕΟ111-Τρίπολη Ενδοπεριφερειακός άξονας (διάδρομος) ανάπτυξης Πάτρα-Χαλανδρίτσα-Καλάβρυτα <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> Οδικόί άξονες κατά μήκος των ππο 	<ul style="list-style-type: none"> Ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (χιονοδρομικός τουρισμός) Ανάπτυξη ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (περιηγητικός, οικοτουρισμός, θρησκευτικός, αθλητικός κ.α.) Ανάδειξη ιστορικών,

	μεταποίησης	<p>πάνω αναπτυξιακών διαδρόμων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οδοντωτός-Προαστιακός Σιδηρόδρομος <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • Νοσοκομείο -κέντρο υγείας <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χιονοδρομικό κέντρο • Οργάνωση ανοικτού κτηνοτροφικού πάρκου • Αξιοποίηση μεταλλευτικών κοιτασμάτων 	<p>πολιτιστικών – φυσικών πόρων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μεταποίηση κτηνοτροφικών προϊόντων • Οργανωμένη εξόρυξη • Τοπικές υπηρεσίες (επιπέδου έδρας α΄ βαθμού αυτοδιοίκησης)
Ρίο	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου του επιπέδου • Κόμβος συνδυασμένων μεταφορών • Άμεση περιοχή επιρροής Πάτρας 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιόνια οδός • Ολυμπία Οδός • Διαγώνια Οδός • Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ και Δυτικός Σιδηροδρομικός άξονας) <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σιδηροδρομικό Δίκτυο (Προαστιακός Σιδηρόδρομος) • Λιμένες <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τμήματα Γενικού Νοσοκομείο Πατρών 	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιοτικός-υψηλού επιπέδου παράκτιος τουρισμός • logistics (θέση πρώην εργοταξίου Ρίου – Αντιρρίου) • Κόμβος εμπορευματικών μεταφορών • Ανώτατη Εκπαίδευση • Υπηρεσίες Υγείας • Πολιτιστικές διαδρομές
Κάτω Αχαΐα	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου του επιπέδου • Τοπικό κέντρο αγροτικής παραγωγής και μεταποίησης 	<p>Διαπεριφερειακός άξονας (διάδρομος) ανάπτυξης κατά μήκος Ολυμπίας Οδού και σημερινής Εθνικής Οδού Πάτρας-Πύργου</p> <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οδικοί άξονες (Ολυμπία Οδός, Ε.Ο. Πάτρα-Πύργος) • Σιδηροδρομικός άξονας Πάτρα-Πύργος κ.α. • Α/Δ Αράξου <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • Κέντρο υγείας <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επιχειρησιακό πάρκο (ΒΙΠΕ Πατρών) • Γη υψηλής παραγωγικότητας – Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων 	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτικές δραστηριότητες • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (Καλογριά) • Τοπικές υπηρεσίες (έδρα α΄ βαθμού Τ.Α.)
Χαλανδρίτσα	<ul style="list-style-type: none"> • Οικισμός ενισχυμένου του επιπέδου • Τοπικό κέντρο αγροτικής παραγωγής 	<p>Διαπεριφερειακός άξονας ανάπτυξης Ε.Ο.111 (Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Πανόπουλος – Τρίπολη) :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενδοπεριφερειακός άξονας Πάτρα-Χαλανδρίτσα-Καλάβρυτα κ.α. • Οδικοί άξονες Ε.Ο.111 και Πάτρα-Χαλανδρίτσα-Καλάβρυτα <p>Κοινωνικές υποδομές: Κέντρο υγείας και αυτοδιοικητικές υπηρεσίες</p> <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων και πρωτογενής παραγωγή 	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτικές δραστηριότητες • Μεταποίηση γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων • Τοπικές υπηρεσίες (έδρα α΄ βαθμού ΤΑ)
Ακράτα	<ul style="list-style-type: none"> • Οικισμός του ενισχυμένου επιπέδου • Τοπικό κέντρο παραθερισμού / τουρισμού 	<p>Διαπεριφερειακός άξονας ανάπτυξης κατά μήκος Ολυμπίας Οδού</p> <p>Δίκτυο μεταφορών: Ολυμπία Οδός, παλιά Ε.Ο. και Σιδηροδρομική σύνδεση</p> <p>Κοινωνικές υποδομές: Κέντρο υγείας</p> <p>Παραγωγικοί τομείς: Παράκτιος τουρισμός- παραθερισμός – εναλλακτικές μορφές στην ορεινή ενδοχώρα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη παραθερισμού/τουρισμού • Αγροτικές δραστηριότητες • Τοπικές υπηρεσίες (έδρα πρώην Καποδιστριακού Δήμου)
Κλειτορία	<ul style="list-style-type: none"> • Ορεινός οικισμός του επιπέδου • Τοπικό κέντρο κτηνοτροφικής / γεωργικής παραγωγής • Τοπικό κέντρο ήπιων μορφών τουρισμού 	<p>Διαπεριφερειακός άξονας ανάπτυξης : Αίγιο-Διακοπτό-Καλάβρυτα-Κλειτορία- σύνδεση με Ε.Ο.111-Τρίπολη, Οδικός άξονας κατά μήκος του αναπτυξιακού.</p> <p>Κοινωνικές υποδομές: Κέντρο υγείας- υπηρεσίες</p> <p>Παραγωγικοί τομείς: Πρωτογενής παραγωγή (κυρίως κτηνοτροφία) – Κτηνοτροφικό πάρκο</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κτηνοτροφικές/αγροτικές δραστηριότητες • Μεταποίηση κτην/κών προϊόντων • Ήπιες μορφές τουρισμού • Τοπικές υπηρεσίες (έδρα πρώην Καποδιστριακού Δήμου)

Πέραν των κύριων κατευθύνσεων που διατυπώνονται στο κεφ. Β.1.1.γ.3 για το οικιστικό δίκτυο της ΠΔΕ και ως εξειδίκευσή τους, ειδικότερα για την δομή και την ανισοβαρή διάρθρωση του οικιστικού δικτύου της Π.Ε. Αχαΐας, προτείνονται τα ακόλουθα:

- Ποιοτικός εμπλουτισμός και αναβάθμιση των αστικών λειτουργιών, κοινωνικών εξυπηρετήσεων και δραστηριοτήτων του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας με παράλληλα μέτρα και δράσεις για την σταθεροποίηση (μη αύξηση) του πληθυσμού του μέχρι το έτος στόχο 2030.
- Μέτρα και δράσεις ενίσχυσης του αναπτυξιακού ρόλου και της ελκυστικότητας των άλλων σημαντικών πόλεων της Αχαΐας (Αίγιο, Ρίο, Κάτω Αχαΐα, Καλάβρυτα, Χαλανδρίτσα, Ακράτα κ.α.), την ενίσχυσή τους με υπηρεσίες, δραστηριότητες, αναπλάσεις, αναπτυξιακά κίνητρα και χωροθετήσεις σημαντικών παραγωγικών δραστηριοτήτων στις ευρύτερες περιοχές τους, και τεχνικές υποδομές.
- Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης / αναβάθμισης κατά προτεραιότητα του παραλιακού μετώπου της παραλιακής ζώνης του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας, του Ρίου, της Παραλίας και της Μεσσήνιδας, καθώς και του παραλιακού μετώπου της πόλης της Κάτω Αχαΐας.
- Ειδική προτεραιότητα στην ενίσχυση των ορεινών πόλεων (Κλειτορία), κωμοπόλεων (Κλειτορία) και κεφαλοχωρίων της ορεινής και ημιορεινής ενδοχώρας (Δάφνη, Ψωφίδα κ.α.), 6^ο οικιστικό επίπεδο με ανάλογα μέτρα και δράσεις και με ιδιαίτερη έμφαση:
  - ο Στην ενίσχυση και τον εμπλουτισμό των ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (ένταξη σε σχετικά ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα).
  - ο Στην οργάνωση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας της βιολογικής ιδίως κτηνοτροφίας και της μεταποίησης των προϊόντων της.
  - ο Στην επιδότηση των επιχειρήσεων που εγκαθίστανται σ' αυτές τις περιοχές με ποσοστά υψηλότερα αυτών του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 για την Π.Δ.Ε.

Κατευθύνσεις για τον κοινωνικό εξοπλισμό και τις υπηρεσίες:

Στο σύνολο της Π.Ε. σε επίπεδο Καλλικράτειων Δήμων προτείνεται:

- ο Συντήρηση/βελτίωση των κτιρίων εκπαίδευσης, των αθλητικών εγκαταστάσεων, των υποδομών υγείας και πρόνοιας και των πολιτιστικών εγκαταστάσεων.
- ο Αποπερατώσεις, διαμορφώσεις και αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου.
- ο Έργα ανάπτυξης και βελτίωσης του οικιστικού περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα των οικισμών μέχρι 6^{ου} επιπέδου, με εστίαση στους κεντρικούς πυρήνες και περιοχές τους.

Επιπλέον των παραπάνω, προτείνεται, στα πλαίσια της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης (που αποτελεί βασική κατεύθυνση του ΕΣΠΑ 2014 - 2020), οι προτεινόμενες ενδοπεριφερειακές χωρικές αναπτυξιακές ενότητες να αποτελέσουν τα χωρικά πλαίσια των προγραμμάτων ολοκληρωμένης ανάπτυξης, στις οποίες θα πρέπει να προωθηθούν έργα/μελέτες/δράσεις. Παρακάτω καταγράφονται κάποια από τα σημαντικότερα έργα σε επίπεδο διαδημοτικό και Καλλικράτειου Δήμου, πολλά από τα οποία έχουν εντοπισθεί σε Ε.Π. των Δήμων της κάθε ενότητας:

Ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα Δήμων Πατρέων, Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου

Διοίκηση:

- ο Επιχειρησιακό κέντρο στην ακτή Δυμαίων¹⁶ Δ. Πατρέων.

Εκπαίδευση:

- ο Χαρακτηρισμός και λειτουργία ως Επιστημονικού/Τεχνολογικού Πάρκου ή ως «Ευρύτερης Ζώνης Τεχνολογικού Πάρκου ή Ειδικής Ζώνης Γνώσης, Καινοτομίας, Δημιουργικής Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης» της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου και του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών¹⁷.

¹⁶ Πέρα από τη λειτουργία του ως υποδοχέα των απαραίτητων χρήσεων για την εξυπηρέτηση του λιμανιού, σχεδιάζεται ώστε να φιλοξενεί και χρήσεις «πολεοδομικού κέντρου». (πρόταση του νέου Γ.Π.Σ. της Δ.Ε. Δήμου Πατρέων και του Ρυθμιστικού Σχεδίου Πατρών).

¹⁷ Η ζώνη αυτή περιλαμβάνει την έκταση του Πανεπιστημίου Πατρών μαζί με την έκταση του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών, το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, τα ερευνητικά Ινστιτούτα ΙΤΥΕ "Διόφαντος", ΙΤΕ / ΙΕΧΜΗ, το Innohub και το Κέντρο Παιδείας Επιστημών, η έκταση του Αρσακείου της Φιλεκαπαιδευτικής Εταιρείας, το κτίριο της ΑΤΜΕΛ και οι ενδιάμεσες εκτάσεις πολλές από τις οποίες ανήκουν στην Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου. Η θεσμική χωροθέτηση του Τεχνολογικού Πάρκου μπορεί να γίνει εναλλακτικά ή με τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο. Προτείνεται, ο σχεδιασμός της Ζώνης Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας να περιλαμβάνει τις παρακάτω κατευθύνσεις:

- ο Ρυθμιστικό – Χωροταξικό Σχέδιο με όρους δόμησης, και χρήσεις γης
- ο Κίνητρα Εγκατάστασης Επιχειρήσεων με δραστηριότητες σε συγκεκριμένους τομείς τεχνολογικής δραστηριότητας (π.χ. οικονομικές και φορολογικές ενισχύσεις, επιλέξιμες δαπάνες)
- ο Φιλική Περιβαλλοντική Ανάπτυξη με ανάδειξη του πλούσιου φυσικού ανάγλυφου της περιοχής (δάση, ποτάμια, θάλασσα, ήπια οικιστική ανάπτυξη, γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου, παραδοσιακή πόλη Ναυπάκτου)
- ο Σχεδιασμός Χρηματοοικονομικών Εργαλείων για προσέλκυση επενδύσεων
- ο Ανάπτυξη πρότυπων σύγχρονων χώρων υποδομής (κτίρια γραφείων, μονάδες παραγωγής)
- ο Ιατρική Έρευνα και Τουρισμός
- ο Εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Υγεία:

- ο Ενίσχυση της οργάνωσης και λειτουργίας των κέντρων υγείας Κ. Αχαΐας, Χαλανδρίτσας και Ερυμάνθειας και δημοτικού ιατρείου και κινητής μονάδας υγείας στο Δήμο Δυτικής Αχαΐας.

Πρόνοια:

- ο Δημιουργία κοινωφελών ιδρυμάτων από την Ιερά Μητρόπολη Πατρών, στις περιοχές «Ορτός Καστρισιού» και «Γηροκομείο» Πατρών¹⁸.
- ο Δημιουργία ολοήμερων Κέντρων Προστασίας και Κέντρων Άμεσης Παρέμβασης για ευπαθείς ομάδες.
- ο Οργάνωση και λειτουργία τράπεζας τροφίμων.
- ο Κέντρο Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων και προμήθεια-εγκατάσταση προκατασκευασμένων οικίσκων στο Δήμο Δ. Αχαΐας.
- ο Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης ΑμεΑ και Ξενώνες φιλοξενίας και εκπαίδευσης ΑμεΑ στο Δήμο Δ. Αχαΐας.
- ο Ίδρυση και λειτουργία (ΚΑΠΗ).

Αθλητικές εγκαταστάσεις:

- ο Αυτοκινητοδρόμιο Χαλανδρίτσας στο Δ. Ερυμάνθου.
- ο Στα πλαίσια της ανάπτυξης του ήπιου εναλλακτικού τουρισμού: Αξιοποίηση της τεχνητής λίμνης φράγματος Πείρου στο Δ. Ερυμάνθου, κατασκευή ποδηλατοδρόμου Λάππα – Στροφυλιά, υποδομών πίστας παραπέντε στα Νικηφορέικα, πίστας Mountain Bike στο όρος Μόβρης και ορειβατικών καταφυγίων στο Δήμο Δυτικής Αχαΐας, ολοκληρωμένο σχέδιο αξιοποίησης των φυσικών αναρριχητικών πεδίων (Κατασκευή πίστας αναρρίχησης Μαύρα Βουνά Στροφυλιάς - Συγκρότηση αναρριχητικής ομάδας - Κατασκευή κλειστής πίστας αναρρίχησης) και αναβάθμιση πίστας Moto Cross Πετροχωρίου.

Πολιτιστικές εγκαταστάσεις:

- Δημιουργία δικτύου πολιτιστικών διαδρομών και σύνδεση με γειτονικούς οικισμούς (κάστρα Ρίο-Αντίρριο-Ναύπακτος).
- Βελτίωση υφιστάμενου κτιρίου (Μεγάλο Παλάτι του Βασιλιά) για τη μετατροπή σε Μουσείο Λαογραφικής-Πολιτιστικής Κληρονομιάς στη Δ.Κ. Μετοχίου της Δ.Ε. Λαρίσου του Δήμου Δυτικής Αχαΐας.
- Δημιουργία Δημοτικής Βιβλιοθήκης και Δημοτικού Ωδείου στην Κ. Αχαΐα.
- Δημιουργία δύο τουριστικών περιπτέρων στο όρος Μόβρη, Δ. Αχαΐας.
- Δημιουργία περιβαλλοντικού κέντρου και ανάπτυξη ήπιων υποδομών σε περιοχές Natura.

Ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων

Διοίκηση:

- Ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Διακοπτού.

Εκπαίδευση:

- Οργάνωση, ενίσχυση και αύξηση των υπηρεσιών εκπαίδευσης (ΤΕΙ) Αιγιαλείας.

Αθλητικές εγκαταστάσεις:

- Κατασκευή προπονητικού κέντρου ποδοσφαίρου και στίβου στο Δ. Αιγιαλείας.
- Κατά προτεραιότητα αναβάθμιση των υποδομών και μελλοντικά της έκτασης του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων με πρόσθετες εναλλακτικές μορφές αναψυχής και τουρισμού (και μη χιονοδρομικών δραστηριοτήτων) που αναφέρονται ακόμη και στους θερινούς μήνες όπως (π.χ. δημιουργία νέας ποδηλατικής πίστας με την αξιοποίηση των αναβατήρων του χιονοδρομικού, νέα ποδηλατικά μονοπάτια στο Χελμό, τη δημιουργία τεχνητής λίμνης αποθήκευσης νερού για τεχνητή χιόνωση, γήπεδο ποδοσφαίρου - θερινό προπονητικό κέντρο, καινούργιο εστιατόριο στην κορυφή της "Στύγας" και άλλες εγκαταστάσεις).

Υγεία:

- Δημιουργία Δημοτικών Ιατρείων και επίλυση των προβλημάτων του Νοσοκομείου του Δήμου Αιγιαλείας.
- Οργάνωση, ενίσχυση του νοσοκομείου και κέντρου υγείας Καλαβρύτων και του κέντρου υγείας Κλειτορίας.
- Αναβάθμιση Περιφερειακών Αγροτικών Ιατρείων του Δήμου Καλαβρύτων.

Πρόνοια:

- Επισκευή κτιρίου Παλαιάς Ηλεκτρικής και μετατροπή του σε κέντρο Νεότητας Αιγίου.
- Λειτουργία κοινωνικού παντοπωλείου.

-
- ο Αθλητικές και Πολιτιστικές Εκδηλώσεις
  - ο Συνεδριακό και Εκθεσιακό Κέντρο
  - ο Εγκατάσταση και Λειτουργία πρότυπων τεχνολογικών εφαρμογών (π.χ. Σύγχρονες Ενεργειακές Τεχνολογίες, Smart Cities, διαχείριση απορριμμάτων).

¹⁸ Στο πρώτο γήπεδο η πρόθεση είναι να δημιουργηθούν ένας Οίκος Ευγηρίας και ένας Ξενώνας φιλοξενίας άπορων οικογενειών – συνοδών ασθενών, που νοσηλεύονται στα νοσοκομεία της πόλης. Στο δεύτερο γήπεδο η πρόθεση είναι να δημιουργηθεί ένα Πρότυπο Κέντρο Alzheimer, δηλαδή μία ολοκληρωμένη μονάδα αντιμετώπισης της Νόσου Alzheimer και συναφών παθήσεων, που θα προσφέρει εξειδικευμένες και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες φιλοξενίας, ψυχολογικής υποστήριξης, εργοθεραπείας και συμβουλευτικής προς τους ασθενείς και τους περιθάλποντές τους.

- Δημιουργία ΚΑΠΗ και Οίκων Ευγηρίας.
- Πολιτιστικές εγκαταστάσεις:
- Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου παλαιού νοσοκομείου Αιγίου και κατασκευή υπαίθριου θεάτρου.
- Δημιουργία Μουσείου Ιδρύματος Γκάτσου – Χατζηδάκη στο Αίγιο.
- Δημιουργία Μουσείου Οδοντωτού Διακοπτού, Δ. Αιγιαλείας.
- Δημιουργία Μουσείου Σταφίδας στις παλιές αποθήκες της ΠΕΣ και ανάπτυξη πολιτιστικών δράσεων – αναβίωση των Ανθεστηρίων, Πριμαρολίων¹⁹ στο Δ. Αιγιαλείας.
- Δημιουργία κέντρου υποδοχής επισκεπτών, εκθεσιακού χώρου και πινακοθήκης στο Κτίριο Παναγιωτοπουλείκο, Δ. Αιγιαλείας.
- Δημιουργία αίθουσας πολλαπλών αθλητικών εκδηλώσεων στα Καλάβρυτα.
- Ανάπτυξη και στήριξη του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κλειτορίας (Κ.Π.Ε.).
- Δημιουργία Κέντρου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης στο Δ.Δ Πλατανιώτισσας, Δ. Καλαβρύτων (κτίριο Παπαδημητρίου).

Κατευθύνσεις για το φυσικό περιβάλλον

Σε ό,τι αφορά την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της ανάδειξης των σημαντικών φυσικών τοπίων της Π.Ε. προτείνεται:

- Η ανάδειξη – αξιοποίηση των διεθνούς και εθνικής σημασίας τοπίων της Π.Ε., ως χωρικών ενότητων που θα εμπλουτίσουν τις προοπτικές για την αειφόρο ανάπτυξη, την ανάδειξη της βιοποικιλότητας και την αξιοποίηση των πόρων της Π.Ε., με παράλληλη ένταξη ήπιων παραγωγικών δραστηριοτήτων εναρμονισμένων με τον χαρακτήρα και τη βιωσιμότητα των πλουτοπαραγωγικών τους πόρων (φυσικών και πολιτιστικών).
- Στις ζώνες που περιλαμβάνουν προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας φυσικού περιβάλλοντος, αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, η ενίσχυση των εναλλακτικών, ήπιων μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αλιευτικός, πολιτιστικός, πεζοπορικός, θαλάσσιος, ποδηλατικός, ειδικός τουρισμός), με παράλληλη ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Ενέργειες για ένταξη του Δάσους Στροφυλιάς και του Τείχους Δυμαίων στα μνημεία Ουνέσκο.
- Δημιουργία περιβαλλοντικού κέντρου και ανάπτυξη ήπιων υποδομών σε περιοχές Natura.
- Ορθολογική διαχείριση, αξιοποίηση και προστασία του υδάτινου δυναμικού της Π.Ε. και αξιοποίηση των ΑΠΕ.
- Προστασία των ακτών από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.
- Διασφάλιση της γεωργικής γης ως παραγωγικού πόρου και ιδιαίτερα αυτής της υψηλής παραγωγικότητας και η προστασία της από την οικιστική διάχυση και την άναρχη αστικοποίηση..
- Άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.
- Κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών, επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών και θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των πιέσεων/απειλών που εντοπίζονται στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Στροφυλιάς - Κοτυχίου.

¹⁹ Τα Πριμαρόλια είναι μια πρόταση εκδηλώσεων τουριστικής προβολής στην παραλία του Αιγίου. Οι εκδηλώσεις θα «διαβάσουν» την πρόσφατη ιστορία της περιοχής μέσα από την αξία ενός εξαιρετικού αγροτικού προϊόντος της που τη σημάδεψε ανεξίτηλα, της μαύρης σταφίδας Βοστίτσα. Τα «**Πριμαρόλια**» ήταν τα πρώτα καράβια που σάλπαραν φορτωμένα με την πρώτη και καλύτερη ποιότητα σταφίδας της νέας σοδειάς για τα μεγάλα λιμάνια της Ευρώπης. Οι προτεινόμενες εκδηλώσεις **Πριμαρόλια** είναι ένας νέος θεσμός ο οποίος θα προσπαθήσει να θέσει το Αίγιο στο κέντρο ενός υποτιθέμενου «σταφιδικού» ευρωπαϊκού χάρτη, καταγράφοντας τους «**δρόμους της μαύρης σταφίδας**». Στον ιδεατό αυτόν χάρτη το λιμάνι του Αιγίου φαντάζει ως η αρχή των δρόμων της μαύρης σταφίδας, στο τέλος των οποίων βρίσκονται μέσα από ακτοπλοϊκές διαδρομές τα 6-7 μεγάλα **λιμάνια της σταφίδας** της Ευρώπης του 19^{ου} αιώνα: Λονδίνο, Λίβερπουλ, Άμστερνταμ, Μασσαλία, Τεργέστη, Οδησσός, Αμβούργο. Μέσα σε αυτή την άτυπη «**αδελφοποίηση**» των λιμανιών της σταφίδας χωρούν

- ο ποιοτικός τουρισμός, με την τουριστική ανάδειξη και προβολή της Αιγιαλείας εντός και κυρίως εκτός συνόρων,
- ο πολιτισμός (τέχνη, μουσική, εικαστικά κ.ά.),
- η επιστήμη (ιστορία, οικονομία, κοινωνιολογία κ.ά.),
- οι επιχειρηματικές και εμπορικές συναλλαγές, με την προβολή των τοπικών προϊόντων και τις πιθανές επαφές μεταξύ επιχειρηματιών, φορέων κ.ά.

Η δομή των εκδηλώσεων ενσωματώνει 4 ενότητες στις οποίες θα συμμετάσχουν έλληνες και ξένοι από τους χώρους της επιστήμης, της τέχνης, των επιχειρήσεων και της πολιτικής:

- α) **Λόγος και γνώση** (ημερίδες/ παρουσιάσεις/ επιχειρηματικές συναντήσεις).
- β) **Ήχος και μουσική** (μουσικές εκδηλώσεις/ συναυλίες).
- γ) **Φως και τέχνη** (καλλιτεχνικά δρώμενα/ θεατρικές παραστάσεις/ εκθέσεις).
- δ) **Γεύση και γαστρονομία** (φεστιβάλ γαστρονομίας και εδεσμάτων με βάση τη μαύρη σταφίδα και τα τοπικά προϊόντα, γευσίγνωσια τοπικού οίνου/ έκθεση τοπικών προϊόντων).

- Αξιοποίηση του προσδοκώμενου κοιτάσματος υδρογονανθράκων «Δυτικός Πατραϊκός Κόλπος» στο πλαίσιο της ενεργειακής πολιτικής της χώρας με αντισταθμιστικά οφέλη για την περιοχή.
- Προώθηση ενός βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης για το όρος Ερύμανθος με έργα προστασίας/ανάδειξης και με σκοπό τη βιώσιμη τουριστική αξιοποίηση (π.χ οικοτουρισμός, αγροτουρισμός) και προσέλκυση επισκεπτών στην περιοχή και στην ευρύτερη περιοχή.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία των ειδών ιχθυοπανίδας στις περιοχές με σημαντική αλιευτική δραστηριότητα.
- Υλοποίηση ενός διαχειριστικού σχεδίου για την συμβατότητα της λατομικής δραστηριότητας στα Μαύρα Βουνά με την βιοποικιλότητα της περιοχής, με διερεύνηση της παράτασης λειτουργίας των λατομείων ή η οριστική τους παύση.
- Διατύπωση αυστηρότερων περιβαλλοντικών όρων κατά την διαδικασία εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα/δραστηριότητες εντός ή/και πλησίον του Εθνικού Πάρκου.
- Χωροταξικά και οικονομικά κίνητρα και μέτρα για την δραστική ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας και ως μέσο για την αντιμετώπιση της νιτρορύπανσης των εδαφών και των νερών ιδίως στις προστατευόμενες περιοχές.

Κατευθύνσεις για το δίκτυο μεταφορών

Την ΠΕ Αχαΐας διασχίζει ο Άξονας Διεθνούς Σημασίας Κόρινθος – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα (Ολυμπία Οδός), ο οποίος είναι εξαιρετικά σημαντικός άξονας για ολόκληρη την ΠΔΕ και ιδιαίτερα βέβαια για την Ηλεία. Σε επόμενη βαθμίδα ανήκουν οι άξονες που χαρακτηρίζονται ως Εθνικής – Διαπεριφερειακής Σημασίας. Σε αυτούς ανήκουν:

- Ο άξονας Πάτρα – Σταυροδρόμι – Πανόπουλο – προς Τρίπολη (ΕΟ.111), που συνδέει τις έδρες των δύο Περιφερειών και συμβάλλει σε αναπτυξιακές συνεργασίες και δραστηριότητες με την Περιφέρεια Πελοποννήσου
- Ο άξονας Διακοπτό (Πούντα) – Καλάβρυτα – Κλειτορία – προς Τρίπολη, ο οποίος αποτελεί την κύρια αρτηρία πρόσβασης στην αναπτυσσόμενη τουριστική περιοχή των Καλαβρύτων.
- Ο άξονας Αεροδρόμιο Αράξου – Λάππα, πρόκειται για την σύνδεση του αεροδρομίου Αράξου με την Ολυμπία οδό
- Ο άξονας ΠΕΟ Πατρών – Αμαλιάδας – Πύργου, ο οποίος είναι σημαντικός καθώς εξυπηρετεί το σύνολο των οικισμών της Δυτικής Αχαΐας και της Βόρειας Ηλείας.

Ως Πρωτεύων Ενδοπεριφερειακός άξονας χαρακτηρίζεται ο άξονας Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα, ο οποίος αποτελεί εναλλακτικό άξονα προσπέλασης προς την περιοχή Καλαβρύτων, ενώ ως Δευτερεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες χαρακτηρίζονται η ΠΕΟ Κορίνθου – Πάτρας, που αποτελεί την υφιστάμενη σύνδεση μεταξύ των παραλιακών οικισμών και η Παλαιά οδός Πάτρα – Κάτω Αχαΐας – Λεχαινών – Γαστούνης – Αμαλιάδας, η οποία αντίστοιχα εξυπηρετεί τους οικισμούς που διατρέχει, συμπληρωματικά της υφιστάμενης εθνικής οδού.

Σχετικά με τις σιδηροδρομικές μεταφορές, στην ΠΕ Αχαΐας βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη η αναβάθμιση της γραμμής Κιάτου – Πάτρας (Ρίου), ένα έργο που θα επιτρέψει χρόνους διαδρομής μικρότερους των 2 ωρών για την επιβατική σιδηροδρομική σύνδεση της Πάτρας με την Αθήνα, εξέλιξη που αναμένεται να καταστήσει το σιδηρόδρομο ασυναγώνιστο στη συγκεκριμένη αγορά. Ωστόσο, παραμένει ασαφές το μέλλον της εμπορευματικής σιδηροδρομικής δραστηριότητας στον άξονα Αθήνας - Πάτρας, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει σαφής προγραμματισμός για την κατασκευή του πολυχρηστικού εμπορικού τμήματος του νέου λιμένα Πάτρας, η λειτουργία του οποίου – κυρίως ως Σταθμού Εμπορευματοκιβωτίων [ΣΕΜΠΟ] - θεωρείται βασική προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα της εμπορευματικής σιδηροδρομικής δραστηριότητας. Συμπληρωματικά, η σύνδεση της ΒΙΠΕ Πάτρας με το σιδηροδρομικό δίκτυο θεωρείται απαραίτητη για την ανάπτυξη της ΒΙΠΕ και γενικότερα του δευτερογενή τομέα. Για το υπόλοιπο τμήμα του σιδηροδρομικού δικτύου, η επαναλειτουργία και αναβάθμιση του κλάδου Πάτρας – Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας, αξιολογείται ως κρίσιμη προτεραιότητα για την βιώσιμη χωρική ανάπτυξη της περιοχής.

Επιπλέον, σημαντική παράμετρο σιδηροδρομικής εξυπηρέτησης για την ΠΕ και την ΠΔΕ αποτελεί η παρουσία του Οδοντωτού Διακοπτού – Καλαβρύτων, η λειτουργία της οποίας αφορά τόσο στην εξυπηρέτηση τοπικών μεταφορικών αναγκών, όσο και στον τουριστικό πόλο των Καλαβρύτων, με δυναμική διεθνή εμβέλεια, δεδομένης της διάδοσης ειδικών μορφών τουρισμού. Στρατηγικά πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα ένταξης της λειτουργίας του Οδοντωτού σε σχέδια και πολιτικές ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής Καλαβρύτων (πιθανή επέκτασή του μέχρι το Χιονοδρομικό Κέντρο ή εναλλακτικά η λειτουργία τελεφερίκ από Καλάβρυτα μέχρι το χιονοδρομικό κέντρο), που κατ' αρχήν εκτιμάται ως πιο οικονομική και εφικτή αντιμετώπιση.

Στις θαλάσσιες μεταφορές, ο νέος λιμένας της Πάτρας αποτελεί την κύρια νότια – δυτική λιμενική πύλη της Ελλάδας από την Ευρώπη, με κύρια ενδοχώρα την περιοχή της Αθήνας, την Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τη νησιωτική χώρα, ενώ σαφώς μικρότερο ρόλο έχει ο λιμένας του Αιγίου, ο οποίος αποτελεί λιμένα εισόδου εισαγόμενων αγροτικών προϊόντων.

Στις αεροπορικές μεταφορές, το Α/Δ Αράξου είναι χαρακτηρισμένο ως διεθνές από το 2007, ως αεροπορικός κόμβος του Εκτεταμένου Δικτύου των ΔΕΔ-Μ. Η συνεχόμενη ανάπτυξη του επιβάλλει τη διερεύνηση της σκοπιμότητας και της δυνατότητας ανάπτυξης εμπορευματικής δραστηριότητας, ενώ απαραίτητη θεωρείται η σύνδεση του με την Ολυμπία Οδό και μελλοντικά με το σιδηροδρομικό δίκτυο, Αθήνα – Πάτρα - Πύργος.

Με πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση γίνεται προώθηση της λειτουργίας υδροπλάνων και υδατοδρομίων με κύριο στόχο τη σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τα νησιά. Για την ΠΕ Αχαΐας έχει εκδηλωθεί επενδυτικό ενδιαφέρον για χωροθέτηση υδατοδρομίων στην Πάτρα. Η λειτουργία αυτού σε συνδυασμό με το ευρύτερο δίκτυο υδατοδρομίων της ΠΔΕ και της ευρύτερης περιοχής θα βοηθήσει στις μεταφορικές συνδέσεις, την τουριστική πρόσβαση σε αυτές, αλλά και σε πτήσεις έρευνας, διάσωσης, πυρόσβεσης, περιηγητικές καθώς και μεταφοράς ασθενών.

Κατευθύνσεις για τις λοιπές τεχνικές υποδομές

Στα πλαίσια των κατευθύνσεων που αναφέρονται στο κεφ. Β.1.1.γ.6 Κατευθύνσεις για την Λοιπή Τεχνική Υποδομή, πιο εξειδικευμένα για την Π.Ε. Αχαΐας προτείνονται:

Αρδευση:

- ο Αναβάθμιση υπάρχοντος αρδευτικού δικτύου και εγχειοβελτιωτικών έργων.

Απορρίμματα - Λύματα:

- ο Εξεύρεση προσωρινής λύσης (χώρου), εντός ή εκτός της Αχαΐας, για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων της 3ης Διαχειριστικής Ενότητας
- ο Περιβαλλοντική αποκατάσταση των τεσσάρων ΧΑΔΑ

ΑΠΕ, εξοικονόμηση ενέργειας:

- ο Εγκατάσταση "έξυπνων συστημάτων" ελέγχου και αυτοματοποίησης του δημοτικού ηλεκτροφωτισμού και φωτιστικών σωμάτων που παράγουν Η/Ε από ΑΠΕ

Ευρυζωνικότητα:

- ο Δημιουργία Μητροπολιτικού Δικτύου Οπτικών Ινών

B.1.1.δ.1.3 Περιφερειακή Αναπτυξιακή Ενότητα Ηλείας

Η Π.Ε. Ηλείας παρουσιάζει την ηπιότερη επιδείνωση της ανεργίας, λόγω της δυναμικής της στους τομείς της πρωτογενούς παραγωγής και του τουρισμού σε σχέση με τις άλλες δύο Π.Ε, αλλά παράλληλα έχει το χαμηλότερο κ.κ. ΑΕΠ, ενώ είναι ίσως από τις μοναδικές Π.Ε. στη χώρα με την πιο ισόρροπη κατανομή των αστικών της κέντρων στην πεδινή της έκταση, με τη μορφή ενός πολυτολικού συστήματος κυρίως μικρών και δύο μικρο-μεσαίας κλίμακας αστικών κέντρων (Πύργος και Αμαλιάδα).

Παρά το συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις άλλες Π.Ε. στον τομέα της γεωργικής παραγωγής και στον τουρισμό (υψηλότερης ποιότητας παράλια και διεθνούς σημασίας αρχαιολογικό τρίπολο: Αρχαία Ολυμπία – αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων), δεν παρουσιάζει την αναμενόμενη ανάπτυξη, κυρίως λόγω της μη διαμόρφωσης ακόμη των διευρωπαϊκών – εθνικών διαδρόμων ανάπτυξης που διέρχονται από την Π.Ε. και των σημαντικών έργων υποδομής που πρέπει να προωθηθούν, όπως:

- Ολυμπία Οδός: Κόρινθος – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα – Τρίπολη.
- “Οριζόντια σύνδεση”: Κατάκολο – Πύργος – σύνδεση με Ολυμπία Οδό – Αρχαία Ολυμπία – Τρίπολη.
- Εθνικός σιδηροδρομικός άξονας Πάτρα – Πύργος – Καλαμάτα (με ηλεκτροκίνηση και μονής γραμμής, κανονικού όμως πλάτους).
- Αναβάθμιση του άξονα Κυλλήνη - σύνδεση με οδό Πατρών – Πύργου, ο οποίος αποτελεί σύνδεση του λιμένα της Κυλλήνης με την Ε.Ο. Πατρών – Πύργου και περαιτέρω με την Ολυμπία Οδό, που αποτελεί κρίσιμη σύνδεση για την τουριστική ανάπτυξη της Ηλείας και την εξυπηρέτηση της Ζακύνθου και της Κεφαλλονιάς.
- Αναβάθμιση του άξονα Πύργος – Σιμόπουλο – (σύνδεση με Ε.Ο.111) – Πανόπουλο – Ψωφίδα – Δάφνη, ο οποίος είναι σημαντικός καθώς αποτελεί κύριο άξονα προσπέλασης της μειονεκτικής ορεινής ενδοχώρας της Ηλείας.
- Ορεινός ενδοπεριφερειακός άξονας.
- Ολοκλήρωση των υποδομών του λιμένα Κατακόλου¹ και σύνδεσή του με την Εθνική οδό, την Αρχαία Ολυμπία και την Περιφέρεια Πελοποννήσου και ειδικά με την Τρίπολη.
- Θεματικό τρένο Κατάκολο – Πύργος – Αρχαία Ολυμπία.
- Α/Δ Ανδραβίδας.
- Υδατοδρόμιο στο Κατάκολο.
- Μικρό αεροδρόμιο γενικής αεροπορίας στο Επιτάλιο.

Σε συνάρτηση με τις παραπάνω καθυστερήσεις και με την κύρια κατεύθυνση για ολοκλήρωση των σημαντικών έργων μεταφορών βρίσκεται και η ανάγκη για συνεχή και συστηματική διεύρυνση και ενίσχυση των σχέσεων και συνεργασιών της Περιφέρειας με τις γειτονικές Περιφέρειες των Ιονίων Νήσων και της Πελοποννήσου και πιο αναλυτικά με:

- Τις Π.Ε. Ζακύνθου και Κεφαλονιάς – Ιθάκης (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων) σε αναπτυξιακά ζητήματα και συνεργασίες που αναφέρονται ειδικότερα:

- Στον ποιοτικό εμπλουτισμό του τουρισμού με μορφές ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού (θαλάσσιος, ιστιοπλοϊκός, αλιευτικός, καταδυτικός, αθλητικός τουρισμός, κ.α.) και διεύρυνση των προορισμών και των δικτυώσεων μεταξύ των ακτών των Π.Ε.

- Την Περιφέρεια της Πελοποννήσου σε ζητήματα που αφορούν ειδικότερα:

- Στην ενίσχυση και τον εμπλουτισμό του τουρισμού με ήπιες και ειδικές μορφές της ενδοχώρας (πεδινής και ορεινής).
- Στην ανάπτυξη των εμπορευματικών μεταφορών και των εμπορικών σχέσεων μέσω της μελλοντικής ολοκλήρωσης των δύο μεγάλων αναπτυξιακών διαδρόμων που συνδέουν την δυτική με την ανατολική και νότια Πελοπόννησο [Κόρινθος – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα (Ολυμπία Οδός) και Κατάκολο – Πύργος – Αρχ. Ολυμπία – Βυτίνα – Τρίπολη/Αστρος, Τρίπολη/Μυκήνες].
- Στην βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών μειονεκτικών περιοχών με κοινές δράσεις και προγράμματα στην ενίσχυση/οργάνωση της κτηνοτροφικής παραγωγής, των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού και την δικτύωση των τουριστικών προορισμών, στην αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού και των ΑΠΕ.

Στην ανασχεση της ανάπτυξης της περιοχής, ωστόσο, συνέβαλλαν σημαντικά και οι δασικές καταστροφές λόγω των πυρκαγιών (ιδιαίτερα το 2007). Η συνολική χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση που καταστράφηκε αγγίζει το 17% σε επίπεδο πυρόπληκτων Δ/Τ.Κ. και το 9% σε επίπεδο Π.Ε. Οι Δήμοι στους οποίους εμφανίζονται οι περισσότερες ζημιές στο δασικό και γεωργικό τους κεφάλαιο είναι οι: Ζαχάρως, Ανδρίτσαινας - Κρεσταινών, Πύργου και Ήλιδας. Για την αντιμετώπιση των συνεπειών των καταστροφών

¹ Στο λιμάνι του Κατακόλου υπάρχει μια διαρκής αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια. Όσον αφορά στις προοπτικές εξέλιξης στις αφίξεις στο λιμάνι, με την ολοκλήρωση του έργου «Εκτέλεση Συμπληρωματικών Έργων στον Λιμένα Κατακόλου» (ενταγμένο στο ΕΣΠΑ από το Μάιο του 2012) που γίνεται στα πλαίσια της αναβάθμισης του λιμανιού, αναμένεται περαιτέρω δυναμική ανάπτυξη.

αυτών, υπάρχει το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης που καταρτίστηκε από την πρώην Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Π.Ε.) Ηλείας σε συνεργασία με τους Δημόσιους Φορείς, στο οποίο και διαμορφώθηκε μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική για την Π.Ε. Ηλείας με ορίζοντα το 2020². Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δασικών καταστροφών που δύνανται να επιτείνουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (και οι οποίες έχουν ήδη καταγραφεί) εντοπίζονται στα φαινόμενα πλημμυρών και διάβρωσης του εδάφους (διάβρωση των ακτών στα παράλια της Π.Ε.). Μέτρα που προτείνονται είναι:

- ο Στοχευμένη επένδυση σε έργα προστασίας των ακτών και σε αντιπλημμυρικά φράγματα και μείωση της ευαισθησίας των οικοσυστημάτων, προκειμένου να αυξηθεί η ανθεκτικότητά τους σε ξηροθερμικό περιβάλλον και να επιτραπεί η προσαρμογή των οικοσυστημάτων στην αλλαγή κλίματος.
- ο Ανάπτυξη μέσων (συστημάτων ανίχνευσης, έγκαιρης προειδοποίησης και συναγερμού, χαρτογράφησης και αξιολόγησης των κινδύνων) και αύξηση των επενδύσεων σε συστήματα διαχείρισης καταστροφών.
- ο Βιώσιμη διαχείριση των υδάτων στη γεωργική εκμετάλλευση, στήριξη για την εφαρμογή προτύπων καλλιέργειας αποδοτικών ως προς τη χρήση του ύδατος και δημιουργία και διαχείριση των ζωνών προστασίας δασών από τη διάβρωση.
- ο Βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους με την στήριξη πρακτικών που αποτρέπουν την αποσάθρωση και την εξάντληση του αποθέματος άνθρακα του εδάφους και με την καθιέρωση γεωργοδασοκομικών συστημάτων και τη δημιουργία νέων δασών.
- ο Αξιοποίηση βιομάζας, υπολειμμάτων και υποπροϊόντων των γεωργικών και κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων, καθώς και της μεταποίησης με σκοπό την παραγωγή ενέργειας και εισροών στον πρωτογενή και στο δευτερογενή τομέα.
- ο Προώθηση δράσεων κατάρτισης και ενημέρωσης για την Κλιματική Αλλαγή και την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων.

Σε ό,τι αφορά τους παραγωγικούς τομείς, σύμφωνα με τα στοιχεία της Α' φάσης της μελέτης και αυτά του κεφ. Β.1.1.α.3 αυτού του σταδίου, από τους πέντε πλεονασματικούς κλάδους της Π.Δ.Ε.³ σε επίπεδο χώρας η Ηλεία συμμετέχει στους ακόλουθους δύο, δηλαδή στους κλάδους αυτούς ο ρόλος της Ηλείας είναι διαπεριφερειακός:

- Πρωτογενής τομέας (Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία).
- Βιομηχανίες – Βιοτεχνίες (Αχαΐα, Ηλεία).

Από τους τρεις κλάδους⁴ της περιφέρειας με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας, η Ηλεία συμμετέχει στον ένα:

- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και επομένως και σ' αυτόν τον κλάδο ο ρόλος της είναι διαπεριφερειακός. Σχετικά με τους μεταποιητικούς κλάδους της περιφέρειας με εξειδίκευση σε επίπεδο χώρας η Ηλεία συμμετέχει στους ακόλουθους δύο από τους έξι:

- Είδη διατροφής (Αχαΐα, Ηλεία, Αιτωλοακαρνανία).
- Ξύλο (Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία, Ηλεία)

και σ' αυτούς τους κλάδους ο ρόλος της Ηλείας είναι διαπεριφερειακός.

Από τους επτά πλεονασματικούς κλάδους-δραστηριότητες σε επίπεδο Περιφέρειας η Ηλεία συμμετέχει στους ακόλουθους δύο:

- Καταλύματα (Ηλεία).
- Τράπεζες – ασφάλειες – διεκπεραιώσεις (Αχαΐα, Ηλεία)

και επομένως σ' αυτούς τους κλάδους ο ρόλος της είναι περιφερειακός.

Από τους δέκα μεταποιητικούς κλάδους με εξειδίκευση σε επίπεδο Περιφέρειας η Ηλεία δεν συμμετέχει σε κανένα κλάδο, ενώ στους εννέα από αυτούς μετέχει μόνο η Αχαΐα.

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι ο ρόλος της Ηλείας είναι διαπεριφερειακός στις εξής πέντε δραστηριότητες - κλάδους:

- Πρωτογενής τομέας.
- Βιομηχανίες – Βιοτεχνίες.
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος.
- Είδη διατροφής.
- Ξύλο.

Ο ρόλος της σε περιφερειακό επίπεδο εκτείνεται στις ακόλουθες δύο δραστηριότητες - κλάδους:

- Καταλύματα.

² Το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2009–2020 περιλαμβάνει ένα σύνολο έργων και δράσεων τα οποία εξυπηρετούν μια ολοκληρωμένη μακροχρόνια στρατηγική, προκειμένου η Π.Ε. να αντιμετωπίσει τις συνέπειες που δημιουργήθηκαν από τις τεράστιες φυσικές καταστροφές του 2007. Το παραπάνω μακροχρόνιο Στρατηγικό Σχέδιο περιλαμβάνει έργα-δράσεις που αφορούν στην αποκατάσταση, θωράκιση της ΠΕ από φυσικές καταστροφές και την δημιουργία έργων υποδομής για την ανάπτυξη των πυρόπληκτων περιοχών. Το σύνολο της πρότασης αυτής ανέρχεται σε 1.213.372.000 €.

³ Ο κλάδος πλεονασματικός κλάδος της Π.Δ.Ε. σε επίπεδο χώρας είναι ο κλάδος: Βιομηχανίες - Βιοτεχνίες (Αχαΐα, Ηλεία).

⁴ Οι δύο άλλοι κλάδοι της Π.Δ.Ε. με εξειδίκευση σε εθνικό επίπεδο είναι οι μεταφορές-επικοινωνίες (Αχαΐα) και υδατοκαλλιέργεια (Αιτωλοακαρνανία).

- Τράπεζες – ασφάλειες – διεκπεραιώσεις.

Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση, τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των παραγωγικών τομέων της ΠΕ προτείνονται οι παρακάτω πιο συγκεκριμένες κατευθύνσεις στα πλαίσια αυτών που περιγράφησαν στο κεφ. Β.1.1.γ.9.

Πρωτογενής τομέας:

Κύριες κατευθύνσεις στον τομέα είναι:

- ο Ο καθορισμός της Π.Ε. Ηλείας ως κύρια αγροτική παραγωγική περιοχή της ΠΔΕ και η ανάπτυξη μεταποιητικών βιομηχανιών.
- ο Η ανταγωνιστική λειτουργία του τομέα, ως σημαντικού παραγωγικού πόρου και μέσου προστασίας των φυσικών τοπίων, με ενίσχυση και διάδοση της βιολογικής γεωργίας, κτηνοτροφίας και υδατοκαλλιέργειας,
- ο Η προστασία της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας⁵ και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού προϊόντος (βελτίωση – εκσυγχρονισμός υποδομών, αναδιάρθρωση καλλιεργειών) κατά προτεραιότητα στις βασικές γεωργικές εκτάσεις της Π.Ε.
- ο Η βελτίωση/εκσυγχρονισμός της παραγωγής των τοπικών γεωργικών προϊόντων και προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε. της Π.Ε.,
- ο Η ενίσχυση των ομάδων παραγωγών για την αποφυγή των μεσαζόντων και χονδρεμπόρων, ώστε τα προϊόντα να είναι προσιτά σε όλους τους καταναλωτές.
- ο Η λειτουργία Δημοπρατηρίου Αγροτικών Προϊόντων στον κάμπο της Π.Ε. με ενσωματωμένο εργαστήριο ποιοτικής ανάλυσης και πιστοποίησης αγροτικών προϊόντων (οι εναλλακτικές θέσεις αναλύονται στις ενδοπεριφερειακές ενότητες).
- ο Η διερεύνηση δημιουργίας «Ζώνης Αγροτικής Βιοτεχνολογίας και Καινοτομίας» σε δημοτικές, ή δημόσιες εκτάσεις στην Νότια πλευρά του Αλφειού ποταμού, η οποία μπορεί να ενταχθεί δορυφορικά στην λειτουργία και ανάπτυξη του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών⁶.
- ο Η εποχιακή απασχόληση αλλοδαπών εργατών γης και η θεσμοθέτηση υποστηρικτικού νομοθετικού πλαισίου, ώστε να δημιουργηθούν «Καταλύματα Εργατών Γης».
- ο Η βελτίωση/συντήρηση και ο πλήρης εκσυγχρονισμός των υποδομών του (βελτίωση ή αντικατάσταση του πεπαλαιωμένου και με πολλά προβλήματα αρδευτικού δικτύου και επέκτασή του, καθώς και του αποστραγγιστικού δικτύου).
- ο Η συντήρηση των δύο μεγάλων φραγμάτων της Π.Ε. (Αλφειού και Πηνειού).
- ο Η επικαιροποίηση της μελέτης επαναπλημμυρισμού της Λίμνης Μουριάς και πιλοτική εφαρμογή της.
- ο Η οριοθέτηση και οργάνωση νέων βοσκοτόπων, η βελτίωση αυτών που υπάρχουν και η οργάνωση πιλοτικού (κατ' αρχήν) εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου, καθώς και ο εκσυγχρονισμός των κτηνοτροφικών μονάδων.

Ειδικότερα, κύρια επιδίωξη είναι η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας του τομέα στις δυναμικές ζώνες της Π.Ε., οι οποίες είναι:

- ο κάμπος – πεδινές περιοχές (για τα γεωργικά προϊόντα),
- οι ημιορεινές περιοχές, για την κτηνοτροφία, και
- οι περιοχές εσωτερικών υδάτων για τις υδατοκαλλιέργειες.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων της Π.Ε. είναι:

Σε ό,τι αφορά τα γεωργικά προϊόντα, ενισχύεται η καλλιέργεια:

- ο Κηπευτικών, υπαίθριων και υπό κάλυψη⁷, κυρίως στους Δήμους Ανδραβίδας-Κυλλήνης, Ήλιδας, Πηνειού, Πύργου και Ζαχάρως και προωθούνται σε προϊόντα Π.Ο.Π./Π.Γ.Ε. όσα από αυτά πλοιορούν τις προδιαγραφές.
- ο Φρούλας με διεύρυνση των εξαγωγικών προορισμών της, με πιστοποίηση σύμφωνα με τις αρχές της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της παραγωγής (AGRO 2-1 & 2-2, EUREPGAP) και με παράλληλη οργάνωση σε ομάδες παραγωγών των καλλιεργητών, στην περιοχή της Βόρειας Ηλείας και κύρια στις περιοχές Βάρδας και Μανωλάδας, καρπουζιών, πεπονιών και πατάτας.
- ο Δενδροκομικών προϊόντων, κυρίως πορτοκάλια και ειδικά στους Δήμους Πύργου και Πηνειού.
- ο Καλαμποκιού και ζωοτροφών κύρια στους Δήμους Ήλιδας, Πύργου, Αρχ. Ολυμπίας, Πηνειού και Ανδραβίδας – Κυλλήνης.

⁵ Η ειδικότερη κατεύθυνση του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ είναι ότι (ιδιαίτερα στις περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, στις οποίες παράγονται σε σημαντικό βαθμό τα παραπάνω προϊόντα της ΠΕ), τα τοπικά χωροταξικά σχέδια με τις χωρικές τους ρυθμίσεις και διατάξεις πρέπει να ενισχύουν εμμέσως ή αμέσως την ανάπτυξη της παραγωγής τους, περιορίζοντας δραστικά ή θέτοντας ανικίνητρα σε δραστηριότητες και χρήσεις που αντιβαίνουν στην ανάπτυξή τους και παράλληλα ενισχύοντας την συνένωση των αγροτεμαχίων, την καθετοποίησή - μεταποίηση της παραγωγής και την βελτίωση και εκσυγχρονισμό των υποδομών της.

⁶ Ο χώρος αυτός προσφέρεται και επιβάλλεται για τους εξής λόγους: Έχει άφθονο νερό για τις νέου τύπου καλλιέργειες Υδροπονίας, Ενυδρείοπονίας, Αεροπονίας, έχει μεγάλο νεανικό ανθρώπινο δυναμικό με τάσεις απασχόλησης στον αγροτικό τομέα και ήδη γίνονται μεμονωμένες προσπάθειες σε αυτήν την κατεύθυνση (αρωματικά φυτά κλπ.).

⁷ Ειδικότερα: κουνουπίδια – λάχανα, βιομηχανική ντομάτα, ντομάτα νωπής χρήσης, ξερά κρεμμύδια, μελιτζάνες, χλωρά φασολάκια, κολοκυθάκια και λοιπά λαχανοκομικά είδη.

- ο Αμπελουργικών προϊόντων και σταφίδας, κύρια στους Δήμους Ήλιδας και Πύργου.
- ο Ελιάς, κύρια στους Δήμους Ανδρίτσαινας – Κρεστένων, Αρχαίας Ολυμπίας (επισημαίνεται ότι το ελαιόλαδο Ολυμπίας είναι Π.Γ.Ε.), Ζαχάρως, Ήλιδας και Πύργου.

Όσον αφορά στην κτηνοτροφία ενισχύεται η εκμετάλλευση βοοειδών και αιγοπροβάτων. Ειδικότερα, προτείνεται:

- ο η οργάνωση της εκτροφής βοοειδών στους Δήμους Ανδραβίδας – Κυλλήνης, Πηνειού και Πύργου και της εκτροφής αιγοπροβάτων στους Δήμους Πύργου, Ήλιδας, Ανδραβίδας – Κυλλήνης και Αρχαίας Ολυμπίας,
- ο η δημιουργία Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας Κτηνοτροφικών Αποβλήτων (με αναμενόμενο αποτέλεσμα τη διατήρηση της βοοτροφίας στον κάμπο της Π.Ε., την στήριξη του αγροτικού πληθυσμού και την περιβαλλοντική αναβάθμιση της περιοχής),
- ο η δημιουργία Ελεγχόμενης Κυνηγετικής Περιοχής (κυνηγετικής ρεζέρβας) στην ορεινή περιοχή της Π.Ε.

Τέλος, προωθείται η ανάπτυξη της μελισσοκομίας στο σύνολο της Π.Ε. και της υδατοκαλλιέργειας:

- ο Μελέτη για την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τη δυνατότητα προβολής και προώθησης των προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας και ενίσχυση των υδατοκαλλιεργειών κυρίως στη λιμνοθάλασσα Κοτυχίου, με ενίσχυση της προστασίας της (ο συνεταιρισμός που δραστηριοποιείται στη λιμνοθάλασσα εξαγει προϊόντα αλιείας με μεγάλη ζήτηση).
- ο Έρευνα της εκμετάλλευσης της τεχνητής λίμνης του Πηνειού και της λίμνης του Καϊάφα για εκτροφή υδρόβιων οργανισμών.

Επισημαίνεται ότι στην Π.Ε, στην θαλάσσια περιοχή του Κατακόλου, προωθείται η αξιοποίηση του βεβαιωμένου κοιτάσματος υδρογονανθράκων (δραστηριότητα που ενισχύει τον στόχο για μετατροπή της ΠΔΕ σε ενεργειακό παραγωγικό πόλο).

Δευτερογενής τομέας

Σε ό,τι αφορά τις δυναμικές ζώνες της Π.Ε. σε σχέση με τον δευτερογενή τομέα οι ευρύτερες περιοχές Πύργου – Αμαλιάδας χαρακτηρίζονται ως “περιοχές επέκτασης” (σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ για τη βιομηχανία) στις οποίες μπορούν να διαμορφωθούν δυνατότητες εκκίνησης διαδικασιών ανάπτυξης της βιομηχανίας.

Στον κλάδο της μεταποίησης, τυποποίησης και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων προτείνεται :

- ο Ενεργοποίηση δύο Επιχειρηματικών Πάρκων (ενός νότια του Πύργου και ενός βόρεια της Αμαλιάδας) και κατάργηση των δύο θεσμοθετημένων χώρων ΒΙΟΠΑ από τα ΓΠΣ της δεκαετίας του '80 που είναι σχεδόν ανενεργά, στις δύο πόλεις. Επισημαίνεται ότι υπάρχουν δημοτικές εκτάσεις στο Δήμο Ανδραβίδας - Κυλλήνης⁸.
- ο Εκσυγχρονισμός, ιδιαίτερα των μικρότερων οικογενειακών επιχειρήσεων (σε θέματα ποιοτικού ελέγχου, τυποποίησης και marketing) και μέτρα ανάπτυξης νέας επιχειρηματικότητας μικρού και μεσαίου μεγέθους.
- ο Αύξηση του βαθμού επεξεργασίας των βασικών δημητριακών για ζωοτροφές (επισημαίνεται ότι οι μονάδες παραγωγής ζωοτροφών της Π.Ε. είναι από τις σημαντικότερες ακόμη και σε εθνικό επίπεδο).
- ο Βελτίωση της ποιότητας, της τυποποίησης και εμπορίας των γεωργικών, αγροτοβιομηχανικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και ενίσχυση της μεταποίησης της βιομηχανικής τομάτας.
- ο Εκσυγχρονισμός των σφαγείων κατά προτεραιότητα και σε δεύτερη φάση επέκτασή τους.
- ο Ανάλυση πρωτοβουλιών για την κατάκτηση της σχετικής τεχνογνωσίας σε τοπικό επίπεδο, με εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης.
- ο Ανάλυση κοινών πρωτοβουλιών για τη συνδυασμένη διαχείριση των αποβλήτων από αγροτοβιομηχανίες – βιοτεχνίες.
- ο Στήριξη των βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων έντασης εργασίας και μέτρα τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού των ΜΜΕ.

Τριτογενής τομέας

Σε ό,τι αφορά τη Νέα Οικονομία – και την Καινοτόμο Επιχειρηματικότητα και τις υπηρεσίες, προτείνεται:

- ο η αξιοποίηση της υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Έρευνα και Τεχνολογία και την Κοινωνία της Πληροφορίας με στόχο τη στενότερη διασύνδεση με παραγωγικές δραστηριότητες και τη διάχυση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις της Π.Ε.

⁸ Στην περιοχή αυτή εντοπίζεται η μεγαλύτερη συγκέντρωση βιοτεχνιών επεξεργασίας και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων, η γεωγραφική κατανομή των οποίων έχει γίνει άναρχα.

- ο η ανάπτυξη νέας επιχειρηματικότητας μικρού και μεσαίου μεγέθους, που να απορροφά την παραγόμενη καινοτομία, θα προάγει νέες συλλογικότητες, θα στηρίζεται σε νέα χρηματοπιστωτικά εργαλεία και θα προωθεί τα παραγόμενα προϊόντα με αποτελεσματικό τρόπο.
- ο η ανάδειξη των υπηρεσιών εμπορίου και μεταφορών σε “προωθητική δραστηριότητα” για την ευρύτερη περιοχή του λιμένα Κυλλήνης.

Οι κατευθύνσεις στον τομέα του τουρισμού είναι:

Όπως φαίνεται και στον σχετικό χάρτη Β.1.1.γ-9.4 οι τουριστικές χωρικές ενότητες στην Ηλεία είναι:

- ο Καλογριάς – Κοτυχίου (ΔΕ Λαρισσού Δ. Δυτ. Αχαΐας και ΔΕ Ανδραβίδας Δ. Ανδραβίδας - Κυλλήνης),
- ο Ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης, Δ. Ανδραβίδας-Κυλλήνης και Δ. Πηνειού,
- ο Δ. Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας - Αρχαίας Ήλιδας,
- ο Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα.

Οι ενότητες υποδιαιρούνται αντίστοιχα σε παράκτια (α) και ορεινά (β) τμήματα και διαβαθμίζονται σε:

- ο Τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές με έντονες οικιστικές/τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση/εξυγίανση: Παράκτια περιοχή Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας (10α) και οι Ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού (9).
- ο Αναξιοποίητες περιοχές: Η ορεινή περιοχή της ενότητας Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας (10β) και η ορεινή περιοχή της ενότητας Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα (11β).
- ο Περιοχές με δυνατότητες κυρίως ήπιων εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης σε προστατευόμενες κατά κανόνα περιοχές: Η παράκτια περιοχή Κοτυχίου – Καλογριάς και η παράκτια περιοχή Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα (11α).

Αναλυτικά, ο χαρακτήρας, οι δυνατότητες των ενοτήτων αυτών και η διαβάθμισή τους κατά βαθμό έντασης τουριστικής δραστηριότητας έχουν περιγραφεί στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3.1 και οι ειδικότερες χωρικές κατευθύνσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξή τους περιγράφονται στα κεφ. Β.1.1.γ.δ.2.7 και 2.8 για τις δύο ενδοπεριφερειακές χωρικές αναπτυξιακές ενότητες, έχοντας ως προτεραιότητες αιχμής για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα της Π.Ε. Ηλείας τις ακόλουθες χωρικές κατευθύνσεις:

- Περαιτέρω ανάδειξη και δικτύωση του αρχαιολογικού τριπόλου (Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων) με Δελφούς, Δωδώνη, αρχαία Νικόπολη προς Β., ανάκτορο Νέστωρος Πύλου προς Ν, Μυκήνες, Τίρυνθα Επίδαυρο, (Αθήνα, Σούνιο) προς Α και σύνδεσή του με το ιστορικό – πολιτιστικό τρίπολο της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας (Μεσολόγγι-Ναύπακτος-Θέρμο) και με σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους της Π.Ε. Αχαΐας.
- Ανάδειξη της Αρχαίας Ολυμπίας και της ευρύτερης περιοχής της, στο πλαίσιο ειδικού αναπτυξιακού προγράμματος, σε διεθνές Αθλητικό, Πολιτιστικό και Συνεδριακό Κέντρο.
- Επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση (κυρίως με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις) των τουριστικών υποδομών στις παράκτιες ζώνες που παρουσιάζουν περαιτέρω δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης του τουρισμού⁹, όπως: α) η παράκτια περιοχή Βαρθολομιού έως Κυλλήνη β) η παράκτια περιοχή Δήμου Ήλιδας, γ) η παράκτια περιοχή Δήμου Ζαχάρως, με επίκεντρο την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών Καϊάφα (θεραπευτικός τουρισμός).
- Επέκταση και ενίσχυση των ήπιων εναλλακτικών μορφών θεματικού τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα, καθώς αποτελεί το αναπτυξιακό καταφύγιο για τις περιοχές αυτές και συγκράτηση των κατοίκων τους (Ανδρίτσαινα και Λαμπειά, Δρυοδάσος Φολόης κλπ), αξιοποίηση των εσωτερικών υδάτων (τουριστική αξιοποίηση Λίμνης Πηνειού), των ιαματικών πηγών (Κυλλήνης και Καϊάφα μέσω ειδικών ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης θεραπευτικού τουρισμού), των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, κλπ¹⁰.
- Ενίσχυση συγκεκριμένων ειδικών μορφών τουρισμού όπως: α) θεραπευτικός τουρισμός (ιαματικές πηγές Καϊάφα, Κουνουπελιού), γ) θαλάσσιος, ιστιοπλοϊκός τουρισμός και τουρισμός κρουαζιέρας με σύγχρονες μαρίνες και εξοπλισμένα λιμάνια κρουαζιέρας (Κατάκολο), δ) θρησκευτικός τουρισμός (σηματοδότηση θρησκευτικών διαδρομών, ανάδειξη βυζαντινών και μεσαιωνικών εκκλησιαστικών μνημείων με δημιουργία θρησκευτικού δικτύου¹¹), ε) αλιευτικός τουρισμός¹² και στ) αθλητικός τουρισμός¹³.

⁹ Εντοπίζεται ήδη σημαντική συμμετοχή των κλινών 5 αστέρων ως προς το σύνολο των τουριστικών κλινών (εγκατεστημένη μονάδα υψηλών προδιαγραφών και μεγάλης δυναμικότητας), σε σχέση με τις άλλες Π.Ε., ωστόσο παρουσιάζει τον χαμηλότερο χρόνο παραμονής (2,1 ημέρες) (Πηγή: Πρόταση ΠΔΕ για 2014-2020, 3-6-2013).

¹⁰ Επισημαίνεται ότι στην κατεύθυνση αυτή κινείται ήδη η αναπτυξιακή Εταιρεία Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Α.Ε. ΟΤΑ) για την Ζετία 2012-2014.

¹¹ Προτείνονται από την Ιερά Μητρόπολη Ηλείας οι ακόλουθες θρησκευτικές διαδρομές:

1. Κατάκολο - Ιερά Μονή Σκαφιδιάς - Ιερά Μονή Φραγκοπηδήματος (Πύργος) - Ιερά Μονή Φραγκαβίλας - Ιερά Μονή Ανάληψης Ζερού (Αμαλιάδα) - Αρχαιολογικός Χώρος Αρχαίας Ήλιδας – Φράγμα Πηνειού – Καθολική Γαστούνης – Ιερά Μονή Ελεούσας Βαρθολομιού – Λουτά Κυλλήνης (Λίντζι) – Κάστρο Χλεμούτσι – Ιερά Μονή Παναγίας Βλαχερνών Κυλλήνης.
2. Αρχαία Ολυμπία – Δρυοδάσος Φολόης (Κάπελη) – Ιερά Μονή Κάτω Δίβρης – Ιερά Μονή Χρυσοπηγής Άνω Δίβρης – Ιερά Μονή Πορετσού Αγραμπέλων (Αχαΐα) – πηγές ποταμού Ερύμανθου – Μονές Καλαβρύτων – Ιερά Μονή Κρεμαστής – Ωλενα – Ιερά Μονή Ασκητή (Γουμέρο) – Κάστρο Γουμέρο – Κατάκολο.
3. Αρχαία Ολυμπία – φράγμα Αλφειού – Κρέστενα – Κυκλώπειο Κάστρο Πλατιάνας – Ιερά Μονή Σεπετού – Ανδρίτσαινα – Επικούρειος Απόλλωνας – Λινίσταινα – Παλαιά και Νέα Φιγαλεία – Θολό – Ζαχάρω – Καϊάφας – Πύργος.

Επισημαίνεται ότι στα πλαίσια της ανάγκης συνεργασίας όλων των τοπικών φορέων και αρχών για την ποιοτική ανάπτυξη αυτού του συγκριτικού πλεονεκτήματος της Ηλείας επισημαίνεται ότι με πρόταση και συμμετοχή της Ιεράς Μητρόπολης Ηλείας προωθείται η σύνδεση των αξιόλογων εκκλησιαστικών μνημείων και υποδομών με δράσεις που είναι συνδεδεμένες με την αειφόρο ανάπτυξη, όπως οι ήπιες μορφές ενέργειας, η βιολογική καλλιέργεια, η αναψυχή, ώστε να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους. Ήδη η Μητρόπολη προωθεί την έγκριση δημιουργίας επιχειρηματικού, εκπαιδευτικού και παραγωγικού πάρκου σε ιδιόκτητη αγροτοδασική έκταση 1000 στρ, ιδιοκτησίας της Άνω Μονής Δίβρης.

- Ανάπτυξη του τουρισμού των πόλεων που έχουν αναξιοποίητους τουριστικούς πόρους, ιστορικούς, αρχαιολογικούς, αρχιτεκτονικούς με την ανάδειξη των ιστορικών πυρήνων και κέντρων τους, αστικός τουρισμός (Πύργος – Αμαλιάδα).
- Κατασκευή της παραλιακής οδού της Ηλείας που θα ενώσει τις τουριστικές μονάδες (σήμερα υπάρχει ένα υποτυπώδες και σε πολλές περιπτώσεις κατεστραμμένο επαρχιακό ή δημοτικό οδικό δίκτυο).

Επισημαίνεται ότι στην Π.Ε. Ηλείας ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα είναι η άναρχη ανάπτυξη και διάχυση της παραθεριστικής κατοικίας και της αυθαίρετης δόμησης που παρατηρείται κυρίως στις περιοχές: Κυλλήνης – Λεχαινών, Σαβαλίων – Σκαφιδιάς και Ζαχάρως. Επισημαίνεται ότι στις καταπατημένες εκτάσεις του Δημοσίου στην παράκτια ζώνη νότια του Κατακόλου μέχρι το βόρειο όριο της ΔΕ Βώλακα του Δ. Πύργου εντοπίζονται χιλιάδες αυθαίρετα κτίσματα. Συνεπώς, η αποκατάσταση της νομιμότητας είναι αναγκαία προϋπόθεση για την άρση των συγκρούσεων στις χρήσεις γης και των τάσεων εγκλωβισμού της παράκτιας αυτής ζώνης σε μια κατεύθυνση διαρκούς υποβάθμισης.

Οικιστικό δίκτυο

Στρατηγική κατεύθυνση για το οικιστικό δίκτυο της Ηλείας αποτελεί η ενίσχυση του διπόλου Πύργος – Αμαλιάδα, καθώς και του πολυπόλου των Καλλικράτειων εδρών που εξαρτώνται από αυτό, η εξωστρέφεια των παραγωγικών δραστηριοτήτων των ευρύτερων περιοχών των οικιστικών κέντρων, σε συνεργασία με τα αστικά κέντρα των γειτονικών Π.Ε. και των γειτονικών Περιφερειών, παράλληλα με την ανάδειξη και αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών τους πόρων.

Κεντρικός πυρήνας είναι ο αναπτυξιακός πόλος της ευρύτερης περιοχής Πύργου – Αμαλιάδας (πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι και δίπολο), ενώ κρίκοι σ' αυτές τις συνεργασίες και συνδέσεις είναι οι ευρύτερες περιοχές Πύργος – Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία και Αμαλιάδα – Αρχαία Ήλιδα, με την ενίσχυση/βελτίωση των θαλάσσιων (δυτικά) και οδικών (ανατολικά) συνδέσεων και συνεργασιών

- ο προς δυτικά (Ιόνια νησιά, Ζάκυνθος, Κεφαλλονιά),
- ο προς ανατολικά (Αρκαδία, αστικό κέντρο Τρίπολης),
- ο προς νότια (Καλαμάτα),

στην κοινή προσπάθεια για:

- ο ανάδειξη και δικτύωση των σημαντικών πολιτιστικών πόρων/αρχαιολογικών χώρων της Πελοποννήσου (Αρχαία Ολυμπία – Ήλιδα - Επικούρειος Απόλλων, Επίδαυρος - Μυκήνες, αρχαία Μεσσήνη, κ.α.),
- ο σύνδεση του τουρισμού (κρουαζιέρα - Κατάκολο) ,
- ο ζητήματα εναλλακτικών μορφών τουρισμού και
- ο ζητήματα ποιοτικής κτηνοτροφικής και γεωργικής παραγωγής.

Το οικιστικό δίκτυο της Π.Ε. Ηλείας ακολουθεί και διέπεται από τις χωρικές κατευθύνσεις που προσδιορίστηκαν στο προηγούμενο κεφ. Β.1.1.γ.3, έχοντας ως κύριες προτεινόμενες επιδιώξεις και προοπτικές:

- Τη σταδιακή ενίσχυση των κέντρων 5ου (ενισχυμένου και απλού) και 6ου ενισχυμένου επιπέδου (Πύργος, Αμαλιάδα, Λεχαινά, Γαστούνη, Αρχαία Ολυμπία, Κρέστενα, Ζαχάρω), με προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων, εισαγωγή νέων τεχνολογιών, προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων και με αναβάθμιση και επέκταση του κοινωνικού εξοπλισμού.
- Την πολλαπλή ενίσχυση των ορεινών κωμοπόλεων ως επαρχιακών κέντρων των ορεινών μειονεκτικών περιοχών, με δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μεταποίησης παραδοσιακών προϊόντων (και επώνυμων προϊόντων Π.Ο.Π./Π.Γ.Ε.), αξιοποίησης των ΑΠΕ και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

---

4. Δημιουργείται ήδη από τον ΕΟΤ μονοπάτι πεζοπορικό από τη Βλασία Καλαβρύτων ως την Μονή Πορτσού, όπου υπάρχει ξενώνας φιλοξενίας 40 ατόμων, στη συνέχεια οδηγεί στην Άνω Μονή Δίβρης και καταλήγει την Αρχαία Ολυμπία.

¹³ Με δράσεις όπως η θεσμοθέτηση του Διεθνούς Τουρνουά Πάλης στον αρχαιολογικό χώρο της Αρχ. Ολυμπίας καθώς και του Διεθνούς Μαραθωνίου: Αρχ. Ήλιδα – Αρχ. Ολυμπία ως μορφές αθλητικού τουρισμού.

- Ανάπτυξη συνεργασιών και δικτυώσεων των οικισμών σε ζητήματα που αποτελούν προβλήματα ή/και συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής τους, αξιοποιώντας προοπτικά τις νέες δυνατότητες που παρέχει η νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης, όπως:
  - Στον τομέα της αξιοποίησης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) για την διοικητική μεταρρύθμιση και της συνεργασίας μεταξύ του ανθρώπινου δυναμικού των Δήμων για ευρύτερα θέματα (κοινωνική πολιτική, υγεία, παιδεία, περιβάλλον, τουρισμός κ.α.)
  - Στον τομέα του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης των αστικών κέντρων (βιώσιμη κινητικότητα και ποδήλατο - Μεσολόγγι και Αμαλιάδα κλπ).
- Οργάνωση και ανάπτυξη ποιοτικού – υψηλού επιπέδου τουρισμού και βιώσιμης παραθεριστικής κατοικίας στους παράκτιους οικισμούς καθώς και ήπιου – εναλλακτικού τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα.
- Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών με εισαγωγή νέων τεχνολογιών.
- Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανεργίας.
- Ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού και βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος της ποιότητας ζωής, της αισθητικής και της ταυτότητας των οικισμών.
- Ολοκληρωμένες αστικές αναπλάσεις κατά προτεραιότητα των κεντρικών πυρήνων των πόλεων και των παραλιακών μετώπων, σε όσες απ' αυτές είναι παράκτιες με δράσεις όπως: Δημιουργία δικτύου ελεύθερων χώρων πρασίνου, δημιουργία θεματικών πάρκων αναψυχής (π.χ. Πλανητάριο στον Πύργο), δημιουργία ναυαθλητικών υποδομών και άλλων μορφών ειδικού αθλητισμού, κατασκευή μονάδων ολικής ανακύκλωσης απορριμμάτων.
- Σταδιακή υδροδότηση όλων των οικισμών είτε από το διυλιστήριο του Ερύμανθου είτε του Πηνειού.

Κύριο χαρακτηριστικό του οικιστικού δικτύου της Π.Ε. Ηλείας, που διατηρείται και ενισχύεται είναι ότι αν και οι οικισμοί βρίσκονται σε χαμηλότερο επίπεδο (5^{ου}-6^{ου}), σε σχέση με τα κέντρα των δύο άλλων Π.Ε., παρουσιάζουν ισόροπη χωρική ανάπτυξη και πολυκεντρικότητα, με τον Πύργο, κυρίως, και την Αμαλιάδα, κατά δεύτερο λόγο, να έχουν τις μεγαλύτερες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις και τις περισσότερες και μεγαλύτερες εμβέλειες αστικές λειτουργίες. Συγκεκριμένα στην Ηλεία η διάρθρωση του δικτύου έχει ως εξής:

Πύργος – 5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου, πρωτεύων περιφερειακός πόλος.

Αμαλιάδα – 5^{ου} επιπέδου, πρωτεύων περιφερειακός πόλος.

Αρχαία Ολυμπία, Κρέστενα, Ζαχάρω, Λεχαινά, Γαστούνη – 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου, δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι.

Τοπικά κέντρα – 6^{ου} επιπέδου, λοιποί περιφερειακοί πόλοι.

Ο προτεινόμενος αναπτυξιακός ρόλος και οι προωθητικές δραστηριότητες του κάθε αστικού κέντρου της Ηλείας αποτυπώνονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας δ.1.3-1: Προωθητικές δραστηριότητες αστικών κέντρων Π.Ε. Ηλείας

Αστικά κέντρα	Αναπτυξιακός ρόλος	Αναπτυξιακές υποδομές	Προωθητικές δραστηριότητες
Πύργος – (Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία)	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός 5ου ενισχυμένου επιπέδου • Δίπολο με Αμαλιάδα • Πολιτιστικός – τουριστικός πόλος • Κέντρο παραγωγής αγροτικής περιοχής • Κέντρο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός και σύνδεση με Περιφέρεια Πελοποννήσου (Κατάκολο - Πύργος- Αρχαία Ολυμπία-Βυτίνα-Τρίπολη) • Δυτικός Σιδηροδρομικός άξονας <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τουριστικό Σιδηροδρομικό δίκτυο (Κατάκολο-Πύργος-Αρχαία Ολυμπία) • Λιμένας ειδικού τουρισμού – κρουαζιέρας (Κατάκολο) και μαρίνα • Προτεινόμενο υδατοδρόμιο (Κατάκολο) <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • ΤΕΙ • Νοσοκομείο και Κ.Υ. • Μουσεία και πολιτιστικές υποδομές <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση Επιχ. πάρκου (ΒΙΟΠΑ) • Βεβαιωμένο κοίτασμα υδρογονανθράκων (περιοχή Κατακόλου) • Διεθνές πολιτιστικό-συνεδριακό-αθλητικό κέντρο Αρχαίας Ολυμπίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτικές δραστηριότητες • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Πολιτισμός-τουρισμός (Αρχαία Ολυμπία – παράκτια ζώνη – λιμένας Κατακόλου) • Αρχαιολογικό-πολιτιστικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία- Αρχαία Ήλιδα- Επικούρειος Απόλλων • Αστικός τουρισμός (Πύργος) • Υπηρεσίες • Εκπαίδευση (ΤΕΙ) • Αξιοποίηση βεβαιωμένου κοιτάσματος υδρογονανθράκων (περιοχή Κατακόλου)
Αμαλιάδα (– Αρχαία Ήλιδα)	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός 5ου επιπέδου 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αεροδρόμιο Ανδραβίδας • Λιμάνι και μαρίνα Κυλλήνης 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικό-πολιτιστικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία- Αρχαία Ήλιδα- Επικούρειος Απόλλων • Αγροτικές δραστηριότητες

<ul style="list-style-type: none"> • Δίπλο με Πύργο • Πολιτιστικό – τουριστικό κέντρο (αρχαία Ήλιδα) • Κέντρο παραγωγής αγροτικής περιοχής • Κέντρο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων 	<ul style="list-style-type: none"> • Τουριστικό καταφύγιο στη Γλύφα • Προτεινόμενο υδατοδρόμιο (Κυλλήνη) <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διοικητικές υπηρεσίες • ΤΕΙ • Νοσοκομείο • Μουσείο και πολιτιστικές υποδομές • Εργοστάσιο καύσης στερεών αποβλήτων <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενεργοποίηση Επιχ. πάρκου (ΒΙΟΠΑ) • Προτεινόμενο ανοικτό φυσικό κτηνοτροφικό πάρκο στη Δ.Ε. Πηνείας 	<ul style="list-style-type: none"> • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Πολιτισμός – τουρισμός (Αρχαία Ήλιδα – Παράκτια ζώνη, Λίμνη Πηνειού) • Υπηρεσίες • Εκπαίδευση (ΤΕΙ)
---	---	---

Οικιστικά κέντρα ενισχυμένου 6^{ου} επιπέδου

Αρχαία Ολυμπία	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου 6ου επιπέδου • Πόλος ανάπτυξης με ειδικό εθνικό και περιφερειακό ρόλο • Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Αρχαία Ολυμπία). 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση με περιφέρεια Πελοποννήσου (Κατάκολο – Πύργος - Αρχαία Ολυμπία – Βυτίνα - Τρίπολη) <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τουριστικό Σιδηροδρομικό δίκτυο (Κατάκολο-Πύργος-Αρχαία Ολυμπία) <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εφορεία αρχαιοτήτων και αστικές λειτουργίες έδρας Δήμου • Κ.Υ. • Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Αρχαία Ολυμπία). • Μουσεία • Πολιτιστικές διαδρομές (κάστρα και αρχαιολογικοί χώροι) • Συμμετοχή στο Παγκόσμιο Δίκτυο Πόλεων «Δήμαρχοι για την Ειρήνη» <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ελαιόλαδο Ολυμπίας (ΠΓΕ) • Διεθνές πολιτιστικό-συνεδριακό-αθλητικό κέντρο Αρχαίας Ολυμπίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενδοπεριφερειακός άξονας ανάπτυξης για ενίσχυση μειονεκτικού ορεινού χώρου και προώθηση παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα: Ορεινή Αρχ. Ολυμπία – Κρέστενα-Ανδρίτσαινα • Ανάπτυξη τουρισμού (ειδικών & εναλλακτικών μορφών και μαζικού) • Περαιτέρω ανάπτυξη και δικτύωση του αρχαιολογικού τριπόλου (Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων) με Δελφούς, Δωδώνη, αρχαία Νικόπολη προς Β., ανάκτορο Νέστωρος Πύλου και αρχαία Μεσσήνη προς Ν, Μυκήνες, Τίρυνθα, Επίδαυρο, (Αθήνα, Σούνιο) προς Α. • Διεθνές Αθλητικό, Πολιτιστικό και Συνεδριακό Κέντρο • Αναθεώρηση ΖΟΕ
Κρέστενα	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου 6ου επιπέδου • Τοπικό κέντρο γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής • Τοπικό κέντρο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υπηρεσίες έδρας Δήμου και Αστικές λειτουργίες τοπικού επιπέδου • Κ.Υ. αγροτικού τύπου με μονάδα βραχείας νοσηλείας • Μουσεία και πολιτιστικές υποδομές • Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κρεστένων • Πολιτιστικές διαδρομές (αρχαιολογικοί χώροι) <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εναλλακτικές περιοχές κτηνοτροφικού πάρκου στη Δ.Ε. Αλιφείρας 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενδοπεριφερειακός άξονας ανάπτυξης για ενίσχυση μειονεκτικού ορεινού χώρου και προώθηση παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα: Ορεινή Αρχ. Ολυμπία – Κρέστενα-Ανδρίτσαινα • Αγροτικές δραστηριότητες • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Ανάδειξη φυσικών πόρων • Εναλλακτικός τουρισμός • Αναθεώρηση ΖΟΕ • Τοπικές υπηρεσίες (έδρας α΄ βαθμού Τ.Α.)

<p>Ζαχάρω</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου βου επιπέδου • Τοπικό κέντρο κτηνοτροφικής παραγωγής • Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα). 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός <p>Κοινωνικές υποδομές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αστικές λειτουργίες τοπικού επιπέδου • Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα). • Ιαματικές πηγές Καϊάφα • Πολιτιστικές διαδρομές (κάστρα και αρχαιολογικοί χώροι) <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προστασία και ενίσχυση της γεωργικής παραγωγής (προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ, γη υψηλής παραγωγικότητας) • Εναλλακτικές περιοχές κτηνοτροφικού πάρκου στη Δ.Ε. Φυγαλείας 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενδοπεριφερειακός άξονας ανάπτυξης για ενίσχυση μειονεκτικού ορεινού χώρου και προώθηση παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα: Ορεινή Αρχ. Ολυμπία – Κρέστενα-Ανδρίτσαινα • Ανάπτυξη παράκτιου ποιοτικού τουρισμού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού • Ανάδειξη ιστορικών / πολιτιστικών – φυσικών πόρων (Περιφερειακό Πάρκο Λίμνης Καϊάφα, Περιοχές Natura, Παραδοσιακός οικισμός Ταξιαρχών ΔΕ Ζαχάρως Δήμου Ζαχάρως) • Προώθηση πολιτιστικού πάρκου «Αρχαία Ευκαρπία» από Φυγαλεία μέχρι Λεοντάριο στη Μεγαλόπολη. • Αγροτικές δραστηριότητες • Μεταποίηση κτην/κών προϊόντων • Πόλος ιαματικού-θεραπευτικού τουρισμού (Καϊάφας) • Αναθεώρηση ΖΟΕ
<p>Λεχαινά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου βου επιπέδου • Τοπικό κέντρο αγροτικής παραγωγής και μεταποίησης κυρίως κτην/κών προϊόντων • Λιμενική πύλη (Κυλλήνη) 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αεροδρόμιο Ανδραβίδας • Λιμάνι Κυλλήνης, μαρίνα και υδατοδρόμιο <p>Κοινωνικές υποδομές</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κεντρικό λιμεναρχείο • Υπηρεσίες έδρας Δήμου • Πολιτιστικές υποδομές <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προστασία και ενίσχυση της γεωργικής παραγωγής (προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ, γη υψηλής παραγωγικότητας) • εναλλακτικός τουρισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη παράκτιου ποιοτικού τουρισμού - ΠΟΑΠΔ Τουρισμού (από Κυλλήνη μέχρι Κατάκολο) • Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού • Ανάδειξη ιστορικών / πολιτιστικών – φυσικών πόρων (Εθνικό πάρκο υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς) • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Αναθεώρηση ΖΟΕ • Τοπικές υπηρεσίες (έδρας α΄ βαθμού Τ.Α.) • Πόλος ιαματικού-θεραπευτικού τουρισμού (Κυλλήνη-Κουνουπέλι)
<p>Γαστούνη</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δευτερεύων περιφερειακός πόλος • Οικισμός ενισχυμένου βου επιπέδου • Τοπικό κέντρο αγροτικής παραγωγής και μεταποίησης κυρίως κτην/κών προϊόντων 	<p>Διευρωπαϊκοί άξονες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ολυμπία οδός <p>Δίκτυο μεταφορών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τουριστικό καταφύγιο σκαφών στη Γλύφα <p>Κοινωνικές υποδομές</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αστικές λειτουργίες έδρας Δήμου • Κ.Υ. • Πολιτιστικές υποδομές • Συμμετοχή στο Δίκτυο Τοπικών Αυτοδιοικήσεων «Εύξεινη Πόλη», προώθηση της κοινωνικής, πολιτιστικής, περιβαλλοντικής, τουριστικής και αγροτικής ανάπτυξης. <p>Παραγωγικοί τομείς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προστασία και ενίσχυση της γεωργικής παραγωγής (προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ, γη υψηλής παραγωγικότητας) • εναλλακτικός τουρισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη παράκτιου ποιοτικού τουρισμού - ΠΟΑΠΔ Τουρισμού (από Κυλλήνη μέχρι Κατάκολο) • Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού • Ανάδειξη ιστορικών / πολιτιστικών – φυσικών πόρων • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Αναθεώρηση ΖΟΕ • Τοπικές υπηρεσίες (έδρας α΄ βαθμού Τ.Α.)

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τη ΖΟΕ Ηλείας («Κατώτατου ορίου κατάτμησης και λοιπών όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφισταμένων του έτους 1923 παραλιακή περιοχή Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Ηλείας», ΦΕΚ 1161/Δ/93 και 86/Β/94)¹⁴, αν και με τους όρους που προτείνει ο στόχος είναι η προστασία των οικοσυστημάτων: Αλφειού Ποταμού, Πηνειού Ποταμού, Τεχνητή Λίμνη Πηνειού, Δάση θινών Βαρθολομιού, Σαβαλίων Κουρούτας, Καϊάφα και Κοτύχι – Στροφυλιά και η δραστική αντιμετώπιση της άναρχης δόμησης (νόμιμης ή αυθαίρετης ή και καταπατημένης δημόσια γης), δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα στην εφαρμογή της, λόγω της κυριαρχίας των απαγορεύσεων ακόμη και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων που θα αναβάθμιζαν το συνεχώς υποβαθμιζόμενο και σε πολλές περιοχές προβληματικό περιβάλλον, αποκλείοντας ακόμη και σε μικρές επιμέρους περιοχές την ανάπτυξη ποιοτικών τουριστικών εγκαταστάσεων (4* και 5*), καθώς και την αντίστοιχη οργανωμένη ανάπτυξη με την μορφή ΠΕΡΠΟ ή ειδικών πολεοδομικών σχεδίων ανάπτυξης μικρών περιοχών τουρισμού - αναψυχής. Θεωρείται ότι μια αντιμετώπιση των συγκρούσεων χρήσεων γης μέσω της οργάνωσης και χωροθέτησής τους θα είναι πιο αποτελεσματική τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος, όσο και στην δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης και βιωσιμότητας της περιοχής με όρους κοινωνικούς και οικονομικούς. Με βάση τα παραπάνω προτείνεται η αναθεώρηση της ΖΟΕ, μέσω ενός ειδικού τοπικού χωροταξικού σχεδίου με τις κατευθύνσεις και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής. Στο σχέδιο αυτό μπορούν να εντοπισθούν μικρές περιοχές αυστηρά ελεγχόμενης χωροθέτησης ποιοτικών τουριστικών εγκαταστάσεων (4* - 5*), με συγκεκριμένους όρους κυρίως στην ποιότητα των κατασκευών και στην ένταξή τους στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

Κατευθύνσεις για τον κοινωνικό εξοπλισμό και τις υπηρεσίες:

Στο σύνολο της Π.Ε. σε επίπεδο Καλλικράτειων Δήμων προτείνεται:

- ο Συντήρηση/βελτίωση των κτιρίων εκπαίδευσης, των αθλητικών εγκαταστάσεων, των υποδομών υγείας και πρόνοιας και των πολιτιστικών εγκαταστάσεων.
- ο Διαμορφώσεις και αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου.
- ο Έργα ανάπτυξης και βελτίωσης του οικιστικού περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα των οικισμών μέχρι 6^{ου} επιπέδου, με εστίαση στους κεντρικούς πυρήνες και περιοχές τους.

Επιπλέον των παραπάνω, προτείνεται, στα πλαίσια της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης (που αποτελεί βασική κατεύθυνση του ΕΣΠΑ 2014-2020), οι προτεινόμενες ενδοπεριφερειακές χωρικές αναπτυξιακές ενότητες να αποτελέσουν το χωρικό πλαίσιο των προγραμμάτων ολοκληρωμένης ανάπτυξης, στις οποίες θα πρέπει να προωθηθούν έργα/μελέτες/δράσεις. Παρακάτω καταγράφονται κάποια από τα σημαντικότερα έργα σε επίπεδο διαδημοτικό και Καλλικράτειου Δήμου, πολλά από τα οποία έχουν εντοπισθεί σε Ε.Π. των Δήμων της κάθε ενότητας:

Ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα Δήμων Ήλιδας, Πηνειού και Ανδραβίδας-Κυλλήνης

Εκπαίδευση:

- Αξιοποίηση του κτιρίου του ΕΘΙΑΓΕ, στην Τ.Κ. Κοροίβο, Δ. Πηνειού, ως εργαστηριακός χώρος των τμημάτων του ΤΕΙ Αμαλιάδας και λοιπών ερευνητικών εφαρμογών.

Υγεία:

- Αξιοποίηση ιαματικών πηγών Κουνουτελίου και λειτουργία νέου υδροθεραπευτηρίου.

Αθλητικές εγκαταστάσεις:

- Αποπεράτωση Κολυμβητηρίου Δήμου Ήλιδας, στην Αμαλιάδα¹⁵.

Πολιτιστικές εγκαταστάσεις:

- Δημιουργία Ανοιχτού Θεάτρου Ήλιδας και Πολιτιστικού Κέντρου Αμαλιάδας¹⁶, αξιοποίηση Κτιρίου "Annovero"¹⁷.
- Δημιουργία Σύγχρονου Ενυδρείου «Καρέτα – Καρέτα» στο Χελωνίτη Κόλπο¹⁸.
- Ανάπτυξη Βιοκλιματικού Πάρκου και Βιοκλιματικού Χωριού με Συνεδριακό Κέντρο¹⁹, σε κατάλληλη τοποθεσία της περιοχής του Δ. Ήλιδας.

¹⁴ Καλύπτει όλη την παραλιακή ζώνη της Π.Ε. Ηλείας. Έχει κυρίως χαρακτήρα προστασίας οικοσυστημάτων (κοιλιάδες Αλφειού - Πηνειού, λίμνες, παραθαλάσσια δάση), γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, αρχαιολογικών χώρων εθνικής σημασίας (Αρχαία Ολυμπία, Φυγάλεια, Ήλιδα), τουριστικών διαδρομών και εισόδων σε μεγάλα αστικά κέντρα (Αμαλιάδα, Πύργος) και λοιπούς οικισμούς.

¹⁵ Ενός σύγχρονου κολυμβητηρίου με χωρητικότητα 300 ατόμων.

¹⁶ περιλαμβάνει δύο υποέργα: (α) Την δημιουργία ενός ανοιχτού θεάτρου και (β) Την δημιουργία του Πολυ-Πολιτιστικού Κέντρου Ήλιδας, στην Αμαλιάδα.

¹⁷ Κατασκευάστηκε και χρησιμοποιήθηκε ως ελληνικό περίπτερο στη διεθνή έκθεση EXPO εκδήλωση του 2009. Το έργο περιλαμβάνει την τοποθέτηση αυτού του σύγχρονου κτιρίου σε ένα ανάλογο διαμορφωμένο χώρο στο Δήμο Ήλιδας, μαζί με όλο τον εξοπλισμό του, ώστε να είναι πλήρως λειτουργικό. Μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής, θα λειτουργήσει ως σύγχρονο εκθεσιακό κέντρο ή/και κέντρο επιχειρηματικότητας.

¹⁸ Είναι ένας ρηχός κόλπος όπου οι «Καρέτα – Καρέτα» χελώνες γεννούν. Το έργο περιλαμβάνει την κατασκευή των υποστηρικτικών εγκαταστάσεων ψυχαγωγίας καθώς και εστιατόρια και την αποκατάσταση του αστικού κέντρου της Κουρούτας.

Ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας-Κρεστένων

Διοίκηση:

- Ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών του Πύργου.

Αθλητικές εγκαταστάσεις:

- Αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός του δημοτικού κολυμβητηρίου Πύργου

Πρόνοια:

- Δημιουργία και λειτουργία "Κοινωνικού Παντοπωλείου - Τράπεζας Ρούχων & Τροφίμων", και βελτίωση - ανάπτυξη κοινωνικού φαρμακείου.

Πολιτιστικές εγκαταστάσεις:

- Επέκταση αναβάθμιση Κέντρου Δημιουργικής Φιλοξενίας στο Γούμερο, Δήμου Πύργου.
- Δημιουργία κέντρου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο Τ.Κ Σκαφιδιάς, Δήμου Πύργου.
- Λειτουργία μουσείου Πύργου και ανάπτυξη της οργανωτικής δομής και των υποδομών λειτουργίας του Φεστιβάλ κινηματογράφου Πύργου.
- Δημιουργία και λειτουργία θεματικής βιβλιοθήκης "Παναγιώτης Κονδύλης" και εργασίες συντήρησης θεάτρου ΦΛΟΚΑ στο Δήμο Αρχαίας Ολυμπίας, ενέργειες αναβάθμισης του "Φεστιβάλ Αρχαίας Ολυμπίας", δημιουργία και αξιοποίηση της μαραθώνιας διαδρομής "ΗΛΙΔΑ - ΟΛΥΜΠΙΑ", ενέργειες αναβάθμισης της τελετής αφής της Ολυμπιακής φλόγας.
- Δημιουργία πολιτιστικού πάρκου «Αρχαία Ευκαρπία» Φυγάεια μέχρι Λεοντάριο στη Μεγαλόπολη²⁰.

Κοινόχρηστοι χώροι-πράσινο:

- Θεματικό Πάρκο "ΞΥΣΤΡΗ" και πράσινη διαδρομή στην πόλη του Πύργου.
- Κατασκευή πάρκου Κρεστένων.

Κατευθύνσεις για το φυσικό περιβάλλον

Σε ό,τι αφορά την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της ανάδειξης των σημαντικών φυσικών τοπίων της Π.Ε. προτείνεται:

- Η ανάδειξη – αξιοποίηση των διεθνούς και εθνικής σημασίας τοπίων της Π.Ε., ως χωρικών ενότητων που θα εμπλουτίσουν τις προοπτικές για την αειφόρο ανάπτυξη, την ανάδειξη της βιοποικιλότητας και την αξιοποίηση των πόρων της Π.Ε., με παράλληλη ένταξη ήπιων παραγωγικών δραστηριοτήτων εναρμονισμένων με τον χαρακτήρα και την βιωσιμότητα των πλουτοπαραγωγικών τους πόρων (φυσικών και πολιτιστικών)²¹.
- Στις ζώνες που περιλαμβάνουν προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας φυσικού περιβάλλοντος, αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, όπως είναι οι νοτιοδυτικές ακτές της Π.Ε. και η λιμνοθάλασσα του Κοτυχίου (μέχρι Λιμνοθάλασσα Καλογριάς), ο δραστικός περιορισμός και η αποτροπή της ανάπτυξης παραθεριστικής κατοικίας και η ενίσχυση των εναλλακτικών, ήπιων μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, πολιτιστικός, πεζοπορικός, θαλάσσιος, ποδηλατικός, ειδικός τουρισμός), με παράλληλη ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η ολοκλήρωση της διαδικασίας για κήρυξη της περιοχής του Κυπαρισσιακού Κόλπου σε περιφερειακό πάρκο.
- Η προστασία του περιβάλλοντος από γεωργικά απόβλητα και ειδικότερα των πλαστικών από τις γεωργικές καλλιέργειες, η αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων διαχείρισης αποβλήτων ρυπογόνων μονάδων (ελαιοτριβεία, τυροκομεία, χοιροτροφεία, τουρσοποιεία κλπ.) και η αξιοποίηση στο μέγιστο βαθμό του προγράμματος της μείωσης της νιτροϋπάνσης.
- Η κατασκευή εργοστασίου επεξεργασίας απορριμμάτων, με χρησιμοποίηση σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων μόχλευσης ιδιωτικών πόρων (ΣΔΙΤ κλπ).
- Η λειτουργία των βιολογικών καθαρισμών όλων των Δήμων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από την περιοχή της «Καλόγριας» έως την Κυπαρίσσια.

¹⁹ Αφορά στην ανάπτυξη ενός πλήρως ενεργειακά αυτόνομου βιοκλιματικού χωριού σε μια περιοχή που καλύπτεται από δάσος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Θα αποτελείται από μια ομάδα από μικρά ξύλινα σπιτάκια και τις σχετικές εγκαταστάσεις - φιλικές προς το περιβάλλον, όπου οι υπηρεσίες διαμονής για την οργάνωση των εκπαιδευτικών και άλλων εκδηλώσεων θα πρέπει να παρέχονται. Το χωριό θα είναι δίπλα στην παραλία της περιοχής και θα είναι σε θέση να υποστηρίξει μια ομάδα από πρόσθετες δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού όπως ιππασία, πεζοπορία κλπ.

²⁰ Η πρόταση γεννήθηκε κατά τη διάρκεια των ανασκαφών στο Όρος Λύκαιον και της υλοποίησης του Προγράμματος για την επιφανειακή έρευνα της περιοχής. Ένα πρόγραμμα συνεργασίας υπό τη διεύθυνση της Ελληνικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, της ΛΘ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων της Τρίπολης, και με τη συμμετοχή του Πανεπιστημίου του Μουσείου Αρχαιολογίας και Ανθρωπολογίας της Πενσυλβάνιας και του Πανεπιστημίου της Αριζόνας υπό την αιγίδα της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα.

²¹ Τέτοιες δραστηριότητες είναι η παραγωγή βιολογικών προϊόντων σε όσα απ' αυτά οι παραπάνω ενότητες παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα, οι ήπιες μορφές μεταποίησής τους, η ανάπτυξη συγκεκριμένων συμβατών με το χαρακτήρα τους ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αλλά και ήπιας αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με όρους και περιορισμούς που δεν θίγουν την αισθητική του τοπίου.

- Η δρομολόγηση μιας πολιτικής οικολογικής αποκατάστασης υγροτοπικών περιοχών που έχουν υποστεί αποστράγγιση με προτεραιότητα στον μερικό επαναπλημμυρισμό των λιμνών Αγουλινίτσας και Μουριάς και άμεσα η αποφυγή αλλαγής χρήσεων γης από τις σημερινές κυρίως γεωργικές χρήσεις προς ασύμβατες με την φύση των περιοχών αυτών και το στόχο της οικολογικής τους αποκατάστασης²².

Κατευθύνσεις για το δίκτυο μεταφορών

Δίνεται προτεραιότητα στην ολοκλήρωση των έργων που περιλαμβάνουν ολόκληρα ή μερικά τμήματα των παρακάτω αξόνων:

Άξονες Διεθνούς Σημασίας, που ανήκουν στο διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών:

- Ο Άξονας Κόρινθος – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα (Ολυμπία Οδός), ο οποίος είναι εξαιρετικά σημαντικός άξονας για ολόκληρη την ΠΔΕ και
- ο Άξονας Κατάκολο – Πύργος – Αρχ. Ολυμπία – Βυτίνα – Τρίπολη / Άστρος, Τρίπολη / Μυκήνες, ο οποίος συνδέει το λιμάνι του Κατακόλου με τους δύο μεγάλους αυτοκινητόδρομους, την Ολυμπία οδό και τον αυτοκινητόδρομο Μορέα και θα ενισχύσει την πρόσβαση του πολιτιστικού άξονα αρχαιολογικού ενδιαφέροντος Αρχαίας Ολυμπίας – Μυκητών – Επιδαύρου.

Άξονες Εθνικής – Διαπεριφερειακής Σημασίας: ΠΕΟ Πατρών – Αμαλιάδας – Πύργου, ο οποίος είναι σημαντικός καθώς εξυπηρετεί το σύνολο των οικισμών της Δυτικής Αχαιίας και της Βόρειας Ηλείας.

Πρωτεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες:

- Ο άξονας Πύργος – Σιμόπουλο – (σύνδεση με Ε.Ο.111) – Πανόπουλο – Ψωφίδα – Δάφνη, ο οποίος είναι σημαντικός καθώς αποτελεί κύριο άξονα προσπέλασης της ενδοχώρας της Ηλείας
- Ο άξονας Κυλλήνη - σύνδεση με οδό Πατρών – Πύργου, ο οποίος αποτελεί σύνδεση του λιμένα της Κυλλήνης με την Ε.Ο. Πατρών – Πύργου και περαιτέρω την Ολυμπία Οδό, μια κρίσιμη σύνδεση για την τουριστική ανάπτυξη της Ηλείας και την εξυπηρέτηση της Ζακύνθου και της Κεφαλλονιάς.

Δευτερεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες:

- Ο άξονας της Παλαιάς οδός Πάτρα – Κάτω Αχαιίας – Λεχαιών – Γαστούνης – Αμαλιάδας.
- Ο άξονας Αμαλιάδα – Σιμόπουλο, ο οποίος θα ενισχύσει την θέση του διπόλου Πύργος – Αμαλιάδα στην ευρύτερη περιοχή της Ηλείας και επιτρέπει την πρόσβαση στον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Ήλιδας.
- Ο άξονας Πανόπουλο – Λάλας – Αρχαία Ολυμπία – Κρέστενα, που είναι σημαντικός οδικός άξονας για την ορεινή Ηλεία καθώς διατρέχει τους σημαντικούς ορεινούς οικισμούς του Δ. Αρχ. Ολυμπίας καταλήγοντας στα Κρέστενα.
- Οι άξονες Ανδρίτσαινα – Κρέστενα και Ζαχάρω και Ζαχάρω – Φιγαλεία – Επικούρειος Απόλλων – Ανδρίτσαινα αποτελούν ένα τοπικό δίκτυο διαδρόμων στην ορεινή ΝΔ Ηλείας, επιτρέποντας την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού και εμπλουτίζοντας τις πολιτιστικές διαδρομές της περιοχής, καθώς προσφέρει πρόσβαση με τον Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα.

Επιπλέον, κρίνεται μελλοντικά σκόπιμη η κατασκευή της παραλιακής οδού της Ηλείας (διαδημοτικής σημασίας και επιπέδου) που θα ενώσει τις τουριστικές μονάδες αλλά σε αρκετή απόσταση από την ακτογραμμή, οριοθετώντας ουσιαστικά την παράκτια τουριστική περιοχή από την γεωργική γη της πεδινής ενδοχώρας (ήδη η Περιφέρεια βρίσκεται σε διαδικασία ανάθεσης των μελετών για την ωρίμαση του έργου).

Σχετικά με τις σιδηροδρομικές μεταφορές, η Ηλεία εμφανίζεται αποδυναμωμένη καθώς έχει σταματήσει η λειτουργία των συρμών στο τμήμα μετά την Πάτρα. Επομένως, η επαναλειτουργία και αναβάθμιση του κλάδου Πάτρας – Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας, αξιολογείται ως κρίσιμη προτεραιότητα για την βιώσιμη χωρική ανάπτυξη της περιοχής. Ωστόσο, στην περιοχή λειτουργεί το θεματικό τρένο που συνδέει τον λιμένα Κατακόλου με τον Πύργο και την Αρχαία Ολυμπία. Η λειτουργία του συμβάλλει στον τουριστικό χαρακτήρα της περιοχής διευκολύνοντας την προσβασιμότητα στο χώρο της Αρχ. Ολυμπίας καθώς τον συνδέει με τον ειδικό τουριστικό λιμένα κρουαζιέρας (Κατάκολο) και παράλληλα εξυπηρετεί τις τοπικές μεταφορικές ανάγκες. Η συχνότητα των δρομολογίων και η υφιστάμενη υποδομή κρίνεται ικανοποιητική, ωστόσο στα πλαίσια τουριστικής ανάπτυξης προτείνεται τόσο η αναβάθμιση της μετρικής γραμμής όσο και η αύξηση της μεταφορικής ικανότητας του συρμού.

Στις θαλάσσιες μεταφορές, οι λιμένες Κατακόλου και Κυλλήνης ανήκουν στο Εκτεταμένο δίκτυο των ΔΕΔ-Μ. Ο λιμένας Κατακόλου έχει σημειώσει θεαματικά αποτελέσματα ως λιμένας κρουαζιέρας. Για τον λόγο αυτό, η βασική πρόταση περιλαμβάνει την υλοποίηση του Προγραμματικού Σχεδίου Ανάπτυξης, με αναβάθμιση και επέκταση των υποδομών του (αναμένεται η ανάδειξη αναδόχου για τα λιμενικά έργα και η μελέτη για την παράκαμψη του Αγ. Ιωάννη Λαστέϊκα), γεγονός που θα ενισχύσει την ανάδειξη του τουριστικού πόλου της Αρχαίας Ολυμπίας - Αρχαίας Ήλιδας και την ανάπτυξη του τομέα της κρουαζιέρας στα πλαίσια της εθνικής τουριστικής πολιτικής και δημιουργία μαρίνας.

²² Η οικολογική αποκατάσταση των λιμνών δεν έχει μόνο περιβαλλοντικό περιεχόμενο (πριν την αποστράγγιση η Αγουλινίτσα ήταν η περιοχή με τη μέγιστη συγκέντρωση υδρόβιων πτηνών στην Πελοπόννησο), αλλά και παραγωγικό (ενίσχυση αλιείας και τουρισμού, εμμέσως ποιοτική ενίσχυση γεωργίας λόγω βελτίωσης και των υπόγειων υδροφορέων)

Ο λιμένας Κυλλήνης αποτελεί το κύριο σημείο σύνδεσης με την Κεφαλονιά και τη Ζάκυνθο ολόκληρης της ΠΔΕ και της Ηλείας και, ως εκ τούτου, η σημασία του ως λιμένα ακτοπλοΐας είναι ιδιαίτερα σημαντική. Στα πλαίσια της Μακροπεριφέρειας Ανδριατικής Ιονίου προωθείται η μελέτη της αξιοποίησης των εγκαταστάσεων του λιμένα της Κυλλήνης και της μαρίνας, που βρίσκεται δίπλα σε αξιόλογες τουριστικές μονάδες. Επιπλέον, στο συγκεκριμένο λιμένα δραστηριοποιούνται οι περισσότερες και σοβαρότερες ναυτικές εταιρίες σε θέματα αλιείας. Προτείνεται να εξεταστεί η λειτουργία ιχθυόσκαλας²³.

Στις αεροπορικές μεταφορές, υπάρχει η κατεύθυνση για διερεύνηση της δυνατότητας αξιοποίησης του Α/Δ Ανδραβίδας με την ανάπτυξη επιβατικής δραστηριότητας σε αυτό, με στόχο την εξυπηρέτηση ναυλωμένων πτήσεων σε συμπληρωματικό ρόλο με το Α/Δ Αράξου.

Με πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση γίνεται προώθηση της λειτουργίας υδροπλάνων και υδατοδρομιών με κύριο στόχο την σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τα νησιά. Για την ΠΕ Ηλείας έχει εκδηλωθεί επενδυτικό ενδιαφέρον για χωροθέτηση υδατοδρομιών στο Κατάκολο και την Κυλλήνη. Η λειτουργία αυτών σε συνδυασμό με το ευρύτερο δίκτυο υδατοδρομιών της ΠΔΕ και της ευρύτερης περιοχής θα βοηθήσει στις μεταφορικές συνδέσεις, την τουριστική πρόσβαση σε αυτές, αλλά και σε πτήσεις έρευνας, διάσωσης, πυρόσβεσης, περιηγητικές μεταφορές ασθενών.

Σκόπιμη για την μικρότερης κλίμακας ανάπτυξη αεροπορικών μεταφορών θεωρείται η αναπτυξιακή και τουριστική αξιοποίηση των μικρών περιφερειακών αεροδρομιών που υπάρχουν στην περιοχή (Επιτάλιο Πύργου) σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα της ευρύτερης περιοχής (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Καλαμάτα, Σπάρτη) και του εξωτερικού (Ιταλία). Η χρήση τους σε συνδυασμό με τις εκάστοτε υποδομές της περιοχής (άλλες μεταφορικές, τουριστικές, πολιτιστικές κλπ.) θα συμβάλλουν στο βαθμό που τους αναλογεί στην προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού στο σύνολο της ΠΔΕ.

Κατευθύνσεις για Δίκτυα – Τεχνική υποδομή

Στα πλαίσια των κατευθύνσεων που αναφέρονται στο κεφ. Β.1.1.γ.6 Κατευθύνσεις για την Λοιπή Τεχνική Υποδομή, πιο εξειδικευμένα στην Π.Ε. Ηλείας προτείνεται:

Ενέργεια:

- Χρήση ΑΠΕ.
- Αξιοποίηση του βεβαιωμένου κοιτάσματος υδρογονανθράκων στην θαλάσσια περιοχή της Ηλείας (Δυτικό Κατάκολο) και κατασκευή των απαραίτητων υποδομών στο πλαίσιο της εξόρυξης.
- Άμεση προτεραιότητα για την περιοχή αλλά και την ΠΔΕ συνολικά είναι η επέκταση του δικτύου του φυσικού αερίου. Η κατασκευή αγωγών και συναφών υποδομών για την επέκταση του φυσικού αερίου στις τρεις Περιφερειακές Ενότητες της Δυτικής Ελλάδας αποτελεί κύρια κατεύθυνση που είναι απαραίτητη για την βραχυπρόθεσμη υλοποίησή της να υποστηριχθεί από σχετική ειδική μελέτη.

Υδρευση - Άρδευση:

- Αναβάθμιση υπάρχοντος αρδευτικού δικτύου και εγγειοβελτιωτικών έργων.
- Κατασκευή συμπληρωματικού Υδραγωγείου στο Δήμο Πύργου από το δίκτυο Ερύμανθου Ποταμού.
- Βελτιστοποίηση και αναβάθμιση του δικτύου ύδρευσης.
- Εκσυγχρονισμός και επέκταση του αρδευτικού δικτύου Πηνειού και υδροδότηση ποιμνιοστασιών από πηγές Μωρίου ή Κοσμοπούλου.

Αποχέτευση:

- Βελτίωση της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, δημιουργία Κέντρου Ανακύκλωσης και Παραγωγής Ενέργειας από Στερεά Απόβλητα
- Βιώσιμη αξιοποίηση των υγρών αποβλήτων των παράκτιων οικισμών και επεξεργασία τους σε ολοκληρωμένες μονάδες επεξεργασίας (π.χ βιολογικοί καθαρισμοί).
- Μελέτες αποχέτευσης.

Τηλεπικοινωνίες:

- Βελτίωση των ευρυζωνικών υπηρεσιών δικτύου.

Διαχείριση στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων:

- Αποκατάσταση ΧΑΔΑ.
- Μελέτες ανασχεδιασμού της διαχείρισης των αστικών στερεών αποβλήτων και διαμόρφωση χώρου συγκέντρωσης ανακυκλώσιμου υλικού.
- Πρόγραμμα/Δράση προώθησης της ανακύκλωσης στα σχολεία
- Κατασκευή - ολοκλήρωση μονάδων επεξεργασίας λυμάτων και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων εγκαταστάσεων.

²³ Σύμφωνα με τη σχετική ελληνική νομοθεσία (Ν. 4457/65 αρθ.1, παρ.1) ως ιχθυόσκαλα χαρακτηρίζεται το σύνολο των πάσης φύσεως λιμενικών εγκαταστάσεων (προβλήτες, κρηπιδώματα, κτίρια, μηχανολογικές εγκαταστάσεις (ψυγεία) καθώς και με τον συναφή προς αυτά συγκεκριμένο χώρο της χερσαίας ζώνης των λιμένων που αποσκοπούν και μόνο στην εξυπηρέτηση της αλιευτικής δραστηριότητας (διακίνησης αλιευμάτων), στο λιμένα που βρίσκεται ή που κατασκευάζεται η ιχθυόσκαλα. Η δημιουργία τέτοιων χώρων κατέσπει ανάγκη προκειμένου να διασφαλιστεί καλύτερα αφενός η ανάπτυξη υγειούς ιχθυεμπορίου, η μείωση του κόστους της αλιευτικής παραγωγής, η καλή συντήρηση, διακίνηση και χονδρική διάθεση των αλιευμάτων κλπ., παράλληλα με τον έλεγχο αυτών, καθώς επίσης και ο συγκεκριμένος χώρος ελλιμενισμού των αλιευτικών σκαφών μεγάλης αλιευτικής περιοχής.

B.1.1.δ.2.1 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου (εκτός ΔΕ Φυτειών)

Η ενδοπεριφερειακή χωρική αναπτυξιακή ενότητα των Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου (εκτός ΔΕ Φυτειών) έχει ως κύρια αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και συγκριτικά της πλεονεκτήματα:

Α) Την έδρα της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, Μεσολόγγι, ως κύριο αστικό κέντρο και πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (οικιστικό κέντρο 5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου), με επαρκή αριθμό κοινωνικών και διοικητικών λειτουργιών και εξυπηρετήσεων και διεθνούς σημασίας ιστορικούς, πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους.

Β) **Τον λιμένα στο Πλατυγιάλι Αστακού (και τη ΝΑΒΙΠΕ Αστακού) ως διεθνή ελεύθερη ζώνη εμπορίου και νότια δυτική λιμενική πύλη της Περιφέρειας, συμπληρωματική του νέου λιμένα Πατρών.**

Γ) Τις σημαντικές ποιοτικές παραγωγικές δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα και κυρίως τις υδατοκαλλιέργειες (εντατικές και εκτατικές) και την αλιεία στην λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου και στις δυτικές ακτές, τη βιοκαλλιέργεια και τη βιολογική κτηνοτροφία και τέλος,

Δ) τις δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης ενός ποιοτικού παράκτιου τουρισμού στις δυτικές ακτές των δύο Δήμων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην πεδινή και ορεινή ενδοχώρα.

Στα πλαίσια της ανάδειξης των εξειδικευμένων ομοιογενών/συμπληρωματικών χωρικών και αναπτυξιακών χαρακτηριστικών (πλεονεκτημάτων) της ενότητας, της ενίσχυσης της κοινωνικής, εδαφικής και οικονομικής συνοχής και της συνεργασίας με γειτονικές χωρικές ενότητες της ΠΕ Αιτωλνίας, της ΠΔΕ και γειτονικών Περιφερειών, **η βασική αναπτυξιακή στρατηγική εξειδικεύεται κυρίως στην ενίσχυση των ακόλουθων τομέων** (σε συνεργασία/δικτύωση με τα γειτονικά Ιόνια Νησιά και κυρίως με την Κεφαλονιά, την Ιθάκη και τη Λευκάδα):

- ο Στην διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησής του, κυρίως των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας αλλά και των βιολογικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων (και ειδικότερα των προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.).
- ο Στον εμπλουτισμό/αναβάθμιση του ποιοτικού παράκτιου εναλλακτικού τουρισμού (και σε κάποια σημεία μαζικού) και στη σύνδεσή του, όπου είναι εφικτό, με τους παραγωγικούς τομείς (αλιευτικός τουρισμός, αγροτουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός), αλλά και με τους σημαντικούς πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους της περιοχής (οικοτουρισμός, περιηγητικός, θρησκευτικός, πολιτιστικός, ιαματικός, μαθητικός τουρισμός κ.α.).
- ο Στην εφαρμογή της καινοτομίας σε σύνδεση κυρίως με τους δύο παραπάνω τομείς.
- ο Στη βιώσιμη (αειφορική) αξιοποίηση του μεγάλου συγκριτικού πλεονεκτήματος της Αιτωλοακαρνανίας αλλά και αυτής της χωρικής ενότητας, του πλούσιου υδάτινου δυναμικού της.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **σταδιακή αναβάθμιση της Περιφέρειας ως νότιας δυτικής πύλης της χώρας και ως κεντρικού πόλου** στον αναπτυξιακό άξονα Αδριατικής – Ιονίου, καθώς και των στόχων της **εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής** και της σταδιακής άμβλυνσης των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων είναι απαραίτητη η:

- Ολοκλήρωση και λειτουργία των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της χωρικής ενότητας και συγκεκριμένα:
  - των έργων της Ιονίας Οδού και των συνδέσεων με αυτή του λιμένα και της ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου Αστακού, καθώς και των περιφερειακής και ενδοπεριφερειακής εμβέλειας οδικών αξόνων της χωρικής ενότητας,
  - της σύνδεσης: Πλατυγιάλι Αστακού (σύνδεση με Ιόνια οδό) – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία,
  - των λιμανιών του Αστακού και Μεσολογγίου (και σύνδεση του τελευταίου με τα Ιόνια νησιά: Ζάκυνθο και Κεφαλλονιά).
- Σταδιακή διαμόρφωση και λειτουργία του αναπτυξιακού τριπόλου Αγρίνιο – Μεσολόγγι – ελεύθερη ζώνη εμπορίου Πλατυγιαλίου – Αστακού για την βιώσιμη ανάπτυξη και ενίσχυση της εξωστρέφειας, όχι μόνο της ενότητας, αλλά και ολόκληρης της Π.Ε. Αιτωλνίας.
- Τοπική και υπερτοπική δικτύωση των αστικών κέντρων, μικρότερων κωμοπόλεων και κεφαλοχωρίων σ' ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο, στην κατεύθυνση της ισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **αναβάθμιση της ΠΔΕ ως διεθνούς πολιτιστικού προορισμού με διεθνούς αξίας αρχαιολογικό – πολιτιστικό, φυσικό περιβάλλον προτείνεται:**

- Δικτύωση της χωρικής ενότητας με τις γειτονικές με ανάδειξη του ιστορικού-πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι-Θέρμο-Ναύπακτος (με ανάδειξη του ιστορικού γεγονότος της Εξόδου του Μεσολογγίου, λειτουργία του Μουσείου Αναπαράστασης και της Ακαδημίας της Ελευθερίας στο Δ. Ι.Π. Μεσολογγίου-ανάδειξη του Κοινού των Αιτωλών - «λίκνο της Δημοκρατίας» και λειτουργία του Αρχαιολογικού Μουσείου Θέρμου – και ανάδειξη της Καστρούπολης Ναυπάκτου και τέλος ανάδειξη και σύνδεση των πολιτιστικών εκδηλώσεων εθνικής σημασίας: «Γιορτές εξόδου», «Φεστιβάλ Αρχαίου θεάτρου Οινιάδων» στο Μεσολόγγι, «Ναυμαχία του Lepando» στη Ναύπακτο και «Μνήμη του Κοσμά του Αιτωλού» στο

Θέρμο, κλπ), προστασία των αξιόλογων αρχαιολογικών χώρων¹ (τρία αρχαία θέατρα, ρωμαϊκές θέρμες, βυζαντινά μνημεία, κήπος ηρώων κλπ) και των ιστορικών τόπων και δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών που διακρίνονται στην ενότητα.

- Ανάδειξη και προστασία αξιόλογων φυσικών περιοχών της ενότητας: Εθνικό Πάρκο λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - περιοχή Ramsar, περιοχή του Δ. Ξηρομέρου που περιλαμβάνει όλη την έκταση των Δ.Ε. Αστακού και Κανδήλας - προστατευόμενη περιοχή του Όρους Αράκυνθος (Natura), καθώς και του βελανιδοδάσους Ξηρομέρου².
- Έμφαση στην ανάδειξη και τουριστική ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών των δύο Δήμων (δυτικές ακτές Αιτ/νίας), με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων χρήσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων.
- Έμφαση στη διαφοροποίηση και ανάπτυξη, με τη χρήση νέων τεχνολογιών, καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών, με τη συνέργεια ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εκπαίδευσης και κατάρτισης, για τη δημιουργία νησίδων αριστείας στον τομέα του τουρισμού, της προστασίας και ανάπτυξης της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος, με εξειδικευμένες παρεμβάσεις για τα αστικά κέντρα (όπως έξυπνες πόλεις, πράσινη ενεργειακή πόλη, η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού κλπ).

Πιο αναλυτικά, σε ό,τι αφορά την **προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος**, που αποτελεί σημαντικό οικολογικό και παραγωγικό πόλο και πλεονέκτημα για την ενότητα [καθώς σε αυτήν εντοπίζεται το σύμπλεγμα των 6 λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου - Αιτωλικού³ (αποτελεί Εθνικό Πάρκο σύμφωνα με τις διατάξεις του εθνικού θεσμικού πλαισίου), καθώς και δύο από τα σημαντικότερα και μεγαλύτερα ποτάμια της χώρας (Αχελώος και Εύηνος), που αποτελούν βασικές συστατικές στην ανάπτυξη διαφόρων ανθρωπογενών οικονομικών δραστηριοτήτων (βλ. γεωργία, κτηνοτροφία, κλπ.)], ειδικότερες κατευθύνσεις για τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια είναι:

- Προώθηση ενός βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης στην λ/θ Μεσολογγίου – Αιτωλικού με έργα προστασίας/ανάδειξης, με σκοπό και την βιώσιμη τουριστική αξιοποίηση (π.χ οικτουρισμός) και την προσέλκυση επισκεπτών στην ευρύτερη περιοχή.
- Εξειδίκευση – τροποποίηση των ορίων του Εθνικού Πάρκου Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού, Κάτω Ρού και Εκβολών Ποταμών Αχελώου – Ευήνου και Νήσων Εχινάδων, ώστε να προβλέπεται η εφαρμογή των προτάσεων-κατευθύνσεων του ΓΠΣ Αγρινίου για πολεοδομική ένταξη της Πανεπιστημιούπολης – επέκταση του σχεδίου πόλεως και πολεοδόμηση του Επιχειρηματικού Πάρκου σε περιοχές δυτικά και νότια του αστικού κέντρου, χωρίς να υπάρχουν αλληλοεπικαλύψεις με τα όρια του Εθνικού Πάρκου στη συγκεκριμένη περιοχή, στο υπό σύνταξη σχέδιο Π.Δ/τος.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία/ανάδειξη του Δάσους του Φράξου, της περιοχής Ξηρομέρου και του φαράγγιού της Κλεισούρας, ως πόλων έλξης επισκεπτών.
- Προώθηση του χαρακτηρισμού των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.
- Κατάλληλη εκτίμηση και αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα και δραστηριότητες πλησίον και εντός του Εθνικού Πάρκου.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία των ειδών ιχθυοπανίδας σε περιοχές με σημαντική αλιευτική δραστηριότητα.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των οικοσυστημάτων (π.χ απόβλητα από ελαιοτριβεία/τυροκομεία/σφαγεία/οικιακά λύματα, ευτροφισμό από αζωτούχα και φωσφορικά λιπάσματα, αποψίλωση παρόχθιας βλάστησης, κ.λπ.).
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών από τους π. Αχελώου και Ευήνου και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών.
- Αντιμετώπιση λαθρουλοτομίας και υλοτόμησης υπερωριονόβιων δέντρων βελανιδιάς.

¹ Επισημαίνεται ότι από τα Ε.Π. των Δήμων για παράδειγμα προωθείται μελέτη για την ανάδειξη και τη πρόσβαση στους αρχαιολογικούς χώρους του Δήμου Ξηρομέρου: Καστρί Αρχοντοχωριού, Αρχαίο φράγμα Βάρνακα, Αγίας Σοφίας Μύτικα και Τεμένους Ηρακλή στο Βούρκο, καθώς και μελέτη για την συντήρηση και την ανάδειξη των τοιχών της αρχαίας πόλης της Αλυζίας (Κανδήλα) και σχεδιασμός site των Δήμων με ψηφιοποίηση της ιστορίας, των πολιτιστικών και γεωγραφικών στοιχείων κλπ.

² Το οποίο χαρακτηρίζεται ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) στην βάση δεδομένων που διατηρεί το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, αλλά δεν είναι ενταγμένο σε κανένα καθεστώς προστασίας, μόνο ένα πολύ μικρό τμήμα του περιλαμβάνεται στην ζώνη προστασίας NATURA 2000, με την οποία προστατεύεται ο υγρότοπος της λίμνης Οζερού που γειτνιάζει με το δάσος.

³ Οι λιμνοθάλασσες: Βορείου Διαύλου Κλεισόβας, Κλεισόβας, (όπου στο μέτωπο της υπάρχουν τα εκτατικά ιχθυοτροφεία (διβάρια): Τουρλίδα, Βασιλάδι, Σχοινιάς και Προκοπάνιστος), Θολής, Παλαιοποτάμου, Αιτωλικού (Κανάλι Αιτωλικού), καθώς και τα εκβολικά συστήματα των ποταμών Εύηνου και Αχελώου, που έχουν παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της υδροτοπικής περιοχής και αποτελούν και τα φυσικά όριά της στα ανατολικά και δυτικά αντίστοιχα. Το χερσαίο τμήμα περιλαμβάνει: Λόφος που διακρίνονται διάσπαρτοι στον υγρότοπο και οι περισσότεροι στο παρελθόν αποτελούσαν τμήμα των Εχινάδων νήσων που η προσχωματική δράση του Αχελώου τους ενσωμάτωσε στην ξηρά, το όρος Βαράσοβα και τμήμα του όρους Αράκυνθος, αμμοθίνες που δημιουργήθηκαν από τα φερτά υλικά των ποταμών και οριοθετούν τις λιμνοθάλασσες από την ανοιχτή θάλασσα, το φαράγγι της Κλεισούρας, το Δάσος του Φράξου, καλλιεργούμενες εκτάσεις και το νησιωτικό σύμπλεγμα των Εχινάδων, που είναι άρρηκτα δεμένο με το εκβολικό σύστημα του Αχελώου, παρότι ανήκει διοικητικά στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

- Εξορθολογισμός των απαιτήσεων διάνοιξης νέων αγροτικών και δασικών δρόμων.
- Ενίσχυση της βιολογικής κτηνοτροφίας και χαρακτηρισμός κτηνοτροφικών προϊόντων ως ΠΟΠ στην ζώνη του Δ. Ξηρομέρου.
- Ενίσχυση της αναγεννώμενης εμπορικής δραστηριότητας χρήσης βελανιδιού στη βυρσοδεψία.
- Δραστική αντιμετώπιση της αυθαίρετης δόμησης (πελάδες) στην περιοχή λ/θ Μεσολογίου.
- Δημιουργία βιολογικού καθαρισμού για το Σφαγείο Αστακού.
- Επιτακτική ανάγκη παραγωγικότερης και πιο σύγχρονης αξιοποίησης του μεγαλύτερου πλουτοπαραγωγικού πόρου της Αιτωλοακαρνανίας και της συγκεκριμένης χωρικής ενότητας, του πλουσιότατου υδάτινου δυναμικού της. Κύριες κατευθύνσεις για την πολύπλευρη αειφορική αξιοποίηση του μείζονος αυτού φυσικού πόρου είναι:
  - ο Η πολυθεματική και εναλλακτική αξιοποίησή του σε τομείς συνέργειας με τις παραγωγικές και αστικές υποδομές και με τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, με την ανάδειξή τους και την παραγωγή προστιθέμενης αξίας, με παράλληλη διατήρηση της ποιότητας του νερού και εξάλειψη της σπατάλης του.
  - ο Υδρεύσεις αστικών / οικιστικών κέντρων όπως ο Αστακός, το Αιτωλικό κ.α. αλλά και λιμενικών περιοχών όπως το Πλατυγιάλι, η μαρίνα και το λιμάνι Μεσολογίου κλπ.
  - ο Ολοκλήρωση βιολογικών καθαρισμών (ΒΙΟΚΑ)⁴ σε περιοχές ήπιας ή μαζικής τουριστικής ανάπτυξης.
  - ο Άρδευση με εξοικονόμηση νερού (τοποθέτηση μετρητών νερού) και συντήρηση δικτύων, καθαρισμός και επαναχρησιμοποίηση νερών αποστράγγισης αρδευόμενων περιοχών, επέκταση των αρδευόμενων εκτάσεων.
- Ισχύουν σε κάθε περίπτωση οι γενικότερες στρατηγικές κατευθύνσεις που έχουν διατυπωθεί για τις προστατευόμενες περιοχές⁵, την προώθηση των έργων ΑΠΕ⁶, την προστασία των υδάτων⁷, την προστασία της παράκτιας ζώνης στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης (Integrated Coastal Management Zone), την βιώσιμη αξιοποίηση και χρήση του ορυκτού πλούτου στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής για την αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών, την χωροθέτηση λατομικών ζωνών, την αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών και την προώθηση της βιώσιμης αξιοποίησης των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων, μέσω ολοκληρωμένων υποδομών και βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.
- Τέλος, ισχύουν οι ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις που αναπτύσσονται στο τεύχος της μελέτης Τοπίου ΠΔΕ και ειδικότερα στο κεφάλαιο «Ενότητες και ζώνες τοπίων ανά Π.Ε.».

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για προτεραιότητα στην **αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής**, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Εκπόνηση/θεσμοθέτηση και εφαρμογή ειδικής μελέτης Π.Ο.Α.Π.Δ., που θα εστιάζει στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών, στις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας (Δήμοι Ξηρομέρου και Ι.Π. Μεσολογίου και Εχινάδες νήσοι) ή εναλλακτικά μελέτης ΠΟΑΥ.
- Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας με προτεραιότητα και αυξημένα ποσά ενίσχυσης για καλλιέργειες ή ζωικές μονάδες σε συνεχόμενες εκτάσεις.
- Στροφή και εστίαση της παραγωγής σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης, με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και βιολογικής κτηνοτροφίας ιδιαίτερα στην παραγωγή προϊόντων στα οποία η χωρική ενότητα υπερέχει όπως:
  - προϊόντων ΠΟΠ: αυγοτάραχο Μεσολογίου⁸, αποκλειστικά από ψαράδες, σε πιστοποιημένα εργαστήρια των μισθωμένων δημόσιων ιχθυοτροφείων της λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού, καθώς και κεφαλογραβίερας Μεσολογίου.
  - γεωργικών προϊόντων στις πεδινές περιοχές του Δ. Ι.Π. Μεσολογίου και ειδικότερα προϊόντων βιολογικής γεωργίας: αμπελοκαλλιέργεια, ελιά (Μεσολογίου), εσπεριδοειδή και οπωροκηπευτικά.
  - κτηνοτροφία στις ημιορεινές κυρίως περιοχές των δύο Δήμων: αιγοπροβατοτροφία και αγελαδοτροφία.
  - εκτατικές υδατοκαλλιέργειες στις περιοχές εσωτερικών υδάτων και εντατικές σε μικρά τμήματα των δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας και αλιεία στις δυτικές ακτές: ειδικότερα εντός της λιμνοθάλασσας-

⁴ Προτείνεται η κατάργηση του ΒΙΟΚΑ Αιτωλικού που εκβάλλει στη λιμνοθάλασσα και η μεταφορά των λυμάτων στο ΒΙΟΚΑ Μεσολογίου ή Οινιάδων.

⁵ Υλοποίηση δράσεων προστασίας/διατήρησης/διαχείρισης, Επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα», Εφαρμογή των διατάξεων του νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011), Υλοποίηση δράσεων για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας), Εγκατάσταση ήπιων υποδομών για την ερμηνεία περιβάλλοντος κλπ.

⁶ Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα, Γεωθερμία, Βιομάζα, κλπ.

⁷ Τήρηση των διατάξεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά) και των κατευθύνσεων των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα νερά, με σκοπό την ποιοτική και ποσοτική προστασία των υδάτων, καθώς και την προστασία της υδρόβιας βιοποικιλότητας.

⁸ Επισημαίνεται ότι από το φθινόπωρο του 2012 βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία πιστοποίησης του πρώτου εργαστηρίου αυγοτάραχου Π.Ο.Π. Μεσολογίου από τον Αλιευτικό Συνεταιρισμό «Αναγέννηση» στη λιμνοθάλασσα Κλείσοβα, διαδικασία, η οποία στηρίζεται και από το Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου.

Ευρύαλα, τσιπούρα, Λαβράκι, Κεφαλοειδή, Χέλια κλπ, περιοχές ιχθυοκαλλιέργειας-Τσιπούρα, Λαβράκι και παράκτια αλιεία - Διάφορα είδη ψαριών και μαλακίων.

- ενεργειακές καλλιέργειες: παραγωγή βιοντήζελ - ελαιοκράμβη, ηλίανθος, βαμβάκι (βαμβακόσπορος), παραγωγή βιοαιθανόλης - γλυκό σόργο, σιτάρι, κριθάρι, ζαχαρότευτλα και αραβόσιτος.
- παραγωγή βιομηχανικών φυτών: βαμβάκι και καπνός στον Δ.Ι.Π. Μεσολογίου.
- παραγωγή αροτραίων καλλιεργειών: αραβόσιτος και μηδική στο Δ. Ι.Π. Μεσολογίου.
- προώθηση της μελισσοκομίας στο Δ. Ι.Π. Μεσολογίου και σε μικρότερο βαθμό στο Δ. Ξηρομέρου.
- Κατασκευή και συντήρηση των υποδομών των πεπαλαιωμένων αρδευτικών δικτύων, εξοικονόμηση αρδεύσιμου νερού, επίλυση θεσμικών προβλημάτων (ΓΟΕΒ Μεσολογίου) και θεσμική θωράκιση, οικονομική και οργανωτική ενδυνάμωση των ΤΟΕΒ και εκπόνηση μελέτης για την άρδευση του κάμπου της Αλυζίας του Δήμου Ξηρομέρου.
- Έργα άρσης της υφαλμύρινσης των καλλιεργούμενων πεδιάδων
- Υποστήριξη επενδυτικών πρωτοβουλιών για νέους αγρότες.
- Προώθηση καινοτόμων δράσεων μέσω του ΤΕΙ Μεσολογίου.
- Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση των αλιευτικών σκαφών και των μεθόδων αλιείας.
- Χωροθέτηση, οργάνωση και λειτουργία πρότυπου ανοικτού, εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου με ουσιαστική συμβολή και συνεργασία ομάδας παραγωγών – κτηνοτρόφων της περιοχής, σε συνεργασία με κτηνίατρο και με την ΤΑ και την Περιφέρεια, εξοπλισμένο με συσκευαστήριο κτηνοτροφικών προϊόντων και με τις αναγκαίες υποδομές και εξοπλισμό. Μία εναλλακτική θέση προτείνεται στο Δήμο Ξηρομέρου (Κανδήλας, Βάρνακα, Αρχοντοχωρίου), ενώ οι άλλες εναλλακτικές είναι στους Δήμους Αμφιλοχίας ή Ακτίου - Βόνιτσας.
- Ειδικότερα μέτρα και συντονισμένες δράσεις για την προστασία, ανάδειξη και ορθολογική αξιοποίηση των εκτάσεων που παράγονται Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης, καθώς και των εκτάσεων των ονομαστών προϊόντων της περιοχής, που είναι απαραίτητο να εξειδικευθούν από τα αντίστοιχα Τοπικά Χωροταξικά Σχέδια (αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας, απαγόρευση μη συμβατών χρήσεων κ.α.).

Ειδικά σε ό,τι αφορά τις **υδατοκαλλιέργειες που αποτελούν τον κλάδο στον οποίο υπερέχει η ενότητα**, προτείνεται η εφαρμογή του Σχεδίου Διαχείρισης, Κανονισμού Διοίκησης και Λειτουργίας Προστατευόμενης Περιοχής που έχει ολοκληρωθεί μερικώς από τον Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου - Αιτωλικού. Προτεραιότητες είναι⁹:

- Η υλοποίηση των πορισμάτων της ειδικής μελέτης Π.Ο.Α.Π.Δ. που προαναφέρθηκε και η οποία θα εστιάζει στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών, στις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας (Δήμοι Ξηρομέρου και Ι.Π. Μεσολογίου) και Εχινάδες νήσοι¹⁰.
- Η ενίσχυση της παραδοσιακής αλιείας στις φυσικές λίμνες και ο εμπλουτισμός τους με φιλικά είδη.
- Η αντιμετώπιση των φαινομένων μόλυνσης και υποβάθμισης του υδάτινου περιβάλλοντος από ιχθυοκαλλιέργειες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή.
- Η αντιμετώπιση της έλλειψης περιοχών ελλιμενισμού των σκαφών.
- Η βελτίωση της κυκλοφορίας του νερού και η αποκατάσταση της λειτουργίας του οικοσυστήματος¹¹.
- Η βελτίωση των συνθηκών ζωής των αλιέων και η στήριξη της οικοτουριστικής δραστηριότητας με πακέτο παρεμβάσεων στις ιχθυοτροφικές-αλιευτικές υποδομές¹².
- Η προμήθεια εξοπλισμού στήριξης της αλιευτικής δραστηριότητας
- Η κατασκευή τάφρων διαχείμανσης για τα διβάρια και ιδιαίτερων εγκαταστάσεων υποδοχής γόνου.
- Η αντιμετώπιση των συγκρούσεων γης και της ρύπανσης από ελαιотριβεία, οικιστικά απόβλητα, βιομηχανίες, έκπλυση αγροτικών καλλιεργειών, θήρα, παράκτια αλιεία και κτηνοτροφία.
- Η άμεση αντιμετώπιση των καταπατήσεων από ιδιώτες της ζώνης γύρω από τη λιμνοθάλασσα και των προσχώσεων.
- Η αύξηση της παραγωγής των ιχθυοτροφείων με:
  - ο αποφυγή σύλληψης και αξιοποίηση των υπομεγεθών,

⁹ Με βάση και τα στοιχεία της Μελέτης Οργάνωσης και Λειτουργίας αλιευτικής εκμετάλλευσης στις λιμνοθάλασσες Ν. Αιτωλοακαρνανίας.

¹⁰ Επισημαίνεται ότι οι Δήμοι εναντιώνονται στο ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες που ορίζει ΠΑΥ σε μεγάλες περιοχές των ακτών και ειδικότερα ο Δήμος Ξηρομέρου προτείνει τη λύση του ιχθυολογικού πάρκου.

¹¹ Προτεινόμενα έργα είναι: Διάνοιξη γέφυρας στα ανατολικά γεφύρια Αιτωλικού, ολική άρση δρόμου από Αιτωλικό προς νησί Τουρλίδας, κατασκευή και τοποθέτηση μόνιμων ιχθυοφραγμών για βελτίωση της κυκλοφορίας των υδάτων, αντικατάσταση τμημάτων της ανατολικής γέφυρας Αιτωλικού και διάνοιξη διατομών, αποκατάσταση της διώρυγας ΔΧΧ και τέλος άρση των αναχωμάτων της λιμνοθάλασσας. Σε ό,τι αφορά το τελευταίο ο Φορέας έχει ολοκληρώσει μελέτη των έργων που διευκολύνουν την κυκλοφορία των νερών (άρση αναχωμάτων, διάνοιξη υφαλαυλάκων κλπ.) και τη διαχείριση εκροών του βιολογικού καθαρισμού Αιτωλικού και τον Μάρτιο του 2013 πραγματοποιήθηκε σύσκεψη με τη συμμετοχή του ΥΠΕΚΑ και της Διαχειριστικής Υπηρεσίας ΕΠΠΕΡΑΑ με σκοπό τη διασφάλιση της χρηματοδότησης για την υλοποίηση των έργων.

¹² Νέοι οικίσκοι διαμονής και εργασίας, καθαρισμός των χώρων και υποδομή, υδροδότηση, φωτισμός, ψυκτικός θάλαμος, σκάφη, χώρος επισκεπτών, εκβαθύνσεις, αντικατάσταση φραγμών με νέα υλικά, βελτίωση των υφιστάμενων δρόμων πρόσβασης, τοποθέτηση/επισκευή/αντικατάσταση των ξύλινων εξεδρών πρόσδεσης των αλιευτικών σκαφών (Τουρλίδα, Αιτωλικό κλπ.), κατασκευή ξύλινου πεζόδρομου στα γεφύρια του Αιτωλικού κλπ.

- ο αλλαγή της αλιευτικής διαχείρισης (αντιμετώπιση παράνομης αλιείας),
- ο αστυνόμευση τόσο εντός της λιμνοθάλασσας όσο και στο μέτωπο (αντιμετώπιση του μεγάλου αριθμού σκαφών που εργάζονται στη λιμνοθάλασσα χωρίς άδεια και της έλλειψης μηχανισμού καταχώρησης / δήλωσης της παραγωγής ελεύθερης αλιείας)¹³,
- ο αντιμετώπιση αστάθειας μισθώσεων και κατακερματισμού εκμετάλλευσης.

Επισημαίνεται ότι το Τεχνικό Δελτίο ΕΣΠΑ του Φορέα Διαχείρισης¹⁴, για την περίοδο 2007 - 2013, περιλαμβάνει τα παρακάτω υπό εξέλιξη ή ολοκληρωμένα έργα:

1η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ ΕΣΠΑ (2007-2013) - ΕΠΠΕΡΑΑ: Άξονας προτεραιότητας 09/Προστασία Φυσ. Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας - Πράξη: Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας του Εθνικού Πάρκου Μεσολογγίου - Αιτωλικού και Εχινάδων Νήσων				
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΥΠΟΕΡΓΩΝ				
A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΕΙΔΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1.	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ	Αυτεπιστασία	1.599.334,00	ΚΟΣΤΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΛΗΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
	Λειτουργικές δαπάνες			ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ
	Δράσεις ενημέρωσης -ευαισθητοποίησης - παραγωγή εντύπων			ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ
	Προμήθεια Ηλεκτρονικού και λοιπού εξοπλισμού			ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
	Προμήθεια μέσων μεταφοράς			ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
	Καταγραφή – αξιολόγηση περιβαλλοντικών συνθηκών πρόκλησης μαζικού θανάτου ψαριών σε αύλακες περιφερειακά της Λ/Θ Μεσολογγίου			ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
	Καταγραφή ανθρωπογενών και κλιματικών αλλαγών και της επίδρασής τους στο Εθνικό Πάρκο			ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
	Σχέδιο Διαχείρισης, Κανονισμός Διοίκησης και Λειτουργίας Προστ. Περιοχής			ΜΕΡΙΚΗ ΠΑΡΑΛΑΒΗ
	Μελέτη–Έρευνα–Εφαρμογή για την ασφαλή επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων λυμάτων Βιολογικών Καθαρισμών			ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
	Μελέτη αντιμετώπισης προβλημάτων ποιότητας νερών από τη λειτουργία αντλιοστασίων			ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
	Μελέτη προσδιορισμού χώρων απόθεσης αδρανών υλικών			ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
	Κατασκευή και τοποθέτηση ταίστρας αρπακτικών			ΠΡΟΣ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ
	Κατασκευή νέων ιχθυοσυλληπτικών			ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
	Ανακατασκευή εξεδρών πρόσβασης επισκεπτών			ΠΡΟΣ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ
2.	ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΕΡΓΩΝ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΑΠΟΣΤΡΑΓΓΙΣΗΣ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ D1,D2,D6 ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	μελέτη	Αρχικό 730.000,00 Συμβατικό 583,917,90	ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ
3.	ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΧΛΩΡΙΔΑΣ ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑΣ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ 92/43 ΚΑΙ 79/409	υπηρεσία	400.000,00	ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ
4.	ΜΕΛΕΤΗ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ	υπηρεσία	80.000,00	ΠΡΟΣ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ
7.	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ	υπηρεσία	108.000,71	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
14.	ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ Ν.Δ. ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	μελέτη	297.715,35	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
			3.068.968,84	

Στα πλαίσια των γενικότερων κατευθύνσεων για **καθετοποίηση της μεταποίησης και επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας**

¹³ Επισημαίνεται ότι έχει ενταχθεί ως έργο στο χρηματοδοτικό πρόγραμμα του Πράσινου Ταμείου «ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ», στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας 1 «Στήριξη Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών» (Απ. υπ.αρ 53.1/2013/4-9-2013) η «Μελέτη των διαδικασιών πιστοποίησης των παραγόμενων τοπικών προϊόντων και παρεχόμενων υπηρεσιών στην προστατευόμενη περιοχή» και η σύμβαση προμήθειας καταγραφικών οργάνων.

¹⁴ <http://www.fdlmes.gr/>

και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων, καθώς και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων στην περιοχή, προτείνονται, ειδικότερα γι' αυτή την χωρική ενότητα, τα ακόλουθα :

- **Ενεργοποίηση και ενίσχυση της NABIGE Πλατυγιαλιού Αστακού (ως εμπορικού διαμετακομιστικού κέντρου), με απαραίτητη προϋπόθεση την ολοκλήρωση της σύνδεσής της με την Ιόνια οδό και την κατασκευή και λειτουργία της τελευταίας.**
- Έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η συγκεκριμένη χωρική ενότητα παρουσιάζει παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα (λάδι, ελιά, γαλακτοκομικά, ιχθυαλιεύματα κ.α.), όπως και των προϊόντων Π.Ο.Π. και πιστοποίηση, εμπορία και εξαγωγική προώθηση των τοπικών προϊόντων (Ιδιαίτερη σημασία έχει η κατασκευή της αναγκαίας εκθεσιακής υποδομής στο χώρο του λιμανιού Μεσολογγίου, καθώς και του εκθετηρίου αυγοτάραχου στο Αιτωλικό, κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2014 – 2020, με βάση πρόταση του Δ.Ι.Π. Μεσολογγίου).
- Ενεργοποίηση Επιχειρηματικού Πάρκου στο Μεσολόγγι σε νέα θέση, όπως τεκμηριωμένα μπορεί να προταθεί από το σχετικό τοπικό χωροταξικό σχέδιο.
- Στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της χωρικής ενότητας, σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων, ιδιαίτερα στους κλάδους που παρουσιάζουν ορατές προοπτικές στην περιοχή όπως: υδατοκαλλιέργειες, σφαγεία, μονάδες επεξεργασίας κρέατος, συσκευαστήρια, ψυκτικές αποθήκες κ.α.
- Αξιοποίηση του πλούσιου υπεδάφους της Αιτωλοακαρνανίας (ύπαρξη γύψου στην περιοχή Αιτωλικού και Ξηρομέρου, καθώς και ποικίλων εδαφών που ευνοούν την κεραμοποιία), αλλά και του αλατιού της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου.

Στα πλαίσια του στόχου για **ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσω της προώθησης των προγραμμάτων καινοτομίας στην μεταποίηση και τυποποίηση των παραγόμενων προϊόντων, προτείνεται:**

- Σύνδεση και αλληλοτροφοδότηση του ΤΕΙ Μεσολογγίου, στον τομέα της ανάπτυξης προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα και τις νέες τεχνολογίες σε συνεργασία με το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, Πανεπιστήμιο Πατρών, κ.α. σημαντικές μονάδες του τομέα, καθώς και σχεδιασμός σε αυτή τη βάση των επιχειρήσεων, του Επιμελητηρίου, των αναπτυξιακών εταιρειών κλπ.
- Ανάπτυξη, μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων, της κοινωνικής οικονομίας, θέτοντας ως στόχευση τη δημιουργία ενός «Πάρκου Κοινωνικής Οικονομίας» στην περιοχή του Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου.
- Δημιουργία Παρατηρητηρίου Χωρικής και Περιφερειακής / Οικονομικής Ανάπτυξης στην Αιτωλοακαρνανία με συμμετοχή των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και τοπικών φορέων.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ**, διατυπώνονται παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Η διαδημοτική αυτή χωρική ενότητα όσον αφορά την τουριστική δραστηριότητα περιλαμβάνει δύο επιμέρους τουριστικές περιοχές: α) την παραλίμνια περιοχή Μεσολογγίου - Αιτωλικού (3) και β) την παράκτια ενότητα των Δυτικών Ακτών Αιτωλοακαρνανίας (2) (βλ. χάρτη Β.1.1.γ-9.4 Τουριστικές Ενότητες). Και οι δύο τουριστικές περιοχές ανήκουν στην κατηγορία των **αναπτυσσόμενων τουριστικά παράκτιων περιοχών** της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας (που χαρακτηρίζονται η πρώτη από θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας και η δεύτερη από χαμηλού βαθμού οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις με αναπτυσσόμενη όμως τουριστική δυναμική). Στην πρώτη υπερσχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ του τουρισμού, για τις περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών (Ζ) και ειδικότερα όσες είναι σύμφωνες με το Π.Δ/γμα Προστασίας του Εθνικού Πάρκου. Στην δεύτερη περιοχή ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ τουρισμού για τις Αναπτυσσόμενες Περιοχές (Α2).

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που δίνονται είναι:

α) Για την ενότητα Μεσολογγίου - Αιτωλικού:

- i. Ανάδειξη και προστασία του Εθνικού Πάρκου λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - περιοχή Ramsar και έκδοση Π. Δ/τος προστασίας του και των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.
- ii. Ανάδειξη του Μεσολογγίου σε Κέντρο Εναλλακτικού και Ειδικών Μορφών Τουρισμού (Ιερά Πόλη, Έξοδος κ.α.) και σύνδεση του ιστορικού-πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος - Θέρμο με τον τουριστικό άξονα Αρχαία Ολυμπία – Ήλιδα – Δελφοί και συγκεκριμένα με έμφαση:
  - Στον Ιαματικό και Ιατρικό τουρισμό με τη δημιουργία των αντίστοιχων υποδομών¹⁵,
  - στον ορειβατικό (Βαράσοβα) και εκπαιδευτικό-μαθητικό τουρισμό¹⁶, στην ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού στη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου – Αιτωλικού (περιηγήσεις, παρατήρηση πουλιών κ.α.),

¹⁵ Επισημαίνεται ότι ήδη πήρε πιστοποίηση η ιαματική πηγή της Αγίας Τριάδας, Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου ως «αναγνώριση φυσικού πόρου, λασπόλουτρων - επιθεμάτων ίλυος, λιμνοθάλασσας Κλείσοβας - Θέση Αγίας Τριάδας - Αιτωλοακαρνανία», ενώ επιπλέον είναι προς ένταξη στο ΣΕΣ 2014 - 2020 η αποκατάσταση του νεοκλασικού κτιρίου «Χατζηκώστα», εκ της διαθήκης του οποίου η χρήση του είναι αποκλειστικά για τον Ιαματικό - Ιατρικό τουρισμό.

¹⁶ Διοργανώνεται ήδη διεθνές φωτογραφικό φεστιβάλ και λειτουργεί το μοναδικό στην Αιτωλοακαρνανία Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ Μεσολογγίου - Θέρμου).

- στον αλιευτικό τουρισμό και ναυταθλητισμό (Τουρλίδα, Κλείσοβα–κανόε, καγιάκ, κωπηλασία¹⁷) με: αξιοποίηση των υποδομών του ΙΧΘΥΚΑ¹⁸, ανάπτυξη της Μαρίνας¹⁹, αναβάθμιση του παραλιακού οδικού άξονα Μπούζα Αιτωλικού – παραλία Λούρου²⁰ και υποδομές θαλασσίων συνδέσεων μικρών σκαφών σε Τουρλίδα, Λούρο, Δίονι, Βασιλάδι, Άη Σώστη, Προκοπάνιστο, κλείσιμο και εκτροπή του Βιολογικού καθαρισμού του Αιτωλικού,
  - στον πολιτιστικό – ιστορικό τουρισμό με ολοκλήρωση των εργασιών κατασκευής του κεντρικού Αρχαιολογικού Μουσείου, κατασκευή του Μουσείου Εικονικής Αναπαράστασης της Εξόδου²¹, ολοκλήρωση των εργασιών ανάταξης των τριών αρχαίων θεάτρων, κατασκευή Ενυδρείου στο κτίριο της νυν Ιχθυόσκαλας, ανάδειξη και προστασία των γεφυριών του Αιτωλικού και τέλος
  - στο θρησκευτικό τουρισμό²².
- iii. Εκπόνηση προγράμματος ανάπλασης και αναβάθμισης του ιστορικού πυρήνα και του κέντρου της πόλης του Μεσολογγίου προς ενθάρρυνση της ανάπτυξης του τουρισμού των πόλεων (αστικός τουρισμός).

β) Για τις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας:

- i. επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις των τουριστικών υποδομών του θαλάσσιου, ιστιοπλοϊκού και αλιευτικού τουρισμού και προώθηση της δημιουργίας Περιοχής Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης σε περιοχή ανατολικά του Μύτικα.
- ii. Αναβάθμιση υποδομών αγκυροβολίου Αστακού και δημιουργία ξενοδοχειακής μαρίνας στη θέση Σταυρολιμνιάνας Αστακού (κατεύθυνση και του αναθεωρημένου ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού).

γ) Γενικά:

- i. Ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Μεσολογγίου, Αστακού και Αιτωλικού και παράλληλα ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών με τη χρήση νέων τεχνολογιών και με τη συνδρομή ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τη δημιουργία νησίδων αριστείας στον τομέα του τουρισμού, με εξειδικευμένες παρεμβάσεις για τα αστικά κέντρα. (όπως έξυπνες πόλεις, πράσινη ενεργειακή πόλη, η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού κλπ.).
- ii. Δημιουργία νέων βιώσιμων μεταφορών και συγκεκριμένα:
  - Βελτίωση σε προβληματικά σημεία της λεγομένης Παρά - Ιόνιας Οδού και της σύνδεσής της με την Ιόνια οδό.
  - Αναβάθμιση του αεροδρομίου του Μεσολογγίου σε μικρό περιφερειακό αεροδρόμιο με διάδρομο γενικής αεροπορίας²³.
  - Λειτουργία Υδατοδρομίου στο Μεσολόγγι, με προϋπόθεση να μην επηρεάζεται η ορνιθοπανίδα της Natura.
  - Βελτίωση/αναβάθμιση και σύνδεση του λιμανιού του Μεσολογγίου²⁴ με τα Ιόνια νησιά²⁵ και αναβάθμιση και ενίσχυση της δυναμικότητας και των υποδομών της μαρίνας Μεσολογγίου²⁶.
  - Ανάδειξη και βελτίωση της Ιχθυόσκαλας Μεσολογγίου²⁷.

¹⁷ Την τελευταία τετραετία διοργανώνονται κάθε χρόνο στη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου (Κλείσοβα) οι πανελλήνιοι αγώνες κανόε-καγιάκ ήρεμων νερών. Επιπλέον, υλοποιείται ήδη μέσω του ΕΣΠΑ η μελέτη δημιουργίας Ναυταθλητικού Κέντρου στην περιοχή της Τουρλίδας.

¹⁸ Πρόκειται για 950 στρ. ιδιοκτησίας του Δήμου προς αξιοποίηση, που είχαν παραχωρηθεί στο ΙΧΘΥΚΑ και επέστρεψαν στο Δήμο στο τέλος του 2013.

¹⁹ Η υφιστάμενη μαρίνα 300 σκαφών είναι εν λειτουργία από το 2009 και εγκρίθηκε επέκτασή της κατά 350 θέσεις.

²⁰ Υπάρχει μελέτη διαχείρισης της παραλίας Λούρου (με ένα κομμάτι των εκβολών του Αχελώου, την οποία έχει υποβάλει ο Φορέας Διαχείρισης στο ΥΠΕΚΑ). Επισημαίνεται ότι δεν υπάρχει διευθέτηση της κοίτης του Αχελώου, ενώ σε όλο το μήκος του και στις εκβολές παρατηρούνται φαινόμενα αμμοληψίας.

²¹ Προτείνεται να στεγαστεί στο «Ξενοκράτειο» κτήριο – το οποίο είναι διατηρητέο (υπάρχει εγκεκριμένη μελέτη από το ΥΠΠΟ). Παράλληλα με βάση στοιχεία του Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου έχει προταθεί να εκπονηθεί μελέτη ανάδειξης και προστασίας της Ιερής Πύλης (εντός των τειχών) που θα περιλαμβάνει: σύνολα κτιρίων και μεμονωμένα κτίρια που θα πρέπει να κηρυχθούν διατηρητέα – δημιουργία δικτύου πεζοδρόμων/ποδηλατοδρόμου - αντικατάσταση κεραιών - εξοικονόμηση πόσιμου νερού - ένταξη στο πρόγραμμα έξυπνη πόλη - κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση.

²² Μονές Αγίου Συμεώνος, Αγία Ελεούσα κλπ

²³ Έχει ήδη προχωρήσει η επέκτασή του με παραχώρηση έκτασης του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και είναι έτοιμη η μελέτη για την ένταξή του στο ΣΕΣ 2014-2020.

²⁴ Το χαρακτηρισμένο εμπορικό λιμάνι είναι κατ' ουσίαν ο «Λιμένας Αιτωλοακαρνανίας» γι' αυτό και διοικείται ακόμη από το Νομικό Πρόσωπο «Λιμενικό Ταμείο Αιτωλοακαρνανίας». (Α) Είναι διαβαθμισμένο στους λιμένες μείζονος σημασίας της χώρας (όπως και το αντίστοιχο λιμάνι του Αιγίου), (Β) έχει εγκριθεί από το Συμβούλιο Ακτοπλοϊκών Συγκοινωνιών (ΣΕΣ) του Υπουργείου Ναυτιλίας, τον Ιανουάριο του 2012 η ακτοπλοϊκή σύνδεση Μεσολόγγι – Ιόνια Νησιά, (Γ) έχει υποβληθεί και προκριθεί από το ΥΠΕΣ (30/8/2013) μελέτη έργου ύψους 1 εκ. ευρώ, συνοδευόμενη από μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, για το λιμάνι του Μεσολογγίου. Το έργο θα χρηματοδοτηθεί και θα εκτελεσθεί εντός του 2014, ενταγμένο στο ΣΕΣ 2014 - 2020. (Δ) Υλοποιείται μέσω του ΕΣΠΑ η μελέτη «Λιμενική ζώνη Μεσολογγίου πρότυπο εναλλακτικού τουρισμού – επιχειρηματικότητας - περιβαλλοντικής προστασίας. Επανασχεδιασμός δράσεων και παρεμβάσεων ενόψει 2014-2020». (Ε) Υλοποιείται η απόφαση του Δ.Σ. για την αναθεώρηση του ΓΠΣ συνολικά για την χερσαία ζώνη Μεσολογγίου.

²⁵ Σήμερα έχει εμπορευματικό μόνο ρόλο, ενώ η ΝΕΛ έχει υποβάλλει αίτηση για ακτοπλοϊκή σύνδεση με Ιόνια νησιά και έχει εγκριθεί από το Υπ. Μεταφορών.

²⁶ Εντός του λιμένα Μεσολογγίου λειτουργεί μαρίνα, η οποία με την επέκταση που εγκρίθηκε θα αποτελέσει τη μεγαλύτερη μαρίνα της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας.

- Σχεδιασμός «ίσων ευκαιριών» και «κοινωνικής ένταξης», για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των τουριστών με προβλήματα κινητικά, όρασης, ακοής κλπ. σε τουριστικές περιοχές και θέρετρα, στα πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος Interreg Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα – Ιταλία 2007 - 2013 και του έργου «NOBARRIER - Tourism without BARRIER» - «Τουρισμός χωρίς εμπόδια».

iii. Επισημαίνεται ότι στην περιοχή του Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου εντοπίζεται έκταση προς αξιοποίηση από το ΤΑΙΠΕΔ με κωδικό: ABK 742 και πρόβλεψη για κατοικίες/διαμερίσματα.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για την **σταδιακή ανασυγκρότηση των ορεινών περιοχών, ειδικότερες κατευθύνσεις, οι οποίες συμπληρωματικά αφορούν στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή της χωρικής ενότητας**, η οποία χαρακτηρίζεται ως μειονεκτική περιοχή που χρήζει βελτίωσης και ενίσχυσης σε πολλούς τομείς, είναι:

α) Ανάδειξη και προστασία της αξιόλογης φυσικής περιοχής του Δ. Ξηρομέρου που περιλαμβάνει όλη την έκταση των Δ.Ε. Αστακού και Κανδήλας - προστατευόμενη περιοχή του Όρους Αράκυνθος (Natura), καθώς και του βελανιδοδάσους Ξηρομέρου.

β) Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία / ανάδειξη του Δάσους του Φράξου, της περιοχής Ξηρομέρου και του φαραγγιού της Κλεισούρας, ως πόλων έλξης επισκεπτών.

γ) Διαμόρφωση, ενεργοποίηση και σταδιακή υλοποίηση ολοκληρωμένων διαχειριστικών σχεδίων για τον ορεινό χώρο (με βραχυ-μεσο-μακροπρόθεσμα μέτρα, ενέργειες και δράσεις), με:

- Την ενίσχυση του πλέγματος των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών (εδρών ή δευτερω κέντρων των δύο πρώην Καποδιστριακών Δήμων) μεταξύ τους και την σύνδεσή τους με τα γειτονικά ορεινά επαρχιακά κέντρα των ορεινών ενοτήτων της ΠΕ Ευρυτανίας,
- την ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, (μέσω κινήτρων, συμμετοχής σε σχετικά κοινοτικά προγράμματα),
- τη βελτίωση της οδικής σύνδεσης και των υποδομών, ιδίως των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών και των σημαντικών περιβαλλοντικών και τουριστικών τους πόρων, με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα,
- την απόδοση μεγαλύτερου ποσοστού επιδότησης για εγκατάσταση τουριστικών επιχειρήσεων σε ορεινές περιοχές απ' αυτό που ισχύει για την υπόλοιπη Περιφέρεια.

Το **οικιστικό δίκτυο** της ενδοπεριφερειακής/διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται με βάση τις γενικότερες κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.3 ως εξής:

- Το κύριο αστικό κέντρο είναι το Μεσολόγγι με την ευρύτερη περιοχή του, που συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (οικισμός 5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) και σημαντικό κέντρο, δευτερεύοντα περιφερειακό πόλο (οικισμός 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) αποτελεί ο Αστακός. Οι δύο οικισμοί μαζί με το Αγρίνιο αποτελούν το τρίπολο Αγρίνιο – Μεσολόγγι – Αστακός (Πλατυγυάλι).
- Τα κέντρα (έδρες) των πρώην Καποδιστριακών δήμων της χωρικής ενότητας, καθώς και τοπικά κέντρα αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι κατά πληθυσμιακή σειρά: Αιτωλικό – Νεοχώρι – Μετόχι – Κανδήλα - Μύτικας.
- Όλοι οι άλλοι μικρότεροι οικισμοί που συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο της χωρικής ενότητας.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού** σε τοπικό επίπεδο, με αποφυγή ενός μη παραγωγικού κατακερματισμού υποδομών, εγκαταστάσεων και ανθρώπινου δυναμικού, προτείνεται ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και του κοινωνικού εξοπλισμού ως εξής:

- σε α' βαθμό των δύο περιφερειακών πόλων Μεσολογγίου (αστικές εξυπηρετήσεις και υπηρεσίες τουλάχιστον διαδημοτικού επιπέδου, με εκτατική εμβέλεια, εκτός από το Δ. Ι.Π. Μεσολογγίου, ολόκληρο το Δ. Ξηρομέρου και τμήματα του Δ. Ναυπακτίας) και
- σε β' βαθμό των εδρών των δημοτικών ενοτήτων των δύο καλλικράτειων δήμων και σε γ' βαθμό στους μεγαλύτερους από τους οικισμούς του 6^{ου} επιπέδου.
- Έμφαση στο πολιτιστικό τρίπολο: Μεσολόγγι – Ναύπακτος - Θέρμο (έδρες δύο Εφορειών Αρχαιοτήτων σε Μεσολόγγι και Ναύπακτο, Κεντρικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αιτωλοακαρνανίας και Μουσείο Εικονικής Αναπαράστασης της Εξόδου στο Μεσολόγγι και Αρχαιολογικό Μουσείο στο Θέρμο).
- Σταδιακή ανάπλαση των ιστορικών πυρήνων και των κεντρικών περιοχών των οικισμών του επιπέδου της χωρικής ενότητας (μέχρι το έτος 2030) και των χαρακτηριζόμενων ως παραδοσιακών ή ενδιαφερόντων οικισμών από την μελέτη "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Αιτωλοακαρνανίας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών με εισαγωγή νέων τεχνολογιών και προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων**, κεντρικός ρόλος αποδίδεται στο Μεσολόγγι και το ΤΕΙ του και στη συστηματική συνεργασία του με τους αξιόλογους φορείς

²⁷ Έχει γίνει πρόταση να μετατραπεί σε ενυδρείο.

έρευνας, νέας τεχνολογίας και καινοτομίας που εδρεύουν στην Πάτρα, ιδιαίτερα στους τομείς που ενδιαφέρουν περισσότερο την βιώσιμη ανάπτυξη αυτής της χωρικής ενότητας όπως:

- Οι υδατοκαλλιέργειες.
- Ο ποιοτικός εναλλακτικός και ειδικός τουρισμός.
- Η παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης με οικολογική κατεύθυνση.
- Η μεταποίηση/καθετοποίηση των παραπάνω προϊόντων.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής** και της ελκυστικότητας του οικιστικού περιβάλλοντος, με προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων, προτείνονται τα ακόλουθα:

- Ολοκληρωμένο πρόγραμμα και σχέδιο ανάπτυξης και αναβάθμισης του ιστορικού πυρήνα και του κέντρου του Μεσολογίου, σε συνδυασμό με την επέκταση της μαρίνας και τη λειτουργία υδατοδρομίου, αλλά και της ανάδειξης και ποιοτικής τουριστικής αξιοποίησης της αξιόλογης παραλίας του Λούρου.
- Ανάλογα σημεία – περιοχές ανάπτυξης που θα προταθούν με περισσότερη τεκμηρίωση από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια για μικρότερα κέντρα και οικισμούς που πρέπει να διατηρηθούν στο σύνολο ή σε περιοχές τους²⁸.
- Επέκταση δικτύου για την εξυπηρέτηση των πολιτών.
- Συμπλήρωση/βελτίωση εκπαιδευτικών/αθλητικών/πολιτιστικών εγκαταστάσεων και χώρων υγείας δημιουργία χώρων πρασίνου και συμπλήρωση/βελτίωση ελλείψεων λοιπών δικτύων²⁹.
- Βελτίωση της προσβασιμότητας στους οικισμούς, από άτομα τρίτης ηλικίας και ΑμΕΑ.
- Κατά προτεραιότητα αξιοποίηση έργων ΤΠΕ για την περαιτέρω ενίσχυση της διοικητικής αποτελεσματικότητας και της τοπικής ανάπτυξης (ευρυζωνικότητα, ψηφιακά υπόβαθρα για την διαχείριση γεωγραφικής πληροφορίας, on-line δημοτικές υπηρεσίες, ανάπτυξη ψηφιακού πολιτισμού, ανάπτυξη τουριστικής προβολής).
- Πρόσθετες κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ) είναι:
  - ο αποτελεσματικός έλεγχος της άναρχης – διάσπαρτης δόμησης,
  - η προστασία των φυσικών, αρχαιολογικών πόρων και αξιόλογων τοπίων της περιοχής,
  - η πρόνοια για την προστασία υπαρχόντων και τον δραστικό περιορισμό νέων κτιριακών εγκαταστάσεων σε μια ζώνη 100 μ. από τον αιγιαλό στις παράκτιες περιοχές με μέση τρωτότητα και σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 100 μ. από τον αιγιαλό στις περιοχές με υψηλή τρωτότητα (αντιμετώπιση αρνητικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής),
  - Η απόδοση κινήτρων που θα συμβάλλουν είτε στη συνένωση αγροτεμαχίων, είτε σε ρυθμίσεις που θα μειώσουν το κόστος παραγωγής (εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων, κοινό συσκευαστήριο) περιοχών γης υψηλής παραγωγικότητας (ειδικά στις περιοχές Natura που περιλαμβάνει αυτή η ενότητα), είτε στην μεγαλύτερη και ποιοτικότερη απόδοση (π.χ. αναδιάρθρωση της παραγωγής, νέες δυναμικές καλλιέργειες με υψηλότερη ζήτηση).

²⁸ Αναβάθμιση της εικόνας και της καθημερινής λειτουργίας των οικιστικών κέντρων και οικισμών με δημιουργία υποδομών, πάρκινγκ, διαδρομών περιπάτου κλπ.

²⁹ Βλ. αναλυτικά κεφ. κοινωνικού εξοπλισμού και λοιπά δίκτυα της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας.

B.1.1.δ.2.2 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Αργινίου και Θέρμου

Είναι η διαδημοτική αναπτυξιακή ενότητα, η οποία έχει ως μείζονα πληθυσμιακό, κοινωνικοοικονομικό και αναπτυξιακό πόλο το Αργίνιο με την ευρύτερη περιοχή του, το μεγαλύτερο σε πληθυσμό και δραστηριότητες πολεοδομικό συγκρότημα της Αιτωλοακαρνανίας, εθνικό πόλο ανάπτυξης (σύμφωνα με το ΓΠΧΣΑΑ, συγκαταλέγεται στους "λοιπούς εθνικούς πόλους ανάπτυξης", 4^ο οικιστικό επίπεδο), διαθέτοντας αστικές λειτουργίες περιφερειακού και διαδημοτικού επιπέδου, η εκτατική εμβέλεια ορισμένων από τις οποίες είναι ευρύτερη της έκτασης της χωρικής ενότητας, ασκώντας επιρροές και εξαρτήσεις και στις ΔΕ Ινάχου (Δ. Αμφιλοχίας), Αστακού (Δ. Ξηρομέρου) και σ' ένα βαθμό και σε τμήματα της ΔΕ Αμφιλοχίας¹.

Δεύτερη σε σημαντικότητα πόλη της χωρικής αναπτυξιακής ενότητας είναι το ιστορικό Θέρμο με τους δύο Δήμους να παρουσιάζουν σαφή συμπληρωματικότητα στον τριτογενή τομέα παραγωγής², με το πολεοδομικό συγκρότημα του Αργινίου να υπερέχει σημαντικά στον τομέα των υπηρεσιών και του εμπορίου εξυπηρετώντας άμεσα την περιοχή του Θέρμου και τον Δ. Θέρμου να εμφανίζει προοπτικές υψηλότερης κινητικότητας, όσον αφορά σε δραστηριότητες σχετικές με την ήπια τουριστική ανάπτυξη και τον παραθερισμό.

Είναι ακόμη η χωρική ενότητα της Αιτωλοακαρνανίας με τις πιο ορατές δυνατότητες να αναπτύξει σχέσεις συνεργασίας με την γειτονική Ευρυτανία σε τομείς όπως ο ήπιος εναλλακτικός ή ο ειδικός τουρισμός (θρησκευτικός, πολιτιστικός) και η κτηνοτροφία, η μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων, στις οποίες προοπτικά συμβάλλει ο εθνικός άξονας ανάπτυξης Πλατυγιάλι – Δυτ. Άξονας – Αργίνιο – Καρπενήσι - Λαμία, αλλά και οι άξονες ανάπτυξης Αργίνιο – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου με κατεύθυνση Προυσσό – Καρπενήσι και Ναύπακτος – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου – Προυσσός – Καρπενήσι.

Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι το πλουσιότερο υδάτινο δυναμικό, με τη συνύπαρξη πολλών φυσικών και τεχνητών λιμνών με κυριότερη την μεγαλύτερη σε έκταση λίμνη της χώρας, την Τριχωνίδα (οι άλλες είναι η Λυσιμαχία, Οζερός, Αμβρακία και οι τεχνητές λίμνες Στράτου, Καστρακίου, Κρεμαστών), που είναι απαραίτητο να αναδειχθεί και να αξιοποιηθεί πολύπλευρα.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής** και έχοντας υπ' όψη τις κατευθύνσεις που περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.1 και Β.1.1.δ.1.1 για την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (που ισχύουν και γι' αυτή την χωρική ενότητα), διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για τα κύρια τοπικά προϊόντα και την ανάγκη περαιτέρω οργάνωσης της παραγωγής τους:

- Μεγαλύτερη έμφαση και ενίσχυση της παραγωγής σπαραγγιού λευκού και πράσινου, με γεωργικές εκμεταλλεύσεις που εφαρμόζουν πρόγραμμα βιολογικής γεωργίας ή ολοκληρωμένης διαχείρισης, σύμφωνα με το διεθνές πρωτόκολλο GLOBAL GAP και το ελληνικό πρότυπο AGRO 2.1-2.2, διασφαλίζοντας άριστη ποιότητα στις σχετικές καλλιέργειες της περιοχής, με την εποπτεία του Αγροτικού Συνεταιρισμού Παραγωγών Σπαραγγιού και λοιπών οπωροκηπευτικών Ν. Αιτωλοακαρνανίας "Ο ΑΧΕΛΩΟΣ" με έδρα την Νεάπολη Αργινίου³.
- Ενίσχυση/οργάνωση των αροτραίων καλλιεργειών που εμφανίζουν σημαντική ανάπτυξη, με τον αραβόσιτο να κυριαρχεί στους Δ. Ι.Π. Μεσολογγίου, Αργινίου και Ναυπακτίας.
- Σταδιακή μακροπρόθεσμη αντικατάσταση της καλλιέργειας του καπνού με εναλλακτικές καλλιέργειες το σπαράγγι και τη ροδιά, με ιδιαίτερα ευοίωνες προοπτικές, λόγω του εξαγωγικού χαρακτήρα και του προσανατολισμού των συγκεκριμένων προϊόντων και της δραστηριοποίησης Ομάδων Παραγωγών.
- Ειδικότερα κίνητρα και μέτρα για την περαιτέρω ανάπτυξη των βιολογικών καλλιεργειών (επιτραπέζιες ελιές, ελαιοποιήσιμες ελιές, κηπευτικά, αρωματικά φυτά, καστανιές κ.α.) και της βιολογικής κτηνοτροφίας.
- Ανάπτυξη κατάλληλων ειδών ψαριών στις τεχνητές λίμνες για τουριστική αλιεία και πιθανώς παραγωγή ιχθυοτροφών υψηλής αποδόσεως, ενίσχυση της παραδοσιακής αλιείας στις φυσικές λίμνες και εμπλουτισμός τους με φιλικά είδη⁴.

¹ Γι' αυτό το λόγο η ΔΕ Φυτειών του Δ. Ξηρομέρου συμμετέχει χωρικά/αναπτυξιακά σ' αυτή τη χωρική ενότητα, καθώς λόγω της εγγύτητάς της, της πιο εύκολης οδικής σύνδεσης με το Αργίνιο, εξυπηρετείται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις αστικές λειτουργίες του Αργινίου παρά του Αστακού (έδρας Δ. Ξηρομέρου).

² Ενώ έχουν σχετικά ικανοποιητικό βαθμό ομοιογένειας σ' ό,τι αφορά τον πρωτογενή τομέα και μικρότερο βαθμό σε ό,τι αφορά τον δευτερογενή.

³ Η τυποποίηση, συσκευασία και εξαγωγή λευκών και πράσινων σπαραγγιών ήταν η αρχική δραστηριότητα του Συνεταιρισμού με περισσότερα από 3.000 στρέμματα καλλιεργούμενης έκτασης στην ευρύτερη περιοχή, με την επιχείρηση να διαθέτει δύο σύγχρονα συσκευαστήρια που είναι πιστοποιημένα σύμφωνα με τα πρότυπα BRC και ISO 22000.

⁴ Σημειώνεται ότι η παραγωγή της αθερίνας στην Τριχωνίδα υπολογίζεται στους 600 τόνους ετησίως και η αξιοποίηση του αυγοτάραχου της πεταλούδας μπορεί να έχει ικανά οικονομικά και οικολογικά αποτελέσματα ισορροπιών στη λίμνη που θα στηρίξουν την τοπική κοινωνία δημιουργώντας θέσεις εργασίας.

- Έμφαση στον προγραμματισμό και την παραγωγή εγχώριων βιολογικών ζωοτροφών, κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές των Δ. Θέρμου και Αγρινίου.
- Ενίσχυση της ιδιαίτερης δραστηριότητας που παρατηρείται σε ό,τι αφορά τη μελισσοκομία.
- Δημιουργία χώρου τοπικού εκθετηρίου, περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ανάδειξης αγροτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του Δήμου Θέρμου.

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για **ενίσχυση, εκσυγχρονισμό και εισαγωγή της καινοτομίας στο δευτερογενή τομέα παραγωγής και της βιωσιμότητας των ΜΜΕ** πέραν των κατευθύνσεων του κεφ. Β.1.1.γ.9.2 και αυτών του κεφ. Β.1.1.δ.1.1 για τον δευτερογενή τομέα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, σημειώνονται ως ειδικότερες κατευθύνσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη αυτής της χωρικής ενότητας οι ακόλουθες:

- Ενεργοποίηση των δύο Επιχειρηματικών Πάρκων που προβλέπονται από το ΓΠΣ Αγρινίου και πολεοδόμησή τους.
- Παροχή ειδικών κινήτρων (οικονομικών και χωροταξικών) για την ενίσχυση και λειτουργία μεταποιητικών επιχειρήσεων στις ορεινές και ημιορεινές μειονεκτικές περιοχές των Δήμων Αγρινίου και Θέρμου (π.χ. μεγαλύτερο ποσοστό επιδότησης, από αυτό που ισχύει για τις άλλες περιοχές της ΠΔΕ από το ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και χωροθέτηση από το τοπικό χωροταξικό σχέδιο Δ. Θέρμου συγκεκριμένης ζώνης, σε μικρή απόσταση από τον οικισμό και κατά μήκος του οδικού άξονα Αγρίνιο - Θέρμο – Προυσσός, ζώνης εγκατάστασης επιχειρήσεων μεταποίησης και δευτερογενή τομέα).
- Ενίσχυση και ενθάρρυνση της μεταποίησης/επεξεργασίας τοπικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων (ιδίως αυτών των προηγούμενων παραγράφων) που ποσοτικά και ποιοτικά ευδοκούν σ' αυτή τη χωρική ενότητα και παροχή υπηρεσιών ποιοτικού ελέγχου και πιστοποίησης. Η αδειοδότηση σχετικών εγκαταστάσεων μεταποίησης ακόμη και σε γη υψηλής παραγωγικότητας είναι ένα από τα μέτρα ενθάρρυνσης και ενίσχυσής τους.
- Χωροθέτηση και μεμονωμένα εγκαταστάσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς και όρους ασφαλείας, κατ' εξαίρεση των όποιων άλλων περιορισμών.

Οι κατευθύνσεις και προτεραιότητες **στον τομέα της έρευνας, της νέας τεχνολογίας και της καινοτομίας** είναι αυτές που περιγράφηκαν στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.1 με την επισήμανση γι' αυτή την χωρική ενότητα που διαθέτει Πανεπιστημιακές σχολές στο Αγρίνιο και την δημιουργία μελλοντικά της Πανεπιστημιούπολης (στον χώρο που προβλέπεται από το ΓΠΣ Αγρινίου), ότι είναι πρωταρχική ανάγκη η συνεργασία των σχολών ΑΕΙ του Αγρινίου με τους άλλους φορείς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Αιτωλοακαρνανίας και τους παραγωγικούς της φορείς, με το Πανεπιστήμιο της Πάτρας και τους ερευνητικούς της φορείς, ιδιαίτερα για την προώθηση της καινοτομίας στους παραγωγικούς τομείς που η Αιτωλία έχει συγκριτικό πλεονέκτημα. Επισημαίνεται ότι εγκρίθηκε η δημιουργία δημοπρατηρίου αγροτικών προϊόντων και προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας στη θέση Σπαθάρι της Δ.Κ. Λεπενούς, του Δήμου Αγρινίου, σε κτίριο του πρώην Οργανισμού Καπνού (ιδ. ΥΠΑΑΤ), το οποίο θα λειτουργεί ως παράρτημα του δημοπρατηρίου της ΠΔΕ.

Σε ό,τι αφορά την **τουριστική δραστηριότητα** η συγκεκριμένη διαδημοτική αναπτυξιακή χωρική ενότητα είναι από τις περισσότερο αναξιοποίητες σε ολόκληρη την Περιφέρεια αν και περιλαμβάνει σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και τουριστικούς πόρους. Περιλαμβάνει δύο επιμέρους προτεινόμενες τουριστικές περιοχές: α) την πεδινή περιοχή της ενδοχώρας λιμνών Αιτωλοακαρνανίας (5α) και β) την ορεινή περιοχή της ενδοχώρας λιμνών Αιτωλοακαρνανίας (5β). Και οι δύο προτεινόμενες τουριστικές περιοχές ανήκουν στην κατηγορία των σχετικά αναξιοποίητων τουριστικά περιοχών της Π.Ε. Αιτωλνίας, όπου ισχύουν οι κατευθύνσεις για τις Β1 περιοχές του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό, καθώς και οι ακόλουθες πιο εξειδικευμένες που αφορούν αυτή την τουριστική ενότητα. Επισημαίνεται ακόμη ότι αυτή η χωρική ενότητα περιλαμβάνει τμήμα του πολιτιστικού ιστορικού τριπόλου της Αιτωλοακαρνανίας: Μεσολόγγι – Θέρμο – Ναύπακτος.

Το δυναμικό των τουριστικών πόρων τους είναι αναξιοποίητο, λόγω και της μειονεκτικότητας της τοπικής οικονομίας και της κακής έως ανεπαρκούς προσβασιμότητας (ορεινή περιοχή Θέρμου, ορεινή περιοχή Δ. Αγρινίου). Ωστόσο, από τα στοιχεία της Α' φάσης της μελέτης προκύπτει ότι ο εναλλακτικός τουρισμός στην ημιορεινή και ορεινή ενδοχώρα της Περιφέρειας και της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας μπορεί να αποτελέσει σημαντική αναπτυξιακή προοπτική γι' αυτές τις μειονεκτικές περιοχές και κύριο στοιχείο συγκράτησης του πληθυσμού τους, όπως συμβαίνει στη γειτονική ορεινή Ναυπακτία.

Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού ισχύουν οι κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3, όπως και οι ακόλουθες ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Έμφαση στην ποιοτική τουριστική αξιοποίηση των πλέον "ελκυστικών" λιμνών της τουριστικής ενότητας (Τριχωνίδα, τεχνητές λίμνες Στράτου, Καστρακίου, Κρεμαστών) με την ενίσχυση και δικτύωση συγκεκριμένων μορφών ήπιου – εναλλακτικού τουρισμού, όπως: αλιευτικός, κωπηλατικός, πεζοπορικός/περιηγητικός τουρισμός και οικοτουρισμός.
- Δράσεις εκπόνησης και υλοποίησης ειδικών περιβαλλοντικής και χωροταξικής μελέτης προστασίας και ανάδειξης ευρύτερης περιοχής λίμνης Τριχωνίδας, καθώς και αξιοποίηση της μελέτης «ολοκληρωμένου

σχεδίου διαχείρισης και ανάδειξης περιοχής λιμνών και τεχνικών φραγμάτων (ανάντη φράγματος κρεμαστών έως εκβολές Αχελώου), η οποία βαίνει προς ολοκλήρωση.

- Ανάπτυξη κατάλληλων ειδών ψαριών στις τεχνητές λίμνες με σκοπό την τουριστική αλιεία και την παραγωγή ιχθυοτροφών υψηλής απόδοσης, καθώς και ενίσχυση της παραδοσιακής αλιείας στις φυσικές λίμνες και εμπλουτισμό τους με φιλικά είδη.
- Δημιουργία περιμετρικής οδού της λίμνης σε ικανή απόσταση από τις όχθες (πάνω από 200 μ.), καθώς και περιμετρικού ποδηλατοδρόμου και μονοπατιού περιήγησης.
- Διασύνδεση της τοπικής αγροτικής παραγωγής, μεταποίησης και χειροτεχνίας με την αγροτουριστική κατανάλωση και τον γαστρονομικό τουρισμό.
- Οργάνωση μονίμου ναυαθλητικού κέντρου στην τεχνητή λίμνη Στράτου ή εναλλακτικά στην Τριχωνίδα,
- Αξιοποίηση των ιαματικών Λουτρών Μυρτιάς και ένταξη σύγχρονου υδροθεραπευτηρίου με σκοπό την ανάδειξη των εγκαταστάσεων των ιαματικών πηγών της περιοχής και την αναβάθμιση του ιαματικού τουρισμού.
- Σύνδεση και συνεργασία των τουριστικών προορισμών της ορεινής ενδοχώρας με αυτές της γειτονικής Ευρυτανίας και της γειτονικής ορεινής Ναυπακτίας και με ειδικότερη έμφαση στη σύνδεση και δικτύωση των προορισμών θρησκευτικού τουρισμού, ιδίως της περιοχής Θέρμου που μπορεί να αποτελέσει κέντρο θρησκευτικού και προσκυνηματικού τουρισμού, με την περιοχή Προυσού Ευρυτανίας και τους προορισμούς της ορεινής Ναυπακτίας,
- Δημιουργία νέων και επέκταση των υπάρχοντων δικτύων διαδρομών, μονοπατιών και ποδηλατικών διαδρομών πολυθεματικού χαρακτήρα, σήμανση και εμπλουτισμός τους με εναλλακτικές δραστηριότητες,
- Αναβάθμιση των οδικών αξόνων «Αγρίνιο – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου – Προυσός» και «Ναύπακτος – Θέρμο – ορεινή περιοχή Θέρμου – Προυσός» και βελτίωση των κύριων τοπικών οδικών συνδέσεων της ορεινής ενδοχώρας, που θα συμβάλλουν σημαντικά στην βελτίωση της προσβασιμότητας της περιοχής του Δ. Θέρμου και στην ενίσχυση της επισκεψιμότητας και της τουριστικής κίνησης.

Οικιστικό δίκτυο

Το **οικιστικό δίκτυο** της χωρικής ενότητας διαρθρώνεται με βάση τις κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.3 και του κεφ. Β.1.1.δ.1.1 οι οποίες για την συγκεκριμένη ενότητα εξειδικεύονται ως εξής:

- Προώθηση της πολυκεντρικής διάρθρωσης του δικτύου και της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις πόλεις και κωμοπόλεις/κεφαλοχώρια (6^{ου} οικιστικού επιπέδου) της χωρικής ενότητας και συγκεκριμένα, κατά προτεραιότητα, ενίσχυση των υπηρεσιών και των αστικών λειτουργιών του Θέρμου (δευτερεύων περιφερειακός πόλος ενισχυμένου 6^{ου} οικιστικού επιπέδου) και κατά δεύτερο λόγο των εδρών δημοτικών ενοτήτων των δύο δήμων και της ΔΕ Φυτειών: Φυτείες, Αγγελόκαστρο, Παπαδάτες – Γαβαλού, Καινούριο, Παραβόλα, Σκουτερά, Άνω Αγ. Βλάσιος, Τριανταίικα, Στράτος.
- Μικρή αύξηση του πληθυσμού του αστικού συγκροτήματος του Αγρινίου και σταθεροποίησή του μέχρι το έτος στόχο (2030), με παράλληλα μέτρα και δράσεις για την συνεχόμενη αύξηση του πληθυσμού της πόλης του Θέρμου και των κωμοπόλεων του Δήμου Αγρινίου (ιδιαίτερα των ορεινών), στα πλαίσια της ισόρροπης βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής και της στρατηγικής κατεύθυνσης για εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή.
- Συντονισμένες δράσεις όλων των πόλεων/κωμοπόλεων του οικιστικού δικτύου της ενότητας για την προώθηση της απασχόλησης και τη σταδιακή μείωση των ιδιαίτερα υψηλών ποσοστών ανεργίας.
- Ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και των εγκαταστάσεων κοινωνικού εξοπλισμού κατά προτεραιότητα της πόλης του Θέρμου και σε δεύτερο βαθμό των εδρών των δημοτικών ενοτήτων της χωρικής ενότητας με ειδική έμφαση στην ενίσχυση των ημιορεινών και ορεινών κεφαλοχωριών της περιοχής.
- Ανάπτυξη της εξωστρέφειας των πόλεων και κωμοπόλεων της χωρικής ενότητας με έμφαση στην ανάπτυξη συνεργασιών με τις πόλεις/κωμοπόλεις της ΠΕ αλλά και της γειτονικής Ευρυτανίας σε τομείς σημαντικούς για την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής όπως: η βιολογική αγροτική παραγωγή και η μεταποίηση της, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, η ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η ανάπτυξη των ΑΠΕ και της αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού, με κατεύθυνση την ενίσχυση και αξιοποίηση της καινοτομίας.
- Σταδιακή ανάπτυξη των ιστορικών πυρήνων και των κεντρικών περιοχών των οικισμών 6^{ου} επιπέδου της χωρικής ενότητας (μέχρι το έτος 2030) και των χαρακτηριζόμενων ως παραδοσιακών ή ενδιαφερόντων οικισμών από την μελέτη "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Αιτωλοακαρνανίας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις για την **ανάδειξη και ενίσχυση του εθνικού και περιφερειακού ρόλου του αστικού κέντρου του Αγρινίου** είναι οι παρακάτω:

- Παραγωγική ανασυγκρότηση της ευρύτερης περιοχής του Αγρινίου με την προώθηση της οργανωμένης λειτουργίας:
  - ο Των δύο επιχειρηματικών πάρκων που χωροθετήθηκαν από το νέο αναθεωρημένο ΓΠΣ του αστικού συγκροτήματος.
  - ο Την πολεοδομική οργάνωση, περιβαλλοντική αναβάθμιση και ανάπτυξη του νέου "πολεοδομικού κέντρου" κεντρικών λειτουργιών και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων κατά μήκος της κύριας αστικής αρτηρίας της πόλης (εθνικής οδού).
  - ο Την προστασία της γεωργικής γης, ιδιαίτερα της 1^{ης} προτεραιότητας (υψηλής παραγωγικότητας), τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, την προώθηση βιολογικών καλλιεργειών, την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών με προϊόντα αυξανόμενης ζήτησης, με έμφαση στα προϊόντα ονομασίας προέλευσης.
  - ο Την ενίσχυση του αδύνατου τουριστικού τομέα της χωρικής ενότητας με την αύξηση της ελκυστικότητας των παραλίμνιων περιοχών, την ανάπτυξη του παλιού κέντρου της πόλης και την απόκτηση νέων αναβαθμισμένων τουριστικών καταλυμάτων.
- Εξειδίκευση – τροποποίηση των ορίων του Εθνικού Πάρκου Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού, Κάτω Ρού και Εκβολών Ποταμών Αχελώου – Ευήνου και Νήσων Εχινάδων, ώστε να προβλέπεται η εφαρμογή των κατευθύνσεων και προτάσεων του ΓΠΣ Αγρινίου για ένταξη – πολεοδόμηση της Πανεπιστημιούπολης, επέκταση του σχεδίου πόλεως, πολεοδόμηση του Επιχειρηματικού Πάρκου δυτικά και νότια του αστικού κέντρου, χωρίς να υπάρχουν αλληλοεπικαλύψεις με τα όρια του Εθνικού Πάρκου σ' αυτή την με περιοχή στο υπό σύνταξη σχέδιο Π.Δ/τος.
- "Αστική ολοκλήρωση" του πολεοδομικού συγκροτήματος του Αγρινίου με την ανάπτυξη μεγάλων μονάδων κοινωνικής και τεχνικής υποδομής (Πανεπιστημιούπολης, νέο γενικό νοσοκομείο, αθλητικών κέντρων και νέων πολιτιστικών εγκαταστάσεων και άλλου κοινωνικού εξοπλισμού) και δημιουργία πολυκεντρικής δομής με παράλληλη αποσυμφόρηση του "παραδοσιακού" κέντρου.
- Αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος (προώθηση του αστικού τουρισμού), με:
  - ο τη δημιουργία ενός ενιαίου δικτύου αστικών χώρων πρασίνου συνδεδεμένων μεταξύ τους με γραμμικό πράσινο - δίκτυο πεζοδρόμων και κύριων χώρων κοινωφελών εγκαταστάσεων,
  - ο την ανάπτυξη του παλιού κέντρου της πόλης με την σταδιακή αποσυμφόρησή του από χρήσεις και δραστηριότητες που το επιβαρύνουν και το υποβαθμίζουν και τη σταδιακή διαμόρφωσή του σε πόλο πολιτιστικών χώρων, κοινωνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων σε αξιολογικά ή διατηρητέα κτιριακά κελύφη,
  - ο μεγάλη αύξηση των χώρων πρασίνου και των κοινωφελών εγκαταστάσεων στις υποβαθμισμένες δυτικές πολεοδομικές ενότητες,
  - ο τον έλεγχο της δόμησης στον περιαστικό χώρο μέσω της εφαρμογής των θεσμοθετημένων με το ΓΠΣ ρυθμίσεων Περιοχών Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) και Περιοχών Ελέγχου και προστασίας της δόμησης (ΠΕΠΔ).
- Κυκλοφοριακή οργάνωση του ΠΣΑ με την:
  - ο χωροθέτηση και αναβάθμιση των οδικών πυλών εισόδου-εξόδου στην ευρύτερη περιοχή της πόλης, με πρόταση δημιουργίας τριών οδικών δακτυλίων (εσωτερικού γύρω από το παραδοσιακό κέντρο, ενδιάμεσου και εξωτερικού περιμετρικού) για την αποσυμφόρηση του κέντρου, με ταυτόχρονη απόδοση της περιοχής του σε μεγάλο βαθμό στον πεζό κάτοικο/επισκέπτη,
  - ο λειτουργία της εθνικής οδού ως αστικής λεωφόρου (στο τμήμα της που διέρχεται από την πόλη) με δεδομένο ότι προβλέπεται από το ΓΠΣ η παράκαμψη του οικιστικού ιστού προς τα δυτικά,
  - ο σταδιακή διαμόρφωση συνεχούς δικτύου πεζοδρόμων και διαδρομών πεζών που θα καλύπτει το Π.Σ.Α. στο σύνολό του και
  - ο σταδιακή κατασκευή των απαιτούμενων χώρων στάθμευσης εκτός οδού, για την αντιμετώπιση του προβλήματος στάθμευσης στο κέντρο της πόλης που είναι ιδιαίτερα οξύ.

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην **ανάδειξη και ενίσχυση των αστικών υποδομών και λειτουργιών της πόλης του ιστορικού Θέρμου** ως κέντρου υπηρεσιών και τοπικού κέντρου εναλλακτικών μορφών τουρισμού, τόσο για την πεδινή όσο και την ημιορεινή και ορεινή περιοχή του Δήμου με κύριες προτεραιότητες:

- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την ενίσχυση της παραγωγής των κύριων προϊόντων της ευρύτερης περιοχής, σε συνδυασμό με την ποιοτική ενίσχυση του τουρισμού της και της επιδίωξης για σημαντική αύξηση του πληθυσμού του Θέρμου μέχρι το 2030, στα πλαίσια της εδαφικής, οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.
- Την ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου του Θέρμου με ανασκαφικές εργασίες και την σύνδεση της ιστορίας της πόλης με την ενίσχυση του ποιοτικού/πολιτιστικού τουρισμού και τη σύνδεση με το ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι – Θέρμο - Ναύπακτος με ανάδειξη πολιτιστικών εκδηλώσεων εθνικής σημασίας («Μνήμη του Κοσμά του Αιτωλού»).
- Την ανάπτυξη και ανάδειξη του κέντρου της πόλης, αλλά και την εκπόνηση και ολοκλήρωση τοπικού χωροταξικού σχεδίου (ΓΠΣ), που θα αποτελέσει το πλαίσιο της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής.

- Την λειτουργία του ως κέντρου θρησκευτικού τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή με δικτύωση – συνεργασία με την νότια Ευρυτανία (Προυσσό) και την ορεινή Ναυπακτία.
- Την ενίσχυση του ως σημαντικού επαρχιακού αγροτικού κέντρου.
- Τη συμπλήρωση/βελτίωση σχολικών/αθλητικών/πολιτιστικών εγκαταστάσεων και χώρων υγείας, την δημιουργία χώρων πρασίνου και τη συμπλήρωση/βελτίωση ελλείψεων λοιπών δικτύων⁵.
- Βελτίωση της προσβασιμότητας στους οικισμούς, από άτομα τρίτης ηλικίας και ΑμΕΑ.
- Κατά προτεραιότητα αξιοποίηση έργων ΤΠΕ για την περαιτέρω ενίσχυση της διοικητικής αποτελεσματικότητας και της τοπικής ανάπτυξης (ευρυζωνικότητα, ψηφιακά υπόβαθρα για την διαχείριση γεωγραφικής πληροφορίας, on-line δημοτικές υπηρεσίες, ανάπτυξη ψηφιακού πολιτισμού, ανάπτυξη τουριστικής προβολής).
- Πρόσθετες κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ) είναι:
  - ο αποτελεσματικός έλεγχος της άναρχης – διάσπαρτης δόμησης,
  - η προστασία των φυσικών, αρχαιολογικών πόρων και αξιόλογων τοπίων της περιοχής,
  - η απόδοση κινήτρων που θα συμβάλλουν είτε στη συνένωση αγροτεμαχίων, είτε σε ρυθμίσεις που θα συμβάλλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής των αγροκτημάτων (εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων) περιοχών γης υψηλής παραγωγικότητας (ειδικά στις περιοχές Natura που περιλαμβάνει αυτή η ενότητα), είτε στην μεγαλύτερη και ποιοτικότερη απόδοση (π.χ. αναδιάρθρωση της παραγωγής, νέες δυναμικές καλλιέργειες με υψηλότερη ζήτηση).

Κατευθύνσεις για το δίκτυο μεταφορών

Η ενότητα Αιτωλοακαρνανίας διασχίζεται από δύο άξονες που χαρακτηρίζονται ως Άξονες Διεθνούς Σημασίας. Αυτοί είναι:

- ο άξονας Ιωάννινα – Άρτα – Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Αντίρριο (Ιόνια Οδός) που είναι ένας σημαντικότερος άξονας για όλο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας
- Ο άξονας Πλατυγιάλι Αστακού (σύνδεση με Ιόνια οδό) – Αγρίνιο – Καρπενήσι – Λαμία που ενισχύει και συνδέει την Αιτωλοακαρνανία με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Στην αμέσως επόμενη βαθμίδα των οδικών αξόνων ανήκει ο άξονας Αντίρριο – Αγρίνιο – Αμφιλοχία – Μενίδι – Άρτα – Ιωάννινα, που αποτελεί την σημερινή εθνική οδό, και χαρακτηρίζεται ως άξονας Εθνικής – Διαπεριφερειακής Σημασίας. Η σημαντικότητα του διαφαίνεται από την λειτουργική σύνδεση των πόλων ανάπτυξης της περιοχής.

Ως Πρωτεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες της ενότητας χαρακτηρίζονται:

- Ο άξονας Ναύπακτος – Θέρμο – Παραβόλα – Αγρίνιο (βόρεια της Τριχωνίδας), ο οποίος θεωρείται μείζονος σημασίας γιατί αποτελεί το βασικό τρόπο πρόσβασης προς το Θέρμο (και το Παναιτωλικό όρος) και γιατί συνδέει δύο σημαντικά αστικά κέντρα της ΠΕ Αιτωλνίας.
- Ο άξονας Ναύπακτος - Θέρμο – Προυσσός – προς Καρπενήσι, που αποτελεί εναλλακτική σύνδεση προς το Καρπενήσι.

Τέλος, οι Δευτερεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες εντοπίζονται στην ορεινή ενδοχώρα, διευκολύνοντας την πρόσβαση σε αυτή και επιτρέποντας την παραγωγική και τουριστική τους ανάπτυξη: Οι άξονες αυτοί είναι:

- Ο άξονας Αγρίνιο – Στράτος – Χαλκιάπουλο και ο άξονας Αμφιλοχία – Χαλκιάπουλο – Λίμνη Κρεμαστών, ο συνδυασμός των οποίων θα βοηθήσει στην τουριστική ανάδειξη της περιοχής των λιμνών.
- Ο άξονας Ναύπακτος – Σίμος – Πλάτανος – Άνω Χώρα – Θέρμο, ο οποίος αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη της ορεινής περιοχής και του εναλλακτικού τουρισμού και
- Ο άξονας Γαβαλού – Παπαδάτες – Αγρίνιο που διατρέχει το νότιο τμήμα της Τριχωνίδας, παρακάμπτοντας τους οικισμούς της περιοχής.

Με την πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση με την οποία γίνεται προώθηση της λειτουργίας υδροπλάνων και υδατοδρομίων με κύριο στόχο την σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τα νησιά, η ενότητα αυτή επωφελείται σε δεύτερη φάση, με την διερεύνηση της χωροθέτησης υδατοδρομίου στην λίμνη Τριχωνίδα για εξυπηρέτηση του Αγρινίου και της ενδοχώρας της Αιτ/νίας. Η λειτουργία του σε συνδυασμό με το ευρύτερο δίκτυο υδατοδρομίων της ΠΔΕ και της ευρύτερης περιοχής θα βοηθήσει στις μεταφορικές συνδέσεις, την τουριστική πρόσβαση σε αυτές, αλλά και σε πτήσεις έρευνας, διάσωσης, πυρόσβεσης, περιηγητικές και μεταφοράς ασθενών.

Επιπλέον, είναι σκόπιμη η αναπτυξιακή και τουριστική αξιοποίηση των μικρών περιφερειακών αεροδρομίων για την μικρότερης κλίμακας ανάπτυξη αεροπορικών μεταφορών. Στην ενότητα αυτή υπάρχει το μικρό αεροδρόμιο στο Αγρίνιο, το οποίο σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα της ευρύτερης περιοχής (Μεσολόγγι, Επιτάλιο Πύργος, Καλαμάτα, Σπάρτη) και του εξωτερικού (Ιταλία), μπορεί να δημιουργήσει ικανό δίκτυο για την εξυπηρέτηση της ΠΔΕ. Η χρήση αυτών σε συνδυασμό με τις εκάστοτε υποδομές της περιοχής

⁵ Βλ. αναλυτικά κεφ. κοινωνικού εξοπλισμού και λοιπών δικτύων της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας.

(μεταφορικές, τουριστικές, πολιτιστικές κλπ.) θα συμβάλλουν στο βαθμό που τους αναλογεί στην προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού στο σύνολο της ΠΔΕ.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της χωρικής ενότητας

Κύριο γνώρισμα της χωρικής ενδοπεριφερειακής ενότητας είναι το σύμπλεγμα, φυσικών και τεχνητών λιμνών, όπως είναι οι τεχνητές λίμνες Καστρακίου, Στράτου και Κρεμαστών, η λίμνη Οζερού, η Λυσιμαχία και η Τριχωνίδα. Το ανάγλυφο στην περιοχή είναι ποικίλο με μεγαλύτερα υψόμετρα να παρατηρούνται σε ορεινές περιοχές, όπως είναι το όρος Παναιτωλικό, το όρος Αράκυνθος κλπ. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τη συγκεκριμένη χωρική ενότητα διατρέχουν ορισμένα από τα σημαντικότερα και μεγαλύτερα ποτάμια της χώρας (π. Αχελώος, π. Εύηνος), τα οποία μαζί με τις ομώνυμες πεδιάδες συμπληρώνουν την εδαφολογική μορφολογία της ενότητας, αποτελώντας βασικές συνιστώσες στην ανάπτυξη διαφόρων ανθρωπογενών οικονομικών δραστηριοτήτων (γεωργία, κτηνοτροφία, κλπ.).

Από το σύνολο των λιμνών που αναφέρθηκαν μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνει η λίμνη Τριχωνίδα (η μεγαλύτερη σε έκταση λίμνη της χώρας), η οποία φαίνεται να έχει μεγαλύτερη ιστορική και κοινωνικο - φυσική σύνδεση - εξάρτηση με τον οικισμό του Θέρμου παρά με το Αγρίνιο. Μέσα και γύρω από την λίμνη εντοπίζεται μια πλούσια βιοποικιλότητα που αφορά σε είδη ορνιθοπανίδας, θηλαστικά, αμφίβια, ερπετά και είδη ιχθυοπανίδας. Η συγκεκριμένη περιοχή βέβαια αντιμετωπίζει και σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν είτε στην ποιότητα των υδάτων, είτε στην βιοποικιλότητα που φιλοξενεί. Ενδεικτικά αναφέρονται η ρύπανση από απόβλητα ελαιολιπιδίων/τυροκομείων/σφαγείων/οικιακά λύματα, η ρύπανση από την χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, η αποψίλωση της παρόχθιας βλάστησης, η αυθαίρετη δόμηση, η παράνομη αλιεία, το παράνομο κυνήγι και η υπερεκμετάλλευση των εδαφών σε αποστάσεις μικρές από την όχθη της λίμνης.

Η λίμνη Τριχωνίδα, δεν έχει αξιοποιηθεί παρά την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της, τα τοπιολογικά της χαρακτηριστικά και την βιοποικιλότητα που φιλοξενεί. Τα χωριά της λίμνης έχουν ανεπαρκή τουριστική υποδομή, διαθέτουν ωστόσο στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και πολλά άγνωστα μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους με μεγάλο ενδιαφέρον. Δυστυχώς ούτε το πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής έχει τύχει της αξιοποίησης που του αρμόζει.

Αξίζει να επισημανθεί ότι σ' αυτή τη χωρική ενότητα εντοπίζεται και ένας σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών [περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (GR2310014, GR2310009, GR2310013, GR2310008), Ζώνες προστασίας του Εθνικού Πάρκου υδροτόπων Μεσολογγίου - Αιτωλικού, Καταφύγια Άγριας Ζωής, κ.λπ.]. Οι εν λόγω προστατευόμενες περιοχές φιλοξενούν πληθυσμούς θηλαστικών, ερπετών, αμφίβιων, ορνιθοπανίδας, καθώς και σημαντική ιχθυοπανίδα.

Συμπληρωματικά με το φυσικό περιβάλλον η περιοχή διαθέτει σημαντικό αριθμό πολιτιστικών μνημείων/αρχαιολογικών χώρων, καθώς και σημαντικό αριθμό εκκλησιών/μοναστηριών. Δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν έχουν υλοποιηθεί οι αναγκαίες δράσεις για την προστασία/ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής με σκοπό την προσέλκυση επισκεπτών και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πολιτιστικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός), κάτι που αποτελεί γενικότερο μειονέκτημα/αδυναμία για όλη την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας.

Γνώρισμα της συγκεκριμένης χωρικής ενότητας είναι και το επενδυτικό ενδιαφέρον που έχει αναπτυχθεί στην περιοχή γύρω από τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Επενδύσεις ή αιτήματα για αδειοδότηση υπάρχουν για Αιολικούς Σταθμούς Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα και Φωτοβολταϊκούς Σταθμούς. Ελάχιστο ενδιαφέρον, προς το παρόν, υπάρχει στον τομέα της βιομάζας. Η προώθηση των έργων ΑΠΕ έχει ιδιαίτερη σημασία και προτεραιότητα ως γενικότερο μέσο αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι η περιοχή διαθέτει μια ικανοποιητική δυναμική, που δεν έχει αξιοποιηθεί. Το φυσικό περιβάλλον της και ο αριθμός των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών, οι εναλλαγές του τοπίου και του ανάγλυφου/μορφολογίας, καθώς και ο σημαντικός αριθμός μνημείων/αρχαιολογικών χώρων θα πρέπει συνδυαστικά ή μεμονωμένα να αξιοποιηθούν για την γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Η πιο πάνω κατεύθυνση είναι αναγκαία να συνδυαστεί και με την αντιμετώπιση των προβλημάτων που υποβαθμίζουν με τον έναν ή τον άλλον τρόπο τους συγκεκριμένους τομείς (π.χ παράνομες απορρίψεις στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων, απουσία πολιτικής/δράσεων ανάδειξης των μνημείων, πιέσεις/απειλές στις προστατευόμενες περιοχές και στην βιοποικιλότητα που φιλοξενούν, κ.λπ.).

Για την συγκεκριμένη χωρική ενότητα ισχύουν σε κάθε περίπτωση οι γενικότερες στρατηγικές κατευθύνσεις που έχουν διατυπωθεί για τις προστατευόμενες περιοχές⁶, την προώθηση των έργων ΑΠΕ⁷, την προστασία

⁶ Υλοποίηση δράσεων προστασίας/διατήρησης/διαχείρισης, επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα», εφαρμογή των

των υδάτων⁸, την προστασία της παράκτιας ζώνης στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης (Integrated Coastal Management Zone), την βιώσιμη αξιοποίηση και χρήση του ορυκτού πλούτου στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής για την αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών, την χωροθέτηση λατομικών ζωνών και την αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών και την προώθηση της βιώσιμης αξιοποίησης των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων μέσω ολοκληρωμένων υποδομών και βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.

Επιπλέον, ειδικότερα προτείνονται:

- Ανάδειξη/αξιοποίηση/δικτύωση των πολιτιστικών μνημείων και προορισμών (Αρχαίο Θέατρο Στράτου, Αγγελόκαστρο, Ακρόπολη Θεσπιών, Αρχαίος Θέρμος, Βουκάτιο, κλπ.), καθώς και των εκκλησιών / ιερών μονών (βλ. Μονή Παναγίας Μυρτιδιώτισσας, Σύμπλεγμα ναών Αγίας Σοφίας, Σπήλαιο Παναγίας Ελεούσας, Μονή Φωτμού, Μονή Καταφυγίου, Μονή Ιωάννου Προδρόμου, Μονή Αγίας Παρασκευής Μάνδρας, Μονή Βλοχού, Μονή Παναγίας Λυκουρίσης κλπ.) για την προώθηση του πολιτιστικού/θρησκευτικού τουρισμού, σε σύνδεση με τις γειτονικές περιοχές του Δ. Μεσολογγίου και Ναυπακτίας στα πλαίσια του πολιτιστικού, ιστορικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος – Θέρμο, καθώς και με τους πολιτιστικούς τουριστικούς προορισμούς της Ευρυτανίας.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών από τους π. Αχελώου και Ευήνου και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών.
- Αξιοποίηση της δυναμικής της περιοχής του Θέρμου και της ευρύτερης περιοχής για την προώθηση ήπιων επενδυτικών δραστηριοτήτων (π.χ. ξενώνες) και την παραγωγή προϊόντων από τον τομέα της γεωργίας / κτηνοτροφίας / αλιείας με ονομασία προέλευσης.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των λιμναίων οικοσυστημάτων (π.χ. απόβλητα από ελαιοτριβεία/τυροκομεία/σφαγεία/οικιακά λύματα, ευτροφισμό από αζωτούχα και φωσφορικά λιπάσματα, αποψίλωση παρόχθιας βλάστησης, κλπ.).
- Κατάλληλη εκτίμηση και αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα και δραστηριότητες εντός ή πλησίον υγροτόπων.
- Προώθηση των αντισταθμιστικών οφειλών από την αξιοποίηση των υδάτων των τεχνητών λιμνών (π.χ τεχνητές λίμνες Καστρακίου και Στράτου) για την υλοποίηση δράσεων προστασίας/ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.
- Προώθηση του χαρακτηρισμού ως Περιφερειακού Πάρκου και των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.
- Οι ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις που αναπτύσσονται στο τεύχος της μελέτης Τοπίου της ΠΔΕ και ειδικότερα στο κεφάλαιο «Ενότητες και ζώνες τοπίων ανά Π.Ε.».

διατάξεων του νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011), υλοποίηση δράσεων για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας, εγκατάσταση ήπιων υποδομών για την ερμηνεία περιβάλλοντος κλπ.

⁷ Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα, Γεωθερμία, Βιομάζα, κλπ.

⁸ Τήρηση των διατάξεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά) και των κατευθύνσεων των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα νερά, με σκοπό την ποιοτική και ποσοτική προστασία των υδάτων, καθώς και την προστασία της υδρόβιας βιοποικιλότητας.

B.1.1.δ.2.3 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμου Ναυπακτίας

Είναι η ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα της ΠΕ Αιτωλ/νίας, η οποία την τελευταία 10ετία παρουσιάζει πληθυσμιακή αύξηση (μια από τις μεγαλύτερες της Περιφέρειας), σημάδια και τάσεις ανάπτυξης σε τομείς όπως ο τουρισμός (ιδιαίτερα ο ορεινός εναλλακτικός τουρισμός και παραθερισμός), όπως και σε άλλες υπηρεσίες του τριτογενή, καθώς και στις βιολογικές καλλιέργειες και στη βιολογική κτηνοτροφία, την αιολική ενέργεια και τη λειτουργία των μικρών υδροηλεκτρικών έργων, ενώ μετά την κατασκευή της ζεύξης Ρίου – Αντιρρίου οι έλξεις και πιέσεις από το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας (ιδίως στις Δ.Ε. Αντιρρίου και Ναυπάκτου που περιλαμβάνονται στην περιοχή του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Πάτρας) αυξάνονται όλο και περισσότερο.

Προοπτικά, οι τάσεις και δυνατότητες ανάπτυξης της Ναυπακτίας εκτιμάται ότι θα συνεχίσουν, με δεδομένο ότι από την παράκτια ζώνη της διέρχονται τόσο η Ιόνια Οδός, όσο και η “Διαγώνιος”, οι οποίες μετά την ολοκλήρωση και λειτουργία τους θα επιτείνουν τις παραπάνω τάσεις αλλά και τις αντίστοιχες πιέσεις.

Κέντρο της χωρικής ενότητας είναι η πόλη της Ναυπάκτου, πρωτεύων περιφερειακός πόλος (οικιστικό κέντρο ενισχυμένου 5^{ου} επιπέδου) με το οικιστικό δίκτυο της περιοχής να διαρθρώνεται και να συμπληρώνεται κατά κύριο λόγο από τις έδρες των Δ.Ε. (Αντίρριο, Άνω Χώρα, Σίμος, Πλάτανος, Γαβρολίμνη) που αποτελούν κέντρα 6^{ου} επιπέδου και κατά δεύτερο λόγο από τους υπόλοιπους οικισμούς (7^{ου} επιπέδου).

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής** και έχοντας υπ’ όψη τις γενικές κατευθύνσεις που περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9 (οι οποίες ισχύουν και γι’ αυτή την χωρική ενότητα), διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για τα κύρια προϊόντα της και την ανάγκη καθετοποίησης και οργάνωσης της παραγωγής τους:

- Διεύρυνση και ενίσχυση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας (η οποία παρουσιάζει την τελευταία 10ετία σημαντική αύξηση κυρίως στην ελαιοκαλλιέργεια και στην κτηνοτροφία) και δευτερευόντως στα άλλα τοπικά προϊόντα (όπως στη μηδική, στα σιτηρά, στα εσπεριδοειδή)¹ και εστίαση στην παραγωγή προϊόντων αναγνωρισμένης ποιότητας.
- Ανάγκη καθορισμού νέων βοσκοτόπων κυρίως στις ημιορεινές περιοχές των Δ.Ε. Πυλλήνης, Αποδοτίας, Πλατάνου, Χάλκειας και Αντιρρίου και ενίσχυσης της βιολογικής κτηνοτροφίας στην περιοχή που παρουσιάζει τάσεις και δυνατότητες μεγαλύτερης και ποιοτικότερης παραγωγής². Τα κτηνοτροφικά προϊόντα της ορεινής Ναυπακτίας όπως το κρέας, το γιαούρτι, το γάλα και το τυρί θα μπορούσαν με κατάλληλες ενέργειες να χαρακτηρισθούν βιολογικά ή τουλάχιστον αναγνωρισμένα προϊόντα ορεινής κτηνοτροφίας. Επισημαίνεται ότι η βιολογική αγροτική παραγωγή, δημιουργεί θέσεις εργασίας με παράλληλη πρόνοια και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και αναγνωρίζεται πλέον ως μέθοδος παραγωγής που προσφέρει σημαντικά στην προσπάθεια διατήρησης του αγροτικού πληθυσμού και της προστασίας της φύσης.
- Ενίσχυση της μεταποίησης και εμπορίας κτηνοτροφικών προϊόντων (που μέχρι σήμερα περιορίζεται στο Δ. Ναυπακτίας σε μια μονάδα συντήρησης κρέατος χοιρινού, μια μονάδα παραγωγής γιαουρτιού και μια μονάδα γαλακτοκομικών προϊόντων).
- Λειτουργία Επιχειρηματικού Πάρκου στην ευρύτερη περιοχή της πόλης της Ναυπάκτου σε θέση και μέγεθος που τεκμηριωμένα θα προτείνει το ΓΠΣ της Δ.Ε. Ναυπάκτου.
- Μέτρα και δράσεις διασύνδεσης της αγροτικής παραγωγής και της μεταποίησής της με συγκεκριμένες μορφές ήπιου εναλλακτικού τουρισμού και με την συμβολή σχετικών ευρωπαϊκών προγραμμάτων (όπως π.χ. Leader κ.α.)

Η Ναυπακτία αποτελεί και **μια διακριτή τουριστική ενότητα** στην Αιτωλ/νία με συνεχώς ανερχόμενη κίνηση την τελευταία 10ετία, η οποία έχει συστηματικά στηριχθεί και ενισχυθεί από την επιτυχημένη συμμετοχή του Δήμου σε σχετικά Ευρωπαϊκά Προγράμματα ποιοτικής αναβάθμισης ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. το Leader και το Leader+), όπως οικοτουρισμός, ορειβατικός-περιηγητικός, θρησκευτικός-πολιτιστικός, κυνηγετικός-αθλητικός τουρισμός και κυρίως παραθεριστικός τουρισμός, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια η ορεινή Ναυπακτία να έχει καθιερωθεί ως χειμερινός προορισμός γνωστός σε όλη τη χώρα. Σύμφωνα με στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος και του ΕΟΤ λειτουργούν ήδη 51 τουριστικές μονάδες με 1.410 κλίνες στη περιοχή, με το μεγαλύτερο μέρος να συγκεντρώνεται στις παραθαλάσσιες περιοχές, κυρίως στη πόλη της Ναυπάκτου, όπου τα τελευταία χρόνια δημιουργούνται και νέες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις με ακόμη μεγαλύτερες δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, λόγω της

¹ Επισημαίνεται ότι δραστηριοποιείται η Αγροπεριβαλλοντική Ομάδα Βιοκαλλιεργητών Δ.Ε.

² Σημαντικό κίνητρο στην εξέλιξη της βιολογικής κτηνοτροφίας αποτέλεσε και αποτελεί το γεγονός ότι η εκτροφή αιγοπροβάτων, βοοειδών και χοιρομητέρων επιδοτήθηκε στο πλαίσιο του Μέτρου 3.2 «Βιολογική κτηνοτροφία» του Άξονα 3 «Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα» του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006, κατά την Γ' Προγραμματική περίοδο, καθώς και ότι επιδοτείται από το Μέτρο 214: «Γεωργό-περιβαλλοντικές ενισχύσεις» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013.

υψηλής ελκυστικότητας της πόλης³ (Καστρούπολη, γραφικό παλιό λιμάνι, νεοκλασικά κ.α.), αλλά και των αξιόλογων οικισμών της ορεινής και της παράκτιας Ναυπακτίας και των προοπτικών μελλοντικής αξιοποίησης της πανέμορφης Ευηολίμνης, τα οποία συνθέτουν εξαιρετικά ενδιαφέροντα τοπία.

Με αυτά τα δεδομένα, τις δυνατότητες και προοπτικές αποτελεί πρώτη προτεραιότητα η υλοποίηση της κατεύθυνσης για ανάδειξη του ιστορικού, πολιτιστικού και αρχαιολογικού τριπόλου Μεσολόγγι – Ναύπακτος – Θέρμο⁴ με την συνεργασία των τριών Δήμων, του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Αιτ/νίας, των πολιτιστικών και οικολογικών φορέων των τριών Δήμων για ανάδειξη της πολιτιστικής και ιστορικής ταυτότητας της περιοχής και για ποιοτική αναβάθμιση και ενίσχυση των ήπιων και ειδικών μορφών τουρισμού και οργάνωση κοινών εκδηλώσεων, συμμετοχών σε ευρωπαϊκά προγράμματα και δικτύωση με τους διεθνούς σημασίας τουριστικούς προορισμούς στους Δελφούς, Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειο Απόλλωνα, αλλά και άλλους σημαντικούς προορισμούς (Γαλαξίδι, θρησκευτικός τουρισμός Προυσσού κ.α.)

Η τουριστική ενότητα Ναυπακτίας περιλαμβάνει δύο τουριστικές περιοχές:

α) την αναπτυσσόμενη τουριστικά παράκτια περιοχή Ναυπακτίας (4α), με έντονες οικιστικές – τουριστικές πιέσεις (που χρειάζεται σχεδιασμένες δράσεις και μέτρα αναβάθμισης – εξυγίανσης), για την οποία ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό για τις περιοχές Α2 καθώς και οι ειδικότερες κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3 και

β) την ορεινή και πεδινή ενδοχώρα της Ναυπακτίας (εκτός της παράκτιας περιοχής) (4β) για την οποία ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις περιοχές Β1 και οι ειδικότερες κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3.

Στα πλαίσια της παραπάνω κεντρικής κατεύθυνσης για την ποιοτική αναβάθμιση και ενίσχυση του τουρισμού της περιοχής κινούνται και οι ακόλουθες ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Σύνδεση και συνεργασία των τουριστικών προορισμών της παράκτιας και ορεινής ζώνης σ' ένα διευρυμένο δίκτυο συνεργασίας με τις γειτονικές παράκτιες και ορεινές περιοχές της Φωκίδας (Γαλαξίδι, Αμολιανή και ορεινή Φωκίδα, ορεινή Ευρυτανία, ορεινή περιοχή Θέρμου), με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του παράκτιου τουρισμού και την εκτόνωσή του στην ορεινή ενδοχώρα, με παράλληλα μέτρα και ρυθμίσεις για την προστασία του φυσικού και ιστορικού περιβάλλοντος και τον εμπλουτισμό των μορφών εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού με ολοκληρωμένα συμπλέγματα ήπιου ορεινού τουρισμού.
- Δημιουργία νέων και επέκταση των υπάρχοντων τοπικών δικτύων διαδρομών - μονοπατιών πολυθεματικού χαρακτήρα, σήμανση διαδρομών, εμπλουτισμός με εναλλακτικές δραστηριότητες (moto-bike, αλεξίπτωτο πλαιγιάς, ιππασία, εκτροφεία θηραμάτων, ορειβατικά καταφύγια).
- Ήπια ποιοτική εναλλακτική τουριστική αξιοποίηση της Ευηολίμνης.
- Διασύνδεση της αγροτικής παραγωγής με αγροτουριστική κατανάλωση, τοπικά προϊόντα ποιότητας, γαστρονομικό τουρισμό και οινοτουρισμό.
- Αποκατάσταση παραδοσιακών εγκαταλελειμμένων ή σε κακή κατάσταση κτιρίων ή οικιστικών συνόλων (μέσω και χρηματοδότησης Προγραμμάτων π.χ. Leader+), αποκατάσταση δημόσιων χώρων (πλατείες και κύριες πορείες οικισμών) και συντήρηση και προστασία των χαρακτηριστικών πέτρινων γεφυριών της ορεινής Ναυπακτίας, όπως: το κεφαλογιόφυρο στις κλεισούρες του Μόρνου κοντά στον οικισμό Καταφύγιο⁵, το γεφύρι της Αρτοτίβας στο στενότερο σημείο του ποταμού Εύηνου (συνέδεε παλιότερα την δυτική Αιτωλία με την ορεινή Ναυπακτία), το γεφύρι της Αμπελακιώτισσας στον Κάκαβο, το γεφύρι των Στενών του Εύηνου (στα στενά της Κλεπάς) και το γεφύρι της Γριάς στο Γρανιτσιώτη.
- Ποιοτική αναβάθμιση της ξενοδοχειακής υποδομής στην παράκτια ζώνη μόνο με ξενοδοχεία 5* και 4* και εισαγωγή κινήτρων για την μετατροπή-αναβάθμιση υφιστάμενων τουριστικών εγκαταστάσεων.
- Περαιτέρω ενίσχυση των υποδομών και της ανάδειξης των υπηρεσιών αθλητικού τουρισμού στη Βλαχομάνδρα και του οικισμού Πόρου της Τ.Κ. Ριγανίου στον ποταμό Εύηνο (canoe, kayak, rafting)⁶ καθώς και του αναρριχητικού τουρισμού (κέντρο αναρρίχησης στη Βαράσοβα).
- Αναβάθμιση του ιαματικού τουρισμού της περιοχής και συγκεκριμένα των υποβαθμισμένων εγκαταστάσεων των γνωστών από την αρχαιότητα ιαματικών πηγών στα Λουτρά Στάχτης στην Δ.Ε. Πυλλήνης και της ιαματικής πηγής στον Αγραπιδόκαμπο (βόρεια του Αντιρρίου).

³ Η πόλη της Ναυπακτίας έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικός τόπος και τοπίο ιδιαίτερου κάλλους και μεγάλο κεντρικό τμήμα της έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός με καταγεγραμμένα 185 μνημεία και διατηρητέα κτίρια, συμπεριλαμβανομένων του παλιού λιμανιού και του κάστρου.

⁴ Τα τρία κορυφαία διαχρονικά πολιτιστικά γεγονότα στην ευρύτερη περιοχή του Μεσολογγίου, της Ναυπάκτου και του Θέρμου είναι η δημιουργία της αρχαίας Αιτωλικής Συμπολιτείας με έδρα το Θέρμο, η Ναυμαχία της Ναυπάκτου και η πολιτιστική και ιστορική σημασία της Εξόδου του Μεσολογγίου, καθώς και των πολιτιστικών εκδηλώσεων που αναφέρονται σ' αυτά τα γεγονότα. Αναδεικνυόμενο το πολιτιστικό αυτό τρίγωνο έχει όλες τις προϋποθέσεις να προσελκύσει επισκέπτες γιατί και τα τρία αυτά σημαντικά γεγονότα είναι συνδεδεμένα με την ευρωπαϊκή ιστορία.

⁵ Από το γεφύρι αυτό επικοινωνούσε παλιότερα η Δωρίδα με την Ναυπακτία και από αυτό πέρασαν βρίσκοντας καταφύγιο στο Μοναστήρι της Βαρνάκοβας οι δισσωθέντες της ηρωικής Εξόδου του Μεσολογγίου.

⁶ Υπάρχει και διαμορφωμένη πίστα αγώνων διεθνών προδιαγραφών στη θέση Χάνι Μπανιά, που λειτουργεί ως προπονητικό κέντρο.

- Περαιτέρω ενίσχυση και ανάδειξη του θρησκευτικού τουρισμού της περιοχής που παρουσιάζει δυναμικές τάσεις τα τελευταία χρόνια (Ι. Μονή Αμπελακιώτισσας στην Δ.Ε. Αποδοτίας, Ι. Μονή Αγίου Ιωάννη Προδρόμου στη Βομβοκού Ναυπάκτου, Ι. Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στη Σκάλα) και δικτύωσή του με αντίστοιχους προορισμούς της ορεινής περιοχής του Θέρμου και του Προυσού Ευρυτανίας.
- Ποιοτική ενίσχυση του αστικού τουρισμού της πόλης της Ναυπάκτου με δράσεις / μελέτες ανάπλασης του ιστορικού της κέντρου, του παραλιακού μετώπου και των αρχαιολογικών και ιστορικών της πυρήνων.

Δυνατότητες ανάπτυξης έχουν και οι **υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας** με την λειτουργία αντίστοιχα του ΤΕΙ και του κέντρου υγείας της Ναυπάκτου καθώς και ιδιωτικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σ' αυτούς τους δύο τομείς. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη συνεργασία του ΤΕΙ με τα άλλα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τους ερευνητικούς φορείς της Πάτρας και της Αιτωλοακαρνανίας, μαζί με τα εμποροβιομηχανικά και ξενοδοχειακά επιμελητήρια των δύο Π.Ε. και των παραγωγικών φορέων, για την προώθηση της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας σε τομείς που εστιάζει το ενδιαφέρον και τις προοπτικές της η Ναυπακτία όπως: η κτηνοτροφία, η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ο αστικός τουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός κ.α., όπως και εξειδικευμένες παρεμβάσεις καινοτομίας που αφορούν ειδικότερα στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και των υποδομών στην ευρύτερη περιοχή της πόλης της Ναυπάκτου, μέσα από δράσεις και προγράμματα όπως: "έξυπνη πόλη", "πράσινη ενεργειακή πόλη" και η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρωπίνου δυναμικού.

Ιδιαίτερη προτεραιότητα και έμφαση στην περιοχή είναι σκόπιμο ακόμη να δοθεί στην **αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στην εξοικονόμηση ενέργειας** και συγκεκριμένα:

- Αξιοποίηση του βεβαιωμένου Γεωθερμικού Πεδίου χαμηλής θερμοκρασίας στην περιοχή της Ρίζας του Αντιρρίου.
- Αξιοποίηση αιολικής ενέργειας με την λειτουργία αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με δεδομένο ότι εδαφικές περιοχές ιδιαίτερα της ορεινής Ναυπακτίας, όπως αυτές των Δ.Ε. Αποδοτίας και Πλατάνου έχουν χαρακτηριστεί ως περιοχές αιολικής προτεραιότητας (Π.Α.Π.2) από το ΕΠΧΣΑΑ για το ΑΠΕ ενώ και οι άλλες περιοχές είναι αιολικής καταλληλότητας.
- Αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού της περιοχής με δεδομένο ότι η ορεινή Ναυπακτία παρουσιάζει μεγάλο ποσοστό και αριθμό μικρών υδροηλεκτρικών έργων και προοπτικές πιο συντονισμένης αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων και του τοπίου

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως τη συγκεκριμένη χωρική ενότητα διατρέχουν δύο από τα σημαντικά και μεγαλύτερα ποτάμια της χώρας (βλ. π. Εύηνος, π. Μόρνος). Ο π. Εύηνος μαζί με την ομώνυμη πεδιάδα του συμπληρώνουν την εδαφολογική μορφολογία της εν λόγω χωρικής ενότητας και αποτελεί βασική συνιστώσα στην ανάπτυξη διαφόρων ανθρωπογενών οικονομικών δραστηριοτήτων (γεωργία, κτηνοτροφία, κ.λπ.), ενώ ο π. Μόρνος μαζί με την ομώνυμη λίμνη χρησιμοποιούνται για την ύδρευση της πρωτεύουσας της χώρας.

Στην Ναυπακτία δεν εντοπίζεται σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών, παρά μόνο 2 περιοχές του Δικτύου Natura 2000, ορισμένα Καταφύγια Άγριας Ζωής και ελάχιστες ζώνες του Εθνικού Πάρκου Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού, Κάτω Ρού και. Εκβολών Ποταμών Αχελώου – Ευήνου και Νήσων Εχινάδων.

Συμπληρωματικά με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής η χωρική ενότητα του Δ. Ναυπακτίας διαθέτει και ένα αριθμό πολιτιστικών μνημείων/αρχαιολογικών χώρων (με ορόσημο κυρίως το κάστρο της Ναυπάκτου), καθώς και εκκλησίες / ιερές μονές. Για το πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής απαιτούνται ολοκληρωμένες δράσεις προστασίας / ανάδειξης, με σκοπό την ταυτόχρονη ανάπτυξη και άλλων μορφών τουρισμού όπως ο πολιτιστικός και ο θρησκευτικός τουρισμός.

Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι η χωρική ενότητα του Δ. Ναυπακτίας διαθέτει μια ικανοποιητική δυναμική που έχει αξιοποιηθεί σε έναν πολύ σημαντικό βαθμό. Η δυναμική αυτή μπορεί να είναι ακόμη μεγαλύτερη αν συνδυαστεί η τουριστική ανάπτυξη και διάχυση στο ιστορικό πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι -Ναύπακτος – Θέρμο. Το Θέρμο διαθέτει ήδη μια σημαντική και ιδιαίτερη φυσιογνωμία με τις ορεινές εκτάσεις της ευρύτερης περιοχής και την γεινιάσή του με την λ. Τριχωνίδα. Στην περίπτωση της τουριστικής ανάδειξης και αξιοποίησης και του Θέρμου ο άξονας «Ναυπάκτου – Θέρμου» δύναται να δράσει σωρευτικά, αναδεικνύοντας μια άλλη δυναμική για το σύνολο των περιοχών και προσελκύοντας ακόμη μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών. Για τις ορεινές εκτάσεις της Ναυπάκτου και του Θέρμου συστήνεται η ανάπτυξη ενός βιώσιμου τουριστικού μοντέλου και η προσέλκυση επισκεπτών εναλλακτικού τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, κ.λπ.).

Στην ευρύτερη περιοχή του Αντιρρίου, στην περιοχή της Ρίζας, υπάρχει βεβαιωμένο Γεωθερμικό Πεδίο Χαμηλής Θερμοκρασίας που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της γενικότερης προώθησης των έργων ΑΠΕ. Ήδη στην ευρύτερη περιοχή της Ναυπάκτου έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, οι οποίοι φαίνεται να είναι αποδεκτοί από τις τοπικές κοινωνίες.

Για την συγκεκριμένη χωρική ενότητα ισχύουν σε κάθε περίπτωση οι γενικότερες στρατηγικές κατευθύνσεις που έχουν διατυπωθεί για τις προστατευόμενες περιοχές⁷, την προώθηση των έργων ΑΠΕ⁸, την προστασία των υδάτων⁹, την προστασία της παράκτιας ζώνης στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης (Integrated Coastal Management Zone), την βιώσιμη αξιοποίηση και χρήση του ορυκτού πλούτου στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής για την αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών, την χωροθέτηση λατομικών ζωνών και την αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών και την προώθηση της βιώσιμης αξιοποίησης των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων μέσω ολοκληρωμένων υποδομών και βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.

Επιπλέον, ειδικότερα για την συγκεκριμένη χωρική ενότητα προτείνονται:

- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, κ.α) στις ορεινές εκτάσεις του Δήμου σε συνεργασία με το Δήμο Θέρμου.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών στον π. Εύηνο και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών.
- Αντιμετώπιση πιέσεων βελτιώσεων οδικού δικτύου, διανοίξεων δρόμων και γενικά δημιουργίας υποδομών «διευκόλυνσης» του τουριστικού ρεύματος.
- Προσεκτική χωροθέτηση αιολικών σταθμών παραγωγής ενέργειας με στόχο την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο τοπίο στην ορνιθοπανίδα και στην ακεραιότητα των ορεινών ενδιαίτημάτων.
- Διατήρηση του σημερινού «αυθόρμητου» μοντέλου περιήγησης και απόλαυσης της άγριας και δυσπρόσιτης φύσης, της τοπικής κουλτούρας και της ήπιας αναψυχής.
- Προώθηση του Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας Αιτωλίας.
- Προώθηση του χαρακτηρισμού των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.
- Ενίσχυση τη βιολογικής ορεινής κτηνοτροφίας.
- Οι ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις που αναπτύσσονται στο τεύχος της μελέτης Τοπίου της ΠΔΕ και ειδικότερα στο κεφάλαιο «Ενότητες και ζώνες τοπίων ανά Π.Ε.».

Κατευθύνσεις βιώσιμης αστικής και οικιστικής ανάπτυξης

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην ανάδειξη και ενίσχυση των αστικών υποδομών και λειτουργιών της πόλης της Ναυπάκτου ως κέντρου υπηρεσιών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού με κύριες προτεραιότητες:

- Την ανάδειξη της ιστορίας της πόλης με την ενίσχυση του ποιοτικού/πολιτιστικού τουρισμού, με ανάδειξη του ιστορικού-πολιτιστικού τρίπολο Μεσολόγγι – Θέρμο - Ναύπακτος με υποδομές και πολιτιστικές εκδηλώσεις εθνικής σημασίας.
- Υλοποίηση προγράμματος ολοκληρωμένης ανάπλασης – ανάδειξης της ευρύτερης περιοχής του ιστορικού κέντρου της πόλης με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ενιαίου δικτύου πεζοδρόμων – ποδηλατοδρόμων, χώρων πρασίνου, ανάδειξης ιστορικών/αρχιτεκτονικών συνόλων και οργάνωσης της κυκλοφορίας των Ι.Χ. με στόχευση την αποσυμφόρηση του ιστορικού κέντρου και την μείωση της ρύπανσης.
- Ανάδειξη του παραλιακού μετώπου της πόλης στα πλαίσια της ενίσχυσης του αστικού τουρισμού της και της περαιτέρω αύξησης της ελκυστικότητάς της και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της.
- Έγκριση και σταδιακή υλοποίηση του ΓΠΣ της ΔΕ Ναυπάκτου και της ΔΕ Αντιρρίου σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ.
- Συμπλήρωση/βελτίωση εκπαιδευτικών/αθλητικών/πολιτιστικών εγκαταστάσεων και χώρων υγείας, δημιουργία χώρων πρασίνου και συμπλήρωση/βελτίωση ελλείψεων λοιπών δικτύων¹⁰.
- Βελτίωση της προσβασιμότητας στους οικισμούς, από άτομα τρίτης ηλικίας και ΑμεΑ.
- Κατά προτεραιότητα αξιοποίηση έργων ΤΠΕ για την περαιτέρω ενίσχυση της διοικητικής αποτελεσματικότητας και της τοπικής ανάπτυξης (ευρυζωνικότητα, ψηφιακά υπόβαθρα για την διαχείριση γεωγραφικής πληροφορίας, on-line δημοτικές υπηρεσίες, ανάπτυξη ψηφιακού πολιτισμού, ανάπτυξη τουριστικής προβολής).

⁷ Υλοποίηση δράσεων προστασίας/διατήρησης/διαχείρισης, Επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα», Εφαρμογή των διατάξεων του νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011), Υλοποίηση δράσεων για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας), Εγκατάσταση ήπιων υποδομών για την ερμηνεία περιβάλλοντος κλπ.

⁸ Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα, Γεωθερμία, Βιομάζα, κλπ.

⁹ Τήρηση των διατάξεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά) και των κατευθύνσεων των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα νερά, με σκοπό την ποιοτική και ποσοτική προστασία των υδάτων, καθώς και την προστασία της υδρόβιας βιοποικιλότητας.

¹⁰ Βλ. αναλυτικά κεφ. κοινωνικού εξοπλισμού και λοιπών δικτύων της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας.

- Πρόσθετες κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ) είναι:
  - ο αποτελεσματικός έλεγχος της άναρχης – διάσπαρτης δόμησης, με αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας και περιορισμό των ασύμβατων με την γεωργική χρήση και τον τουρισμό χρήσεων γης και παράλληλη πολεοδόμηση περιοχών της παράκτιας ζώνης ως περιοχών α΄ και β΄ κατοικίας και τουρισμού – αναψυχής λαμβανομένων υπ’ όψιν και των οικιστικών πιέσεων του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας,
  - η προστασία των φυσικών, αρχαιολογικών πόρων και αξιόλογων τοπίων της περιοχής,
  - η απόδοση κινήτρων που θα συμβάλλουν είτε στη συνένωση αγροτεμαχίων, είτε σε ρυθμίσεις που θα συμβάλλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής των αγροκτημάτων (εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων) περιοχών γης υψηλής παραγωγικότητας (ειδικά στις περιοχές Natura που περιλαμβάνει αυτή η ενότητα), είτε στην μεγαλύτερη και ποιοτικότερη απόδοση (π.χ. αναδιάρθρωση της παραγωγής, νέες δυναμικές καλλιέργειες με υψηλότερη ζήτηση),
  - η βιώσιμη αξιοποίηση της δημόσιας έκτασης του πρώην εργοταξίου της γέφυρας Ρίου – Αντιρρίου, κυρίως στην κατεύθυνση της αναβάθμισης των εγκαταστάσεων και της ποιότητας του παράκτιου τουρισμού της περιοχής, αξιοποιώντας την προνομιακή της θέση δίπλα στη διεθνή σημασία και αισθητικής ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου και την εγγύτητά της στην ευρύτερη περιοχή του τρίτου αστικού κέντρου της χώρας και τέλος,
  - σταδιακή ανάπλαση των ιστορικών πυρήνων και των κεντρικών περιοχών των οικισμών του επιπέδου της χωρικής ενότητας (μέχρι το έτος 2030) και των χαρακτηριζόμενων ως παραδοσιακών ή ενδιαφερόντων οικισμών από την μελέτη "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Αιτωλοακαρνανίας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.

Υποδομές Μεταφορών

Η παράκτια περιοχή του Δήμου Ναυπακτίας διασχίζεται από τον άξονα Αντίρριο – Ναύπακτος – Ιτέα – Λαμία (Διαγώνιος), ο οποίος όταν κατασκευασθεί και λειτουργήσει θα ενδυναμώσει τις διαπεριφερειακές συνδέσεις και συνεργασίες με τη Στερεά Ελλάδα και τη Θεσσαλία χαρακτηριζόμενος λόγω της μεγάλης σημασίας του ως Άξονας Διεθνούς Σημασίας.

Ως Πρωτεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες της ενότητας χαρακτηρίζονται:

- Ο άξονας Ναύπακτος – Θέρμο – Παραβόλα – Αγρίνιο (βόρεια της Τριχωνίδας) που θεωρείται μείζονος σημασίας γιατί αποτελεί τη βασική σύνδεση - πρόσβαση προς το Θέρμο (και το Παναιτωλικό όρος) και γιατί συνδέει δύο σημαντικά αστικά κέντρα της ΠΕ Αιτωλνίας.
- Ο άξονας Ναύπακτος - Θέρμο – Προυσσός – προς Καρπενήσι, που αποτελεί σημαντικό άξονα για την βιώσιμη ανάπτυξη της ορεινής ενδοχώρας του Δ. Θέρμου και εναλλακτική σύνδεση της Αιτωλνίας με το Καρπενήσι.

Τέλος, ο άξονας Ναύπακτος – Σίμος – Πλάτανος – Άνω Χώρα – Θέρμο, αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη της ορεινής περιοχής και του εναλλακτικού τουρισμού και χαρακτηρίζεται ως Δευτερεύων Ενδοπεριφερειακός άξονας.

B.1.1.δ.2.4 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Ακτίου – Βόνιτσας και Αμφιλοχίας

Η Ενότητα των Δήμων Ακτίου - Βόνιτσας και Αμφιλοχίας αποτελεί τμήμα της ευρύτερης διαπεριφερειακής αναπτυξιακής ενότητας του Αμβρακικού¹ και της περιοχής άμεσης εμβέλειας του διεθνούς αεροδρομίου Ακτίου. Κύρια χαρακτηριστικά της διαπεριφερειακής ενότητας που περιλαμβάνει τις ευρύτερες περιοχές των πόλεων της Πρέβεζας, της Λευκάδας, της Βόνιτσας, της Άρτας και της Αμφιλοχίας είναι:

- (α) ο Αμβρακικός κόλπος και η προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του ως κοινού στοιχείου βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής,
- (β) οι δυνατότητες ποιοτικής αναβάθμισης και ενίσχυσης του παράκτιου και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, τόσο στις ακτές, όσο και στην ορεινή ενδοχώρα με συγκριτικά πλεονεκτήματα το αεροδρόμιο του Ακτίου και τις μεγάλες δυνατότητες και προοπτικές θαλάσσιου ιστιοπλοϊκού τουρισμού και
- (γ) η ενίσχυση της πρωτογενούς τομέα παραγωγής (κυρίως κτηνοτροφία και υδατοκαλλιέργειες).

Πλεονέκτημα της χωρικής, αναπτυξιακής ενότητας είναι ότι από αυτήν διέρχονται δύο διευρωπαϊκοί άξονες ανάπτυξης (που σχετίζονται με τους οδικούς άξονες των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών). Πρόκειται για τον αποκαλούμενο Δυτικό άξονα ανάπτυξης που διατρέχει ανατολικά τον κόλπο, συνδέοντας την Αμφιλοχία με την Άρτα και περαιτέρω με τα Ιωάννινα (έδρα Περιφέρειας Ηπείρου και έδρα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας) και τον άξονα που διατρέχει το νότιο τμήμα του κόλπου συνδέοντας την Αμβρακία (ευρύτερη περιοχή Αμφιλοχίας) με τη Βόνιτσα και περαιτέρω με τη Λευκάδα, καθώς και την Πρέβεζα και την Ηγουμενίτσα, μέσω της υποθαλάσσιας σύνδεσης Ακτίου - Πρέβεζας.

Οι μελλοντικές προοπτικές της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της ενότητας ολοκληρώνονται με ακόμα δύο ενδοπεριφερειακούς άξονες ανάπτυξης, που βοηθούν την ενδυνάμωση στο εσωτερικό της Περιφέρειας. Ο ένας διατρέχει τα δυτικά παράλια της Αιτωλοακαρνανίας, συνδέοντας τον Αστακό με την Βόνιτσα και σχετίζεται κυρίως με την εξελισσόμενη παράκτια τουριστική ανάπτυξη, αλλά και με δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα παραγωγής. Ο δεύτερος αφορά στην σύνδεση της Αμφιλοχίας με την λίμνη Κρεμαστών μέσω του οικισμού Νέο Χαλκιάπουλο και τις ΠΕ Ευρυτανίας και Καρδίτσας. Ο άξονας αυτός μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της απομονωμένης και μειονεκτικής ορεινής περιοχής του δήμου Αμφιλοχίας (περιοχή Βάλτου), τόσο με την τουριστική αξιοποίηση της λίμνης, όσο και με την ανάπτυξη κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων.

Προϋπόθεση για την βιώσιμη ανάπτυξη της χωρικής ενότητας είναι η συνεργασία με τις όμορες Περιφέρειες, της Ηπείρου και των Ιονίων Νήσων. Η σύνδεση της Αμφιλοχίας με την Άρτα μέσω της Ιόνιας Οδού και της Βόνιτσας με την Πρέβεζα και περαιτέρω με τα Ιωάννινα και την Ηγουμενίτσα αντίστοιχα, δημιουργούν αναπτυξιακές συνδέσεις σε διάφορους τομείς συνεργασίας, όπως του εναλλακτικού τουρισμού, των μεταφορών και επικοινωνιών, της αξιοποίησης, ανάδειξης και προστασίας του Αμβρακικού κόλπου, της καθετοποίησης της πρωτογενούς παραγωγής και της ανάπτυξης της βιολογικής καλλιέργειας και βιολογικής κτηνοτροφίας. Αντίστοιχα, με την Περιφέρεια Ιονίων νήσων είναι σκόπιμο να ενισχυθεί η συνεργασία μέσω του θαλάσσιου τουρισμού και του τουρισμού κρουαζιέρας, αλλά και του τομέα των υδατοκαλλιεργειών (Εχινάδες, Δυτικές ακτές, Αμβρακικός), των μεταφορών και επικοινωνιών, της πολιτικής προστασίας και της εμπορίας προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής.

Ως πόλοι ανάπτυξης στην ενότητα αυτή εντοπίζονται η Βόνιτσα και η Αμφιλοχία, που χαρακτηρίζονται ως δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι ανάπτυξης, καθώς η συνλειτουργία και των δυο μπορεί να βοηθήσει στην ευρύτερη ανάπτυξη της ενότητας.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **προτεραιότητα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής** και έχοντας υπ' όψη τις γενικές κατευθύνσεις που περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1γ.9.1, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για τα κύρια προϊόντα αυτής της χωρικής ενότητας:

- Στροφή και εστίαση σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και της βιολογικής κτηνοτροφίας ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία αυτή η χωρική ενότητα υπερέχει ή έχει ακόμη μεγαλύτερες προοπτικές όπως :
  - στις αροτραίες καλλιέργειες και ειδικότερα στη βρώμη στο Δήμο Ακτίου – Βόνιτσας και το τριφύλλι, το κριθάρι και το βίκο στο Δήμο Αμφιλοχίας,
  - ενίσχυση και οργάνωση της εκτροφής βοοειδών και αιγοπροβάτων και στους δυο Δήμους της ενότητας (Δ. Ακτίου – Βόνιτσας και Αμφιλοχίας).
- Εκπόνηση ειδικής μελέτης Π.Ο.Α.Π.Δ., που θα εστιάζει στους τομείς του τουρισμού και των υδατοκαλλιεργειών, στις Δυτικές Ακτές Αιτωλοακαρνανίας στις παράκτιες περιοχές του Αμβρακικού και του τμήματος των δυτικών ακτών του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας, για τον ακριβή προσδιορισμό σε τοπικό

¹ Η οποία οριζόταν τόσο από το θεσμοθετημένο ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ, όσο και από το Γενικό ΠΧΣΑΑ, ως αναπτυξιακό πολύπολο: Πρέβεζα – Άρτα – Λευκάδα και κατ' επέκταση Βόνιτσα και Αμφιλοχία.

χωρικό επίπεδο των διακριτών παράκτιων περιοχών εναλλακτικού τουρισμού, υδατοκαλλιέργειών και αγροτικών χρήσεων.

- Εκσυγχρονισμός και σημειακή επέκταση των υδατοκαλλιέργειών του Αμβρακικού, με βάση την παραπάνω μελέτη.
- Καθορισμός νέων βοσκοτόπων και δημιουργία ενός τουλάχιστον πιλοτικού ανοικτού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου για όλη την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας κατά προτεραιότητα σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του Δήμου Αμφιλοχίας και κατά προτίμηση στη Δ.Ε. Ινάχου ή σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του Δήμου - Βόνιτσας, οι οποίες χαρακτηρίζονται από υψηλά ποσοστά εκτάσεων βοσκοτόπων, με παράλληλη θετική συνέπεια της δημιουργίας του «ελεγχόμενου» κτηνοτροφικού πάρκου και την έμμεση προστασία του δάσους και των δασικών εκτάσεων αυτών των περιοχών από την ανεξέλεγκτη βόσκηση των αιγοπροβάτων.

Επισημαίνεται ότι οι ενέργειες για την ενίσχυση και αναβάθμιση των υδατοκαλλιέργειών και της αλιείας στον Αμβρακικό κόλπο πρέπει να λάβουν υπόψη την κατάσταση του οικοσυστήματος του κόλπου. Είναι απαραίτητο να γίνουν εκτιμήσεις σχετικά με τον ρυθμό υποβάθμισης του θαλάσσιου μέρους του κόλπου, καθώς μεγάλο μέρος των υδάτινων μαζών χαρακτηρίζονται ανοξικές ή υποοξικές. Επίσης, η έλλειψη οξυγόνου στα κατώτερα στρώματα του κόλπου είναι πλέον γενικευμένη και περιορίζει το διαθέσιμο χώρο για το ψάρι και τον ψαρά, ενώ η εγκατάσταση των μονάδων υδατοκαλλιέργειας στην είσοδο του κόλπου και μάλιστα μέσα στο δίαυλο επικοινωνίας με το Ιόνιο μπορεί να παρεμποδίζει σοβαρά το μεταναστευτικό κύκλο των ψαριών μέσα και έξω από τον κόλπο, ενώ μια άλλη παράμετρος είναι η ερασιτεχνική και η παράνομη αλιεία, καθώς η έντονη παρουσία ερασιτεχνών στην είσοδο του κόλπου μπορεί να επηρεάζει το σύνολο του κόλπου, αποτελώντας υποχρεωτικό πέρασμα για τα μεταναστεύοντα ψάρια, ενώ σε ένα κλειστό σύστημα όπως είναι ο Αμβρακικός, με πληθυσμούς που ολοκληρώνουν τον κύκλο ζωής τους στο εσωτερικό του κόλπου η ύπαρξη της παράνομης αλιείας είναι εγκληματική. Πέραν των παραπάνω, το κύριο πρόβλημα για τα έμβια όντα στον Αμβρακικό είναι η έλλειψη οξυγόνου, η οποία δεν οφείλεται σε τοξικούς ρύπους αλλά σε υπερπροσφορά θρεπτικών συστατικών που καταλήγουν στον Αμβρακικό οδηγώντας σε υπερπαραγωγή φυτοπλαγκτού.

Συνοψίζοντας, οι προτεραιότητες για την διαχείριση των ζητημάτων αυτών είναι:

- α) περιορισμός των φορτίων που καταλήγουν στον κόλπο, με περιορισμούς δραστηριοτήτων, έργα αποκατάστασης, υποδομές προστασίας και συνεχείς ελέγχους και
- β) προστασία και οργάνωση των μονάδων υδατοκαλλιέργειας, καθώς τα στρώματα νερού κάτω από τα κλουβιά τους είναι ελλειμματικά σε οξυγόνο και επομένως είναι υποχρεωτικό να εκπονηθεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ταχείας εφαρμογής για την αντιμετώπιση του προβλήματος με τη συνεργασία της πολιτείας, των μονάδων και των φορέων των αλιείων. Το σχέδιο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη βιωσιμότητα των μονάδων, τα υδρολογικά χαρακτηριστικά των επιμέρους τμημάτων του κόλπου, τη συμβατότητα της δραστηριότητας με τους κύκλους ζωής των άγριων πληθυσμών ψαριών και τον ανταγωνισμό για το χώρο με την αλιεία.

Στα πλαίσια των γενικότερων κατευθύνσεων για **καθετοποίηση της μεταποίησης και επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων**, καθώς και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων στην περιοχή και των κατευθύνσεων που περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.2, προτείνονται ειδικότερα γι' αυτή την χωρική ενότητα τα ακόλουθα:

- Έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η συγκεκριμένη χωρική ενότητα παρουσιάζει παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως π.χ. τα τυροκομεία που δραστηροποιούνται στην περιοχή της Αμφιλοχίας.
- Ενεργοποίηση ενός (τουλάχιστον) Επιχειρηματικού Πάρκου για την εξυπηρέτηση της ενότητας, το οποίο μπορεί να στεγάσει βιοτεχνίες χαμηλής και πιθανόν μέσης όχλησης με ελεγχόμενους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς σ' ένα οργανωμένο πολεοδομικά και επιχειρηματικά περιβάλλον, αποσυμφωνώντας παράλληλα τον οικιστικό ιστό. Η έκταση και η θέση του Επιχειρηματικού Πάρκου καθορίζονται με την αναγκαία τεκμηρίωση από το Τοπικό Χωροταξικό Σχέδιο της περιοχής με βάση τα λεπτομερή στοιχεία της ανάλυσης και των τάσεων και προοπτικών για την επόμενη 15ετία.
- Ιδιαίτερη έμφαση στη συστηματική στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα (λόγω των σημαντικών προοπτικών που παρουσιάζεται στα προϊόντα ονομασίας προέλευσης στην βιολογική καλλιέργεια και κτηνοτροφία και στην αξιοποίηση νέων μορφών ενέργειας και της νέας τεχνολογίας) και στη συστηματική στήριξη σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων (ιδιαίτερα στους κλάδους που παρουσιάζουν ορατές προοπτικές στην περιοχή όπως: σφαγεία, μονάδες επεξεργασίας κρέατος, τυροκομεία, οиноποιεία, ελαιολαδοποιεία – τυποποιητήρια ελαιολάδου, συσκευαστήρια, μονάδες παραγωγής ζωοτροφών, ψυκτικές αποθήκες κ.α).
- Προώθηση της λειτουργίας της μεγάλης εγκατάστασης γαλακτοβιομηχανίας, τυροκομίας ΑΜΦΙΓΑΛ στο Δήμο Αμφιλοχίας, με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της Π.Δ.Ε.**, διατυπώνονται παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη αυτής της ενδοπεριφερειακής ενότητας, η οποία περιλαμβάνει την τουριστική ενότητα του Αμβρακικού [με την παράκτια τουριστική περιοχή (1α) και την πεδινή και ορεινή τουριστική περιοχή (1β) βλέπε χάρτη Β.1.1.γ-9.4: αρ.6] και το βόρειο τμήμα της τουριστικής περιοχής των Δυτ. Ακτών Αιτωλ/νίας (2). Για κάθε μια από τις παραπάνω τουριστικές περιοχές ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ τουρισμού. Για την παράκτια περιοχή του Αμβρακικού οι κατευθύνσεις για τις προστατευόμενες περιοχές (Ζ), όσες είναι σύμφωνες με το Π.Δ/γμα προστασίας της περιοχής, για την παράκτια περιοχή των Δυτ. Ακτών Αιτωλ/νίας οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Α2 και για την πεδινή και ορεινή ενδοχώρα οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Β1. Συμπληρωματικά ισχύουν και οι κατευθύνσεις που αναφέρονται στο κεφάλαιο Β.1.1.γ.9.3.3.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής κατεύθυνσης για ποιοτική αναβάθμιση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με νέες μορφές αυτής της χωρικής ενότητας, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

α) Όσον αφορά την τουριστική ενότητα του Αμβρακικού, προτείνονται οι εξής συμπληρωματικές κατευθύνσεις για την παράκτια περιοχή:

i. ολοκληρωμένο πρόγραμμα προστασίας του Αμβρακικού κόλπου και τουριστικής αξιοποίησης με ήπιες μορφές τουρισμού και με ειδικές εναλλακτικές μορφές (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, πεζοπορικός τουρισμός),

ii. αναβάθμιση των υποδομών και υπηρεσιών για τη λειτουργία μαρίνας στο Άκτιο, τουριστικού αγκυροβολίου στη Βόνιτσα και καταφυγίου τουριστικών σκαφών στη Βόνιτσα και την Αμφιλοχία,

iii. δικτύωση των πόλων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, με διαδρομές που δημιουργούνται με βάση τα μεσαιωνικά κάστρα του Ακτίου, της Βόνιτσας, της Αμφιλοχίας και άλλους αρχαιολογικούς, ιστορικούς και πολιτιστικούς χώρους της περιοχής,

iv. δικτύωση με πόλους περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος διεθνούς σημασίας, λόγω της ύπαρξης του Εθνικού Πάρκου των Υγροβιότοπων Αμβρακικού, σε συνεργασία με την Άρτα και την Πρέβεζα,

v. προτεραιότητα στην ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της παρούσας χωρικής Ενότητας, που συνίσταται στο πλούσιο φυσικό τοπίο διεθνούς σημασίας (ειδικές ζώνες διατήρησης δικτύου Natura στον Αμβρακικό κόλπο, Εθνικό Πάρκο Αμβρακικού κόλπου, Ειδικές Ζώνες Διατήρησης, καταφύγια άγριας ζωής, περιοχές προστασίας της φύσης, όπως οι λίμνες Βουλκαριά και Σαλτίνη) και το σημαντικό πολιτιστικό περιβάλλον (αρχαιολογικοί χώροι, ακροπόλεις και αρχαίες πόλεις).

β) Όσον αφορά την τουριστική ενότητα των δυτικών ακτών Αιτωλοακαρνανίας, προτείνονται:

i. Για την παράκτια περιοχή της ΔΕ Κεκροπίας του Δ. Ακτίου – Βόνιτσας, η συστηματική ενίσχυση σε διαδημοτικό και διαπεριφερειακό επίπεδο των σχετικών συνδέσεων και δικτυώσεων με τουριστικούς προορισμούς, ο παράλληλος εμπλουτισμός των ήπιων, εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού με τουριστικούς προορισμούς της Λευκάδας, των δυτικών ακτών της Ηπείρου, της Αιτωλοακαρνανίας και της παράκτιας περιοχής του Αμβρακικού κόλπου, η αναβάθμιση των υπηρεσιών και υποδομών της Παλαίρου, η ανάπτυξη του παραλιακού της μετώπου και αναβάθμιση της μαρίνας.

ii. Ο χωρικός προσδιορισμός επιμέρους περιοχών τουριστικής ανάπτυξης και παραθερισμού από τα τοπικά χωρικά σχέδια (Δήμων Ακτίου – Βόνιτσας και Ξηρομέρου) στην παράκτια ζώνη σύμφωνα και με τον ενδεικτικό χάρτη Π.3 και τα συγκεκριμένα πορίσματα της προτεινόμενης για εκπόνηση μελέτης ΠΟΑΠΔ δυτικών ακτών Αιτωλ/νίας και Εχινάδων νήσων.

iii. Οι νέες επιτρεπόμενες τουριστικές μονάδες στην περιοχή να είναι 3*, 4* ή 5* με κατεύθυνση και οι υφιστάμενες να αναβαθμίζουν τις εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό τους προς αυτές τις κατηγορίες.

iv. Να μην επιτρέπονται νέες ιχθυοκαλλιέργειες στη δυτική παράκτια ζώνη των ΔΕ Κεκροπίας και Ανακτορίου του Δ. Ακτίου – Βόνιτσας.

v. Η αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος της Παλαίρου με την πολεοδομική της οργάνωση με βάση τις αρχές της "συμπαγούς πόλης", την ενίσχυση των αστικών της λειτουργιών, την ανάπτυξη του παραλιακού της μετώπου, την αναβάθμιση της μαρίνας και τον έλεγχο της εκτός σχεδίου δόμησης στην ευρύτερη περιοχή της παράκτιας ζώνης με συγκεκριμένες διατάξεις του τοπικού χωροταξικού σχεδίου.

vi. Η ενίσχυση των δικτυώσεων της περιοχής με τις γειτονικές περιοχές των δυτικών ακτών (Πρέβεζας και Ξηρομέρου) και τους τουριστικούς προορισμούς της Λευκάδας.

Οικιστικό Δίκτυο

Η διάρθρωση, δικτύωση και ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου στην ενότητα αυτή περιλαμβάνει:

- τις έδρες των Καλλικράτειων δήμων, Βόνιτσα και Αμφιλοχία, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως οικισμοί 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου
- τις έδρες των Δημοτικών ενοτήτων, Πάλαιρος, Κατούνα, Μενίδι, Νέο Χαλκιόπουλο, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως οικισμοί 6^{ου} επιπέδου.
- Όλους τους υπόλοιπους οικισμούς που χαρακτηρίζονται ως οικισμοί 7^{ου} επιπέδου

Η ύπαρξη οικισμών συνεχόμενων οικιστικών επιπέδων και η απουσία οικισμών μεγάλης αστικής εμβέλειας, αντανακλά ένα οικιστικό δίκτυο, που είναι ομοιόμορφα κατανομημένο, καθώς οι οικισμοί μικρών επιπέδων εξαρτώνται άμεσα ή έμμεσα, διοικητικά ή λόγω εγγύτητας με οικισμούς του αμέσως επόμενου επιπέδου.

Η διαπεριφερειακή συνεργασία για την αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη του Αμβρακικού κόλπου αλλά και γενικότερα του παράκτιου τουρισμού, του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησής του και στις τρεις περιφέρειες παραπέμπει και προτρέπει σε ένα πολυτοπικό δίκτυο οικισμών (Αμφιλοχία, Βόνιτσα, Πρέβεζα, Άρτα και Λευκάδα), για την αναγκαιότητα του οποίου γίνεται ειδική αναφορά και στο Γενικό ΠΧΣΑΑ.

Τις μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης (από την πλευρά της ενδοπεριφερειακής χωρικής ενότητας) παρουσιάζει η ευρύτερη περιοχή της Βόνιτσας, κυρίως λόγω του Α/Δ του Ακτίου και της αυξανόμενης κίνησης του τα τελευταία χρόνια, της εγγυτήτάς της με την Πρέβεζα και την Λευκάδα και της "κεντρικής" της θέσης στο τουριστικό κύκλωμα των δυτικών ακτών.

Ο Δυτικός αναπτυξιακός άξονας προβλέπεται να συμβάλλει θετικά στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής της Αμφιλοχίας, με επιδίωξη της τελευταίας σταδιακά να αναδειχθεί ως σημαντικό κέντρο αγροτικής παραγωγής (κυρίως ποιοτικών προϊόντων κτηνοτροφικής παραγωγής), κέντρο ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στον Αμβρακικό και στην ορεινή ενδοχώρα (Βάλτος, λίμνη Κρεμαστών) και κέντρο οικολογικής και πράσινης ανάπτυξης.

Ανάλογες θετικές προοπτικές προβλέπεται ότι μπορεί να διαμορφώσει για την ευρύτερη περιοχή της Κατούνας η διέλευση του διεθνούς σημασίας οδικού άξονα: Ηγουμενίτσα – Πρέβεζα – Βόνιτσα – Κατούνα – Αμβρακία και Αργίνιο.

Το οικιστικό δίκτυο διαρθρώνεται με βάση τις κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.3 και του κεφ. Β.1.1.δ.1.1, οι οποίες εξειδικεύονται ως εξής:

- Προώθηση και ενίσχυση της πολυκεντρικής διάρθρωσης του δικτύου που περιλαμβάνει όλες τις πόλεις/κωμοπόλεις και κεφαλοχώρια (6^{ου} επιπέδου) της χωρικής ενότητας (Βόνιτσα, Αμφιλοχία, Πάλαιρος, Κατούνα, Μενίδι, Νέο Χαλκιάπουλο) και συγκεκριμένα ενίσχυση των υπηρεσιών και αστικών λειτουργιών της Βόνιτσας και Αμφιλοχίας και κατά δεύτερο λόγο των εδρών των δημοτικών ενότητων των δύο δήμων.
- Ανάπτυξη της εξωστρέφειας των πόλεων και κωμοπόλεων της περιοχής με έμφαση στην ανάπτυξη συνεργασιών/δικτυώσεων με γειτονικές πόλεις της ΠΕ (Αργίνιο, Αστακό, Μύτικα) και με τις πόλεις του Βορ. Αμβρακικού (Πρέβεζα, Άρτα), την Λευκάδα και την γειτονική Ευρυτανία σε τομείς σημαντικούς για την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, όπως: η βιολογική αγροτική παραγωγή, η μεταποίησή της, οι εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού, η ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η ανάπτυξη των ΑΠΕ και η αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού.
- Σταδιακή ανάπτυξη των κεντρικών περιοχών των ιστορικών πυρήνων των πόλεων με τις μεγαλύτερες δυνατότητας ανάπτυξης του τουρισμού (Βόνιτσα, Πάλαιρος, Αμφιλοχία), καθώς και των παραλιακών τους μετώπων, καθώς και των χαρακτηριζόμενων ως παραδοσιακών ή ενδιαφερόντων οικισμών από την μελέτη "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Αιτωλοακαρνανίας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.
- Ενίσχυση και βελτίωση του κοινωνικού εξοπλισμού και των δικτύων υποδομής (βλ. αναλυτικά το κεφάλαιο της αντίστοιχης Π.Ε.).

Κατευθύνσεις για το δίκτυο μεταφορών

Στον τομέα των μεταφορών, η συγκεκριμένη χωρική ενότητα προβλέπεται να αποκτήσει ιδιαίτερη δυναμική με την ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών οδικών αξόνων και την άμεση σύνδεσή τους με το διεθνές αεροδρόμιο του Ακτίου. Τον Δήμο Αμφιλοχίας διατρέχει η Ιόνια οδός, ένα τμήμα που αναμένεται να επανεκκινηθεί σύντομα. Η ολοκλήρωση του αυτοκινητόδρομου θα αποσυμφορήσει τον φόρτο εντός των παραλιακών οικισμών, όπως της Αμφιλοχίας και του Μενιδίου, επιτρέποντας την βελτίωση της ποιότητας του αστικού τους περιβάλλοντος και την ενίσχυση της αναπτυξιακής τους δυναμικής, διευκολύνοντας την πρόσβαση τόσο προς τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της ΠΔΕ (Αργίνιο, Μεσολόγγι, Πάτρα), όσο και προς τον Βορρά (Άρτα, Ιωάννινα) για την επιθυμητή και αναγκαία διαπεριφερειακή συνεργασία.

Τον Δήμο Ακτίου - Βόνιτσας διατρέχει ο άξονας που αποκαλείται Παραϊόνια οδός και συνδέει την λίμνη Αμβρακία (κόμβος με Ιόνια οδό) με την Βόνιτσα, μέσω Κατούνας, και στη συνέχεια με το Άκτιο, την Πρέβεζα και την Ηγουμενίτσα. Ο άξονας είναι σε διαδικασία κατασκευής και αναμένεται να παραδοθεί στην παρούσα προγραμματική περίοδο. Η σημαντικότητα του σε επίπεδο Περιφέρειας είναι εμφανής, βελτιώνοντας δραστικά την πρόσβαση προς και από το διεθνές το αεροδρόμιο του Ακτίου και διευκολύνοντας την οδική σύνδεση με Πρέβεζα και Ηγουμενίτσα. Παράλληλα, η χάραξη της νέας οδού, θα αποσυμφορήσει την υφιστάμενη παραλιακή οδό, επιτρέποντας την ποιοτική τουριστική ανάπτυξη στα παράλια του Αμβρακικού κόλπου, με μονάδες και εγκαταστάσεις κυρίως ήπιου εναλλακτικού τουρισμού. Ως πρωτεύοντες ενδοπεριφερειακοί οδικοί άξονες χαρακτηρίζονται η σημερινή οδός Αμφιλοχίας-Βόνιτσας, η σύνδεση της Βόνιτσας με την Λευκάδα και η παραλιακή οδός Βόνιτσας - Πάλαιρου (προς Μύτικα, Αστακό), ενώ ως δευτερεύοντες ενδοπεριφερειακοί άξονες χαρακτηρίζονται αυτοί του οδικού δικτύου στα ημιορεινά και ορεινά του Δήμου Αμφιλοχίας που συνδέουν την Αμφιλοχία με το Χαλκιάπουλο, το Αργίνιο και τη Λίμνη Κρεμαστών.

Στις αεροπορικές μεταφορές, το αεροδρόμιο του Ακτίου αποτελεί την βασική αεροπορική υποδομή, τόσο για την Περιφέρεια και την αναπτυξιακή ενότητα, όσο και για την ευρύτερη περιοχή (των Δυτικών ακτών Ηπείρου, Αιτωλ/νίας και της “τουριστικής” Λευκάδας κ.α.), καθώς εξυπηρετεί κυρίως την εισροή τουριστών και επισκεπτών προς τα παράλια της Ηπείρου, τη Λευκάδα και τις υπόλοιπες δυτικές ακτές της Αιτωλοακαρνανίας (Μύτικας, Αστακός κλπ).

Οι τουριστικές λιμενικές εγκαταστάσεις της ενότητας είναι απαραίτητο να αναβαθμίσουν τον ρόλο τους στο ευρύτερο δίκτυο της περιοχής. Σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού (2013), η αναπτυξιακή ενότητα θα εξυπηρετείται από δύο μαρίνες: μία στην Πάλαιρο (ΠΑΛΑΙΡΟΣ-ΑΙΤ/ΝΙΑΣ VOUNAKI BEACH) και μία στο Άκτιο (ΑΚΤΙΟ ΑΙΤ/ΝΙΑΣ CLEOPATRA). Η θέση του αγκυροβολίου τουριστικών σκαφών χωροθετείται στη Βόνιτσα, ενώ τα τουριστικά καταφύγια τοποθετούνται στην Βόνιτσα και την Αμφιλοχία. Επιπρόσθετα, στην Αμφιλοχία λειτουργεί ιχθυόσκαλα.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και το τοπίο

Η σημαντικότητα των φυσικών πόρων της περιοχής, που οφείλονται κυρίως στην ύπαρξη του Αμβρακικού κόλπου και τις περιοχές που τον περιβάλλουν, διαφαίνεται από το πλήθος των αναγνωρίσεων από διεθνείς και εθνικές οδηγίες, καθώς έχει χαρακτηριστεί ως:

- Υγρότοπος διεθνούς σημασίας (περιοχή Ramsar).
- Προστατευόμενη περιοχή του οικολογικού δικτύου NATURA 2000 (ειδική ζώνη διατήρησης και ζώνη ειδικής προστασίας για την ορνιθοπανίδα – SAC, Οδηγία 92/43/ΕΕ και SPA, Οδηγία 2000/9/ΕΕ).
- Εθνικό Πάρκο, με την ονομασία «Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού» (ΚΥΑ 11989/2008, ΦΕΚ 123/Δ/2008).
- Σημαντική περιοχή για τα πουλιά (Important Bird Area, IBA) και
- Περιοχή Σύμβασης της Βαρκελώνης, με την ονομασία «Υγρότοποι Αμβρακικού».

Ο Αμβρακικός κόλπος αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό οικοσύστημα της περιοχής που η σημασία του, πέραν της οικολογικής, είναι και αναπτυξιακή, οικονομική και τοπιακή. Ένας σημαντικός αριθμός ανθρωπογενών δραστηριοτήτων αναπτύσσονται γύρω από αυτόν (πχ τουρισμός, κτηνοτροφία, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργειες κλπ). Αποτελεί ορόσημο για τις περιοχές των Δήμων που τον περιβάλλουν, αλλά ως οικοσύστημα παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα λόγω των πιέσεων που δέχεται.

Στα πλαίσια της προστασίας, διαχείρισης και διατήρησης του Αμβρακικού κόλπου έχουν υλοποιηθεί μελέτες και ευρωπαϊκά προγράμματα (όπως το πρόγραμμα Life), ενώ σε εξέλιξη βρίσκεται το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα «Αειφορική Ανάπτυξη στον Αμβρακικό (ΑΝΑΣΑ)». Οι άξονες προτεραιότητας του προγράμματος είναι:

- Βελτίωση γενικών υποδομών Αμβρακικού κόλπου (συμπληρωματικά έργα σε λιμάνια, αλιευτικά καταφύγια, έργα αποκατάστασης υδρολογικού ισοζυγίου).
- Προστασία, διαχείριση και βελτίωση λιμνοθαλασσών, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αστικών απορριμμάτων.
- Ανάδειξη περιβάλλοντος και προώθηση συμβατών επενδυτικών δραστηριοτήτων (ανάδειξη οικοσυστημάτων, αναπλάσεις χώρων και οικισμών και ανάδειξη μνημείων, επενδυτικές δραστηριότητες οικοτουρισμού και αγροτουρισμού).
- Εφαρμογή τεχνολογικά καινοτόμων προσεγγίσεων στην πρωτογενή παραγωγή και διασφάλιση ποιότητας και σύμπτωσης στα προϊόντα του πρωτογενή τομέα (αξιοποίηση της γεωθερμίας για γεωργική χρήση και προώθηση ΑΠΕ, πιλοτικές καινοτόμες εφαρμογές στην παραγωγική διαδικασία, σήμανση των τοπικά παραγόμενων προϊόντων και πιστοποίηση, διασφάλιση ποιότητας και αξίας στα αγροτικά προϊόντα).

Εκτός των υγροτόπων του Αμβρακικού, στην περιοχή εντοπίζονται και πλήθος άλλων θεσμοθετημένων περιοχών, όπως περιοχές NATURA, καταφύγια άγριας ζωής, τοπία ιδιαίτερου δυσικού κάλλους κ.ά. τα οποία φιλοξενούν πληθυσμούς θηλαστικών, ερπετών, αμφίβιων, ορνιθοπανίδας καθώς και σημαντική ιχθυοπανίδα, στις λίμνες και λιμνοθάλασσες.

Συμπληρωματικά με το φυσικό περιβάλλον, η ενότητα διαθέτει ένα σημαντικό αριθμό πολιτιστικών μνημείων (μεγάλος αριθμός κάστρων σε οικισμούς και διάφοροι αρχαιολογικοί χώροι), καθώς και σημαντικό αριθμό εκκλησιών και μοναστηριών. Οι δράσεις που απαιτούνται για την προστασία και ανάδειξη του συνόλου του πολιτιστικού αποθέματος κρίνονται ελλιπείς, κάτι που πρέπει να ανατραπεί ώστε να ενισχυθεί η προσέλκυση επισκεπτών και να επιτευχθεί ικανοποιητική ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πχ πολιτιστικός, θρησκευτικός, αρχαιολογικός τουρισμός κλπ.).

Το φυσικό περιβάλλον της χωρικής ενότητας και ο σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών, οι εναλλαγές του τοπίου και του αναγλύφου, καθώς και ο σημαντικός αριθμός μνημείων είναι απαραίτητο να διαχειριστούν συνολικά για την ευρύτερη ανάπτυξη της περιοχής. Η κατεύθυνση αυτή πρέπει να συνδυαστεί και με την αντιμετώπιση των προβλημάτων που υποβαθμίζουν συγκεκριμένους τομείς, όπως για παράδειγμα οι παράνομες απορρίψεις στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων, η απουσία

πολιτικής και δράσεων ανάδειξης των μνημείων, οι πιέσεις και απειλές στις προστευόμενες περιοχές και στην βιοποικιλότητα που προσφέρουν κλπ. Για το σύνολο της ενότητας ισχύουν οι γενικότερες στρατηγικές κατευθύνσεις που έχουν διατυπωθεί: για τις προστατευόμενες περιοχές², την προώθηση των έργων ΑΠΕ³, την προστασία των υδάτων⁴, την προστασία της παράκτιας ζώνης στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης⁵, την βιώσιμη αξιοποίηση και χρήση του ορυκτού πλούτου στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής για την αξιοποίηση των ορυκτών πλούτων υλών, την χωροθέτηση λατομικών ζωνών και την αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών και την προώθηση της βιώσιμης αξιοποίησης των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων μέσω ολοκληρωμένων υποδομών και βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης. Επιπλέον, προτείνονται ως ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης του Αμβρακικού κόλπου (π.χ. απόβλητα από ελαιοτριβεία, τυροκομεία, σφαγεία, ευτροφισμό από αζωτούχα και φωσφορικά λιπάσματα κλπ.).
- Αξιοποίηση του μετώπου «Άκτιο – Βόνιτσα – Αμφιλοχία – Μενίδι», για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. οικότουρισμός, αγροτουρισμός, αλιευτικός κλπ.) σε συνδυασμό με την αναβάθμιση και προστασία του.
- Αξιοποίηση των λιμνών και λιμνοθαλασσών⁶, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης (προώθηση οικότουρισμού, ανάπτυξη τουρισμού των λιμνών).
- Προώθηση ενός βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης του Αμβρακικού κόλπου που θα συνδυάζει την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και των υδάτων, την βιώσιμη τουριστική ανάδειξη και αξιοποίηση του, την προώθηση συμβατών επενδυτικών δραστηριοτήτων και την παραγωγή προϊόντων (π.χ. αλιεύματα) με ονομασία προέλευσης,
- Προώθηση των αντισταθμιστικών οφελών από την αξιοποίηση των υδάτων των τεχνητών λιμνών για την υλοποίηση δράσεων προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος
- Ανάδειξη, αξιοποίηση, δικτύωση των πολιτιστικών μνημείων για την προώθηση του πολιτιστικού και θρησκευτικού τουρισμού.
- Οι ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις που αναπτύσσονται στο τεύχος της μελέτης Τοπίου της ΠΔΕ και ειδικότερα στο κεφάλαιο «Ενότητες και ζώνες τοπίων ανά Π.Ε.».

---

² Υλοποίηση δράσεων προστασίας, ανάδειξης, διατήρησης, Επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από τη μελέτη ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα», Εφαρμογή των διατάξεων του νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011), Υλοποίηση δράσεων για την ανασχέτηση της απώλειας της βιοποικιλότητας, εγκατάσταση.

³ Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα, Γεωθρσμία, Βιομάζα, κλπ.

⁴ Τήρηση των διατάξεων της οδηγίας 2000/60/ΕΚ (οδηγία πλαίσιο για τα νερά) και των κατευθύνσεων των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα νερά, με σκοπό την ποιοτική προστασία των υδάτων, καθώς και την προστασία της υδρόβιας βιοποικιλότητας.

⁵ Intergrated Coastal Management Zone.

⁶ Λίμνες Βουλκαριά, Σαλίτινη, Αμβρακία, Γαβού, Λινοβρόχι, τεχνητές λίμνες Καστρακίου και Κρεμαστών, λιμνοθάλασσες Ρούγας, Λιμένι (ΒΔ της Βόνιτσας), Κατάφουρκο.

B.1.1.δ.2.5 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Πατρέων, Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου

Είναι η διαδημοτική χωρική ενότητα που έχει ως μείζονα αναπτυξιακό, πληθυσμιακό, κοινωνικό και πολιτιστικό πόλο το πολεοδομικό συγκρότημα και την ευρύτερη περιοχή Πατρέων, τον πιο σημαντικό πρωτεύοντα εθνικό πόλο ανάπτυξης σε ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας και νότια / δυτική πύλη της, ενώ παράλληλα χαρακτηρίζεται από τις μεγαλύτερες ενδοπεριφερειακές ανισότητες και ανισοροπίες σε ό,τι αφορά τα αναπτυξιακά και πληθυσμιακά μεγέθη και από εξίσου μεγάλα και εντεινόμενα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας.

Στα πλαίσια του στόχου για **εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή και την άμβλυνση των εξαιρετικά μεγάλων δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων** μεταξύ του Δήμου Πατρέων από την μια πλευρά και των Δήμων Δυτ. Αχαΐας και Ερυμάνθου από την άλλη, επιδιώκεται με μια σειρά μέτρων, δράσεων, προγραμμάτων και έργων η βιώσιμη ανάπτυξη της ενδοπεριφερειακής αυτής χωρικής ενότητας με την:

- Ενδυνάμωση των συνεργασιών, κοινών δράσεων και συμμετοχών σε αναπτυξιακά προγράμματα των τριών Δήμων και των παραγωγικών φορέων, ιδιαίτερα στους τομείς που παρουσιάζουν συμπληρωματικές (ή και κοινές) αναπτυξιακές προοπτικές, όπως για παράδειγμα:
  - Διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησης των ποιοτικών προϊόντων του με τη στενότερη διασύνδεση και αξιοποίηση της σημαντικής υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού της Πάτρας στην έρευνα, την τεχνολογία και την κοινωνία της πληροφορίας και την διάχυση της καινοτομίας στις δραστηριότητες και τα προϊόντα του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και τις τοπικές επιχειρήσεις.
  - Ανάπτυξη νέας επιχειρηματικότητας μικρού και μεσαίου μεγέθους, που θα απορροφά την παραγόμενη καινοτομία, θα στηρίζεται σε νέα χρηματοπιστωτικά εργαλεία, προάγοντας νέες συλλογικότητες και προωθώντας τα παραγόμενα προϊόντα με αποτελεσματικό τρόπο.
  - Ανάδειξη των υπηρεσιών εμπορίου και μεταφορών σε "προωθητική δραστηριότητα" προς όφελος της χωρικής ενότητας και ολόκληρης της Περιφέρειας
  - Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της πρόνοιας και της καταπολέμησης της φτώχειας
  - Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος με έμφαση στην ολοκλήρωση του κύκλου των αστικών αποβλήτων (ανακύκλωση, επανάχρηση) και την ολοκλήρωση των έργων αποχέτευσης των τριών Δήμων.
  - Τοπική και υπερτοπική δικτύωση των αστικών κέντρων και μικρότερων κωμοπόλεων σ' ένα συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο, στην κατεύθυνση της σταδιακής άμβλυνσης, της ανισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης, της σταδιακής αύξησης του πληθυσμού της Κ. Αχαΐας και της Χαλανδρίτσας και των άλλων, μεγαλύτερων, οικισμών των Δ. Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου, παράλληλα με τη σταθεροποίηση του πληθυσμού του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας και της σταδιακής συγκράτησης του πληθυσμού των ορεινών και ημιορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών (όπως π.χ. Λεόντιο, Καλέντζι, Σταυροδρόμι).
- Ολοκλήρωση των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους της χωρικής ενότητας και συγκεκριμένα:
  - Ολοκλήρωση των έργων της Ολυμπίας Οδού και των συνδέσεων με αυτήν της ΒΙΠΕ Πατρέων και του αεροδρομίου του Αράξου.
  - Ολοκλήρωση του σιδηροδρομικού άξονα Αθήνα – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος - Καλαμάτα και σύνδεσή του με τον νέο λιμένα Πατρέων και την ΒΙΠΕ.
  - Κατασκευή και λειτουργία του εμπορικού τμήματος του λιμένα Πατρέων (και προηγούμενη ένταξη του στο ΕΣΠΑ 2014 - 2020), καθώς και δημιουργία του εμπορευματικού κέντρου Πατρέων σε εγγύτητα με το νέο λιμένα.
  - Ολοκλήρωση της αναβάθμισης του οδικού άξονα ΕΟ 111 (Πάτρα – Πανόπουλο – Τρίπολη) και επαρκή σύνδεσή του με τους μεγαλύτερους οικισμούς του Δ. Ερυμάνθου.
  - Βελτίωση του οδικού άξονα Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα που εξυπηρετεί ταυτόχρονα περιοχές στις κλιτύες του Παναχαϊκού και του Ερυμάνθου.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης και προτεραιότητας για **ενίσχυση του εκσυγχρονισμού και αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής** και έχοντας υπ' όψη τις γενικές κατευθύνσεις που περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.1 και αυτές του κεφ. Β.1.1.δ.1.2 για τον πρωτογενή της ΠΕ Αχαΐας, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενίσχυση των κύριων προϊόντων της χωρικής ενότητας:

- Στροφή σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης, με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και την βιολογικής κτηνοτροφίας, ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία η περιοχή έχει ακόμη μεγαλύτερες προοπτικές, όπως:
  - Τα αμπελουργικά προϊόντα (επιτραπέζια σταφύλια κυρίως στο Δ. Δυτ. Αχαΐας, παραγωγή μούστου, αμπέλια για οινοποίηση) με έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό.
  - Τα κηπευτικά με έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό με τις σαφώς μεγαλύτερες ποσότητες να συγκεντρώνονται στο Δ. Δυτικής Αχαΐας (πατάτα, φράουλα, ξερά κρεμμύδια κ.α.).

- Καλλιέργεια ελιάς (παραγωγή ελαιόλαδου) στις γεωργικές εκτάσεις και των τριών Δήμων της ενότητας.
- Καλλιέργεια εσπεριδοειδών ιδιαίτερα στην ευρύτερη περιοχή της Κ. Αχαΐας.
- Λοιπά σιτηρά και ζωοτροφές που εμφανίζουν ιδιαίτερη ανάπτυξη στους Δ. Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου.
- Ανάπτυξη βιολογικής εκτροφής βοοειδών κυρίως στο Δ. Ερυμάνθου και εκτροφής αιγοπροβάτων στους Δ. Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου, με αντίστοιχη ενίσχυση τυροκομείων, γαλακτοβιομηχανίας και μονάδας εκμετάλλευσης τυρογάλακτος.
- Το μέλι βανίλιας από τις περιοχές Παναχαϊκού και Ερυμάνθου (όπου φύτευται το μοναδικό *aries cefalonica*).
- Η εκτατική ιχθυοκαλλιέργεια (φυσικά ιχθυοτροφεία) στις λιμνοθάλασσες Προκόπου και Πάπα (Καλογριάς) με εμπορεύσιμα είδη ψαριών τα κεφάλια, τις τσιπούρες, τα λαβράκια και τα χέλια.
- Ανάδειξη και προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας με ειδική έμφαση σ' αυτή που γειτνιάζει στα αστικά κέντρα της περιοχής (με πρώτο το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας), με μέτρα και ρυθμίσεις που περιορίζουν την κατάτμησή της (αύξηση των ορίων αρτιότητας και κατάτμησης σαφώς μεγαλύτερα από τα 4 στρέμματα, κατάργηση των παρεκκλίσεων εκτός σχεδίου, δραστικός περιορισμός νέων εγκαταστάσεων μη συμβατών με την αγροτική χρήση και την μεταποίηση τοπικών προϊόντων), εκτός από τις ζώνες που τεκμηριωμένα προτείνονται νέες εγκαταστάσεις/χρήσεις του δευτερογενή ή τριτογενή τομέα από τα σχετικά τοπικά χωροταξικά σχέδια (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ), ζώνες ΖΕΑ, ΠΕΠΔ. Επιπλέον, για τη γη υψηλής παραγωγικότητας αυτής της χωρικής ενότητας καθιέρωση μέτρων και κινήτρων για την άμεση ή έμμεση μεγέθυνση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων μέσω συνενώσεων ή συνεκμεταλλεύσεων σε συνδυασμό με τον αναδάσμο με εκουσίες διαδικασίες.
- Καθορισμός νέων βοσκοτόπων και δημιουργία ενός πιλοτικού ανοικτού κτηνοτροφικού πάρκου κατά προτεραιότητα σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του Δ. Ερυμάνθου που χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά εκτάσεων βοσκοτόπων και σημαντική κτηνοτροφική παραγωγή, σε συνεργασία με κτηνίατρο.
- Δημιουργία Δημοπρατηρίου & Διαμετακομιστικού Κέντρου Αγροτικών Προϊόντων σε θέση του Δήμου Δυτικής Αχαΐας, κοντά στο αεροδρόμιο του Αράξου και τη ΒΙΠΕ Πατρών. Επισημαίνεται ότι προτείνεται ένα δημοπρατήριο για το σύνολο της ΠΔΕ. Η συγκεκριμένη πρόταση αποτελεί την δεύτερη επιλογή, με πρώτη τη θέση στη βόρεια Ηλεία, βόρεια της Αμαλιάδας σε εγγύτητα με την Ολυμπία Οδό και τα Α/Δ Ανδραβίδας και Αράξου¹.

Στα πλαίσια των γενικότερων κατευθύνσεων για:

- **καθετοποίηση και μεταποίηση της αγροτικής παραγωγής,**
- **ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων και προσέλκυση νέων επιχειρήσεων στην περιοχή** και
- αυτών που περιγράφονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.2 και συμπληρωματικά στο κεφ. Β.1.1.δ.1.2 για την ΠΕ Αχαΐας,

προτείνονται, ειδικότερα γι' αυτή τη χωρική ενότητα (που είναι η κύρια περιοχή συγκέντρωσης εγκαταστάσεων/επιχειρήσεων του δευτερογενή και μεταποιητικού τομέα της ΠΔΕ), τα ακόλουθα:

- Συνεχής και εντεινόμενη σύνδεση και στήριξη των προϊόντων μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και των άλλων κλάδων του δευτερογενή τομέα με την καινοτομία και συντονισμένη συνεργασία των παραγωγικών φορέων με τα ΑΕΙ και τους ερευνητικούς φορείς της Πάτρας για την προώθηση της καινοτομίας και της νέας τεχνολογίας στον δευτερογενή τομέα της περιοχής.
- Χωρική ανάδειξη και αξιοποίηση των ζωνών ΠΟΠ και ΠΓΕ της ενδοπεριφερειακής ενότητας με τον κατ' αρχήν χωρικό προσδιορισμό τους από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια και την απαγόρευση/δραστικό περιορισμό χρήσεων, σε αυτές, που δεν συνάδουν με τον τοπικό αγροτικό/μεταποιητικό χαρακτήρα της ζώνης
- Ειδική προτεραιότητα στην προώθηση της καινοτομίας και της νέας τεχνολογίας και της "έξυπνης εξειδίκευσης" στα προϊόντα μεταποίησης ΠΟΠ και ΠΓΕ της περιοχής (π.χ. του κλάδου της οινοποίησης² που έχει έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό).
- Προώθηση δράσεων και προγραμμάτων σήμανσης των δρόμων του κρασιού που δεν αφορά μόνο αυτή την χωρική ενότητα αλλά ολόκληρη την Περιφέρεια και την Πελοπόννησο με την δημιουργία χαρτών, ταμπελών κλπ.
- Δυνατότητα χωροθέτησης θεματικού επιχειρηματικού πάρκου, σε επέκταση της ΒΙΠΕ Πατρών.

Η στρατηγική κατεύθυνση που η ίδια η ΠΔΕ προτείνει για το ΕΣΠΑ 2014 -2 020 για **προτεραιότητα στην ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας** αφορά πρωτίστως αυτή την ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα, που έχει ως πυρήνα της την Πάτρα, Περιφερειακού Πόλου Καινοτομίας (ΠΠΚ), διαθέτοντας τις σημαντικότερες υποδομές στην Ε/Κ στη χώρα μετά την Αθήνα και την Θεσ/νίκη.

¹ Τρίτη εναλλακτική πρόταση είναι η πρόταση του Δ. Πύργου σε έκταση 300 στρ. νότια του Πύργου και δίπλα στην Εθνική οδό, η οποία ωστόσο δεν έχει κεντροβαρική θέση στην Περιφέρεια, όπως οι προηγούμενες.

² Εξαιρετικά ενδιαφέρουσες προτάσεις που υιοθετούνται από την παρούσα μελέτη διατυπώθηκαν στη Συνάντηση Εργασίας για την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (Πάτρα 16/10/13).

Πέραν των κατευθύνσεων που έχουν περιγραφεί στο Κεφ. Β.1.1.γ.9.3.1 που ισχύουν κατά πρώτο λόγο για την συγκεκριμένη ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα, λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της στον τομέα, προτείνεται:

- Χαρακτηρισμός και λειτουργία ως Ευρύτερης Ζώνης Τεχνολογικού Πάρκου ή “Ειδικής Ζώνης Γνώσης, Καινοτομίας, Δημιουργικής Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης” της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου και του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών. Η ζώνη αυτή περιλαμβάνει την έκταση του Πανεπιστημίου Πατρών μαζί με την έκταση του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών, το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, τα ερευνητικά Ινστιτούτα ΙΤΥΕ “Διόφαντος”, ΙΤΕ/ΙΕΧΜΗ, το Innohub και το Κέντρο Παιδείας Επιστημών, την έκταση του Αρσακείου της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, το κτίριο της ΑΤΜΕΛ και τις ενδιάμεσες εκτάσεις πολλές από τις οποίες ανήκουν στην Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου. Στην περιοχή αυτή, δραστηριοποιούνται ακόμη μικρές και μεσαίες τεχνολογικές εταιρείες, που έχουν ως αντικείμενο το σχεδιασμό και την παραγωγή καινοτόμων και τεχνολογικά αναπτυγμένων προϊόντων, που αξιοποιούν το ανθρώπινο επιστημονικό δυναμικό της περιοχής και τα ερευνητικά και τεχνολογικά αποτελέσματα που πηγάζουν από το Πανεπιστήμιο και τις Τεχνολογικές Μονάδες και παρουσιάζουν υψηλό βαθμό εξωστρέφειας προσελκύοντας εγχώρια και ξένα επενδυτικά κεφάλαια (π.χ. Irida Labs, Eldrug, Advent, Helbio, eConais). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται επίσης εγκατάσταση ερευνητικών και αναπτυξιακών κέντρων (R&D Center) από εταιρείες του εξωτερικού αλλά και του εσωτερικού (π.χ. Citrix-Bytemobile, Samsung Nanoradio DC, Althom, Velti, Antcor, Eldrug, Analogies, Sieben). Η συμβολή των παραπάνω οργανισμών και επιχειρήσεων στην περιοχή και την χώρα, είναι ιδιαίτερα σημαντική και αποτελεί ένα μοναδικό συγκριτικό πλεονέκτημα. Η θεσμική χωροθέτηση του Τεχνολογικού Πάρκου μπορεί να γίνει εναλλακτικά με τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο (που είναι η πιο γρήγορη και λιγότερο γραφειοκρατική προσέγγιση εφ’ όσον προβλέπεται από το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ της ΠΔΕ) ή με άλλα χωροταξικά/πολεοδομικά εργαλεία (ΠΟΑΠΔ ή ΠΕΠΔ προτεινόμενη μ’ αυτές τις χρήσεις του οικείου τοπικού χωροταξικού σχεδίου ή ως Επιχειρηματικό “Τεχνολογικό” Πάρκο).

Σημειώνεται ακόμη ότι ο στρατηγικός στόχος και κατεύθυνση για **ενίσχυση και ανάδειξη του διεθνούς και εθνικού ρόλου της ΠΔΕ ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών και εμπορευματικού διαμετακομιστικού κόμβου στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου** αφορά σε σημαντικότερο βαθμό αυτή την χωρική ενότητα. Οι κατευθύνσεις για την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων μεταφορών και της λειτουργίας των μεγάλων αναπτυξιακών αξόνων που διέρχονται ή καταλήγουν στην Αχαΐα είναι αυτές που περιγράφονται αναλυτικά στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.2 “Υπηρεσίες εμπορευματικών μεταφορών” και αποτελούν κύριες επιλογές και κατευθύνσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη και την εδαφική συνοχή της εξεταζόμενης ενδοπεριφερειακής χωρικής ενότητας αλλά και της ΠΔΕ στο σύνολό της.

Σε εξειδίκευση των κατευθύνσεων του αναθεωρημένου ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό και σε συνέχεια των κατευθύνσεων του κεφ. Β.1.1.δ.1.2 για την **ενίσχυση και εμπλουτισμό των μορφών τουρισμού** στην ΠΕ Αχαΐας, στην παρούσα ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα περιλαμβάνονται οι παρακάτω τουριστικές περιοχές:

- α) η παράκτια περιοχή Δ. Πατρών και ΔΕ Δύμης, Μόβρης Δυτικής Αχαΐας (7α),
- β) η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας των Δήμων Πατρών και Ερυμάνθου (7β) και
- γ) τμήμα της παράκτιας περιοχής Κοτυχίου – Καλογριάς (8).

Για κάθε μια από τις παραπάνω τουριστικές περιοχές ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ τουρισμού. Για την παράκτια περιοχή Δ. Πατρών και ΔΕ Δύμης, Μόβρης Δυτικής Αχαΐας οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Α2, για την ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας των Δήμων Πατρών και Ερυμάνθου οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Β1 και για το τμήμα της παράκτιας περιοχής Κοτυχίου – Καλογριάς οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Ζ. Συμπληρωματικά ισχύουν και οι κατευθύνσεις που αναφέρονται στο κεφάλαιο Β.1.1.γ.9.3.3.

Κύρια επιδίωξη και κατεύθυνση είναι η ποιοτική αναβάθμιση και εξυγίανση του τουρισμού της παράκτιας περιοχής και η μερική εκτόνωση της τουριστικής κίνησης προς την ορεινή και ημιορεινή ενδοχώρα στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος** της Περιφέρειας και της συγκεκριμένης χωρικής ενότητας.

Η παράκτια περιοχή χαρακτηρίζεται ως τουριστικά αναπτυσσόμενη, με έντονες οικιστικές πιέσεις, που χρειάζεται αναβάθμιση/εξυγίανση έχοντας ως κύρια χαρακτηριστικά τάσεις περαιτέρω ανάπτυξης τουριστικών κλινών και παραθεριστικής κατοικίας, ανάγκες εμπλουτισμού, εξειδίκευσης και συμπλήρωσης της τουριστικής προσφοράς με δημιουργία ειδικής τουριστικής υποδομής, αρκετά ικανοποιητικές αστικές εξυπηρετήσεις αλλά και κινδύνους περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που αφορούν στην παράκτια περιοχή αυτής της τουριστικής ενότητας είναι:

- Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης / αναβάθμισης κατά προτεραιότητα του παραλιακού μετώπου του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας³ (και ανάδειξης του ιστορικού κέντρου της πόλης και άλλων σημείων ιστορικού, πολιτιστικού και αστικού τοπιακού ενδιαφέροντος), καθώς και του παραλιακού μετώπου της πόλης της Κάτω Αχαΐας.

³ Συμπεριλαμβάνεται στο πολεοδομικό συγκρότημα και το Ρίο, η Παραλία και η Μεσσήνια.

- Ανάπτυξη της υπάρχουσας μικρής μαρίνας της Πάτρας, με συμπληρωματική χωροθέτηση μιας νέας μαρίνας στην Αγία Πάτρας και απόδοση της βόρειας λιμενολεκάνης του παλιού λιμανιού στη χρήση λιμένα αναψυχής και κρουαζιέρας.
- Εμπλουτισμός του παράκτιου τουρισμού και παραθερισμού της περιοχής με εναλλακτικές ειδικές μορφές (αστικός τουρισμός στο πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας, συνεδριακός, ιστιοπλοϊκός, πολιτιστικός τουρισμός, κ.α.)
- Εξειδίκευση - τροποποίηση (ανάδραση) του ενδεικτικού χάρτη και ορισμένων ρυθμίσεων του ΕΠΧΣΑΑ – τουρισμού που αφορά στην έκταση του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου - Στροφυλιάς, ώστε να μην επιτρέπονται σύνθετες εγκαταστάσεις και να προωθείται κυρίως ο ήπιος εναλλακτικός τουρισμός.
- Ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών της Κάτω Αχαΐας.
- Ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στην παράκτια περιοχή του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου - Στροφυλιάς, όπου ισχύουν οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ – Τουρισμού που είναι σύμφωνες με τις ρυθμίσεις του Π.Δ/τος προστασίας της περιοχής.

Οι ορεινές περιοχές Δ. Πατρέων και Δ. Ερυμάνθου (7β), οι οποίες είναι μέχρι σήμερα κατά βάση τουριστικά αναξιοποίητες με κύρια χαρακτηριστικά την πολύ μικρή τουριστική ανωδομή και κίνηση, δύσκολη προσβασιμότητα, μειονεκτική ως προβληματική τοπική οικονομία και αναξιοποίητο τουριστικά φυσικό και ιστορικό/πολιτιστικό πλούτο, η ανάπτυξη και η ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πεζοπορικές, ορειβατικές, ποδηλατικές και αγροτουριστικές δράσεις) είναι όχι απλά σκόπιμη αλλά απαραίτητη για την υποστήριξη της φθίνουσας οικονομίας τους.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που αφορούν στις ορεινές περιοχές αυτής της τουριστικής ενότητας στα πλαίσια των γενικότερων που αναφέρθηκαν στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3, καθώς και των κατευθύνσεων για το σύνολο των περιοχών (Β1) του Ειδικού Πλαισίου για τον τουρισμό που προτείνονται για τις περιοχές ανάπτυξης εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού) είναι οι ακόλουθες:

- Βελτίωση της χάραξης και των γεωμετρικών χαρακτηριστικών του οδικού άξονα Πάτρα – Χαλανδρίτσα, Πανόπουλο – Τρίπολη (ΕΟ 111) καθώς και του οδικού άξονα Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα και των συνδέσεων με αυτούς τους οδικούς άξονες κατά πρώτο λόγο των κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών της περιοχής (Σταυροδρόμι, Καλέντζι, Λεόντιο).
- Ένταξη των περιοχών αυτών σε ευρωπαϊκά προγράμματα ενίσχυσης του εναλλακτικού τουρισμού, στήριξης της επιχειρηματικότητας μικρών/μεσαίων επιχειρήσεων, ενίσχυσης της απασχόλησης και της εισαγωγής νέων κλάδων παραγωγής στον ορεινό χώρο πέραν της γεωργίας και κτηνοτροφίας, αναπλάσεων ιστορικών πυρήνων και παραδοσιακών κτιρίων των παραπάνω οικισμών.
- Ενίσχυση των συνδέσεων με τις γειτονικές ορεινές τουριστικές περιοχές (Καλάβρυτα, Λάμπεια κ.α).
- Αειφόρος ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της Ερυμάνθειας, με εστίαση σε καινοτόμες δράσεις που αφορούν στον πρωτογενή τομέα παραγωγής και στον προσκυνηματικό - θρησκευτικό τουρισμό.
- Ενέργειες για ένταξη του Δάσους Στροφυλιάς και του Τείχους Δυμαίων στα μνημεία Ουνέσκο.
- Ολοκληρωμένο σχέδιο αξιοποίησης των φυσικών αναρριχητικών πεδίων του Δήμου (Κατασκευή πίστας αναρρίχησης Μαύρα Βουνά Στροφυλιάς - Συγκρότηση αναρριχητικής ομάδας - Κατασκευή κλειστής πίστας αναρρίχησης).
- Αξιοποίηση των πορισμάτων και προτάσεων της μελέτης «Μελέτη Μορφολογικών κανόνων δόμησης και αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Αχαΐας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας» για την προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών, οικιστικών συνόλων και αρχιτεκτονικών τοπικών χαρακτηριστικών.
- Δημιουργία δύο τουριστικών περιπτερών στο όρος Μόβρη.
- Δημιουργία περιβαλλοντικού κέντρου και ανάπτυξη ήπιων υποδομών σε περιοχές Natura.

Το βόρειο τμήμα της τουριστικής ενότητας λιμνοθαλασσών Κοτυχίου – Καλογριάς του ανήκει στο Δ. Δυτ. Αχαΐας (ΔΕ Λαρισσού) περιλαμβάνεται (όπως και όλη η τουριστική ενότητα) στις περιοχές με δυνατότητες ανάπτυξης κυρίως εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως θεσμοθετημένη προστατευόμενη περιοχή.

Οι κατευθύνσεις για ήπια τουριστική ανάπτυξη της περιοχής είναι αυτές που περιγράφονται στα κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3 για τις προστατευόμενες περιοχές σε συμπλήρωση των στρατηγικών κατευθύνσεων του ΕΠ – Τουρισμού γι' αυτή την κατηγορία των περιοχών.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο της χωρικής ενότητας

Το οικιστικό δίκτυο διαρθρώνεται με βάση τις κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.3 ως εξής:

- Κυρίαρχο αστικό κέντρο είναι το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας (Ρίο, Παραλία, Ομβριά) με την ευρύτερη περιοχή του που αποτελεί πρωτεύοντα εθνικό πόλο ανάπτυξης, λιμενική πύλη και το τρίτο μεγαλύτερο πολεοδομικό συγκρότημα της χώρας (2^ο οικιστικό επίπεδο).
- Η πόλη της Κάτω Αχαΐας χαρακτηρίζεται ως δευτερεύων περιφερειακός πόλος και προτείνεται ως οικισμός ενισχυμένου 6^{ου} επιπέδου (έδρα Καλλικράτειου Δήμου Δυτ. Αχαΐας) με ισχυρότατες

εξαρτήσεις από την Πάτρα, όπως και η Χαλανδρίτσα οικισμός ενισχυμένου 6^{ου} επιπέδου (έδρα Καλλικράτειου Δήμου Ερυμάνθου).

- Οι οικισμοί Λουσικά, Σαγαίικα, Μετόχι (πρώην έδρες Καποδιστριακών Δήμων και τώρα έδρες ΔΕ του Δήμου Δυτ. Αχαΐας, όπως και οι οικισμοί Λεόντιο, Καλέντζι, Σταυροδρόμι, έδρες ΔΕ του Δήμου Ερυμάνθου προτείνονται ως οικισμοί 6^{ου} επιπέδου.
- Όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί αποτελούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο.

Στα πλαίσια της επιδίωξης για ανάσχεση της υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού και οικονομικών δραστηριοτήτων στην Πάτρα προτείνονται ως κατευθύνσεις:

- ο Η ενίσχυση του αστικού εξοπλισμού και των αναπτυξιακών και περιβαλλοντικών υποδομών της Κάτω Αχαΐας και της Χαλανδρίτσας, καθώς και, για την προώθηση της αρχής της πολυκεντρικότητας εντός του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας, η ενίσχυση και αύξηση της ελκυστικότητας του κέντρου του Ρίου⁴.
- ο Η δικτύωση των πόλεων και κωμοπόλεων της χωρικής ενότητας κυρίως με την Πάτρα, στην κατεύθυνση της μακροπρόθεσμης άμβλυσης των ανισοτήτων στην ανάπτυξη και σταδιακή αύξηση του πληθυσμού της Κ. Αχαΐας και της Χαλανδρίτσας και των άλλων οικισμών 6^{ου} επιπέδου των Δήμων Δυτ. Αχαΐας και Ερυμάνθου, παράλληλα με την μακροπρόθεσμη συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών και ημιορεινών κεφαλοχωριών.
- ο Η σχεδιασμένη σταδιακή υλοποίηση προγράμματος ανάπτυξης – αναβάθμισης της παραλιακής/τουριστικής ζώνης της Κ. Αχαΐας.
- ο Η σχεδιασμένη υποδοχή δραστηριοτήτων που προβλέπεται ότι θα προκύψουν από την προβλεπόμενη μελλοντική λειτουργία του Αυτοκινητοδρομίου Χαλανδρίτσας και της αξιοποίησης της τεχνητής λίμνης φράγματος Πείρου.
- ο Η αύξηση της ελκυστικότητας, η βελτίωση των υποδομών και η σημαντική επέκταση ως Επιχειρηματικού Πάρκου της ΒΙΠΕ Πατρών, με τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και περιορισμών της σχετικής ΜΠΕ.

Οι κατευθύνσεις που αφορούν στο πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας, που οφείλουν να ακολουθήσουν τα υποκείμενα επίπεδα χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού (Ρυθμιστικό Σχέδιο Ευρύτερης περιοχής ΠΣ Πατρών⁵, τοπικά χωροταξικά σχέδια ΔΕ του ΠΣΠ (ΓΠΣ⁶/ΣΧΟΟΑΠ), είναι οι ακόλουθες:

- Ανάδειξη της διεθνούς αναγνωσιμότητας και της γεωπολιτικής θέσης της περιοχής στη βάση ενός εξωστρεφούς προτύπου ανάπτυξης και αξιοποίηση του δυναμικού που αναπτύσσεται στον ευρύτερο χώρο (νέες σχέσεις του ΠΣΠ με Αντίρριο και Ναύπακτο λόγω της γέφυρας, ανάπτυξης παραλιακής ζώνης τουρισμού – αναψυχής, Β' κατοικίας κλπ) με:
  - ο Ανάδειξη της σε πρωτεύοντα εθνικό πόλο – πύλη στον Αδριατικό διάδρομο.
  - ο Ενίσχυση της στους τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας και τεχνολογίας, των μεταφορών (ιδίως ως διαμετακομιστικού εμπορευματικού κέντρου), του πολιτισμού, του Αστικού και συνεδριακού τουρισμού και της υγείας.
  - ο Αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της θέσης της στη συνάρθρωση των τριών μεγάλων αναπτυξιακών αξόνων: ΠΑΘΕ, Δυτικού Άξονα (Ιόνια Οδού) και "Διαγωνίου" και του νέου λιμένα και ενίσχυση του ρόλου της στον ευρύτερο χώρο της Πελοποννήσου, της Δυτικής Ελλάδας και των Ιονίων νήσων.
- Συγκράτηση των δημογραφικών δεικτών στα σημερινά επίπεδα, άμβλυση των δημογραφικών αποκλίσεων μεταξύ των αστικών κέντρων και της αγροτικής ενδοχώρας και μέτρα και δράσεις για τον δραστικό περιορισμό, σταδιακά, του ποσοστού ανεργίας.
- Βελτίωση των προϋποθέσεων αξιοποίησης των παραγωγικών πόρων της περιοχής και του ανθρώπινου δυναμικού με βάση την επιδίωξη για ενίσχυση και εμπλουτισμό των παραγωγικών δυνατοτήτων έναντι της "οικονομίας εξυπηρέτησης της κατανάλωσης" με:
  - ο Την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό της πρωτογενούς παραγωγής.
  - ο Τον εκσυγχρονισμό της δευτερογενούς παραγωγής με κριτήρια προστασίας του περιβάλλοντος.
  - ο Τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση των υπηρεσιών του τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα της έρευνας και καινοτομίας και τον προσανατολισμό της στην άμεση σύνδεσή της με τις παραγωγικές δραστηριότητες.

⁴ Βλ. αναλυτικά κοινωνικός εξοπλισμός και λοιπά δίκτυα στο κεφ. της αντίστοιχης Π.Ε.

⁵ Η περιοχή εφαρμογής του ΡΣΠ είναι η εδαφική έκταση των ΔΕ Αντιρρίου και Ναυπάκτου (πρώην Καποδιστριακών δήμων) της ΠΕ Αιτωλ/νίας που αποτελεί την βόρεια ανθρωπογεωγραφική ενότητα και των ΔΕ Ρίου, Πατρέων, Παραλίας, Μεσσήνιδος και Βραχναϊκών της ΠΕ Αχαΐας που αποτελεί την νότια χωρική ενότητα. Ο αστικός πόλος – οικιστικό κέντρο της πρώτης ενότητας είναι η Ναύπακτος και της δεύτερης η Πάτρα. Η μελέτη του Ρυθμιστικού Σχεδίου της ευρύτερης περιοχής της Πάτρας αν και έχει ολοκληρωθεί και παραδοθεί στην Δ/ση Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΚΑ από το τέλος του 2011 δεν έχει θεσμοθετηθεί ακόμη, ούτε έχει συνταχθεί για υπογραφή το σχετικό σχέδιο Π.Δ/τος, λόγω πιθανόν του ότι σε ορισμένα σημεία δεν είχε τη σύμφωνη γνώμη ορισμένων δημοτικών συμβουλίων της περιοχής (ιδίως των Καποδιστριακών δήμων Ναυπάκτου και Αντιρρίου).

⁶ Το Γ.Π.Σ. ΔΕ Πατρέων του Δήμου Πατρέων εγκρίθηκε με βάση τον ν.2508/97 (ΦΕΚ 358/ΑΑΠ/30-12-2011).

- Αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, (αναπλάσεις ιστορικού κέντρου και υποβαθμισμένων αστικών γειτονιών και αποβιομηχανοποιημένων εκτάσεων, εξυγίανση των περιαστικών και αστικών εκτάσεων, αναμόρφωση, αναβάθμιση-ανάδειξη και εξυγίανση των παρόχθιων εκτάσεων και του θαλάσσιου μετώπου – άνοιγμα της πόλης προς τη θάλασσα).
- Δημιουργία πολυκεντρικής πόλης και ανασυγκρότηση της αστικής δομής της Πάτρας⁷.
- Κυκλοφοριακή οργάνωση και εξυγίανση του ΠΣΠ (βασικές υποδομές – υφιστάμενο και υπό κατασκευή δίκτυο αρτηριών – συλλεκτριών, πρόταση σχετικά με το νέο και τον υφιστάμενο λιμένα, αναβάθμιση σιδηροδρομικής σύνδεσης Πάτρας, αποθάρρυνση – συρρίκνωση της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης/συγκοινωνιακές εξυπηρετήσεις).
- Προστασία του φυσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου και του τοπίου, έλεγχος και ελαχιστοποίηση των πηγών ρύπανσης, βελτίωση της ποιότητας των φυσικών και πολιτισμικών πόρων. Παρεμβάσεις στις περιοχές που έχουν υποστεί υποβάθμιση και δημιουργία των προϋποθέσεων ώστε οι συγκεκριμένοι πόροι από εμπόδια της αστικής επέκτασης να μετατραπούν, μέσα από δράσεις αποκατάστασης, προστασίας, ανάδειξης και αξιοποίησης, σε παράγοντα εναλλακτικής οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής.
- Διασφάλιση, προστασία και αξιοποίηση των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών, καθώς και των περιοχών ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος και δημιουργία ενιαίων δικτύων πολιτιστικών διαδρομών και φυσικού περιβάλλοντος κατά ενότητες και σε σχέση με τους αντίστοιχους πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς πόρους της ευρύτερης περιοχής.
- Διασφάλιση της γεωργικής γης ως παραγωγικού πόρου και ιδιαίτερα της γης υψηλής παραγωγικότητας με προστασία της από την οικιστική διάχυση και την άναρχη αστικοποίηση.
- Προώθηση της αρχής της συμπαγούς πόλης με γνώμονα το σεβασμό του περιβάλλοντος και των αναγκών σε γεωργική γη, με παράλληλο περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης, με ενίσχυση της συγκέντρωσης νέων παραγωγικών τομέων σε οργανωμένους υποδοχείς, με την κάλυψη των αναγκών α΄ κατοικίας στους υφιστάμενους οικιστικούς υποδοχείς και κατά δεύτερο λόγο με λελογισμένες οικιστικές επεκτάσεις.

Μετά την ισχύ του ν. 4269/2014 (συγκεκριμένα με το άρθρο 13α, παρ. 6) καθορίζεται η διαδικασία ολοκλήρωσης και του Ρυθμιστικού Σχεδίου ευρύτερης περιοχής Πάτρας του οποίου εκκρεμεί η έγκριση. Σύμφωνα με το Σχέδιο Π.Δ/τος που μας δόθηκε από το ΥΠΕΚΑ οι γενικοί στόχοι και κατευθύνσεις του σχεδίου είναι σε γενικές γραμμές σύμφωνοι με τις πιο πάνω γενικές κατευθύνσεις της παρούσας μελέτης. Οι γενικές κατευθύνσεις της προηγούμενης παραγράφου είναι ουσιαστικά οι στόχοι της παρ. γ. του άρθρου 1 “Περιοχή Εφαρμογής, Σκοποί και Γενικοί Στόχοι του ΡΣΠ” του σχεδίου Π.Δ/τος του ΡΣΠ προσαρμοσμένοι φραστικά και εννοιολογικά στις επικαιροποιημένες στρατηγικές κατευθύνσεις του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ για τον ρόλο και την χωροταξική διάρθρωση της ευρύτερης περιοχής του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας.

Τα κατευθυντήρια σημεία στα οποία θεωρούμε κατ’ αρχήν ότι θα χρειασθούν τροποποιήσεις, συμπληρώσεις και αναθεωρήσεις στο σχέδιο Π.Δ/τος του ΡΣΠ είναι τα ακόλουθα και για τους λόγους που αναφέρονται στο καθένα.

- Μερική τροποποίηση της διάρθρωσης των άρθρων του σχεδίου Π. Δ/τος του ΡΣΠ έτσι ώστε να γίνονται άμεσα αντιληπτές οι στρατηγικές κατευθύνσεις του κατά τομέα και να διαχωρίζονται από τις ειδικότερες.
- Προσαρμογή των επιπέδων των οικισμών του οικιστικού δικτύου στη νέα κατηγοριοποίηση επιπέδων των προδιαγραφών των Περιφερειακών Πλαισίων (π.χ. η Πάτρα είναι 2^{ου} επιπέδου και όχι 1^{ου}, η Ναύπακτος είναι 5^{ου} επιπέδου και όχι 3^{ου} κ.ο.κ.)
- Ο ρόλος των πόλεων της περιοχής είναι αναγκαίο να ταυτισθεί με τους χαρακτηρισμούς του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου.
- Οι κατευθύνσεις οικιστικής οργάνωσης και ίσως της “πολιτικής επεκτάσεων” ακολουθούν σε γενικές γραμμές τις αντίστοιχες κατευθύνσεις του παρόντος ΠΠΧΣΑΑ για την ευρύτερη περιοχή του ΠΣ της Πάτρας. Ωστόσο σε ότι αφορά ειδικότερα την “βόρεια χωρική ενότητα” του ΡΣΠ (δηλ. της ΔΕ Ναυπάκτου και Αντίρριου του Δημ. Ναυπακτίας), θεωρούμε ότι είναι σκόπιμο να υπάρξουν μικρές τροποποιήσεις δίνοντας τη δυνατότητα για αναγκαίες οικιστικές επεκτάσεις, τόσο στην πόλη της Ναυπάκτου, όσο και στους παράκτιους οικισμούς της ΔΕ Αντιρρίου, εφ’ όσον αυτές τεκμηριώνονται από τα ΤΧΣ, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ και τα οικιστικά σταθερότυπα. Η θεώρηση αυτή βασίζεται στις μεγάλες οικιστικές πιέσεις που δέχεται και θα εξακολουθήσει να δέχεται η παράκτια περιοχή της Ναυπακτίας, ιδίως μετά την λειτουργία της ζεύξης Ρίου – Αντιρρίου, η οποία προβλέπεται να γίνει εντονότερη με την ολοκλήρωση της Ιονίας Οδού και της λεγόμενης “Διαγωνίου” που “συμβάλλουν” σ’ αυτή την περιοχή. Υποστηρίζεται ακόμη από το γεγονός ότι στην απογραφή του 2011 η ΔΕ Αντιρρίου και ολόκληρος ο Δήμος Ναυπακτίας βρίσκονται στην κορυφή των περιοχών της περιφέρειας με την μεγαλύτερη αύξηση πληθυσμού ενώ η περιφέρεια παρουσιάζει σημαντική μείωση σε σχέση με το 2001. Η θεώρηση αυτή επιπρόσθετα συναρτάται και συνηγείται στην επίτευξη της κατεύθυνσης για την συστηματική λήψη μέτρων, δράσεων, ενεργειών

⁷ Βλ. αναλυτικά στις παραγράφους κοινωνικού εξοπλισμού και λοιπών δικτύων στο κεφάλαιο της Π.Ε. Αχαΐας.

άμβλυνσης των τεράστιων πληθυσμιακών διαφορών (και όχι μόνον) μεταξύ της Πάτρας και των γειτονικών της πόλεων, κωμοπόλεων και οικισμών (Ναύπακτος, Κ. Αχαΐα, Χαλανδρίτσα, Αίγιο, Αντίρριο κ.α.). Με βάση αυτή την αντίληψη δεν είναι σκόπιμο να αποκλειστούν τυχόν αναγκαίες πολεοδομήσεις περιοχών παραθεριστικής κατοικίας (Β΄ κατοικίας), τουρισμού – αναψυχής στην παράκτια περιοχή της Ναυπακτίας, όπως ισχύει με τις προτεινόμενες διατάξεις του σχεδίου Π.Δ/τος του ΡΣΠ. Πολύ περισσότερο συνυπολογίζοντας τις εντεινόμενες πιέσεις όχι μόνο και κύρια από το ΠΣ της Πάτρας, αλλά και από το Αργίνο και το Μεσολόγγι.

- Προσαρμογή των κατευθύνσεων του ΡΣΠ στο νέο Ειδικό Πλαίσιο για τον τουρισμό και την εξειδίκευση αυτών από το ΠΠΧΣΑΑ ιδιαίτερα σε ότι αφορά τα αναγκαία μέτρα για την αναπτυσσόμενη τουριστικά παράκτια περιοχή της Ναυπακτίας και δευτερευόντως για την αναβάθμιση – εξυγίανση της παράκτιας περιοχής του Δ. Πατρών και εναρμόνιση των διαφορών στις προτάσεις χωροθετήσεων μαρινών του ΡΣΠ με αυτές του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό και του ΠΠΧΣΑΑ.
- Προσαρμογή κατευθύνσεων για τον μεγάλης σημασίας χώρο του πρώην εργοταξίου της Γέφυρας στο Αντίρριο σε συσχέτιση με τις κατευθύνσεις του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ και σε συνδυασμό με τις προτάσεις αξιοποίησης της έκτασης (ΕΣΧΑΔΑ).
- Η χωρική ένταξη του οργανωμένου υποδοχέα δραστηριοτήτων βιοτεχνίας, χονδρεμπορίου κλπ. στην περιοχή Ναυπακτίας να προσδιορισθεί τεκμηριωμένα από τον τοπικό χωρικό σχεδιασμό (ΤΧΣ, ΓΠΣ).

Κατευθύνσεις για το δίκτυο μεταφορών

Την περιοχή διασχίζει ο Άξονας Διεθνούς Σημασίας Κόρινθος – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα (Ολυμπία Οδός), ο οποίος είναι εξαιρετικά σημαντικός για ολόκληρη την ΠΔΕ και ιδιαίτερα για την Ηλεία.

Σε επόμενη βαθμίδα ανήκουν οι άξονες που χαρακτηρίζονται ως Εθνικής – Διαπεριφερειακής Σημασίας. Σε αυτούς ανήκουν:

- Ο άξονας Πάτρα – Σταυροδρόμι – Πανόπουλο – προς Τρίπολη (ΕΟ.111), που συνδέει τις έδρες των δύο Περιφερειών και συμβάλλει σε αναπτυξιακές συνεργασίες και δραστηριότητες με την Περιφέρεια Πελοποννήσου.
- Ο άξονας Αεροδρόμιο Αράξου – Λάππα, ο οποίος αποτελεί τη σύνδεση του αεροδρομίου Αράξου με την Ολυμπία οδό.
- Ο άξονας ΠΕΟ Πατρών – Αμαλιάδας – Πύργου, ο οποίος εξυπηρετεί το σύνολο των οικισμών της Δυτικής Αχαΐας και της Βόρειας Ηλείας.

Ως Πρωτεύων Ενδοπεριφερειακός χαρακτηρίζεται ο άξονας Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα, ο οποίος αποτελεί εναλλακτικό άξονα προσπέλασης προς την περιοχή Καλαβρύτων, ενώ ως Δευτερεύοντες Ενδοπεριφερειακοί άξονες χαρακτηρίζονται η ΠΕΟ Κορίνθου – Πάτρας, που αποτελεί την υφιστάμενη σύνδεση μεταξύ των παραλιακών οικισμών και η Παλαιά οδός Πάτρα – Κάτω Αχαΐας – Λεχαινών – Γαστούνης – Αμαλιάδας, η οποία αντίστοιχα εξυπηρετεί τους οικισμούς που διατρέχει, συμπληρωματικά της υφιστάμενης εθνικής οδού.

Σχετικά με τις σιδηροδρομικές μεταφορές, βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη η αναβάθμιση της γραμμής Κιάτου – Πάτρας (Ρίου), ένα έργο που θα επιτρέψει χρόνους διαδρομής μικρότερους των 2 ωρών για την επιβατική σιδηροδρομική σύνδεση της Πάτρας με την Αθήνα, εξέλιξη που αναμένεται να καταστήσει τον σιδηρόδρομο ασυναγώνιστο στη συγκεκριμένη αγορά. Ωστόσο, παραμένει ασαφές το μέλλον της εμπορευματικής σιδηροδρομικής δραστηριότητας στον άξονα Αθήνας - Πάτρας, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει σαφής προγραμματισμός για την κατασκευή του πολυχρηστικού εμπορικού τμήματος του νέου λιμένα Πάτρας, η λειτουργία του οποίου – κυρίως ως Σταθμού Εμπορευματοκιβωτίων [ΣΕΜΠΟ] - θεωρείται βασική προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα της εμπορευματικής σιδηροδρομικής δραστηριότητας. Συμπληρωματικά, η σύνδεση της ΒΙΠΕ Πάτρας με το σιδηροδρομικό δίκτυο θεωρείται απαραίτητη για την ανάπτυξη της ΒΙΠΕ και γενικότερα του δευτερογενή τομέα. Για το υπόλοιπο τμήμα του σιδηροδρομικού δικτύου, η επαναλειτουργία και αναβάθμιση του κλάδου Πάτρας – Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας, αξιολογείται ως κρίσιμη προτεραιότητα για την βιώσιμη χωρική ανάπτυξη της περιοχής.

Στις θαλάσσιες μεταφορές, ο νέος λιμένας της Πάτρας αποτελεί την κύρια νότια – δυτική λιμενική πύλη της Ελλάδας στην Ευρώπη, με κύρια ενδοχώρα την περιοχή της Αθήνας, τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τη νησιωτική χώρα.

Στις αεροπορικές μεταφορές, το Α/Δ Αράξου είναι χαρακτηρισμένο ως διεθνές από το 2007, ως αεροπορικός κόμβος του Εκτεταμένου Δικτύου των ΔΕΔ-Μ. Η συνεχόμενη ανάπτυξή του επιβάλλει τη διερεύνηση της σκοπιμότητας και της δυνατότητας ανάπτυξης εμπορευματικής δραστηριότητας, ενώ απαραίτητη θεωρείται η σύνδεσή του με την Ολυμπία Οδό και μελλοντικά με το σιδηροδρομικό δίκτυο, Αθήνα – Πάτρα – Πύργος - Καλαμάτα.

Με πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση γίνεται προώθηση της λειτουργίας υδροπλάνων και υδατοδρομίων με κύριο στόχο την σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τα νησιά. Για την ΠΕ Αχαΐας έχει εκδηλωθεί επενδυτικό ενδιαφέρον για χωροθέτηση υδατοδρομίου στην Πάτρα. Η λειτουργία αυτού σε συνδυασμό με το ευρύτερο δίκτυο υδατοδρομίων της ΠΔΕ και της ευρύτερης περιοχής θα βοηθήσει στις μεταφορικές συνδέσεις, την καλύτερη τουριστική πρόσβαση, αλλά και την ανάπτυξη πτήσεων έρευνας, διάσωσης, πυρόσβεσης, περιήγησης, καθώς και μεταφοράς ασθενών.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Σ' αυτήν τη χωρική ενότητα ανήκει η βόρεια "ενότητα" του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου – Καλογριάς και συγκεκριμένα i) το προστατευόμενο σύμπλεγμα του Δάσους Στροφυλιάς, ii) οι Υγρότοποι Καλογριάς και Λάμιας και οι παρακείμενες λιμνοθάλασσες Προκόπου και Πάπα, στις οποίες σημαντική παραγωγική δραστηριότητα είναι οι εκτακτικές ιχθυοκαλλιέργειες και iii) τα Μαύρα Βουνά⁸.

Σκοπός του Εθνικού Πάρκου είναι η προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου, ως φυσικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου σε χερσαία, υδάτινα και θαλάσσια τμήματα της περιοχής «λιμνοθάλασσας Κοτυχίου – δάσους Στροφυλιάς», που διακρίνονται για τη μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική, επιστημονική, γεωμορφολογική και παιδαγωγική τους αξία. Ειδικότερα, επιδιώκεται η διατήρηση και διαχείριση των σπάνιων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας που απαντώνται στη συγκεκριμένη περιοχή⁹. Η περιοχή του Εθνικού Πάρκου αντιμετωπίζει αρκετά περιβαλλοντικά προβλήματα. Ενδεικτικά αναφέρονται οι πυρκαγιές, η λαθροϋλοτομία, η καταπάτηση εκτάσεων, οι πιέσεις από τον μεγάλο αριθμό λουόμενων κατά την θερινή περίοδο, η αυθαίρετη δόμηση, το παράνομο κυνήγι, η εγκατάσταση παράνομων δραστηριοτήτων εντός του δασικού οικοσυστήματος, η λατομική δραστηριότητα, κ.λπ. Αν και για την περιοχή του έχουν υλοποιηθεί αρκετές μελέτες και ευρωπαϊκά προγράμματα για την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας, εντούτοις η κατάσταση απέχει σημαντικά από το να χαρακτηριστεί ικανοποιητική.

Συμπληρωματικά με την περιοχή του Εθνικού Πάρκου τρεις ακόμη φυσικές περιοχές με ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι: το όρος Ερύμανθος¹⁰, το Παναχαϊκό όρος¹¹ και το παράκτιο μέτωπο που απλώνεται από τον Ψαθόπυργο έως το Κουνουπέλι¹².

Η συγκεκριμένη χωρική ενότητα διαθέτει σημαντικό αριθμό πολιτιστικών μνημείων/αρχαιολογικών χώρων, καθώς και εκκλησίες / μονές.

Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον (οι προστατευόμενες περιοχές, οι εναλλαγές του τοπίου και του αναγλύφου / μορφολογίας, καθώς τα μνημεία / αρχαιολογικοί χώροι), είναι απαραίτητο να αξιοποιηθούν ως δίκτυο φυσικών και πολιτιστικών πόρων, συμμετέχοντας στη γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής, σε συνδυασμό με την αντιμετώπιση των κύριων προβλημάτων που τα υποβαθμίζουν με τον έναν ή τον άλλον τρόπο (π.χ. παράνομες απορρίψεις στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων, απουσία πολιτικής / δράσεων ανάδειξης, πιέσεις / απειλές στις προστατευόμενες περιοχές και στην βιοποικιλότητα που φιλοξενούν, κλπ.).

⁸ Τα Μαύρα Βουνά προέρχονται από ασβεστολιθικά πετρώματα και έχουν ύψος ~250 μ. Εκεί βρίσκεται το χωριό Άραξος, οι Ιαματικές πηγές Αράξου και η γνωστή αμμόδης παραλία Γιανισκάρι. Συνορεύει με το Δάσος της Στροφυλιάς και τη Λιμνοθάλασσα του Κοτυχίου. Στα Μαύρα Βουνά ασκείται η λατομική δραστηριότητα γεγονός που έχει οδηγήσει σε επανειλημμένες συγκρούσεις μεταξύ των δύο χρήσεων: της λήψης αδρανών από την μία (απαραίτητων για την Αχαΐα) και της προστασίας του περιβάλλοντος και του Εθνικού Πάρκου που έχει θεσμοθετηθεί

⁹ Σύμφωνα με την ΚΥΑ χαρακτηρισμού μέσα στην έκταση του Εθνικού Πάρκου, καθορίζονται οι Ζώνες Α (Περιοχή Προστασίας της Φύσης), ΑΒ1, ΑΒ2, Α1 και Β1, η Ζώνη Β (Περιφερειακή Ζώνη Προστασίας), η Ζώνη ΒΑ (θεσμοθετημένη λατομική ζώνη στην περιοχή των Μαύρων Βουνών) και η Ζώνη Γ (Ευρύτερη Περιοχή). Για την προστασία/ διαχείριση της περιοχής συστάθηκε ο Φορέας Διαχείρισης Στροφυλιάς – Κοτυχίου.

¹⁰ Ο Ερύμανθος ή Ωλονός είναι επίμηκες βουνό με πολλές κορυφές, που εκτείνεται σαν οροσειρά στην βορειοδυτική Πελοπόννησο, στα όρια των Π.Ε. Αχαΐας και Ηλείας. Η ψηλότερη κορυφή του είναι ο Ωλενός (Ωλονός) στα 2.224 μ. που βρίσκεται στο έδαφος της Π.Ε. Αχαΐας και σχεδόν στα όρια με την Ηλεία. Έχει νοτιοδυτική κατεύθυνση (από βορρά προς νότο), ανατολικά δημιουργεί διακλαδώσεις όπως το Καλλιφώνι, οι Υψηλές Κορυφές και το όρος Λάμπειο. Είναι το τέταρτο σε ύψος όρος της Πελοποννήσου και συμπεριλαμβάνεται στα αλπικά βουνά της Ελλάδας. Από τον Ερύμανθο πηγάζουν οι ποταμοί Πηνειός, Σελινόουτας, Ερύμανθος, Πείρος, Παραπείρος κ.α. Διακρίνεται για το φυσικό του περιβάλλον, την πυκνή βλάστηση, τα ιδιαίτερα τοπιολογικά στοιχεία, τις διάσπαρτες πηγές και τις απότομες χαράδρες.

¹¹ Έχει πάρει την ονομασία του από τη θέση του στην Αχαΐα. Ο κύριος όγκος του εκτείνεται από τον Ψαθόπυργο στα βόρεια έως τον Γλαύκο στα νότια και από τα ανατολικά της Πάτρας στα δυτικά, έως την Ροδοδάφνη στα ανατολικά. Έχει δεκάδες διακλαδώσεις και πρόβουνα που αποτελούν ένα είδος γεωφυσικής γέφυρας με τους γειτονικούς όγκους του Ερυμάνθου και του Χελμού. Ανήκει στη γεωλογική ζώνη Ωλενού - Πίνδου και αποτελείται κυρίως από φλύσχες. Το βουνό χαρακτηρίζει η εναλλαγή των δύο τύπων βιότοπων με θαμνοτόπια και ορεινά λιβάδια και των δύο τύπων εδαφών με ασβεστόλιθους με γκρεμούς και χαράδρες και φλύσχες με σχετικά ομαλές κορυφές, ρυάκια, κ.ά.

¹² Στην περιοχή αυτή εντοπίζεται και ένας σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών [π.χ περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (GR2320007, GR2320008, GR2320012, GR2320011 GR2330007), το Εθνικό Πάρκο, Καταφύγια Άγριας Ζωής, Αισθητικά Δάση, κλπ.]. Οι εν λόγω προστατευόμενες περιοχές φιλοξενούν πληθυσμούς θηλαστικών, ερπετών, αμφίβιων, ορνιθοπανίδας, καθώς και σημαντική ιχθυοπανίδα.

Ισχύουν σε κάθε περίπτωση οι γενικότερες στρατηγικές κατευθύνσεις που έχουν διατυπωθεί για τις προστατευόμενες περιοχές¹³, την προώθηση των έργων ΑΠΕ¹⁴, την προστασία των υδάτων¹⁵, την προστασία της παράκτιας ζώνης στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης (Integrated Coastal Management Zone), την βιώσιμη αξιοποίηση και χρήση του ορυκτού πλούτου στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής για την αξιοποίηση των Ορυκτων Πρώτων Υλών, τη χωροθέτηση λατομικών ζωνών, την αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών και την προώθηση της βιώσιμης αξιοποίησης των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων μέσω ολοκληρωμένων υποδομών και βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.

Επιπλέον, ειδικότερα προτείνονται:

- Άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης και κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών, επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών και θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών. Στην περίπτωση αδυναμίας θεσμοθέτησης τέτοιων περιοχών να εξεταστούν εναλλακτικά άλλοι τρόποι για την κάλυψη των αναγκών σε αδρανή (π.χ. μονάδα ανακύκλωσης οικοδομικών μπαζών).
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των πιέσεων/απειλών που εντοπίζονται στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Στροφυλιάς - Κοτυχίου και για τη συμβατότητα της λατομικής δραστηριότητας στα Μαύρα Βουνά με την βιοποικιλότητα της περιοχής. Από τα αποτελέσματα να εξεταστεί η παράταση λειτουργίας των λατομείων ή η οριστική τους παύση.
- Αξιοποίηση του προσδοκώμενου κοιτάσματος υδρογονανθράκων «Δυτικός Πατραϊκός Κόλπος» στο πλαίσιο της ενεργειακής πολιτικής της χώρας με αντισταθμιστικά οφέλη για την περιοχή.
- Προώθηση βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης για το όρος Ερύμανθος με έργα προστασίας / ανάδειξης, με σκοπό την βιώσιμη τουριστική αξιοποίηση (π.χ. οικότουρισμός, αγροτουρισμός) και την προσέλκυση επισκεπτών στην περιοχή και στην ευρύτερη περιοχή.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία των ειδών ιχθυοπανίδας στις περιοχές με σημαντική αλιευτική δραστηριότητα.
- Διατύπωση αυστηρότερων περιβαλλοντικών όρων κατά την διαδικασία εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα/δραστηριότητες εντός ή/και πλησίον του Εθνικού Πάρκου.
- Χωροταξικά και οικονομικά κίνητρα και μέτρα για την δραστική ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας, ως μέσο και για την αντιμετώπιση της νιτρορύπανσης των εδαφών και των νερών ιδίως στις προστατευόμενες περιοχές.
- Ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις που αναπτύσσονται στο τεύχος της μελέτης Τοπίου της ΠΔΕ και ειδικότερα στο κεφάλαιο «Ενότητες και ζώνες τοπίων ανά Π.Ε.».

---

¹³ Υλοποίηση δράσεων προστασίας/διατήρησης/διαχείρισης, επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα», εφαρμογή των διατάξεων του νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011), υλοποίηση δράσεων για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας), εγκατάσταση ήπιων υποδομών για την ερμηνεία περιβάλλοντος κλπ.

¹⁴ Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα, Γεωθερμία, Βιομάζα, κλπ.

¹⁵ Τήρηση των διατάξεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά) και των κατευθύνσεων των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα νερά, με σκοπό την ποιοτική και ποσοτική προστασία των υδάτων, καθώς και την προστασία της υδρόβιας βιοποικιλότητας.

B.1.1.δ.2.6 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων

Κύρια κατεύθυνση για την βιώσιμη χωρική ανάπτυξη αυτής της ενδοπεριφερειακής χωρικής/αναπτυξιακής ενότητας (όπως άλλωστε και στις περισσότερες), είναι η συνεχής ενδυνάμωση των συνεργασιών, κοινών δράσεων και των συμμετοχών σε αναπτυξιακά προγράμματα των δύο Δήμων, ιδιαίτερα στους τομείς που παρουσιάζουν κοινές ή συμπληρωματικές αναπτυξιακές προοπτικές ή / και αντίστοιχη αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων, όπως για παράδειγμα:

- Στη διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησης του (τόσο στο εξωτερικό, όσο και στο εσωτερικό της χώρας), των υψηλής ποιότητας προϊόντων της, όπως γεωργικών προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ κυρίως του Δ. Αιγιαλείας και κτηνοτροφικών προϊόντων ΠΟΠ του Δ. Καλαβρύτων.
- Στον εμπλουτισμό/αναβάθμιση του παράκτιου “μαζικού” τουρισμού και τη σύνδεση, δικτύωσή του με εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα (χιονοδρομικός, τουρισμός περιπέτειας δραστηριοτήτων και εξερεύνησης-trekking, mountain bike, jeeping, ορειβασία, αλεξίπτωτο πλαγιάς κ.α. οικότουρισμός, περιηγητικός, θρησκευτικός, πολιτιστικός, γαστρονομικός τουρισμός κ.α.), καθώς και με τις γειτονικές χωρικές ενότητες της Αχαΐας, της Αρκαδίας και της Κορινθίας.

Στα πλαίσια του στόχου της **εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και της σταδιακής άμβλυνσης των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων** με την ευρύτερη περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος της Πάτρας επιδιώκεται με μια σειρά δράσεων, προγραμμάτων και έργων η βιώσιμη ανάπτυξη της ενδοπεριφερειακής ενότητας με την:

- Ολοκλήρωση των μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της χωρικής ενότητας και συγκεκριμένα:
  - την ολοκλήρωση των έργων της Ολυμπίας Οδού και των συνδέσεων με αυτή του λιμένα Αιγίου και των περιφερειακής και ενδοπεριφερειακής εμβέλειας οδικών αξόνων της χωρικής ενότητας,
  - την ολοκλήρωση του σιδηροδρομικού ΠΑΘΕ Αθήνα – Αίγιο – Πάτρα,
  - τη βελτίωση σημαντικών τμημάτων της χάραξης που παραμένουν με χαμηλά λειτουργικά χαρακτηριστικά μεταξύ Διακοπτού – Καλαβρύτων του οδικού άξονα διαπεριφερειακής σημασίας Διακοπτό – Καλάβρυτα – Κλειτορία - σύνδεση με Ε.Ο. 111 – Τρίπολη και
  - την βελτίωση του οδικού άξονα Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα που αποτελεί εναλλακτικό άξονα προσπέλασης προς την περιοχή Καλαβρύτων, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα περιοχές στις κλιτύες του Παναχαϊκού Όρους και του Ερυμάνθου.
- Τοπική και υπερτοπική δικτύωση των αστικών κέντρων, μικρότερων κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών, μεταξύ τους, σ' ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο, στην κατεύθυνση της ισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης, της στήριξης και συγκράτησης του πληθυσμού τουλάχιστον των ορεινών και ημιορεινών επαρχιακών κέντρων, κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών (5^{ου} και 6^{ου} επιπέδου): Καλάβρυτα, Κλειτορία, Ψωφίδα, Δάφνη, της βελτίωσης των οδικών τους συνδέσεων, των αστικών λειτουργιών και κοινωνικών εξυπηρετήσεων και της ειδικής προμολόγησης των επιδοτήσεων για αναπτυξιακές επενδύσεις στις ευρύτερες περιοχές τους.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **προτεραιότητα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής** και έχοντας υπ' όψη τις γενικές κατευθύνσεις που περιγράφονται στο κεφ. B.1.1.γ.9.1, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για τα κύρια προϊόντα αυτής της χωρικής ενότητας :

- Στροφή και εστίαση σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και της βιολογικής κτηνοτροφίας, ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία αυτή η χωρική ενότητα υπερέχει ή έχει ακόμη μεγαλύτερες προοπτικές όπως :
  - στα δεντροκομικά προϊόντα και ειδικότερα στα εσπεροειδή (κυρίως στα λεμόνια με το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με όλη την Π.Δ.Ε. να συγκεντρώνεται στο Δ. Αιγιαλείας), με την επιδίωξη και προσπάθεια να ενισχυθεί και να οργανωθεί συστηματικότερα η παραγωγή τους,
  - στην παραγωγή μαύρης κορινθιακής σταφίδας (ποικιλία Βοστίτσα) που αποτελεί Π.Ο.Π. στο Δ. Αιγιαλείας και εξάγεται το μεγαλύτερο τμήμα της παραγωγής της,
  - στην παραγωγή επιτραπέζιων σταφυλιών τα οποία στην περιοχή της Αιγιαλείας παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά παραγωγής μεταξύ των Δήμων της Περιφέρειας (μαζί με το Δ. Δυτ. Αχαΐας),
  - στην καλλιέργεια της ελιάς, η οποία παρουσιάζει ανάπτυξη στο Δ. Αιγιαλείας,
  - στην καλλιέργεια ζωοτροφών (κτηνοτροφικών φυτών όπως ο αραβόσιτος, η μηδική, το κριθάρι) που εμφανίζουν ιδιαίτερη ανάπτυξη στην περιοχή του Δ. Καλαβρύτων με προοπτικές περαιτέρω ενίσχυσης,
  - στην ενίσχυση της μελισσοκομίας.
- Ειδικότερα μέτρα και συντονισμένες δράσεις για την προστασία, ανάδειξη και ορθολογική αξιοποίηση των εκτάσεων όπου παράγονται προϊόντα Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε., καθώς και των εκτάσεων των ονομαστών δενδροκομικών προϊόντων της περιοχής, που είναι απαραίτητο να εξειδικευθούν από τα αντίστοιχα Τοπικά Χωροταξικά Σχέδια (αύξηση των ορίων κατάτμησης και αρτιότητας, απαγόρευση μη συμβατών χρήσεων κ.α.).

- Ανάδειξη και προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας με μέτρα και ρυθμίσεις που περιορίζουν δραστικά την κατάτμησή της (αύξηση των ορίων αρτιότητας και κατάτμησης σαφώς μεγαλύτερα από τα 4 στρεμ., κατάργηση των παρεκκλίσεων της εκτός σχεδίου δόμησης, δραστικός περιορισμός νέων εγκαταστάσεων μη συμβατών με την αγροτική χρήση και την μεταποίηση τοπικών προϊόντων). Επιπλέον, στη γη υψηλής παραγωγικότητας, καθιέρωση μέτρων και κινήτρων για την άμεση ή έμμεση μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (σε συνδυασμό με τον αναδάσμο με διαδικασίες εκούσιες), ώστε ένα σημαντικό ποσοστό τους να μπορούν να είναι βιώσιμες ως προς το εμβαδόν τους και τα καλλιεργούμενα προϊόντα (βλέπε κεφ. Β.1.1.γ.9.1). Η πεδινή περιοχή του Δ. Αιγιαλείας αποτελεί πιθανόν ένα πρώτο παράδειγμα για την εκπόνηση ειδικής πιλοτικής μελέτης ανάδειξης των δυνατοτήτων Εκούσιας Εγγείου Αναδιαρθρώσεως με την συμμετοχή ομάδων παραγωγών ή τοπικών αγροτικών συνεταιρισμών.
- Επιδίωξη να ενισχύεται η ένταση εργασίας στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, με κατεύθυνση την προώθηση της βιολογικής παραγωγής ή τουλάχιστον αυτής της ολοκληρωμένης γεωργίας.
- Καθορισμός νέων βοσκοτόπων και δημιουργία ενός πιλοτικού ανοικτού εκτατικού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου για όλη την Π.Ε. Αχαΐας, κατά προτεραιότητα σε ημιορεινή ή ορεινή περιοχή του Δήμου Καλαβρύτων και κατά προτίμηση στις Δ.Ε. Παίων ή Λευκασίου, που χαρακτηρίζονται από υψηλά ποσοστά εκτάσεων βοσκοτόπων, με παράλληλη (θετική συνέπεια της δημιουργίας του «ελεγχόμενου» κτηνοτροφικού πάρκου) έμμεση προστασία του δάσους και των δασικών εκτάσεων αυτών των περιοχών από την ανεξέλεγκτη βόσκηση των αιγοπροβάτων.

Στα πλαίσια των γενικότερων κατευθύνσεων για **υποστήριξη της καθετοποίησης/μεταποίησης παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων**, καθώς και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων στην περιοχή και των κατευθύνσεων που περιγράφονται στο κεφ.Β.1.1.γ.9.2, προτείνονται ειδικότερα γι' αυτή την χωρική ενότητα τα ακόλουθα:

- Έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η συγκεκριμένη χωρική ενότητα παρουσιάζει παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως π.χ. η τοπική παραδοσιακή ποτοποιία από σταφύλια ΠΟΠ και ΠΓΕ, η επεξεργασία της σταφίδας «Βοστίτσας» στην περιοχή Αιγιαλείας και της τυροκομίας και γενικότερα της μεταποίησης της πλούσιας κτηνοτροφικής παραγωγής της περιοχής Καλαβρύτων (όπως φέτα Καλαβρύτων – προϊόν Π.Ο.Π).
- Ενεργοποίηση ενός (τουλάχιστον) Επιχειρηματικού Πάρκου στην περιοχή του Αιγίου, το οποίο μπορεί να στεγάσει βιομηχανίες και βιοτεχνίες χαμηλής και μέσης όχλησης με ελεγχόμενους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς σ' ένα οργανωμένο πολεοδομικά και επιχειρηματικά περιβάλλον, αποσυμφωνώντας τον οικιστικό ιστό του Αιγίου και των γειτονικών οικισμών από δραστηριότητες που μπορεί να οχλούν τόσο αισθητικά όσο και λειτουργικά και να υποβαθμίζουν τις οικιστικές του περιοχές. Η έκταση και η θέση του Επιχειρηματικού Πάρκου καθορίζονται με την αναγκαία τεκμηρίωση από το Τοπικό Χωροταξικό Σχέδιο της περιοχής με βάση τα λεπτομερή στοιχεία της ανάλυσης, των τάσεων και προοπτικών για την επόμενη 15ετία.
- Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να αποδοθεί στη συστηματική στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της χωρικής ενότητας (λόγω των σημαντικών προοπτικών που παρουσιάζεται στα προϊόντα ονομασίας προέλευσης στην βιολογική καλλιέργεια και κτηνοτροφία και στην αξιοποίηση των νέων μορφών ενέργειας και της νέας τεχνολογίας), στη συστηματική στήριξη σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων, ιδιαίτερα στους κλάδους που παρουσιάζουν ορατές προοπτικές στην περιοχή όπως: σφαγεία, μονάδες επεξεργασίας κρέατος, τυροκομεία, οινοποιεία, ελαιολαδοποιεία – τυποποιητήρια ελαιολάδου, συσκευαστήρια, μονάδες παραγωγής ζωοτροφών, ψυκτικές αποθήκες κ.α.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος** της Π.Δ.Ε., διατυπώνονται παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της ενότητας η οποία τεκμηριωμένα (βλ. κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3) αποτελεί μία ενιαία τουριστική ενότητα: Αιγίου – Ακράτας – Καλαβρύτων – Χελμού, (βλ. χάρτη Β.1.1.γ.9.4 Τουριστική ενότητα: αρ.6), αλλά και μια περιοχή (ζώνη) ιδιαίτερα αξιόλογων τοπίων εθνικής ή/και διεθνούς σημασίας.

Η ενιαία τουριστική ενότητα διακρίνεται:

- α) στην παράκτια περιοχή Ακράτας – Αιγίου (6α) (Δήμου Αιγιαλείας), η οποία χαρακτηρίζεται από την μελέτη ως «*Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με έντονες οικιστικές και τουριστικές πιέσεις και με το περιβάλλον τους παράλληλα να χρειάζεται σχεδιασμένες δράσεις και μέτρα αναβάθμισης και εξυγίανσης*» και
- β) στην ορεινή περιοχή Καλαβρύτων - Χελμού και η πεδινή και ορεινή περιοχή Δ. Αιγιαλείας (6β) η οποία χαρακτηρίζεται από την μελέτη ως «*τουριστική περιοχή που παρουσιάζει ήδη μια αναπτυσσόμενη δυναμική στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό*», στην οποία υπάρχουν καλής έως υψηλής ποιότητας τουριστικοί πόροι και «συνετή» εκμετάλλευσή τους, τουριστική ανωδομή και υποδομή που μπορεί να χαρακτηριστεί ως δυναμικά αναπτυσσόμενη με ανοδική τουριστική κίνηση και σχετικά καλή προσβασιμότητα.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που αφορούν ολόκληρη την τουριστική ενότητα είναι:

- Συστηματική ενίσχυση των συνδέσεων και δικτυώσεων, σε διαδημοτικό και διαπεριφερειακό επίπεδο, των τουριστικών προορισμών και κυκλωμάτων και παράλληλος εμπλουτισμός των ήπιων/εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού με προορισμούς της ορεινής Αρκαδίας, ορεινής Αχαΐας, ορεινής Ηλείας και της παράκτιας περιοχής Αχαΐας.
- Εμπλουτισμός και διαφοροποίηση του μαζικού παραθεριστικού και τουριστικού προϊόντος της παράκτιας περιοχής με μέτρα και κίνητρα εκτόνωσής της και ενίσχυση της προσέλκυσης τουρισμού προς την ορεινή ενδοχώρα.
- Προτεραιότητα στην ανάδειξη, προστασία και διαχείριση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της, χωρικής ενότητας που είναι το πλούσιο (διεθνούς σημασίας) φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τοπίο¹.
- Προετοιμασία για την ένταξη και χρηματοδότηση σε ολοκληρωμένα προγράμματα της Ε.Ε. ή διεθνών οργανισμών για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, προστασίας και ανάδειξης του φυσικού και ιστορικού περιβάλλοντος, αποκατάστασης, παραδοσιακών κτιρίων και οικισμών κλπ. (π.χ. Leader+) κ.α.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που συμπληρωματικά αφορούν στην παράκτια περιοχή αυτής της τουριστικής ενότητας, (πέραν των όσων αναφέρονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3, καθώς και των προηγούμενων κατευθύνσεων που αφορούν την εξεταζόμενη τουριστική ενότητα στο σύνολό της), είναι:

- Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπλασης/αναβάθμισης καταρχήν του παραλιακού μετώπου της παραλιακής ζώνης του Αιγίου και του ιστορικού πυρήνα της πόλης, και κατά δεύτερο λόγο των παραλιακών μετώπων των παράκτιων κωμοπόλεων της Αιγιαλείας.
- Ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Αιγίου, Ακράτας, Διακοπτού.
- Εμπλουτισμός του μαζικού τουρισμού και παραθερισμού με ειδικές εναλλακτικές μορφές (αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, πεζοπορικός, τουρισμός, οινοτουρισμός).
- Δημιουργία μαρίνας στο Αίγιο (θέση Άγιος Νικόλαος Όρμος Αιγίου) και βελτίωση των υποδομών των αγκυροβολίων και αλιευτικών καταφυγίων, με κατά το δυνατόν μείωση του αριθμού των τελευταίων με κατάργηση αυτών που δεν είναι νόμιμα.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις, οι οποίες συμπληρωματικά αφορούν στην ορεινή περιοχή αυτής της τουριστικής ενότητας (πέραν αυτών που αναφέρθηκαν προηγουμένως για το σύνολο της τουριστικής ενότητας καθώς και αυτών του κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3) είναι:

- Κατά προτεραιότητα αναβάθμιση των υποδομών και μελλοντικά της έκτασης του χιονοδρομικού κέντρου Καλαβρύτων (το οποίο είναι οικονομικά βιώσιμο την τελευταία 3ετία), με προοπτικές μεγαλύτερης ζήτησης και με βάση ολοκληρωμένη μελέτη master-plan²: αναβάθμιση των υποδομών των υφιστάμενων εγκαταστάσεων και εμπλουτισμός της σημερινής έκτασης και της ευρύτερης περιοχής της με πρόσθετες εναλλακτικές μορφές αναψυχής και τουρισμού (όχι μόνο χιονοδρομικών δραστηριοτήτων), που αναφέρονται ακόμη και στους θερινούς μήνες (όπως δημιουργία νέας ποδηλατικής πίστας με αξιοποίηση των αναβατήρων του χιονοδρομικού, νέων ποδηλατικών μονοπατιών στο Χελμό, τεχνητής λίμνης αποθήκευσης νερού για τεχνητή χιόνωση για πολλαπλές χρήσεις αναψυχής και αθλητισμού, γηπέδου ποδοσφαίρου με τις απαραίτητες υποδομές για να μπορεί να αξιοποιηθεί ως θερινό προπονητικό κέντρο, νέου εστιατορίου και άλλων εγκαταστάσεων). Στην μελλοντική τελική φάση υλοποίησης του έργου προβλέπεται από την μελέτη η επέκταση των εγκαταστάσεων του Χιονοδρομικού Κέντρου σε έκταση περίπου τριπλάσια από την σημερινή, η οποία είναι περίπου 1.600 στρεμ.
- Σημαντική βελτίωση του δια-περιφερειακού οδικού άξονα Διακοπτό – Καλάβρυτα – Κλειτορία – Ε.Ο. 111 – Τρίπολη και της οδικής σύνδεσής του με το χιονοδρομικό κέντρο.
- Τεχνικοοικονομική διερεύνηση για τη βιωσιμότητα της σύνδεσης του χιονοδρομικού κέντρου με τον οδοντωτό με τελεφερίκ (εκτιμώμενη απόσταση περίπου 10 χλμ. με προϋπολογισμό έργου περί τα 50 εκ. €, με μονό συρματόσχοινο)³.
- Ολοκληρωμένη ανάπλαση του ιστορικού κεντρικού πυρήνα της πόλης των Καλαβρύτων με αξιοποίηση αξιολόγηση/διατηρητέων κτιρίων και συνόλων, ενιαίο δίκτυο πορειών πεζών κ.α.
- Ανάδειξη, βιώσιμη διαχείριση και προβολή του διεθνούς σημασίας εθνικού πάρκου του Χελμού (φαράγγι Βουραϊκού, ύδατα Στυγός, σπήλαια λιμνών Καστριών, ορεινοί όγκοι, δασικές εκτάσεις, Ι. Μονή Αγίας Λαύρας, Μέγα Σπήλαιο), με παράλληλο έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή Καλαβρύτων και χιονοδρομικού κέντρου. Η ανάδειξη του εθνικού πάρκου Χελμού παράλληλα με την επέκταση και τον εμπλουτισμό και με θερινές τουριστικές δραστηριότητες του Χιονοδρομικού κέντρου μπορούν να δράσουν καθοριστικά στην ενίσχυση των τουριστικών προορισμών της ορεινής περιοχής της

¹ Ειδικές ζώνες διατήρησης δικτύου Natura (όρος Χελμός και Ύδατα Στυγός, φαράγγι Βουραϊκού), Εθνικό Πάρκο Χελμού - Βουραϊκού, Τόπου Κοινοτικής Σημασίας (αισθητικό δάσος Καλαβρύτων, αλυκή Αιγίου, σπήλαιο Καστριών), Περιοχές προστασίας της φύσης (σπήλαιο Καστριών, Πηγές Αροαρίου, λίμνη Τσιβλού), διατηρητέα μνημεία της φύσης στο Αίγιο και σημαντικό πολιτιστικό περιβάλλον (αρχαιολογικοί χώροι, ακροπόλεις και αρχαίες πόλεις Αιγιαλείας, Καλαβρύτων, Σπήλαιο Λιμνών).

² Την μελέτη (master-plan) εκπόνησε η σύμπραξη των εταιρειών Ecosigh (Mountain resort planners Ltd) και ΕΤΕΜΑ στις οποίες την ανέθεσε η ΠΔΕ. Τα αναφερόμενα είναι προτάσεις αυτής της μελέτης.

³ Υπάρχει μελέτη του ΟΣΕ, η οποία δεν βρίσκεται σε προγραμματισμό υλοποίησης για σύνδεση – επέκταση του οδοντωτού μέχρι το χιονοδρομικό κέντρο.

Ακράτας και της ορεινής Αιγείρας παράλληλα με την ένταξή τους σε σχετικά κοινοτικά προγράμματα και με την βελτίωση των οδικών και άλλων τεχνικών υποδομών τους.

- Ενισχύσεις και επιδοτήσεις με κατάλληλα μέτρα, για την ενδυνάμωση του ορεινού εναλλακτικού τουρισμού των περιοχών Κλειτορίας, Ψωφίδας και Δάφνης, σε συνδυασμό με την δικτύωση των τουριστικών προορισμών με αυτούς της ορεινής Αρκαδίας.

Στην κατεύθυνση για **αποσυγκέντρωση και αποσυμφόρηση διοικητικών και άλλων υπηρεσιών από την Πάτρα προς τις άλλες αστικές περιοχές της Π.Ε.** και παράλληλα με την ανάγκη οργάνωσης και ενίσχυσης των διοικητικών και άλλων υπηρεσιών αυτής της ενδοπεριφερειακής ενότητας προτεραιότητα πρέπει να αποδοθεί στην οργάνωση, ενίσχυση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας των υπηρεσιών εκπαίδευσης (ΤΕΙ) και υγείας (νομαρχιακό νοσοκομείο Αιγίου, νοσοκομείου και κέντρου υγείας Καλαβρύτων, και των κέντρων υγείας Ακράτας και Κλειτορίας) και των άλλων διοικητικών υπηρεσιών του Αιγίου, του οποίου ένας από τους αναπτυξιακούς ρόλους και δυνατότητες είναι ότι αποτελεί κέντρο υπηρεσιών εκπαίδευσης και υγείας με την υποσημείωση ότι ο ρόλος της Π.Ε. της Αχαΐας ως προς τις υπηρεσίες αυτές είναι διαπεριφερειακός (συμμετέχει σημαντικά στα μεγέθη της ΠΔΕ που την καθιστούν πλεονασματική σ' αυτούς τους κλάδους σε εθνικό επίπεδο). Στα πλαίσια της παραπάνω κατεύθυνσης είναι σκόπιμο να επιδιωχθεί ο συντονισμός, η καλύτερη οργάνωση και η πιο ισόρροπη κατανομή των παραπάνω υπηρεσιών υγείας, αντιμετωπίζοντας τις ως ενιαίο σύνολο στη χωρική ενότητα.

Το οικιστικό δίκτυο της ενδοπεριφερειακής/διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται με βάση τις γενικότερες κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.3 ως εξής:

- Το κύριο αστικό κέντρο είναι το Αίγιο με την ευρύτερη περιοχή του, που συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (οικισμός 5^{ου} αυξημένου επιπέδου).
- Σημαντικό κέντρο, δευτερεύοντα περιφερειακό πόλο (οικισμό ενισχυμένου 6^{ου} επιπέδου) αποτελούν τα Καλάβρυτα με την ευρύτερη περιοχή τους (έδρα του Καλλικράτειου Δ. Καλαβρύτων), που στα πλαίσια του πολυκεντρικού οικιστικού δικτύου της χωρικής ενότητας αποτελεί τον δεύτερο κρίκο αυτού του δικτύου και η Ακράτα ως σημαντικός παραλιακός οικισμός από τις αστικές λειτουργίες του οποίου εξαρτώνται οι οικισμοί της ορεινής Ακράτας και όχι μόνο.
- Κέντρα (έδρες) των πρώην Καποδιστριακών δήμων της χωρικής ενότητας αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι κατά πληθυσμιακή σειρά: Κλειτορία, Αιγείρα, Διακοπτό, Ροδοδάφνη, Λαμπίρι, Δάφνη, Ψωφίδα.
- Όλοι οι άλλοι μικρότεροι οικισμοί που συνιστούν το 7^ο οικιστικό επίπεδο της χωρικής ενότητας.

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για ανάσχεση της υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού και δραστηριοτήτων στην Πάτρα προτείνεται η ενίσχυση του αστικού εξοπλισμού και των αναπτυξιακών και περιβαλλοντικών υποδομών της ευρύτερης περιοχής του Αιγίου που περιλαμβάνει, ολόκληρη την παραλιακή ζώνη της χωρικής ενότητας (βλ. και κεφ. της Π.Ε. Αχαΐας).

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού σε τοπικό επίπεδο με αποφυγή ενός μη παραγωγικού κατακερματισμού υποδομών, εγκαταστάσεων και ανθρώπινου δυναμικού⁴, προτείνεται η ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και κοινωνικού εξοπλισμού σε α' βαθμό των δύο περιφερειακών πόλων Αιγίου και Καλαβρύτων και σε β' βαθμό των εδρών των δημοτικών ενοτήτων των δύο καλλικράτειων δήμων και σε γ' βαθμό στους μεγαλύτερους από τους οικισμούς του 7^{ου} επιπέδου⁵.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών με εισαγωγή νέων τεχνολογιών και προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων, κεντρικός ρόλος αποδίδεται στο Αίγιο και το ΤΕΙ Αιγίου και στη συστηματική συνεργασία τους με τους αξιόλογους φορείς έρευνας, νέας τεχνολογίας και καινοτομίας που εδρεύουν στην Πάτρα, ιδιαίτερα στους τομείς που ενδιαφέρουν περισσότερο την βιώσιμη ανάπτυξη αυτής της χωρικής ενότητας όπως:

- Ο ποιοτικός εναλλακτικός και ειδικός τουρισμός.
- Η παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης με οικολογική κατεύθυνση.
- Η μεταποίηση/καθετοποίηση των παραπάνω προϊόντων.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής και της ελκυστικότητας του οικιστικού περιβάλλοντος** με προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων ιδίως των ιστορικών τους πυρήνων και παραλιακών μετώπων προτείνονται τα ακόλουθα:

⁴ Ειδικότερη κατεύθυνση αποτελεί η συγχώνευση των μικρότερων (1 θέσεων) εκπαιδευτικών μονάδων και η λειτουργία λιγότερων αλλά καλύτερα οργανωμένων σχολείων με βάση την ισόρροπη χωρική κατανομή τους, όπως σημειώνεται και στο Ζετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δ. Καλαβρύτων.

⁵ Βλ. και παραγράφους κοινωνικού εξοπλισμού και λοιπών δικτύων της Π.Ε. Αχαΐας.

- Πρόταση για ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα και σχέδιο ανάπτυξης και αναβάθμισης του παραλιακού μετώπου της ευρύτερης παραλιακής ζώνης της πόλης του Αιγίου, σε αλληλουχία με την ανάδειξη του ιστορικού πυρήνα της πόλης (αστικός τουρισμός), ανάδειξης και αξιοποίησης παραδοσιακών και αξιόλογων κτιρίων και συνόλων (παλιά εργοστάσια και αποθήκες, νεοκλασικές και άλλες παραδοσιακές κατοικίες κ.α.).
- Παρόμοια ολοκληρωμένη ανάπτυξη των πιο ελκυστικών στοιχείων της πόλης, τα οποία είναι σκόπιμο να εμπλουτιστούν με την λειτουργία μαρίνας, διαμόρφωσης πλαζ και δικτύου πορείας πεζών και ποδηλατοδρόμου, ένταξη εμπορικών, πολιτιστικών και διοικητικών χρήσεων σε αξιόλογα ή διατηρητέα κτίρια, τα οποία μπορούν να συμβάλλουν στην ελκυστικότητα της πόλης και, παράλληλα με τις προτάσεις – κατευθύνσεις για την αναβάθμιση/εξυγίανση του παράκτιου τουρισμού/παραθερισμού στην παράκτια περιοχή της Αιγιαλείας, είναι δυνατόν να εμπλουτίσουν την τουριστική κίνηση της περιοχής με τα πρώτα σημάδια αστικού τουρισμού σε μια πόλη που διαθέτει πλούσια ιστορία, αξιόλογη αρχιτεκτονική κληρονομιά και προϊόντα ονομασίας προέλευσης.
- Πρόταση για ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα/σχέδιο ανάπτυξης και προστασίας του ιστορικού πυρήνα της πόλης των Καλαβρύτων με αξιοποίηση και ανάδειξη αξιόλογων ή διατηρητέων κτιρίων και συνόλων, ενιαίο δίκτυο πεζοδρόμων/πορειών πεζών, ενίσχυση του εμπορικού κέντρου, προβολής των τοπικών προϊόντων.
- Ανάλογα σημεία – περιοχές ανάπτυξης που θα προταθούν με περισσότερη τεκμηρίωση από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια για μικρότερα κέντρα και οικισμούς που πρέπει να διατηρηθούν στο σύνολο ή σε περιοχές τους.
- Εφαρμογή των πορισμάτων της μελέτης "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Αχαΐας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.
- Πρόταση προς το ΓΠΣ της ΔΕ του Αιγίου και των ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ των άλλων πόλεων και οικισμών της παράκτιας ζώνης της Αιγιαλείας (στα πλαίσια της αναβάθμισης/εξυγίανσης της παράκτιας ζώνης) να χρησιμοποιήσουν τα κατάλληλα χωροταξικά και πολεοδομικά εργαλεία για τον αποτελεσματικό έλεγχο, της άναρχης – διάσπαρτης δόμησης, την προστασία των φυσικών, αρχαιολογικών πόρων και αξιόλογων τοπίων της περιοχής, την πρόνοια για την προστασία υπαρχόντων και τον δραστήριο περιορισμό νέων κτιριακών εγκαταστάσεων σε μια ζώνη 100 μ. από τον αιγιαλό στις παράκτιες περιοχές με μέση τρωτότητα (αντιμετώπιση αρνητικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής).

Κατευθύνσεις για το δίκτυο μεταφορών

Σχετικά με τις οδικές μεταφορικές υποδομές, την ενότητα αυτή διασχίζει ο Άξονας Διεθνούς Σημασίας Κόρινθος – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα (Ολυμπία Οδός), ο οποίος είναι εξαιρετικά σημαντικός για ολόκληρη την ΠΔΕ, καθώς αποφορτίζει την ένταση της κυκλοφορίας από τους παραλιακούς οικισμούς, διευκολύνοντας την μετάβαση προς την Αθήνα και την Πάτρα.

Στην επόμενη βαθμίδα ανήκουν οι άξονες που χαρακτηρίζονται ως Εθνικής – Διαπεριφερειακής Σημασίας και για την ενότητα αυτή αφορούν στον άξονα Διακοπτό (Πούντα) – Καλάβρυτα – Κλειτορία – προς Τρίπολη, ο οποίος αποτελεί την κύρια αρτηρία πρόσβασης στην αναπτυσσόμενη τουριστική περιοχή των Καλαβρύτων.

Ο άξονας Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα, χαρακτηρίζεται ως Πρωτεύων Ενδοπεριφερειακός άξονας και αποτελεί εναλλακτικό άξονα προσπέλασης προς την περιοχή Καλαβρύτων, ενώ η ΠΕΟ Κορίνθου – Πάτρας, που αποτελεί την υφιστάμενη σύνδεση μεταξύ των παραλιακών οικισμών χαρακτηρίζεται ως Δευτερεύων Ενδοπεριφερειακός Άξονας.

Σχετικά με τις σιδηροδρομικές μεταφορές, βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη η αναβάθμιση της γραμμής Κιάτου – Πάτρας (Ρίου), έργο που θα επιτρέψει χρόνους διαδρομής μικρότερους των 2 ωρών για την επιβατική σιδηροδρομική σύνδεση της Πάτρας με την Αθήνα, εξέλιξη που αναμένεται να καταστήσει τον σιδηρόδρομο ασυναγώνιστο στη συγκεκριμένη αγορά. Ωστόσο, παραμένει ασαφές το μέλλον της εμπορευματικής σιδηροδρομικής δραστηριότητας στον άξονα Αθήνας - Πάτρας, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει σαφής προγραμματισμός για την κατασκευή του πολυχρηστικού εμπορικού τμήματος του νέου λιμένα Πάτρας, η λειτουργία του οποίου – κυρίως ως Σταθμού Εμπορευματοκιβωτίων [ΣΕΜΠΟ] κατά την γνώμη και πρότασή μας είναι επιβεβλημένη – και θεωρείται βασική προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα της εμπορευματικής σιδηροδρομικής δραστηριότητας.

Επιπλέον, σημαντική παράμετρο σιδηροδρομικής εξυπηρέτησης για την ενότητα και την ΠΔΕ αποτελεί η παρουσία του Οδοντωτού Διακοπτού – Καλαβρύτων, η λειτουργία της οποίας αφορά τόσο στην εξυπηρέτηση τοπικών μεταφορικών αναγκών, όσο και στον τουριστικό πόλο των Καλαβρύτων, με δυναμική διεθνή εμβέλεια, δεδομένης της διάδοσης ειδικών μορφών τουρισμού. Στρατηγικά, πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα ένταξης της λειτουργίας του Οδοντωτού σε σχέδια και πολιτικές ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής Καλαβρύτων (πιθανή επέκτασή του μέχρι το Χιονοδρομικό Κέντρο ή εναλλακτικά η

λειτουργία τελεφερίκ από Καλάβρυτα μέχρι το χιονοδρομικό κέντρο), που κατ' αρχήν εκτιμάται ως πιο οικονομική και εφικτή αντιμετώπιση.

Στις θαλάσσιες μεταφορές, ο λιμένας του Αιγίου, έχει δευτερεύοντα ρόλο στο σύνολο της ΠΕ Αχαΐας, μετά τον λιμένα της Πάτρας. Η κύρια χρήση του είναι ως λιμένας εισόδου εισαγόμενων αγροτικών προϊόντων.

Ειδικότερες κατευθύνσεις για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και το τοπίο της χωρικής ενότητας

Ο σημαντικότερος φυσικός και τοπιακός πόρος της περιοχής είναι το Εθνικό Πάρκο Χελμού - Βουραϊκού⁶, με κύρια επιδίωξη τη διατήρηση και διαχείριση των σπάνιων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας που απαντώνται στην περιοχή, της οποίας οι τόποι που ξεχωρίζουν για το περιβαλλοντικό, τοπιακό και τουριστικό ενδιαφέρον είναι: η λίμνη Τσιβλού, η λίμνη Δόξας (στην ευρύτερη περιοχή)⁷, ο ορεινός όγκος του Χελμού⁸ και τα ύδατα Στυγός, το φαράγγι του Βουραϊκού⁹, το αισθητικό δάσος Καλαβρύτων¹⁰ και το σπήλαιο των Λιμνών¹¹.

Η περιοχή του Εθνικού Πάρκου αντιμετωπίζει αρκετά περιβαλλοντικά προβλήματα. Ενδεικτικά αναφέρονται η μείωση του βιολογικού πλούτου εξαιτίας της εντατικοποίησης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, η υπερβολική και παράνομη συλλογή σπάνιων και ενδημικών ειδών χλωρίδας και πανίδας με σκοπό την εμπορία τους, η υπερβόσκηση στα αλπικά λιβάδια με αποτέλεσμα την υποβάθμιση της βλάστησης και τη διάβρωση του εδάφους, η ρύπανση των επιφανειακών και υπόγειων νερών, η μείωση του βιολογικού πλούτου και η αντικατάσταση των οικολογικά ευαίσθητων ειδών με άλλα πιο ανθεκτικά, η παράνομη υλοτομία - κυρίως για ανάγκες καυσοξύλευσης και η λαθροθηρία. Αν και για την περιοχή του Εθνικού Πάρκου έχουν υλοποιηθεί αρκετές μελέτες και ευρωπαϊκά προγράμματα για την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας, εντούτοις η κατάσταση απέχει σημαντικά από το να χαρακτηριστεί ικανοποιητική.

Σ' αυτή τη χωρική ενότητα εντοπίζεται και ένας σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών [π.χ περιοχές του Δικτύου Natura 2000, το Εθνικό Πάρκο, Καταφύγια Άγριας Ζωής, κλπ.]. Οι εν λόγω προστατευόμενες περιοχές φιλοξενούν πληθυσμούς θηλαστικών, ερπετών, αμφιβίων, ορνιθοπανίδας, καθώς και σημαντική ιχθυοπανίδα.

Σημαντικός φυσικός, τοπιακός πόρος αυτής της χωρικής αναπτυξιακής ενότητας και ολόκληρης της Περιφέρειας είναι ο Κορινθιακός κόλπος (από τους μεγαλύτερους και με ορατά στοιχεία υποβάθμισης κόλπους της χώρας), στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης και προστασίας του είναι απαραίτητη η διαπεριφερειακή συνεργασία και κοινή δράση της ΠΔΕ με τις Περιφέρειες της Στερεάς Ελλάδας και της Πελοποννήσου, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων (όπως π.χ. η ρύπανση του βυθού, ο κορεσμός όσον αφορά στις εντατικές ιχθυοκαλλιέργειες, η εναπόθεση στερεών αποβλήτων-κόκκινης

⁶ Θεσμοθετήθηκε με την ΚΥΑ 40390/2009 (ΦΕΚ 446/Δ/02.10.2009), της οποίας σκοπός είναι η προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου, ως φυσικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου σε χερσαία και υδάτινα τμήματα της περιοχής «ορεινός όγκος Χελμού – φαράγγι Βουραϊκού ποταμού», που διακρίνονται για την μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική, επιστημονική, γεωμορφολογική και παιδαγωγική τους αξία. Σύμφωνα με την ΚΥΑ χαρακτηρισμού μέσα στην έκταση του Εθνικού Πάρκου, καθορίζονται Περιοχές Προστασίας της Φύσης, Περιοχές Ειδικών Ρυθμίσεων και η Περιοχή Περιβαλλοντικού Ελέγχου. Για την προστασία/διαχείριση της περιοχής συστήθηκε ο Φορέας Διαχείρισης Χελμού - Βουραϊκού.

⁷ Η λίμνη Τσιβλού (σε υψόμετρο 800μ. στο Χελμό) δημιουργήθηκε από μεγάλη κατολίσθηση όταν φράχτηκε η κοίτη του ποταμού Κράθη, ενώ σήμερα είναι σημαντικός βιότοπος και δημοφιλής προορισμός αναψυχής. Η λίμνη Δόξα είναι τεχνητή λίμνη (σε υψόμετρο 900μ. στον Φενεδό), η κατασκευή της ολοκληρώθηκε στα τέλη της 10ετίας του '90 και αποτελεί επίσης προορισμό αναψυχής.

⁸ Ο ορεινός όγκος του Χελμού (Αροάνια), αποτελεί ένα ορεινό σύμπλεγμα με τις ψηλότερες κορυφές να σχηματίζουν ένα πέταλο γύρω από την μυθική κοιλάδα των Υδάτων της Στυγός, όπου σχηματίζεται ένας εντυπωσιακός καταρράκτης 200μ., ενώ σε υψόμετρο 2.050μ. βρίσκεται η μοναδική αλπική λίμνη της Πελοποννήσου, η Μαυρολίμνη.

⁹ Οι οικοτόποι του Χελμού είναι ανεκτίμητης οικολογικής αξίας και η μοναδικότητά τους οφείλεται στην παρουσία φυτικών και ζωικών ειδών με σημαντικό βιογεωγραφικό ενδιαφέρον και στο υψηλό ποσοστό ενδημισμού και γι' αυτό η περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως «δεξαμενή βιοποικιλότητας». Το φαράγγι του Βουραϊκού που διασχίζεται από το ομώνυμο ποτάμι παρουσιάζει με την συνεργή δράση του νερού μια πλούσια ποικιλία από καταρράκτες, σπήλαια με σταλακτίτες - σταλαγμίτες, συνθέτοντας ένα εντυπωσιακό τοπίο για τον επισκέπτη, που μπορεί να το θαυμάσει είτε ως πεζοπόρος, είτε με τον Οδοντωτό.

¹⁰ Βρίσκεται στα νοτιοδυτικά των Καλαβρύτων κι έχει έκταση 17.500 στρεμ., ενώ κηρύχθηκε Αισθητικό Δάσος το 1977 λόγω της σημαντικότητας των τύπων οικοτόπων, της χλωρίδας (κεφαλληνιακή ελάτη, μαύρη πεύκη, αριά, πουρνάρι και φρύγανα) και της πανίδας. Επιπλέον, έχει χαρακτηριστεί ειδική ζώνη προστασίας για τα πουλιά, ενώ παράλληλα αποτελεί την αντιπλημμυρική ασπίδα των Καλαβρύτων. Στην απαίτηση προστασίας και διατήρησης του δάσους συντελεί και η ιστορική του σημασία μιας και σ' αυτό βρίσκεται το μνημείο εκτελεσθέντων κατά τη Γερμανική κατοχή.

¹¹ Το Σπήλαιο των Λιμνών στα Καστριά, που αποτελείται από συνεχείς σχηματισμούς λιμνών, σταλακτιτικών συμπλεγμάτων και αχανών διαδρόμων σε τρεις ορόφους αποτελεί φαινόμενο μοναδικό σε όλο τον κόσμο. Είναι σπάνιο δημιούργημα της φύσης αποτελώντας την παλιά κοίτη υπόγειου ποταμού, με απολιθωμένα οστά ανθρώπου, ζώων (ανάμεσα στα οποία και ιπποπόταμου).

λάσπης - στη θάλασσα και του διηθήματος αυτής στη βόρεια ακτή του κόλπου, βλ. μελέτη ΕΛΚΕΘΕ – 2013) και οι ενέργειες, δράσεις και προγράμματα για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών και της καλύτερης σύνδεσής τους (βόρεια με νότια περιοχή του κόλπου) με:

- Τη διερεύνηση της βιωσιμότητας και τη λειτουργία πορθμειακής γραμμής που να συνδέει ακτοπλοϊκά την Πελοπόννησο με τη Στερεά Ελλάδα με συντονισμό των τριών Περιφερειών.
- Την μη κατασκευή νέων αλιευτικών καταφυγίων στον Κορινθιακό Κόλπο και την κατάργηση όσων από τα υπάρχοντα έχουν γίνει αιτία σοβαρής διάβρωσης των ακτών.
- Τον χαρακτηρισμό υποδοχέν κύριας εμπορευματικής κίνησης (εισαγωγών/εξαγωγών) τους λιμένες Πειραιά και Πατρών.

Αν και η ενότητα αυτή δεν διαθέτει το πλούσιο επιφανειακό υδατικό δίκτυο της Αιτωλοακαρνανίας, εντούτοις την διατρέχουν κάποια σημαντικά ποτάμια, όπως ο Σελινούντας, ο Λάδωνας, ο Βουραϊκός, ο Κερυνίτης, ο Κράθις, ο Πάος, κ.α. οι οποίοι συμπληρώνουν την εδαφολογική μορφολογία της χωρικής ενότητας και αποτελούν βασικές συνιστώσες στην ανάπτυξη διαφόρων ανθρωπογενών οικονομικών δραστηριοτήτων (γεωργία, κτηνοτροφία, κλπ.), ενώ τα νερά αυτών χρησιμοποιούνται για την κάλυψη άλλων αναγκών (π.χ αρδευτικών).

Συμπληρωματικά με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής η συγκεκριμένη χωρική ενότητα διαθέτει και έναν ικανοποιητικό αριθμό πολιτιστικών μνημείων/αρχαιολογικών χώρων, καθώς και εκκλησίες / μονές. Δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν έχουν υλοποιηθεί οι αναγκαίες δράσεις για την προστασία / ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής με σκοπό την προσέλκυση επισκεπτών και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πολιτιστικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός).

Από την ανάλυση διαφαίνεται ότι η χωρική ενότητα των Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων διαθέτει μια ικανοποιητική δυναμική, η οποία ωστόσο δεν έχει αξιοποιηθεί σε σημαντικό βαθμό. Το φυσικό περιβάλλον της, οι θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές, οι εναλλαγές του τοπίου και του αναγλύφου / μορφολογίας, το φαράγγι, οι ιερές μονές, καθώς τα μνημεία/αρχαιολογικοί χώροι θα πρέπει συνδυαστικά ή μεμονωμένα να αξιοποιηθούν για την γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Η εν λόγω κατεύθυνση θα πρέπει να συνδυαστεί και με την αντιμετώπιση των προβλημάτων που τα υποβαθμίζουν με τον έναν ή τον άλλον τρόπο (π.χ. παράνομες απορρίψεις στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων, απουσία πολιτικής / δράσεων ανάδειξης, πιέσεις / απειλές στις προστατευόμενες περιοχές και στην βιοποικιλότητα που φιλοξενούν, κλπ.).

Στο σημείο αυτό τονίζονται και τρία ιδιαίτερα προβλήματα/ελλείψεις που υπάρχουν στην Αχαΐα: η ελλιπής διαχείριση των στερεών απορριμμάτων (σκουπίδια) και των υγρών αποβλήτων και οι παράνομες αμμοληπιές λόγω μη θεσμοθέτησης λατομικών περιοχών.

Για την συγκεκριμένη χωρική ενότητα ισχύουν σε κάθε περίπτωση οι γενικότερες στρατηγικές κατευθύνσεις που έχουν διατυπωθεί για τις προστατευόμενες περιοχές¹², την προώθηση των έργων ΑΠΕ¹³, την προστασία των υδάτων¹⁴, την προστασία της παράκτιας ζώνης στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης (Integrated Coastal Management Zone), την βιώσιμη αξιοποίηση και χρήση του ορυκτού πλούτου στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής για την αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών, την χωροθέτηση λατομικών ζωνών και την αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών και την προώθηση της βιώσιμης αξιοποίησης των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων μέσω ολοκληρωμένων υποδομών και βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.

Επιπλέον, ειδικότερα προτείνονται:

- Άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης. Κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των πιέσεων / απειλών που εντοπίζονται στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Χελμού - Βουραϊκού.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την ανάπτυξη του τουρισμού και την αξιοποίηση του φυσικού πλούτου των περιοχών: λίμνη Τσιβλού, λίμνη Δόξας (ευρύτερη περιοχή), Χελμού

¹² Υλοποίηση δράσεων προστασίας / διατήρησης / διαχείρισης, επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα», εφαρμογή των διατάξεων του νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011), υλοποίηση δράσεων για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας), εγκατάσταση ήπιων υποδομών για την ερμηνεία περιβάλλοντος κλπ.

¹³ Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα, Γεωθερμία, Βιομάζα, κλπ.

¹⁴ Τήρηση των διατάξεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά) και των κατευθύνσεων των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα νερά, με σκοπό την ποιοτική και ποσοτική προστασία των υδάτων, καθώς και την της υδρόβιας βιοποικιλότητας.

και Ύδατα Στυγός, φαράγγι του Βουραϊκού, Αισθητικό Δάσος Καλαβρύτων, Σπήλαιο των Λιμνών, ευρωπαϊκό μονοπάτι E4.

- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών, επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών και θεσμοθέτηση λατομικών περιοχών. Στην περίπτωση αδυναμίας θεσμοθέτησης τέτοιων περιοχών να εξεταστούν εναλλακτικά άλλοι τρόποι για την κάλυψη των αναγκών σε αδρανή (π.χ. μονάδα ανακύκλωσης οικοδομικών μπαζών).
- Διατύπωση αυστηρότερων περιβαλλοντικών όρων κατά την διαδικασία εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα/δραστηριότητες εντός ή/και πλησίον του Εθνικού Πάρκου.
- Προώθηση της βιολογικής γεωργίας / κτηνοτροφίας και παραγωγή προϊόντων με ονομασία προέλευσης (όπως π.χ. η φέτα Καλαβρύτων).
- Θεσμοθέτηση τοπίου Αμπελουργικής Ζώνης Ορεινής Αιγιάλειας και χαρακτηρισμός της περιοχής ως διακριτής Αμπελουργικής Ζώνης ΠΟΠ Ορεινή Αιγιαλεία.
- Ενίσχυση της αμπελουργικής δραστηριότητας και ιδιαίτερας της καλλιέργειας της κορινθιακής σταφίδας (Βοστίτσα).
- Προώθηση του χαρακτηρισμού ως ΠΠ και των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών NATURA 2000 της ενότητας.
- Αντιμετώπιση των υλοτομιών του παραποτάμιου δάσους.
- Ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις που αναπτύσσονται στο τεύχος της μελέτης Τοπίου της ΠΔΕ και ειδικότερα στο κεφάλαιο «Ενότητες και ζώνες τοπίων ανά Π.Ε.».

B.1.1.δ.2.7 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας - Κρεστένων

Η ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα των Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας - Κρεστένων έχει ως κύρια αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και συγκριτικά της πλεονεκτήματα:

- Το διεθνές μνημείο - αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας, εστία του σημαντικού αρχαιολογικού-ιστορικού-πολιτιστικού τριπόλου Αρχαία Ολυμπία-Αρχαία Ήλιδα-Επικούρειος Απόλλων.
  - Την έντονη δυναμικότητα στον τομέα της φυτικής και ζωικής παραγωγής στις πεδινές εκτάσεις του Δήμου Πύργου, που μαζί με τις εκτάσεις των Δήμων Πηνειού, Ήλιδας και Ανδραβίδας – Κυλλήνης, εξακολουθούν να είναι οι δυναμικές ζώνες της Π.Ε. Ηλείας στον πρωτογενή τομέα.
  - Τον Πύργο, ως κύριο αστικό κέντρο και πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (οικισμός 5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) και μέρος του διπόλου Πύργος - Αμαλιάδα, με επαρκή αριθμό κοινωνικών και διοικητικών λειτουργιών και εξυπηρετήσεων.
  - Το βεβαιωμένο κοίτασμα υδρογονανθράκων στην τοποθεσία «Δυτικό Κατάκολο», στο Δυτικό τμήμα της ενότητας (αποτελεί ένα από τα τρία πεδία για αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στον δυτικό εθνικό χώρο).
  - Τη λίμνη Καϊάφα και το Περιφερειακό της Πάρκο, με τις δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης ιαματικού τουρισμού και το σημαντικό αξιόλογο παράκτιο μέτωπο του Κυπαρισσιακού Κόλπου (Κατάκολο - εκβολές Νέδα), σημαντικής περιβαλλοντικής αξίας, αλλά και με δυνατότητες ανάπτυξης ήπιου εναλλακτικού τουρισμού.
  - Το λιμένα Κατακόλου, τη μαρίνα, το μικρό αεροδρόμιο γενικής αεροπορίας στο Επιτάλιο σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα της ευρύτερης περιοχής (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Καλαμάτα, Σπάρτη) και του εξωτερικού (Ιταλία) και το προτεινόμενο υδατοδρόμιο και τις προοπτικές ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού (ιστιοπλοϊκός, κρουαζιέρας) σε σύνδεση με την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, αλλά και με το αρχαιολογικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων.
- Στα πλαίσια της ανάδειξης των εξειδικευμένων ομοιογενών/συμπληρωματικών χωρικών και αναπτυξιακών χαρακτηριστικών (πλεονεκτημάτων) της ενότητας, της ενίσχυσης της κοινωνικής, εδαφικής και οικονομικής συνοχής και της συνεργασίας με γειτονικές χωρικές ενότητες της ΠΔΕ και γειτονικών Περιφερειών, **η βασική αναπτυξιακή στρατηγική εξειδικεύεται κυρίως στην ενίσχυση τριών τομέων** (σε συνεργασία/δικτύωση με τις ΠΕ Αρκαδίας και Μεσσηνίας και την Περιφέρεια Πελοποννήσου, καθώς και με τα γειτονικά Ιόνια Νησιά και κυρίως με την Ζάκυνθο και την Κεφαλονιά):
    - ο Στην διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησης του, κυρίως των βιολογικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων (και ειδικότερα των προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.).
    - ο Στον εμπλουτισμό / αναβάθμιση του παράκτιου ποιοτικού αλλά και (σε ευαίσθητες - αξιόλογες περιοχές) του ήπιου εναλλακτικού τουρισμού (κρουαζιέρας, ιστιοπλοϊκός, σύνδεση μέσω Κατακόλου) και στη σύνδεσή του με τους σημαντικούς πολιτιστικούς (Αρχαία Ολυμπία, Αρχαία Ήλιδα, Επικούρειος Απόλλων) και φυσικούς πόρους (Λίμνη Καϊάφα κλπ) της ευρύτερης περιοχής (οικοτουρισμός, περιηγητικός, θρησκευτικός, πολιτιστικός, ιαματικός, μαθητικός κ.α.).
    - ο Στην εφαρμογή της καινοτομίας σε σύνδεση κυρίως με τους δύο παραπάνω τομείς.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **σταδιακή αναβάθμιση της περιφέρειας ως νότιας δυτικής πύλης της χώρας και ως κεντρικού πόλου** στον αναπτυξιακό άξονα Αδριατικής – Ιονίου καθώς και των στόχων της **εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και της σταδιακής άμβλυνσης των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων** προωθείται:

- Ολοκλήρωση/δημιουργία/βελτίωση και λειτουργία μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της χωρικής ενότητας και συγκεκριμένα:
  - των μεγάλων εθνικών – διευρωπαϊκών οδικών αξόνων:
    - Ολυμπία Οδός: Κόρινθος – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα – Τρίπολη
    - και “Οριζόντια σύνδεση”: Κατάκολο – Πύργος – σύνδεση με Ολυμπία Οδό – Αρχαία Ολυμπία – Τρίπολη,
  - των ενδοπεριφερειακών αξόνων της ενότητας:
    - Πύργος – Σιμόπουλο – (σύνδεση με Ε.Ο.111) – Πανόπουλο – Ψωφίδα – Δάφνη, ο οποίος είναι σημαντικός, καθώς αποτελεί κύριο άξονα προσπέλασης της ενδοχώρας της Ηλείας.
    - Πανόπουλο – Λάλας – Αρχαία Ολυμπία – Κρέστενα, που είναι σημαντικός οδικός άξονας για την ορεινή Ηλεία καθώς διατρέχει ιστορικούς ορεινούς οικισμούς του Δ. Αρχ. Ολυμπίας καταλήγοντας στα Κρέστενα.
    - Ανδρίτσαινα – Κρέστενα - Ζαχάρω και Ζαχάρω – Φιγαλεία – Επικούρειος Απόλλων – Ανδρίτσαινα, που αποτελούν ένα τοπικό δίκτυο διαδρόμων στην ορεινή ΝΔ Ηλείας, επιτρέποντας την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού και εμπλουτίζοντας τις πολιτιστικές διαδρομές της περιοχής, καθώς προσφέρει πρόσβαση για τον Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα.
    - Ορεινή αρχαία Ολυμπία-Αρχ. Ολυμπία – Κρέστενα – Ανδρίτσαινα.

- του μικρού αεροδρομίου γενικής αεροπορίας στο Επιτάλιο σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα της ευρύτερης περιοχής (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Καλαμάτα, Σπάρτη) και του εξωτερικού (Ιταλία),
- του εθνικού σιδηροδρομικού άξονα: Πάτρα – Πύργος – Καλαμάτα (με ηλεκτροκίνηση, μονής γραμμής αλλά κανονικών διαστάσεων),
- του θεματικού τρένου Κατάκολο – Πύργος – Αρχαία Ολυμπία,
- της ολοκλήρωσης των υποδομών του λιμένα Κατακόλου στη λιμενική αλλά και χερσαία ζώνη¹ και σύνδεσής του με την Εθνική οδό και την Αρχαία Ολυμπία, καθώς και με την Περιφέρεια Πελοποννήσου και ειδικά με την Τρίπολη και
- της λειτουργίας τουριστικού αγκυροβολίου - μαρίνας και υδατοδρομίου στο Κατάκολο.
- Ενδοπεριφερειακός άξονας ανάπτυξης-ενίσχυσης του μειονεκτικού ορεινού χώρου και προώθηση παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα: Ορεινή αρχαία Ολυμπία - Αρχ. Ολυμπία – Κρέστενα – Ανδρίτσαινα.
- Τοπική και υπερτοπική δικτύωση των αστικών κέντρων, των μικρότερων κωμοπόλεων και των κεφαλοχωρίων σ' ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο, στην κατεύθυνση της ισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης.
- Ενίσχυση της συνεργασίας με ΠΕ Αρκαδίας και Μεσσηνίας και Περιφέρεια Πελοποννήσου.
- Ενίσχυση του Πύργου ως πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου (σε συνεργασία με την Αμαλιάδα) και κατά δεύτερο λόγο των δευτερευόντων περιφερειακών πόλων: Αρχαία Ολυμπία, Ζαχάρω, Κρέστενα.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **αναβάθμιση της ΠΔΕ ως διεθνούς πολιτιστικού προορισμού με διεθνούς αξίας αρχαιολογικό – πολιτιστικό, φυσικό περιβάλλον:**

- Δικτύωση της χωρικής ενότητας με τις γειτονικές μέσω της ανάδειξης του αρχαιολογικού πολιτιστικού τριπόλου Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλωνας, προστασία των αξιόλογων αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων, δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών (κάστρα, αρχ. χώροι κλπ).
- Ανάδειξη και προστασία αξιόλογων φυσικών περιοχών: Λίμνη Καϊάφα και Περιφερειακό Πάρκο λίμνης, Θαλάσσια περιοχή Κόλπου Κυπαρισσίας (από το Κατάκολο έως τις εκβολές του π. Νέδα), περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (Οροπέδιο Φολόης, Ολυμπία, Θαλάσσια περιοχή κόλπου Κυπαρισσίας: Ακρωτήριο Κατάκολο – Κυπαρισσία, Θίνες και παραλιακό Δάσος Ζαχάρως, λίμνη Καϊάφα, Στροφυλιά, Κακόβατος), τρία Καταφύγια Άγριας Ζωής, ποταμοί Πηνειός και Λάδωνας.
- Έμφαση στην ανάδειξη και ποιοτική σημειακή τουριστική ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών των Δήμων, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης με την άναρχη ανάπτυξη της παραθεριστικής κατοικίας και διασφάλιση των περιβαλλοντικών και παραγωγικών πόρων (π.χ. γη υψηλής παραγωγικότητας).

Πιο αναλυτικά σε ό,τι αφορά την **προστασία και ανάδειξη του φυσικού² και πολιτιστικού περιβάλλοντος³** (με ορόσημο την Αρχαία Ολυμπία⁴ - Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς και το Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα⁵), προτείνονται:

¹ Το έργο έχει συνολικό προϋπολογισμό 12 εκ. ευρώ και προσωρινός μειοδότης αναδείχθηκε η εταιρεία Κάστρω ΑΕ. Αναλυτικά περιλαμβάνονται:

- Εκπόνηση Μελετών Τεχνικών Έργων στο Λιμένα Κατακόλου και την Ευρύτερη Περιοχή
- Επέκταση προσήνεμου μόλου Λιμένα Κατακόλου
- Κατασκευή Νέου Προβλήτα Πλοίων 350 Μέτρων στο Λιμένα Κατακόλου
- Κατασκευή Νέας Μαρίνας & Σύμβαση Παραχώρησης
- Κατασκευή νέας νησίδας στον κεντρικό προβλήτα Νο 3 του Λιμένα Κατακόλου
- Επέκταση κατά 7 μέτρα του παραλιακού κρητιδώματος των νέων καταστημάτων

² Την ενότητα διατρέχουν σημαντικά ποτάμια, όπως είναι ο π. Πηνειός και ο π. Λάδωνας. Από τα λιμναία οικοσυστήματα ενδιαφέρον παρουσιάζει η λίμνη Καϊάφα, ΒΔ του οικισμού της Ζαχάρως. Η λ. Καϊάφα είναι γνωστή για την ιδιαίτερη τοπική αξία της, την σημασία της για την βιοποικιλότητα, καθώς και για τις ιαματικές εγκαταστάσεις στις οποίες το κοινό αξιοποιεί τις θεραπευτικές ιδιότητες των νερών. Στην χωρική ενότητα αυτή ανήκει και το ιδιαίτερα σημαντικό από περιβαλλοντικής άποψης τμήμα του Κυπαρισσιακού κόλπου (από το Κατάκολο έως τις εκβολές του π. Νέδα). Για το εν λόγω τμήμα είχε υλοποιηθεί πρόγραμμα LIFE-Φύση, στο πλαίσιο του οποίου συντάχθηκε Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη. Λίγο καιρό μετά προκηρύχθηκε από την ΕΤΑΔ ΑΕ και εκπονήθηκε νέα Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη για το βόρειο τμήμα της. Σήμερα εκκρεμεί ο χαρακτηρισμός της περιοχής και ο προσδιορισμός των όρων και περιορισμών που θα ισχύουν ανά ζώνη σύμφωνα με τις διατάξεις του υφιστάμενου εθνικού θεσμικού πλαισίου. Αξίζει να αναφερθεί ότι, λόγω της σημαντικής περιβαλλοντικής αξίας της περιοχής, αλλά ταυτόχρονα και της ιδιαίτερης δυναμικής της, το σύμπλεγμα Κυπαρισσιακού – Καϊάφα έχει αποτελέσει σημείο συγκρούσεων.

Πέραν των παραπάνω, στην εν λόγω χωρική ενότητα δεν εντοπίζεται ένας ιδιαίτερα σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών του Δικτύου Natura 2000. Ωστόσο, όσες περιοχές έχουν θεσμοθετηθεί ως περιοχές του Δικτύου Natura 2000 παρουσιάζουν μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία και ένα ιδιαίτερο περιβαλλοντικό / τοπικό ενδιαφέρον (λίμνη Καϊάφα και Περιφερειακό Πάρκο λίμνης, Οροπέδιο Φολόης, Ολυμπία, Θαλάσσια περιοχή κόλπου Κυπαρισσίας: Ακρωτήριο Κατάκολο – Κυπαρισσία, Θίνες και παραλιακό Δάσος Ζαχάρως, Στροφυλιά, Κακόβατος). Ομοίως η υπό εξέταση χωρική ενότητα δεν παρουσιάζει και σημαντικό αριθμό Καταφυγίων Άγριας Ζωής, πλην τριών στο νότιο τμήμα της και ενός στο βόρειο.

³ Συμπληρωματικά με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής η συγκεκριμένη χωρική ενότητα διαθέτει ικανοποιητικό αριθμό πολιτιστικών μνημείων/αρχαιολογικών χώρων, καθώς και εκκλησίες/μονές, όπως π.χ το Ποντικόκαστρο στο Κατάκολο, η

- Δράσεις προστασίας/ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου Ολυμπίας και του Ναού του Επικούρειου Απόλλωνα και δημιουργία πολιτιστικής διαδρομής Αρχαίας Ολυμπίας – Νέδας – Ναού Επικούρειου Απόλλωνα – Αρχαίας Ήλιδας. Δράσεις για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στις περιοχές αυτές (πολιτιστικός τουρισμός, περιηγητικός τουρισμός, οικοτουρισμός, κ.λπ.) και θεσμοθέτηση και προστασία ενός ευρύτερου Ολυμπιακού τοπίου (κοιλιάδα Αλφειού).
- Δράσεις προστασίας και ανάδειξης των πηγών Καϊάφα και του Περιφερειακού Πάρκου της λίμνης και της θαλάσσιας περιοχής Κόλπου Κυπαρισσίας (όπως δρομολογείται από το ΥΠΕΚΑ με σχέδιο Π. Δ/τος⁶).
- Αποκατάσταση και ενίσχυση των ορεινών περιοχών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007⁷ και ενίσχυση της πυροπροστασίας.
- Δημιουργία / Σύσταση και Λειτουργία Φορά Διαχείρισης του Αλφειού Ποταμού (ΦΔΑΠ), έργα αποκατάστασης και ανάδειξης της βιοποικιλότητας στο δέλτα του, καθώς και στο παραποτάμιο μέτωπο του Ιάρδανου, στο Δήμο Πύργου.
- Επέκταση - αναβάθμιση του Κέντρου Δημιουργικής Φιλοξενίας στο Γούμερο και δημιουργία κέντρου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, στο Δήμο Πύργου.
- Μη αξιοποίηση των λιγνιτικών πεδίων που έχουν εντοπισθεί στην περιοχή του Δήμου Ζαχάρως.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (Master Plan) για την βιώσιμη αξιοποίηση του παράκτιου μετώπου στην βάση της προστασίας του περιβάλλοντος, με μέτρα και για τα δίκτυα, όπως αξιοποίηση των υγρών αποβλήτων των οικισμών που βρίσκονται πλησίον της παράκτιας ζώνης και επεξεργασία τους σε ολοκληρωμένες μονάδες επεξεργασίας (π.χ βιολογικοί καθαρισμοί) κλπ.
- Αντιμετώπιση των πιέσεων από την άναρχη δόμηση στις γύρω λοφώδεις περιοχές που αλλάζουν εντελώς τη φυσιογνωμία της περιοχής και δραστική αντιμετώπιση της οικιστικής ανομίας και παράνομης οικιστικής ανάπτυξης στις ακτές της χωρικής ενότητας.
- Αντιμετώπιση των πιέσεων από υλοτομίες και εκχερσώσεις των παραποτάμιων δασών, αντιπλημμυρικά έργα και απόληψη αδρανών από την κοίτη του ποταμού.
- Επαναπλημμυρισμός των αποξηραμένων λιμνών Αγουλινίτσας - Μουριάς και κατασκευή διώρυγας υπερχειλίσης στη Μουριά.
- Άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στην διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης. Κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.
- Προώθηση της βιολογικής γεωργίας ως μέσο για την αντιμετώπιση της νιτρορύπανσης των εδαφών και των νερών.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των οικοσυστημάτων (π.χ. απόβλητα από ελαιοτριβεία / τυροκομεία / σφαγεία / οικιακά λύματα, ευτροφισμό από αζωτούχα και φωσφορικά λιπάσματα, αποψίλωση παρόχθιας βλάστησης, παράνομες απορρίψεις στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων, απουσία πολιτικής / δράσεων ανάδειξης, πιέσεις / απειλές στις προστατευόμενες περιοχές και στην βιοποικιλότητα που φιλοξενούν, αυθαίρετη δόμηση, κλπ.).
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία των ειδών ιχθυοπανίδας σε περιοχές με σημαντική αλιευτική δραστηριότητα.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληπιών από τους ποταμούς Πηνειού και Λάδωνα και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών.
- Προμήθεια Εξοπλισμού Παρακολούθησης και εκπόνηση Σχεδίου Αντιμετώπισης Κατολισθήσεων.
- Εργασίες Αποτύπωσης και Οριοθέτησης Ρεμάτων ποταμών και χειμάρρων και ενίσχυση της αντιπλημμυρικής προστασίας.
- Αντιρρυπαντική προστασία και διαχείριση λεκάνης Πηνειού - Απορρύπανση ποταμού Πηνειού.

Φιγάλεια, η Ι.Μ. Φραγκοπηδήματος, η Ι.Μ Δίβρης στο Λάμπειο όρος, το Κάστρο στο Σαμικό, το Λέπρεο, κ.λπ. Δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν έχουν υλοποιηθεί οι αναγκαίες δράσεις για την προστασία/ανάδειξή τους δεδομένου ότι η επισκεψιμότητα έχει εστιαστεί σε άλλα μεγαλύτερης σημασίας μνημεία ή/και αρχαιολογικούς χώρους.

⁴ Το σημαντικότερο θρησκευτικό και αθλητικό κέντρο, ιερό της αρχαίας Ελλάδας, γενέτειρα των Ολυμπιακών αγώνων, στην κοιλάδα του ποταμού Αλφειού, αφιερωμένο στον Δία. Απλώνεται στους νοτιοδυτικούς πρόποδες του κατάφυτου Κρόνιου λόφου, μεταξύ των ποταμών Αλφειού και Κλαδέου, που ενώνονται σε αυτή την περιοχή, κοντά στη δυτική ακτή της Πελοποννήσου.

⁵ Ένας από τους σημαντικότερους και επιβλητικότερους ναούς της αρχαιότητας, αφιερωμένος στον Επικούρειο Απόλλωνα. Βρίσκεται στο γυμνό, βραχώδες τοπίο των Βασών. Χαρακτηρίζεται από πλήθος πρωτοτυπιών τόσο στην εξωτερική όσο και στην εσωτερική του διαρρύθμιση, που τον καθιστούν μοναδικό μνημείο στην ιστορία της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής. Ο Πausανίας, μάλιστα, τον θεωρεί το δεύτερο μετά της Τηγέας πελοποννησιακό ναό σε κάλλος και αρμονία. Η ανέγερσή του τοποθετείται στο 420-400 π.Χ. και αρχιτέκτονάς του θεωρείται ο Ικτίνος.

⁶ «Χαρακτηρισμός των χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών των «GR 2330005: Θίνες και παραλιακό Δάσος Ζαχάρως, Στροφυλιά, Κακόβατος» και «GR 2330008: Θαλάσσια περιοχή Κόλπου Κυπαρισσίας: Ακρ. Κατάκολο - Κυπαρισσία».

⁷ Το πύρινο μέτωπο κατέστρεψε έκταση μεγαλύτερη από 1.000.000 στρ., με βάση ανεπίσημες πηγές, κατακαίοντας από άκρη σε άκρη την Ηλεία. Τα χωριά Γεράκι Αμαλιάδας, Κρέστενα, Γρύλλος, Ολυμπία, Καϊάφα, Νεοχώρι, Βρεστό, Καλλιθέα, Σάμικο, Πλατιάνα, ο Δήμος Ζαχάρως, η Ανδρίτσεινα, η Κλινδία, το Μουζάκι, το Φανάρι και πλειάδα μικρότερων οικισμών επλήγησαν, καταστρέφοντας δασικές και οικιστικές εκτάσεις. Η καταστροφή όμως αφορούσε και κόστος σε ανθρώπινες ζωές (44 θάνατοι εκ των οποίων 26 στο ίδιο χωριό στην Αρτέμιδα). Επιπλέον, η φωτιά έφτασε μέχρι τον χώρο της αρχαίας Ολυμπίας, θέτοντας σε άμεσο κίνδυνο τον αρχαιολογικό πλούτο της περιοχής.

- Προώθηση της κομποστοποίησης υπολοιμάτων γεωργικών δραστηριοτήτων και οργάνωση της διάθεσης της εκροής και σχεδιασμός και πιλοτική λειτουργία προγράμματος οικιακής κομποστοποίησης.
- Ισχύουν σε κάθε περίπτωση οι στρατηγικές κατευθύνσεις που έχουν διατυπωθεί για: τις προστατευόμενες περιοχές⁸, την προώθηση των έργων ΑΠΕ⁹, την προστασία των υδάτων¹⁰, την ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης (Integrated Coastal Management Zone), την εθνική πολιτική για την αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών, την χωροθέτηση λατομικών ζωνών, την αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών και την προώθηση της βιώσιμης αξιοποίησης των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων μέσω ολοκληρωμένων υποδομών και βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.
- Ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις που αναπτύσσονται στο τεύχος της μελέτης του Τοπίου της ΠΔΕ και ειδικότερα στο κεφάλαιο «Ενότητες και ζώνες τοπίων ανά Π.Ε.».

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για προτεραιότητα στην **αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής**, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Προστασία και εκσυγχρονισμός της γης υψηλής παραγωγικότητας με τις ειδικότερες κατευθύνσεις που έχουν προταθεί στο σχετικό κεφάλαιο για την αγροτική παραγωγή.
- Στροφή και εστίαση σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και βιολογικής κτηνοτροφίας, ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία η χωρική ενότητα υπερέχει όπως:
  - δένδροκομικά προϊόντα κυρίως στο Δήμο Πύργου,
  - ελιά, κυρίως στους Δήμους Ανδρίτσαινας – Κρεστένων, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Πύργου (το ελαιόλαδο Ολυμπίας είναι ΠΓΕ),
  - αμπελουργικά προϊόντα και σταφίδας (ΠΓΕ)¹¹ στο Δήμο Πύργου,
  - κηπευτικά, υπαίθρια και υπό κάλυψη (Δήμοι Πύργου, Ζαχάρως),
  - καρπούζια, πεπόνια και πατάτες,
  - δένδροκομικών προϊόντων, κυρίως πορτοκάλια,
  - καλαμπόκι και ζωοτροφές, κυρίως στους Δήμους Πύργου και Αρχ. Ολυμπίας.
- Χωρική ανάδειξη και αξιοποίηση των ζωνών ΠΟΠ και ΠΓΕ της ενδοπεριφερειακής ενότητας με τον κατ' αρχήν χωρικό προσδιορισμό τους από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια και την απαγόρευση/δραστικό περιορισμό χρήσεων που δεν συνάδουν με τον τοπικό αγροτικό/μεταποιητικό χαρακτήρα της κάθε ζώνης.
- Ανάδειξη και προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας με μέτρα και ρυθμίσεις που περιορίζουν την κατάτμησή της (αύξηση των ορίων αρτιότητας και κατάτμησης σαφώς μεγαλύτερα από τα 4 στρέμματα, κατάργηση των παρεκκλίσεων εκτός σχεδίου, απαγόρευση χρήσεων μη συμβατών με την αγροτική χρήση και την μεταποίηση τοπικών προϊόντων), με την αναγκαία τεκμηρίωση και την πρότασή τους μέσα από τα σχετικά τοπικά χωροταξικά σχέδια (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ).
- Υποστήριξη επενδυτικών πρωτοβουλιών για νέους αγρότες και ανάπτυξη υποδομών για την παραχώρηση δημοτικών αγροτικών εκτάσεων σε νέους βιοκαλλιεργητές.
- Ειδική προτεραιότητα στην προώθηση της καινοτομίας και της νέας τεχνολογίας και της "έξυπνης εξειδίκευσης" στα προϊόντα μεταποίησης ΠΟΠ και ΠΓΕ της περιοχής.
- Προώθηση της δημιουργίας εκατοκίου φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου με την εποπτεία κτηνιάτρου, για το σύνολο της Π.Ε. Ηλείας, στις ημιορεινές κατ' αρχήν περιοχές (και δευτερευόντως σε πεδινές ή ορεινές) των Δήμων που χαρακτηρίζονται από τις μεγαλύτερες στρεμματικές εκτάσεις σε βοσκότοπους όπως: οι δημοτικές ενότητες Λασιώνος και Λαμπείας του Δήμου Αρχαίας Ολυμπίας και η δημοτική ενότητα Φιγαλείας του Δήμου Ανδρίτσαινας - Κρεστένων.
- Αντιμετώπιση των συγκρούσεων γης και της ρύπανσης από ελαιοτριβεία, οικιστικά απόβλητα, βιομηχανίες, έκπλυση αγροτικών καλλιεργειών, θήρα, παράκτια αλιεία και κτηνοτροφία.
- Εκσυγχρονισμός και επέκταση του αρδευτικού δικτύου Πηνειού και υδροδότηση ποιμνιοστασιών από πηγές Μωρίου ή Κοσμόπουλου.
- Δασικά έργα και εκμετάλλευση των δασικών εκτάσεων της Φολόης.
- Δημιουργία "Περιφερειακής Αγοράς – Δημοπρατήριο Αγροτικών προϊόντων στο Δήμο Πύργου, (προτείνεται από το Δήμο έκταση 300 στρ. δίπλα στην Εθνική Οδό και τον Αλφειό ποταμό, νότια του Πύργου). Επισημαίνεται ότι προτείνεται ένα δημοπρατήριο για το σύνολο της ΠΔΕ. Η συγκεκριμένη πρόταση αποτελεί την τρίτη επιλογή, πρώτη αποτελεί η θέση, βόρεια της Αμαλιάδας στην Β. Ηλεία σε

⁸ Υλοποίηση δράσεων προστασίας / διατήρησης / διαχείρισης, επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα», εφαρμογή των διατάξεων του νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011), υλοποίηση δράσεων για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας), εγκατάσταση ήπιων υποδομών για την ερμηνεία περιβάλλοντος κλπ.

⁹ Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα, Γεωθερμία, Βιομάζα, κλπ.

¹⁰ Τήρηση των διατάξεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά) και των κατευθύνσεων των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα νερά, με σκοπό την ποιοτική και ποσοτική προστασία των υδάτων, καθώς και την προστασία της υδρόβιας βιοποικιλότητας.

¹¹ καταχωρήθηκε από 11.05.2011

εγγύτητα με την Ολυμπία Οδό και δεύτερη εναλλακτική θέση είναι στο Δήμο Δυτικής Αχαΐας, κοντά στο αεροδρόμιο του Αράξου και τη ΒΙΠΕ Πατρών.

Στα πλαίσια των γενικότερων κατευθύνσεων για **καθετοποίηση της μεταποίησης και επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών/βιομηχανικών μονάδων**, καθώς και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων στην περιοχή, προτείνονται ειδικότερα γι' αυτή την χωρική ενότητα τα ακόλουθα:

- Δημιουργία Επιχειρηματικού Πάρκου για την οργάνωση των μεταποιητικών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή του Πύργου. Επισημαίνεται ότι προτείνεται από το Δήμο Πύργου να συνδυαστεί με το Δημοπρατήριο αγροτικών προϊόντων, νότια του Πύργου, καθώς υπάρχει δημόσια έκταση 1000 στρ. που μπορεί να πολεοδομηθεί.
- Ρύθμιση συγκρούσεων χρήσεων γης στην παράκτια ζώνη.
- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων μεταποίησης, βιοτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων στα πλαίσια Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων στις ορεινές περιοχές, σε συσχετισμό και με τον τουρισμό.
- Έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η συγκεκριμένη χωρική ενότητα παρουσιάζει παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα (λάδι, ελιά, βιομηχανική τομάτα, κ.α.), όπως και των προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε. και πιστοποίηση, εμπορία και εξαγωγική προώθηση των τοπικών προϊόντων.
- Στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της χωρικής ενότητας, σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων, ιδιαίτερα στους κλάδους που παρουσιάζουν ορατές προοπτικές στην περιοχή όπως: υδατοκαλλιέργειες, σφαγεία, μονάδες επεξεργασίας κρέατος, συσκευαστήρια, ψυκτικές αποθήκες κ.α.
- Έργα/Εργασίες Επέκτασης του Ηλεκτροφωτισμού & Σύνδεση με τις Παραγωγικές Μονάδες.
- Προώθηση της έρευνας έκλυσης και της αξιοποίησης υδρογονανθράκων στην τοποθεσία «Δυτικό Κατάκολο».

Στα πλαίσια του στόχου για **ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσω της προώθησης των προγραμμάτων καινοτομίας στην μεταποίηση και τυποποίηση των παραγόμενων προϊόντων:**

- Αξιοποίηση της υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Έρευνα και Τεχνολογία και την Κοινωνία της Πληροφορίας με στόχο τη στενότερη διασύνδεση με παραγωγικές δραστηριότητες και τη διάχυση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις της ΠΕ.
- Δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας χαρτογράφησης περιοχών - ενοτήτων βιολογικής καλλιέργειας.
- Δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας χαρτογράφησης διαδρομών τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Υλοποίηση ηλεκτρονικής πλατφόρμας σχεδίου πόλης περιοχής Πύργου και Δημοτικών Ενοτήτων σύμφωνα με το Εθνικό Τριγωνομετρικό Δίκτυο (Προβολικό Σύστημα ΕΓΣΑ 87).
- Παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών εξυπηρέτησης του πολίτη με χρήση κινητών συσκευών.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ**, διατυπώνονται παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Η ενδοπεριφερειακή ενότητα αποτελείται από τις παρακάτω τουριστικές περιοχές:

- ο Τμήμα της παράκτιας περιοχής Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας (10α), η οποία ανήκει στις *Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με έντονες οικιστικές και τουριστικές πιέσεις και με το περιβάλλον τους παράλληλα να χρειάζεται σχεδιασμένες δράσεις και μέτρα αναβάθμισης και εξυγίανσης και για την οποία ισχύουν οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Α2 του ΕΠΧΣΑΑ.*
- ο η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Πύργου – Ήλιδας – Αρχαίας Ολυμπίας (10β) και η ορεινή και πεδινή περιοχή της ενδοχώρας της τουριστικής ενότητας Δ. Ζαχάρως, Κρέστενων – Ανδρίτσαινας (11β) που ανήκουν στις *σχετικά αναξιοποίητες τουριστικά περιοχές της ενδοχώρας* και για τις οποίες ισχύουν οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Β1 του ΕΠΧΣΑΑ
- ο η παράκτια περιοχή Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα (11α) η οποία ανήκει στις *Παράκτιες περιοχές οι οποίες στο σύνολό τους ή στην μεγαλύτερη έκτασή τους χαρακτηρίζονται από θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πόρων τους* και για τις οποίες ισχύουν οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Ζ του ΕΠΧΣΑΑ.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που δίνονται αποτελούν εξειδίκευση του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό και είναι:

- Για την ενότητα παράκτια περιοχή Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας (10α), πέραν αυτών που αναφέρονται στο κεφ.Β.1.1.γ.9.3.3:
  - Ανάδειξη και προστασία της περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας και δικτύωση με τους υπόλοιπους αρχαιολογικούς χώρους του διεθνούς σημασίας τριπόλου Αρχαίας Ολυμπίας – Ήλιδας - Επικούρειου Απόλλωνα, με περαιτέρω δικτύωση με Δελφούς, Δωδώνη, αρχαία Νικόπολη προς Β., ανάκτορο Νέστωρος Πύλου προς Ν, Μυκήνες, Τίρυνθα Επίδαυρο, (Αθήνα, Σούνιο) προς Α και προώθηση του ειδικού εναλλακτικού τουρισμού, στην ευρύτερη περιοχή του αρχαιολογικού χώρου

(πολιτιστικός), σε συνδυασμό με οργανωμένες επισκέψεις των επιβατών. Επιπλέον, δικτύωση με το ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας: Μεσολόγγι – Ναύπακτος - Θέρμο.

- Ανάδειξη του λιμένα του Κατακόλου¹² ως βασικού προορισμού – υποδοχής τουριστικού ρεύματος μέσω ελλιμενισμού πλοίων τουρισμού αναψυχής και δημιουργία νέων βιώσιμων μεταφορών και συγκεκριμένα: Τουριστικού αγκυροβολίου - Μαρίνας και υδατοδρομίου.
- Προώθηση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής των Δήμων, με καλύτερη αξιοποίηση των υφιστάμενων τουριστικών πόρων και υποδομών της περιοχής¹³ και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού¹⁴.
- Άμεση εκπόνηση ειδικής μελέτης ΠΕΧΠ, για την εξυγίανση και αναβάθμιση της παράκτιας ζώνης του Δ. Πύργου (νότια του Κατάκολου μέχρι τις εκβολές του Αλφειού ποταμού), σε συνδυασμό με τις παραγωγικές ζώνες του πρωτογενούς, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης και της διασφάλισης των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων. Η μελέτη αυτή εκτός από την χωροταξική αντιμετώπιση του προβλήματος θα διερευνήσει εναλλακτικές “εφαρμόσιμες” νομοθετικές ρυθμίσεις, οι οποίες θα τύχουν της αποδοχής του Σ.τ.Ε., καθώς η επιδιωκόμενη ριζική ανάπλαση και αναβάθμιση αυτής της από πολλές απόψεις προβληματικής χωρικής κατάστασης δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί ρεαλιστικά με την υπάρχουσα νομοθεσία και απαιτεί ειδική νομοθετική χωρική αντιμετώπιση.
- Σχεδιασμός στα πλαίσια των τοπικών χωρικών σχεδίων και ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ με όρους και περιορισμούς στις χρήσεις γης, στους όρους δόμησης και στα όρια κατάτμησης, απαγόρευση ασύμβατων χρήσεων γης και, στις περιπτώσεις που από τα προγραμματικά μεγέθη και τις προδιαγραφές προκύπτει η ανάγκη πολεοδομησης για περιοχές α΄ ή β΄ κατοικίας, οι περιοχές αυτές να προτείνονται με βάση τις αρχές της “συμπαγούς πόλης” με την μεγαλύτερη δυνατή οικονομία και την κατά προτίμηση εισαγωγή οργανωμένων τρόπων ιδιωτικής πολεοδομησης μέσω χωροθέτησης ΠΕΡΠΟ.
- Άμεση εφαρμογή μέτρων προστασίας και άμυνας απέναντι στις επιπτώσεις και τις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, έχοντας υπ΄ όψιν ότι μεγάλα τμήματα των ακτών έχουν υψηλό βαθμό (κόκκινο χρώμα) τρωτότητας όπως σαφώς αποτυπώνεται στο χάρτη Β.1.1.γ-8.1¹⁵
- Ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών του Πύργου και Πρόγραμμα Δράσης για την Προσέλκυση Τουριστών από το Λιμένα του Κατακόλου στην Πόλη του Πύργου (αστικός τουρισμός), αλλά και δημιουργία παραλιακού κατασκηνωτικού κέντρου.
- Στα πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος Interreg Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα – Ιταλία 2007 - 2013 και του έργου «NOBARRIER - Tourism without BARRIER» - «Τουρισμός χωρίς εμπόδια», ιδιαίτερη έμφαση, σε δημοτικό επίπεδο, στο σχεδιασμό «ίσων ευκαιριών» και «κοινωνικής ένταξης», για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των τουριστών με προβλήματα κινητικά, όρασης, ακοής κ.λπ. σε τουριστικές περιοχές και θέρετρα.
- Για τις ορεινές περιοχές των ενοτήτων Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας (10β) και Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα (11β) και το Δρυοδάσος της Φολόης, ειδικότερες κατευθύνσεις:
  - Ανάδειξη και προστασία της περιοχής του Επικουρίου Απόλλωνα, δικτύωση με τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαία Ολυμπίας και της Αρχαίας Ήλιδας, καθώς και κατ’ επέκταση με το ιστορικό - πολιτιστικό τρίπολο της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας: Μεσολόγγι – Ναύπακτος - Θέρμο.
  - Δημιουργία πολιτιστικού πάρκου «Αρχαία Ευκαρπία» Φυγάλεια μέχρι Λεοντάριο στη Μεγαλόπολη¹⁶.

¹² Περιλαμβάνεται στα πέντε λιμάνια – αναψυχής στη χώρα με την μεγαλύτερη κίνηση κρουαζιερόπλοιων, λόγω του τουριστικού πολιτιστικού προορισμού της Αρχαίας Ολυμπίας και προοπτικά και της Αρχαίας Ήλιδας.

¹³ Επιστημαίνεται ότι σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση των ιδιοκτησιών του Δημοσίου (με βάση στοιχεία του ΤΑΙΠΕΔ) στις περιοχές των Δήμων Ζαχάρως (ΕΤΑΔ 151, ΑΒΚ 101), Πύργου (ΑΒΚ 298) και Ανδρίτσαινας - Κρεστένων (ΑΒΚ 346, ΑΒΚ 348), αυτές βρίσκονται εντός των προστατευόμενων περιοχών του ΠΠ Λίμνης Καϊάφα, για το οποίο είναι υπό διαβούλευση το Σχέδιο του ΠΔ: «Χαρακτηρισμός των χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών των «GR 2330005: Θίνες και παραλιακό δάσος Ζαχάρως, Στροφυλιά, Κακόβατος» και «GR 2330008: Θαλάσσια περιοχή Κόλπου Κυπαρισσίας: Ακρ. Κατάκολο - Κυπαρισσία» ως «Περιφερειακό Πάρκο Λίμνης Καϊάφα και Θαλάσσιας περιοχής Κόλπου Κυπαρισσίας» και ίδρυση Διεύθυνσης Συντονισμού τους» με τις επιτρεπόμενες χρήσεις ανά ζώνη, οπότε και πρέπει να εξεταστούν με βάση το ΠΔ που θα θεσμοθετηθεί.

¹⁴ Έρευνα Marketing Προορισμού "Destination Marketing" της Περιοχής, προγραμματισμός και υλοποίηση Σεμιναρίων Αγροτουρισμού και Οινοτουρισμού και διαδημοτικό Σχέδιο Δράσης για την Τουριστική Ανάπτυξη της περιοχής.

¹⁵ Για την προστασία και των μελλοντικών επενδύσεων και εγκαταστάσεων και την πρόνοια για τις ήδη υπάρχουσες στην κρίσιμη ζώνη που προβλέπεται ότι θα καλυφθεί από την θάλασσα είναι απαραίτητο στα τμήματα αυτά των ακτών και τουλάχιστον στα πρώτα 100 μ. από τον αιγιαλό να μην επιτρέπονται ανωδομές οποιασδήποτε χρήσης και παράλληλα θα πρέπει να προβλεφθούν διαμορφώσεις των ακτών, με τρόπο που να προστατεύουν κατά το δυνατόν τις ακτές από την ανερχόμενη στάθμη της θάλασσας. Στις ζώνες υψηλής τρωτότητας οι συγκεκριμένοι περιορισμοί μπορεί να αναφέρονται σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 100 μ. από τον αιγιαλό, ανάλογα με τις υψομετρικές καμπύλες και άλλα χαρακτηριστικά της περιοχής.

¹⁶ Το Πάρκο Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι μία σχετικά καινούρια ιδέα, η οποία συνδυάζει την διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας μιας περιοχής με την προστασία της φύσης. Η περιοχή που προτείνεται να γίνει το Πάρκο της Παρρασίας Κληρονομιάς χαρακτηρίζεται από δασωμένους λόφους, κοιλάδες ποταμών, βουνοκορφές, ορεινά λιβάδια,

- Ανάδειξη της περιοχής του Δρυοδάσους της Φολόης.
  - Ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, (μέσω κινήτρων, συμμετοχής σε σχετικά κοινοτικά προγράμματα).
  - Αναζήτηση δυναμικών περιοχών οργανωμένης ανάπτυξης Β΄ κατοικίας – τουρισμού.
  - Βελτίωση της οδικής σύνδεσης και των υποδομών, ιδίως των ορεινών κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών και των σημαντικών περιβαλλοντικών και τουριστικών τους πόρων, με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα
- Για την παράκτια περιοχή Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα (11α), πέραν αυτών που αναφέρονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3:
    - Ολοκληρωμένη αξιοποίηση και δράσεις ανάδειξης της Λίμνης Καϊάφα και των ιαματικών πηγών για την προώθηση του ιαματικού τουρισμού, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Π.Δ/τος για την προστασία του Περιφερειακού Πάρκου, ως συμπληρωματική εναλλακτική τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή και δικτύωση με άλλους πόλους ιαματικού-θεραπευτικού τουρισμού όμορων Περιφερειών (Λουτράκι, Καμένα Βούρλα κ.α.).
    - Εξειδίκευση – μελλοντική τροποποίηση (ανάδραση) του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό σε ό,τι αφορά την έκταση του Περιφερειακού Πάρκου Λίμνης Καϊάφα και Θαλάσσιας Περιοχής Κυπαρισσιακού Κόλπου, ώστε να μην επιτρέπονται σύνθετες εγκαταστάσεις, αλλά να προωθείται ο ήπιος εναλλακτικός τουρισμός.
    - Στο σχέδιο ΠΔ για το Περιφερειακό Πάρκο Λίμνης Καϊάφα και Θαλάσσιας Περιοχής Κυπαρισσιακού Κόλπου, να προβλεφθεί στο νησί της Αγίας Αικατερίνης (ζώνη ΠΟΙΚ-2 σύμφωνα με το σχέδιο) και ενδεχόμενη επέκταση των υφιστάμενων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων στα πλαίσια της ενίσχυσης του ειδικού ιαματικού τουρισμού της περιοχής (σύμφωνα με το σχέδιο επιτρέπεται μόνο η ανακαίνιση και ο εκσυγχρονισμός τους).
    - Να ληφθεί υπ' όψιν η συμβατότητα ή μη της τουριστικής αξιοποίησης των δημόσιων εκτάσεων (ΤΑΙΠΕΔ) εντός του Περιφερειακού Πάρκου Λίμνης Καϊάφα και Θαλάσσιας Περιοχής Κυπαρισσιακού Κόλπου με όρους και περιορισμούς που δεν αντιβαίνουν στο σκοπό του ΠΠ¹⁷.
    - Σχεδιασμός στα πλαίσια των τοπικών χωρικών σχεδίων και ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ με όρους και περιορισμούς στις χρήσεις γης, στους όρους δόμησης και στα όρια κατάτμησης, απαγόρευση ασύμβατων χρήσεων γης και στις περιπτώσεις που από τα προγραμματικά μεγέθη και τις προδιαγραφές προκύπτει η ανάγκη πολεοδόμησης για περιοχές α΄ ή β΄ κατοικίας, οι περιοχές αυτές να προτείνονται με βάση τις αρχές της “συμπαγούς πόλης” με την μεγαλύτερη δυνατή οικονομία και με κατά προτίμηση εισαγωγή οργανωμένων τρόπων ιδιωτικής πολεοδόμησης μέσω χωροθέτησης ΠΕΡΠΟ.
    - Άμεση εφαρμογή μέτρων προστασίας και άμυνας απέναντι στις επιπτώσεις και τις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, έχοντας υπ' όψιν ότι μεγάλα τμήματα των ακτών έχουν υψηλό βαθμό (κόκκινο χρώμα) τρωτότητας όπως σαφώς αποτυπώνεται στο χάρτη Β.1.1.γ-8.1¹⁸
    - Δικτύωση με άλλους πόλους περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος της ΠΔΕ.

νεροπηγές, απομονωμένα αλλά πανέμορφα και φιλόξενα χωριά και πόλεις, καθώς και με φιδωτούς δρόμους. Το όνομα του πάρκου, Παρράσιο, προέρχεται από το αρχαίο όνομα (Παρρασία) που συνδέεται με την καρδιά της προτεινόμενης έκτασης του πάρκου. Με τον εκπαιδευτικό του χαρακτήρα, το Πάρκο, θα καταστήσει το συγκεκριμένο τοπίο πιο προσίτο στους επισκέπτες στους μαθητές-σπουδαστές της περιοχής και σε όλον τον υπόλοιπο κόσμο. Η πρόταση αυτή γεννήθηκε κατά τη διάρκεια των ανασκαφών στο Όρος Λύκαιον και της υλοποίησης του Προγράμματος για την επιφανειακή έρευνα της περιοχής, ένα Πρόγραμμα συνεργασίας υπό τη διεύθυνση της Ελληνικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, της ΛΘ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων της Τρίπολης, με τη συμμετοχή του Πανεπιστημίου του Μουσείου Αρχαιολογίας και Ανθρωπολογίας της Πενσυλβάνιας και του Πανεπιστημίου της Αριζόνας, υπό την αιγίδα της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα. Ανάμεσα στις πιο σημαντικές αρχαιολογικές θέσεις μέσα στην περιοχή του Πάρκου είναι το Ιερό του Λύκαιου Δία, ο περίφημος ναός του Επικούριου Απόλλωνος στις Βάσες βρίσκεται (οι Βάσες έχουν ήδη χαρακτηριστεί ως Χώρος Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς από την UNESCO, λόγω της σημασίας τους), καθώς και η αρκαδική Τραπεζούς, που ανασκάφηκε μερικώς στα τέλη της δεκαετίας του 1990 στα βοσκοτόπια που περιβάλλουν την Κυπαρίσσια, αλλά και αρκετές άλλες διάσημες αρχαίες πόλεις, όπως η Φιγάλα, η Μεγαλόπολη και η Είρα. (Πηγή: στοιχεία Δήμου Πύργου και <http://www.eproini.gr/index.php/menu-politismos-ekdiloseis/28842-kyoforeitai-i-dimiourgia-tou-parrasiou-parkou-politistikis-klironomias>)

¹⁷ Όπως προαναφέρθηκε σε ό,τι αφορά την Αξιοποίηση των ιδιοκτησιών του Δημοσίου (με βάση στοιχεία του ΤΑΙΠΕΔ) στις περιοχές των Δήμων Ζαχάρως (ΕΤΑΔ 151, ΑΒΚ 101), Πύργου (ΑΒΚ 298/) και Ανδρίτσαινας - Κρεστένων (ΑΒΚ 346, ΑΒΚ 348), αυτές βρίσκονται εντός των προστατευόμενων περιοχών του ΠΠ Λίμνης Καϊάφα, για το οποίο είναι υπό διαβούλευση Σχέδιο ΠΔ προστασίας τους, με επιτρεπόμενες χρήσεις ανά ζώνη, οπότε και πρέπει να εξετασθούν με βάση το ΠΔ που θα θεσμοθετηθεί.

¹⁸ Για την προστασία και των μελλοντικών επενδύσεων και εγκαταστάσεων και την πρόνοια για τις ήδη υπάρχουσες στην κρίσιμη ζώνη που προβλέπεται ότι θα καλυφθεί από την θάλασσα είναι απαραίτητο στα τμήματα αυτά των ακτών και τουλάχιστον στα πρώτα 100 μ. από τον αιγιαλό να μην επιτρέπονται ανωδομές οποιασδήποτε χρήσης και παράλληλα θα πρέπει να προβλεφθούν διαμορφώσεις των ακτών, με τρόπο που να προστατεύουν κατά το δυνατόν τις ακτές από την ανερχόμενη στάθμη της θάλασσας. Στις ζώνες υψηλής τρωτότητας οι συγκεκριμένοι περιορισμοί μπορεί να αναφέρονται σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 100 μ. από τον αιγιαλό, ανάλογα με τις υψομετρικές καμπύλες και άλλα χαρακτηριστικά της περιοχής.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις, οι οποίες συμπληρωματικά αφορούν στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή, καθώς και στον παραδοσιακό οικισμό Ταξιάρχης Ζαχάρως αλλά και τους αξιόλογους οικισμούς Ανδρίτσαινας και Λάμπειας, αναφέρονται στο κεφ. Β.1.1.γ.8.

Το **οικιστικό δίκτυο** της ενδοπεριφερειακής/διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται με βάση τις γενικότερες κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.3 ως εξής:

- Το κύριο αστικό κέντρο είναι ο Πύργος που συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) και αποτελεί δίπολο με την Αμαλιάδα (5^{ου} επιπέδου).
- Δευτερεύοντες περιφερειακούς πόλους (οικισμοί 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) αποτελούν η Αρχαία Ολυμπία, η Ζαχάρω και τα Κρέστενα.
- Η Αρχαία Ολυμπία αποτελεί και ειδικό εθνικό πόλο με διπλό ειδικό περιφερειακό και εθνικό ρόλο.
- Τα κέντρα (έδρες) των πρώην Καποδιστριακών δήμων της χωρικής ενότητας αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι: Βούναργο, Κاراتουλας, Επιτάλιο, Λάλας, Πανόπουλος, Λάμπεια, Καλλιθέα, Ανδρίτσαινα, Νέα Φιγαλεία, Κατάκολο.
- Όλοι οι άλλοι μικρότεροι οικισμοί συνιστούν το 7ο οικιστικό επίπεδο της χωρικής ενότητας.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού** σε τοπικό επίπεδο με αποφυγή ενός μη παραγωγικού κατακερματισμού υποδομών, εγκαταστάσεων και ανθρώπινου δυναμικού, προτείνεται ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και κοινωνικού εξοπλισμού:

- σε α' βαθμό του πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου - Πύργος (αστικές εξυπηρετήσεις και υπηρεσίες τουλάχιστον διαδημοτικού επιπέδου, με εκτατική εμβέλεια ολόκληρης της ενότητας), ως μέλους του διπόλου **Πύργος-Αμαλιάδα** που προωθείται ως **συμπληρωματικό κέντρο** των δύο μεγάλων αστικών κέντρων (Πάτρα και Αγρίνιο) της ΠΔΕ, καθώς παρουσιάζουν ικανοποιητική συγκέντρωση αστικών λειτουργιών, αλλά και των δευτερευόντων περιφερειακών πόλων: Αρχαία Ολυμπία, Ζαχάρω και Κρέστενα, ως μελών του πολυπόλου της Π.Ε. Ηλείας (Πύργος – Αμαλιάδα, Αμαλιάδα – Λεχαινά, Γαστούνη, Πύργος – Αρχαία Ολυμπία, Κρέστενα, Ζαχάρω).
- σε β' βαθμό των εδρών των δημοτικών ενότητων των Καλλικράτειων Δήμων και σε γ' βαθμό στους μεγαλύτερους από τους οικισμούς του 6ου επιπέδου.
- Ως μικρότερα κέντρα από άποψη υπηρεσιών προωθείται το Κατάκολο (με υπηρεσίες διοίκησης-λιμεναρχείου).
- Έμφαση στο πολιτιστικό τρίπολο: Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων.
- Προώθηση μελετών ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών με εισαγωγή νέων τεχνολογιών και προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων** κεντρικός ρόλος αποδίδεται στον Πύργο και το ΤΕΙ του και στη συστηματική συνεργασία τους με τους αξιόλογους φορείς έρευνας, νέας τεχνολογίας και καινοτομίας που εδρεύουν στην Πάτρα, ιδιαίτερα στους τομείς που ενδιαφέρουν περισσότερο την βιώσιμη ανάπτυξη αυτής της χωρικής ενότητας όπως:

- Ο ποιοτικός εναλλακτικός και ειδικός τουρισμός.
- Η παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης με οικολογική κατεύθυνση.
- Η εφαρμοσμένη έρευνα σε υψηλής τεχνολογίας λύσεις που ανταποκρίνονται σε προορισμένες προδιαγραφές και ανάγκες και έχουν άμεση εφαρμογή και αποτελεσματικότητα στην τοπική ανάπτυξη.
- Η μεταποίηση/καθετοποίηση των παραπάνω προϊόντων.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής** και της ελκυστικότητας του οικιστικού περιβάλλοντος με προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων προτείνονται τα ακόλουθα:

- Υλοποίηση Ολοκληρωμένου Σχεδίου Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ) της Πόλης του Πύργου (περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και την κατασκευή του Θεματικού Πάρκου "ΞΥΣΤΡΗ" και πράσινης διαδρομής της πόλης του Πύργου).
- Βελτίωση του κοινωνικού εξοπλισμού (βλ. αναλυτικά και παράγραφο κοινωνικού εξοπλισμού του κεφ. Π.Ε. Ηλείας)
- Μελέτες και αναπλάσεις κέντρων και κοινόχρηστων χώρων των κύριων οικισμών και παράκτιου μετώπου των παραλιακών οικισμών των Δήμων¹⁹.
- Βελτίωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου, της κυκλοφορίας, της αστικής συγκοινωνίας και της προσβασιμότητας ΑΜΕΑ.

¹⁹ Μελέτη δημιουργίας μονοπατιών – ποδηλατοδρόμων – θέσεων θέασης – θέσεων αλιείας (ερασιτεχνικής) στους παράκτιους οικισμούς.

- Εφαρμογή των πορισμάτων της μελέτης "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Ηλείας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.
- Πρόσθετες κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ):
  - ο αποτελεσματικός έλεγχος της άναρχης – διάσπαρτης δόμησης,
  - η προστασία των φυσικών, αρχαιολογικών πόρων και αξιόλογων τοπίων της περιοχής,
  - η πρόνοια για την προστασία υπαρχόντων και τον δραστικό περιορισμό νέων κτιριακών εγκαταστάσεων σε μια ζώνη 100 μ. από τον αιγιαλό στις παράκτιες περιοχές με μέση τρωτότητα και σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 100 μ. από τον αιγιαλό στις περιοχές με υψηλή τρωτότητα (αντιμετώπιση αρνητικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής).
  - Η απόδοση κινήτρων που θα συμβάλλουν είτε στη συνένωση αγροτεμαχίων, είτε σε ρυθμίσεις που θα συμβάλλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής των αγροκτημάτων (εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων, κοινό συσκευαστήριο – δημοπρατήριο κ.α.) περιοχών γης υψηλής παραγωγικότητας (ειδικά στις περιοχές Natura που περιλαμβάνει αυτή η ενότητα), είτε στην μεγαλύτερη και ποιοτικότερη απόδοση (π.χ. αναδιάρθρωση της παραγωγής, νέες δυναμικές καλλιέργειες με υψηλότερη ζήτηση).

B.1.1.δ.2.8 Ειδικότερες κατευθύνσεις για την ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα Δήμων Ήλιδας, Πηνειού και Ανδραβίδας - Κυλλήνης

Η ενδοπεριφερειακή χωρική αναπτυξιακή ενότητα των Δήμων Ήλιδας, Πηνειού και Ανδραβίδας - Κυλλήνης έχει ως κύρια αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και συγκριτικά της πλεονεκτήματα:

- Τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ήλιδας, μέρος του σημαντικού αρχαιολογικού, πολιτιστικού τριπόλου Αρχαία Ολυμπία - Αρχαία Ήλιδα - Επικούρειος Απόλλων.
- Την έντονη δυναμικότητα στον τομέα της φυτικής και ζωϊκής παραγωγής στις πεδινές και ημιορεινές περιοχές των τριών Δήμων, που μαζί με τις πεδινές περιοχές του Δήμου Πύργου εξακολουθούν να είναι οι δυναμικές ζώνες της Π.Ε. Ηλείας στον πρωτογενή τομέα και από τις δυναμικότερες στην Περιφέρεια.
- Το Εθνικό Πάρκο υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς¹ και την τεχνητή λίμνη Πηνειού με τις δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην παραλίμνια περιοχή.
- Το σημαντικό αξιόλογο παράκτιο μέτωπο που διακρίνεται σε δύο τμήματα (ΒΔ από το Κουνουπέλι έως την Κυλλήνη στο οποίο εντοπίζεται και τμήμα του Εθνικού Πάρκου Στροφυλιάς – Κοτυχίου και ΝΔ από την Κυλλήνη έως τα Δουναίικα)², με τις δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης ποιοτικού παράκτιου τουρισμού.
- Το αεροδρόμιο Ανδραβίδας και το λιμάνι της Κυλλήνης.
- Την Αμαλιάδα, ως κύριο αστικό κέντρο και πρωτεύων περιφερειακός πόλος, οικισμός 5^{ου} επιπέδου και μέρος του διπόλου Πύργος - Αμαλιάδα, με σχετικά επαρκή αριθμό κοινωνικών και διοικητικών λειτουργιών και εξυπηρέτησεων.

Στα πλαίσια της ανάδειξης των εξειδικευμένων ομοιογενών/συμπληρωματικών χωρικών και αναπτυξιακών χαρακτηριστικών (πλεονεκτημάτων) της ενότητας, της ενίσχυσης της κοινωνικής, εδαφικής και οικονομικής συνοχής και της συνεργασίας με γειτονικές χωρικές υποενότητες - γειτονικών περιφερειών, **η βασική αναπτυξιακή στρατηγική εξειδικεύεται κυρίως στην ενίσχυση τριών τομέων** (σε συνεργασία / δικτύωση με τα γειτονικά Ιόνια Νησιά και κυρίως με την Ζάκυνθο και την Κεφαλονιά):

- ο Στην διεύρυνση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και της μεταποίησης του, κυρίως των βιολογικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων (και ειδικότερα των προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.).
- ο Στον εμπλουτισμό/αναβάθμιση του παράκτιου ποιοτικού αλλά και (σε ευαίσθητες αξιολογες περιοχές) του ήπιου εναλλακτικού τουρισμού και στη σύνδεσή του με τους σημαντικούς πολιτιστικούς (Αρχαία Ήλιδα) και φυσικούς πόρους (Εθνικό Πάρκο Κοτυχίου - Στροφυλιάς) της περιοχής (οικοτουρισμός, περιηγητικός, θρησκευτικός, πολιτιστικός, ιαματικός, μαθητικός κ.α.).
- ο Στην εφαρμογή της καινοτομίας σε σύνδεση κυρίως με τους δύο παραπάνω τομείς.

¹ Θεσμοθετήθηκε με την υπ' αριθ. ΚΥΑ 12365 ΦΕΚ 159/Δ'/29-04-2009. Το νομικό καθεστώς το οποίο διέπει τις τρεις λιμνοθάλασσες (Καλόγριας: GR2330007 και GR2320011, Πρόκοπος: GR2320001 και GR2320011 και Κοτύχι: GR2330009 και GR2330006) αναφέρεται παρακάτω:

Περιοχή Ramsar: Από τη συνθήκη Ramsar προστατεύεται η λιμνοθάλασσα του Προκόπου, το έλος Λάμιας, το Δάσος της Στροφυλιάς και η λιμνοθάλασσα του Κοτυχίου (Συνθήκη Ramsar 1971, Νομοθετικό Διάταγμα 191 ΦΕΚ 350/Α'/20-11-1974).

Μόνιμο Καταφύγιο Άγριας Ζωής (ΚΑΖ): αποτελεί το δάσος Στροφυλιάς εντός των ορίων του Ν. Αχαΐας, το έλος Λάμιας και η λιμνοθάλασσα Προκόπου (Αριθ. 3734 Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ΦΕΚ 39/Β'/18-01-2002).

Δίκτυο Natura 2000: Από το 1998 περίπου όλη η περιοχή του Εθνικού Πάρκου και μέρος της ευρύτερης περιοχής αυτού εντάσσεται στο δίκτυο Natura 2000. Ειδικότερα στον υπ' αριθ. 3937/ ΦΕΚ 60/Α'/31-03-2011 νόμο για την διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις οι κωδικοί για την περιοχή του Εθνικού Πάρκου έχουν ως εξής:

Ειδική Ζώνη Διατήρησης, ΕΖΔ (σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΚ)

- GR2320001 «Λιμνοθάλασσα Καλογριάς, Δάσος Στροφυλιάς και Έλος Λαμίας, Άραξος» όπου περιλαμβάνεται η λιμνοθάλασσα του Προκόπου, το δάσος της Στροφυλιάς και το έλος της Λάμιας.
- GR2330006 «Λιμνοθάλασσα Κοτύχι, Μπρινια» όπου περιλαμβάνεται η λιμνοθάλασσα του Κοτυχίου.
- GR2330007 «Παράκτια θαλάσσια ζώνη από Ακρ. Κυλλήνη έως Τουμπι – Καλογριά» όπου περιλαμβάνεται η θαλάσσια ζώνη (βορειότερο άκρο τη περιοχής έως το ακρωτήριο Κυλλήνη), η λιμνοθάλασσα της Καλόγριας, τα Μαύρα Βουνά και τμήμα του της περιοχής του Κουνουτελίου.

Ζώνη Ειδικής Προστασίας, ΖΕΠ (σύμφωνα με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ)

- GR2320011 «Υγρότοποι Καλογριάς – Λαμίας και Δάσος Στροφυλιάς» όπου περιλαμβάνεται το δάσος τη Στροφυλιάς, το έλος της Λάμιας, η λιμνοθάλασσα του Προκόπου, η λιμνοθάλασσα της Καλόγριας και τα Μαύρα Βουνά.
- GR2330009 «Λιμνοθάλασσα Κοτύχι – Αλυκή Λεχαινών» όπου περιλαμβάνεται η λιμνοθάλασσα του Κοτυχίου και οι Αλυκές Λεχαινών.

² Το πρώτο παρουσιάζει ένα ιδιαίτερο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον με σημαντικά οικοσυστήματα και πλούσια βιοποικιλότητα, ενώ παράλληλα τη θερινή περίοδο παρουσιάζει μεγάλη συγκέντρωση παραθεριστών. Το μέτωπο αυτό αφορά σε τμήμα του Κυλλήνιου κόλπου. Το δεύτερο αφορά στον Χελωνίτη κόλπο και εντοπίζεται απέναντι από τη Ζάκυνθο. Σημαντικά κέντρα προσέλκυσης επισκεπτών στην περιοχή αυτή είναι τα Λουτρά Κυλλήνης, η Παραλία Γλύφας, ο οικισμός της Κουρούτας, το Παλούκι, και η Αγία Μαρίνα (στο ύψος του οικισμού των Δουναίικων), λόγω των εκτεταμένων αμμωδών παραλιών και των καθαρών νερών.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **σταδιακή αναβάθμιση της περιφέρειας ως νότιας δυτικής πύλης της χώρας και ως κεντρικού πόλου** στον αναπτυξιακό άξονα Αδριατικής – Ιονίου καθώς και των στόχων της **εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και της σταδιακής άμβλυνσης των δημογραφικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων** προωθείται:

- Ολοκλήρωση / δημιουργία / βελτίωση και λειτουργία μεγάλων έργων που διαμορφώνουν τους κύριους αναπτυξιακούς διαδρόμους και πόλους της χωρικής ενότητας και συγκεκριμένα:
  - των μεγάλων εθνικών – διευρωπαϊκών οδικών αξόνων:
    - Ολυμπία Οδός: Κόρινθος – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα – Τρίπολη
    - και "Οριζόντια σύνδεση": Κατάκολο – Πύργος – σύνδεση με Ολυμπία Οδό – Αρχαία Ολυμπία – Τρίπολη,
  - των περιφερειακής και ενδοπεριφερειακής εμβέλειας οδικών αξόνων της χωρικής ενότητας: Αμαλιάδας – Σιμόπουλο – σύνδεση με 111,
  - του εθνικού σιδηροδρομικού άξονα: Πάτρα – Πύργος – Καλαμάτα (με ηλεκτροκίνηση, μονής γραμμής αλλά κανονικών διαστάσεων),
  - της βελτίωσης των υποδομών του λιμένα Κυλλήνης³ και της σύνδεσής του με ΕΟ Πάτρας – Πύργου, καθώς και με τα Ιόνια νησιά, της αναβάθμισης και του εκσυγχρονισμού των υποδομών μαρίνας στην Κυλλήνη και τουριστικού καταφυγίου σκαφών στη Γλύφα,
  - της δημιουργίας υδατοδρομίου στην Κυλλήνη και της βελτίωσης των υποδομών του Α/Δ Ανδραβίδας (διερεύνηση της δυνατότητας αξιοποίησής του με την ανάπτυξη επιβατικής δραστηριότητας σε αυτό, με στόχο την εξυπηρέτηση ναυλωμένων πτήσεων σε συμπληρωματικό ρόλο με το Α/Δ Αράξου).
- Τοπική και υπερτοπική δικτύωση των αστικών κέντρων, μικρότερων κωμοπόλεων και κεφαλοχωριών σ' ένα ενιαίο και συνεργαζόμενο οικιστικό δίκτυο, στην κατεύθυνση της ισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης.
- Ενίσχυση της συνεργασίας με τις Περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Πελοποννήσου.
- Ενίσχυση της Αμαλιάδας ως πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου (σε συνεργασία με τον Πύργο) και κατά δεύτερο λόγο των δευτερευόντων περιφερειακών πόλων: Γαστούνη, Λεχαινά, καθώς και των κωμοπόλεων – εδρών των Δ.Ε. των τριών Δήμων σ' ένα ενιαίο οικιστικό δίκτυο.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **αναβάθμιση της ΠΔΕ ως διεθνούς πολιτιστικού προορισμού με διεθνούς αξίας αρχαιολογικό – πολιτιστικό, φυσικό περιβάλλον:**

- Δικτύωση της χωρικής ενότητας με τις γειτονικές μέσω της ανάδειξης του αρχαιολογικού πολιτιστικού τριπόλου Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλωνας και σύνδεσή του με το ιστορικό - πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι-Ναύπακτος-Θέρμο, προστασία των αξιόλογων αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων, δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών (κάστρα, αρχ. χώροι κλπ).
- Ανάδειξη και προστασία αξιόλογων φυσικών περιοχών: Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων Στροφυλιάς – Κοτυχίου, περιοχή Natura δυτικά του οικισμού της Γαστούνης, εκβολές (Δέλτα) Πηνειού (GR2330003, Ειδική Ζώνη Διατήρησης της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ), καταφύγιο άγριας ζωής ΝΑ του οικισμού της Αμαλιάδας, Δάσος Στροφυλιάς, Υγρότοποι Καλογριάς και Λάμιας, λιμνοθάλασσες Προκόπου και Πάπα, ποταμοί Πηνειός και Λάδωνας και τεχνητή λίμνη Πηνειού.
- Έμφαση στην ανάδειξη και ποιοτική σημειακή τουριστική ανάπτυξη των παράκτιων ζωνών των Δήμων, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης με την άναρχη ανάπτυξη της παραθεριστικής κατοικίας και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών και παραγωγικών πόρων (π.χ. γη υψηλής παραγωγικότητας).

Πιο αναλυτικά σε ό,τι αφορά την **προστασία και ανάδειξη του φυσικού⁴ και πολιτιστικού περιβάλλοντος⁵**, προτείνονται:

- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (Master Plan) για την βιώσιμη αξιοποίηση του παράκτιου μετώπου στην βάση της προστασίας του περιβάλλοντος (μεταξύ άλλων προτείνεται να εντοπιστούν ζώνες οι οποίες να επιτρέπουν μελλοντικές επενδύσεις ξενοδοχειακών μονάδων, στις

³ Εκβάθυνση διαύλου λιμένα, αντιμετώπιση σπηλαιώσεων που έχουν δημιουργηθεί στο αλιευτικό καταφύγιο, ολοκλήρωση της εμπορευματικής προβλήτας, επικαιροποίηση του master – plan του λιμένα και της κυματικής και ακτομηχανικής μελέτης και δημιουργία δικτύου ηλεκτροδότησης εντός του λιμένα για την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στα επιβατηγά και αλιευτικά πλοία κατά το χρονικό διάστημα ελλιμενισμού τους.

⁴ Στη χωρική ενότητα ανήκει τμήμα του προστατευόμενου συμπλέγματος του Δάσους Στροφυλιάς, οι Υγρότοποι Καλογριάς και Λάμιας, και οι λιμνοθάλασσες Προκόπου και Καλογριάς-Πάπα- η περιοχή του Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων Στροφυλιάς – Κοτυχίου, μια ακόμη περιοχή Natura δυτικά του οικισμού της Γαστούνης, οι εκβολές (Δέλτα) του Πηνειού (GR2330003, Ειδική Ζώνη Διατήρησης της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ), καθώς κι ένα καταφύγιο άγριας ζωής, νοτιοανατολικά του οικισμού της Αμαλιάδας. Πέραν των θεσμοθετημένων προστατευόμενων φυσικών περιοχών που προαναφέρθηκαν, την ενότητα διατρέχουν κάποια σημαντικά ποτάμια, όπως είναι ο π. Πηνειός και ο π. Λάδωνας. Από τα λιμναία οικοσυστήματα ενδιαφέρον παρουσιάζει η τεχνητή λίμνη Πηνειού, πέριξ της οποίας απαντώνται αρκετοί μικροί οικισμοί.

⁵ Η συγκεκριμένη χωρική ενότητα διαθέτει έναν ικανοποιητικό αριθμό πολιτιστικών/θρησκευτικών μνημείων όπως το κάστρο Γλαρέντζα της Κυλλήνης, Ι.Μ. Βλαχερνών, το Χλεμούτσι, το κάστρο Κουκουβίτσας και αρχαιολογικών χώρων, με ορόσημο τον αρχαιολογικό χώρο της Ήλιδας, όπου πραγματοποιείται κάθε καλοκαίρι και το Φεστιβάλ Ήλιδας (με θεατρικές παραστάσεις και συναυλίες).

οποίες να τεκμηριώνεται επαρκώς ότι δεν θα υποβαθμιστεί το περιβάλλον και η βιοποικιλότητα που φιλοξενεί).

- Δράσεις προστασίας και ανάδειξης των υδάτινων πόρων της περιοχής⁶.
- Δράσεις προστασίας/ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου Ήλιδας και των υπόλοιπων πολιτιστικών πόρων της περιοχής και δημιουργία πολιτιστικής διαδρομής Αρχαίας Ήλιδας – Αρχαίας Ολυμπία (έχει ενταχθεί στο LEADER με προϋπολογισμό 120.000 ευρώ)⁷.
- Υλοποίηση προγράμματος εξυγίανσης – αναβάθμισης των τουριστικών οικισμών.
- Δημιουργία Σύγχρονου Ενυδρείου «Καρέτα – Καρέτα» στο Χελωνίτη Κόλπο⁸.
- Ανάπτυξη Βιοκλιματικού Πάρκου και Βιοκλιματικού Χωριού με Συνεδριακό Κέντρο, σε κατάλληλη τοποθεσία της περιοχής του Δ. Ήλιδας, όπου θα συνδυάζονται ταυτόχρονα και δράσεις προστασίας / ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής, και θα προωθείται η σημασία των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας ως μέσο προστασίας του κλίματος⁹.
- Προώθηση της βιολογικής γεωργίας ως μέσο για την αντιμετώπιση της νιτρορύπανσης των εδαφών και των νερών.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την αντιμετώπιση των αιτιών υποβάθμισης των οικοσυστημάτων (π.χ. απόβλητα από ελαιοτριβεία/τυροκομεία/σφαγεία/οικιακά λύματα, ευτροφισμό από αζωτούχα και φωσφορικά λιπάσματα, αποψίλωση παρόχθιας βλάστησης, κλπ.) παράλληλα με την διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας εργοστασίου επεξεργασίας των αποβλήτων / λυμάτων (ελαιοτριβείων / τυροκομείων) για την παραγωγή βιομάζας.
- Υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαχειριστικού σχεδίου για την προστασία των ειδών ιχθυοπανίδας σε περιοχές με σημαντική αλιευτική δραστηριότητα.
- Αποκατάσταση και ενίσχυση των ορεινών περιοχών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007 και ενίσχυση της πυροπροστασίας.
- Υλοποίηση υποδομών αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της τεχνητής λίμνης Πηνειού, με σχεδιασμό για την παράλληλη προστασία της.
- Αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών από τους ποταμούς Πηνειού και Λάδωνα και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά την διαπίστωση τέτοιων περιστατικών.
- Αντιρρυπαντική προστασία και διαχείριση λεκάνης Πηνειού - Απορρύπανση ποταμού Πηνειού.
- Βιώσιμη αξιοποίηση των υγρών αποβλήτων των παράκτιων οικισμών και επεξεργασία τους σε ολοκληρωμένες μονάδες επεξεργασίας (π.χ. βιολογικοί καθαρισμοί).

⁶ Στις λιμνοθάλασσες του Κοτυχίου και του Προκόπου παρατηρούνται έντονα φαινόμενα εισροής γλυκών νερών μέσω των χειμάρρων των οποίων καταλήγουν σε αυτές. Από την εισροή των γλυκών νερών δημιουργείται αλλαγή στις φυσικοχημικές παραμέτρους (pH, αγωγιμότητα, θερμοκρασία κτλ). Επιπλέον, στη λιμνοθάλασσα του Κοτυχίου εισέρχονται και μεγάλες ποσότητες φερτών υλικών τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της στάθμης και της έκτασής της. Από την τελευταία έκθεση αξιολόγησης (έτος 2010) των ποιοτικών χαρακτηριστικών των υδάτων των λιμνοθαλασσών Προκόπου και Κοτυχίου (λειτουργούσαν σταθμοί μέτρησης φυσικοχημικών παραμέτρων, θερμοκρασία, στάθμη, αγωγιμότητα, συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου, pH και δυναμικό οξειδοαναγωγής, ολικά διαλυμένα στερεά, αλατότητα) αναφέρεται ότι η κατάσταση τη ποιότητας των υδάτων είναι ανησυχητική, καθώς εμφανίζονται σημαντικές ενδείξεις ευτροφισμού. Στην λιμνοθάλασσα του Προκόπου το φαινόμενο εμφανίζεται εντονότερο. Και οι τρεις λιμνοθάλασσες γεινιάζουν με γεωργικές καλλιέργειες, στις οποίες η χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων είναι έντονη. Αποτέλεσμα αυτού είναι η επιδείνωση της ποιότητας των υδάτων των λιμνοθαλασσών καθώς μεγάλες ποσότητες λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων καταλήγουν σε αυτές. Επίσης έντονη είναι και η κτηνοτροφική δραστηριότητα στην περιοχή η οποία με τη σειρά της δημιουργεί επιπρόσθετα προβλήματα.

⁷ Το έργο αφορά στο σχεδιασμό και την διαμόρφωση της «Ολυμπιακή διαδρομής» από την Αρχαία Ήλιδα στην Αρχαία Ολυμπία, 40 χιλιομέτρων που οι αρχαίοι Έλληνες αθλητές ακολουθούσαν κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων. Επίσης, ο τουρισμός πεζοπορίας και σχετικές δραστηριότητες θα υποστηρίξονται. Το έργο περιλαμβάνει: Ανασκαφή για το Ολυμπιακό Στάδιο, σχεδιασμό εναλλακτικών διαδρομών για τον επισκέπτη, καθαρισμό της διαδρομής από τα φυσικά στοιχεία, αποκατάσταση των χώρων, δημιουργία σημείων που παρέχουν ιστορικές πληροφορίες και ιστοσελίδα. Επίσης, η περιοχή του Δήμου Ήλιδας έχει μια ομάδα από σημαντικές διαδρομές εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς με πολλά αρχαιολογικά, θρησκευτικά και ιστορικά μνημεία. Το έργο περιλαμβάνει το σχεδιασμό, την προώθηση και τη διαμόρφωση αυτών των διαδρομών, καθώς και την προώθηση των μνημείων κοντά τους με έναν τρόπο που η οικονομική εκμετάλλευσή τους είναι εφικτή μέσω της εφαρμογής των εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων (πεζοπορία, ποδηλασία κλπ.).

⁸ Υλοποίηση δράσεων προστασίας/ διατήρησης/ διαχείρισης, Επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης Ειδών και Τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα», Εφαρμογή των διατάξεων του νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011), Υλοποίηση δράσεων για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας), Εγκατάσταση ήπιων υποδομών για την ερμηνεία περιβάλλοντος κλπ.

⁹ Ο Χελωνίτης είναι ένας ρηχός κόλπος όπου γεννούν οι χελώνες «Καρέτα – Καρέτα». Το ενυδρείο θα παράσχει μια ομάδα από διαδραστικές δραστηριότητες για τους επισκέπτες. Το έργο περιλαμβάνει την κατασκευή των υποστηρικτικών εγκαταστάσεων ψυχαγωγίας καθώς και εστιατόρια και την αποκατάσταση του αστικού κέντρου της Κουρούτας.

⁹ Το έργο αφορά στην ανάπτυξη ενός πλήρως ενεργειακά αυτόνομου βιοκλιματικού χωριού σε μια περιοχή που καλύπτεται από δάσος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Θα αποτελείται από μια ομάδα από μικρά ξύλινα σπιτάκια και τις σχετικές εγκαταστάσεις - φιλικές προς το περιβάλλον - όπου θα παρέχονται υπηρεσίες διαμονής για την οργάνωση των εκπαιδευτικών και άλλων εκδηλώσεων. Προβλέπεται να χωροθετηθεί δίπλα στην παραλία της περιοχής και θα είναι σε θέση να υποστηρίξει μια ομάδα από πρόσθετες δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού όπως ιππασία, πεζοπορία κλπ.

- Άμεση αντιμετώπιση των ελλείψεων στη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων με την προώθηση βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης και κατασκευή των κατάλληλων υποδομών ως μέσο για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.
- Ισχύουν σε κάθε περίπτωση οι στρατηγικές κατευθύνσεις που έχουν διατυπωθεί για: τις προστατευόμενες περιοχές¹⁰, την προώθηση των έργων ΑΠΕ¹¹, την προστασία των υδάτων¹², την Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης (Integrated Coastal Management Zone), την εθνική πολιτική για την αξιοποίηση των Ορυκτών Πρώτων Υλών, την χωροθέτηση λατομικών ζωνών, την αντιμετώπιση των παράνομων αμμοληψιών και την προώθηση της βιώσιμης αξιοποίησης των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων μέσω ολοκληρωμένων υποδομών και βιώσιμων μεθόδων διαχείρισης.
- Ειδικότερες κατευθύνσεις και προτάσεις που αναπτύσσονται στο τεύχος της μελέτης Τοπίου της ΠΔΕ και ειδικότερα στο κεφάλαιο «Ενότητες και ζώνες τοπίων ανά Π.Ε.».

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης για προτεραιότητα στην **αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα παραγωγής**, διατυπώνονται οι παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις:

- Προστασία και εκσυγχρονισμός της γης υψηλής παραγωγικότητας με τις ειδικότερες κατευθύνσεις που έχουν προταθεί στο σχετικό κεφάλαιο για την αγροτική παραγωγή.
- Στροφή και εστίαση σε προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης με παράλληλη ενίσχυση και επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας και βιολογικής κτηνοτροφίας, ιδιαίτερα στα τοπικά προϊόντα στα οποία η χωρική ενότητα υπερέχει όπως:
  - αυγοτάραχου στη λιμνοθάλασσα Κοτυχίου,
  - ελιάς,
  - σταφίδας (ΠΓΕ)¹³,
  - κηπευτικά, υπαίθρια και υπό κάλυψη,
  - φράουλας, καρπουζιών, πεπονιών και πατάτας,
  - δένδροκομικών προϊόντων, κυρίως πορτοκάλια,
  - καλαμποκιού και ζωοτροφών και
  - αμπελοουργικών προϊόντων.
- Χωρική ανάδειξη και αξιοποίηση των ζωνών ΠΟΠ και ΠΓΕ της ενδοπεριφερειακής ενότητας με τον κατ' αρχήν χωρικό προσδιορισμό τους από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια και την απαγόρευση/δραστικό περιορισμό χρήσεων που δεν συνάδουν με τον τοπικό αγροτικό/μεταποιητικό χαρακτήρα της ζώνης.
- Ανάδειξη και προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας με μέτρα και ρυθμίσεις που περιορίζουν την κατάτμησή της (αύξηση των ορίων αρτιότητας και κατάτμησης σαφώς μεγαλύτερα από τα 4 στρέμματα, κατάργηση των παρεκκλίσεων εκτός σχεδίου, απαγόρευση χρήσεων μη συμβατών με την αγροτική χρήση και την μεταποίηση τοπικών προϊόντων), όπως αυτά, με την αναγκαία τεκμηρίωση, είναι θα προτείνονται από τα σχετικά τοπικά χωροταξικά σχέδια (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ), καθώς και με καθιέρωση μέτρων και κινήτρων για την άμεση ή έμμεση μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (σε συνδυασμό με τον αναδασμό με διαδικασίες εκούσιες), ώστε ένα σημαντικό ποσοστό τους να είναι βιώσιμες ως προς το εμβαδόν τους και τα καλλιεργούμενα προϊόντα¹⁴.
- Ειδική προτεραιότητα στην προώθηση της καινοτομίας και της νέας τεχνολογίας και της "έξυπνης εξειδίκευσης" στα προϊόντα μεταποίησης ΠΟΠ και ΠΓΕ της περιοχής.
- Προώθηση της δημιουργίας εκτατικού φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου σε συνεργασία με κτηνίατρο, για το σύνολο της Π.Ε. Ηλείας, στη ΔΕ Πηνειάς Δήμου Ήλιδας, εκτάσεως 300 στρεμ. περίπου, η οποία, όπως αναφέρθηκε και στην Α φάση, βρίσκεται υπό απαλλοτρίωση. Εναλλακτικές θέσεις αποτελούν η ημιορεινή περιοχή ΔΕ Λάμπειας / Λασιώνος, η ΔΕ Φιγαλείας στη Ζαχάρω και η ΔΕ Αλιφείρας στην Ανδρίτσαينا.
- Υποστήριξη επενδυτικών πρωτοβουλιών για νέους αγρότες και ανάπτυξη υποδομών για την παραχώρηση δημοτικών αγροτικών εκτάσεων σε νέους βιοκαλλιεργητές.
- Αντιμετώπιση των συγκρούσεων γης και της ρύπανσης από ελαιοτριβεία, οικιστικά απόβλητα, βιομηχανίες, έκπλυση αγροτικών καλλιεργειών, θήρα, παράκτια αλιεία και κτηνοτροφία.
- Εκσυγχρονισμός και επέκταση του αρδευτικού δικτύου Πηνειού.

¹⁰ Υλοποίηση δράσεων προστασίας/διατήρησης/διαχείρισης, επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων με την εφαρμογή των προτάσεων που θα προκύψουν από την μελέτη του ΥΠΕΚΑ (2012) «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα», εφαρμογή των διατάξεων του νόμου για την βιοποικιλότητα (Ν.3937/2011), υλοποίηση δράσεων για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας), εγκατάσταση ήπιων υποδομών για την ερμηνεία περιβάλλοντος κ.λπ.

¹¹ Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα, Γεωθερμία, Βιομάζα, κ.λπ.

¹² Τήρηση των διατάξεων της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά) και των κατευθύνσεων των Διαχειριστικών Σχεδίων για τα νερά, με σκοπό την ποιοτική και ποσοτική προστασία των υδάτων, καθώς και την προστασία της υδρόβιας βιοποικιλότητας.

¹³ Καταχωρήθηκε από 11.05.2011

¹⁴ Η πεδινή περιοχή αυτής της χωρικής ενότητας, όπως και της προηγούμενης συνιστά λόγω της μεγάλης σημασίας της ένα παράδειγμα για την εκπόνηση ειδικής πιλοτικής μελέτης ανάδειξης των δυνατοτήτων Εκούσιας Εγγείου Αναδιάρθρωσης με την συμμετοχή τοπικών αγροτικών συνεταιρισμών ή ομάδων παραγωγών.

- Ενίσχυση της δραστηριότητας της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στο Δήμο Ανδραβίδας – Κυλλήνης, όπου ήδη αναπτύσσεται και της ανάπτυξης εκτατικών υδατοκαλλιεργειών στις λιμνοθάλασσες (καθορισμός ζωνών ιχθυοκαλλιεργειών και επέκταση και εκσυγχρονισμός των υδατοκαλλιεργειών).
- Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση των αλιευτικών σκαφών και των μεθόδων αλιείας.
- Δασικά έργα και εκμετάλλευση των δασικών εκτάσεων της Φολόης.

Στα πλαίσια των γενικότερων κατευθύνσεων για **καθετοποίηση της μεταποίησης και επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των βιοτεχνικών / βιομηχανικών μονάδων** καθώς και της προσέλκυσης νέων επιχειρήσεων στην περιοχή, προτείνονται ειδικότερα γι' αυτή την χωρική ενότητα τα ακόλουθα:

- Δημιουργία Επιχειρηματικού Πάρκου για την οργάνωση των μεταποιητικών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή της Αμαλιάδας. Επισημαίνεται ότι υπάρχουν Δημοτικές εκτάσεις που μπορούν να αξιοποιηθούν, στο Δήμο Ανδραβίδας - Κυλλήνης¹⁵.
- Ρύθμιση συγκρούσεων χρήσεων γης στην παράκτια ζώνη (μέσω μελέτης ΠΟΑΠΔ).
- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων μεταποίησης, βιοτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων στα πλαίσια ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων στις ορεινές περιοχές, σε συσχετισμό και με τον τουρισμό.
- Έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών μεταποιητικών κλάδων στους οποίους η συγκεκριμένη χωρική ενότητα παρουσιάζει παραδοσιακά συγκριτικά πλεονεκτήματα (λάδι, ελιά, βιομηχανική τομάτα, αυγοτάραχου κ.α.), όπως και των προϊόντων Π.Ο.Π. και πιστοποίηση, εμπορία και εξαγωγική προώθηση των τοπικών προϊόντων.
- Στήριξη των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της χωρικής ενότητας, σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών, εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων ιδιαίτερα στους κλάδους που παρουσιάζουν ορατές προοπτικές στην περιοχή όπως: υδατοκαλλιέργειες, σφαγεία, μονάδες επεξεργασίας κρέατος, συσκευαστήρια, ψυκτικές αποθήκες κ.α.

Στα πλαίσια του στόχου για **ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικότητας, μέσω της προώθησης των προγραμμάτων καινοτομίας στην μεταποίηση και τυποποίηση των παραγόμενων προϊόντων:**

- Ανάδειξη των υπηρεσιών εμπορίου και μεταφορών σε “προωθητική δραστηριότητα” για την ευρύτερη περιοχή του λιμένα Κυλλήνης.
- Δημιουργία Δημοπρατηρίου & Διαμετακομιστικού Κέντρου Αγροτικών Προϊόντων σε θέση βόρεια της Αμαλιάδας¹⁶. Επισημαίνεται ότι προτείνεται ένα δημοπρατήριο για το σύνολο της ΠΔΕ. Η συγκεκριμένη πρόταση αποτελεί την πρώτη επιλογή, δεύτερη εναλλακτική θέση είναι στο Δήμο Δυτικής Αχαΐας, κοντά στο αεροδρόμιο του Αράξου και τη ΒΙΠΕ Πατρών και τρίτη στο Δήμο Πύργου, σε έκταση 300 στρ. δίπλα στην Εθνική Οδό και τον Αλφειό ποταμό, νότια του Πύργου.
- Αξιοποίηση της υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Έρευνα και Τεχνολογία και την Κοινωνία της Πληροφορίας με στόχο τη στενότερη διασύνδεση με παραγωγικές δραστηριότητες και τη διάχυση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις της ΠΕ.

Στα πλαίσια της στρατηγικής κατεύθυνσης για **ποιοτική αναβάθμιση, εμπλουτισμό με νέες μορφές και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΕ**, διατυπώνονται παρακάτω ειδικότερες κατευθύνσεις για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Η ενδοπεριφερειακή ενότητα αποτελείται από τρεις τουριστικές περιοχές(βλ. χάρτη Β.1.1.γ-9.4 Τουριστικές Ενότητες):

- ο τμήμα της παράκτιας περιοχής Κοτυχίου – Καλογριάς (8), στην ΔΕ Ανδραβίδας Δ. Ανδραβίδας - Κυλλήνης¹⁷, η οποία ανήκει στις *Παράκτιες περιοχές οι οποίες στο σύνολό τους ή στην μεγαλύτερη έκτασή τους χαρακτηρίζονται από θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας αλλά έχουν δυνατότητες ήπιας ανάπτυξης με παράλληλη ανάδειξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πόρων τους* και για τις οποίες ισχύουν οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Ζ του ΕΠΧΣΑΑ.

¹⁵ Στην περιοχή αυτή εντοπίζεται η μεγαλύτερη συγκέντρωση Βιοτεχνιών επεξεργασίας και συσκευασίας Αγροτικών προϊόντων, η γεωγραφική κατανομή των οποίων έχει γίνει άναρχα. Ο σκοπός αυτού του πάρκου είναι να παρέχει την κατάλληλη υποδομή, προκειμένου οι εταιρείες της Αγροτικής Βιομηχανίας Επεξεργασίας Προϊόντων (δευτερογενή τομέα σε σχέση με την παραγωγή της γεωργίας), να λειτουργούν κατά τρόπο αποδοτικό και αποτελεσματικό. Ενδεικτικές δραστηριότητες των εν λόγω επιχειρήσεων θα μπορούσε να είναι το branding, η συσκευασία ή η μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων της περιοχής, προκειμένου να ενισχύσει την εμπορική θέση τους στην αγορά. Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά αυτού του πάρκου θα είναι οι φιλικές προς το περιβάλλον δραστηριότητες. Όλες οι εταιρείες του πάρκου θα πρέπει να ακολουθούν βιώσιμες πρακτικές που ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, αλλά και την προώθηση της ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων με τη στήριξη της τοπικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων. Επιπλέον, οι συνέργειες που δημιουργούνται μεταξύ αυτών των εταιρειών θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη νέων τεχνικών επεξεργασίας και τεχνογνωσία (Know How).

¹⁶ Το έργο περιλαμβάνει την ανάπτυξη μιας υπαίθριας αγοράς. Η τοποθέτηση του κέντρου θεωρείται ιδανική, δεδομένου ότι θα βρίσκεται μόνο 20 χλμ. μακριά από το Κατάκολο (λιμάνι), 20 χιλιόμετρα από το λιμάνι της Κυλλήνης, 35 χιλιόμετρα από το λιμάνι της Πάτρας και 2,5 χλμ. από τη σιδηροδρομική γραμμή.

¹⁷ Ένα τμήμα της τουριστικής ενότητας αυτής ανήκει στο Δήμο Δυτικής Αχαΐας.

- ο τις ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού (9) και τμήμα της παράκτιας περιοχής Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας (10α), που ανήκουν στις *Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές με έντονες οικιστικές και τουριστικές πιέσεις και με το περιβάλλον τους παράλληλα να χρειάζεται σχεδιασμένες δράσεις και μέτρα αναβάθμισης και εξυγίανσης και για την οποία ισχύουν οι κατευθύνσεις για τις περιοχές Α2 του ΕΠΧΣΑΑ.*

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που δίνονται αποτελούν εξειδίκευση του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό:

- Για τις ενότητες παράκτια περιοχή Πύργου - Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας (10α), πέραν αυτών που αναφέρονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3:
  - Ανάδειξη και προστασία της περιοχής της Αρχαίας Ήλιδας, δικτύωση με τους υπόλοιπους αρχαιολογικούς χώρους του διεθνούς σημασίας τριπόλου Αρχαίας Ολυμπίας – Ήλιδας - Επικούρειου Απόλλωνα, με περαιτέρω δικτύωση με Δελφούς, Δωδώνη, αρχαία Νικόπολη προς Β., ανάκτορο Νέστωρος Πύλου προς Ν, Μυκήνες, Τίρυνθα Επίδαυρο, (Αθήνα, Σούνιο) προς Α και προώθηση του ειδικού εναλλακτικού τουρισμού, στην ευρύτερη περιοχή του αρχαιολογικού χώρου (πολιτιστικός), σε συνδυασμό με οργανωμένες επισκέψεις των επιβατών, αλλά και επιπλέον δικτύωση με το ιστορικό-πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι-Ναύπακτος-Θέρμο.
  - Σύνταξη και εφαρμογή διαχειριστικού σχεδίου για την παράκτια περιοχή και δημιουργία ΠΟΑΠΔ (από Κυλλήνη μέχρι Κατάκολο) για την οργάνωση των τουριστικών ζωνών (παράκτιος ποιοτικός, υψηλού επιπέδου τουρισμός¹⁸), σε συνδυασμό με τις παραγωγικές ζώνες του πρωτογενούς, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων,
  - Σχεδιασμός στα πλαίσια των τοπικών χωροταξικών σχεδίων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ με όρους και περιορισμούς στις χρήσεις γης, στους όρους δόμησης και στα όρια κατάτμησης, απαγόρευση ασύμβατων χρήσεων γης και, στις περιπτώσεις που από τα προγραμματικά μεγέθη και τις προδιαγραφές προκύπτει η ανάγκη πολεοδόμησης για περιοχές α΄ ή β΄ κατοικίας, οι περιοχές αυτές να προτείνονται με βάση τις αρχές της "συμπαγούς πόλης", με την μεγαλύτερη δυνατή οικονομία και την κατά προτίμηση εισαγωγή οργανωμένων τρόπων ιδιωτικής πολεοδόμησης μέσω χωροθέτησης ΠΕΡΠΟ.
  - Προστασία και άμυνα απέναντι στις επιπτώσεις και τις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, έχοντας υπ' όψιν ότι μεγάλα τμήματα των ακτών έχουν υψηλό βαθμό (κόκκινο χρώμα) τρωτότητας όπως σαφώς αποτυπώνεται στο χάρτη Β.1.1.γ-8.1¹⁹.
  - Ανάπτυξη και συμπλήρωση των αστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών Αμαλιάδας.
  - Στα πλαίσια του διασυνοριακού προγράμματος Interreg Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα – Ιταλία 2007-2013 και του έργου «NOBARRIER - Tourism without BARRIER» - «Τουρισμός χωρίς εμπόδια», ιδιαίτερη έμφαση, σε δημοτικό επίπεδο, στο σχεδιασμό «ίσων ευκαιριών» και «κοινωνικής ένταξης», για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των τουριστών με προβλήματα κινητικά, όρασης, ακοής κλπ. σε τουριστικές περιοχές και θέρετρα.
- Για την περιοχή Ακτές ΔΕ Κάστρου Κυλλήνης και Δ. Πηνειού (9) πέραν αυτών που αναφέρονται στο κεφ.Β.1.1.γ.9.3.3:
  - Ολοκληρωμένη αξιοποίηση και δράσεις ανάδειξης των Λουτρών Κυλλήνης και Κουνουπελίου για την προώθηση του ιαματικού τουρισμού, ως συμπληρωματική εναλλακτική τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή και δικτύωση με άλλους πόλους ιαματικού-θεραπευτικού τουρισμού όμορων Περιφερειών (Λουτράκι, Καμένα Βούρλα κ.α.)
  - Αξιοποίηση των ιδιοκτησιών του Δημοσίου (με βάση στοιχεία του ΤΑΙΠΕΔ²⁰) στις παράκτιες περιοχές Κυλλήνης και Λεχαινών του Δ. Ανδραβίδας – Κυλλήνης και στο Δ. Πηνειού, με τους απαραίτητους περιβαλλοντικούς όρους και περιορισμούς και σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ.
  - Σύνταξη και εφαρμογή διαχειριστικού σχεδίου για την παράκτια περιοχή των Β.Δ. ακτών (Κυλλήνης, Κουνουπελίου) και δημιουργία ΠΟΑΠΔ (από Κυλλήνη μέχρι Κατάκολο) για την οργάνωση των τουριστικών ζωνών (ποιοτικός παράκτιος τουρισμός) για ανάπτυξη του θαλάσσιου και ιστιοπλοϊκού τουρισμού, σε συνδυασμό με τις παραγωγικές ζώνες του πρωτογενούς, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων γης και της διασφάλισης των περιβαλλοντικών πόρων.
  - Σχεδιασμός στα πλαίσια των τοπικών χωροταξικών σχεδίων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ με όρους και περιορισμούς στις χρήσεις γης, στους όρους δόμησης και στα όρια κατάτμησης, απαγόρευση

¹⁸ Ήδη προωθείται σχέδιο για ανάπτυξη ενός πολυτελούς θέρετρου 5 αστέρων στο Κτήμα Βερνίκου, σε μια έκταση 400.000 m².

¹⁹ Για την προστασία και των μελλοντικών επενδύσεων και εγκαταστάσεων και την πρόνοια για τις ήδη υπάρχουσες στην κρίσιμη ζώνη που προβλέπεται ότι θα καλυφθεί από την θάλασσα είναι απαραίτητο στα τμήματα αυτά των ακτών και τουλάχιστον στα πρώτα 100 μ. από τον αιγιαλό να μην επιτρέπονται ανωδομές οποιασδήποτε χρήσης και παράλληλα θα πρέπει να προβλεφθούν διαμορφώσεις των ακτών, με τρόπο που να προστατεύουν κατά το δυνατόν τις ακτές από την ανερχόμενη στάθμη της θάλασσας. Στις ζώνες υψηλής τρωτότητας οι συγκεκριμένοι περιορισμοί μπορεί να αναφέρονται σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 100 μ. από τον αιγιαλό, ανάλογα με τις υψομετρικές καμπύλες και άλλα χαρακτηριστικά της περιοχής.

²⁰ ΑΒΚ 122, ΑΒΚ 225, ΕΤΑΔ 148, ΑΒΚ 229 και ΑΒΚ 119 (ειδικός αθλητισμός, golf).

ασύμβατων χρήσεων γης και στις περιπτώσεις που από τα προγραμματικά μεγέθη και τις προδιαγραφές προκύπτει η ανάγκη πολεοδόμησης για περιοχές α΄ ή β΄ κατοικίας, οι περιοχές αυτές να προτείνονται με βάση τις αρχές της “συμπαγούς πόλης” με την μεγαλύτερη δυνατή οικονομία και την κατά προτίμηση εισαγωγή οργανωμένων τρόπων ιδιωτικής πολεοδόμησης μέσω χωροθέτησης ΠΕΡΠΟ.

- Προστασία και άμυνα απέναντι στις επιπτώσεις και τις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, έχοντας υπ’ όψιν ότι μεγάλα τμήματα των ακτών έχουν υψηλό βαθμό (κόκκινο χρώμα) τρωτότητας όπως σαφώς αποτυπώνεται στο χάρτη Β.1.1.γ-8.²¹.
- Δημιουργία νέων βιώσιμων μεταφορών και συγκεκριμένα:
  - Βελτίωση/αναβάθμιση και σύνδεση του λιμανιού της Κυλλήνης με τα Ιόνια νησιά, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των υποδομών μαρίνας και δημιουργία υδατοδρομίου.
  - Δημιουργία τουριστικού καταφυγίου Αρκουδίου (Γλύφας).
- Για την παράκτια περιοχή Κοτυχίου – Καλογριάς (8), πέραν αυτών που αναφέρονται στο κεφ. Β.1.1.γ.9.3.3, επιπλέον προτείνεται:
  - Ήπια ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού στην έκταση του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου - Στροφυλιάς, σύμφωνα με το διαχειριστικό σχέδιο που πρέπει να συνταχθεί και εφαρμοσθεί και τις διατάξεις του Π.Δ/τος προστασίας του Εθνικού Πάρκου Κοτυχίου – Στροφυλιάς
  - Προστασία και άμυνα απέναντι στις επιπτώσεις και τις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, έχοντας υπ’ όψιν ότι μεγάλα τμήματα των ακτών έχουν υψηλό βαθμό (κόκκινο χρώμα) τρωτότητας όπως σαφώς αποτυπώνεται στο χάρτη Β.1.1.γ-8.²².
  - Ανάπτυξη ειδικών δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού.
  - Δικτύωση με άλλους πόλους περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος της ΠΔΕ.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις, οι οποίες συμπληρωματικά αφορούν στην ορεινή και ημιορεινή περιοχή, αναφέρονται στο κεφ. Β.1.1.γ.8.

Το **οικιστικό δίκτυο** της ενδοπεριφερειακής/διαδημοτικής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας διαρθρώνεται με βάση τις γενικότερες κατευθύνσεις του κεφ. Β.1.1.γ.3 ως εξής:

- Το κύριο αστικό κέντρο είναι η Αμαλιάδα που συνιστά πρωτεύοντα περιφερειακό πόλο (5^{ου} επιπέδου) και αποτελεί δίπολο με τον Πύργο (5^{ου} ενισχυμένου επιπέδου).
- Δευτερεύοντες περιφερειακούς πόλους (οικισμοί 6^{ου} ενισχυμένου επιπέδου) αποτελούν τα Λεχαινά και η Γαστούνη.
- Τα κέντρα (έδρες) των πρώην Καποδιστριακών δήμων της χωρικής ενότητας αποτελούν τους υπόλοιπους κρίκους του οικιστικού δικτύου ως τοπικά κέντρα (6^{ου} επιπέδου) και είναι: Βάρδα – Κυλλήνη – Βαρθολομίο – Τραγανό – Σιμόπουλο – Ανδραβίδα.
- Όλοι οι άλλοι μικρότεροι οικισμοί συνιστούν το 7ο οικιστικό επίπεδο της χωρικής ενότητας.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **ορθολογική κατανομή του διοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού** σε τοπικό επίπεδο, με αποφυγή ενός μη παραγωγικού κατακερματισμού υποδομών, εγκαταστάσεων και ανθρωπίνου δυναμικού, προτείνεται ενίσχυση των αστικών λειτουργιών και του κοινωνικού εξοπλισμού:

- σε α΄ βαθμό του πρωτεύοντος περιφερειακού πόλου - Αμαλιάδα (αστικές εξυπηρετήσεις και υπηρεσίες τουλάχιστον διαδημοτικού επιπέδου, με εκτατική εμβέλεια ολόκληρης της ενότητας), ως μέλους του διπόλου **Πύργος – Αμαλιάδα**, που προωθείται ως **συμπληρωματικό κέντρο** των δύο μεγάλων αστικών κέντρων (Πάτρα και Αγρίνιο) της ΠΔΕ, καθώς παρουσιάζει ικανοποιητική συγκέντρωση αστικών λειτουργιών, αλλά και των δευτερευόντων περιφερειακών πόλων: Λεχαινά και Γαστούνη, ως μελών του πολυπόλου της Π.Ε. Ηλείας (Πύργος – Αμαλιάδα, Αμαλιάδα – Λεχαινά, Γαστούνη, Πύργος – Αρχαία Ολυμπία, Κρέστενα, Ζαχάρω).

²¹ Για την προστασία και των μελλοντικών επενδύσεων και εγκαταστάσεων και την πρόνοια για τις ήδη υπάρχουσες στην κρίσιμη ζώνη που προβλέπεται ότι θα καλυφθεί από την θάλασσα είναι απαραίτητο στα τμήματα αυτά των ακτών και τουλάχιστον στα πρώτα 100 μ. από τον αιγιαλό να μην επιτρέπονται ανωδομές οποιασδήποτε χρήσης και παράλληλα θα πρέπει να προβλεφθούν διαμορφώσεις των ακτών, με τρόπο που να προστατεύουν κατά το δυνατόν τις ακτές από την ανερχόμενη στάθμη της θάλασσας. Στις ζώνες υψηλής τρωτότητας οι συγκεκριμένοι περιορισμοί μπορεί να αναφέρονται σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 100 μ. από τον αιγιαλό, ανάλογα με τις υψομετρικές καμπύλες και άλλα χαρακτηριστικά της περιοχής.

²² Για την προστασία και των μελλοντικών επενδύσεων και εγκαταστάσεων και την πρόνοια για τις ήδη υπάρχουσες στην κρίσιμη ζώνη που προβλέπεται ότι θα καλυφθεί από την θάλασσα είναι απαραίτητο στα τμήματα αυτά των ακτών και τουλάχιστον στα πρώτα 100 μ. από τον αιγιαλό να μην επιτρέπονται ανωδομές οποιασδήποτε χρήσης και παράλληλα θα πρέπει να προβλεφθούν διαμορφώσεις των ακτών, με τρόπο που να προστατεύουν κατά το δυνατόν τις ακτές από την ανερχόμενη στάθμη της θάλασσας. Στις ζώνες υψηλής τρωτότητας οι συγκεκριμένοι περιορισμοί μπορεί να αναφέρονται σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 100 μ. από τον αιγιαλό, ανάλογα με τις υψομετρικές καμπύλες και άλλα χαρακτηριστικά της περιοχής.

- σε β' βαθμό των εδρών των δημοτικών ενοτήτων των Καλλικράτειων Δήμων και σε γ' βαθμό στους μεγαλύτερους από τους οικισμούς του 6ου επιπέδου, Ως μικρότερα κέντρα από άποψη υπηρεσιών προωθείται η Κυλλήνη (διοίκηση, υγεία) και τα Λεχαινά (διοίκηση).
- Έμφαση στο πολιτιστικό τρίπολο: Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων.
- Προώθηση μελετών ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών με εισαγωγή νέων τεχνολογιών και προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων** κεντρικός ρόλος αποδίδεται στην Αμαλιάδα και το ΤΕΙ της και στη συστηματική συνεργασία τους με τους αξιόλογους φορείς έρευνας, νέας τεχνολογίας και καινοτομίας που εδρεύουν στην Πάτρα, ιδιαίτερα στους τομείς που ενδιαφέρουν περισσότερο την βιώσιμη ανάπτυξη αυτής της χωρικής ενότητας όπως:

- Ο ποιοτικός εναλλακτικός και ειδικός τουρισμός.
- Η παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης με οικολογική κατεύθυνση.
- Η μεταποίηση/καθετοποίηση των παραπάνω προϊόντων.

Στα πλαίσια της γενικότερης κατεύθυνσης για **ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού, των υποδομών και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής** και της ελκυστικότητας του οικιστικού περιβάλλοντος με προώθηση ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων προτείνονται τα ακόλουθα²³:

- Ολοκληρωμένο πρόγραμμα και σχέδιο ανάπτυξης και αναβάθμισης του κέντρου της Αμαλιάδας (ΣΟΑΠ).
- Υλοποίηση Ολοκληρωμένου Σχεδίου Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ) της πόλης της Ήλιδας.
- Περιοχές ανάπτυξης που θα προταθούν με περισσότερη τεκμηρίωση από τα τοπικά χωροταξικά σχέδια για μικρότερα κέντρα και οικισμούς που πρέπει να διατηρηθούν στο σύνολο ή σε περιοχές τους.
- Εφαρμογή των πορισμάτων της μελέτης "Μορφολογικών κανόνων δόμησης και Αρχιτεκτονικής, στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων, της Περιφερειακής ενότητας Ηλείας της ΠΔΕ", οι οποίοι ανήκουν σ' αυτή την χωρική ενότητα.
- Μελέτη Παραλιακής οδού Π.Ε. Ηλείας και βελτίωση επαρχιακού δικτύου (τμήματα Ε.Ο. Γαστούνη – Βαρθολομιό - Λουτρά Κυλλήνης, τμήμα Νέας Γέφυρας Βαρθολομιού, συνδετήρια οδός Τραγανό - Αρχαία Ήλιδα - Φράγμα Πηνειού, κατασκευή κόμβου με την Ιόνια οδό (Τραγανού και Ρουπακίου).
- Απομάκρυνση πεδίου βολής Παλαιοχωρίου.
- Βελτίωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου.
- Πρόσθετες κατευθύνσεις για τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ):
  - ο αποτελεσματικός έλεγχος της άναρχης – διάσπαρτης δόμησης,
  - η προστασία των φυσικών, αρχαιολογικών πόρων και αξιόλογων τοπίων της περιοχής,
  - η πρόνοια για την προστασία υπαρχόντων και τον δραστικό περιορισμό νέων κτιριακών εγκαταστάσεων σε μια ζώνη 100 μ. από τον αιγιαλό στις παράκτιες περιοχές με μέση τρωτότητα (αντιμετώπιση αρνητικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής) και σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 100 μ. από τον αιγιαλό στις περιοχές με υψηλή τρωτότητα.
  - Η απόδοση κινήτρων που θα συμβάλλουν είτε στη συνένωση αγροτεμαχίων, είτε σε ρυθμίσεις που θα συμβάλλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής των αγροκτημάτων (εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων, κοινό συσκευαστήριο – δημοπρατήριο κ.α.) περιοχών γης υψηλής παραγωγικότητας (ειδικά στις περιοχές Natura που περιλαμβάνει αυτή η ενότητα), είτε στην μεγαλύτερη και ποιοτικότερη απόδοση (π.χ. αναδιάρθρωση της παραγωγής, νέες δυναμικές καλλιέργειες με υψηλότερη ζήτηση).

²³ Βλ. και παραγράφους κοινωνικού εξοπλισμού και λοιπών δικτύων της Π.Ε. Ηλείας.

B.1.1.ε ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

Το πρόγραμμα δράσης για την εφαρμογή του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου αναφέρεται στις νέες στρατηγικές προτεραιότητες – κατευθύνσεις και εξειδικεύει τις, κατά προτεραιότητα, ενέργειες, ρυθμίσεις, μέτρα και προγράμματα, τις πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, όπως και τους φορείς των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Υποδιαιρείται σε δύο περιόδους:

- α) στο μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα που οφείλει να είναι σε άμεση χρονική και αναπτυξιακή συνάφεια με το νέο ΕΣΠΑ 2014 – 2020, το οποίο αποτελεί σημαντικό χρηματοδοτικό σκέλος ενός ευρύτερου σχεδίου ανάπτυξης για την περίοδο 2014 – 2020, όπως το τελευταίο σκιαγραφείται στις μελέτες του IOBE, του ΚΕΠΕ και της Mckinsey και
- β) στο μακροπρόθεσμο πρόγραμμα (μέχρι το 2030), το οποίο περιλαμβάνει τις σημαντικότερες ενέργειες και δράσεις που είτε χαρακτηρίζονται ως δεύτερης προτεραιότητας, είτε για διάφορους λόγους δεν είναι δυνατόν να προγραμματισθούν/υλοποιηθούν μέχρι το 2020 και για λόγους που σχετίζονται με την ιδιαίτερα χαμηλή ωριμότητα προόδου των σχετικών μελετών, θεσμικών και άλλων ρυθμίσεων και εντάξεων στα σχετικά προγράμματα.

B.1.1.ε.1 Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης (άμεση συσχέτιση με το ΕΣΠΑ 2014 – 2020 και το ΠΕΠ 2014 – 2020)

Γενικός Στρατηγικός στόχος και επιδίωξη του νέου ΕΣΠΑ είναι η ανάκαμψη της οικονομίας, ο περιορισμός των συνεπειών της κρίσης και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής με:

- Προώθηση μέτρων **αντιμετώπισης της ανεργίας και καταπολέμησης της φτώχειας** (με στόχο την κοινωνική συνοχή).
- Προώθηση προγραμμάτων υψηλής αποδοτικότητας για την **δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης**.
- Αποφασιστική στροφή προς την **ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας με στοχευμένες επενδύσεις**.
- Στήριξη **της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας ως στρατηγικών εθνικών προτεραιοτήτων**.
- Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, **μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές και αύξηση των εξαγωγών**.
- Δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την **προσέλκυση ξένων επενδύσεων**.

Με βάση τους προηγούμενους στρατηγικούς στόχους το νέο ΕΣΠΑ περιλαμβάνει 4 πολυτομεακά και πολυταμειακά Εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα για την μέγιστη συνέργεια και αποτελεσματικότητα για ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.

1. Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα [ανταγωνιστικότητα, επιχειρηματικότητα, καινοτομία, εξωστρέφεια, επενδύσεις (συμπεριλαμβανομένων ενεργειακών), Έρευνα και Τεχνολογία, ΤΠΕ για τις επιχειρήσεις, τουρισμός και πολιτισμός, δίκτυα ενέργειας, κατάρτιση, εκπαίδευση, απασχόληση που αφορούν στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, παρεμβάσεις στη Δημόσια Διοίκηση που έχουν άμεση επίπτωση στην ανταγωνιστικότητα].
2. Μεταρρύθμιση του Δημοσίου (ολοκληρωμένη στρατηγική αλλαγών σε οριζόντιους τομείς που διαπερνούν τις δομές και αφορούν στην αντιμετώπιση προβλημάτων οργάνωσης, διαχείρισης και ελέγχου).
3. Περιβάλλον – Μεταφορές (νέες υποδομές αλλά και ολοκλήρωση έργων του προηγούμενου ΕΣΠΑ. Βασικές υποδομές και αναγκαία έργα για την προστασία του περιβάλλοντος που εκπληρώνουν και την εναρμόνιση με τους Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς).
4. Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Απασχόληση (δράσεις με έμφαση στην προώθηση μέτρων αντιμετώπισης της ανεργίας, καινοτόμα προγράμματα για την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος και σύνδεση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με την αγορά εργασίας. Εμπροσθοβαρής προγραμματικός σχεδιασμός με έμφαση στα έτη 2014-2016).

Στον πίνακα που ακολουθεί προσδιορίζονται οι τομείς προτεραιότητας για το κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Πίνακας ε.1-1: 4 Πολυτομεακά και πολυταμειακά Εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα του νέου ΕΣΠΑ (2014 - 2020) για τη μέγιστη συνέργεια και αποτελεσματικότητα (ολοκληρωμένες παρεμβάσεις) και τομείς προτεραιότητας τους

Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα	Μεταρρύθμιση του Δημοσίου	Περιβάλλον - Μεταφορές	Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Απασχόληση
Τομείς προτεραιότητας	Ενδεικτικοί τομείς προτεραιότητας		
Τουρισμός γενικά και σε ειδικότερες μορφές	E-government - Παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών στους πολίτες	Ολοκλήρωση διευρωπαϊκού οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου	Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης για νέους, γυναίκες, μακροχρόνια άνεργους
Αγροδιατροφικός τομέας	Διοίκηση βάσει στόχων – Αξιολόγηση ανθρώπινου δυναμικού	Μετρό Αθήνας	Κατάρτιση – βελτίωση δεξιοτήτων, Δια-βίου μάθηση
Logistics	Αναδιοργάνωση δομών και λειτουργίας	Μετρό Θεσσαλονίκης	Κουπόνια ανέργων – Πρακτική άσκηση μαθητεία
Περιβαλλοντική Βιομηχανία	Εκσυγχρονισμός της Δικαιοσύνης	Λιμενικά έργα	Βελτίωση πλαισίου – Εκσυγχρονισμός ΟΑΕΔ
Τομέας Υγείας (φαρμακευτικά, τουρισμός υγείας, υπηρεσίες υγείας)	Δράσεις διαχείρισης της μετανάστευσης	Έργα Αεροδρομίων	Σύστημα εγγυήσεων για τη νεολαία (youth guarantee)
Παραγωγή και Εξοικονόμηση Ενέργειας, Υλικά	Αναβάθμιση ικανοτήτων ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού	Διαχείριση αποβλήτων	Βρεφονηπιακοί Σταθμοί
Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Αναδιοργάνωση των υπηρεσιών Υγείας	Φύση και βιοποικιλότητα	Μείωση πρόωρης εγκατάλειψης σχολείου
Δημιουργικές Βιομηχανίες (πχ. ελληνικό design), πολιτισμός			Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Σύμφωνα με την 3^η εγκύκλιο για την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, της Γ.Γ. Δημοσίων Επενδύσεων – ΕΣΠΑ, του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (Ιανουάριος 2014), σημειώνονται πολύ συνοπτικά τα ακόλουθα:

1. Η **ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ)**, αποτελεί τη βασική στρατηγική προτεραιότητα, καθώς σηματοδοτεί με το περιεχόμενό της και τον ολοκληρωμένο της χαρακτήρα την κύρια στροφή στο νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα. Παραγωγικοί ανταγωνιστικοί και δυνάμει εξωστρεφείς κλάδοι, όπως ο τουρισμός, η γεωργία, η μεταποίηση και οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις, αποκτούν κεντρικό ρόλο και σημαντικό μερίδιο στην κατανομή πόρων και επενδύσεων, ώστε να αυξηθούν η κλίμακα/μέγεθος των μονάδων παραγωγής, η εισαγωγή καινοτομιών και νέων προϊόντων/υπηρεσιών.
2. Η **αγροτική ανάπτυξη** συμβάλλει στην επίτευξη αυτής της προτεραιότητας χρηματοδότησης, κυρίως μέσω της δημιουργίας ενός ισχυρού και ανταγωνιστικού αγροδιατροφικού συστήματος, με την παράλληλη προαγωγή της επιχειρηματικότητας στις αγροτικές περιοχές. Άμεση προτεραιότητα είναι η στήριξη της παραγωγής ανταγωνιστικών και ποιοτικών αγροτικών προϊόντων και η διάθεσή τους στην εγχώρια και διεθνή αγορά, η περαιτέρω διασύνδεση της γεωργικής παραγωγής με τη βιομηχανία τροφίμων και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχονται στις διεθνείς αγορές για τα προϊόντα μεσογειακής διατροφής. Στον τομέα της αλιείας, που επίσης συμβάλλει σημαντικά στην επίτευξη των στόχων αυτής της χρηματοδοτικής προτεραιότητας, θα επιδιωχθεί άμεσα η προσαρμογή στα νέα δεδομένα της ΚΑΠ, ενώ προτεραιότητα θα αποτελέσει η αναβάθμιση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς του με την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων αλιείας & υδατοκαλλιέργειας και την καινοτομία σε προϊόντα και διαδικασίες σε όλα τα επίπεδα των αλυσίδων παραγωγής και εμπορίας.
3. Η **ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού (ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση)** αποτελεί επίσης υψίστης σημασίας χρηματοδοτική προτεραιότητα, καθώς καλείται να αντιμετωπίσει τις πλέον αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης και της ύφεσης - την ανεργία και την φτώχεια. Επιδιώκονται στο πλαίσιο της χρηματοδοτικής προτεραιότητας: Αύξηση της απασχόλησης με μεγαλύτερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας των νέων, των γυναικών και ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, ποιοτική αναβάθμιση του συστήματος εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης (με αναφορά όχι μόνον σε γνώσεις, αλλά και σε δεξιότητες και συμπεριφορές) και ενίσχυση των δεσμών του με την καινοτομική επιχειρηματικότητα και υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης με προσαρμογή των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και πρόνοιας στις σύγχρονες απαιτήσεις με στόχο την αποτροπή της καταστροφής ανθρώπινου κεφαλαίου λόγω της κρίσης.
4. Κομβικό σημείο στην ποιοτική και αποτελεσματική εφαρμογή της αναμορφωμένης πολιτικής για την **προώθηση της απασχόλησης** θα αποτελέσει ο επαναπροσδιορισμός του λειτουργικού μοντέλου του ΟΑΕΔ και η αναδιοργάνωσή του, καθώς και η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας. Λόγω των εκρηκτικών διαστάσεων που έχει λάβει η ανεργία, ιδιαίτερα στους νέους, άμεση προτεραιότητα αποτελούν οι δράσεις για την ένταξη στην αγορά εργασίας των νέων και των μακροχρόνια ανέργων, μέσω της επιχορήγησης ασφαλιστικών εισφορών, της ενίσχυσης δράσεων κοινωνικής οικονομίας μέσω

και τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης, της παροχής κινήτρων και υποστηρικτικών ενεργειών για τη δημιουργία αυτοαπασχόλησης και της αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών από τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης.

5. Βασική επιδίωξη για την **προστασία του περιβάλλοντος** είναι η μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον με ενίσχυση της απασχόλησης, αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, παράλληλα με την προστασία του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, καθώς και την προστασία της δημόσιας υγείας. Έμφαση δίδεται στη διαχείριση και πρόληψη των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή. Η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η εξοικονόμηση ενέργειας – ενεργειακή αποδοτικότητα, αποτελούν βασικές προτεραιότητες από τις οποίες αναμένεται να προκύψει και νέα «πράσινη» επιχειρηματικότητα. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί δυνητικά για τη χώρα σημαντικό πεδίο ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Για την **Αναβάθμιση της Ποιότητας Ζωής** με σεβασμό στο Περιβάλλον επιδιώκεται η αποτελεσματική διαχείριση των αποβλήτων και η προώθηση της ανακύκλωσης, η ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη, η βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας και η μείωση του θορύβου, καθώς και η προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας, μέσω της ανάπτυξης συστημάτων μεταφορών φιλικών προς το περιβάλλον (προαστιακός, μετρό, τραμ). Πρώτιστη προτεραιότητα –και χρονικά- αποτελεί η υλοποίηση έργων υψηλής περιβαλλοντικής σημασίας που άπτονται του κοινοτικού κεκτημένου και των υποχρεώσεων τήρησης των οδηγιών και οι οποίες δεν θα καταστεί δυνατόν να ολοκληρωθούν εντός της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Για τη **Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη**, κάθε Περιφέρεια με ισχυρή παρουσία αστικού πληθυσμού και συγκεντρώσεων, θα πρέπει να αναφέρει στο προγραμματικό κείμενο το ενδεικτικό ποσό συνδρομής του ΕΤΠΑ και ανάλογης συνδρομής του ΕΚΤ για ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, περιγράφοντας τη χρήση Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης ή άλλων ειδικών διαχειριστικών ρυθμίσεων, υποδεικνύοντας το βαθμό συμμετοχής των αστικών αρχών στη διαχείριση των δράσεων (συμπεριλαμβανομένης της επιλογής παρεμβάσεων) και συμπληρώνοντας ειδικό ενδεικτικό χρηματοδοτικό πίνακα. Η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη θα υλοποιηθεί μέσω στρατηγικών που θα εντάσσονται σε τουλάχιστον δύο θεματικούς στόχους και θα καλούνται να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές, περιβαλλοντικές, δημογραφικές, κοινωνικές προκλήσεις και τις προκλήσεις κλιματικής αλλαγής, ορίζοντας ως εργαλείο υλοποίησης, την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση. Θα αναφέρονται οι περιοχές ή οι τύποι περιοχών που θα εφαρμοστεί, η ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή κατά Ταμείο και Άξονα Προτεραιότητας και οι ρυθμίσεις διαχείρισης, εφαρμογής και συντονισμού. Ως τύποι περιοχών εφαρμογής ορίζονται κατ' αρχήν υπο-περιφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, δια-περιφερειακές περιοχές με ομοιογενή χαρακτηριστικά και κοινές προκλήσεις, περιοχές επιρροής ολοκληρωμένων τομεακών παρεμβάσεων ή μεγάλων έργων υποδομής, διακριτά νησιωτικά συμπλέγματα ή δια-περιφερειακοί ορεινοί όγκοι, δια-συνοριακές περιοχές με κοινά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, ιδιαίτερα αν αυτές ορίζονται συγκεκριμένα στα Πλαίσια Χωρικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ή στα τομεακά ή εθνικά Προγράμματα. Σε κάθε Περιφέρεια κύρια κατεύθυνση είναι, πέραν αυτών για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη και με βάση τα κριτήρια τύπων περιοχών, να προωθηθεί περιορισμένος αριθμός Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων.
6. Ο κεντρικός αναπτυξιακός στόχος του τομέα μεταφορών για τη νέα προγραμματική περίοδο παραμένει η **ολοκλήρωση της ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Μεταφορών και η προώθηση των συνδυασμένων Μεταφορών**. Συνεπώς, η ολοκλήρωση των υποδομών που αποτελούν τμήμα του βασικού ΔΕΔ-Μ, η αναβάθμιση των λιμένων και η διασύνδεσή τους με το σιδηροδρομικό δίκτυο στην κατεύθυνση της προώθησης των συνδυασμένων μεταφορών, η επέκταση/εκσυγχρονισμός του μικρού σε έκταση σιδηροδρομικού δικτύου, ώστε να συγκλίνει τεχνολογικά με τα ευρωπαϊκά σιδηροδρομικά δίκτυα και η βελτίωση της οδικής ασφάλειας, συνιστούν τις άμεσες και σημαντικότερες χρηματοδοτικές προτεραιότητες του τομέα. Στις άμεσες προτεραιότητες περιλαμβάνεται, επίσης, η ενίσχυση της ανάπτυξης βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών (αστικά μέσα μεταφοράς σταθερής τροχιάς), σε συνέργεια με τη χρηματοδοτική προτεραιότητα 3 «Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον». Στις ενεργειακές υποδομές η εκμετάλλευση των εγχώριων αποθεμάτων υδρογονανθράκων αποτελεί προτεραιότητα για τη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου. Ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση των δικτύων μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου συμπεριλαμβανομένης και της ενίσχυσης της ασφάλειας του εφοδιασμού σε φυσικό αέριο, η ανάπτυξη ευφών συστημάτων στη διανομή ενέργειας (ώστε να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός στην αγορά, να βελτιωθούν και να εμπλουτιστούν οι σχετικές υπηρεσίες προς τους καταναλωτές και να αξιοποιηθούν καλύτερα οι τοπικοί ενεργειακοί πόροι), αποτελούν βασικές προτεραιότητες στον τομέα. Οι προτεραιότητες αυτές στηρίζουν παράλληλα ως αναγκαία προϋπόθεση, την επίτευξη των στόχων της πρώτης χρηματοδοτικής προτεραιότητας για την ανταγωνιστικότητα της χώρας, ενώ δημιουργούν ιδίως κατά την υλοποίηση και σημαντικότερο αριθμό θέσεων εργασίας.
7. Η **μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού και γενικότερα του συστήματος διακυβέρνησης της Ελλάδας** αποτελούν προϋπόθεση, αλλά και καθοριστικό παράγοντα, για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας, την επίτευξη των στόχων της εμβληματικής προτεραιότητας για την ανταγωνιστικότητά της και την αποτελεσματική και αποδοτική υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2014-2020. Κρίσιμες προτεραιότητες είναι, επίσης, η βελτίωση της θεσμικής ικανότητας και της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα σε όλα τα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό

και τοπικό), η ενίσχυση των δεξιοτήτων και της τεχνογνωσίας του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης – με προσαρμογή τους στις διαρθρωτικές και θεσμικές αλλαγές - η ανάπτυξη, προώθηση και εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και η παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Το νέο ΕΣΠΑ περιλαμβάνει ακόμη 13 ΠΕΠ, με την κάθε Περιφέρεια να έχει το δικό της πολυτομεακό και πολυταμειακό πρόγραμμα για ολοκληρωμένες τοπικές παρεμβάσεις. Συγκεκριμένα, το Περιφερειακό Σκέλος (ΠΕΠ) του νέου ΕΣΠΑ στοχεύει κυρίως στην εξυπηρέτηση των στόχων των **Χρηματοδοτικών Προτεραιοτήτων**: (1) «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας», (3) «Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον» και (4) «Ανάπτυξη - εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη», καθώς και της (2) «Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση», για τον κοινωνικό αποκλεισμό. Επιπλέον, στα ΠΕΠ θα εκχωρηθεί η διαχείριση σημαντικών πόρων του Τ.Σ. για το Περιβάλλον και κυρίως πόρων που θα κατευθυνθούν στην κάλυψη των υποχρεώσεων της χώρας και των Περιφερειών που αφορούν στα υγρά απόβλητα. Τελικό αποτέλεσμα είναι οι Περιφέρειες να διαχειρίζονται το 35% του αθροίσματος των πόρων του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και του Τ.Σ. Παράλληλα στις 13 Περιφέρειες εκχωρείται από το Τομεακό Πρόγραμμα της Αγροτικής Ανάπτυξης η διαχείριση περίπου 30% των πόρων του Αγροτικού Ταμείου.

Κατανομή της κοινοτικής συνδρομής

Πίνακας ε.1-2: Ετήσιας κατανομής του ΠΕΠ της ΠΔΕ, ανά Ταμείο και Θεματικό στόχο

#	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΔΕΤ					ΣΥΝΟΛΟ	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		ΕΤΠΑ	ΕΚΤ και ΥΕΙ	ΤΣ	ΕΓΤΑΑ	ΕΤΘΑ								
9	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	334.197.511	68.145.671	0		402.343.182	60.387.876	57.008.143	56.867.956	56.905.807	56.947.901	57.264.632	56.960.866	
	ΘΣ 1	9.796.517	0	0		9.796.517	590.217	825.605	1.217.918	1.453.305	1.782.848	1.845.618	2.081.006	
	ΘΣ 2	4.906.517	0	0		4.906.517	349.529	466.663	583.797	700.931	818.065	935.199	1.052.333	
	ΘΣ 3	44.059.551	0	0		44.059.551	6.356.392	6.947.006	6.698.326	6.449.646	6.356.391	6.107.712	5.144.078	
	ΘΣ 4	14.245.549	0	0		14.245.549	1.042.720	1.963.465	1.953.234	2.178.306	2.311.302	2.301.072	2.495.451	
	ΘΣ 5	31.551.636	0	0		31.551.636	4.507.377	4.507.377	4.507.377	4.507.377	4.507.377	4.507.377	4.507.377	
	ΘΣ 6	51.111.636	0			51.111.636	5.347.842	7.254.519	7.260.425	7.309.520	7.254.519	8.146.952	8.537.859	
	ΘΣ 7	152.126.987	0	0		152.126.987	21.552.641	21.867.266	21.822.320	21.822.320	21.732.427	21.597.587	21.732.427	
	ΘΣ 8	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	
	ΘΣ 9	13.199.559	68.145.671	0		81.345.230	17.061.173	11.024.569	10.925.608	10.849.578	10.697.516	10.469.424	10.317.362	
	ΘΣ 10	13.199.559	0	0		13.199.559	3.579.986	2.151.673	1.898.952	1.634.826	1.487.456	1.353.692	1.092.973	
	ΘΣ 11	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	

Πίνακας ε.1-3: Ετήσιας κατανομής ανά ΕΠ

#	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΔΕΤ				ΣΥΝΟΛΟ	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		ΕΤΠΑ	ΕΚΤ και ΥΕΙ	ΤΣ	ΕΓΤΑΑ								
1	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	3.043.061.670	692.023.753	0		3.735.085.423	420.355.404	470.928.159	512.650.907	543.797.494	581.858.741	593.478.094	612.016.625
2	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1.183.248.571	0	3.178.340.321		4.361.588.892	493.058.456	618.779.783	617.940.684	632.367.701	636.804.468	667.894.443	694.743.356
3	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	0	2.152.201.141	0		2.152.201.141	402.622.525	307.197.948	305.595.442	295.633.152	289.023.773	279.033.573	273.094.727
4	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	181.045.295	205.380.000	0		386.425.295	21.699.250	32.867.371	44.035.492	55.203.613	66.371.734	77.539.855	88.707.980
9	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	334.197.511	68.145.671	0		402.343.182	60.387.876	57.008.143	56.867.956	56.905.807	56.947.901	57.264.632	56.960.866
18	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ				4.195.972.284	4.195.972.284	601.053.476	600.535.338	600.006.549	599.466.887	598.917.362	598.338.710	597.653.963
19	ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ												
20	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	184.193.775	83.269.985	71.496.408		338.960.169	45.523.816	46.474.659	47.443.110	48.407.160	49.373.410	50.377.078	51.360.936
	ΣΥΝΟΛΟ	8.372.444.330	3.956.516.360	3.249.836.729	4.195.972.284	19.774.769.703	2.677.668.563	2.726.087.801	2.775.296.762	2.824.294.756	2.873.382.935	2.924.142.777	2.973.896.110

* Οι πόροι του ΕΤΘΑ δεν έχουν ακόμη οριστικοποιηθεί

Από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομών Μεταφορών, Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης», πρόκειται να εκχωρηθούν προς διαχείριση στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, πόροι του Ταμείου Συνοχής για το Περιβάλλον. Ενδεικτικά για την ΠΔΕ και στο σύνολο της χώρας είναι:

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ (€)
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	38.252.121
ΣΥΝΟΛΟ	783.331.459

Τα χρηματοδοτικά εργαλεία για την Προγραμματική περίοδο 2014-2020 κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- 1) Χρηματοδοτικά εργαλεία σε επίπεδο Ένωσης με κεντρική διαχείριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (π.χ. Κοινή πρωτοβουλία Ε.Ε. & ΕΤΕΠ για ΜΜΕ – SME Initiative).
- 2) Χρηματοδοτικά εργαλεία σε εθνικό, περιφερειακό, διακρατικό ή διασυνοριακό επίπεδο, διαχειριζόμενα από ή υπό την ευθύνη της διαχειριστικής αρχής (έτοιμα - off the self ή βάσει των ειδικών αναγκών κάθε αγοράς- tailor made).

Για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, σύμφωνα με το Γενικό Κανονισμό (Αρ. 120)¹, το μέγιστο ποσοστό συγχρηματοδότησης των ΕΠ σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας για την ΠΔΕ διαμορφώνεται ως εξής:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	% ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
Λιγότερο αναπτυγμένες	Δυτική Ελλάδα	90%

Η πολιτική της συνοχής αποτελεί το κύριο επενδυτικό εργαλείο προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την απασχόληση, την έρευνα και καινοτομία, την κλιματική αλλαγή/ενέργεια, την εκπαίδευση, την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για το λόγο αυτό στην προγραμματική περίοδο 2014 - 2020 ζητείται στόχευση των πόρων σε συγκεκριμένους τομείς ανάπτυξης.

Όσον αφορά στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερικής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), καθορίζεται σε εθνικό επίπεδο, ανάλογα με την κατηγορία περιφερειών, συγκέντρωση πόρων στην έρευνα και καινοτομία (θεματικός στόχος 1), τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (θεματικός στόχος 2), τη στήριξη των ΜΜΕ (θεματικός στόχος 3) και την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (θεματικός στόχος 4). Ειδικά για το θεματικό στόχο 4, υπάρχουν διακριτές υποχρεώσεις σε εθνικό επίπεδο ανά κατηγορία Περιφέρειας. Πιο συγκεκριμένα για τις λιγότερο αναπτυγμένες Περιφέρειες, όπως η ΠΔΕ, προβλέπεται διάθεση 50% τουλάχιστον των πόρων του ΕΤΠΑ σε εθνικό επίπεδο, στους στόχους 1,2,3,4 και ελάχιστο ποσοστό 6% σε εθνικό επίπεδο στο στόχο 4. Επίσης, ο Κανονισμός ΕΤΠΑ προβλέπει κατανομή 5% των πόρων σε εθνικό επίπεδο σε ολοκληρωμένες ενέργειες για βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

Όσον αφορά στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), η θεματική συγκέντρωση για τις λιγότερο αναπτυγμένες Περιφέρειες όπως η ΠΔΕ, ορίζεται ως ελάχιστη διάθεση πόρων 60% σε επίπεδο Ε.Π. σε μέχρι πέντε επενδυτικές προτεραιότητες. Επίσης, τουλάχιστον 20% των συνολικών πόρων του ΕΚΤ σε κάθε κράτος μέλος πρέπει να διατεθεί στο θεματικό στόχο 9 «Πρόωθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας». Η Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ- Youth Employment Initiative-ΥΕΙ) που συνδέεται με το ΕΚΤ θα υποστηρίξει την εφαρμογή της «Εγγύησης για την νεολαία». Αποτελεί το χρηματοδοτικό πλαίσιο για την εφαρμογή της δέσμης μέτρων για την απασχόληση των νέων (Youth Employment Package), η οποία περιλαμβάνει την παροχή εγγυήσεων προς τη νεολαία (Youth Guarantee), την ποιοτική πρακτική άσκηση, τη μαθητεία και την κινητικότητα των νέων.

Με βάση την τελική πρόταση της ΠΔΕ για το νέο ΕΣΠΑ 2014 - 2020 (16.05.2013):

Κεντρικός στόχος για την Περιφέρεια αποτελεί η: «**Αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον.**».

Οι θεματικοί στόχοι και προτεραιότητες ανάπτυξης που απαντούν στο βασικό όραμα της Περιφέρειας αποτυπώνονται παρακάτω:

A. «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας».

¹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 (Γενικός Κανονισμός) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006

- Β. «Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους».
- Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας».
- Δ. «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς».
- Ε. «Πρωώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων».
- ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και πρωώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων».
- Ζ. «Πρωώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων».
- Η. «Πρωώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού».
- Θ. «Πρωώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας».
- Ι. «Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση».

Το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ καταγράφεται στον πίνακα που ακολουθεί. Οι στρατηγικές κατευθύνσεις διαχωρίζονται σε 7 άξονες, ο καθένας από τους οποίους αναλύεται σε ρυθμίσεις - δράσεις και μελέτες-έργα, τα οποία αντιστοιχίζονται τόσο με τα 4 πολυτομεακά και πολυταμειακά Εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα του νέου ΕΣΠΑ (2014 - 2020), όσο και με τους θεματικούς στόχους της Περιφέρειας για το νέο ΕΣΠΑ 2014-2020 (16.05.2013). Επιπλέον, καταγράφονται οι προτεινόμενοι φορείς υλοποίησης και οι φορείς χρηματοδότησης.

Οι 7 άξονες - πεδία του μεσοπρόθεσμου προγράμματος δράσης είναι:

Άξονας 1: Αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της Περιφέρειας στον εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο.

Περιλαμβάνει δράσεις αναβάθμισης της θέσης της Περιφέρειας τόσο στην Ε.Ε. και την Μακροπεριφέρεια Αδριατικής Ιονίου όσο και στον εθνικό χώρο και το Δυτικό Διαμέρισμα.

Άξονας 2: Αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της Περιφέρειας σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς (με έντονη τη διάσταση της χωρικής ανάπτυξης των κρίσιμων περιοχών).

Περιλαμβάνει δράσεις βελτίωσης της κατάστασης της ΠΔΕ σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, καθώς και ανάδειξης των παραγωγικών τομέων στους οποίους παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Άξονας 3: Βιώσιμη αστική ανάπτυξη - οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου.

Περιλαμβάνει δράσεις χωρικής οργάνωσης της ΠΔΕ και βιώσιμης ανάπτυξης των επιμέρους χωρικών ενοτήτων.

Άξονας 4: Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ.

Περιλαμβάνει δράσεις προστασίας-ανάδειξης του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος της ΠΔΕ και αντιμετώπισης των προβλημάτων που εντοπίζονται, σε περιφερειακό αλλά και τοπικό επίπεδο.

Άξονας 5: Ανάδειξη – ενίσχυση των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ-Μ.

Περιλαμβάνει δράσεις ολοκλήρωσης και σύνδεσης των οδικών αξόνων διεθνούς, εθνικής-διαπεριφερειακής και ενδοπεριφερειακής σημασίας, καθώς και των υπόλοιπων μεταφορών (σιδηροδρομικών, θαλάσσιων, αεροπορικών και συνδυασμένων).

Άξονας 6: Χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου.

Περιλαμβάνει δράσεις χωρικού σχεδιασμού και αναβάθμισης του ορεινού και του παράκτιου χώρου της ΠΔΕ.

Άξονας 7: Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Περιλαμβάνει δράσεις ανασχεδιασμού και βελτίωσης της διοικητικής διάρθρωσης, της λειτουργίας της διοίκησης, καθώς και των συνεργασιών/διασυνδέσεων της ΠΔΕ.

Τα επιμέρους έργα/ενέργειες για κάθε μια από τις ανωτέρω κατηγορίες παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί. Οι αναγκαίες παρεμβάσεις για κάθε ενέργεια είναι διαφόρων ειδών, όπως π.χ. μελέτες, έρευνες, χωροθετήσεις, θεσμοθετήσεις, μέτρα, κίνητρα, έργα μεμονωμένα, ολοκληρωμένα προγράμματα έργων, κλπ. Σύμφωνα με τις προδιαγραφές της μελέτης έγινε προσπάθεια ομαδοποίησης των παρεμβάσεων που απαιτούνται για κάθε ενέργεια σε δύο κατηγορίες: Ρυθμίσεις – δράσεις και μελέτες – έργα. Είναι δυνατόν ορισμένες ενέργειες να απαιτούν περισσότερα είδη παρεμβάσεων διαδοχικά, όπως π.χ. μελέτες και έργα ή μελέτες και θεσμοθετήσεις, όταν οι μελέτες είναι προϋπόθεση των έργων ή των θεσμοθετήσεων, ή ακόμη και μελέτες και θεσμοθετήσεις και έργα, όταν οι μελέτες είναι προϋπόθεση των θεσμοθετήσεων και οι θεσμοθετήσεις προϋπόθεση των έργων. Επιπλέον, ένα έργο ή ενέργεια είναι δυνατό να αφορά περισσότερους από ένα Δήμους, όμορους ή μη (π.χ. αν χωρικά επεκτείνεται σε περισσότερους του ενός Δήμους, ή όταν αφορά σε προστασία αρχαιοτήτων, βιοτόπων, ενιαίας παράκτιας ζώνης κλπ).

Οι φορείς εφαρμογής του έργου διακρίνονται σε φορείς υλοποίησης και φορείς χρηματοδότησης. Αυτοί δεν ταυτίζονται πάντα, δεδομένου ότι σχετίζονται με το επίπεδο παρέμβασης που απαιτεί η ενέργεια. Όταν πρόκειται για ρυθμίσεις ή έργα εθνικής σημασίας ή προγραμματισμένα σε εθνικό επίπεδο, φορείς προγραμματισμού είναι τα αρμόδια υπουργεία. Για έργα περιφερειακής σημασίας φορέας προγραμματισμού είναι η Περιφέρεια, μόνη της ή σε συνεργασία με καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία στα πλαίσια

προγραμματισμού της κεντρικής διοίκησης. Σημαντικό μέρος της υλοποίησης αναλαμβάνει η ιδιωτική πρωτοβουλία στα πλαίσια της οργάνωσης επιθυμητών παραγωγικών δραστηριοτήτων και της ενθάρρυνσης ανάπτυξής τους μέσω χρηματοδοτικών ή πολεοδομικών κινήτρων.

Πιθανές πηγές χρηματοδότησης των έργων/ενεργειών της πρότασης αναζητούνται κυρίως στα πλαίσια της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης, στην οποία είναι αυτονόητη η ποσοστιαία συμμετοχή του ελληνικού δημοσίου (ΕΣΠΑ, Ταμείο Συνοχής, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες κλπ). Οι διαδικασίες δημοσιοποίησης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης έχουν στόχο την ενεργό συμβολή και αποδοχή των προτάσεων του Προγράμματος και των πλαισίων πολιτικής του από το ευρύτερο κοινό. Αυτό προϋποθέτει την διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων, συζητήσεων κλπ σε τακτά χρονικά διαστήματα, ενδεχόμενα κατά θεματικές ενότητες και περιοχές εφαρμογής. Αντίστοιχα, είναι αναγκαία η ενημέρωση των φορέων που θα συμμετέχουν στην υλοποίηση, σε όλες τις φάσεις εφαρμογής του προγράμματος. Η διαδικασία αυτή, εκτός από την γενική πληροφόρηση και ενημέρωση θα μπορεί να εξειδικεύεται περισσότερο κατά θέματα – διαδικασίες εφαρμογής ενεργειών/έργων, υπό μορφή επιμορφωτικών σεμιναρίων.

Πίνακας Β.1.1.ε-4: Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2014 - 2020)

Άξονας 1:	Αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της περιφέρειας στον εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο	ΕΣΠΑ 2014-2020 Εθνικό σκέλος (Ε.Π.)	ΕΣΠΑ 2014-2020 ΠΕΠ ΠΔΕ	Φορείς υλοποίησης	Φορείς χρηματοδότησης
Στρατηγικές κατευθύνσεις Ρυθμίσεις-δράσεις Μελέτες-έργα	1.1 Αναβάθμιση της ευρωπαϊκής (διεθνούς) και εθνικής ακτινοβολίας της Περιφέρειας ως κεντρικής περιοχής ανάπτυξης στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής Ιονίου και Νότιας Δυτικής Πύλης της χώρας προς την Κεντρική Μεσόγειο και την Ευρωπαϊκή Ένωση (περιοχή σύγκλισης πέντε διευρωπαϊκών διαδρόμων ανάπτυξης), ως σταυροδρόμι συνδυασμένων μεταφορών και εμπορευματικού, διαμετακομιστικού – επικοινωνιακού κόμβου. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u> Αναφέρονται αναλυτικά στον άξονα 2 και άξονα 5. <u>Μελέτες-έργα:</u> Ολοκλήρωση των μεγάλων έργων και εγκαταστάσεων μεταφορών στο χώρο της Περιφέρειας και σταδιακή λειτουργία των αναπτυξιακών της διαδρόμων και πόλων (Αναφέρονται αναλυτικά στον άξονα 2 και άξονα 5)	Περιβάλλον - Μεταφορές	Ζ. «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»	ΥΠΕΚΑ, Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου	ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής/ Συμβάσεις παραχώρησης
	1.2 Αναβάθμιση της ΠΔΕ ως διεθνούς πολιτιστικού προορισμού (με επίκεντρο το τρίπολο Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα - Επικούρειος Απόλλων) σε δικτύωση με άλλους διεθνείς προορισμούς (Επίδαυρος, Μυκήνες, Δελφοί, κ.α.) <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u> <ul style="list-style-type: none"> Εμφαση στη διαφοροποίηση, εξειδίκευση και ανάπτυξη με τη χρήση νέων τεχνολογιών, καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών για τη δημιουργία νησίδων αριστείας στον τομέα του τουρισμού, προστασίας και ανάπτυξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος. Ποιοτική αναβάθμιση-εμπλουτισμός με ειδικές μορφές, υποδομές, εγκαταστάσεις τουρισμού στις παράκτιες ζώνες, συστηματική ενίσχυση ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα και στις παραλίμνιες ζώνες και σύνδεση και δικτύωσή τους με τους πολιτιστικούς πόρους. <u>Μελέτες-έργα:</u> <ul style="list-style-type: none"> Μελέτες και έργα ανάδειξης του πολιτιστικού – τουριστικού δικτύου Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων – Παλάτι Νέστωρα - Επίδαυρος – Μυκήνες – Δελφοί - Δωδώνη. Έργα ανάδειξης των αρχαιολογικών χώρων Αρχαίας Ολυμπίας- Αρχαίας Ήλιδας – Επικούρειου Απόλλωνα. Βελτίωση και αναβάθμιση των μεταφορικών συνδέσεων των τουριστικών-πολιτιστικών προορισμών (τουρισμός κρουαζιέρας). Ανάδειξη – αξιοποίηση των διεθνούς και εθνικής σημασίας τοπίων και μνημείων της ΠΔΕ. 	Ανταγωνιστικότητα – Επιχειρηματικότητα (Παραγωγικοί ανταγωνιστικοί και δύναμι εξωστρεφείς κλάδοι-τουρισμός) Περιβάλλον - Μεταφορές	ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»	ΥΠΕΚΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και Υπουργείο Τουρισμού Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Δια βίου μάθησης, απασχόλησης, εμπορίου και τουρισμού	ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής / Συμβάσεις παραχώρησης
	1.3 Ανάδειξη της ΠΔΕ σε κέντρο ανάπτυξης νέων τεχνολογιών με ανάπτυξη προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα και τις νέες τεχνολογίες με εστία το Επιστημονικό Πάρκο και το Πανεπιστήμιο Πατρών. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u> <ul style="list-style-type: none"> Συνεργασία και συστηματικός συντονισμός της ΠΔΕ με τους ερευνητικούς φορείς, τα εμποροβιομηχανικά επιμελητήρια των τριών Π.Ε. Εξειδίκευση της στρατηγικής των προγραμμάτων έρευνας/νέας τεχνολογίας/καινοτομίας κατά προτεραιότητα στις τρεις “περιοχές” στις οποίες η ΠΔΕ έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα: τουρισμός – πολιτισμός, γεωργία-κτηνοτροφία-ιχθυοκαλλιέργειες-τρόφιμα – ποτά και προηγμένα υλικά-μικροηλεκτρονική. <u>Μελέτες-έργα:</u> <ul style="list-style-type: none"> Εξειδικευμένες παρεμβάσεις για τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, παράλληλα με τις παρεμβάσεις στήριξης της καινοτομίας και έρευνας για το σύνολο της ΠΔΕ στα πεδία: έξυπνες πόλεις, πράσινη ενεργειακή πόλη, η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού Βελτίωση της δυνατότητας πρόσβασης στις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, καθώς και της χρήσης και της ποιότητάς τους (Στόχος ευρυζωνικής σύνδεσης). 	Ανταγωνιστικότητα - Επιχειρηματικότητα	Α. «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας» Β. «Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους»	Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Γ.Γ. Έρευνας και Τεχνολογίας) ΥΠΕΚΑ Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Περιφερειακή Επιτροπή Καινοτομίας.	ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής/ Ιδιωτικές επενδύσεις
	1.4 Ανάδειξη της ΠΔΕ ως ενεργειακού παραγωγικού πόλου, με αξιοποίηση του ενεργειακού αποθέματος, των κοιτασμάτων υδρογονάνθρακα, των υδροηλεκτρικών φραγμάτων, του αιολικού και ηλιακού δυναμικού, της βιομάζας, το υδάτινου δυναμικού και των γεωθερμικών πεδίων. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u> <ul style="list-style-type: none"> Συστηματική ανάπτυξη του πλούσιου ενεργειακού δυναμικού της ΠΔΕ: έλευση φυσικού αερίου, αξιοποίηση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, φωτοβολταϊκά, αιολικά πάρκα, αξιοποίηση υδάτινου δυναμικού και βιομάζα. <u>Μελέτες-έργα:</u> <ul style="list-style-type: none"> Έργα υποδομών αξιοποίησης των ενεργειακών πόρων. 	Ανταγωνιστικότητα - Επιχειρηματικότητα	Δ. «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς»	ΥΠΕΚΑ Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων.	ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής
	1.5 Αναβάθμιση των αναπτυξιακών πόλων-κέντρων ανάπτυξης με παράλληλη ενδοπεριφερειακή σύγκλιση και πολυκεντρική χωρική οργάνωση κι ενίσχυση των αλληλεξαρτήσεων της περιφέρειας με τις γειτονικές της (NUTS1: “Κεντρική Ελλάδα”). <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u> <ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση της εξωστρέφειας της ΠΔΕ (αναπτυξιακή, πολιτιστική, κοινωνική) προς τις γειτονικές Περιφέρειες (ιδιαίτερα με την Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο), αλλά και με τον υπόλοιπο εθνικό χώρο. Ενίσχυση των δύο λιγότερο ανεπτυγμένων Π.Ε. (Αιτωλ/νίας και Ηλείας). Σταδιακή διαμόρφωση διαπεριφερειακών χωρικών ενότητων και των πολυπολικών κέντρων ανάπτυξης. 	Ανταγωνιστικότητα – Επιχειρηματικότητα, Μεταρρύθμιση του Δημοσίου	Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας» Η. «Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού»	Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ΥΠΕΚΑ Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού	ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής

Άξονας 2:	Αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της Περιφέρειας σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς	ΕΣΠΑ 2014-2020 Εθνικό σκέλος (Ε.Π.)	ΕΣΠΑ 2014-2020 ΠΕΠ ΠΔΕ	Φορείς υλοπ/σης	Φορείς χρηματ/σης
Στρατηγικές κατευθύνσεις Ρυθμίσεις-δράσεις Μελέτες-έργα	<p>2.1 Βελτίωση της θέσης της ΠΔΕ ως προς τους δείκτες ευημερίας και ανάπτυξης, διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, σταδιακή αύξηση του ΑΕΠ, μείωση της ανεργίας και σταδιακή αύξηση του πληθυσμού μέχρι το 2030.</p> <p><u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού με μέτρα κατάρτισης – επιμόρφωσης και προώθηση στην απασχόληση μέσω των δράσεων του Ο.Α.Ε.Δ., επαγγελματική κατάρτιση, αναβάθμιση των δεξιοτήτων και συμβουλευτική υποστήριξη ανέργων και ατόμων ευπαθών κοινωνικά ομάδων (Ε.Κ.Ο) Κοινωνική καινοτομία, δράσεις κοινωνικής ένταξης, υποστήριξη μειονεκτικών ομάδων και περιθωριακών κοινοτήτων και προώθηση της ενεργούς και υγιούς γήρανσης Ενίσχυση της απασχόλησης των νέων και των γυναικών μέσω ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Συμμετοχή και υλοποίηση προγραμμάτων απασχόλησης ΤοπΣΑ (Τοπικά σχέδια για την απασχόληση). Εφαρμογή της αρχής του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Χαρτογράφηση Φορέων, Υπηρεσιών και Οργανώσεων για παρακολούθηση δράσεων κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Προσέλκυση, υποστήριξη δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, αξιοποίηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την ένταξη ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων στην αγορά εργασίας και βελτίωση της πρόνοιας μέσω της εξασφάλισης πρόσβασης σε πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Συμπλήρωση-βελτίωση και δημιουργία υποδομών για την εφαρμογή των προτεινόμενων δράσεων. 	<p>Εκπαίδευση, κατάρτιση, απασχόληση</p>	<p>Η. «Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού» Θ. «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας» Ι. «Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση»</p>	<p>Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων</p>	<p>ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής/ ΕΚΤ</p>
	<p>2.2 Συγκρότηση ολοκληρωμένων ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών χωρικών ενότητων και διεύρυνση-ενίσχυση των δεσμών-συνεργασιών με τις γειτονικές περιοχές.</p> <p><u>Ρυθμίσεις-δράσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Διεύρυνση των δικτύων και συνεργασιών, σε διαδημοτικό επίπεδο, σε τομείς ανάπτυξης στους οποίους γειτονικοί Δήμοι έχουν κοινά συγκριτικά πλεονεκτήματα, προβλήματα ή συμπληρωματικότητα, Ισόρροπη κατανομή των αστικών λειτουργιών και κοινωνικών εξυπηρετήσεων. Εδαφικός εντοπισμός ενότητων Προγραμμάτων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης και Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Μελέτες και έργα για την εφαρμογή των προτεινόμενων δράσεων. 	<p>Εκπαίδευση, κατάρτιση, απασχόληση Περιβάλλον-μεταφορές Ανταγωνιστικότητα-επιχειρηματικότητα</p>	<p>Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας» ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων» Η. «Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού» Θ. «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας»</p>	<p>Υπουργείο Υγείας Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας ΥΠΕΚΑ Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας Δήμοι της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας</p>	<p>ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής/</p>
	<p>2.3 Εκσυγχρονισμός-ανταγωνιστικότητα και σταδιακή ανάδειξη του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας σε δραστηριότητα με φιλοπεριβαλλοντικό (αιεφορικό) χαρακτήρα.</p> <p><u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Ανάδειξη-προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας και των ζωνών παραγωγής προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε., οριοθέτηση και θεσμοθέτησή τους, κίνητρα για την άμεση ή έμμεση συνένωση-μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και μέτρα δραστικού περιορισμού της κατάτμησής τους. Ενίσχυση και προτεραιότητα της βιολογικής γεωργίας, κτηνοτροφίας, ειδικά σε καλλιέργειες/ζωικές μονάδες εντός των ζωνών παραγωγής προϊόντων ΠΓΕ και ΠΟΠ, Natura 2000 και κοντά σε σημαντικά επιβαρυσμένους υδάτινους αποδέκτες. Εκτεταμένες δράσεις επίδειξης σε επιλεγμένες καινούργιες καλλιέργειες και σε μεθόδους παραγωγής. Οργάνωση του πρωτογενή τομέα σε σύγχρονα επιχειρηματικά πρότυπα και ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας Ενισχύσεις στη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων και υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών και νέων βιοκαλλιεργητών. Υποστήριξη, αναγνώριση, σήμανση της τοπικής αγροτικής παραγωγής, υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας. Ενίσχυση-μεταφορά τεχνογνωσίας στους ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ για βελτίωση των υποδομών άρδευσης, εξοικονόμηση νερού και υιοθέτηση συστημάτων κατανομής, παρακολούθησης και τιμολόγησης του νερού άρδευσης. <p><u>Έργα-μελέτες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Μελέτες οριοθέτησης της γης υψηλής παραγωγικότητας και των περιοχών παραγωγής προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ. Εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Χωροθέτηση "πυλοτικού" εκτατικού κτηνοτροφικού πάρκου σε κάθε Π.Ε. και δημιουργία νέων βοσκοτόπων. Εκπόνηση μελετών ΠΟΑΠΔ, για τις περιοχές του Αμβρακικού και για τις Δυτ. Ακτές Αιτωλίας και τις Εχινάδες νήσους και χωροθέτηση μικρών ΠΟΑΥ υδατοκαλλιέργειας σε άλλες περιοχές της ΠΔΕ, αξιοποίηση τμημάτων των υδροβιότοπων με ελεγχόμενη ανάπτυξη μεμονωμένων ή μικρών συγκεντρώσεων υδατοκαλλιεργειών και δημιουργία υποδομών που σχετίζονται με την αλιευτική και υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα. Πιλοτική μελέτη έμμεσης συνένωσης-μεγέθυνσης γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Βελτίωση και εκσυγχρονισμός του πεπαλαιωμένου και με πολλά προβλήματα αρδευτικού δικτύου. Ενεργειακή υποστήριξη των περιοχών με Α.Π.Ε. και εφαρμογή προγραμμάτων εξοικονόμησης νερού για άρδευση και ύδρευση. 	<p>Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα, Περιβάλλον-μεταφορές</p>	<p>Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας» ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»</p>	<p>Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ΥΠΕΚΑ Αποκεντρωμένη διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Διεύθυνση Αγροτικών υποθέσεων. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής.</p>	<p>ΕΤΠΑ-ΕΓΤΑΑ</p>

<p>2.4 Ενίσχυση της πρόσβασης, χρήσης και ποιότητας, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, ανάπτυξη προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα, τις νέες τεχνολογίες και την καινοτομία και ενίσχυση της συνεργασίας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με τους φορείς έρευνας, τεχνολογίας και εκπαίδευσης. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας. ο Βελτίωση της πρόσβασης, χρήσης, ποιότητας ΤΠΕ και αξιοποίησή τους για τουριστική προβολή και αγροτική οικονομία. ο Δημιουργία εταιρικών σχέσεων συνεργασίας φορέων έρευνας/τεχνολογίας και επιχειρήσεων. <p><u>Έργα-μελέτες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Χωροθέτηση-πολεοδόμηση και λειτουργία ως Ευρύτερης Ζώνης Τεχνολογικού Πάρκου ή "Ειδικής Ζώνης Γνώσης, Καινοτομίας, Δημιουργικής Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης" της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου και του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών (Τοπικό Ρυμοτομικό Σχέδιο). ο Εξειδικευμένες παρεμβάσεις και εστιάσεις ενίσχυσης-στήριξης της καινοτομίας-έρευνας σε αστικά κέντρα: α) έξυπνη πόλη, β) πράσινη ενεργειακή πόλη, γ) η πόλη ως πόλος έλξης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. ο Εφαρμογή δράσεων και προγραμμάτων ανάπτυξης της έρευνας, νέων τεχνολογιών και καινοτομίας εστιάζοντας στους "τομείς – περιοχές" που συνιστούν συγκριτικά πλεονεκτήματα και τομείς αναπτυξιακών προτεραιοτήτων με σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα για την περιφέρεια όπως: α) τουρισμός – πολιτισμός, β) γεωργία, κτηνοτροφία, ιχθυοκαλλιέργειες και τρόφιμα – ποτά, γ) προηγμένα υλικά και μικροηλεκτρονική. ο Διάχυση εφαρμογών πληροφορικής: α) σε εγκαταστάσεις πολιτισμού-τουρισμού και στον εκσυγχρονισμό τουριστικών μονάδων, β) στον εμπλουτισμό αγροτικών προϊόντων με εισαγωγή δυναμικών καλλιέργειών και είδη ψαριών, γ) στη διάχυση ενεργειακών τεχνολογιών. 	<p>Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα</p>	<p>Α. «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας» Β. «Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους»</p>	<p>Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Γ.Γ. Έρευνας και Τεχνολογίας) ΥΠΕΚΑ</p>	<p>ΕΤΠΑ/ταμείο Συνοχής</p>
<p>2.5 Ανάπτυξη του εμπορίου, της διαμετακόμισης και των μεταφορικών υπηρεσιών, με επίκεντρο το διεθνή λιμένα των Πατρών και το λιμένα – ελεύθερη ζώνη Πλατυγιαλίου Αστακού, έμφαση στο σχεδιασμό της βιομηχανικής – βιοτεχνικής δραστηριότητας σε οργανωμένα Επιχειρηματικά Πάρκα και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Χαρακτηρισμός του λιμένα της Πάτρας ως ελεύθερη ζώνη και οργάνωση σε ενιαία διοίκηση όλων των λιμένων της ΠΔΕ με έδρα την Πάτρα. ο Διατήρηση ιστού μονάδων (ιδιαίτερα αυτών που αξιοποιούν τοπικούς πόρους) στις ορεινές/μειονεκτικές περιοχές, με τρόπους και μέσα, που θα εξασφαλίζουν την αποφυγή αλλοίωσης του τοπίου, καθώς και αποφυγή συγκρούσεων με άλλες χρήσεις και επιβαρύνσεων του φυσικού και ιστορικού περιβάλλοντος των περιοχών. ο Απόδοση κινήτρων στις ευρύτερες περιοχές των ορεινών αγροτικών κέντρων, για αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων, λειτουργία βιοτεχνικών μονάδων, φοροαπαλλαγές κ.α., με έμφαση και προτεραιότητα στις ορεινές περιοχές που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Ολοκλήρωση των μεγάλων έργων και εγκαταστάσεων μεταφορών και εμπορίου, διαμετακόμισης στο χώρο της Περιφέρειας και σταδιακή λειτουργία των αναπτυξιακών της διαδρόμων και πόλων. ο Επέκταση της ΒΙΠΕ Πατρών και χωροθέτηση-θεσμοθέτηση-πολεοδόμηση-λειτουργία Επιχειρηματικών Πάρκων. ο Ολοκλήρωση της κατασκευής και λειτουργίας του εμπορικού τμήματος του νέου λιμένα Πατρών και χωροθέτηση-λειτουργία του Εμπορευματικού Κέντρου Πατρών. ο Ουσιαστική ενεργοποίηση της ΝΑΒΙΠΕ Αστακού/λιμανιού Πλατυγιαλίου. ο Εκκίνηση διαδικασιών ανάπτυξης της βιομηχανίας στις ευρύτερες περιοχές του Αγρινίου και του Πύργου – Αμαλιάδας. 	<p>Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα</p>	<p>Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας» Ζ. «Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»</p>	<p>Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου ΥΠΕΚΑ Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων.</p>	<p>ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής/ ΕΚΤ</p>
<p>2.6 Ανάπτυξη του ποιοτικού, υψηλού επιπέδου τουρισμού στις παράκτιες περιοχές, ειδικών/ήπιων μορφών τουρισμού σε συνδυασμένα πολιτιστικά-περιβαλλοντικά δίκτυα και σταδιακή αύξηση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Ειδικότερες ρυθμίσεις και δράσεις στις αναπτυξιακές ενότητες τουρισμού. ο Ολοκληρωμένος σχεδιασμός και διαχείριση του ποιοτικού τουρισμού και των περιβαλλοντικών πόρων στις παράκτιες περιοχές με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων χρήσεων γης. ο Ενίσχυση ήπιων μορφών τουρισμού και άλλων συμπληρωματικών παραγωγικών δραστηριοτήτων για την τόνωση των ορεινών περιοχών και των παραλίμνιων ζωνών με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων χρήσεων γης και προστασία του φυσικού-πολιτιστικού περιβάλλοντος. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Ανάδειξη του ιστορικού/πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι-Ναύπακτος-Θέρμο και δικτύωσή του με το διεθνούς σημασίας «αρχαιολογικό τρίπολο: Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλων» και με τους άλλους διεθνείς τουριστικούς προορισμούς του εθνικού και περιφερειακού χώρου. ο Μελέτες διαχείρισης του τουρισμού και των περιβαλλοντικών πόρων στις παράκτιες περιοχές και αντιμετώπισης των συγκρούσεων χρήσεων γης (ΠΟΑΠΔ, ΠΕΧΠ). ο Επέκταση-ποιοτική αναβάθμιση (με υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις – 4,5 αστέρων) των τουριστικών υποδομών στις παράκτιες ζώνες ο Έργα και μελέτες ενίσχυσης συγκεκριμένων ειδικών μορφών τουρισμού: α) χιονοδρομικός, αθλητικός, πεζοπορικός-περιηγητικός τουρισμός στην ευρύτερη περιοχή Καλαβρύτων και Χελμού, β) θεραπευτικός τουρισμός (ιαματικές πηγές Καιάφα, Κυλλήνης, Κουνουπελίου και Π.Ε. Αιτ/νίας), γ) θαλάσσιος, ιστιοπλοϊκός τουρισμός και τουρισμός κρουαζιέρας με σύγχρονες μαρίνες και εξοπλισμένα λιμάνια κρουαζιέρας (Κατάκολο, Πάτρα). ο Μελέτες και έργα ανάπτυξης του τουρισμού των πόλεων (αστικός, συνεδριακός, ειδικός τουρισμός). 	<p>Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα</p>	<p>Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και της υδατοκαλλιέργειας» ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και πρώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»</p>	<p>ΥΠΕΚΑ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού Υπουργείου Τουρισμού Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Δια βίου μάθησης, απασχόλησης, εμπορίου και τουρισμού</p>	<p>ΕΤΠΑ-ΕΓΤΑΑ</p>

	<p>2.7 Σχεδιασμένη ρύθμιση, έλεγχος πιέσεων/συγκρούσεων δραστηριοτήτων και βιώσιμη οργανωμένη ανάπτυξη δραστηριοτήτων στα πλαίσια ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ανάπτυξης περιοχών.</p> <p><u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Αποφυγή περαιτέρω κατατμήσεων (από ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ μεγαλύτερα όρια κατάτμησης και αρτιότητας, κατάργηση παρεκκλίσεων στην εκτός σχεδίου δόμηση κ.α.). Ειδικότερα μέτρα και ρυθμίσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη των παράκτιων ενοτήτων και την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής. Εκπόνηση και έγκριση των τοπικών χωροταξικών σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του αναθεωρημένου ΠΠΧΣΑΑ. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Πιλοτική μελέτη και εφαρμογή της μεγέθυνσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με εκούσιες διαδικασίες και περιορισμός νέων οικιστικών επεκτάσεων στις απολύτως αναγκαίες (έδρες Καλλικράτειων Δήμων). Αναπλάσεις, Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών (ΣΟΑΠ), χαρακτηρισμός ιδιαίτερα υποβαθμισμένων-μειονεκτικών περιοχών ως Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) και σχεδιασμός οργανωμένων οικιστικών αναπτύξεων (ΠΕΡΠΟ) των οικιστικών περιοχών β' κατοικίας. Σχεδιασμός, οργάνωση και λειτουργία υποδοχένων παραγωγικών δραστηριοτήτων [επιχειρηματικά πάρκα, κτηνοτροφικά πάρκα, μικρές ΠΟΑΥ οργανωμένες και ποιοτικά ελεγχόμενης εντατικής (βιολογικής κατά προτεραιότητα) υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας] και «σημειακών» χωροθετήσεων ποιοτικού επιπέδου ειδικών δραστηριοτήτων (ιαματικού, χειμερινού, ορεινού, ειδικού, αθλητικού τουρισμού κλπ). Ειδικά διαχειριστικά σχέδια αναβάθμισης του περιβάλλοντος και των τουριστικών και οικιστικών εγκαταστάσεων. Ολοκληρωμένα διαχειριστικά σχέδια για κάθε ενότητα του ορεινού χώρου. Αξιοποιήσεις εκτάσεων του δημοσίου. Εκπόνηση και έγκριση τοπικών χωροταξικών σχεδίων (Ρ.Σ./ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ). 	Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα Περιβάλλον-Μεταφορές	<p>Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας»</p> <p>Ε. «Πρώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων»</p> <p>ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»</p>	<p>ΥΠΕΚΑ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού Υπουργείο Τουρισμού Αποκεντρωμένη διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού.</p>	ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής/ ΕΚΤ
Άξονας 3:	Βιώσιμη αστική ανάπτυξη - Οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου	ΕΣΠΑ 2014-2020 Εθνικό σκέλος (Ε.Π.)	ΕΣΠΑ 2014-2020 ΠΕΠ ΠΔΕ	Φορείς υλοποίησης	Φορείς χρηματοδότησης
Στρατηγικές κατευθύνσεις Ρυθμίσεις-δράσεις Μελέτες-έργα	<p>3.1 Ενδοπεριφερειακή σύγκλιση και ισορροπία-πολυκεντρική χωρική οργάνωση του οικιστικού δικτύου στο σύνολο της έκτασης της ΠΔΕ.</p> <p><u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Διάχυση της ανάπτυξης σε περισσότερους πόλους-οικιστικά κέντρα. Πρώθηση της συνεργασίας μεταξύ πόλεων που ανήκουν στην ίδια Π.Ε. και κυρίως μεταξύ πόλεων/κωμοπόλεων που ανήκουν στην ίδια ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα, γειτονικών Δήμων. <p><u>Έργα-μελέτες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Έργα ενίσχυσης των δικτύων στον τομέα της δημόσιας υγείας, του πολιτισμού, του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης των αστικών κέντρων. Κατασκευή έργων οδικής υποδομής για την οργανική διασύνδεση των οικισμών μεταξύ τους, αλλά και με οικισμούς των γειτονικών Περιφερειών. 	Ανταγωνιστικότητα και επιχειρηματικότητα, Περιβάλλον και μεταφορές	<p>ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»</p> <p>Ζ. «Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»</p> <p>Θ. «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας»</p>	<p>Υπουργείο πολιτισμού και αθλητισμού Υπουργείο Υγείας ΥΠΕΚΑ Υπουργείο υποδομών, μεταφορών και δικτύων Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Γενικές Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας, Μεταφορών και Επικοινωνιών και Περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού.</p>	ΕΤΠΑ/Ταμείο συνοχής ΕΚΤ
	<p>3.2 Αειφόρος αστική ανάπτυξη και ισόρροπη σχέση του αστικού με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο, με τη σταδιακή δημιουργία εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου και βιώσιμης ανάπτυξης των ορεινών περιοχών και του αγροτικού χώρου μέσω σχέσεων συνέργειας.</p> <p><u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Ανάσχεση της πληθυσμιακής υπερσυγκέντρωσης στα μεγάλα αστικά κέντρα (Πάτρα, Αργίνο) με παράλληλη ενίσχυση των περιφερειακών κέντρων (5ου και 6ου επιπέδου, ενισχυμένου/απλού): πρώθηση στρατηγικών επανεγκατάστασης και περιβαλλοντικών μέτρων σε αγροτικές περιοχές υπό πίεση, διατήρηση ενός ελάχιστου ικανοποιητικού επιπέδου υπηρεσιών σε πόλεις μικρού και μεσαίου μεγέθους σε αγροτικές περιοχές και στήριξη της ανάπτυξης του ενδογενούς δυναμικού. Πρώθηση της δικτύωσης και ανάπτυξης εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου μεταξύ των αστικών κέντρων με κύρια πεδία συνεργασίας, ανταλλαγής εμπειριών, δικτύωσης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο σε ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης. Απόδοση μεγαλύτερου ποσοστού επιδότησης για επιχειρήσεις στον ορεινό χώρο (εναλλακτικού τουρισμού, μεταποίησης παραδοσιακών προϊόντων, επενδύσεων στον πρωτογενή, εξοικονόμησης ενέργειας). Προστασία και ανάδειξη του τοπίου, των περιοχών ειδικής προστασίας και ελέγχου της άναρχης δόμησης (άμεση πρώθηση εφαρμογής τοπικών χωροταξικών σχεδίων με αυτές τις κατευθύνσεις) με παράλληλα μέτρα, δράσεις και κίνητρα πρώθησης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. <p><u>Έργα-μελέτες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Κατάρτιση και εφαρμογή ειδικού επιχειρησιακού προγράμματος ενίσχυσης των ορεινών και ημιορεινών κωμοπόλεων και «κεφαλοχωριών» και των ευρύτερων περιοχών τους, ενίσχυση/βελτίωση των τεχνικών υποδομών, του κοινωνικού εξοπλισμού και των διοικητικών υπηρεσιών και συμμετοχή στα συνεχιζόμενα προγράμματα Leader ΟΠΑΑΧ. Βελτίωση των υποδομών προσπέλασης, τηλεπικοινωνίας και ανάπτυξη τηλε-υπηρεσιών. Έργα αισθητικής, μορφολογικής αναβάθμισης του κτιριακού πλούτου και του δημόσιου χώρου των οικισμών με έμφαση στα κέντρα τους. Αντιμετώπιση των προβλημάτων μεγάλων αστικών κέντρων, που παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις δραστηριοτήτων του δευτερογενή τομέα (ευρύτερη περιοχή Πατρών - Αιγίου και Αργινίου), ενίσχυση της παραγωγής και μεταποίησης παραδοσιακών βιολογικών γεωργικών, κτηνοτροφικών προϊόντων και προϊόντων υδατοκαλλιέργειας (ΠΟΠ, ΠΓΕ) και της καινοτομίας. 	Ανταγωνιστικότητα και επιχειρηματικότητα	<p>Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας»</p> <p>ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»</p>	<p>Υπουργείο εργασίας, κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας Υπουργείο υποδομών, μεταφορών και δικτύων Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων</p>	ΕΤΠΑ/Ταμείο συνοχής ΕΚΤ

	<p>3.3 Ανάδειξη της ιδιαίτερης ταυτότητας του συστήματος οικισμών 2ου έως 6ου επιπέδου <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Προστασία-ανάδειξη του δομημένου περιβάλλοντος, των πολιτιστικών πόρων και του χαρακτήρα των οικισμών. Ανάπτυξη του αστικού τουρισμού στα σημαντικά αστικά κέντρα. Οργάνωση και ανάπτυξη ποιοτικού – υψηλού επιπέδου τουρισμού και παραθεριστικής κατοικίας στους παράκτιους οικισμούς καθώς και ήπιου – εναλλακτικού τουρισμού στην ορεινή ενδοχώρα. <p><u>Έργα-μελέτες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Έργα-μελέτες αναπλάσεων των ιστορικών κέντρων των οικισμών, χαρακτηρισμοί αξιόλογων κτιρίων και ανάδειξη του δομημένου περιβάλλοντος, των πολιτιστικών πόρων και του χαρακτήρα τους. 	Ανταγωνιστικότητα και επιχειρηματικότητα	ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»	ΥΠΕΚΑ Υπουργείο πολιτισμού και αθλητισμού Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού.	ΕΤΠΑ/Ταμείο συνοχής ΕΚΤ
	<p>3.4 Ορθολογική κατανομή του διοικητικού, αυτοδιοικητικού και κοινωνικού εξοπλισμού σε τοπικό επίπεδο (με βάση και την μεταρρύθμιση στην Αυτοδιοίκηση). <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Διατήρηση της κοινωνικής συνοχής με επένδυση στην παιδεία, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, δράσεις προώθησης της απασχόλησης, πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, λειτουργία συστημάτων κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής πρόνοιας, ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων και καταπολέμηση των διακρίσεων. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση των διοικητικών και κοινωνικών λειτουργιών στη βάση του ιεραρχημένου οικιστικού δικτύου. Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες με εισαγωγή νέων τεχνολογιών και προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων. Συντήρηση/βελτίωση των κτιρίων εκπαίδευσης, των αθλητικών εγκαταστάσεων, των υποδομών υγείας και πρόνοιας και των πολιτιστικών εγκαταστάσεων. Αποπερατώσεις, διαμορφώσεις και αναπλάσεις κοινοχρήστων χώρων και χώρων πρασίνου. 	Εκπαίδευση-κατάρτιση-απασχόληση	Β. «Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους» Η. «Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού» Θ. «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας» Ι. «Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση»	ΥΠΕΚΑ Υπουργείο πολιτισμού και αθλητισμού Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων Υπουργείο εργασίας, κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας	ΕΤΠΑ/Ταμείο συνοχής ΕΚΤ
Άξονας 4:	Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ	ΕΣΠΑ 2014-2020 Εθνικό σκέλος (Ε.Π.)	ΕΣΠΑ 2014-2020 ΠΕΠ ΠΔΕ	Φορείς υλοποίησης	Φορείς χρηματοδότησης
Στρατηγικές κατευθύνσεις Ρυθμίσεις-δράσεις Μελέτες-έργα	<p>4.1. Προστασία και ανάδειξη των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών και των τοπίων (κατά προτεραιότητα διεθνούς και εθνικής σημασίας). <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Προστασία των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών (Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας της Συνθήκης Ramsar, Περιοχές της Σύμβασης Βαρκελώνης, Βιογενετικά Αποθέματα, Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα, Εθνικά Πάρκα, Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, Καταφύγια Άγριας Ζωής, Εκτροφεία Θηραμάτων), επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων και ανασχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας. Ενίσχυση της συμβολής της περιφερειακής διοίκησης (Αποκεντρωμένη Διοίκηση, αιρετή Περιφέρεια, Δήμοι) στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας σε περιφερειακό επίπεδο. Εξειδίκευση ρυθμίσεων-μέτρων και δράσεων ανάλογα με το γεωγραφικό χαρακτήρα των περιοχών (παράκτιος/ορεινός χώρος). <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Μελέτες και έργα προστασίας των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών και της βιοποικιλότητας. 	Περιβάλλον-μεταφορές	ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»	ΥΠΕΚΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού.	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής ΕΚΤ
	<p>4.2 Υλοποίηση δράσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Προστασία του παράκτιου μετώπου της ΠΔΕ με ειδικότερα μέτρα ανά βαθμό τρωτότητας της περιοχής. Αλλαγή του υφιστάμενου αναπτυξιακού μοντέλου προς μια κατεύθυνση βιώσιμης και πράσινης οικονομίας χαμηλών ή και μηδενικών εκπομπών άνθρακα. Προσαρμογή στους τομείς της βιομηχανίας, της γεωργικής παραγωγής και της ενέργειας, προώθηση των ΑΠΕ, ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Έργα προστασίας του παράκτιου μετώπου Έργα υποδομών στους παραγωγικούς τομείς για την προώθηση των ΑΠΕ και την ενεργειακή εξοικονόμηση. 	Περιβάλλον	Ε. «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων»	ΥΠΕΚΑ Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων.	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής ΕΚΤ
	<p>4.3 Αειφόρος χρήση των θαλασσών και των υδάτων, διατήρηση και προστασία των οικοσυστημάτων και των βασικών πόρων τους. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Εφαρμογή των ρυθμίσεων και δράσεων των Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής για την προστασία των υδάτων της ΠΔΕ και διατήρηση των υδάτων (επιφανειακών, υπόγειων) σε «καλή κατάσταση» όπως ορίζει η Οδηγία 2000/60/ΕΚ. Διαχείριση ακραίων φαινομένων και κρίσεων (προβλήματα λειψυδρίας, πλημμυρών κλπ). Ρυθμίσεις και δράσεις προστασίας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και των βασικών τους πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Εφαρμογή των έργων των Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής της ΠΔΕ. Έργα αντιμετώπισης ακραίων φαινομένων. Βιώσιμη αξιοποίηση των υδάτων για την παραγωγή ενέργειας, την ύδρευση οικισμών και την διατήρηση των οικοσυστημάτων. 	Περιβάλλον	Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας» ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»	ΥΠΕΚΑ (Γ.Γ. υδάτων) Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας, Ιονίου, Διεύθυνση Υδάτων.	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής ΕΚΤ

	<p>4.4 Αξιοποίηση ενεργειακών πόρων, προώθηση των ΑΠΕ, βιώσιμη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων και βελτίωση-ολοκλήρωση λοιπών δικτύων. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ανάδειξη της ΠΔΕ σε στρατηγικά ενεργειακή Περιφέρεια, με αξιοποίηση των ΑΠΕ (αιολικό, υδραυλικό δυναμικό, ηλιακή ενέργεια, γεωθερμία και βιομάζα). ○ Ιδιαίτερα μέριμνα για την έλευση του φυσικού αερίου στην ΠΔΕ. ○ Βιώσιμη εκμετάλλευση των πεδίων υδρογονανθράκων με μέριμνα στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων ζωνών. ○ Βιώσιμη αξιοποίηση του φυσικού ορυκτού πλούτου μέσω της επαρκούς θεσμοθέτησης περιοχών εκμετάλλευσης. ○ Βιώσιμη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων (κλείσιμο και αποκατάσταση ΧΑΔΑ, προώθηση της ανακύκλωσης, προμήθεια και τοποθέτηση ειδικών κάδων, αξιολόγηση και εφαρμογή συστήματος δίκαιης χρέωσης των δημοτικών τελών, δημιουργία ΚΔΑΥ, ΚΑ, κομποστοποίηση και επιβολή προστίμων/κυρώσεων), με ταυτόχρονη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, όπου είναι εφικτό. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Έργα υποδομών για την βιώσιμη αξιοποίηση των πεδίων υδρογονανθράκων, του αιολικού δυναμικού και του φυσικού ορυκτού και του υδάτινου πλούτου. ○ Έργα για την έλευση του φυσικού αερίου. ○ Έργα διαχείρισης/επεξεργασίας των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων. ○ Αντικατάσταση/βελτίωση/συντήρηση και επέκταση δικτύων (ύδρευσης, άρδευσης, αποχέτευσης). 	Περιβάλλον	Δ. «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς» ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»	ΥΠΕΚΑ Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων. Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Περιβάλλοντος και χωρικού σχεδιασμού.	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής ΕΚΤ
	<p>4.5 Προστασία, αξιοποίηση, ανάδειξη και σύνδεση σε δίκτυα του σημαντικού αριθμού αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων (παγκόσμιας κληρονομιάς). <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος της ΠΔΕ με επίκεντρο το αρχαιολογικό – πολιτιστικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία- Αρχαία Ήλιδα-Επικούρειος Απόλλων και του ιστορικού – πολιτιστικού τριπόλου Μεσολόγγι-Ναύπακτος-Θέρμο και σύνδεση σε δίκτυα με σημαντικούς αρχαιολογικούς-πολιτιστικούς χώρους γειτονικών Περιφερειών. ○ Προστασία, αξιοποίηση, ανάδειξη υπόλοιπων σημαντικών αρχαιολογικών/ιστορικών/πολιτιστικών χώρων. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Μελέτες και έργα υποδομών και ανάδειξης-προστασίας του πολιτιστικού αποθέματος της ΠΔΕ. 	Περιβάλλον	ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»	ΥΠΕΚΑ Υπουργείο πολιτισμού και αθλητισμού Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Δια βίου μάθησης, απασχόλησης, εμπορίου και τουρισμού	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής ΕΚΤ
Άξονας 5:	Ανάδειξη – ενίσχυση των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ-Μ	ΕΣΠΑ 2014-2020 Εθνικό σκέλος (Ε.Π.)	ΕΣΠΑ 2014-2020 ΠΕΠ ΠΔΕ	Φορείς υλοποίησης	Φορείς χρηματοδότησης
Στρατηγικές κατευθύνσεις Ρυθμίσεις-δράσεις Μελέτες-έργα	<p>5.1 Οδικό άξονας Διεθνούς Σημασίας <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ολοκλήρωση συμβάσεων παραχώρησης Ιόνιας Οδού – Ολυμπίας Οδού. ○ Ολοκλήρωση τμήματος Πάτρας-Πύργου ως δημόσιου έργου. ○ Προώθηση λοιπών αξόνων αστικού οδικού δικτύου. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Τροποποίηση μελέτης Ολυμπίας Οδού στο τμήμα Πύργος-Καλό Νερό. ○ Ολοκλήρωση μελετών «Διαγωνίου άξονα» Αντίρριο-Ιτέα-Λαμία (ΠΑΘΕ). ○ Εκπόνηση μελετών λοιπών προτεινόμενων αξόνων. ○ Ιωάννινα – Άρτα – Αμφιλοχία – Μεσολόγγι – Αντίρριο (Ιόνια Οδός) (εκτός τμήματος Κλόκοβας). ○ Παραϊόνια Οδός [Αμβρακία-Κατούνα-Βόνιτσα(παρακ.)-Πρέβεζα]. ○ Αντίρριο – Ναύπακτος – Ιτέα – Λαμία - “Διαγώνιος”. ○ Πλατυγιάλι-Αργίνο-Καρπενήσι-Λαμία. ○ Κόρινθος – Αίγιο – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα (Ολυμπία Οδός). ○ “Οριζόντιος Άξονας” Κατάκολο-Πύργος-Αρχαία Ολυμπία-Τρίπολη/Μυκήνες. 	Περιβάλλον - μεταφορές	Ζ. «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»	Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής/συμβάσεις παραχωρήσεων
	<p>5.2 Οδικό άξονας Εθνικής - Διαπεριφερειακής Σημασίας <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Αναβάθμιση του πλέγματος των οδικών διαπεριφερειακών αξόνων, με βελτιώσεις χάραξης, κατασκευή νέων τμημάτων, παρακάμφσεων οικισμών. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Εκπόνηση μελετών προτεινόμενων αξόνων. ○ Πάτρα-Τρίπολη (Ε.Ο.111). ○ Διακοπτό-Καλάβρυτα-Κλειτορία-Τρίπολη. ○ Α/Δ Αραξού-Λάππα (σύνδεση με Ολυμπία Οδό). 	Περιβάλλον - μεταφορές	Ζ. «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»	Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και δικτύων	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής/συμβάσεις παραχωρήσεων
	<p>5.3 Ενδοπεριφερειακοί οδικοί άξονες <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Αναβάθμιση του πλέγματος των οδικών ενδοπεριφερειακών αξόνων, με βελτιώσεις χάραξης, κατασκευή νέων τμημάτων, παρακάμφσεων οικισμών. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Εκπόνηση μελετών προτεινόμενων αξόνων. ○ Μεσολόγγι – Αιτωλικό – Αστακός – Μύτικας – Πάλαιρος – Βόνιτσα. ○ Ναύπακτος – Θέρμο – Παραβόλα – Αργίνο (βόρεια της Τριχωνίδας). ○ Ναύπακτος - Θέρμο – Προυσσός – προς Καρπενήσι. ○ Κυλλήνη-σύνδεση με Ε.Ο. Πατρών-Πύργου και Ολυμπία Οδό. ○ Ανδρίτσαινα – Κρέστενα – Ζαχάρω. ○ Πανόπουλο – Λάλας – Αρχαία Ολυμπία – Κρέστενα. 	Περιβάλλον - μεταφορές	Ζ. «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»	Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και δικτύων Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Διεύθυνση Τεχνικού Ελέγχου. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Διεύθυνση Τεχνικών Έργων.	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής/συμβάσεις παραχωρήσεων

	<p>5.4 Σιδηροδρομικές Μεταφορές <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Ολοκλήρωση ΠΑΘΕ/Π στο τμήμα Κόρινθος-Πάτρα. Αναβάθμιση γραμμής Πάτρας-Πύργου. Αναβάθμιση Οδοντωτού Διακοπτού-Καλαβρύτων. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Τροποποίηση μελετών για το τμήμα Ρίο-νέος λιμένας Πάτρας. Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας και τεχνικών μελετών σύνδεσης ΒΙΠΕ Πάτρας. Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας επέκτασης «Οδοντωτού» έως το χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων. Ρίο – Πάτρα - νέο λιμάνι. Κιάτο-Πάτρα-Πύργος-Αρχαία Ολυμπία και σύνδεση με ΒΙΠΕ Πάτρας. Αναβάθμιση τουριστικής γραμμής Λιμένα Κατακόλου-Αρχαίας Ολυμπίας. 	Περιβάλλον - μεταφορές	Ζ. «Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»	Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και δικτύων	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής
	<p>5.4 Θαλάσσιες Μεταφορές <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Αναβάθμιση λιμένα Πατρών ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών. Αναβάθμιση εξυπηρέτησεων λοιπών λιμένων ΠΔΕ για την εξυπηρέτηση ακτοπλοΐας (Κυλλήνη), κρουαζιέρας (Κατάκολο). <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Επικαιροποίηση προγραμματικών σχεδίων ανάπτυξης λιμένος Πάτρας. Εκπόνηση/επικαιροποίηση προγραμματικών σχεδίων ανάπτυξης λοιπών λιμένων ΠΔΕ. Πολυχρηστικό κρηπίδωμα νέου λιμένα Πατρών. Σύνδεση της λιμενικής ζώνης με το σιδηροδρομικό δίκτυο. Έργα αναβάθμισης του λιμένα Κατακόλου και αναβάθμιση της σύνδεσής του (οδικής, σιδηροδρομικής) με Αρχαία Ολυμπία. Έργα βελτίωσης υποδομών λιμένα Μεσολογγίου. 	Περιβάλλον - μεταφορές	Ζ. «Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»	Αρμόδια Υπουργεία και διευθύνσεις: Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής
	<p>5.5 Αεροπορικές μεταφορές <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία υποδομής εξυπηρέτησης εμπορευματικής δραστηριότητας στο Α/Δ Αράξου. Χωροθέτηση και αδειοδότηση υποδομών εξυπηρέτησης υδροπλάνων. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για τη δημιουργία εμπορευματικής δραστηριότητας στο Α/Δ Αράξου. Εκπόνηση σχετικής μελέτης σκοπιμότητας για την λειτουργία εμπορικού/εμπορευματικού αεροδρομίου Ανδραβίδας. Έργα υποδομών υδατοδρομίων (Πάτρα, Κατάκολο, Κυλλήνη, Μεσολόγγι, Τριχωνίδα). 	Περιβάλλον - μεταφορές	Ζ. «Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»	Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και δικτύων	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής
	<p>5.5 Συνδυασμένες Μεταφορές <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία υποδομών εξυπηρέτησης συνδυασμένης οδικής/σιδηροδρομικής/θαλάσσιας μεταφοράς στην Πάτρα. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία Εμπορευματικών Κέντρων (ΕΚ) στην Πάτρα, σε χωρική συσχέτιση με το λιμένα Πατρών. Κατασκευή πολυχρηστικού κρηπίδωματος στο νέο λιμένα Πατρών. 	Περιβάλλον - μεταφορές	Ζ. «Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»	Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής
Άξονας 6:	Χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου	ΕΣΠΑ 2014-2020 Εθνικό σκέλος (Ε.Π.)	ΕΣΠΑ 2014-2020 ΠΕΠ ΠΔΕ	Φορείς υλοποίησης	Φορείς χρηματοδότησης
Στρατηγικές κατευθύνσεις Ρυθμίσεις-δράσεις Μελέτες-έργα	<p>6.1 Προώθηση ολοκληρωμένης ανάπτυξης μειονεκτικών περιοχών ορεινής ενδοχώρας. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Συγκρότηση ορεινών κέντρων. Στήριξη της επιχειρηματικότητας με παροχή κινήτρων για προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, προώθηση της βιοτεχνίας – χειροτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων και της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας. Επέκταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) στον ορεινό χώρο. Έμφαση και εξειδίκευση (κατά ορεινή ενότητα) στην ενίσχυση της απασχόλησης και συγκράτηση του πληθυσμού και στη βιώσιμη ανάπτυξη των μειονεκτικών και προβληματικών περιοχών. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Μελέτες και έργα ενίσχυσης και αναζωογόνησης των περιοχών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007. Μελέτες και έργα υποδομών (μεταφορών και λοιπών δικτύων) και αναπλάσεων του οικιστικού ιστού στους ορεινούς οικισμούς. Ολοκληρωμένες αναπτυξιακές παρεμβάσεις και προγράμματα για την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στον ορεινό χώρο. 	Περιβάλλον-μεταφορές Ανταγωνιστικότητα-επιχειρηματικότητα Εκπαίδευση, κατάρτιση, απασχόληση	Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας» ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων» Η. «Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού» Θ. «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας»	ΥΠΕΚΑ Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας Υπουργείο Τουρισμού	ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής/

	<p>6.2. Ολοκληρωμένος σχεδιασμός του παράκτιου χώρου με προτεραιότητα στις περιοχές που δέχονται μεγάλες πιέσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες: <u>Ρυθμίσεις-δράσεις</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Αναθεώρηση ρυθμίσεων ΖΟΕ στα πλαίσια των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ. ο Ενοποίηση και προώθηση ειδικών διαχειριστικών σχεδίων με σκοπό την τουριστική αξιοποίηση, με παράλληλο έλεγχο των συγκρούσεων με παραγωγικές χρήσεις και την προστασία του περιβάλλοντος και προσδιορισμός κρίσιμων περιοχών οι οποίες κατά προτεραιότητα θα σχεδιασθούν. <p><u>Μελέτες-έργα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Προώθηση τοπικού σχεδιασμού περιοχών β κατοικίας, τουριστικών και λοιπών παραγωγικών περιοχών (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, ΠΟΑΠΔ). ο Ειδικά διαχειριστικά σχέδια για την τουριστική αξιοποίηση του παράκτιου χώρου. ο Μελέτες και έργα υποδομών (μεταφορών και λοιπών δικτύων) και αναπλάσεων του οικιστικού ιστού στους παράκτιους οικισμούς. 	Περιβάλλον-μεταφορές Ανταγωνιστικότητα-επιχειρηματικότητα	Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας» ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»	ΥΠΕΚΑ Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας Υπουργείο Τουρισμού	ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής/
Άξονας 7:	Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης	ΕΣΠΑ 2014-2020 Εθνικό σκέλος (Ε.Π.)	ΕΣΠΑ 2014-2020 ΠΕΠ ΠΔΕ	Φορείς υλοποίησης	Φορείς χρηματοδότησης
Στρατηγικές κατευθύνσεις Ρυθμίσεις-δράσεις Μελέτες-έργα	<p>7.1. Δημιουργία βιώσιμων διοικητικά ενοτήτων και χωρική διάρθρωση της ΠΔΕ, ως κεντρική περιοχή στην Μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Χωρική διαμόρφωση διαπεριφερειακής διοικητικής (κρατική) χωρικής ενότητας με δύο εναλλακτικές και ανάπτυξη και δραστική βελτίωση των συνεργασιών και δικτυώσεων μεταξύ των Περιφερειών της νέας προγραμματικής – αναπτυξιακής διαπεριφερειακής ενότητας. ο Χωρική διαμόρφωση ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών αυτοδιοικητικών χωρικών ενοτήτων: πρόταση (μετά από συναινετικές διαδικασίες) για αναδιάρθρωση των ορίων κάποιων Δήμων. 	Μεταρρύθμιση του Δημοσίου		Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Διεύθυνση Διοίκησης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, Διευθύνσεις διαφάνειας και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, Εξυπηρέτησης του πολίτη, Διοίκησης και Οικονομικού	
	<p>7.2 Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της ΠΔΕ <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Στοχοθεσία, επάρκεια οργανωτικής υποδομής και εξοπλισμός. ο Πολιτική προστασία και αξιοποίηση χρηματοδοτικών προγραμμάτων. ο Βελτίωση των σχέσεων με τους πολίτες, διαφάνεια και καλύτερη εξυπηρέτησή τους από τους δημόσιους φορείς. ο Επανεξέταση των συγχωνεύσεων στον τομέα των οικονομικών υπηρεσιών (ΔΟΥ) ώστε να μην επιδεινώνεται η εξυπηρέτηση του πολίτη και να μην δυσχεραίνεται η λειτουργία του ίδιου του φορέα και η αποτελεσματικότητά του. 	Μεταρρύθμιση του Δημοσίου	Β. «Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους»	Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Διεύθυνση Διοίκησης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, Διευθύνσεις διαφάνειας και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, Εξυπηρέτησης του πολίτη, Διοίκησης και Οικονομικού	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής
	<p>7.3 Συστηματική και συντονισμένη από την ΠΔΕ προώθηση συνεργασιών, δικτυώσεων και δράσεων μεταξύ των δήμων της περιφέρειας σε κάθε ΠΕ και με τις γειτονικές Περιφέρειες. <u>Ρυθμίσεις-δράσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ο Συστηματική και συντονισμένη, από την ΠΔΕ, προώθηση συνεργασιών, δικτυώσεων και δράσεων μεταξύ των Δήμων της Περιφέρειας και σε κάθε ΠΕ με οδηγό τα πολυτοπικά συστήματα ανάπτυξης της Περιφέρειας και τις προτεινόμενες οκτώ (8) ενδοπεριφερειακές (διαδημοτικές) αναπτυξιακές ενότητες. 	Μεταρρύθμιση του Δημοσίου		Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Διεύθυνση Διοίκησης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, Διευθύνσεις διαφάνειας και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, Εξυπηρέτησης του πολίτη, Διοίκησης και Οικονομικού	

B.1.1.ε.2 Μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης

Το μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης προσδιορίζει τις **σημαντικές ενέργειες που απαιτούνται για την εφαρμογή του αναθεωρημένου Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, του οποίου ο χρονικός ορίζοντας είναι το 2030**. Στον μακροχρόνιο ορίζοντα τοποθετείται η **ολοκλήρωση ενεργειών, διαδικασιών και έργων**, τόσο από πλευράς ανταπόκρισης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, όσο και από πλευράς εμφανών αποτελεσμάτων από τις ρυθμίσεις και τα μέτρα που θεσπίζονται, ιδιαίτερα στους παρακάτω τομείς και πεδία, κρίσιμης σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας:

I. Περιβάλλον – πολιτισμός

1. Προστασία και ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτινων πόρων, θαλάσσιων υδάτων.
2. Προστασία και ολοκληρωμένη διαχείριση περιβαλλοντικών πόρων διεθνών συμβάσεων, φυσικών μνημείων / τοπίων και περιοχών φυσικού κάλλους (υδροβιότοποι, λίμνες, δάση, οικοσυστήματα, εθνικά πάρκα, περιοχές Natura, κλπ).
3. Προστασία και ολοκληρωμένη διαχείριση αρχαιολογικών χώρων και μνημείων (με επίκεντρο το αρχαιολογικό τρίπολο διεθνούς σημασίας Αρχαία Ολυμπία - Επικούρειος Απόλλωνας - Αρχαία Ήλιδα και το ιστορικό - πολιτιστικό τρίπολο Μεσολόγγι – Ναύπακτος - Θέρμο) και δημιουργία δικτύων ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών – εθνικών.
4. Προστασία και ολοκληρωμένη διαχείριση παραδοσιακών και αξιόλογων οικισμών.

II. Οικιστικές δραστηριότητες

1. Έλεγχος, αναζήτηση-σχεδιασμός οργανωμένων οικιστικών αναπτύξεων της β' κατοικίας και έλεγχος των συγκρούσεων χρήσεων γης στον παράκτιο χώρο (αναθεώρηση ΖΟΕ Ηλείας, ΠΕΡΠΟ, ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ).
2. Δράσεις σε ιδιαίτερα υποβαθμισμένες – μειονεκτικές περιοχές που χαρακτηρίζονται ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ), μετά την εκπόνηση και έγκριση των σχετικών ειδικών μελετών.
3. Πρόληψη – οργάνωση πιέσεων σε ευρύτερες περιοχές αξόνων, πόλων και κόμβων μεταφορών και ρύθμιση συγκρούσεων χρήσεων γης (ευρύτερη περιοχή αστικών κέντρων).
4. Ρυθμίσεις, πολεοδομήσεις, επεκτάσεις, αναπλάσεις οικισμών, καθώς και λειτουργία περιοχών οργανωμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων (Επιχειρηματικά Πάρκα, ΠΟΑΠΔ, λατομικές ζώνες).

III. Οικιστικό δίκτυο

1. Αναπλάσεις ιστορικών πυρήνων-κέντρων και παραλιακών μετώπων οικισμών, Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών (ΣΟΑΠ), εφαρμογή μορφολογικών κανόνων από μελέτες ΥΠΕΚΑ για οικισμούς κάτω των 2000 κατοίκων.
2. Κατασκευή - συμπλήρωση – επέκταση - συντήρηση έργων δικτύων – τεχνικής υποδομής και κοινωνικού εξοπλισμού.
3. Δημιουργία ζωνών αστικού πρασίνου και κοινόχρηστων χώρων και σύνδεσή τους σε δίκτυα.

IV. Υποδομές (μεταφορών, τεχνικές, ενέργειας κλπ.)

1. Έργα οδοποιίας, λιμενικά, αεροδρομίων, σιδηροδρομικού δικτύου, συνδυασμένων μεταφορών (όσα δεν αναφέρονται στον πίνακα του μεσοπρόθεσμου προγράμματος δράσης¹).

¹ Οδικόί άξονες Εθνικής - Διαπεριφερειακής Σημασίας:

Αντίρριο – Αγρίνιο – Αμφιλοχία – Μενίδι – Άρτα – Ιωάννινα (σημερινή εθνική οδός)

ΠΕΟ Πατρών – Αμαλιάδας – Πύργου

Ενδοπεριφερειακοί οδικοί άξονες:

Αμφιλοχία – Βόνιτσα – Άκτιο (σημερινή οδός)

Πάτρα – Χαλανδρίτσα – Καλάβρυτα

Πύργος – Σιμόπουλο – (σύνδεση με Ε.Ο.111) – Πανόπουλο – Ψωφίδα – Δάφνη

Αγρίνιο – Στράτος – Χαλκιάπουλο

Αμφιλοχία – Χαλκιάπουλο – Λίμνη Κρεμαστών

Γαβαλού – Παπαδάτες – Αγρίνιο (νότια της Τριχωνίδας)

Ναύπακτος – Σίμος – Πλάτανος – Άνω Χώρα – Θέρμο

ΠΕΟ Κορίνθου – Πάτρας

Παλαιά οδός Πάτρα – Κάτω Αχαΐας – Λεχαιών – Γαστούνης – Αμαλιάδας

Αμαλιάδα – Σιμόπουλο

Ζαχάρω – Φιγαλεία – Επικούρειος Απόλλων – Ανδρίτσεινα

Λιμενικά: Έργα βελτίωσης λιμένα Κυλλήνης, Έργα βελτίωσης υποδομών περιφερειακών λιμένων (Αιγίου, Αστακού) και δημιουργία-αναβάθμιση μαρίνων και τουριστικών αγκυροβολίων (θέσεις από ΕΠΧΣΑΑ τουρισμού).

Αεροδρομίων: Εκπόνηση σχετικής μελέτης σκοπιμότητας για την λειτουργία εμπορικού/εμπορευματικού αεροδρομίου Ανδραβίδας και

Μικρά περιφερειακά Α/Δ (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Επιτάλιο)

Συνδυασμένων μεταφορών: Δημιουργία Εμπορευματικών Κέντρων (ΕΚ) στο Πλατυγιάλι Αστακού, συνδεδεμένο με το λιμένα και δημιουργία υποδομής εμπορευματικής διακίνησης στο Α/Δ Αράξου.

2. Έργα Α.Π.Ε., ενέργειας - φυσικό αέριο, κοιτάσματα υδρογονανθράκων, εκμετάλλευσης ενεργειακών πόρων (γεωθερμικά πεδία, βιοαέριο κλπ, όσα δεν αναφέρονται στον πίνακα του μεσοπρόθεσμου προγράμματος δράσης).
3. Δίκτυα ύδρευσης, άρδευσης, αποχέτευσης.
4. Διαχείριση στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων (βιολογικοί καθαρισμοί, ΧΥΤΑ, ΧΥΤΥ, ΣΜΑ)
5. Φράγματα-τεχνητές λίμνες.
6. Τηλεπικοινωνίες – ευρυζωνικότητα.

V. Γεωργία

1. Οριοθέτηση, θεσμοθέτηση - προστασία και ολοκληρωμένη διαχείριση γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας και περιοχών παραγωγής προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.
2. Αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμός καλλιεργειών (βιολογική γεωργία).
3. Ενθάρρυνση ανάπτυξης επώνυμων αγροτικών (Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.) και τοπικών προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας.
4. Δημιουργία υποστηρικτικής υποδομής και υπηρεσιών (εκθέσεων, δημοπρατηρίων κλπ) και ενίσχυση τοπικών ομάδων παραγωγών.
5. Ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια ολοκληρωμένων παρεμβάσεων (ΟΛΠΑ) στα ορεινά.

VI. Κτηνοτροφία

1. Οριοθέτηση – θεσμοθέτηση - λειτουργία εκτατικών κτηνοτροφικών πάρκων (όσων δεν έχουν χωροθετηθεί και δεν λειτουργούν μέχρι το 2020).
2. Έλεγχος ελευθέρως βοσκής στα ορεινά δάση.
3. Ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια ΟΛΠΑ στα ορεινά.

VII. Υδατοκαλλιέργειες

1. Ολοκληρωμένος σχεδιασμός και διαχείριση των περιοχών στις δυτικές ακτές Αιτωλοακαρνανίας και στις ακτές Αμβρακικού, σε λίμνες, εσωτερικά ύδατα της ΠΔΕ (ΠΟΑΠΔ) και έλεγχος συγκρούσεων με τουρισμό, προστασία περιβάλλοντος και υδάτων.
2. Προώθηση βιολογικών υδατοκαλλιεργειών και εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών..
3. Συμπλήρωση, βελτίωση ειδικής υποδομής.

VII. Βιομηχανία –βιοτεχνία (μεταποίηση)

1. Επέκταση-λειτουργία ΒΙΠΕ Πατρών (μετά την έγκριση του πολεοδομικού της σχεδίου).
2. **Ενεργοποίηση ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγιαλίου Αστακού και συνεχιζόμενη λειτουργία Επιχειρηματικών Πάρκων μετά τη χωροθέτηση και πολεοδόμησή τους.**
3. Δημιουργία υποστηρικτικής υποδομής.
4. Ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια ΟΛΠΑ στα ορεινά.

IX. Εξόρυξη

1. Λειτουργία λατομικών περιοχών για την λήψη αδρανών υλικών, μετά το χαρακτηρισμό και τη θεσμοθέτησή τους.
2. Επιβολή περιβαλλοντικών όρων σε μεμονωμένες εξορυκτικές δραστηριότητες.

X. Τουρισμός

1. Ολοκληρωμένος σχεδιασμός και διαχείριση των περιοχών στον παράκτιο χώρο της ΠΔΕ και στις λίμνες (ΠΟΑΠΔ, ΠΕΡΠΟ, ΠΕΧΠ) και έλεγχος συγκρούσεων με υδατοκαλλιέργειες και προστασία περιβάλλοντος και υδάτων.
2. Ενίσχυση, προώθηση ποιοτικού τουρισμού στον παράκτιο χώρο (ήπιου - εναλλακτικού ή μαζικού σε επιλεγμένες θέσεις).
3. Ενίσχυση, ανάπτυξη ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού - ολοκληρωμένα συμπλέγματα ειδικών μορφών τουρισμού στον ορεινό χώρο και σε περιβαλλοντικά αξιόλογες περιοχές (π.χ. λίμνες).
4. Ολοκληρωμένη ανάπτυξη θεραπευτικού τουρισμού σε ιαματικές πηγές.
5. Προώθηση του αστικού τουρισμού σε σημαντικά αστικά κέντρα (ιστορικοί πυρήνες, πολιτιστικός, συνεδριακός, ειδικός τουρισμός κλπ).
6. Δημιουργία συμπληρωματικής υποδομής και υπηρεσιών.
7. Δημιουργία - λειτουργία αγκυροβολίων τουριστικών σκαφών (τουριστικά καταφύγια) και ειδικών μεταφορικών υποδομών (σιδηροδρομικές συνδέσεις, υδατοδρόμια, κρουαζιέρα κλπ.).

XI. Ενέργεια

1. Ενίσχυση - προώθηση χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
2. Μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα
3. Ανάπτυξη ευφύων συστημάτων μέτρησης ενέργειας για τον έλεγχο της κατανάλωσης και της ζήτησης.
4. Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης υποδομών.

5. Προώθηση δράσεων για την διευκόλυνση της αποδοχής από το κοινό των νέων ενεργειακών υποδομών και των βελτιώσεων, με σεβασμό στις διαδικασίες διαβούλευσης.
6. Βιώσιμη αξιοποίηση και εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό κόλπο και στο Δυτικό Κατάκολο, με ιδιαίτερη μέριμνα στην προστασία του περιβάλλοντος και στις βασικές ανθρωπογενείς οικονομικές δραστηριότητες.
7. Επέκταση του δικτύου του φυσικού αερίου στις τρεις Περιφερειακές Ενότητες της Δυτικής Ελλάδας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / ΜΕΛΕΤΕΣ / ΠΗΓΕΣ:

- Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, «Μελέτη Αποκατάστασης και Ανάπτυξης του αγροτικού τομέα – των δασών και της προστασίας του περιβάλλοντος στις πυρόπληκτες περιοχές», Αθήνα 2007.
- Δήμος Αγρινίου, ΦΙΛΩΝ Ο.Ε., «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Αγρινίου (ΓΠΣ)», Φεβρουάριος 2010
- Δήμος Αγρινίου, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός, 2012-2014
- Δήμος Αιγιαλείας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2011-2014
- Δήμος Αιγιαλείας, Αντιδημαρχία ανάπτυξης και τουριστικής προβολής, Πρόγραμμα τουριστικής ανάπτυξης και προβολής του δήμου Αιγιαλείας έτους 2012
- Δήμος Αμφιλοχίας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014
- Δήμος Ανδρίτσαινας-Κρεστένων, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014
- Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014
- Δήμος Δυτικής Αχαΐας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2011-2014
- Δήμος Ήλιδας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014
- Δήμος Θέρμου, Ειδική Γραμματεία, «Κατάρτιση τριετούς (2012–2014) Επιχειρησιακού Προγράμματος (α΄ φάση – Στρατηγικό Σχέδιο) του Δήμου Θέρμου»
- Δημόσια Ανοικτά Δεδομένα, Οκτώβριος 2012.
- Δήμος Ι.Π. Μεσολογγίου «Έγκριση θεματικών στόχων και δράσεων για το σχεδιασμό του προγράμματος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για τη νέα περίοδο προγραμματισμού 2014 - 2020».
- Δήμος Καλαβρύτων, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014
- Δήμος Καλαβρύτων, «Αχάϊα: Σημερινή κατάσταση και αναπτυξιακές προοπτικές. Δημιουργία ενιαίας αναπτυξιακής πρότασης», 5.12.2012.
- Δήμος Ναυπακτίας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014
- Δήμος Ναυπακτίας, «Ολοκληρωμένο Σχέδιο Αστικής Ανάπτυξης Δήμου Ναυπακτίας», Σεπτέμβριος 2012.
- Δήμος Ξηρομέρου, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2011-2014
- Δήμος Πατρών, ΘΕΩΡΗΜΑ «Ρυθμιστικό Σχέδιο Πάτρας. Α Φάση», Νοέμβριος 2007.
- Δήμος Πατρών, ΦΙΛΩΝ Ο.Ε., «Αναθεώρηση Γενικού Πολεοδομικού Σχέδιο Δήμου Πατρέων (ΓΠΣ). Β2 Στάδιο.», Δεκέμβριος 2009
- Δήμος Πύργου, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014
- ΕΣΠΑ, Εθνική Συντονισμού, Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, «Πρώτη εγκύκλιος Σχεδιασμός και κατάρτιση αναπτυξιακού προγραμματισμού περιόδου 2014-2020», Μάιος 2012
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» 2007-2013 «Ετήσια Έκθεση υλοποίησης έτους 2011 του Ε.Π. Ενίσχυση της προσπελασιμότητας 2007-2013» Ιούνιος 2012.
- Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων, «Στοιχεία προόδου υλοποίησης ΠΕΠ», Πάτρα, 2012.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)», 20 Σεπτεμβρίου 2005
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 74/2009 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)», 19 Ιανουαρίου 2009
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «L 30/100 EL» 31.1.2009
- Ευρωπαϊκή Ένωση «Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΛΕΙΨΙΑΣ για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις Σχετική απόφαση ελήφθη με την ευκαιρία της άτυπης υπουργικής συνάντησης σχετικά με την Αστική Ανάπτυξη και την Εδαφική Συνοχή» Λειψία 24/25 Μαΐου 2007
- Ευρωπαϊκή Ένωση, «Εδαφική Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Προς μια πιο ανταγωνιστική και βιώσιμη Ευρώπη των πολυσχιδών περιφερειών», Λειψία 24 και 25 Μαΐου 2007
- Ευρωπαϊκή Ένωση «Πολιτική συνοχής 2014-2020 Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση», 2011
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ε.Κ. και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΟJ L327), γνωστή και ως Οδηγία - Πλαίσιο περί Υδάτων (Water Framework Directive)», 10/2000
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το

Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, τα οποία καλύπτονται από το κοινό στρατηγικό πλαίσιο, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ)αριθ. 1083/2006», 2006

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Απόφαση σχετικά με την έγκριση, σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΚ του Συμβουλίου, του καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή 3261J (2006/613/ΕΚ)», 19 Ιουλίου 2006.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Μεσογειακό Πρόγραμμα Δράσης (Mediterranean Action Plan)»
- Ηλεκτρική Α.Ε – Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης «Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Ηλείας», Αθήνα, 2008.
- ΙΟΒΕ, «Η ελληνική οικονομία», τεύχος 2/2012.
- ΚΑΠΕ, «Μελέτη για την προετοιμασία του εθνικού χωροταξικού σχεδίου για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας»
- Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα «ΧΩΡΟΣ» 2005-2006
- Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Ψυχολογίας και Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Εργαστήριο Μελέτης της Μετανάστευσης και Διασποράς (ΕΜΜΕΔΙΑ) «Δείκτες ένταξης των μεταναστών στην Ελλάδα».
- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, «Σύστημα μέτρησης της Ανταγωνιστικότητας των ελληνικών Περιφερειών», 2004
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας «Πρόταση Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για το Σ.Ε.Σ. 2014-2020», Πάτρα, 16.05.2013.
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας «Επιχειρησιακός Σχεδιασμός του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος», Πάτρα, 2012.
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας «ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων, Προγραμματική Περίοδος 2007-2013», Αθήνα, Ιούνιος 2007
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων»
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας «Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας», Οκτώβριος 2011
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ΦΙΛΩΝ Ο.Ε., «Δυτική Ελλάδα, Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας (ΠΠΧΣΑΑ). Γ Φάση.», Μάιος 2000
- Σύνδεσμος Βιομηχανιών Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδας «Καταγραφή Βασικών Δεικτών για την Οικονομία και την Επιχειρηματικότητα στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας», 2010
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, Τμήμα Δυτικής Ελλάδος, «Επικαιροποίηση υφιστάμενων στοιχείων για την έλευση του αγωγού φυσικού αερίου στην Π.ΔΕ.», Πάτρα, Σεπτέμβριος 2011
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Ειδική Γραμματεία Γ ΚΠΣ, «Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013», Ιούλιος 2009 και Ιούνιος 2007
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, «Προωθούμενες και Εναλλακτικές καλλιέργειες», Αθήνα, 2011.
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων – ΕΣΠΑ,
- 3η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ για την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, Ιανουάριος 2014
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων «Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, «Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007
- Υπουργείου Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας «Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων» Αθήνα, Οκτώβριος 2008
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Μελέτες Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφερειών, «Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας», Οκτώβριος 2003
- Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης «Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Διοικητική Μεταρρύθμιση», Αθήνα, Οκτώβριος 2007
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, «Ε.Π. Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση. Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013», Αθήνα, Οκτώβριος 2007
- Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Γενική Γραμματεία Λιμένων και Λιμενικής Πολιτικής, «Εθνική Λιμενική Πολιτική», Πειραιάς, Δεκέμβριος 2005
- Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Ομάδα Σχεδιασμού ΕΠ ΑΝ.Α.Δ. 2007-2013, «Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» Αθήνα, Οκτώβριος 2007
- Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών, Διαχειριστική Αρχή ΕΠ ΣΑΑΣ «Σχέδιο ανάπτυξης μεταφορών περιόδου 2007-2013 και εικοσαετίας»

- Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου, Εθνική Πολιτική λιμένων 2013-2018, Δεκέμβριος 2012
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013», Αθήνα, Ιανουάριος 2007
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 – 2013» Αθήνα, Ιανουάριος 2007
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Ειδική Γραμματεία Ψηφιακού Σχεδιασμού, Επιτροπή Πληροφορικής, «Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013»
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, «Ειδικό Πλαίσιο Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης πληγεισών περιοχών από τις πυρκαγιές του 2007», Νοέμβριος 2008.
- Υπουργείο Οικονομικών, «Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Ψηφιακή Σύγκλιση», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007
- Υπουργείο Οικονομικών, «Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2011-2014», Απρίλιος 2011
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, «Τελική Πρόταση Σχεδίου ΑΘΗΝΑ», Αθήνα, Μάρτιος 2013
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, «Κατευθύνσεις αναπτυξιακής στρατηγικής στους τομείς πολιτικής αρμοδιότητας του Υπουργείου», Μάιος 2013
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Ειδική Γραμματεία Υδάτων, «Κατάρτιση Σχεδίων Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής ποταμών των υδατικών διαμερισμάτων Δυτικής Πελοποννήσου, Βόρειας Πελοποννήσου και Ανατολικής Πελοποννήσου, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, κατ'εφαρμογή του Ν.3199/2003 και του ΠΔ 51/2007», Νοέμβριος 2012.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, «Αναπτυξιακός Προγραμματισμός Τομέα Ενέργειας, 2014-2020», Οκτώβριος 2012.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, «Εθνικός ενεργειακός σχεδιασμός, Οδικός Χάρτης 2050», Μάρτιος 2012
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Περιβαλλοντικών Δράσεων, «Κωδικοποίηση της Δασικής Νομοθεσίας» αρ. πρωτ.: 135468/20.06.2012.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής «Μελέτη Ανάπτυξης Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου 2010 – 2019 και Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2010-2014», 2010
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, «Μελέτη Ρυθμιστικού Σχεδίου Πατρών»
- Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας, και Δημοσίων Έργων «Πρόγραμμα επαναξιολόγησης 69 Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας»
- Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας, και Δημοσίων Έργων, «Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον – Αειφόρος Ανάπτυξη», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007
- Χατζηδάκης Αλέξης, «Εξέλιξη τουριστικής κίνησης 2005 – 2008», Κύβος Εκδόσεις Τέχνης, Αθήνα 2008

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / ΜΕΛΕΤΕΣ / ΠΗΓΕΣ:

- ESPON «*Applied Territorial Research. Building a scientific platform for competitiveness and cohesion ESPON Scientific Report II*», 2006
- ESPON «*ATLAS Mapping the structure of the European territory*», October 2006
- European Commission, «*EUROPE 2020A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*», Brussels, 3.3.2010
- European Commission, SWD (2012) 61 final, «*Elements for a Common Strategic Framework 2014 to 2020*» Brussels, 14.3.2012
- European Commission, «*Elements for a Common Strategic Framework 2014 to 2020. The European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund*», PART I and II, Brussels, 14.3.2012.
- European Commission «*ANNEX to the PROPOSAL FOR A REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on Union guidelines for the development of the trans-European transport network*», Brussels, 19.12.2011
- European Union, «*LEIPZIG CHARTER on Sustainable European Cities Agreed on the occasion of the Informal Ministerial Meeting on Urban Development and Territorial Cohesion*», Leipzig 24 / 25 May 2007
- European Union, «*Territorial Agenda of the European Union 2020 Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions*» 19th May 2011

- European Union, «*The Territorial State and Perspectives of the European Union update Background document for the Territorial Agenda of the European Union 2020*» 2011
- European Union «*Annex to the proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Union guidelines for the development of the Trans-European Transport Network Delegations will find attached a new version of document COM(2011) 650 final.*», Brussels, 16 February 2012

ΑΡΘΡΑ / ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ:

- Εφημερίδα «Σύμβουλος επιχειρήσεων», «*Πλαίσιο διαλόγου για τη ΒΙΠΕ Πατρών*», 4/12/2009.

Νομοθεσία / ΦΕΚ:

- Αναθεώρηση Γ.Π.Σ. Δήμου Πατρέων (με βάση τον ν.2508/97) (ΦΕΚ 358ΑΑΠ /2011)
- Αναοριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου Παλαιάς και Νέας Πλευρώνας, στη θέση Μεσόκαμπος, κτηματικής περιφέρειας Μεσολογίου, Νομού Αιτωλοακαρνανίας και οριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου του φράγκικου κάστρου «Παυλόκαστρο» Δήμου Μεσσήτιδος, Ν.Αχαΐας. (ΦΕΚ 222/ΑΑΠ/9-6-2008)
- Αναοριοθέτηση του Αρχαιολογικού Χώρου Ρούγας Παλιάμπελων, Δήμου Ανακτορίου, Νομού Αιτωλοακαρνανίας (ΦΕΚ 282/ΑΑΠ/2-7-2007)
- Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού, τηλεθέρμανση και άλλες διατάξεις, Ν. 3175/2003 (ΦΕΚ 207/Α/29.08.2003)
- Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού – Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ – Προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) – Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ), Ν. 4062/2012 (ΦΕΚ 70/Α/2012)
- Απλοποίηση της αδειοδότησης τεχνικών επαγγελματικών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών πάρκων και άλλες διατάξεις - τρίτο μέρος ανάπτυξη επιχειρηματικών πάρκων Ν. 3982/2011 (ΦΕΚ/143/Α/2011)
- Αρχαιολογικός χώρος ευρύτερης περιοχής του ναού Επικουρίου Απόλλωνος Ανάκληση του υπ' αριθμ. ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/80479/4227/04.09.2009 εγγράφου (ΦΕΚ437/10.09.2009 (ΦΕΚ 437/ΑΑΠ/10-9-2009 και ΦΕΚ 115/ΑΑΠ/6-4-2010)
- Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ) (ΦΕΚ 128/Α/2008)
- Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις, Ν. 4001/2011 (ΦΕΚ 179/Α/22.08.2011)
- Για την προστασία του περιβάλλοντος Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160/ Α'/1986).
- Διαδικασίες, όροι και προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών για υφιστάμενα δικαιώματα χρήσης νερού (ΦΕΚ 1440/Β/16.06.2011).
- Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις, Ν.3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011)
- Έγκριση ανακαθορισμού Ζωνών Α' και Β' Προστασίας του αρχαιολογικού χώρου Ολυμπίας, Π.Ε. Ηλείας, Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (κατόπιν αυτοψίας) (ΦΕΚ 17/ΤΑΑΠ/24.1.2013)
- Έγκριση γενικών κατευθύνσεων ειδικά ρυθμιζόμενης πολεοδομικής δραστηριότητας (ΠΕΡΠΟ) ιδιοκτητών γης στην εκτός σχεδίου πόλεως και εκτός οικισμών προ του 1923, καθώς και οικισμών μέχρι 2000 κατοίκους περιοχή στο νομό Αιτωλοακαρνανίας (ΦΕΚ 1027 Δ / 2001).
- Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις, Ν. 3983/2011 (ΦΕΚ 144/Α/17.06.2011)
- Εθνικό Σύστημα Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και λοιπές διατάξεις, όπως αυτές τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν με τις διατάξεις του Ν.3527/2007(ΦΕΚ 25Α) «Κύρωση συμβάσεων υπέρ Νομικών προσώπων εποπτευόμενων από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και λοιπές διατάξεις». Ν.3329/2005 (ΦΕΚ 81Α)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Α.Π.Ε. (ΦΕΚ 2464/Β/2008)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία (ΦΕΚ 151/Τ.Α.Α.Π./2009)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τα Καταστήματα Κράτησης (ΦΕΚ 1575/Β/2001)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 1138/Β/2009)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες (ΦΕΚ 2505/Β/2011)
- Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42//ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001. (ΦΕΚ1225 Β').

- Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή, Ν. 3908/2011 (ΦΕΚ 8/Α/2011)
- Επαναοριοθέτηση του κυρηγμένου αρχαιολογικού χώρου του όρους Σκόλλης του Νομού Αχαΐας (ΦΕΚ 817/Β/2-6-2004)
- Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Ν.3851/2010 (ΦΕΚ 85/Α/2010)
- Ίδρυση μόνιμου καταφυγίου άγριας ζωής στις θέσεις «Ι.ΜΟΝΗ ΡΕΘΑ-Μ.ΛΟΓΓΟΣ» περιοχής Δήμων Αμφιλοχίας – Μενιδίου – Ινάχου, Νομού Αιτωλοακαρνανίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΦΕΚ 972/Β/2003)
- Καθορισμός αριθμού μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογίας (ΦΕΚ 473/Β/18.4.2003)
- Καθορισμός αριθμού μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου-Στροφυλιάς (ΦΕΚ 364/Β/28.3.2003)
- Καθορισμός αριθμού μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης «Χελμού-Βουραϊκού» (ΦΕΚ 140/Β/11-2-03) με τροποποίηση (ΦΕΚ 1072/Β/1.8.2003).
- Καθορισμός κριτηρίων χαρακτηρισμού ζωνών γης υψηλής παραγωγικότητας ΚΥΑ 168040 (ΦΕΚ 1528/Β/2010) και τροποποίησή της με την ΚΥΑ 072528 (ΦΕΚ 102/Β/2011)
- Καθορισμός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου, κατώτατου ορίου κατάτμησης και λοιπών όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφιστάμενων του έτους 1923 παραλιακή περιοχή Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Ηλείας ((ΦΕΚ 1161/Δ/1993 και ΦΕΚ 86/Δ/1994).
- Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ. (ΦΕΚ 1495/Β/06.09.2010).
- Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, (ΦΕΚ 54/Δ/08.03.2007)
- Καθορισμός ορίων, κατάταξη κατηγορίας και καθορισμός γενικών όρων και περιορισμών δόμησης του οικισμού Κουρούτα του δήμου Αμαλιάδας (Ν. Ηλείας (ΦΕΚ 162/Δ/2008).
- Καθορισμός Προτύπων Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΠΠΠ) για τις συγκεντρώσεις ορισμένων ρύπων και ουσιών προτεραιότητας στα επιφανειακά ύδατα, (ΦΕΚ 1909/Β/2010).
- Καθορισμός προωθούμενων ειδών, ποικιλιών δένδρο-κηπευτικών καλλιεργειών και λοιπών δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερη αναφορά για τις καλλιέργειες αυτές γίνεται στο Παράρτημα αυτής της μελέτης "Προωθούμενες και Εναλλακτικές καλλιέργειες στην ΠΔΕ". (ΦΕΚ 468/Β/24-3-2011)
- Καθορισμός της θέσης της έκτασης και των ορίων της Ναυτιλιακής Βιομηχανικής Περιοχής Πλατυγαλιού Αστακού (ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ) Νομού Αιτωλοακαρνανίας και έγκρισης του Φορέα ΒΕΠΕ των έργων και των περιβαλλοντικών όρων (ΦΕΚ 326/Β/2004 και τροποποιήσεις)
- Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, περιεχόμενο Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), καθορισμός περιεχομένου ειδικών περιβαλλοντικών μελετών (ΕΠΜ) και λοιπές συναφείς διατάξεις, σύμφωνα με το Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 678/Β/90)
- Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Τοπίου και στοιχεία αναλυτικής προσέγγισης, Ν. 3827/2010 (ΦΕΚ Α/30/25.2.10)
- Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, ν. 3463/2006 (Κ.Δ.Κ.) (ΦΕΚ 114 Α')
- Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις, Ν.4001/2011 (ΦΕΚ 179/Α/22.08.2011)
- Λεπτομέρειες εφαρμογής της υπ' αριθμ. 569/125378/21.1.2004 απόφασης του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και Γεωργίας «χρηματοδότηση ενεργειών ενημέρωσης και προώθησης για τα γεωργικά προϊόντα στην εσωτερική αγορά (Ε.Ε.) και στις τρίτες χώρες στα πλαίσια των Καν. 94/2002 και 2879/2000 της Επιτροπής, αντίστοιχα» όπως τροποποιήθηκε από την υπ' αριθμ. 681/230043/13.3.2007, (ΦΕΚ 709/Β/7-5-2007)
- Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης, Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/2010)
- Ορισμός ανώτερων αποδεκτών τιμών για τη συγκέντρωση συγκεκριμένων ρύπων, ομάδων ρύπων ή δεικτών ρύπανσης σε υπόγεια ύδατα, σε εφαρμογή της παραγράφου 2 του Άρθρου 3 της υπ' αριθμ.: 39626/2208/Ε130/2009 κοινής υπουργικής απόφασης (Β' 2075 (ΦΕΚ 3322/Β/30.12.2011).
- Ορισμός Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της ποιότητας και της ποσότητας των υδάτων με καθορισμό των θέσεων (σταθμών) μετρήσεων και των φορέων που υποχρεούνται στην λειτουργία τους, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 4 του Ν. 3199/2003, (ΦΕΚ 2017/Β/09.09.2011).
- ΠΔ για τους μικρούς νησιωτικούς υγρότοπους (ΦΕΚ ΑΑΠ/ 229/2012)

- Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ν. 4014/2011 (ΦΕΚ 209/Α/21.09.2011)
- Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας, Ν. 998/1979 (ΦΕΚ 289/Τ.Α/29.12.1979)
- Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΦΕΚ / Β / 1470 / 9.10.2003)
- Ποιότητα και μέτρα διαχείρισης των υδάτων κολύμβησης, (ΦΕΚ 356/Β/26.02.2009) Σχετικά με τον καθορισμό μέτρων για την προστασία των υπόγειων νερών από τη ρύπανση και την υποβάθμιση, με την οποία ενσωματώθηκε η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2006/118/ΕΚ σχετικά με “την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση”, (ΦΕΚ 2075/Β/25.09.2009).
- Πρόγραμμα δράσης για τη λεκάνη του Πηνειού Ν. Ηλείας που έχει χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητη ζώνη από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης σύμφωνα με το άρθρο 2 της υπ. αριθμ. 19652/1906/1999 κοινής υπουργικής απόφασης (Β' 1575) (ΦΕΚ 1197/Β/14.09.2001).
- Προστασία δασικών οικοσυστημάτων, κατάρτιση δασολογίου, ρύθμιση εμπράγματων δικαιωμάτων επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις, Ν. 3208/2003 (ΦΕΚ 303/Α/24.12.2003)
- Προστασία και διαχείριση των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (ΦΕΚ 1289/Β/28.12.1998)
- Προστασία και διαχείριση των υδάτων, Ν. 3199/2003 (ΦΕΚ 280/Α/09.12.2003).
- Προσωρινή οριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου στην περιοχή του Δ.Δ. Μύτικα, Δήμου Αλυζίας, Ν. Αιτωλοακαρνανίας. (ΦΕΚ 539/ΑΑΠ/13-12-2007)
- Προώθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας και άλλες διατάξεις, Ν. 3734/2009 (ΦΕΚ 8/Α/28.01.2009)
- Ρυθμίσεις Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, Μεταφορών, Δημοσίων Έργων και άλλες διατάξεις. Ν.4070/2012 (ΦΕΚ 82/Α/2012)
- Ρυθμίσεις θεμάτων Ανεξάρτητων Αρχών, Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, Σώματος Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών. Ν.3613/2007 (ΦΕΚ 263 Α').
- Ρύθμιση θεμάτων του πανεπιστημιακού και τεχνολογικού τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις, Ν. 3794, (ΦΕΚ 156/ Α / 4.9.2009)
- Συγκρότηση του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Υγροτόπων Αμβρακικού, (ΦΕΚ 1419/Β/1.10.2003) και τροποποίηση (ΦΕΚ 1072/Β/1.8.2003).
- Συμπληρωματικά μέτρα για την εκτέλεση των Κανονισμών (ΕΚ) 479/2008 του Συμβουλίου και 555/2008 της Ε.Ε. «Προώθηση οίνων σε αγορές τρίτων χωρών, όπως τροποποιήθηκε με τις Αριθμ. 321464/2-1-2009 (ΦΕΚ 2019/17-9-2009, τ. Β') και 1879/46873/17-4-2012 Κ.Υ.Α. (ΦΕΚ 1209/19-6-2009)
- Τεχνικές προδιαγραφές και ελάχιστα κριτήρια επιδόσεων των αναλυτικών μεθόδων για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, (ΦΕΚ 1977/Β/06.09.2011).
- Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθμ. 569/125378/21.1.2004 απόφασης του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και Γεωργίας «χρηματοδότηση ενεργειών ενημέρωσης και προώθησης για τα γεωργικά προϊόντα στην εσωτερική αγορά (Ε.Ε.) και στις τρίτες χώρες στα πλαίσια των Καν. 94/2002 και 2879/2000 της Επιτροπής, αντίστοιχα». (ΦΕΚ 384/Β/20-3-2007) Μέτρα και όροι για την προστασία των νερών από την νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, (ΦΕΚ 519/Β/25.06.1997)
- Τροποποίηση (μείωση) ορίων οικισμών Περατιάς ΔΕ Πάλαιρου και Παλιοσάνη ΔΕ Χάλκειας (ΦΕΚ 907/Δ/2005)
- Τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης της ΒΙ.ΠΕ Πατρών, στα διοικητικά όρια του Δήμου Ωλενίας, Νομού Αχαΐας (ΦΕΚ 576/Δ/2003)
- Χαρακτηρισμός της χερσαίας περιοχής του ορεινού όγκου Χελμού – Βουραϊκού ως Εθνικού Πάρκου (ΦΕΚ 446/Δ/02.10.2009)
- Χαρακτηρισμός των λιμνοθαλάσσιων, χερσαίων, ποτάμιων περιοχών του νοτίου τμήματος του Νομού Αιτωλοακαρνανίας και του νησιωτικού συμπλέγματος των Β. και Ν. Εχινάδων του Νομού Κεφαλληνίας ως Εθνικό Πάρκο με την ονομασία «Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου – Αιτωλικού, κάτω ρου και εκβολών ποταμών Αχελώου και Ευήνου και νήσων Εχινάδων. (ΦΕΚ 477/Δ/31.05.2006)
- Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών της λιμνοθάλασσας Κοτυχίου, του δάσους Στροφιλιάς και της ευρύτερης περιοχής τους (Ν. Αχαΐας Ν. Ηλείας) ως «Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφιλιάς (ΦΕΚ 159/Δ/29.04.2009)
- Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών του Αμβρακικού κόλπου ως Εθνικού Πάρκου και καθορισμός χρήσεων, όρων και περιορισμών (ΦΕΚ 123/Δ/21.03.2008)
- Χαρακτηρισμός ως μνημείου του πέτρινου γεφυριού «Πόριαρη» που βρίσκεται στον παραπόταμο του Ευήνου ποταμού Πόριαρη και συνδέει τον Κάμπο Σίμου με το Δημοτικό Διαμέρισμα Στύλιας του Δήμου Πυλίνης στο Ν. Αιτωλοακαρνανίας. Και Κήρυξη και οριοθέτηση περιοχής στα Δημοτικά Διαμερίσματα Νικολέικων, Ριζόμυλου και Ελίκης του Δήμου Διακοπτού, Νομού Αχαΐας, ως αρχαιολογικού χώρου (ΦΕΚ 199/ΑΑΠ/28-5-2008)

- Χάρτης Συχνότητων Επίγειας Ψηφιακής Ευρεκπομπής Τηλεοπτικού Σήματος. (ΦΕΚ 2704/Β/2012)
- Χωροταξικός Σχεδιασμός & Αειφόρος Ανάπτυξη & άλλες διατάξεις, Ν. 2742/1999 (ΦΕΚ 207/Α/07.10.1999)
- Χωροθέτηση τουριστικού λιμένα στη θέση Γρίμποβο Ναυπάκτου Ν. Αιτωλοακαρνανίας (ΦΕΚ 432/Δ/24.6.1998)

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ:

- **Διάρθρωση διοικητικών δικαστηρίων:**
<http://www.ministryofjustice.gr/site/el/ΟΡΓΑΝΩΣΗbrΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ/ΔιάρθρωσηΔιοικητικώνΔικαστηρίων.aspx>
- **Διάρθρωση πολιτικών ποινικών δικαστηρίων:**
<http://www.ministryofjustice.gr/site/el/ΟΡΓΑΝΩΣΗbrΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ/ΔιάρθρωσηΠολιτικώνΠοινικώνΔικαστηρίων.aspx>
- **Διαύγεια:** www.diaugeia.gov.gr
- **Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας:** <http://www.dypede.gr/>
- **Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία:** www.hnms.gr
- **Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για την Ενέργεια:** <http://195.251.42.2/cgi-bin/nisehist.sh>
- **Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων και Υγροτόπων:** www.ekby.gr
- **ΕΛ. ΣΤΑΤ. :** www.statistics.gr
- **Ευρωπαϊκή Επιτροπή:** <http://ec.europa.eu>
- **Ευρωπαϊκό κοινωτικό ταμείο:** <http://ec.europa.eu>
- **Κατάλογος Λειτουργούντων ΧΥΤΑ ΑΣΤΙΚΩΝ - επικαιροποίηση 11.01.2012:**
<http://www.ypeka.gr/> και <http://www.apd-depin.gov.gr/>
- **Μητρώο ταυτοτήτων υδάτων κολύμβησης της Ελλάδας:** <http://www.bathingwaterprofiles.gr>
- **Μονάδες υγείας, πρόνοιας:**
  - ο <http://www.yyka.gov.gr/articles/esynet/311-esy-net-eisagwgh-stoixeiwn-monadwn-ygeias>,
  - <http://www.gerontology.gr/index.php/component/content/article?id=57>
  - ο <http://live3.ygeianet.gov.gr/healthstatsapps/healthstats/main.aspx>
- **Μονοπάτια- Ποδηλατικές- αναρριχητικές- διαδρομές :**
  - ο <http://www.agro-tour.net/web/quest/8/~/-/topic/287/192>,
  - ο <http://monopatia.skai.gr/default.asp?pid=3&perfID=55>,
  - ο <http://podos.webnode.gr/>
  - ο <http://www.visitilia.gr/component/content/article/416.html>,
- **Ξενοδοχειακό επιμελητήριο ελλαδας:** <http://www.grhotels.gr/>
- **ΟΑΕΔ:** www.oaed.gr
- **Οδηγός οργανωμένων ιαματικών πηγών (spa) στην Ελλάδα:** <http://www.apn.gr/travel-maps/>
- **Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας:**
http://www.oasp.gr/greece_earthquakes
- **Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδοχείων:** www.hhf.gr
- **Περιφερειακό Πρόγραμμα Pro Agri-Tour:** <http://www.proagritour.eu>
- **Πρόγραμμα Urbact:** <http://urbact.eu/>
- **Πρόγραμμα σύζευξης:** <http://www.syzefxis.gov.gr>
- **Ρυθμιστική αρχή ενέργειας:** www.rae.gr
- **Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων:** <http://www.apd-depin.gov.gr/>
- **Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας:** <http://www.thermalsprings.gr/>
- **Σχολές ΤΕΙ:** http://archive.minedu.gov.gr/docs/sxoles_tei.doc
- **Υγειονομικός χάρτης χώρας:** <http://live3.ygeianet.gov.gr/healthguideapps/healthguide/default.aspx>
- **Υγρότοποι ramsar:** <http://ramsar.wetlands.org/Database/Searchforsites/tabid/765/Default.aspx>
- **Υπουργείο εσωτερικών:** www.ypes.gr
- **Υπουργείο Πολιτισμού:** estia.minenv.gr
- **Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής:** www.ypeka.gr
- **Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο:** <http://archaeocadastre.culture.gr/el/>
- **Πολιτιστικός χάρτης:** <http://odysseus.culture.gr> και www.listedmonuments.culture.gr
- **ΦΙΛΟΤΗΣ – Βάση δεδομένων για την ελληνική φύση:** <http://filotis.itia.ntua.gr/home/>
- **Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου:** <http://www.fdlmes.gr/17-catarticles/72-sxediodp.html> .
- **Eurostat:** http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/
- **Eurail railway map:** <http://www.eurail.com/plan-your-trip/railway-map>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Γενικά

Για τον καθορισμό των χωροταξικών ενότητων της Περιφέρειας λαμβάνονται υπ' όψη τρία στοιχεία της υπάρχουσας κατάστασης :

α. Η διοικητική δομή. Το στοιχείο αυτό αφορά την υφιστάμενη οριοθέτηση των Καλλικράτειων και των πρώην Καποδιστριακών Δήμων (σημερινές Δημοτικές Ενότητες), καθώς και την αντίστοιχη κατάταξη των αστικών κέντρων σε κέντρα 3^{ου}, 4^{ου} και 5^{ου} επιπέδου.

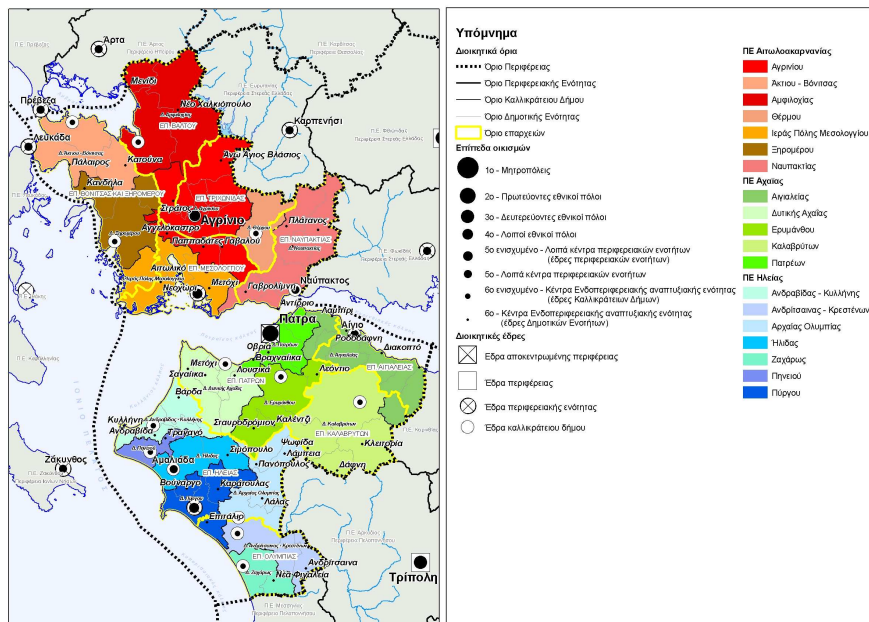
β. Η δομή των ενότητων αστικής εξυπηρέτησης (οικιστική δομή). Το στοιχείο αυτό αφορά τις πραγματικές μετακινήσεις του πληθυσμού από τους τόπους κατοικίας στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, με στόχο την αγορά αγαθών και υπηρεσιών ανώτερου βαθμού ή την αναψυχή. Το στοιχείο (β) εξαρτάται από τη γεωγραφική κατανομή των αστικών κέντρων, τις προσπελάσεις που παρέχει σ' αυτά το υφιστάμενο οδικό δίκτυο (ή θα παρέχει το μελλοντικό), και τους φυσικούς περιορισμούς του χώρου. Το στοιχείο (β) θα αποτελέσει τη βάση για τον καθορισμό των χωροταξικών ενότητων. Η σύγκρισή του με το στοιχείο (α) θα επισημάνει τις αλλαγές που θα πρέπει να γίνουν στο στοιχείο (α) ώστε οι διοικητικές ενότητες να συμπίπτουν με τις λειτουργικές.

γ. Η δομή των αναπτυξιακών ενότητων με βάση τον κυρίαρχο παραγωγικό τομέα κάθε Δήμου και η συμμετοχή των παραγωγικών τομέων στη διαμόρφωση της οικονομικής βάσης των Δήμων. Το κριτήριο αυτό αφορά στην παραγωγική απασχόληση του πληθυσμού και ερμηνεύει τη δυναμική του, τουλάχιστον μέχρι το έτος 2001, ενώ σε ορισμένους μέχρι και το έτος 2011 (Δήμοι Πηνειού, Ναυπακτίας, Πάτρέων). Επίπλέον, με βάση το κριτήριο αυτό υποστηρίζονται οι προτάσεις πολιτικής της μελέτης για την ενίσχυση του παραγωγικού ιστού των Δήμων και την έλξη εξωγενών επενδύσεων.

2. Διοικητική Δομή

Ο χάρτης 1 δείχνει α) τα όρια και τα κέντρα των Καλλικράτειων Δήμων όπως ισχύουν β) τα όρια και τα κέντρα Δημοτικών Ενότητων όπως ισχύουν γ) την επίσημη κατάταξη των αστικών κέντρων, η οποία έχει ως εξής: Ως αστικό κέντρο 2ου επιπέδου και έδρα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης χαρακτηρίζεται η Πάτρα, ως αστικό κέντρο 4ου επιπέδου το Αργίριο, και ως αστικά κέντρα 5ου επιπέδου το Μεσολόγγι, η Ναύπακτος, το Αίγιο, ο Πύργος και η Αμαλιάδα. Θεωρήσαμε σκόπιμο να δείξουμε και τα όρια των παλιών Επαρχιών.

Χάρτης 1: Διοικητική διάρθρωση ΠΔΕ

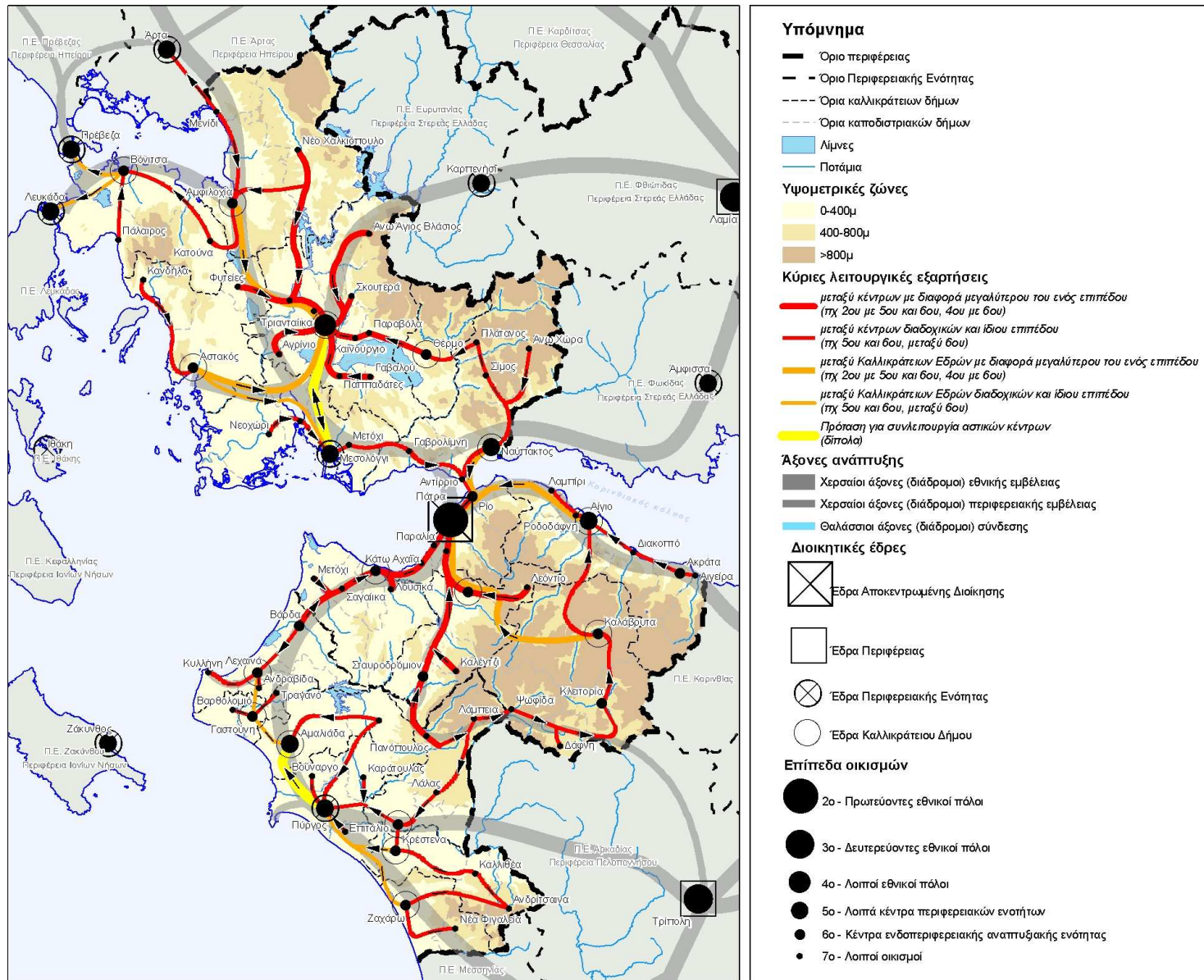
3. Δομή Ενοτήτων Αστικής Εξυπηρέτησης (Οικιστική Δομή)

Ο χάρτης 2 δείχνει τις πιθανές συνδέσεις των κέντρων των Δημοτικών Ενοτήτων με τα κέντρα των Καλλικρατικών Δήμων, με βάση τις προσπελάσεις του οδικού δικτύου και τους φυσικούς περιορισμούς. Επιπλέον, απεικονίζονται οι προσπελάσεις μεταξύ των κέντρων μέσω οδικών αξόνων, διαβαθμισμένο σε δύο κατηγορίες και, τέλος, τα φυσικά στοιχεία του χώρου που επηρεάζουν τις συνδέσεις, δηλαδή οι ορεινοί όγκοι, οι ποταμοί και οι λίμνες. Παρατηρούνται τα εξής :

- Με το **Αγρίνιο** συνδέονται όλα τα κέντρα ΔΕ του Αγρινίου και επί πλέον οι Φυτείες του Δήμου Ξηρομέρου και το Ν.Χαλκιάπουλο του Δήμου Αμφιλοχίας λόγω του ορεινού όγκου Μακρυνόρος που δυσκολεύει τη σύνδεσή του με την Αμφιλοχία. Το Ν.Χαλκιάπουλο συνδέεται με το Αγρίνιο κατά μήκος παραποτάμου του Αχελώου. Με το Αγρίνιο συνδέεται επίσης, βορείως της Τριχωνίδας, και το **Θέρμο**, αν και αποτελεί ιδιαίτερο Καλλικράτειο κέντρο.
- Με το **Μεσολόγγι** συνδέονται τα άλλα δύο κέντρα ΔΕ του Δήμου ΙΠ Μεσολογγίου καθώς και η Γαβρολίμνη του Δήμου Ναυπακτίας λόγω εγγύτητας. Η σύνδεση του με τον Αστακό αποτελεί μέρος του αναπτυξιακού τριπόλου (Μεσολόγγι-Αγρίνιο-Αστακός (Πλατυγιάλι))
- Με τη **Βόνιτσα** συνδέεται, ομαλά μέσω κάμπου, μόνο η Πάλαιρος, ενώ η Κατούνα, την οποία χωρίζουν από τη Βόνιτσα τα Ακαρνανικά όρη, συνδέεται άμεσα με την **Αμφιλοχία** και δευτερευόντως με την Βόνιτσα.
- Με τον **Αστακό** συνδέεται η Κανδήλα.
- Με το **Αίγιο** συνδέονται όλα τα κέντρα ΔΕ του Δήμου Αιγιαλείας, αλλά και τα Καλάβρυτα, αν και αποτελούν έδρα Καλλικρατικού Δήμου
- Η **Πάτρα** αποτελεί κέντρο μια ευρύτερης περιοχής εξαιτίας της δυναμικής της και για το λόγο αυτό παρουσιάζονται συνδέσεις έμμεσες και άμεσες συνδέσεις με αυτήν, όπως η Χαλανδρίτσαπου είναι έδρα του Δήμου Ερυμάνθου και έμμεσα το Λεόντιο (103), καθώς και το Σταυροδρόμι και το Καλέντζι μέσω της ΕΟ111: Πάτρα - Τρίπολη.
- Με την **Κάτω Αχαΐα** συνδέονται όλα τα κέντρα ΔΕ του Δήμου Δυτικής Αχαΐας.
- Η Κλειτορία έχει άμεση σύνδεση με την έδρα του Δήμου Καλαβρύτων, ενώ τα υπόλοιπα κέντρα ΔΕ του Δήμου Καλαβρύτων (Ψωφίδα και Δάφνη) συνδέονται πρωτίστως με την Πάτρα, μέσω της ΕΟ111, και δευτερευόντως με τα **Καλάβρυτα**.
- Με τον **Πύργο** συνδέονται όλα τα κέντρα ΔΕ του Δήμου Πύργου.
- Με την **Αμαλιάδα** (170) συνδέεται το Σιμόπουλο.
- Με την **Αρχαία Ολυμπία** συνδέεται πρωτίστως ο Λάλας και δευτερευόντως τα άλλα κέντρα ΔΕ του Δήμου (Πανόπουλο και η Λάμπεια), τα οποία χαρακτηρίζονται από έμμεση σύνδεση με την Πάτρα λόγω εγγύτητας τους με την ΕΟ111.
- Με τα **Λεχαινά** συνδέονται όλα τα κέντρα ΔΕ του Δήμου Ανδραβίδας-Κυλλήνης. Επιπλέον, η Βάρδα έχει σύνδεση και με την Πάτρα, μέσω Κάτω Αχαΐας, λόγω της ακτίνας επιρροής της έδρας της Περιφέρειας.
- Με τη **Γαστούνη** συνδέονται όλα τα κέντρα ΔΕ του Δήμου Πηνειού.
- Με τα **Κρέστενα** συνδέονται όλα τα κέντρα ΔΕ του Δήμου Ανδρίτσαινας-Κρεστένων.
- Με τη **Ζαχάρω** συνδέεται η Ν.Φυγάεια και σε ένα μικρότερο βαθμό η Ανδρίτσαινα.

Χάρτης 2: Λειτουργικές εξαρτήσεις μεταξύ οικισμών

Πίνακας 1: Κέντρα Δημοτικών Ενοτήτων ανά Καλλικράτειο Δήμο

Καλλικράτειος Δήμος	Κέντρα Δημοτικών ενοτήτων	Καλλικράτειος Δήμος	Κέντρα Δημοτικών ενοτήτων
Δήμος Αργινίου	Αργίνιο Στράτος Τριανταίικα Άγιος Βλάσιος Σκουτερά Παραβόλα Καινούργιο Αγγελόκαστρο Παππαδάτες Γαβαλού	ΔΕ Αργινίου ΔΕ Στράτου ΔΕ Νεάπολης ΔΕ Παρακαμπυλίων ΔΕ Παναιτωλικού ΔΕ Παραβόλας ΔΕ Θεσιέων ΔΕ Αγγελοκάστρου ΔΕ Αρακύνθου ΔΕ Μακρυνείας	Δήμος Ερυμάνθου Χαλανδρίτσα Στραυροδρόμι Καλέντζι Λεόντιο ΔΕ Φαρρών ΔΕ Τριταίας ΔΕ Καλεντζίου ΔΕ Λεοντίου
Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας	Βόνιτσα Πάλαιρος Κατούνα	ΔΕ Ανακτορίου ΔΕ Κέκροπίας ΔΕ Μεδεώνος	Δήμος Πατρέων Πάτρα Ρίο Οβριά Παραλία Βραχναίικα ΔΕ Πατρέων ΔΕ Ρίου ΔΕ Μεσσάπιδος ΔΕ Παραλίας ΔΕ Βραχναϊκών
Δήμος Αμφιλοχίας	Αμφιλοχία Μενίδι Ν. Χαλκίοπουλο	ΔΕ Αμφιλοχίας ΔΕ Μενιδίου ΔΕ Ινάχου	Δήμος Ανδραβίδας-Κυλλήνης Λεχαινά Βάρδα Ανδραβίδα Κυλλήνη ΔΕ Λεχαινών ΔΕ Βουπρασίας ΔΕ Ανδραβίδας ΔΕ Κάστρου-Κυλλήνης
Δήμος Θέρμου	Θέρμο	ΔΕ Θέρμου	
Δήμος ΙΠ Μεσολογγίου	Μεσολόγγι Νεοχώρι Αιτωλικό	ΔΕ ΙΠ Μεσολογγίου ΔΕ Οινιάδων ΔΕ Αιτωλικού	Δήμος Ανδρίτσαινας-Κρεστένων Κρέστενα Καλλιθέα Ανδρίτσαινα ΔΕ Σκιλλούντος ΔΕ Αλιφείρας ΔΕ Ανδρίτσαινας
Δήμος Ξηρομέρου	Αστακός Κανδήλα Φυτείες	ΔΕ Αστακού ΔΕ Αλυζίας ΔΕ Φυτειών	Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας Αρχαία Ολυμπία Λάλας Πανόπουλο Λάμπεια ΔΕ Αρχ.Ολυμπίας ΔΕ Φολόης ΔΕ Λασιώνος ΔΕ Λαμπείας
Δήμος Ναυπακτίας	Ναύπακτος Αντίρριο Γαβρολίμνη Σίμος Πλάτανος Άνω Χώρα	ΔΕ Ναυπάκτου ΔΕ Αντιρρίου ΔΕ Χάλκειας ΔΕ Πυλλήνης ΔΕ Πλατάνου ΔΕ Αποδοτίας	Δήμος Ζαχάρως Ζαχάρω Νέα Φιγελεία ΔΕ Ζαχάρως ΔΕ Φιγαλείας
Δήμος Αιγιαλείας	Αίγιο Λαμπίρι Ροδοδάφνη Διακοπτό Ακράτα Αιγείρα	ΔΕ Αιγίου ΔΕ Ερινέου ΔΕ Συμπολιτείας ΔΕ Διακοπτού ΔΕ Ακράτας ΔΕ Αιγείρας	Δήμος Ήλιδας Αμαλιάδα Σιμόπουλο ΔΕ Αμαλιάδας ΔΕ Πηνείας
Δήμος Δυτικής Αχαΐας	Κάτω Αχαΐα Σαγαίικα Μετόχι Λουσιικά	ΔΕ Δύμης ΔΕ Μόβρης ΔΕ Λαρισσού ΔΕ Ωλενίας	Δήμος Πύργου Πύργος Επιτάλιο Βούναργο Καράτουλας ΔΕ Πύργου ΔΕ Βώλακος ΔΕ Ιαρθανού ΔΕ Ωλένης

4. Δομή Αναπτυξιακών Ενοτήτων

Ο πίνακας 2 δείχνει τον αριθμό των επιχειρήσεων στους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας κατά Καλλικρατικό Δήμο (μαύρα στοιχεία), το ποσοστό τους στο σύνολο των επιχειρήσεων του Δήμου (κόκκινα στοιχεία) και τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά 1000 κατοίκους (μπλέ στοιχεία). Ως παραγωγικοί τομείς έχουν εντοπιστεί η γεωργία-κτηνοτροφία, η βιομηχανία-μεταποίηση, ο τουρισμός και οι υπηρεσίες.

Σύμφωνα με την ανάλυση (τεύχος 1, Α' φάση), με βάση τις ενότητες κοινών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών με βάση τον κυρίαρχο παραγωγικό τομέα του Δήμου μπορούν να παρατηρηθούν τα εξής:

- Στους Δήμους Δυτ.Αχαΐας, Ανδραβίδας-Κυλλήνης και Ερυμάνθου διαμορφώνεται μια ενότητα στην οποία κυριαρχεί ο τομέας της γεωργίας-κτηνοτροφίας.
- Γύρω από την Πάτρα διαμορφώνεται μια ενότητα στην οποία κυριαρχεί ο τομέας της βιομηχανίας-μεταποίησης. Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει τους Δήμους Αιγιαλείας, Ερυμάνθου, Δυτικής Αχαΐας και Ανδραβίδας-Κυλλήνης.
- Ο τομέας του τουρισμού κυριαρχεί στους Δήμους Ζαχάρως, Αρχαίας Ολυμπίας, Καλαβρύτων και Ναυπακτίας.
- Ο τομέας των υπηρεσιών κυριαρχεί στο Δήμο Πάτρας.

Οι χάρτες 3, 4, 5 και 6 απεικονίζουν την κατανομή των παραγωγικών τομέων στο χώρο της περιφέρειας και τη συμμετοχή του καθενός στην οικονομική βάση του Δήμου. Με βάση αυτούς, παρατηρούνται τα εξής :

- Ο τομέας της **γεωργίας - κτηνοτροφίας** συμμετέχει πρωτίστως στην οικονομική βάση των Δήμων Ανδραβίδας-Κυλλήνης, Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου, δευτερεύοντως στους Δήμους Αμφιλοχίας, Ακτίου-Βόνιτσας, Αρχαίας Ολυμπίας, Ανδρίτσαινας-Κρεστένων και Ζαχάρως και σε μικρότερο βαθμό στους υπόλοιπους δήμους της ΠΔΕ (χάρτης 3).
- Ο τομέας της **βιομηχανίας-μεταποίησης** συμμετέχει έντονα στην οικονομική βάση των Δήμων Αιγιαλείας, Ερυμάνθου, Δυτικής Αχαΐας και Ανδραβίδας-Κυλλήνης, σε μικρότερο βαθμό στους Δήμους Πάτρας, Πύργου, Ήλιδας, Ζαχάρως και Θέρμου και σε πολύ μικρό βαθμό στους υπόλοιπους δήμους της ΠΔΕ (χάρτης 4).
- Ο τομέας του **τουρισμού** συμμετέχει έντονα στην οικονομική βάση των Δήμων Ναυπακτίας, Πύργου και Ζαχάρως, δευτερευόντως στον Δήμο Αρχαίας Ολυμπίας, Ανδραβίδας-Κυλλήνης, Ήλιδας, Ερυμάνθου, Αιγιαλείας και όλων των Δήμων της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας εντός του Δήμου Ναυπακτίας, και σε πολύ μικρό βαθμό στους Δήμους Καλαβρύτων, Ανδρίτσαινας-Κρεστένων, Δυτικής Αχαΐας και Πηνειού (χάρτης 5). Η χαμηλή συμμετοχή του τουρισμού στην οικονομική βάση του Δήμου Καλαβρύτων, στον οποίο ο τουρισμός αποτελεί κυρίαρχο παραγωγικό τομέα σύμφωνα με το χάρτη 4, οφείλεται πιθανώς στο γεγονός ότι μεγάλο μέρος του πληθυσμού είναι συνταξιούχοι.
- Ο τομέας των **υπηρεσιών** συμμετέχει έντονα στην οικονομική βάση του Δήμου Πάτρας, σε μικρότερο βαθμό στους Δήμους Πύργου, Ήλιδας, Πηνειού, Αιγιαλείας, Ναυπακτίας, ΙΠ Μεσολογγίου, Αγρινίου και Ξηρομέρου και σε πολύ μικρό βαθμό στους υπόλοιπους δήμους της ΠΔΕ (χάρτης 6).

Για την παραπάνω μελέτη, έγινε χρήση του αριθμού των επιχειρήσεων ανά Καλλικράτειο Δήμο, καθώς ήταν τα μόνα διαθέσιμα στοιχεία στο επίπεδο αυτό και γιατί απεικονίζει την τοπική και περιφερειακή επιχειρηματικότητα. Αν αντί για τη χρήση των επιχειρήσεων ανά τομέα γίνονταν μελέτη του δείκτη της απασχόλησης, τα αποτελέσματα θα ήταν διαφορετικά, όπως για παράδειγμα οι ενότητες του τουρισμού θα εμφάνιζαν μεγαλύτερη ένταση στους παραλιακούς Δήμους των ΠΕ Ηλείας και Αχαΐας, γιατί υπάρχουν επενδύσεις εξωγενούς κεφαλαίου με μεγάλο αριθμό απασχολούμενων που λογίζονται ως μία επιχείρηση.

Πίνακας 2: Αριθμός και ποσοστό επιχειρήσεων, αριθμός επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους ανά Καλλικράτειο Δήμο

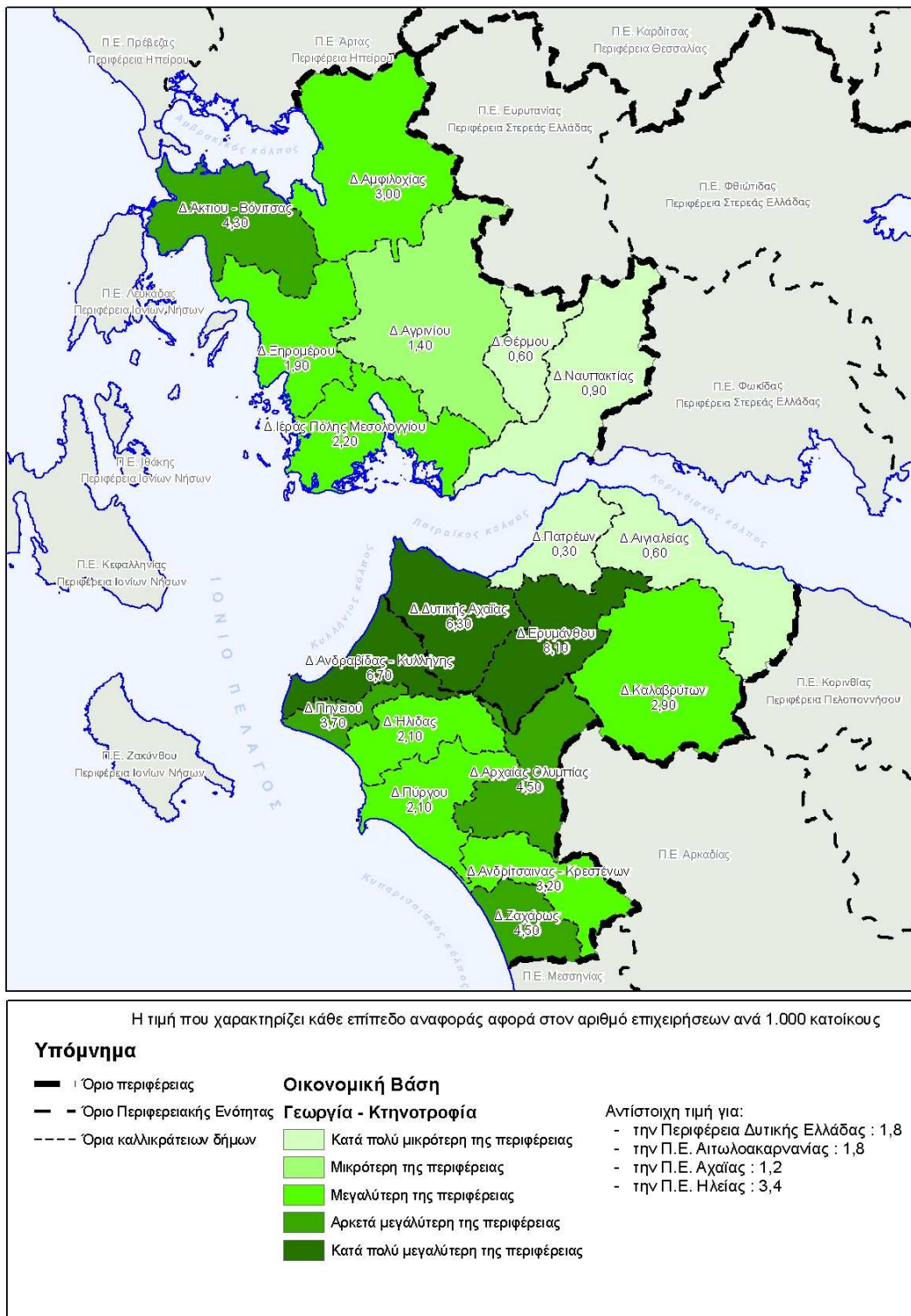
α/α	Καλλικράτειος Δήμος	Γεωργία Κτηνοτροφία		Βιομηχανία Μεταποίηση		Τουρισμός		Υπηρεσίες		Άλλα		Σύνολο	Πληθυσμός 2011
	ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας												
1	Δ. Αγρινίου	128	1,7%	545	7,2%	1903	25,2%	1770	23,4%	3213	42,5%	7559	94181
		1,4		5,8		20,2		18,8					
2	Δ. Ακτίου - Βόνιτσας	75	7,7%	95	9,8%	324	33,5%	107	11,1%	367	37,9%	968	17370
		4,3		5,5		18,7		6,2					
3	Δ. Αμφιλοχίας	51	4,0%	99	7,8%	422	33,3%	101	8,0%	595	46,9%	1268	17056
		3,0		5,8		24,7		5,9					
4	Δ. Θέρμου	5	1,1%	51	11,1%	163	35,6%	42	9,2%	197	43,0%	458	8242
		0,6		6,2		19,8		5,1					
5	Δ. Ι.Π. Μεσολογγίου	74	2,8%	155	5,9%	689	26,2%	651	24,7%	1062	40,4%	2631	34416
		2,2		4,5		20,0		18,9					
6	Δ. Ναυπακτίας	26	1,2%	118	5,5%	851	39,5%	367	17,0%	791	36,7%	2153	27800
		0,9		4,2		30,6		13,2					
7	Δ. Ξηρομέρου	22	2,6%	64	7,6%	260	30,9%	190	22,6%	305	36,3%	841	11737
		1,9		5,5		22,2		16,2					
	ΠΕ Αχαΐας												
1	Δ. Αιγιαλείας	32	0,8%	612	14,7%	949	22,9%	715	17,2%	1842	44,4%	4150	49872
		0,6		12,3		19,0		14,3					
2	Δ. Δυτικής Αχαΐας	164	9,5%	236	13,6%	390	22,5%	214	12,3%	730	42,1%	1734	25916
		6,3		9,1		15,0		8,3					
3	Δ. Ερυμάνθου	72	13,5%	82	15,4%	167	31,3%	42	7,9%	171	32,0%	534	8877
		8,1		9,2		18,8		4,7					
4	Δ. Καλαβρύτων	32	6,8%	37	7,9%	169	36,1%	62	13,2%	168	35,9%	468	11045
		2,9		3,3		15,3		5,6					
5	Δ. Πατρέων	60	0,4%	1474	8,8%	3439	20,5%	4720	28,1%	7087	42,2%	16780	213984
		0,3		6,9		16,1		22,1					
	ΠΕ Ηλείας												
1	Δ. Ανδραβίδας - Κυλλήνης	144	9,4%	213	13,9%	390	25,4%	174	11,3%	614	40,0%	1535	21581
		6,7		9,9		18,1		8,1					
2	Δ. Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	45	6,7%	66	9,9%	225	33,7%	99	14,8%	233	34,9%	668	14109
		3,2		4,7		15,9		7,0					
3	Δ. Αρχ. Ολυμπίας	60	7,5%	78	9,8%	295	37,0%	71	8,9%	293	36,8%	797	13409
		4,5		5,8		22,0		5,3					
4	Δ. Ζαχάρως	40	5,9%	66	9,7%	280	41,4%	69	10,2%	222	32,8%	677	8953
		4,5		7,4		31,3		7,7					
5	Δ. Ήλιδας	68	3,0%	212	9,5%	574	25,7%	317	14,2%	1062	47,6%	2233	32219
		2,1		6,6		17,8		9,8					
6	Δ. Πηνειού	77	6,2%	118	9,5%	342	27,6%	307	24,7%	397	32,0%	1241	21034
		3,7		5,6		16,3		14,6					
7	Δ. Πύργου	100	2,4%	357	8,5%	1304	31,2%	718	17,2%	1705	40,8%	4184	47995
		2,1		7,4		27,2		15,0					

Αριθμός επιχειρήσεων

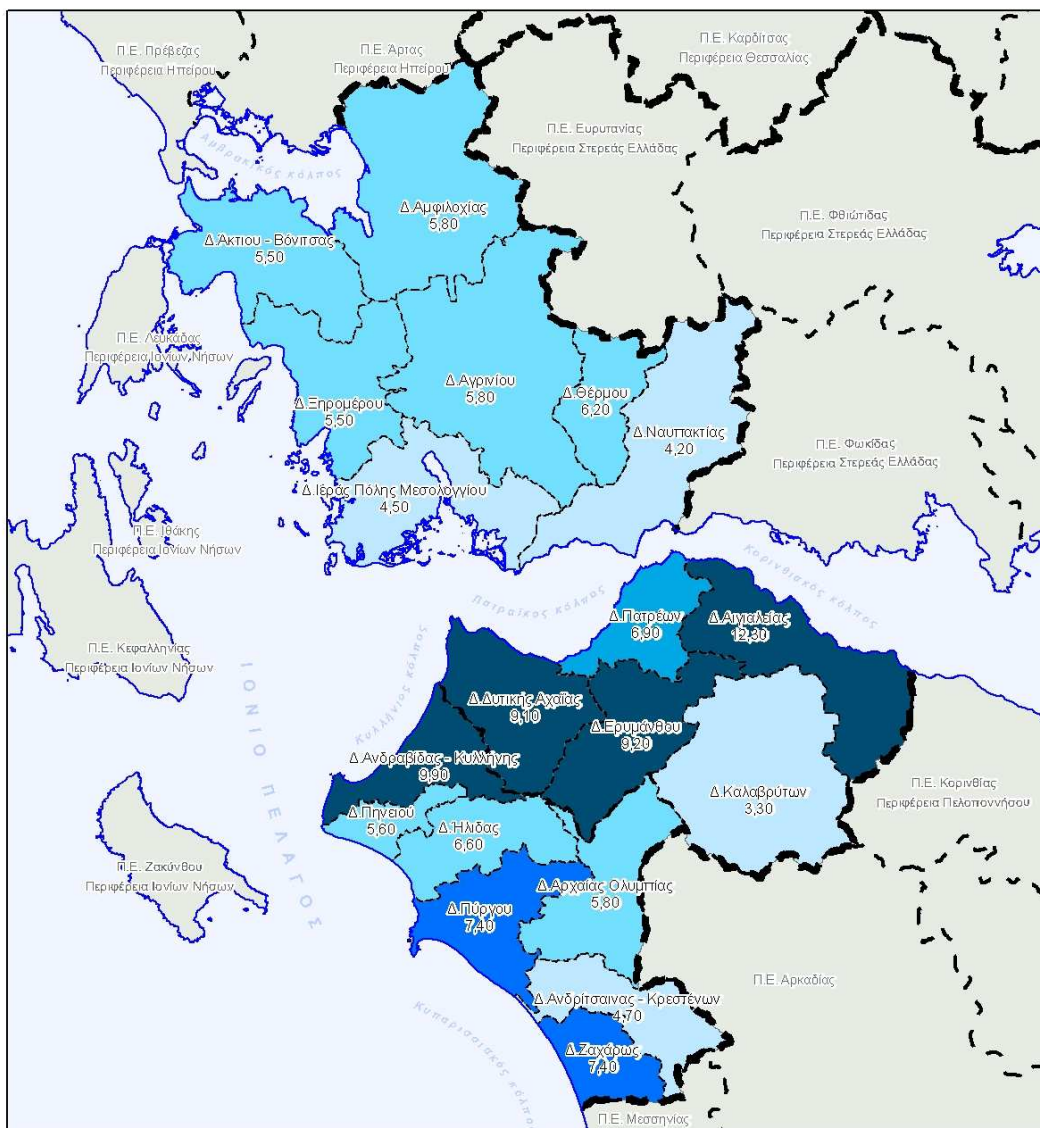
Ποσοστό επιχειρήσεων του τομέα στο σύνολο του Δήμου

Επιχειρήσεις στον τομέα ανά 1.000 κατοίκους

Χάρτης 3: Αριθμός επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους στον τομέα της Γεωργίας - Κτηνοτροφίας

Χάρτης 4: Αριθμός επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους στον τομέα της Βιομηχανίας-Μεταποίησης

Η τιμή που χαρακτηρίζει κάθε επίπεδο αναφοράς αφορά στον αριθμό επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους

Υπόμνημα

- Όριο περιφέρειας
- - Όριο Περιφερειακής Ενότητας
- - - - Όρια καλλικράτειων δήμων

Οικονομική Βάση

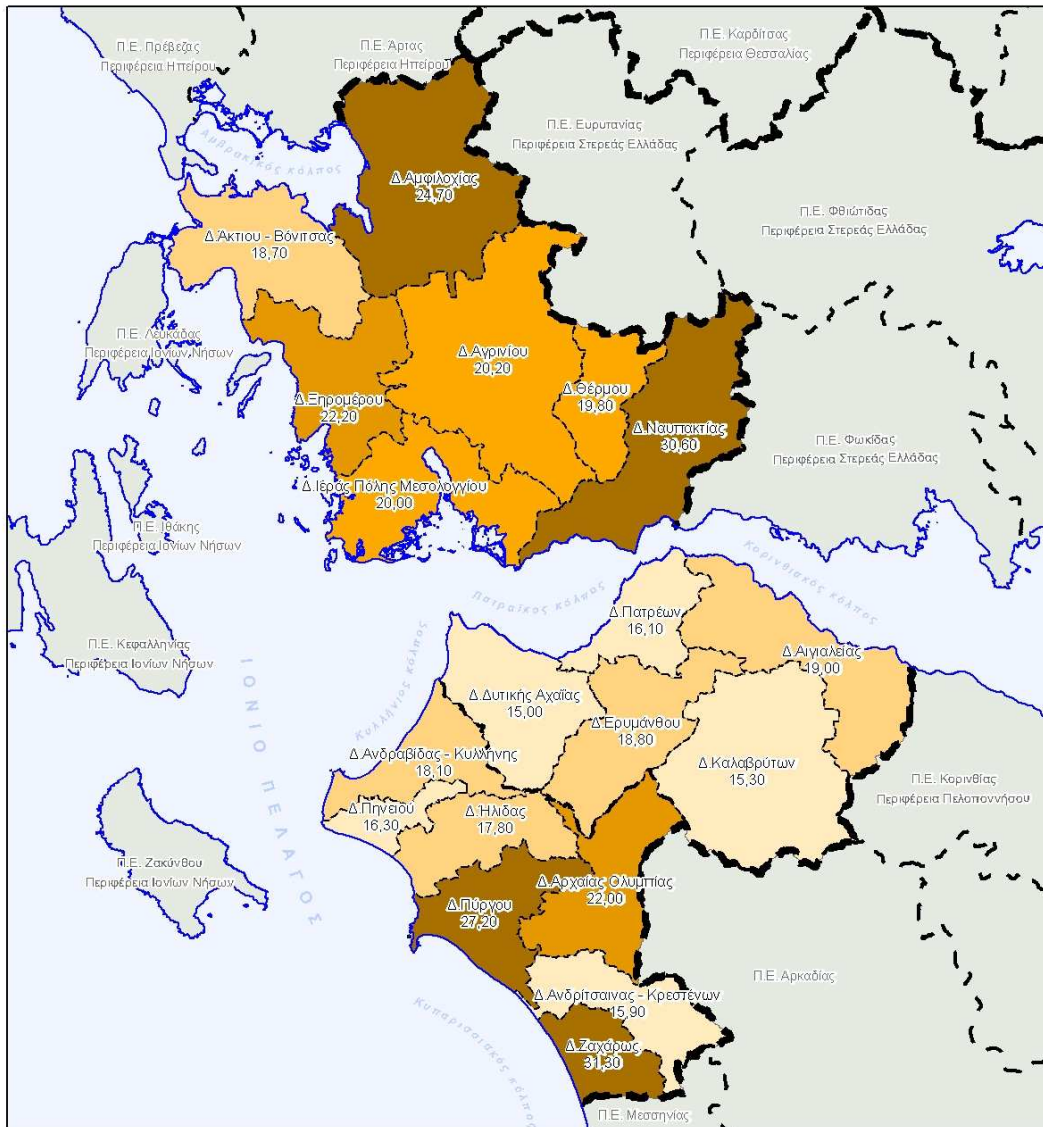
Βιομηχανία - Μεταποίηση

- Κατά πολύ μικρότερη της περιφέρειας
- Μικρότερη της περιφέρειας
- Μεγαλύτερη της περιφέρειας
- Αρκετά μεγαλύτερη της περιφέρειας
- Κατά πολύ μεγαλύτερη της περιφέρειας

Αντίστοιχη τιμή για:

- την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας : 6,7
- την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας : 5,3
- την Π.Ε. Αχαΐας : 7,9
- την Π.Ε. Ηλείας : 7,0

Χάρτης 5: Αριθμός επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους στον τομέα του Τουρισμού

Η τιμή που χαρακτηρίζει κάθε επίπεδο αναφοράς αφορά στον αριθμό επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους

Υπόμνημα

- Όριο περιφέρειας
- - Όριο Περιφερειακής Ενότητας
- Όρια καλλικράτειων δήμων

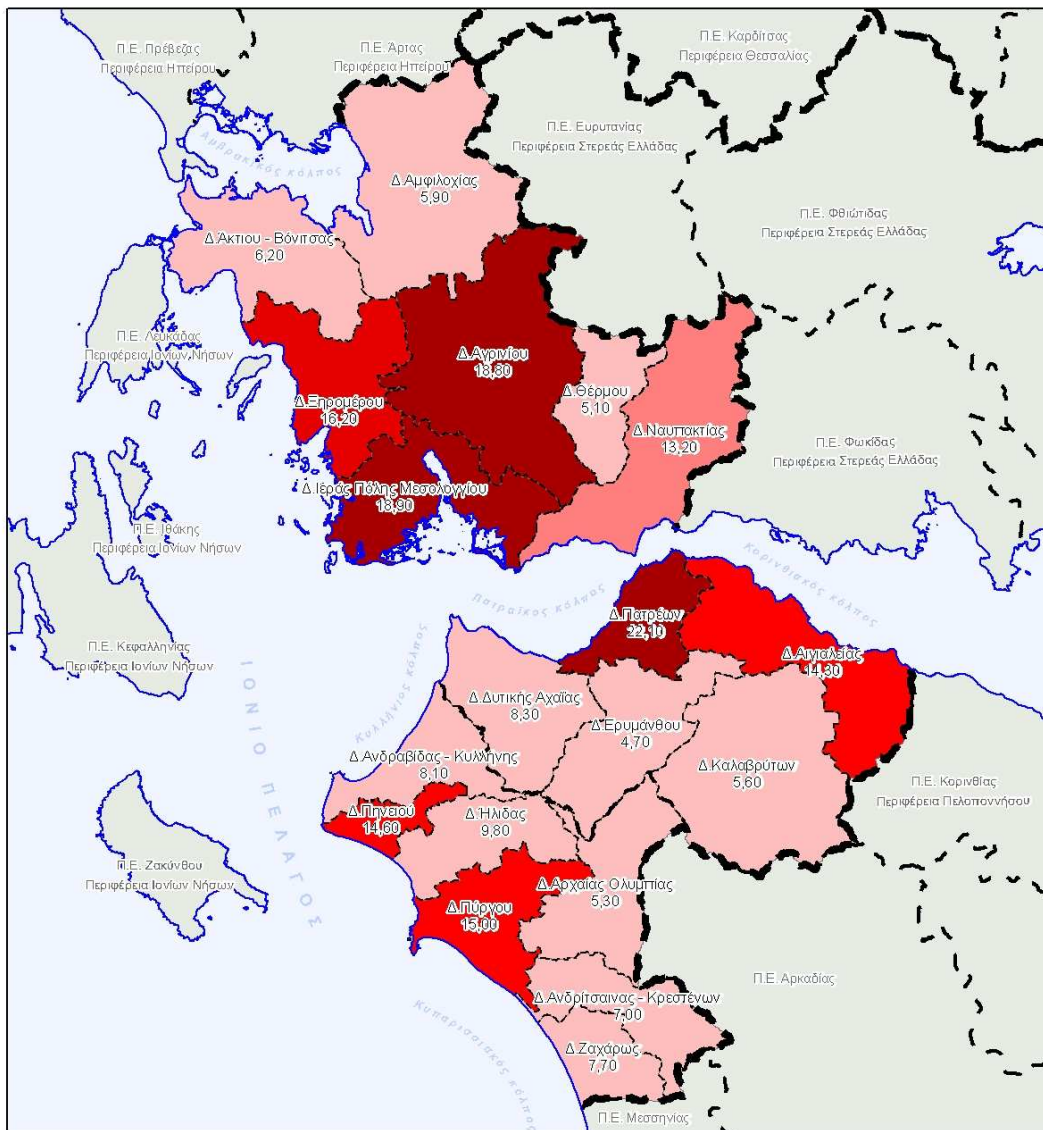
**Οικονομική Βάση
Τουρισμός**

- Κατά πολύ μικρότερη της περιφέρειας
- Μικρότερη της περιφέρειας
- Μεγαλύτερη της περιφέρειας
- Αρκετά μεγαλύτερη της περιφέρειας
- Κατά πολύ μεγαλύτερη της περιφέρειας

Αντίστοιχη τιμή για:

- την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας : 19,4
- την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας : 21,9
- την Π.Ε. Αχαΐας : 16,5
- την Π.Ε. Ηλείας : 21,4

Χάρτης 6: Αριθμός επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους στον τομέα των Υπηρεσιών

Η τιμή που χαρακτηρίζει κάθε επίπεδο αναφοράς αφορά στον αριθμό επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους

Υπόμνημα

- Όριο περιφέρειας
- - Όριο Περιφερειακής Ενότητας
- Όρια καλλικράτειων δήμων

Οικονομική Βάση Υπηρεσίες

- Κατά πολύ μικρότερη της περιφέρειας
- Αρκετά μικρότερη της περιφέρειας
- Μικρότερη της περιφέρειας
- Μεγαλύτερη της περιφέρειας
- Κατά πολύ μεγαλύτερη της περιφέρειας

Αντίστοιχη τιμή για:

- την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας : 16,2
- την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας : 15,3
- την Π.Ε. Αχαΐας : 18,6
- την Π.Ε. Ηλείας : 11,0

5. Χωροταξικές Ενότητες

Ο χάρτης 7 δείχνει τις προτεινόμενες αναπτυξιακές ενδοπεριφερειακές χωροταξικές ενότητες, όπως προέκυψε από την παραπάνω ανάλυση.

Για την ΠΕ Νομό Αιτωλοακαρνανίας γίνεται πρόταση για τέσσερις αναπτυξιακές ενότητες: η πρώτη ενότητα θα περιλαμβάνει τους Δήμους Αμφιλοχίας και Ακτίου-Βόνιτσας, η δεύτερη τους Δήμους ΙΠ Μεσολογγίου και Ξηρομέρου, η τρίτη τους Δήμους Αγρινίου και Θέρμου και τέλος, η τέταρτη τον Δήμο Ναυπακτίας.

Για την ΠΕ Αχαΐας γίνεται πρόταση για δύο αναπτυξιακές ενότητες: η πρώτη θα περιλαμβάνει τους δήμους Πατρέων, Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου, ενώ η δεύτερη τους Δήμους Αιγειαλείας και Καλαβρύτων.

Για την ΠΕ Ηλείας γίνεται πρόταση για δύο αναπτυξιακές ενότητες: η πρώτη θα περιλαμβάνει τους Δήμους Πύργους, Αρχαίας Ολυμπίας, Ανδρίτσαινας-Κρεστένων και Ζαχάρως, ενώ η δεύτερη τους Δήμους Ήλιδας, Ανδραβίδας-Κυλλήνης και Πηνειού.

Εμφαση στον τομέα γεωργίας-κτηνοτροφίας πρέπει να δοθεί στους Δήμους όπου κυριαρχεί σήμερα (Δήμοι Δυτικής Αχαΐας, Ανδραβίδας-Κυλλήνης), καθώς και σε γειτονικούς Δήμους με καλά εδάφη (Δήμοι Πηνειού, Ήλιδας). Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στη γεωργο-κτηνοτροφική ανάπτυξη των καλών εδαφών του Αγρινίου, που σήμερα δεν είναι πλήρως αξιοποιημένη.

Ανάλογη έμφαση πρέπει να δοθεί στον τομέα της βιομηχανίας-μεταποίησης στους Δήμους όπου σήμερα κυριαρχεί, καθώς και στην ενότητα Αγρινίου.

Εμφαση στον τομέα του τουρισμού πρέπει να δοθεί :

- στην ενίσχυση της τουριστικής προσφοράς σε όλους τους παραλιακούς Δήμους της ΠΕ Ηλείας
- στην ανάπτυξη των ιαματικών πηγών Καϊάφα, Κυλλήνης και Κουνουπελίου για την οποία έχει εκδηλωθεί επενδυτικό ενδιαφέρον
- στην οργάνωση της τουριστικής προσφοράς προς τους επισκέπτες της Αρχαίας Ολυμπίας μέσω του λιμένος Κατακώλου και των αεροδρομίων της περιφέρειας
- στην οργάνωση διαπεριφερειακού πολιτιστικού δικτύου Δελφοί – Ήλιδα - Αρχ. Ολυμπία - Επικ. Απόλλων – Μυκήνες – Επίδαυρος
- στην ανάπτυξη όλων των τουριστικών ακτών της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας,
- στην ενίσχυση των ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού στα Καλάβρυτα, τη ορεινή Ναυπακτία, το σύνολο των λιμνών (τεχνητές, φυσικές) κλπ.

Χάρτης 7: Διάρθρωση ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ενοτήτων

